NICOLAI VIGELII IV-
RISCONSVLTI

DIGESTO-
RVM
PARS SEPTIMA:

De cauſsis, ſeu modis, quibus iura adquiſita retinentur, amittuntur, & amiſſa recuperantur.

Acceßit & Legum quæ in hac Septima Digeſtorum parte continentur, & Rerum ac uerborum in eadem præcipuè memorabilium, geminus INDEX.

Cum Cæſ. Maieſt. & Chriſtianiſs. Gall. Regis gratia & priuilegio, ad annos VI.

BASILEAE, EX OFFICINA OPORINIANA. 1571.

DE ABOLENDA METHODO AVTHORIS, PRÆFATIO.

FRANCISCVS Balduinus, noſtra ętate Iuriſconſultus celebris, quodam ſuorum Commentariorum loco ſcribit, Multos qui hac ætate & ſcripti ſunt, & ſcribũtur, Commentarios, eſſe tantu'm quaſdam ueluti leuiter compactas, & ad tempus comparatas cõtignationes: quæ quia alicui ędificio attollendo ſolu'm ſubſeruiant, ubi extructum illud fuerit, diſijciantur. Huiuſmodi contignationem fateor eſſe Methodum meam, quam in adoleſcẽtia mea conſcripſi. Sunt enim anni duodeuiginti cum primu'm iuris ſtudium ingrederer. Quo tempore cu'm perlectis Inſtitutionibus, in quarũ diſpoſitione nihil deſiderabam, Pandectarum lectionẽ aggrederer, tanta ſtatim occurrit legum confuſio atq; perplexitas, ut mirarer poſſe ius ciuile uel in ſcholis cum fructu doceri, uel in foro conſtanter exerceri: adeo' nec lex legi, nec paragraphus quidem paragrapho recte' cohęrebat. Perſtiti tamen in lectione ſuſcepta, & Pandectas Codicem'q; cum ſuis Appendicibus, quatuordecim menſibus perlegi. Ex qua lectione illum fructum percipiebam, quo'd intelligerem, ad iuris cognitionẽ adipiſcendam opus eſſe non tam Bartoli & aliorum gloſſematis, qua'm recta legũ diſpoſitione: eam'q; confici poſſe, ſi quis tum in regulis iuris ordinandis locos dialecticos, tum in exceptionibus ſubijciendis circumſtantiarum ordinem ſequeretur. Altera itaq; iuris lectione ſuſcepta, cœpi diſpoſitionem legum in animo ita conceptam delineare, qualis in Methodo mea extat. Quamuis autem e'a Methodo nulla in iure alia perfectior extaret: tamen multa ei deeſſe non ignorabam. Itaq; occaſione oblata cœpi Digeſtorum libros conſcribere, & ea quę in Methodo per numeros quaſi delineauerã, in illis uerbotenus proponendo quaſi uiuis coloribus adhibitis illuminare: ubi multa prius parũ intellecta correxi, multa trãſpoſui, multa latius diduxi, iſtos'q; errores prudens in Methodo inemendatos reliqui, imitatus eos qui delineationẽ, opere cuius gratia delineatio efficta eſt abſoluto, amplius non curãt. Quare Digeſtorũ libris nũc perfectis & abſolutis, Methodũ iſtã, tanquã huius operis delineationẽ, ſeu (ut Balduinus ſcribit) leuiter compactã & ad tempus comparatã cõtignationẽ, quę nunc ſuo ſit officio perfuncta, diſijci patior atq; aboleri, ne luminibus ædificij iã abſoluti officiat. Nihil in ea poſitũ eſt, quod nõ in his Digeſtorũ libris poſitũ inueniatur, & quidẽ magis elaboratum. Multa in his reperiuntur, quæ in illa ſunt omiſſa. Solẽt enim (ut aiunt) poſteriores cogitationes eſſe ſapientiores. Hæc ne quis fallatur, putans eandem eſſe Methodi meæ ac horum Digeſtorũ rationem, indicare uolui: ſperans futurum, ut relicta in poſterum delineatione iſta, quæ in Methodo facta eſt, opus ipſum, cuius gratia illa eſt efficta, nunc perfectum omnes amplectantur.

CAPITVM HVIVS SEPTIMAE PARTIS ELENCHVS.

LIBRI QVADRAGESIMIoctaui, De exceptionibus & liberationibus.

De exceptionibus Cap.1
De doli mali exceptione 2
De ignorantiæ exceptione 3
De non numeratæ pecuniæ exceptione 4
De liberationibus in genere
De ſolutionibus 6
De exceptionibus aduerſus ſolutionem. Et primùm de ijs quæ ſumuntur ex perſone ſoluentis, & eius cui ſolutio facta eſt 7
De exceptione, Si alij quàm creditori ſit ſolutum 8
De exceptionibus aduerſus ſolutionem, deſumptis ex re in ſolutum data 9
De reliquis exceptionibus aduerſus ſolutionem 10
Quibus ex ſolutione liberatio competit? 11
Quid ueniet in ſolutionis exceptionem: ſeu à quo debito per ſolutionem continget liberatio? 12
De acceptilationibus 13
De nouationibus in genere 14
De nouationibus in ſpecie 15
De nouatione, quæ fit per litis conteſtationem: ſeu de exceptione rei iudicatæ, & in iudicium deductæ 16
Quibus & aduerſus quos exceptio rei iudicatæ & in iudicium deductæ competit: item Quid in eam ueniet? 17
De confuſione obligationum 18
De rei debitæ interitu 19
De ceſſione bonorum 20
De exceptione capitis deminutionis 21
De cauſsis liberationum in re pignori obligata contingentibus 22
De reliquis cauſsis liberationum 23

LIBRI QVADRAGESIMINOni, De cauſsis ſeu modis, quibus amiſſa iura recuperantur.

De in integrum reſtitutionibus Cap.1
De eo quod metus cauſſa geſtum eſt 2
De dolo malo 3
De minoribus uiginti quinq; annis 4
De in integrum reſtitutionibus maiorum propter abſentiam, & alias ſimiles cauſſas 5
De condictione indebiti 6
De cauſsis condictionis indebiti 7
De exceptionibus præcedentium cauſſarum generalibus 8
De condictione ſine cauſſa 9
De condictione cauſſa dati non ſecuta 10
De condictione ob turpem uel iniuſtam cauſſam 11
De calumniatoribus in factum actio 12
De alienatione iudicij mutandi cauſſa facta 13
De actione Pauliana: Si quid in fraudem creditorum geſtum eſt 14

LIBRI QVINQVAGESIMI. De capitis deminutione, captiuitate, & poſtliminio, nec non de uerborum ſignificatione, & de regulis iuris.

De capitis deminutione Cap.1
De captiuitate 2
De poſtliminio 3
De uerborum ſignificatione 4
De regulis iuris 5

FINIS.

DIGESTO-

DIGESTORVM LIBER QVADRAGESIMVSOCTAVVS:

DE EXCEPTIONIBVS ET LIBERATIONIBVS.

In præcedentibus libris cauſſa ſeu modi, quibus iura adquiruntur, ſunt propoſita atq; deſcripta. Sequuntur nunc cauſſæ, quibus iura adquiſita retinentur, amittuntur, & amiſſa recuperantur: quanquam & in ſuperioribus libris eiuſmodi cauſſa propoſitæ ſunt. Nam retinendæ poſſeſſionis eſt interdictum Vti poßidetis & Vtrubi: recuperandæ autem eſt interdictum Vnde ui, &c. de quibus ſuprà uidere licet. Sed & eædem ſunt cauſſæ amittendi iuris, quæ & adquirendi: de quibus in ſuperioribus libris actum eſt. Ad has etiam cauſſas pertinet alienatio: de qua ſ. lib. 21. cap. 4. eſt dictum. item capitis deminutio & captiuitas: de quibus infrà libro ultimo dicetur. Item modi quibus amittitur patria poteſtas, finitur tutela, amittitur dominica poteſtas, ius patronatus, poſſeßio, uſusfructus, &c. de quibus ſuis locis eſt dictum. Nunc de exceptionibus & liberationibus dicendum. Per has enim iura adquiſita retinentur.

DE EXCEPTIONIBVS. Cap. I.

PRIMO: *Definitio exceptionis proponitur l. 2. in prin. ff. de exceptionibus, his uerbis:* Exceptio dicta eſt quaſi quædam excluſio, quę interponi actioni cuiuſq; rei ſolet ad excludendum id quod in intentionem condemnationemúe deductũ eſt. *Alia definitio proponitur l. 22. in prin. ff. eod. tit. his uerbis:* Exceptio eſt conditio, quæ modò eximit reum damnatione, modò minuit damnationem. *Huius ſpecies eſt Præſcriptio, quæ nihil aliud eſt quàm exceptio, qua non ad cauſſam ipſam actionis propoſitæ reſpondetur, ſed lis aliò transfertur: cuiuſmodi ſunt omnes exceptiones dilatoriæ, quædam etiam peremptoriæ: ut temporis præſcriptio, rei iudicatæ, tranſactæ, iuriſiurandi. In quibus non aliud quæritur, quàm an tẽpus actionis exierit, iudicatũ, trãſactũ uel iuratum ſit, remiſſa quæſtione An debeatur: ut Vlpianus l. 5. §. dato. ff. de iureiurando, teſtis eſt. Adſtipulatur huic præſcriptionis definitioni Alciatus in l. quinque pedum. C. finium regundorum.*

II. GENVS.

Exceptio actio non eſt. quæ regula approbatur l. 8. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Actionis uerbo nõ continetur exceptio. *Planè in exceptione probanda reus actoris partes ſuſtinet: quod exceptionis loco notandum. quæ exceptio approbatur l. 19. in prin. ff. de probationib. his uerbis:* In exceptionibus dicendum eſt, reum partibus actoris fungi oportere, ipſumq; exceptionem uelut intentionem implere: utputa ſi pacti conuenti exceptione utatur, docere debet pactum conuentum factum eſſe. *Concordat l. 1. ff. de exceptionib. his uerbis:* Agere etiam is uidetur, qui

exceptione utitur: nam reus in exceptione actor eſt. *Concordat l. 12. ff. eod. tit. his uerbis:* Generaliter in præiudicijs actoris partem ſuſtinet, qui habet intentionem ſecundum id quod intendit.

III. DIVISIONES EXCEPTIONUM.

I. Diuiſio, ſumpta ex iure quo introducta eſt exceptio, proponitur Inſt. de exceptionib. §. hæc exempli, in fine, his uerbis: Exceptionum quædam ex legibus, uel ex ijs quæ legis uicem obtinent, uel ex ipſius prætoris iuriſdictione ſubſtantiam capiunt.

II. Diuiſio, ſumpta ab effectu, proponitur Inſt. d. tit. §. appellantur, his uerbis: Appellantur exceptiones aliæ perpetuæ & peremptoriæ, aliæ temporales & dilatoriæ. Perpetuæ & peremptoriæ ſunt, quæ ſemper agentibus obſtant, & ſemper rem de qua agitur, perimũt: qualis eſt exceptio doli mali, & quod metus cauſſa factum eſt, & pacti conuenti, cum ita conuenerit, ne omnino pecunia peteretur. Temporales atq; dilatoriæ ſunt, quę ad tempus nocent, & temporis dilationem tribuunt: qualis eſt pacti conuenti, cũ ita conuenerit, ne intra certum tempus ageretur: ueluti intra quinquennium. Nam finito eo tempore, nõ impeditur actor rem exequi. Ergo ij quibus intra certum tempus, &c. *Reliqua uerba uide ſ. lib. 36. cap. 14. reg. 21. Dilatoriæ exceptionis ſpecies proponuntur etiam Inſt. d. tit. §. penult. his uerbis:* Etiam ex perſona ſunt dilatoriæ exceptiones, quales ſunt procuratoriæ: ueluti ſi per militem aut mulierem agere quis uelit. Nam militibus nec pro patre, uel matre, uel uxore, nec ex ſacro reſcri

pto procuratorio nomine experiri conceditur. Suis uerò negocijs ſupereſſe ſine offenſa militaris diſciplinæ poſſunt. *Concordat propoſitæ diuiſioni l.3.§.fin. ff. de exceptionibus, his uerbis:* Solemus dicere, quaſdam exceptiones eſſe dilatorias, quaſdam peremptorias: utputa dilatoria eſt exceptio, quæ differt actionem: ueluti procuratoria exceptio dilatoria eſt. nam qui dicit non licere procuratorio nomine egi, non protſus litem inficiatur, ſed perſonam euitat. *Concordat item l.1.ff. d.tt. his uerbis.* Exceptiones aut perpetuę atq; peremptoriæ ſunt, aut temporeles & dilatoriæ. Perpetuæ atq; peremptorię ſunt, quę ſemper locum habent, nec euitari poſſunt: qualis eſt doli mali & rei iudicatę, & ſi quid contra leges ſenatusúe conſultum factum eſſe dicerut: item pacti conuenti perpetui, id eſt, ne omnino pecunia petatur. Temporales atq; dilatoriæ ſunt, quæ non ſemper locum habẽt, ſed euitari poſſunt: qualis eſt pacti cõuenti tẽporalis, id eſt, ne fortè intra quinquẽniũ agatur. Procuratori æquoq; exceptiones dilatoriæ ſunt, q̃ euitari poſſunt.

III. *Finis & affectũ exceptionũ eſt, excludere actionem. quæ regula approbatur d.l.2. in prin. cuius uerba uide ĩ.eod.cap.in prin. Concordat d.l.2.§.illud. cuius uerba uide ĵ.queſt prox. Cõtordat item Inſt.de except.in prin.his uerbis:* Comparatæ ſunt exceptiones defendendorum eorum gratia, cum quibus agitur. Sæpè enim accidit, ut licet ipſa perſecutio, qua actor experitur, inſta ſit: tamen iniqua ſit aduerſus eũ cũ quo agitur. Verbi gratia, ſi metu coactus, &c. *Reliqua uerba uide ĩ.lib.17.cap.3. except.15. in prin.*

V. CONTRARIA ET SIMILIE EXCEPTIONũM.

I. *Regula, De replicatione, proponitur l.22.in fine. ff.de exceptionib.his uerbis:* Replicatio eſt contraria exceptio, & quaſi exceptionis exceptio. *Concordat l.2.§.replicationes.ff.eodat.his uerbis:* Replicationes nihil aliud ſunt, quàm exceptiones, & à parte actoris ueniunt: quę quidem ideo neceſſariæ ſunt, ut exceptiones excludent. Semper enim replicatio idcirco obijcitur, ut exceptionem oppugnet. *Concordat item d.l.2.§.illud tenendum, his uerbis:* Illud tenendum eſt, omnem exceptionẽ uel replicationem excluſoriam eſſe. Exceptio actorem excludit, replicatio reum. Sed & contra replicationem duplicatio, & contra duplicationem ſolet dari triplicatio, & contra triplicationem rurſus quadruplicatio: & ita deinceps multiplicantur nomina, dũ aut reus aut actor obijcit. *Concordat itẽ Inſt. de replicat.in prin.cuius uerba uide ĵ.reg. prox. Item concordat l.10. C.de exceptionib.his uerbis:* Non exceptionibus actores, ex quibus reis auxilium tribuitur certis ex cauſis: ſed replicationibus ſuam intentionem, ſi quam habent, muniunt.

II. *Regula, De duplicationib.triplicationib.quadruplicationibus, &c. preponitur uerbis d.§. illud. iam propoſitis hiſce:* Sed & contra replicationem duplicatio, & contra duplicationem ſolet dari triplicatio, &c. *Concordat Inſt.de replicationib.in prin.his uerbis:* Interdum euenit, ut exceptio quæ prima facie iuſta uidetur, tamen iniquè noceat. Quod cum accidit, alia allegatione opus eſt adiuuandi actoris gratia: quæ replicatio uocatur: quia per eam replicatur atq; reſoluitur ius exceptionis. Veluti cum pactus eſt aliquis cum debitore ſuo, ne ab eo pecuniã petat, deinde poſtea in contrariũ pacti ſunt, id eſt, ut creditori petere liceat: ſi creditor agat, & excipiat debitor, ut ita demum condemnetur, ſi non conuenerit, ne eam pecuniã creditor petat: nocet ei exceptio. conuenit enim ita. nanq; nihilominus hoc uerum manet, licet poſtea in contrariũ pacti ſunt. Sed quia iniquũ eſt creditorẽ excludi, replicatio ei dabitur ex poſteriore pacto conuento. Rurſus interdũ euenit, ut replicatio quæ prima facie iuſta eſt, iniquè noceat. Quod cum accidit, alia allegatione opus eſt adiuuãdi rei gratia: quæ duplicatio uocatur. Et ſi rurſus ea prima facie inſta uideatur, ſed propter aliquam cauſſam actori iniquè noceat: rurſus alia allegatione opus eſt, quà actor adiuuetur, quæ dicitur triplicatio. Quarum omniũ exceptionum uſus interdũ ulterius, quàm diximus, uarietas negotiorum introducit: quas omnes apertius ex Digeſtorum latiore uolumine facile eſt cognoſcere.

VI. CAVSSAE EX QVIBVS exceptiones competunt.

Cauſſæ exceptionum triplices proponuntur l.2a.ff. de exceptionib. his uerbis: Exceptiones opponuntur, aut quia factum ſit quod fieri oportuit, aut quia factũ ſit quod fieri non oportuit, aut quia non ſit factũ quod fieri oportuit. Quia factũ eſt quod fieri oportuit, datur exceptio rei uenditæ & traditæ, & rei iudicatæ: quia factum eſt quod fieri nõ opoṙtuit, datur exceptio doli mali: quia non factum eſt quod fieri oportuit, ut bonorum poſſeſsionis non datæ. *Harum cauſſarũ exceptio prima hæc eſt: Niſi conuenerit ne exceptio obijciatur. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur exemplo l.4.§.quæſitum.ff.ſi quis cautionib.in iudicio ſiſtendi.cuius uerba uide ĩ.lib.6. cap.9. qu ſt.5. in fine, repi.gener.1. Altera exceptio eſt: Niſi reus pecuniam dederit ad corrumpendum iudicem uel aduerſarium. Hæc exceptio approbatur l 1.C.de pœnis iudicis qui malè iudicauit. cuius uerba uide ĩ. lib.9.cap. ȝ.membr.1.reg.7.*

VII. QVIBVS EXCEPTIones competunt.

I. *Regula: Cui competit actio, eidẽ exceptio quoq;*

eſt dan-

eſt dd.l. *Quæ regula approbatur l.198.§.1.ff.de reg. iuris, hiſce uerbis*: Cui damus actionem, eidē exceptionē competere multo magis quis dixerit. *Huius regulæ exceptio eſt in retentione dotis, l. unica. §. taceat in ea retentionum. C. de rei uxoriæ actione. cuius uerba uide ſ. lib. 15. cap. 1. reg. 25. in fine.*

II. Regula, *De ſucceſſoribus, proponitur d.l. 198. §. cum quis. cuius uerba uide ſ. lib. 28. cap 1. queſt. 6. reg. 1.* Concordat *l. 3. §. ſi quis ab, in fine. ff. de itinere actuq; priuato. cuius uerba uide ſ. lib. 25. cap. 8. exc. 7. repl. 3.* Concordat item *l. 14. §. ſed is qui à me. ff. communi diuid. cuius uerba uide ſ. lib. 44. cap. 11. queſt. 2. cauſa 1. exc. 9. repl. 2. Itē cōcordat l. 28. C. de euictionib. cuius uerba uide ſ. lib. 41. cap. 4. queſt. 4. reg. 4.*

III. Reg. *De debitore delegato. His exceptione delegātis cōpetētem uti nō poteſt. Quæ regula approbatur l. 21. ibi: & meum quidē. ff. de donationib. cuius uerba uide ſ. lib. 35. cap. 2. except. 30. repl. 15. Concordat l. 1. §. penult. ff. quarum rerū actio non datur. cuius uerba uide ſ. lib. 20. cap. 4. reg. 17. Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi debitor uxori creditoris ſui uel marito donationis cauſa ſit delegatus: hoc enim caſu nihil agitur. De qua re uide ſ. cap. 15. ſpecie 2. except. 1.*

IIII. Regula, *De fideiuſſoribus, proponitur Inſt. de replicationib. §. exceptiones, his uerbis*: Exceptiones quib. debitor defenditur, plerūq; accōmodari ſolent etiā fideiuſſorib. eius: & rectè. quia q. ab ijs petitur, id ab ipſo debitore peti uidetur: quia mādati iudicio redditurus eſt eis, quod ij pro eo ſoluerint. Qua ratione etſi de nō petēda pecunia pactus quis cū reo fuerit, placuit perinde ſuccurrēdū eſſe per exceptionē pacti cōuenti alijs quoq; qui pro eo obligati ſunt, ac ſi etiā cū ipſis pactus eſſet, ne ab eis ea pecunia peteretur. *Cōcordat l. 11. C. de exceptionib. his uerbis*: Defenſiones ſiue exceptiones ad interceſſores extendi, quib. reus principalis integro manēte ſtatu munitus eſt, cōſtat. *Cōcordat itē l. 16. in prin. ff. de fideiuſſorib. cuius uerba uide ſ. li. 45. ca. 5. queſt. 2. except. 30. repl. 1. Itē concordat l. 7. ff. de exceptionib. his uerbis* Exceptiones quæ perſonæ cuiuſq; cohærēt, nō trāſeunt ad alios: ueluti ea quā ſocius habet in id quod facere poſsit, uel parēs patronusúe, non cōpetit fideiuſſori. Sic mariti fideiuſſor poſt ſolutū matrimoniū datus, in ſolidum dotis nomine condēnatur. Rei aūt cohærētes exceptiōes etiā fideiuſſorib. cōpetūt: ut rei iudicatæ, doli mali, iuriſiurādi, quod metus cauſa factū eſt. Igitur & ſi reus pactus ſit in rē, omnimodo cōpetit exceptio fideiuſſori. Interceſsionis quoq; exceptio, itē quod libertatis onerandæ cauſa petitur, etiā fideiuſſori cōpetit. Idē dicitur etſi pro filiofamiliâs cōtra ſenatuſcōſultū quis fideiuſſerit, aut pro minore uiginti quinq; annis circūſcripto: quòd ſi deceptus nō ſit, nec ipſe antè habebit auxiliū, q. reſtitutus fuerit, nec fideiuſſori danda eſt exceptio. *Huius regulæ exceptio prima hæc eſt, Niſi exceptio ſit perſonalis, quæ perſonæ cohæreat: hæc enim fideiuſſori danda nō eſt. Quæ exceptio approbatur, ſimul & exēplis declaratur uerbis iam propoſitis hiſce.* Exceptiōes quæ perſonæ cuiuſq; cohærent, nō trāſeunt ad alios, &c. *De exēplis huius exceptionis uide exceptiones proximè ſequētes. Altera exceptio eſt: Niſi exceptio ſit de eo, in quātū facere poteſt. Hæc exceptio approbatur uerbis d.l. 7. ſ. propoſitis hiſce:* Veluti ea quā ſocius habet, &c. *De hac re plura uide ſ. lib. 36. cap. 12. Tertia exceptio eſt: Niſi exceptio ſit ceſsionis bonorū. Hæc exceptio approbatur inſt. de replicationib. §. fin. his uerbis*: Quędā exceptiones nō ſolēt fideiuſſorib. accōmodari. Ecce enim, debitor, ſi bonis ſuis ceſſerit, & cū eo creditor experiatur: defenditur per exceptionē, Si bonis ceſſerit. Sed hęc exceptio fideiuſſorib. nō datur: ideo ſcilicet, quia qui alios pro debitore obligat, hoc maximè proſpicit, ut cùm facultatib. lapſus fuerit debitor, poſsit ab ijs quos pro eo obligauit, ſuum conſequi. *Quarta exceptio eſt: Niſi quis pro minore 25. annis fideiuſſerit. Quæ exceptio approbatur per ea quæ proponūtur ſ. lib. prox. cap. 4. queſt. 5. except. 4. Quinta exceptio uidetur: Niſi reus exceptione fideiuſſorē uti nolit. Hæc exceptio reprobatur l. 19. ff. de exceptionib. his uerbis*: Omnes exceptiones quæ reo cōpetūt, fideiuſſori quoq; etiā inuito reo cōpetunt. *Plures huiuſmodi exceptiones uide in ſingulis exceptionū ſpeciebus, itē ſ. lib. 45. cap. 1. queſt. 2. except. 54.*

VIII. ADVERSVS QVOS exceptiones competunt?

I. Regula, *De ſucceſſorib. His quoq; eadē obſtat exceptio, quæ defuncto uel auctori. Quæ regula approbatur l. 185. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis*: Quod ipſis qui cōtraxerūt obſtat, & ſucceſſorib. eorū obſtabit. *Cōcordat l. 12. ff. de diuerſis tempor. præſcript his uerbis*: Creditor qui præſcriptione lōgæ poſſeſsionis à poſſeſſore pignoris ſubmoueri poſsit, pignus diſtraxit. quæro, an poſſeſſori ſalua ſit exceptio aduerſus emptorē? Paulus reſpōdit, etiam aduerſus emptorē eandē exceptionē cōpetere. *Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi ex dolo uel delicto auctoris exceptio obijciatur: hæc. n. ſucceſſori nō obſtabit. Quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 4. §. de auctoris. ff. de doli mali except. his uerbis*: De auctoris dolo exceptio emptori non obijcietur. Si autem auctoris acceſsione utitur: æquiſſimum uiſum eſt, eum qui ex perſona auctoris utitur acceſsione, pati dolum auctoris. Et per hoc æquè traditur, rei quidē cohærentem exceptionem etiam emptori nocere; eam autem quę ex delicto perſonę oritur, nocere nō oportere. *Plura de hac exceptione uide ſ. cap. prox. queſt. 2. except. 4.*

II. Regula, *De eo cui delegatus eſt reus. Aduerſus hūc exceptiōe ſua reus nō utitur. Quæ regula approbatur,*

batur, ſimul & diſtinguitur ↓.cap.14 quæſt.3.reg.7.

IX. QVANDO EXCEPTIONES competunt, ſeu obijciendæ ſunt?

I.Regula: Dilatoria exceptio nõ niſi ante litẽ cõteſtatã obijciẽda eſt. Quæ regula approbatur l.12.C.de exceptionib.cuius uerba cũ alijs huc pertinẽtib. uide ↓.lib.6.cap.6.

II.Regula: Perẽptoria exceptio poſt litẽ cõteſtatam ante ſentẽtiã quãdocũq; obijci poteſt. Quæ regula approbatur l.8.C.d.tt.his uerbis: Præſcriptionẽ pemptoriã, quã antè cõteſtari ſufficit, omiſſam, priuſqoã ſentẽtia feratur, obijcere quãdocunq; licet. Concordat l.4.C.eod.tt. his uerbis: Cũ nõdũ finitã ſentẽtia cauſam, ſed dilatã allegatis: nõ eſt dubiũ, omnes integras defẽſiones eſſe. Cõcordat itẽ l.2.C.ſentẽtiã reſcindi non poſſe. cuius uerba uide ↓.lib.8.cap.3.except.27.

III.Regula: Exceptio perẽptoria poſt ſentẽtiã latã fruſtra opponitur. Quæ regula approbatur per ea quæ propoſita ſunt d.except.27.

X. QVAMDIV COMPEtit exceptio?

Omnis exceptio ꝑpetua eſt, cui nulla tẽporis præſcriptio obſtat: quãuis ex eadẽ cauſa agenti obſtaret præſcriptio. Quæ regula approbatur exẽplo l.5.§.fin. ff.de doli mali except.his uerbis: Nõ ſicut de dolo actio certo tempore finitur, ita etiã exceptio eodẽ tẽpore dãda eſt. Nã hæc ꝑpetuò cõpetit: cũ actor quidẽ in ſua poteſtate habeat, quando utatur ſuo iure: is aũt cũ quo agitur, nõ habeat poteſtatẽ, quãdo cõueniatur. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi cõ reus exceptionẽ, ſed actor replicationẽ obijciat. hæc enim ſicut actio eſt tẽporaria. Quæ exceptio approbatur in eodẽ exẽplo propoſito l.10.§.fin.ff.de peculio. cuius uerba uide ↓. lib.45 cap.11. quæſt.3. exc.13. repl.3.dupl.4. Cõtradicit l.6.C.de exceptiõib.his uerbis: Si pactum interceſſit in exceptione, ſine tẽporis ꝑfinitione de dolo replicare potes. Altera exceptio eſt: Niſi nõ numeratæ pecuniæ exceptio obijciatur: hæc enim biennio finitur. de qua re uide ↓.ca.1.quæſt.4. Tertia exceptio eſt: Niſi naufragij exceptio obijciatur: niſi enim intra annũ querela naufragij proponatur & probetur, poſtea nõ datur exceptio. Quæ exceptio approbatur l.2.C.de naufragijs, his uerbis: Si quis nauicularius naufragiũ ſe ſuſtinuiſſe affirmet: ꝓuinciæ iudicẽ, eius uidelicet in qua res agitur, adire feſtinet, ac ꝓbet apud eũ teſtib. euẽtũ, relatioq; etiã ad ſublimiſſimã referatur ꝑfecturã: ita ut intra anni ſpaciũ ueritate reuelata, cõpetẽs diſpoſitio ꝓcedat. Quòd ſi ꝑ negligẽtiã præfinitũ anni ſpaciũ fortaſſe claudatur, ſuperuacuas ſeraſq; interpellationes emenſo anno placuit nõ admitti. Quarta exceptio eſt: Niſi poſt ſentẽtiã latã exceptio obijciatur. De hac re uide ↓.quæſt.prox.reg.3.

XI. QVOT EXCEPTIOnes obijciendæ?

Pluribus exceptionib. quis uti nõ prohibetur. Quæ regula approbatur l.8.ff. de exceptionib.his uerbis: Nemo ꝓhibetur plurib. exceptiõibus uti, quãuis diuerſæ ſint. Cõcordat l.5.ff.eod.tt.his uerbis: Is qui dicit ſe iuraſſe, poteſt & alijs exceptionib. uti cũ exceptione iuriſiurandi, uel alijs ſolis: plurib. enim defenſionib. uti permittitur. Cõcordat itẽ l.43.in prin.ff.de reg.iuris, hiſce uerbis: Nemo ex ijs qui negãt ſe debere, prohibetur etiam alia defenſione uti, niſi lex impediat.

XII. EFFECTVS OPPOſitæ exceptionis.

I.Regula: Nulla eſt actio, quæ per exceptionẽ remoueri poteſt. Quæ regula approbatur l.7.§.ſeruus. ibi: quaſi nulla.ff de dolo malo, his uerbis: Nulla actio eſt, quæ exceptione repellitur. Cõcordat l.13.ff.de reg.iuris, hiſce uerbis: Nõ uidetur cœpiſſe, q ꝑ exceptionẽ à petitiõe remouetur. Concordat itẽ l. 66.ff.eod.tt.his uerbis: Deſinit debitor eſſe is q nactus eſt exceptionẽ iuſtã, nec ab æquitate naturali abhorrẽtẽ. Cõcordat item l.112.ff.eod.tt.his uerbis: Nihil intereſt, ipſo iure quis actionẽ nõ habeat, an ꝑ exceptionẽ infirmetur. Item cõcordat l.115. in fine.ff. eod.tt.cuius uerba uide ↓.lib.50.cap.5. in uerbo Capere, reg.5.

II.Regula: Qui exceptione utitur, non utiq; exiſtimatur confiteri actoris intẽtionem. Hæc regula approbatur l.9.ff.de exceptionib.his uerbis: Nõ utiq; exiſtimatur cõfiteri de intentione aduerſarius cum quo agitur, qui exceptione utitur. De hac re plura ſcripſi in libello meo De litis conteſtatione. Hactenus igitur de exceptionibus in genere ſatis ſit dictum. Sequitur nunc de quibuſdam exceptionibus in ſpecie, & primùm quidem de exceptione doli mali.

DE DOLI MALI EXceptione. Cap. II.

PRimò: Ratio huius exceptionis proponitur l.1. ff.de doli mali except.his uerbis: Quo lucidius intelligi poſſit hæc exceptio: prius de cauſa uideamus, quare propoſita ſit: deinde quemadmodum dolo fiat. per quæ intelligemos, quando obſtet exceptio: deinde, aduerſus quas perſonas locum habeat: nouiſſimè inſpiciemus, intra quæ tẽpora competat exceptio. Ideo autem hanc exceptionẽ Prætor ꝓpoſuit, ne cui dolos ſuus per occaſionem iuris ciuilis contra naturalem æquitatẽ proſit. Sed an dolo quid factum ſit, ex facto intelligitur. Et quidẽ dolo fit tã in cõtractibus, quã in teſtamẽtis, q̃ in legib. Concordat l.2.in prin ff.eod tt. his uerbis: Palàm eſt, hãc exceptionẽ ex eadem cauſa

pro-

propoſitam, ex qua cauſa propoſita eſt de dolo malo actio.

II. CAVSAE EX QVIB. Exceptio propoſita competit, cum ſuis exceptionibus.

I. *Cauſa: Ex omnib in factũ exceptionib. doli oritur exceptio. Quæ cauſa generalis approbatur d. l. 2. § et generaliter, his uerbis:* Generaliter ſciẽdũ eſt, ex omnib. in factũ exceptionib. doli oriri exceptionẽ: q̃a dolo facit, quicũq; id quod quaqua exceptione elidi poteſt, petit. nã etſi inter initia nihil dolo malo fecit: attamẽ nũc petẽdo facit doloſe: niſi talis ſit ignorãtia in eo, ut dolo careat. *Concordat l. 12. ff. eod. tit. his uerbis:* Qui æquitate defenſionis infringere actionẽ poteſt, doli exceptione tutus eſt. *Cõcordat itẽ l. 34. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ĩ. lib. 37. cap. 3. exc. 14. Huius cauſæ exceptio eſt: Niſi actor cauſam ignoret, cur non petere debeat. Quæ exceptio approbatur uerbis d. §. & generaliter, iam propoſitis hiſce:* Niſi talis ſit ignorãtia in eo, ut dolo careat. *Cõcordat l. 137. in fine. ff. de reg iuris, hiſce uerbis:* Nemo uidetur in dolo eſſe. q ignorat cauſam cur nõ debeat petere.

II. *Cauſa: Si quis id petit, quod reſtituturus eſt. Hæc cauſa approbatur l. 8. ff. de doli mali except. his uerbis:* Dolo facit, q petit quod redditurus eſt. Sic ſi hæres damnatus ſit nõ petere à debitore: poteſt uti exceptione doli mali debitor, & agere ex teſtamẽto. *Cõcordat l. 113. §. fin. ff. de reg iuris. his uerbis:* Dolo facit, qui petit quod redditurus eſt.

III. *Cauſa: Si quis contra uolũtatẽ defuncti quid petat. Hæc cauſa approbatur l. 4. §. præterea ſciẽdũ. ff. de doli mali except. his uerbis:* Sciendum eſt, ſi quis quid ex teſtamento contra uoluntatem petat: exceptione eum doli repelli ſolere. Et ideo hæres qui non habet uoluntatem, per exceptionem doli repellitur. *Concordat l. 8. ff. eod. tit. cuius uerba uide ĩ. cauſa prox. Huius exemplum proponitur l. 17. §. iam. ff. eod. tit. his uerbis:* Auus nepotibus ex filia legauit ſingulis centena, & adiecit hæc uerba: Ignoſcite, nam potueram uobis amplius relinquere, niſi me Fronto pater ueſter malè accepiſſet, cui dederã mutua quindecim, quæ ab eo recipere nõ potui: poſtremò hoſtes, qui mihi ferè omnẽ ſubſtantiã abſtulerũt. Quæſitũ eſt, an fratri hæres ab his nepotibus patris ſui hæredibus petat quindecim, cõtra uoluntatẽ defuncti facere uideatur, & doli mali exceptione ſubmoueatur? Scæuola reſpõdit, exceptionẽ obſtaturã. *Planè huius cauſæ exceptio hæc eſt. Niſi iniuſto uel rupto teſtamento exiſtente, ab inteſtato petatur hereditas. Quæ exceptio approbatur l. 13 ff eod. tit. cuius uerba uide ĩ. lib 29. cap 7. exc. 3. in prin. Sanè exceptio doli mali plures & uarias habet cauſas, quas ſingulas ſuis locis ſubieci.*

EXCEPTIONES PRAECEDENTIVM cauſarum generales.

I. Exceptio: *Niſi parẽs aduerſus liberos, uel patronus aduerſus libertũ agat: hoc. n. caſu except. doli obijciẽda nõ eſt. Quæ except. approbatur l. 4. §. aduerſus. ff. de doli mali except. his uerbis:* Aduerſus parẽtes patronosq; neq; doli exceptio, neq; alia quidem, quæ patroni parẽtisúe opinionẽ apud bonos mores ſuggillet, cõpetere poteſt. In factũ tamẽ erit excipiẽdũ: ut ſi fortè pecunia non numerata dicatur, obijciatur exceptio pecuniæ nõ numeratæ. Nihil autẽ intereſt, utrũ patronus ex ſuo cõtractu, an uerò alieno cõueniatur. Sẽper enim reuerẽtia ei exhibẽda eſt, tã uiuo q̃ defuncto. Si aũt cũ hærede liberti patronus agat: putò excipere debere de dolo patroni hæredem liberti. Libertũ aũt de dolo patroni, etſi ab hærede eius cõueniatur, minimè exceptionẽ obiecturũ: quanq; cõuenit. tã uiuo q̃ mortuo patrono à liberto honorẽ exhiberi. In ſtipulatione planè doli clauſula nõ erit detrahẽda: q̃a ex doli clauſula nõ de dolo actio intẽditur, ſed ex ſtipulatu. *Cõcordat propoſitæ exceptioni l. 7. in prin. ibi: nec exceptiones doli. ff. de obſequijs à libertis. cuius uerba uide ĩ. lib. 16. cap. 2. quæſt. 5. reg. 4. Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt, q, quãuis doli exceptio nõ cõpetat, in factũ tamẽ exceptio nõ ſit denegãda. Quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* In factũ tamẽ erit excipiendũ, &c. *Altera replicatio eſt: Niſi nõ ex parentis uel patroni, ſed ex alterius cõtractu excipiatur. Hæc replicatio reprobatur uerbis ĩ. dictis hiſce:* Nihil aũt intereſt, &c. *Tertia replicatio eſt: Niſi patrono mortuo, heredi eius ex dolo patroni exceptio obijciatur. Sed & hæc replicatio reprobatur ibidẽ, his uerbis:* Tam uiuo q̃ defuncto. *Item hiſce:* Libertũ aũt de dolo patroni, &c. *Quarta replicatio eſt, quòd heredi parẽtis uel patroni exceptio doli nõ denegetur. Quæ replicatio approbatur uerbis ĩ. dictis hiſce:* Si aũt cũ hærede liberti, &c. *Quinta replicatio eſt: Niſi ex doli clauſula in ſtipulatione excipiatur. Quæ replicatio approbatur uerbis ĩ. propoſitis hiſce:* In ſtipulatione planè doli clauſula non erit detrahenda, &c.

II. Exceptio: *Niſi de dolo minoris, pupilli uel furioſi exceptio obijciatur. Hæc exceptio reprobatur l. 4. §. quæ in tutore. ff. de doli mali except. his uerbis:* De dolo minoris uigintiquinque annis exceptio utique locum habebit. nam & de pupilli dolo interdum excipiendum eſſe, nequaquam ambigendum eſt, ex ea ſcilicet ætate, quæ dolo non careat. Deniq; Iulianus quoque ſæpiſsime ſcribit, doli pupillos qui prope pubertatem ſunt, capaces eſſe. Quid enim ſi debitor ex delegatione pupilli pecuniam creditori eius ſoluat, fingentis ſe (inquit) pubeſcere? ne propter malitiæ ignorantiam bis eandem pecuniam con-

am conſequatur. Idem ſeruandum in furioſo ait, ſi cum exiſtimaretur compos mẽtis eſſe, iuſſerit debitorem creditori ſoluere: uel ſi quod exegit, domi habeat.

III. Exceptio: *Niſi uoluntas teſtatoris actori non refragetur. Hæc exceptio approbatur l. 19. in fine. ff. de reg. iuris. bis uerbis:* Non ſolet exceptio doli nocere his quibus uoluntas teſtatoris non refragatur.

IIII. Exceptio: *Niſi nulli alij, quàm ei qui dolum commiſit, is ſit obſuturus. Hæc exceptio reprobatur l. 11. §. fin. ff. de doli mali except. bis uerbis:* In uniuerſum hæc in ea re regula ſequenda eſt, ut dolus omnino puniatur, etſi non alicui, ſed ipſi qui eum admiſit, damnoſus futurus erit.

V. Exceptio: *Niſi actio ex doli clauſula competat. Hæc exceptio reprobatur l. 4. §. Labeo, etſi. ff. de doli mali except. bis uerbis:* Labeo, etſi ex ſtipulatu actio competat propter doli clauſulã: tamen nocere doli exceptionem ait, ſi aduerſus ea quid factum erit. poſſe enim petitorem, antequam ſtipulatio committatur, nihil dolo malo feciſſe: & tunc facere, cum petat. propter quod exceptionem eſſe neceſſariam.

VI. Exceptio: *Niſi reus quoq;, qui doli exceptione utitur, dolo fecerit. Hæc exceptio reprobatur d. l. 4. §. Marcellus, bis uerbis:* Marcellus ait, aduerſus doli exceptionem non dari replicationem doli. Labeo quoq; in eadem opinione eſt. Ait enim, iniquum eſſe communem malitiam petitori quidem præmio eſſe: ei uerò cum quo agatur, pœnæ eſſe: cum longè æquius ſit, ex eo quod perfidè geſtum eſt, actorem nihil conſequi. *Concordat l. cum par. 196. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide ĩ. lib. 5. cap. 9. in prin. reg. 2.*

VII. Exceptio: *Niſi per actionem inſtitutam conſequenter alij adquiratur: ut dos mulieri. Hæc exceptio reprobatur in dicto exemplo d. l. 4. §. apud Iulianum, in fine. cuius uerba uide J. quæſt. 4. reg. 1. exc. 7.*

III. QVIBVS COMPEtit doli mali exceptio?

De alio quàm aduerſus quem dolus cõmiſſus eſt.

Etiam alij competit exceptio, quàm ei aduerſus quem dolus eſt commiſſus. Quæ regula approbatur l. 2. §. planè ex perſona ff. de doli mali except. bis uerbis: Ex perſona eius qui exceptionem obijcit, in rẽ opponitur exceptio. Neq; enim quæritur aduerſus quẽ dolus cõmiſſus ſit, ſed an in ea re dolo malo factũ ſit à parte actoris.

IIII. ADVERSVS QVOS exceptio propoſita competit?

I. Regula: *Alij quàm qui dolum admiſit, exceptio hæc non obſtat. Quæ regula approbatur d. l. 2. §. 1. bis uerbis:* Sequitur, ut uideamus in quibus cauſis locum habeat exceptio, & quibus perſonis obijciatur. Et quidem illud adnotandum eſt, quòd ſpecialiter exprimendũ eſt, de cuius dolo quis queratur, non in rem: Si in ea re nihil dolo malo factũ eſt. ſed ſic: Si in ea re nihil dolo malo actoris factum eſt. Igitur docere debet is qui obijcit exceptionem, dolo malo actoris factũ: nec ſufficit ei oſtendere, in rem dolum eſſe. aut ſi alterius dicat dolo factum, eorum perſonas ſpecialiter debebit enumerare: dũmodo hæ ſint, quarum dolus noceat. *Concordat l. 4. §. metus cauſa. ibi: etenim diſcat. ff. eod. tt. cuius uerba uide ĩ. lib. 37. cap. 3. except. 16. repl. 4. Concordat item l. 11. in prin. ff. eod. tt. cuius uerba uide J. prox. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi ex dolo procuratoris actori exceptio obijciatur. Hæc exceptio reprobatur d. l. 11. in prin. bis uerbis:* Si procurator agit, de dolo eius excipi nõ debet: quia aliena lis eſt, isq; rei extraneus. neq; alienus dolus nocere alteri debet. *Planè admittitur exceptio propoſita primùm quidẽ, ſi poſt litẽ cõteſtatã dolo quid fecerit procurator. Quæ diſtinctio approbatur d. l. 11. §. ſi poſt, bis uerbis:* Si poſt litẽ conteſtatam dolo quid fecerit: an exceptio eo nomine in iudicium obijciẽda ſit, dubitari poteſt: quia litis cõteſtatione res procuratoris fit, eamq; ſuo iam quodãmodo nomine exequitur? Et placet, de procuratoris dolo excipiẽdũ eſſe. Idẽ de tutore, qui pupilli nomine agit, dicẽdũ eſt. *Cõcordat l. 4. §. quæſitũ eſt an. ibi: ſi uerò nõ. ff. eod. tt. cuius uerba uide J. diſtinct. prox. Deinde admittitur exceptio propoſita, ſi in rẽ ſuã procurator datus ſit. Quæ diſtinctio approbatur d. §. quæſitũ, bis uerbis:* Quæſitũ eſt, an de procuratoris dolo, qui ad agẽdũ tãtũ datus eſt, excipi poſsit? & puto rectè dafandi, ſi quidẽ in rẽ ſuã procurator datus ſit, etiã de præterito eius dolo, hoc eſt, ſi ante acceptũ iudiciũ dolo quid fecerit, eſſe excipiẽdũ: ſi uerò nõ in rẽ ſuã, dolũ præſentẽ in exceptionẽ cõferẽdũ. *Tertiò admittitur exceptio propoſita, ſi uniuerſalis procurator ſit. Quæ diſtinctio approbatur d. §. quæſitũ, bis uerbis:* Si aũt is procurator ſit, cui omniũ rerũ adminiſtratio conceſſa eſt: tũc de omni dolo eius excipi poſſe, Neratius ſcribit. *Quartò admittitur exceptio propoſita in eo qui iuſſu alterius eſt ſtipulatus. Quæ diſtinctio approbatur d. l. 4. §. mãdaui. cuius uerba uide J. exc. 6. Altera propoſitæ regulæ exceptio eſt: Niſi ex dolo tutoris pupillo agẽti exceptio obijciatur. Quæ exceptio approbatur, ſimul et diſtinguitur d. l. 4. §. illa etiã quæſtio, bis uerbis:* Illa etiã quæſtio uentilata eſt apud pleroſq;, an de dolo tutoris exceptio pupillo experienti nocere debeat? Et ego puto utilius, etſi per eas perſonas pupillo fauetur: tamẽ dicẽdũ eſſe, ſiue quis emerit à tutore rẽ pupilli, ſiue cõtractũ ſit cũ eo in rẽ pupilli, ſi dolo quid tutor fecerit, & ex eo pupillus locupletior eſt fact⁹: pupillo nocere debere, nec illud diſtinguendum eſſe, cautum ſit ei, an & ſoluendo ſit tutor, an non: dummodo rem adminiſtret.

unde

unde enim diuinet is qui cum tutore contrahit? Planè ſi mihi proponas colluſiſſe aliquem cum tutore: factum ſuum ei nocebit. Si quis non tutor, ſed pro tutore negocia gerat, an dolus ipſius noceat pupillo, uideamus? & puto non nocere. Nam etſi is qui pro tutore negocia gerat, rem uendiderit, & uſucapta ſit: exceptio non nocet pupillo rem ſuam perſequenti, etiamſi ei cautum ſit: quia huic rerum pupilli adminiſtratio conceſſa non fuerit. Secundum hoc magis opinor de dolo tutoris exceptionem pupillo eſſe obijciendam. *Concordat l.11.§.ſi poſt.ibi: idem de.ff.eod. tt. cuius uerba uide ſ.except.prox.diſtinct.1.* *Tertia exceptio eſt: Niſi ex dolo curatoris ei cuius cura geſta eſt, exceptio obijciatur. Hæc exceptio approbatur d.l.4.§.quæ de tutore, his uerbis:* Quæ in tutore diximus, eadem in curatore quoq; furioſi dicenda erunt: ſed & in prodigi, uel minoris uigintiquinque annis. *Quarta exceptio eſt: Niſi ex dolo auctoris ſucceſſori exceptio obijciatur. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur d.l.4.§.auctoris, hiſce uerbis:* Auctoris dolus emptori non obijcitur. ſed hoc in emptore ſolo ſeruabimus: item in eo qui permutauerit, uel in ſolutum acceperit, item in ſimilibus qui uicem emptorum obtinent. Cæterùm ſi noxæ deditus quis ſit: Pomponius putat, paſſurum exceptionem, quam ille pateretur, qui noxæ dedit. Proinde ex quacunque alia cauſſa, quę propè lucratiuam habet adquiſitionem, quæſiſſe quis uideatur: patietur exceptionem doli ex perſona eius, in cuius locum ſucceſſit. ſufficit enim, ſi is qui precium dederit, uel uicem precij (cum ſit bonę fidei emptor) ut non patiatur doli exceptionem ex perſona auctoris, utique ſi ipſe dolo caret. Cæterùm ſi ipſe dolo non caret: perueniet ut ad exceptionem doli, & patietur de dolo ſuo exceptionem. *Concordat d.l.4.§.ſi quis autem, his uerbis:* Si quis ex cauſa legati uindicet, aut is cui ex cauſa donationis res præſtita eſt, uindicet: an de dolo exceptionem patiatur ex cauſa eius, in cuius locum ſucceſſerit? Et magis putat Pomponius ſubmouendum: & ego puto exceptione eos eſſe repellendos, cum lucratiuam cauſam ſint nacti. aliud enim eſt emere, aliud ex his cauſsis ſuccedere. *Item concordat l.6 ff. de exceptionibus, his uerbis:* Si rem legatam petat legatarius, de dolo teſtatoris excipitur. Nam ſicut hæres qui in uniuerſum ius ſuccedit, ſubmouetur exceptione: ita & legatarius debet ſubmoueri, quaſi unius rei ſucceſſor. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi non ex lucratiua, ſed onerosa cauſſa ſucceſſor ſit actor. Hæc replicatio approbatur uerbis d.§.auctoris, paulo ſuperius propoſitis hiſce:* Auctoris dolus emptori non obijcitur, &c. *Concordat l.4.§.de auctoris.ff. de doli mali except. cuius uerba uide ſ.cap.prox.quæſt.8.reg.1.except.1. Huius exemplum proponitur d.l.4.§.ſi cum legitima. cuius uerba uide ſ.lib.29. cap.13.except.14. repl.8. Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi ſucceſſor utatur acceßione ſui auctoris. Quæ replicatio approbatur d.§.de auctoris. Altera duplicatio eſt: Niſi res à ſucceſſore ad auctorem ſit reuerſura. Quæ duplicatio approbatur d.l.4.§.idem tractat, his uerbis:* Pomponius idem tractat & in eo qui pignori acceperit, ſi Seruiana uel hypothecaria actione experiatur: nam & hunc putat Pomponius ſubmouendum: quia res ad eum qui dolo fecerit, reuerſura eſt. *Tertia duplicatio eſt: Niſi & ipſe ſucceſſor dolo fecerit. Quæ duplicatio approbatur d.§.auctoris, in fine.* *Quinta exceptio eſt: Niſi ex dolo delegantis ei cui delegatus reus eſt, exceptio obijciatur. Hæc exceptio reprobatur l.4.§.item quæritur.ff. de doli mali except. his uerbis:* Quæritur, ſi debitor meus te circumuenerit, teque mihi reum dederit, egoq; abs te ſtipulatus fuero, deinde petam: an doli mali exceptio mihi obſtet? & magis eſt, ut nō tibi permittatur de dolo debitoris mei aduerſus me excipere, cum non ego te circūuenerim: aduerſus ipſum autem debitorē meum poteris experiri. Sed etſi mulier poſt admiſſum dolum debitorem ſuum marito in dotem delegauerit: item probādum erit, de dolo mulieris non eſſe permittendum excipere, ne indotata fiat. *Concordat l.5.§.ſi eum qui.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ.cap.14. quæſt.3.reg.8.* *Sexta exceptio eſt: Niſi ex dolo eius cuius mandatu ſtipulatio facta eſt, ſtipulatori exceptio obijciatur. Hæc exceptio approbatur l.4.§.mandaui.ff. de doli mali except. his uerbis:* Mandaui Titio, ut à te ſtipularetur, deinde Titius Seio, & ſtipulatus à te Seius eſt, & iudicium edidit: ait Labeo, excipiendū eſſe tam de meo quàm de Seij dolo. *Septima exceptio eſt: Niſi ex dolo eius cui per eam actionem adquiritur, agenti exceptio obijciatur. Hæc exceptio approbatur d.l.4.§.in hac exceptione. ibi: & de eorum. cuius uerba uide ſ.except. prox. Huius exemplum proponitur d.l.4.§.apud Iulianum, his uerbis:* Apud Iulianum quæſitum eſt, ſi hæres ſoceri à quo dos peteretur, exciperet de dolo mariti & mulieris, cui pecunia quæreretur: an obſtatura eſſet exceptio ex perſona mulieris? Et ait Iulianus, ſi maritus ex promiſſione dotis ab hærede ſoceri petat, & hæres excipiat de filiæ dolo, cui ea pecunia adquireretur: exceptionem obſtare. dos enim quā maritus ab hærede ſoceri petit, intelligitur (inquit) filię adquiri, cū

per

per hoc dotem ſit habitura. Illud non explicat Iulianus, an de dolo mariti excipi poſsit: puto autem eum hoc ſentire, ut etiam de dolo mariti exceptio noceat: licet uideatur nulla dos filiæ (ut ait) adquiri.

Octaua exceptio eſt: Niſi ex dolo filij uel ſerui, patri uel domino agenti exceptio obijciatur. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur d.l. 4. §. in hac exceptione, his uerbis: In hac exceptione & de dolo ſerui, uel alterius perſonæ iuri noſtro ſubiectę excipere poſſumus, & de eorũ dolo quibus adquiritur. Sed & de ſeruorum & filiorum dolo, ſiquidem ex peculiari eorum negocio actio intendatur: in infinitum exceptio obijcienda eſt. Si autem non ex peculiari cauſa: tunc de eo duntaxat excipi oportet, quia admiſſus ſit in ipſo negocio quod geritur, non etiam ſi poſtea aliquis dolus interueniſſet. neq; enim eſt æquum, ſerui dolum amplius domino nocere, quàm in quo opera eius eſſet uſus. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi ex dolo poſt negotium geſtum admiſſo excipiatur. Quæ replicatio approbatur uerbis iam dictis hiſce:* Si autẽ nõ ex peculiari cauſa: tũc de eo dũtaxat, &c. *Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi ex cauſa peculiari agatur. Quæ duplicatio approbatur uerbis iam dictis hiſce:* Siquidem ex peculiari, &c. *Altera duplicatio eſt: Niſi ex dolo actoris pecunijs exigendis præpoſiti excipiatur. Hæc duplicatio approbatur l. 5. §. actoris. ff. de doli mali except. his uerbis:* Actoris qui exigendis pecunija præpoſitus eſt, etiam poſterior dolus domino nocet.

II. *Regula: Parentibus & patronis exceptio propoſita obijcienda nõ eſt. de qua re uide ŝ. quæſt. 2. except. gener. 2.*

V. QVAMDIV COMPEtit exceptio doli?

Perpetua eſt exceptio. Quæ regula approbatur d.l. 5. §. fin. cuius uerba uide ã. cap. prox. quæſt. 10. Plura huc pertinentia uide d. quæſt. 10.

VI. ADIVNCTA HVIVS exceptionis.

Cuius dolo factum ſit, in hac exceptione deſignandum eſt. Quæ regula approbatur per ea quæ propoſita ſunt ã quæſt. 4. reg. 1. in prin.

VII. ADFINIA REmedia.

I. *Regula, De exceptione in factum, proponitur l. 2. §. & generaliter. ff. de doli mali except. cuius uerba uide ŝ. quæſt. 2. cauſa 1. Concordat l. 4. §. aduerſus parentes. ff. eod. tt. cuius uerba uide d. quæſt. 2. except. gener. 1. Concordat item d.l. 4. §. ſi à Titio. cuius uerba uide ŝ. lib. 21. cap. 3. quæſt. 3. reg. 1. except. 1. repl. 1.*

II. *Regula, De condictione, ut liberetur, proponitur l. 7. ff. de doli mali except. cuius uerba uide ŝ. lib. 38. cap. 4. except. 16. Concordat l. 3. ff. eod. tt. cuius uerba uide ŝ. quæſt. 2. cauſſa 2. Concordant item ea quæ proponuntur ĵ. cap. 14. quæſt. 3. reg. 8. Hæc de doli mali exceptione. De metus exceptione dictũ ŝ. lib. 37. cap. 3. except. 14. Nunc de erroris & ignorantiæ exceptione dicendum.*

DE IGNORANTIAE exceptione. Cap. III.

I. CAVSA EX QVA EXceptio propoſita competit?

SI quid errore et ignorantia geſtum eſt, exceptio propoſita competit. Quæ regula approbatur exemplo l. 5. C. de iuris & facti ignor. his uerbis: Cùm falſa demonſtratione mutari ſubſtantia ueritatis minimè poſsit: reſpondendo id quod paternũ erat, ex materna eſſe bonis: nihil egiſti. *Similia exempla uide ŝ. lib. 9. cap. 5. de confeßis, quæſt. 1. except. 8. item ŝ. lib. 34. cap. 3. except. 14. repl. 1. item lib. 17. cap. 3. except. 15. Sed & approbatur regula propoſita ŝ. lib. 37. cap. 3. except. 25. Planè eius exceptiones hæ ſunt.*

I. *Exceptio: Niſi iuris, nõ facti fuerit ignorãtia. Hæc exceptio approbatur l. 2. ff. de iuris & facti ignor. his uerbis:* In omni parti error in iure non eodẽ loco, quo facti ignorantia, haberi debebit: cum ius finitum eſſe & poſsit & debeat, facti interpretatio plerunq; etiam prudentiſsimos fallat. *Concordat l. 9. in prin. ff. eod. tt. his uerbis:* Regula eſt, iuris quidem ignorantiam cuique nocere, facti uerò ignorãtiam non nocere. *Concordat item d.l. 9 §. ſed & imperatores. ibi: quòd ſi ideo. cuius uerba uide ŝ. lib. 31. cap. 7. repl. 4. dupl. 1. Declaratur exceptio propoſita exemplis l. 1. ff. d. tt. his uerbis:* Ignorantia uel iuris uel facti eſt. nam ſi quis neſciat deceſsiſſe eum, cuius bonorum poſſeſsio defertur: non cedit ei tempus. Sed ſi ſciat quidem defunctum eſſe cognatum, neſciat autem proximitatis nomine bonorum poſſeſsionem ſibi deferri: aut ſe ſciat ſcriptum hæredem, neſciat autẽ quòd ſcriptis hæredibus bonorum poſſeſsionem prætor promittat: cedit ei tempus. quia in iure errat. Idem et ſi frater conſanguineus defuncti credat matrem potiorem eſſe. Si quis neſciat ſe cognatum eſſe: interdum in iure, Interdum in facto errat. Nam ſi & liberum ſe eſſe, & ex quibus natus ſit, ſciat, iura autem cognationis habere neſciat: in iure errat. at ſi fortè expoſitus, quorum parẽtum ſit ignoret, fortaſſe & ſeruiat alicui, putans ſe ſeruũ eſſe: in facto magis quàm in iure errat. Item ſi quis ſciat alij quidem bonorum poſſeſsionem delatam eſſe, neſciat autem ei tempus præterijſſe bonorũ poſſeſsionis: in facto errat. Idem eſt, etſi putet eum bonorum poſſeſsionem accepiſſe. Sed ſi ſciat eum non petijſſe, tempusq; ei prę terijſſe, ignoret autem ſibi ex ſucceſ-

ſorio

ſorio capite bonorum poſſeſsionem cõpetere: ceder ei tempus: quia in iure errat. Idem dicemus, ſi ex aſſe hęres inſtitutus nõ puret ſe bonorũ poſſeſsionem perere poſſe ante apertas tabulas. quòd ſi neſciat eſſe tabulas, in facto errat. *Concordat l 10. ff. de bonor. poſſeßionib. cuius uerba uide ĩ. li. 29. cap. 13. exc. 12. repl 7. dupl. 1. Item concordat l. 3. C. de iuris & facti ignor. his uerbis:* Si emancipata à patre intra annum poſſeſsionem perere ceſſaſti, p̃tendere iuris ignorantiam nullis rationibus potes. *Concordat item l. 2. C. eod tt. his uerbis:* Cùm ignorantia iuris excuſari facilè non poſsis: ſi maior annis uigintiquinq; hæreditati matris tuæ renunciaſti, ſera prece ſubueniri tibi deſideras. *Concordat item l. 12. C. eod. tt. his uerbis:* Conſtitutiones principum nec ignorare quenquam, nec diſsimulare permittimus. *Concordat item l. 9. in prin. C. de legibus, his uerbis:* Leges ſacratiſsimæ, quæ conſtringunt omnium uitas, intelligi ab omnibus debentur uniuerſi, præſcripto earum manifeſtius cognito, uel inhibita declinent, uel permiſſa ſectentur. *Concordat itẽ l. 11. §. notatur etiam ff. de his qui notan. inf. cuius uerba uide ĩ. lib. 3. cap. 14. quæſt. 1. cauſſa 13. exc. 2. repl. 2.*

Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi minor uigintiquinq; annis ius ignorauerit; huic enim nihilominus exceptio propoſita competit. Quæ replicatio approbatur l. 9. in prin ff. de iuris ignor. his uerbis: Minoribus uigintiquinq; annis ius ignorare permiſſum eſt: quod & fœminis in quibuſdam propter ſexus infirmitatem datur. Et ideo ſicubi nõ eſt delictũ, ſed iuris ignorãtia: nõ lęduntur. Hac ratione, ſi minor uigintiquinque annis filiofamiliâs crediderit: ſubuenitur ei, ut nõ uideatur filiofamiliâs credidiſſe. *Cõcordat l. 10. ff. eod. tt. his uerbis:* Impuberes ſine tutore egantes nihil poſſe de facto uel de iure ſcire intelliguntur. *Altera replicatio eſt: Niſi fœmina ius ignorauerit. Hæc replicatio approbatur uerbis d. l. 9. iam propoſitis hiſce:* Quod & fœminis in quibuſdam propter ſexue infirmitatem detur. *Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi fœmina de lucro captando, nõ de damno uitando agat. Hæc duplicatio approbatur l. 8. ff. d. tt. his uerbis:* Iuris error nec fœminis in compẽdijs prodeſt. *Concordat l. 110. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide ĩ. lib. 45. cap. 6. quæſt. 3. except. 14. Itẽ concordat l. ult. C. de iuris & facti ignor. his uerbis:* Ne paſsim liceat mulieribus omnes ſuos contractus retractare in ijs q̃ p̃termiſerint uel ignorauerint: ſtatuimus. ſi p ignorãtiã iuris damnum aliquod circa ius uel ſubſtantiam ſuam patiantur: in ijs tantùm caſibus, in quibus præteritarũ legũ authoritas eis ſuffragatur, ſubueniri. *Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi fœmina etiã minor fuerit uigintiquinq; annis. Hæc triplicatio approbatur l. 11. C. d. tt. his uerbis:* Quamuis in lucro nec fœminis ius ignorantibus ſubueniri ſoleat: tamen contra ætatem adhuc imperfectam locum hæc non habere, retrò principum ſtatuta declarant. *Tertia replicatio eſt: Niſi miles ius ignoraſſe dicatur. Hæc replicatio approbatur l. 1. C. de iuris & facti ignor. his uerbis:* Quamuis cum cauſam tuam ageres, ignorantia iuris propter ſimplicitatem armatæ militię allegationes competentes omiſeris: tamen ſi nondum ſatisfeciſti, permitto tibi, ſi cœperis ex ſententia conueniri, defenſionibus tuis uti. *Concordat l. 9. § ſi filiusfam. ff. eod. tt. his uerbis:* Si filiusfamiliâs miles à commilitone hæres inſtitutus, neſciat ſibi etiã ſine patre licere adire: p cõſtitutiones principales ius ignorare poteſt. Et ideo dies ei aditionis non cedit. *Quarta replicatio eſt: Niſi tale ius ignorauit quis, quod neque per ſe ſcire potuit, neque ex iuriſconſultis, quorum non habuit copiam, cognoſcere. Hæc replicatio approbatur l. 9. §. ſed iuris. ff. de iuris & facti ignor. his uerbis:* Iuris ignorantiam non prodeſſe, Labeo ita accipiendum exiſtimat, ſi iuriſconſulti copiam habeat, uel ſua prudentia inſtructus ſit: ut cui facile ſit ſcire, ei detrimento ſit iuris ignorantia. quod rarò accipiendum eſt. *Concordat l. 10. in fine. ff. de bonor. poſſeß. cuius uerba uide ĩ lib. 29. cap. 13. except. 12. repl. 7. dupl. 1. Quinta replicatio eſt: Niſi propter iuris ignorantiam quis damnum paſſurus ſit, nõ lucrum amiſſurus. Hæc replicatio approbatur l. 7. ff. de iuris & facti ignor. his uerbis:* Iuris ignorantia non prodeſt adquirere uolentibus, ſuum uerò petentibus non nocet. *Concordat l. 8. ff. eod. tt. his uerbis:* Error facti ne maribus quidem in damnis uel compendijs obeſt: iuris autem error nec fœminis in cõpendijs prodeſt. Cæterùm omnibus iuris error in damnis amittendæ rei ſuæ non nocet. *Hæc de prima propoſitæ regulæ exceptione ſunt dicta.*

II. Exceptio: *Niſi ſupina fuerit ignorantia, & hominis nimium ſecuri. Hæc exceptio approbatur l. 6. ff. de iuris & facti ignor. his uerbis:* Nec ſupina ignorantia ferenda eſt factum ignorantis, nec ſcrupuloſa inquiſitio exigenda. Scientia enim hoc modo ęſtimanda eſt, ut neque negligentia craſſa, aut nimia ſecuritas ſatis expedita ſit, neque delatoria curioſitas exigatur. *Concordat l. 3. ff. eod. tt. his uerbis:* Plurimum intereſt, utrum quis de alterius cauſſa & facto non ſciat, an de iure ſuo ignoret. Sed Caſsius ignorantiam Sabinum ita accipiendam exiſtimaſſe refert, non deperditi & nimium ſecuri hominis. *Concordat item l. 9. §. ſed facti. ff. eod. tt. his uerbis:* Facti ignorantia ita demum

cnique non nocet, ſi non ei ſumma negligentia obijciatur. Quid enim ſi omnes in ciuitate ſciant, quod ille ſolus ignorat? Et rectè Labeo definit, ſcientiam neque curioſiſsimi, neque negligentiſsimi hominis accipiendam: uerùm eius qui eam rem diligenter inquirendo notam habere poſsit. *Concordat item d.l.9.§.ſed & Imperatores. ibi: quòd ſi ideo. cuius uerba uide ȝ.lib.11.cap.7.repl.4.dupl.1.*

III. *Exceptio: Niſi quis proprium factum ignorauerit. Hæc exceptio approbatur l.3.ff. de iuris & facti ignor. cuius uerba uide ȝ. repl. prox. in prin.*

IIII. Exceptio: *Niſi quis conditionem eius cum quo contrahit, ignoret. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.19.ff. de reg.iuris, biſce uerbis:* Qui cum alio contrahit, uel eſt uel debet eſſe non ignarus conditionis eius. hæredi autem hoc imputari non poteſt: cum non ſpontè cum legatarijs contrahat.

V. *Exceptio: Niſi quis, tum non rectè actionem inſtituiſſet, eo nomine conuentus ignorantiam prætendat. Hæc exceptio approbatur l. 42.ff. de reg.iuris, biſce uerbis:* Qui in alterius locum ſuccedunt, iuſtam habent cauſam ignorantiæ, an id quod peteretur, deberetur. Fideiuſſores quoque non minus quàm hæredes, iuſtam ignorantiam poſſunt allegare. Hæc ita de hærede dicta ſunt, ſi cum eo agitur, non etiam ſi agat. nam planè qui agit, certus eſſe debet: cum ſit in poteſtate eius, quando uelit experiri: & antè debet rem diligẽter explorare, & tũc ad agendum procedere.

VI. *Exceptio: Niſi de lucro ignorantis agatur. Hæc exceptio reprobatur l.8.ibi.uel compendijs. ff.de iuris & facti ignor. cuius uerba uide ȝ.repl.1.dupl.2.tripl.1.*

VII. *Exceptio: Niſi alius ſciuerit. Hæc exceptio reprobatur l 5.ff.d.tt.bis uerbis:* Iniquiſsimum uidetur, cuiquam ſcientiam alterius, quàm ſuam, nocere: uel ignorantiam alterius prodeſſe. *Huius exemplum proponitur ȝ.lib.22.cap.2.except.12.repl.1. Planè caſus quibus exceptio propoſita admittitur, uide d. except.11. in prin. item d. repl.1. dupl.1. cum ſequentibus. item d.cap.2.except.11.repl.6 & 7.*

VIII. Exceptio: *Niſi lis deciſa ſit, & negocium finitum. Hæc exceptio approbatur l. 7. C. de iuris & facti ignor. bis uerbis:* Error facti nec dum finito negocio nemini nocet: nam cauſſa deciſa uel amento tali non inſtauratur.

II. QVIBVS EXCEPTIO propoſita competit?

Alij quàm ignorãti exceptio ignorãtiæ non cõpetit. Quæ regula approbatur l. 5. in fine. ff.de iuris & facti ignor. cuius uerba uide paulo ſuperius except.7. Huius exemplum, ſed & exceptio proponitur ȝ.lib.22.cap.2.except.11.repl.5. Hæc de exceptione erroris & ignorantiæ: de qua plura uide ȝ. lib.37.cap.3.except.15.

DE NON NVMERATA pecuniæ exceptione. *Cap. IIII.*

I. CAVSA EX QVA COMpetit exceptio propoſita?

Si quis cauiſſet ſe accepiſſe quod non acceperit: conuentus ex ſua cautione, exceptione propoſita non numeratæ pecuniæ defenditur. Quæ regula approbatur Inſt. de exceptionib. §.idem iuris, bis uerbis: Si quis quaſi credendi cauſſa pecuniam à te ſtipulatus fuerit, neque numerauerit: eam pecuniam à te petere poſſe eum, certum eſt: dare enim te oportet, cum ex ſtipulatione tenearis. Sed quia iniquum eſt, eo nomine te condemnari: placet exceptione pecuniæ non numeratæ te defendi debere, cuius tempora nos (ſecundum quod iam ſuperioribus libris ſcriptum eſt) conſtitutione noſtra coarctauimus. *Ait Imp.* Cuius tempora, &c. *de hac re uide ȷ. quæſt.4. Concordat l.3.C. de non numerata pecunia, bis uerbis:* Si ex cautione tua, licet hypotheca data, conueniri cœperis: exceptione oppoſita ſeu doli, ſeu non numeratę pecunię, compellitur petitor probare pecuniam tibi eſſe numeratam: quo non impleto, abſolutio ſequetur. *Concordat item l.2. §. ſi quis ſine cauſa.ibi: proinde etſi.ff.de doli mali except.cuius uerba uide ȝ.lib.17.cap.3.except.13. Huius regulæ exceptio prima hæc eſſe uidetur: Niſi præſtito iureiurando reum debitum cauit. Hæc exceptio reprobatur l.ult.C.d.tt.bis uerbis:* Indubitati iuris eſt, non numeratæ pecuniæ exceptionem locum habere in talibus nominibus, uel fœneraticijs uel alijs cautionibus, quæ etiam ſacramenti habent mentionem. Quæ enim differentia eſt in huiuſmodi exceptione, ſiue iuſiurandum poſitum eſt, ſiue non, tam in fœneraticijs, quàm in alijs inſtrumentis, quæ talem exceptionem recipiunt?

II. Exceptio: *Niſi depoſiti actione agatur: huic enim cauti depoſiti non dati exceptio obijci non poteſt. Quæ exceptio approbatur l.14.§.ſed quoniam. C. de non numerata pecunia. cuius uerba uide ȝ. lib. 7. cap. 1. quæſt. 8. ſpecie 1. except. 1. repl.1.*

III. Exceptio: *Niſi argentarijs cautum ſit. Hæc exceptio approbatur Nouell. c.136. §. inſuper de hoc, bis uerbis:* De hoc nos argentarij inſtruxerunt, quòd hi qui cum ipſis contrahunt,

cum

cum inſtrumenta contractus & ratiocinia conficiunt; partim publicè ea in foro componunt, partim ipſi propria manu conſcribunt; partim ab alijs conſcriptis ſubſcribunt: petieruntque, ut ſi quid eius generis conſcribant ij qui cum ipſis contrahūt, teneantur obnoxij, & ipſis ſatisfaciant, neque poſſint hoc in uſum aſſumere, & dicere, quòd tametſi inſtrumenta; ſiue confeſsiones; ſiue ratiocinia omnia manu ſua conſcripſerint, aut alijs ſcribentibus his ſubſignarint, aurum tamen quod in ijs comprehenditur, datum non ſit: & ut exinde hypothecas habeant, & beſſes uſuras, quamuis ſcriptæ nō ſint, tamen percipiant. Nos itaque, quoniam eiuſmodi communia ac publica ſunt, & maiore conſideratione indigent, reſpondemus ad hæc, uti conueniens eſt. Et quidem ſi quis publicum inſtrumentum confecerit, aut totum proprijs manu conſcripſerit, aut etiam inſtrumentis uel ratiocinijs ab alijs conſcriptis ſubſcripſerit: ut omnibus modis tam ipſe quàm hæredes eius perſonalibus ſcilicet actionibus teneantur obnoxij, ſancimus. Neque enim temerè hypothecam dederimus his qui de ea pactum non fecerint: niſi omnino in ſcriptura eorum quæ in bonis ſint, comprobetur facta eſſe mētio, aut ipſi bona ſua pignori oppoſuerint, aut ſaltem hoc ſimpliciter adiecerint, periculo eorum quæ in bonis habeant, aut denique aliquid prolocuti fuerint, aut conſcripſerint eiuſmodi, quod intellectum quēdam hypothecæ adferat. tunc enim ipſis etiam hypothecam præbemus, ut neque legum noſtrarum in uniuerſum naturam perturbemus, neque ipſos tolerabili defraudemus auxilio. Vſuræ ſanè, ſiquidem certas pepigerint, pactæ præſtentur. ſi uerò duntaxat ſcriptum fuit, quòd fœneraticium creditum extiterit: nequeant contrahētes dicere, quòd ex quo uſuræ finitæ non ſunt, propterea & debitum ſterile haberi debeat: ſed ex præſumptione ita celebretur exactio, quaſi beſſes uſuræ expreſsis uerbis nominatæ ſint. atque hoc quidem decætero obſeruetur. In ratiocinijs uerò quæ iam confecta ſunt, etſi nulla uſurarū habita ſit mentio, tamen quia manifeſtarium eſt, quòd apud argentariæ menſæ præpoſitum ſolummodo contractus ſub uſuris ineatur, cū non poſsit q ipſe uſuras dependit, ſine uſuris dare impendia: liceat ipſis beſſes uſuras expetere: ut tamen decætero obſeruent ea quæ præſens ipſis ſacra lex largitur. In illo utiq; caſu nimia quàm ipſis opem ferimus, ut ſi ratiocinia proferantur, quæ expreſſè quanque cauſſam habeant adſcriptam, in quam aurum datum eſt, atque hic ratiocinijs ipſis ſubſcripſerit, etſi ſingulas in ipſis cauſſas propria manu non ſcripſerit; aut etiam confeſsionem de hoc aliquam ſiue ſub ſpecie mutui, ſiue ex acceptilatione, ſiue etiam aliter non cō fecerit: nequeat amplius ab eo qui hoc fecit, ſingularum cauſſarū particulatim probationes exigere: niſi fortè ex abūdāti uelit uel ipſi, uel creditoris hæredibus iuſiurandum deferre: hoc enim ſolum ei concedimus, intra tamen ea tempora, quæ exceptione non ſolutæ pecuniæ attributa ſunt. Nam ſi id quoque tempus præterire contigerit, neque iureiurando ipſos grauamus: id quod etiam in generalibus legibus deſcripſimus, quanquam ne hoc quidē ex uſu erat. nam eum qui propria manu uel ſcripſit uel credidit ratiocinia, quomodo iuſtum fuerit putare ita diſſolutum extitiſſe, ut quæ data non eſſent, pro datis ſcriberet? Quæ igitur nobis placuerunt, &c. *Planè propoſitæ exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi argentarius delato iureiurando iurare nolit pecuniam numeratam eſſe. Quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Niſi fortè ex abundanti uelit uel ipſi, uel creditoris hæredibus, &c.

IIII. *Exceptio: Niſi alia iuſta cauſa debiti, de quo chirographū conſcriptum eſt, præceſſerit. Hæc exceptio approbatur l. 5. C. de non numerata pecunia, his uerbis:* Aduerſus petitiones aduerſarij ſi quid iuris habes, uti eo potes. Ignorare autem non debes, non numeratæ pecuniæ exceptionem ibi locum habere, ubi quaſi credita pecunia petitur. cum autem ex præcedente cauſa debiti in chirographum quantitas redigitur, non requiritur an tunc, cum cauebatur, numerata ſit: ſed an iuſta cauſa debiti præceſſerit.

V. *Exceptio: Niſi tranſactionis cauſſa cautum ſit. Hæc exceptio approbatur l. 11. C. de tit. his uerbis:* Si tranſactionis cauſſa dare Palladio pecuniam ſtipulanti ſpopondiſti, exceptione non numeratæ pecuniæ defendi non potes.

VI. *Exceptio: Niſi intra biennium poſt emiſſam cautionem querela non numeratæ pecuniæ mota non ſit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur J. quæſt. 4.*

VII. *Exceptio: Niſi actor quædam ex cautione ſoluit. Hæc exceptio approbatur l. 4. C. de tit. his uerbis:* Cum fidem cautionis agnoſcens, etiam ſolutionem portionis debiti uel uſurarum feceris: intelligis de non numerata pecunia nimium tardè querelam te deferre.

VIII. *Exceptio: Niſi eadem exceptio non*

numeratæ pecuniæ antea ſit oppoſita, ſed fruſtra. Hæc exceptio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius replicatio hæc eſt: Niſi ab alio antea ſit oppoſita. Quæ replicatio approbatur exemple l.15.ibi:ita tamen. C. d.tt. cuius uerba uide J.quæſt.prox.reg.3.

IX. *Exceptio: Niſi numerata ſit pecunia. Hæc exceptio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius replicatio prima hæc eſt: Niſi non tantum, quantum cautum eſt, ſit numeratum. Hæc replicatio approbatur l.2.C.de non numerata pecunia, his uerbis:* Minorem pecuniam te accepiſſe, & maiorem cautionem interpoſuiſſe, ſi apud eum qui ſuper ea recogniturus eſt, conſtiterit: nihil ultrà quàm accepiſti, cum uſuris in ſtipulatum deductis reſtituere te iubebit. *Concordat l. 9. C.eod.tt. his uerbis:* Cum ultra hoc quod accepit, te obligari neminem poſſe conſtet: etſi ſtipulatione interpoſita, placita creditor nō dederit: in factum eſſe dandam exceptionē conuenit, ſi needū tempus, infra quod huius rei querela deferri debet, tranſijt. uel ſi intrà hoc teſtando iuri peritum ſit. nihil ultra hoc quod ac cepiſti, ſortis à te nomine Rector prouinciæ exigi patietur. *Altera replicatio eſt: Niſi alij quàm reo conuento ſit numerata pecunia. Hæc replicatio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius duplicatio hæc eſt: Niſi reus conuentus ſuſceperit obligationem eius cui numeratio eſt facta. Hæc duplicatio approbatur J.except.prox.*

X. *Exceptio: Niſi alij facta ſolutio ſiue numeratio reum conuentum obliget. Hæc exceptio approbatur exemplo l. 6. C. de non numerata pecunia, his uerbis:* Fruſtra opineris exceptione non numeratæ pecuniæ te eſſe munitum, quando (ut fateris) in eius uicem qui erat obligatus, ſubſtitueris te debitorem. *Aliud exemplum proponitur l. 4. C. de duobus reis ſtipulandi cuius uerba uide ē.lib.38.cap.12.reg.1.except.17. Hac de cauſa propoſitæ exceptionis, nec non eius cauſſæ exceptionibus ſunt dicta. Sed et plures huiuſmodi exceptiones uide ē.lib.7.cap.3.quæſt.8.ſpecie 1.except.13.*

II. QVIBVS COMPETIT exceptio non numeratæ pecuniæ?

I. *Regula, De ſucceſſoribus; proponitur l.8.C. de non numerata pecunia. cuius uerba uide J. quæſt. 4.except.2.*

II. *Regula, De fideiuſſore & mandatore, proponitur l.12.C. eod. tt. his uerbis:* Tam mandatori quàm fideiuſſori non numeratæ pecuniæ exceptio exemplo rei principalis competit.

III. *Regula, De creditoribus eius cui hæc exceptio competit, proponitur l.15.C. d.tt. his uerbis:* Si cui non numeratæ pecuniæ competere poſsit exceptio: etiam eo ſuperſedente tali auxilio uti, uel præſente uel abſente, creditores eius (ſiue ipſi conueniantur, ut potores eius detinentes, ab ijs q debita eius exigūt, cui competit huiuſmodi exceptio uel dotis uel alterius cauſſæ nomine: ſiue contra alios poſsidentes aliquam actionem ipſi moueant) poſsint in examinandis negocijs ſuis aduerſarijs eandem non numeratæ pecuniæ exceptionem opponere: nec eo prohibeantur, quòd principalis debitor ea nunquam uſus ſit. ita tamen, ut neque principali debitori, neque fideiuſſori eius aliquod præiudicium generetur, ſi is qui eam exceptionem expoſuerit, uictus fuerit: ſed poſsint illi poſtea, ſi conueniantur, intra ſtatuta ſcilicet tempora, ea ſe exceptione tueri.

III. ADVERSVS QVOS competit exceptio propoſita?

Etiam aduerſus ſucceſſores competit. Quæ regula approbatur l.8.C.de non numerata pecunia. cuius uerba uide J. quæſt. prox.except.2.

IIII. QVAMDIV COMPETIT exceptio propoſita?

Intra biennium poſt emiſſam cautionem competit, ultrà non. Quæ regula approbatur l. 14. in prin. C.de non numerata pecunia, his uerbis: In contractibus, in quibus pecuniæ uel aliæ res numeratæ uel datæ eſſe conſcribuntur, non intra quinquennium, quod antea cōſtitutum erat, non numeratæ pecuniæ exceptionem obijcere poſsit, qui accepiſſe pecunias uel alias res ſcriptus ſit, uel ſucceſſor eius: ſed intra ſolum biennium continuum, ut eo elapſo nullo modo querela non numeratæ pecuniæ introduci poſſit: his ſcilicet qui propter aliquas cauſas, ſpecialiter legibus expreſſas, etiam lapſo quinquennio in præteritis temporibus adiuuentur, etiam in poſterum, licet biennium pro quinquennio ſtatutum eſt, eodem auxilio potituris. *Concordat l.9. C. eod. tt. cuius uerba uide ē. quæſt.1. except. 9. repl.1. Item concordat l.10. C.eod.tt. cuius uerba uide ē.lib.7. cap.2. quæſt.2. reg.3. except. 2. Item concordat Inſt. de literarum obligat. cuius uerba uide ē.lib.36.cap.2. diuiſ.4. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi is qui hac exceptione utitur, cum agendi facultatem nō haberet, proteſtationem ſeu querelam de non numerata ſibi pecunia intra biennium interpoſuerit. Hæc exceptio approbatur d.l. 14.§. fin. his uerbis:* In omni tempore quod memoratæ exceptioni taxatum eſt, ei licebit cui talis exceptio competit, uel denunciationibus ſcripto miſsis querelam non numeratæ pecuniæ manifeſtare ei qui numeraſſe eam, uel alias res dediſſe inſtrumento ſcriptus eſt. uel ſi abeſſe

abeſſe eũ his locis, in quib. cõtractus factus eſt, contigerit: in hac quidem alma urbe apud quemlibet ordinarium iudicem, in prouincijs uerò apud uiros clariſsimos, rectores earum uel defenſores locorum, eandem querelam manifeſtare, eoque modo perpetuam ſibi exceptionem efficere. Sed ſi præſens quidem ſit qui pecunias numeraſſe, uel alias res dediſſe ſcriptus eſt, aliquam uerò adminiſtrationem in hac alme urbe uel in prouincijs gerat, ut difficile eſſe uideatur denunciationem ei mittere: licentiam damus ei qui memorata exceptiõe uti uelit, alios iudices adire uel in hac alma urbe, uel in prouincijs, & per eos ei manifeſtare, cui exceptionem huiuſmodi obijcit, factam à ſe ſuper non numerata pecunia querelam eſſe. Quòd ſi in prouincijs uel non ſit alius adminiſtrator ciuilis uel militaris, uel per aliquam cauſam difficile ſit ei qui memoratam querelam opponit, adire eum, & quæ dicta ſunt, facere: licentiam ei damus, per uirum reuerendiſsimum epiſcopum eandem ſuam exceptionem creditori manifeſtare, & ita tẽpus ſtatutum interrumpere. Quæ etiam in exceptione non numeratę dotis locum habere certum eſt. *Concordat l.18. C. de epiſcopali audientia, iiſdem uerbis quæ iam propoſita ſunt, hiſce nimirum:* Si præſens ſit qui pecuniam numeraſſe, uel alias res dediſſe ſcriptus eſt, &c. *Concordat item l.9. in fine. C. de non numerata pecunia. cuius uerba uide ā. quæſt. 1. exc. 9. repl. 1. Item concordat l.4. C. de condict. ex lege. cuius uerba uide ſ. lib. prox. cap. 10. quæſt. 1. cauſa 2. Altera propoſitæ regulæ exceptio hæc eſt: Niſi is cui exceptio propoſita competit, intra biennium deceſſerit, uel hæredem pupillum reliquerit. Hæc exceptio reprobatur l.8. C. de non numerata pecunia, his uerbis:* Si intra legibus definitum tempus, qui cautionem expoſuit, nulla querimonia uſus, defunctus eſt: reſiduum tempus eius hæres habebit tam aduerſus creditorẽ, quàm aduerſus eius hæredem. Sin autem queſtus eſt, exceptio non numeratæ pecuniæ hæredi & aduerſus hæredem eius perpetuò competit. Sin uerò legitimum tempus exceſsit, in querimoniam creditore minimè deducto, omnimodo hæres eius, etiamſi pupillus ſit, debitum ſoluere compellitur. *Tertia exceptio eſt: Niſi non numeratæ dotis exceptio à marito obijciatur: tunc enim non niſi decẽnalis præſcriptio obſtat. Quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur Nouell. c. 100. cuius uerba uide ſ. lib. 15 cap. 6. except. 22. repl. 1. Quarta exceptio uidetur: Niſi is qui exceptionem biennalem obijcit, delato iureiurando iurare nolit pecuniam numeratam eſſe. Hæc exceptio reprobatur l.14. §. illo uidelicet. C. de non numerata pecunia. cuius uerba uide ſ. lib. 7. cap. 6. quæſt. 2. except. 4. Concordat Nouell. c. 136. §. in illo utique. ibi: nam ſi id quoq;. cuius uerba uide ſ. quæſt. 1. except. 3.*

V. ADIVNCTA, SEV DE probatione.

In exceptione non numeratæ pecuniæ probatio affirmanti, non neganti incumbit. Quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ propoſita ſunt ſ. lib. 7. cap. 2. quæſt. 2. reg. 1. exceptione 1. repl. 2.

VI. EVENTVS.

Si reus conuictus fuerit numeratam eſſe pecuniam, in duplum tenetur. Quæ regula approbatur Nouell. c. 18. §. ſtudium uerò. cuius uerba uide d. cap. 2. quæſt. 5. reg. 1.

VII. ADFINIA REmedia.

I. *Regula, De condictione indebiti, proponitur l.7. C. de non numerata pecunia, his uerbis:* Si quaſi accepturi mutuã pecuniam aduerſario cauiſtis, quæ numerata non eſt: per condictionem obligationem repetere, etſi actor non petat: uel exceptione non numeratæ pecuniæ aduerſus agentem uti poteſtis. *Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi pignore cautum ſit: hoc enim caſu pignus non condictione, ſed in rem actione repetitur. Quæ exceptio approbatur l.1. C. d. tt. his uerbis:* Si pecuniam tibi non eſſe numeratam, atque ideo fruſtra cautionem emiſſam adſeris, & pignus datum probaturus es: in rem experiri potes. Nam intentio dati pignoris neque numeratæ pecuniæ non aliter tenebit, quàm ſi de fide debiti conſtiterit. eademque ratione ueritas ſeruetur, ſi te poſsidente pignus, aduerſarius tuus agere cœperit. *Concordat l.2. C. ſi pignoris conuentionem numerata pecunia ſecuta non ſit. cuius uerba uide ā. lib. 40. cap. 4. cauſa 13.*

II. *Regula, De doli exceptione, proponitur l. 3. C. de nõ numerata pecunia. cuius uerba uide ſ. hoc cap. in prin.*

III. *Regula, De exceptione in factum, proponitur l.9. C. d. tt. cuius uerba uide ſ. quæſt. 1. except. 9. repl. 1.*

DE LIBERATIONIbus in genere. Cap. V.

Duplices ſunt exceptiones: aliæ ſiquidem ſumuntur ex ijs quæ cauſæ ex qua agitur, inſunt: aliæ uerò ſumuntur ex ijs quæ cauſam agendi ſunt ſecuta. Prioris generis ſunt exceptiones deſumptæ ex perſonis contrahentium uel delinquentium, ex re, ex cauſa, ex loco, ex tempore, ex antecedentibus & adiunctis. &c. de quibus ſingulis ſuprà in ſingulis can-

tractibus & delictis, adeoq; in ſingulis actionum cauſis actum eſt. Poſterioris generis exceptiones liberationes dicuntur, quando uidelicet ab initio utiliter quidem contracta eſt obligatio, ſed ex poſt facto infirmatur, ſolutione puta, acceptilatione, nouatione, aut alio aliquo modo: quarum quaſdam ſuprà etiam ſuis locis expoſuimus: reſtant tamen ex ijs generaliores, quas deinceps in hoc libro proponemus, quibuſdam tamen omnium communibus præmiſſis.

I. *Definitio liberationis proponitur l. 47. ff. de uerb. ſignif. his uerbis:* Liberationis uerbum eandem uim habet quam Solutionis. *Solutionis uocabulum hic accipe non ſolùm pro numeratione pecuniæ, ſed pro omni modo, quo tollitur obligatio: quemadmodum l. 54. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Solutionis uerbum pertinet ad omnem liberationem, quoquo modo factam: magiſque ad ſubſtantiam obligationis refertur, quàm ad nummorum ſolutionem. *Plura de hac re uide J. cap. prox. in prin. Sed & ſpecialiter ſolutionis uocabulum hic accipi poteſt pro nummorum ſolutione: ut ſit ſenſus propoſitæ legis, Liberatione quocunque modo facta, perinde obſeruari ac ſi pecunia debita eſſet ſoluta.*

II. DIVISIONES LIBERationum.

I. *Diuiſio, ſumpta ex iure ſeu cauſa liberationis, qua diuiditur in naturalem & ciuilem, proponitur l. 107. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Verborum obligatio aut naturaliter reſoluitur, aut ciuiliter. Naturaliter, ueluti ſolutione: aut cum res in ſtipulationem deducta, ſine culpa promiſſoris in rebus humanis eſſe deſijt. Ciuiliter, ueluti acceptilatione, uel cum in eandem perſonam ius ſtipulantis promittentiſque deuenit.

II. *Diuiſio, ſumpta ex modo liberandi, hæc eſt; q. ex quibuſdã cauſis ipſo iure liberatio contingat, ex quibuſdam non niſi per exceptionem. quæ proponitur ſ. lib. 37. cap. 5. repl. 14. dupl. 1.*

III. CAVSAE SEV MODI, quibus liberatio contingit.

Huius loci regula proponitur l. 5. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis: Nihil tam naturale eſt, quàm eo genere quodque diſſoluere, quo colligatum eſt. Ideo uerborum obligatio uerbis tollitur: nudi conſenſus obligatio contrario conſenſu diſſoluitur. *Concordat l. 100. ff. eod. tit. his uerbis:* Omnia quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt. *Concordat item l. 153. in prin. ff. eod. tit. his uerbis:* Ferè quibuſcunque modis obligamur, iiſdem in contrarium actis liberamur: cum quibus modis adquirimus, iiſdem in contrarium actis amittimus. *Concordat item l. 80. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Prout quidque contractum eſt, ita & ſolui debet. ut cùm re contraximus, re ſolui debet: ueluti cum mutuum dedimus, ut retrò pecuniæ tãtundem ſolui debeat. Et cùm uerbis aliquid contraximus, uel re uel uerbis obligatio ſolui debet. uerbis, ueluti cum acceptum promiſſori fit: re, ueluti cum ſoluit quod promiſit. Aequè cum emptio, uel uenditio, uel locatio contracta eſt: quoniam conſenſu nudo contrahi poteſt, & diſſenſu contrario diſſolui poteſt. *Planè interdum obligatio alio modo diſſoluitur, quàm quo eſt contracta: utputa uerborum obligatio nudo conſenſu tollitur, non quidem ipſo iure, ſed exceptionis ope: quemadmodum contrà obligatio quæ non uerbis contracta eſt, acceptilatione tollitur per exceptionem. de quo uide J. cap. 13. quæſt. 5. exceptione 10. repl. 2. item ſ. lib. 37. cap. 5. repl. 14. dupl. 1. Hæc de cauſis liberationum in genere. Speciales cauſas uide in ſequentibus capitibus. Nunc exceptiones generales harum cauſſarum uideamus.*

I. *Exceptio: Niſi alius quàm cui debetur, liberauerit debitorem. Hæc exceptio ſine cuiuſquam indignatione iuſta eſt, eiuſq; exempla proponuntur ſ. lib. 17. cap. 7. in prin. Verùm eius replicatio prima hæc eſt: Niſi hæres qui hæreditatem reſtituere iuſſus eſt, ante eam reſtitutam, debitorem hæreditarium liberauerit. hoc enim caſu, quamuis poſtea actiones ad fideicommiſſarium tranſeant: tamen liberatio ab hærede facta ualet. Quæ replicatio approbatur l. 104. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Ante reſtitutam hæreditatem ſolutiones & liberationes factæ ab hærede, ratæ habebuntur. *Ait Iuriſconſultus, Factæ ab hærede: non, Factæ heredi: quemadmodum interpretatur Gloſſa. Planè ſi hæres dolo uel culpa liberauit debitores hæreditarios, tenetur eo nomine fideicommiſſario ex teſtamento.*[a] *Altera replicatio uidetur: Niſi cum quis ſibi aut Titio ſtipulatus eſſet, Titium promiſſorem liberauerit. Hæc replicatio, excepta liberatione quæ fit per ſolutionem, reprobatur l. 10. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Quod ſtipulatus ita ſum, Mihi aut Titio: Titius nec petere, nec nouare, nec acceptum facere poteſt, tantumque ei ſolui poteſt. *Sanè de ſolutione Titio facta uide J. cap. 8. repl. 4. Tertia replicatio uidetur: Niſi procurator creditoris liberauerit. Sed & hæc replicatio, excepta cauſa mandati ſpecialis, reprobatur l. 4. C. de nouationibus, his uerbis:* Non abſtulit tibi procurator tuus actionem, ſi cum mandaſſes ei exactionem pecuniæ, quam hi tibi debebant, contra quos ſuppli- as parte accepta

dere-

[a] l. 3. 4. in quo. & l. ult. 4. ſed et eum & l. 70. 4. 1. ff. ad S. C. Trebellian.

de teſſquo eos liberaulé: cum neque contra uoluntatem tuam nouationem fecerò, neque in eo quod non ſoluebatur, eos liberare potuerit. *Plura de exceptione propoſita eiusq; replicationibus uide ĩ. libro 37. capite 5.*

I I. *Exceptio: Niſi debitor liberari nolit. Hæc exceptio approbatur l. 91. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Si debitor tuus non uult à te liberari, & præſens eſt: non poteſt inuitus à te ab ſolui. *Ratio huius exceptionis eſt: quia multo beneficiam non datur. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi creditor inuito débitore ab alio nouandi animo debitum ſit ſtipulatus. quæ replicatio approbatur d. l. 91. his uerbis:* Imò debitorem tuum & præſentem & inuitum liberare ita poteris, ſupponendo alium à quo debitum nouandi cauſſa ita ſtipuleris. quod etiamſi acceptom non feceris: tamen ſtatim (quod ad te attinet) res peribit. Nam & petentem te doli mali præſcriptio excludet. *Hæc de exceptionibus aduerſus cauſſas liberationum generalioribus dicta ſufficiant. Plures proponentur in ſequentib. ſub unaquaq; liberationis ſpecie.*

IIII. QVIBVS ET QVARVM rerum liberatio competat?

I. *Regula: Sublatá principali obligatione, tolluntur & acceſſoriæ. Hæc regula approbatur l. 43. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* In omnibus ſpeciebus liberationum & acceſsiones liberantur: puta adpromiſſores, hypothecæ, pignora. præterquam quòd inter creditores & adpromiſſores confuſione facta, reus non liberatur. *Concordat l. 95. §. naturalis. ibi: ideòq; fideiuſſor. ff. eod. tt. cuius uerba uide ĩ. lib. 36. cap. 2. de naturali obligat. proprio 1. Planè propoſita regula ſuas etiam habet exceptiones, quas uide ĩ. cap. 1. quæſt. 7. reg 4. item lib. 45. cap. 2. quæſt. 2. except. 14. repl. 1. cum ſequentibus. item lib. 40. cap. 4. cauſſa 8.*

I I. *Regula: Vno reo promittendi liberato, liberatur & alter. quæ regula approbatur l. 2. ff. de duobus reis. cuius uerba uide ĩ. lib. 38. cap. 12. reg. 2. in prin. Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi perſona tantùm liberetur, non obligatio tollatur. Hæc exceptio approbatur l. ult. ff. d. tt. his uerbis:* Cum duo eandem pecuniam deberent, ſi unus capitis deminutione exemptus eſt: obligatione alter non liberatur. Multum enim intereſt, utrùm res ipſa ſoluatur, an perſona liberetur. Cùm perſona liberatur manente obligatione, alter durat obligatus. Et ideo ſi aqua & igni interdictum eſt alicui: fideiuſſor poſtea ab eo datus tenetur. *Aliud huius exceptionis exemplum uide ĩ. lib. 37. cap. 6. regul. 1. exception. 9. replicat. 1. item ĵ. cap. 10. regul. 2. exception. 8. Hæc de liberationibus in genere: quanquam plura huc pertinentes adduci poſſent ex iis quæ ĵ. capitibus proximis de ſolutionibus proponentur. Siquidem Liberationis uerbum (ut ſuprà dictum eſt) eandem uim habet, quam Solutionis.*

DE SOLVTIONIBVS. Cap. VI.

PRimò: *Definitio ſolutionis proponitur l. 176. §. fin. ff. de uerb. ſignificat. his uerbis:* Soluere dicimus eum qui id facit, quod facere promiſit. *Planè largiore ſignificatione Solutionis uerbum pertinet ad omnem liberationem quoquo modo factam, ut oſtenſum ĩ. cap. prox. quæſt. 1. Vnde d. l. 176. Vlpianus:* Solutionis uerbo (inquit) ſatisfactionem quoque omnem accipiendam placet. *Planè huius largioris ſignificationis exceptio prima hæc eſt: Niſi pecuniæ uocabulum adijciatur. quæ exceptio approbatur l. 49. in princip. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ĵ. cap. 8. replicat. 1. in prin. Altera exceptio eſt: Niſi obligatio acceſſoria, non principalis acceptoferatur. quæ exceptio approbatur d. l. 49. in fine, his uerbis:* Quòd ſi acceptolatum ſit, quòd ſtipulationis nomine hypotheca ſit obligata, uel ſine ſtipulatione accepta: ſolutionis quidem uerbum non proficiat; ſed ſatiſdationis proficit. *Sanè hic tantùm de ſolutione pecuniæ numeratæ, uel alterius rei quæ debetur, agetur, uel cum quis aliud pro alio ualente creditore ſoluerit.*

II. EVENTVS SOLVtionis.

I. *Regula: Solutione tollitur obligatio, & liberatio contingit. quæ regula approbatur Inſtit. quibus mod. toll. obligat. in princip. his uerbis:* Tollitur omnis obligatio ſolutione eius quod debetur, uel ſi quis conſentiente creditore aliud pro alio ſoluerit. Nec intereſt quis ſoluat, utrùm ipſe qui debet, an alius pro eo. liberatur enim & alio ſoluente, ſiue ſciente ſiue ignorànte debitore, uel inuito eo ſolutio fiat. *Concordat l. 107. in prin. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ĩ. cap. proxim quæſt. 2. in prin. Huius regulæ exceptiones uide ĵ. in ſequentibus capitibus.*

I I. *Regula: Solutione facta, chirographum debitor condicere poteſt, uel ad exhibendum actione repetere. quæ regula approbatur l. ult. C. ad exhibendum, his uerbis:* Si ex quocunque contractu apud Præſidem prouinciæ iure debitum cui oportuerat, te reddidiſſe probaueris: chirographa tua, ex quibus

iam nihil peti poteſt, & inſtrumenta ad eum contractum pertinentia, tibi naturaliter liberationem conſecuto exhiberi ac reddi iubebit. *Concordat l. 2. C. de condictione ex lege, his uerbis:* Diſſolutæ quantitatis retentum inſtrumentum inefficax penes creditorem remanere, & ideo per condictionem reddi oportere, non eſt ambigui iuris. *Concordat item l. ult. C. de ſolutionib. cuius uerba uide s̄. lib. 7. cap. 2. queſtion. 2. regul. 1. in princip.*

III. *Regula: Soluto debito, pignus reddendum. quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ propoſita ſunt s̄. lib. 40. cap. 4. cauſſa 1. item cap. 12.*

IIII. *Regula: Creditor actiones ſuas, quas habet ex ea obligatione, cuius nomine ſolutio facta eſt, ſoluenti cedere tenetur. quæ regula approbatur exemplis l. 95. §. ſi mandatu. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Si mandatu meo Titio pecuniam credidiſſes: eiuſmodi contractus ſimilis eſt tutori & debitori pupilli. Et ideo mandatore conuento & damnato (quanquam pecunia ſoluta ſit) non liberari debitorem, ratio ſuadet. Sed & præſtare debet creditor actiones ſuas mandatori aduerſus debitorem, ut ei ſatisfiat. Et ad hoc pertinet, tutoris & pupilli debitoris nos feciſſe comparationem. Nam cum tutor pupillo tenetur ob id quòd debitorem eius non conuenit: neque iudicio cum altero accepto liberatur alter, nec ſi condemnatus tutor ſoluerit, ea res proderit debitori. quin etiam dici ſolet, tutelæ contraria actione agendum, ut ei pupillus aduerſus debitorem actionibus ſuis cedat. *Aliud exemplum proponitur l. 18. §. ſi filiusfamiliâs. ff. familiæ erciſcund. cuius uerba uide s̄. lib. 44. cap. 9. quæſtion. 3. cauſſa 10. exception. 2. replication. 1. Aliud item exemplum proponitur Nouell. 4. §. quòd ſi tempus. ibi: & ceſſis. cuius uerba uide s̄. lib. 45. cap. 3. queſtion. 6. regul. 2. Plura huiuſmodi exempla & leges concordantes uide d. cap. 3. quæſtion. 9. regul. 1. cum duabus regulis ſequentibus. Planè huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi ſoluens non ante uel in ipſa ſolutione, ſed poſt aliquod interuallum actionem ſibi cedi petierit. tunc enim licet ei à creditore actio cedatur, tamen ea ceßione nihil agitur: tantum abeſt, ut creditor ad eam cedendam teneatur. quæ exceptio approbatur l. 76. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide s̄. lib. 16. cap. 5. regul. 6. exception. 1. replication. 6. Concordat l. 1. C. de contrario iudicio tutelæ. cuius uerba uide s̄. lib. 18. cap. 10. quæſtion. 8. regul. 1. exception. 4. Altera exceptio eſt: Niſi quis inuito creditori ſolutionem pro alio offerens, actionem ſibi cedi petat. Hæc exceptio approbatur l. 5. C. de ſolutionibus, his uerbis:* Nulla tibi aduerſus creditorem alienum actio ſupereſt, eo quòd ei debitam quantitatem offerens, ius obligationis in te transferri deſideras: cum ab eo te nomen comparaſſe non ſuggeras: licet ſolutione ab alio facta nomine debitoris, euaneſcere ſoleat obligatio. *Tertia exceptio eſt: Niſi quis ob id quòd dolo malo poßidere deſijt, condemnatus ſoluit. Hæc exceptio approbatur l. 69. cum lege ſequente. ff. de rei uendicat. cuius uerba uide s̄. lib. 21. cap. 2. cauſſa 19. exception. 2. replication. 1. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi quis ex cauſſa depoſiti uel commodati conuentus, dolo poßidere deſijt, ideoq; æſtimationem præſtitit: huic enim nihilominus actio cedenda. quæ replicatio approbatur l. 12. ff. de re iudicata, his uerbis:* In depoſiti uel commodati iudicio, quanquam dolo aduerſarij res abſit, condemnato ſuccurri ſolet, ut ei actionibus ſuis dominus cedat.

V. *Regula: Qui pro alio ſoluit, etiam mandati uel alia ſimili actione indemnis ſeruari poteſt. de qua re uide s̄. lib. 45. cap. 4. queſtion. 6. regul. 2.*

VI. *Regula: Si cum quis ſibi aut Seio dari ſtipulatus eſſet, Seio ſit ſolutum: ſtipulatori aduerſus Seium mandati competit actio ad id quod ei ſolutum eſt, ſibi reſtituendum. quæ regula approbatur Inſtit. de inutilibus ſtipulat. §. planè ſolutio, in fine. cuius uerba uide s̄. lib. 37. cap. 3. exception. 26. replication. 11. Concordat l. 98. §. qui ſtipulatur. ibi: porrò ſi decem. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. cap. 8. exception. 10. replic. 4. duplic. 10. Item concordat l. 131. §. qui fundum. ibi: nam intereſt. ff. de uerb. obligation. cuius uerba uide d. replicat. 4. dupl. 8.*

VII. *Regula: Solutio uenditioni ſimilis eſt. quæ regula approbatur l. ult. ff. quibus ex cauſis in poſſeßionem eatur. cuius uerba uide s̄. lib. 41. cap. 10. quæſt. 1. reg. 4.*

VIII. *Regula: Solutione transfertur dominium, nec reuocari res poteſt. quæ regula approbatur l. 10. C. de ſolutionibus, his uerbis:* Succeſſores eius qui maior uiginti quinque annis in ſolutum pro debito iure mancipii dedit, hæc reuocare non poſſe conſtat. *Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi minor uiginti quinque annis aliud pro alio in ſolutum dederit. quæ exceptio elicitur ex uerbis iam propoſitis hiſce:* Qui maior uiginti quinque annis, &c. *Altera exceptio eſt: Niſi indebitum ſit ſolutum. hoc enim condictione indebiti repeti poteſt. de qua re dicetur ſ. libro proximo. Tertia exceptio uidetur: Niſi res in ſolutum data melior ipſo debito ſit facta. Hæc exceptio reprobatur l. 24. C. de ſolutionibus. his uerbis:* Cum pro pecunia quam acceperas,

acceperas, ſecundum placitum Euandro te fundum dediſſe profitearis: ſiue induſtriam uel euentum meliorem tibi, non ipſi prodeſſe, contrarium non poſtulaturus, ſi minoris diſtraxiſſet, non iuſte petis.

. IX. Regula: *Interdum ex eadem ſolutione & liberatio contingit unius, & obligatio alterius. quæ regula approbatur l.4.4.§. item ſi uſusfructus. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Si uſusfructus pecuniæ numeratæ legatus fuerit, euenit ut una numeratione liberetur hæres ex teſtamento, & ut obliget ſibi legatarium. Tantundem eſt, etſi damnatus fuerit alicui uendere uel locare. nam uendendo uel locando liberatur ex teſtamento hæres, & obligat ſibi legatarium.

DE EXCEPTIONIBVS ADuerſus ſolutionem: & primùm de ijs quæ ſumuntur ex perſona ſoluentis, & eius cui ſolutio facta eſt.

Cap. VII.

Effectus ſolutionis qui ſint, iam enumerauimus: quorum omnium exceptiones communes pluresſunt, partim ex perſona ſoluentis, partim ex perſona eius cui ſolutum eſt, deſumptæ: partim ex re in ſolutum data, partim denique ex alijs huiuſmodi circumſtantijs ſolutionis. quæ ordine nunc exponentur, & primùm eæ quæ ex perſona ſoluentis deſumuntur.

I. *Exceptio: Niſi alius, non debitor ſoluerit. Hæc exceptio reprobatur l.17.C.de ſolutionibus, his uerbis:* Manifeſti iuris eſt, tam alio pro debitore ſoluente, quàm rebus pro numerata pecunia conſentiente creditore datis, tolli comparatam obligationem. *Concordat l.5. in fine. C. eod. tit. cuius uerba uide ī.cap. proxim. quæſtion.2. regul.4. exception.2. Item concordat Inſt. quib. mod. toll. obligat. in prin. cuius uerba uide d. quæſtion.2. regul.1. Concordat item l.56. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Qui mandat ſolui, ipſe uidetur ſoluere. *Concordat item l.64. ff. eod. tit. cuius uerba uide ī.cap. proxim. exception.10. replicat. 1. in prin. Planè admittitur exceptio propoſita primùm quidem, ſi alius ſuo, non debitoris nomine ſoluat. quæ diſtinctio approbatur l. ſi quid poſſeſſor. 31. in princip. ff. de petit. hæredit. his uerbis:* Quod quiſque ſuo nomine ſoluit, non debitoris: debitorem non liberat. *Concordat l.28. ff. mandati. cuius uerba uide ī.lib.45. cap.3. quæſtion.9. regul.3. Concordat item l.38.§. de peculio. ibi: & magis. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ī. cap. 11. reg.1. in prin. Concordat item l. 101. in princip. ff. eod. tit. his uerbis:* Paulus reſpondit, non ideo eos qui uirilem portionem ex cauſſa fideicommiſſi inferre debuerant, liberatos uideri, quoniam quidam ex collegis per errorem plus debito intulerint. *Concordat item l.19.§. quamuis. ibi: hic enim. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ī. lib. prox. cap. 7. cauſſa 8. Huius primæ diſtinctionis replicatio prima hæc eſt: Niſi is qui per errorem ſoluit, malit à uero debitore id quod ſoluit per negociorum geſtorum actionem repetere, quàm creditori indebitum condicere. tunc enim debitori ſolutio facta proficit. quæ replicatio approbatur l.ult. in fine. ff. negociorum geſtorum. cuius uerba uide ī.lib.42.cap.9. quæſtion.1. cauſſa 6. exception.1. replicat.2. Concordat l. ſi quid poſſeſſor. 31. in princip. ibi: ſed & petitor. ff. de petit. hæred. cuius uerba uide ī.lib.31.cap.1. quæſtion.8. reg.6. Altera replicatio eſt: Niſi cum quis dolo poſſidere deſijſſet, poſſeſſor conuentus præſtiterit. hoc enim caſu is qui poſſidere deſijt, liberatur. quæ replicatio approbatur per ea quæ proponuntur ī.lib.31.cap.1.regul.1.exception.4.replic.1. Tertia replicatio uidetur: Niſi is qui ſuo nomine ſoluit, à debitore pecuniam accepit, ut ipſius nomine ſolueret. Hæc replicatio reprobatur per ea quæ proponuntur ī. cap. 10. in princip. Quarta replicatio eſt: Niſi is qui ſoluit, repetitionem non habeat. Hæc replicatio reprobatur in caſu l. 49.§.2. ff. de fideiuſſoribus. cuius uerba uide ī. lib.45.cap.1. quæſtion.2. exception.55. replicat.2. Quinta replicatio eſt: Niſi cum plures in ſolidum tenerentur, unus ex ijs ſolidum ſoluerit. hic enim quamuis ſuo nomine ſoluerit, nihilominus & cæteros liberat. Hæc de prima propoſitæ exceptionis reprobatæ diſtinctione, eiuſque replicationibus ſint dicta. Secundò admittitur exceptio propoſita, ſi alius debitorem qui mortuus eſt, defendens, condemnatus fuerit, eoque nomine ſoluerit. hoc enim caſu debitoris hæres non eſt liberatus ipſo quidem iure, defenditur tamen per exceptionem. quæ diſtinctio approbatur l. de qua re. 74.§. cum abſentem. ff. de iudicijs. cuius uerba uide ī.lib.44.cap.7.quæſtion.1.exception.16.replicat.1. Tertiò admitti uidetur exceptio propoſita, ſi debitore inuito uel ignorante, alius pro eo ſoluerit. Sed hæc diſtinctio reprobatur l.53. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Soluere pro ignorante & inuito cuique licet: cum ſit iure ciuili conſtitutum, licere etiam ignorantis inuitique meliorem conditionem facere. *Concordat l.23. ff. eod. tit. his uerbis:* Solutionem uel iudicium pro nobis accipiendo, & inuiti & ignorantes liberari poſſumus. *Concordat item l. 40. ff. eod. tit. cuius uerba uide ī.lib. 40. cap. 4. cauſa 1. except.1. Concordat item l.96.§. cum pupilla. ff. eod. tit. his uerbis:* Cùm pupilla magiſtratui, qui per fraudem pupillo tutorem dedit, hæres extitiſſet, tutores eius cum adoleſcente tranſegerunt: eam tranſactionem pupilla ratam habere noluit. nihilominus

nus erit tutorum pecunia liberata: nec tutores contra adoleſcentem actionem nec utilem habebunt, qui ſuum recuperauit. Planè ſi adoleſcens pecuniam reſtituere tutoribus pupillæ maluerit: reſciſſo quod geſtum eſt, actionem utilem in pupillam hæredem magiſtratus accipiet. *Item concordat l. 2. §. fin. ff. de nouat. cuius uerba uide J. cap. 15. ſpecie 1. exception. 3. Item concordat l. ſoluendo. 18. ff. negocior. geſtor: cuius uerba uide ī. lib. 36. cap. 5. regul. 6. in princip. Item concordat Inſt. quibus mod. tollitur obligat. in princip. cuius uerba uide ī. cap. proxim. quæſtion. 2. reg. 1. Quartò admittitur exceptio propoſita, ſi obligatio non in dando, ſed in faciendo conſiſtat. tunc enim alius quàm qui debet, faciendo debitorem non liberat. quæ diſtinctio approbatur l. 31. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Inter artifices longa differentia eſt & ingenij, & naturæ, & doctrinæ, & inſtitutionis. Et ideo ſi nauem à ſe fabricandam quis promiſit, uel inſulam ædificandam, foſſamúe faciendam: & hoc ſpecialiter actum eſt, ut ſuis operis id perficiat: fideiuſſor ipſe ædificans, uel foſſam fodiens, non conſentiente ſtipulatore, non liberabit reum. Quare etiamſi illis ſtipulationibus fideiuſſor acceſſerit, Per te non fieri, quo minus mihi ire agere liceat? prohibens ire fideiuſſor, ſtipulationem non committit: & ſi patientiam præſtet, non efficiet, quo minus committatur ſtipulatio. *Poſtremò admittitur exceptio propoſita, ſi ſeruus pro alio ſoluerit. quæ diſtinctio approbatur l. 19. cum lege ſequente. ff. de fideiuſſoribus. cuius uerba uide ī. lib. 45. cap. 4. quæſtion. 6. regul. 1. exception. 5. Huius diſtinctionis replicatio hæc eſt: Niſi dominus ſerui ſolutionem ab eo factam ratam habeat, uel aduerſus eum pro quo ſeruus ſoluit, agere malit. quæ replicatio approbatur l. 66. ff. d. tt. his uerbis:* Si ſeruus alienus pro Titio fideiuſſit & ſoluit: liberatur Titius, ſi dominus mandati contra eum agere inſtituit. nam qui mandati agit, ratam habere ſolutionem uidetur. *Hæc de prima exceptione aduerſus ſolutionem.*

II. Exceptio: *Niſi ſeruus ſoluerit. Hæc exceptio approbatur d. l. 19. cum lege ſequente. Cui concordat l. 94. §. fin. in fine. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide J. cap. 12. regul. 1. exception. 2. replication. 1. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi ſeruus liberam peculij adminiſtrationem habens, ex contractu peculiari ſoluerit. Hæc replicatio approbatur l. 84. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Egiſti de peculio ſerui nomine cum domino: non eſſe liberatos fideiuſſores eius, Proculus reſpondit. At ſi idem ſeruus ex peculio ſuo, permiſſa adminiſtratione peculij, nummos ſoluiſſet: liberatos eſſe fideiuſſores eius, rectè legiſti.

III. Exceptio: *Niſi pupillus ſoluerit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur ī. lib. 12. cap. 7. quæſtion. 2. regul. 1. exception. 3. replication. 2.*

IIII. Exceptio: *Niſi reus criminis ſoluerit. Hæc exceptio reprobatur l. 41. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide J. except. 10. Hactenus de exceptionibus ſumptis ex perſona ſoluentis: nunc de exceptionibus ſumptis ex perſona eius cui ſolutio facta eſt.*

V. Exceptio: *Niſi pupillo ſolutum ſit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 15. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Pupillo ſolui ſine tutoris authoritate non poteſt. Sed nec delegare poteſt: quia nec alienare ullam rem poteſt. Si tamen ſoluerit ei debitor, & nummi ſalui ſint: petentem pupillum doli mali exceptione debitor ſubmouebit. *Concordat Inſt. quibus alienare licet. §. at ex contrario. ibi: alioquin non liberabitur, his uerbis:* Omnes res pupillo & pupillæ ſine tutoris authoritate rectè dari poſſunt. Ideoque ſi debitor pupillo ſoluat, neceſſaria eſt debitori tutoris authoritas: alioquin non liberabitur. *Item concordat l. contra iuris. 28. in princip. ibi: nam nec ſolui. ff. de pactis. cuius uerba uide ī. lib. 17. cap. 3. exception. 17. in princip. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi tutoris authoritas interuenerit. quæ replicatio elicitur ex uerbis d. l. 15. iam propoſitis hiſce:* Sine tutoris authoritate. *Item ex uerbis Inſtit. iam propoſitis hiſce:* Neceſſaria eſt debitori tutoris authoritas. *Secunda replicatio eſt: Niſi pupillus pecunia in ſolutum accepta locupletior ſit factus. Hæc replicatio approbatur l. 4. §. ſi quis pupillo. ff. de doli mali & metus exception. cuius uerba uide ī. lib. 36. cap. 3. exception. 1. replication. 3. Concordat Inſt. quibus alienare licet. §. ſed hoc etiam. ibi: ſin autem aliter. cuius uerba uide J. cap. proxim. replication. 9. duplication. 23. Huius replicationis ſpecies ſunt aliquot replicationes proximè ſequentes. Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi tempore quo agitur, pupillus locupletior ex ea pecunia eſſe deſierit. quæ duplicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 47. ff. de ſolut. his uerbis:* In pupillo, cui ſine tutoris authoritate, &c. *Concordat l. 4. ff. de exceptionibus, his uerbis:* In pupillo, &c. *Huius triplicatio eſt: Niſi neceſſariam ſibi rem pupillus ea pecunia emerit, quæ ante litem conteſtatam perierit. Tertia replicatio eſt: Niſi nummi apud pupillum adhuc ſalui ſint. Hæc replicatio approbatur d. uerſ. ſin autem aliter. Cui concordat l. 15. ff. de ſolutionibus.*

cum

cuius uerba uide ſ. *ead. exception. in princip. Quarta replicatio eſt: Niſi debitor iuſſu pupilli creditori eius pecuniam ſoluerit, ut pupillus obligatione ſit liberatus. Hæc replicatio approbatur l. 66. in princip. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide* ſ. *exception. 10. replication. 1. duplication. 2. Quinta replicatio eſt: Niſi cum quis ſibi aut pupillo dari ſtipulatus eſſet, promiſſor pupillo ſoluerit. Hæc replicatio approbatur l. 11. ff. de ſolutionibus his uerbis:* Si ſtipulatus fuero, Mihi aut pupillo dari? promiſſor ſine tutoris authoritate ſoluendo pupillo, liberabitur à me. *Sexta replicatio uidetur: Niſi cum alicui quid legatum eſſet ſub hac conditione, Si pupillo decem dediſſet: is pupillo ſine tutoris authoritate dederit. Hæc replicatio reprobatur l. 68. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Seruus decem dare iuſſus pupillo, & liber eſſe, ſi hæres ſit pupillus, ſiue tantùm conditio in eum collocata ſit: an abſente quoque tutore pupillo dando libertatem conſequatur? moueri ſe, Seruius ait, comparatione conditionis quæ conſiſtit in facto: ueluti ſi pupillo ſeruierit: quæ poteſt impleri citra interuentum quoque tutoris. Et quid (inquit) ſi curatorem habeat, & furioſo dare iuſſus ſit: an curatori dando liberatur? Et finge alicui fundum legatum, ſi dediſſet pupillo furioſove. Et ſciendum eſt, in omnibus iſtis caſibus tutori quidem uel curatori utiliter dependi: ipſi autem, id eſt furioſo uel pupillo, non rectè perſolui, ne datio ex illorum imbecillitate pereat. Nec enim hoc egit teſtator, ut quoquo modo eſſet datum, expleta uideretur conditio.

V I. *Exceptio: Niſi minori uiginti quinq; annis ſit ſolutum. Hæc exceptio approbatur l. 7. §. 2. ff. de minoribus uiginti quinque annis, hiſce uerbis:* Si minori pecunia à debitore paterno uel proprio ſoluta ſit, & hanc perdidit: dicendum eſt, ei ſubueniri quaſi geſtum ſit cum eo. Et ideo ſi minor conueniat debitorem: adhibere debet curatorem, ut ei ſoluatur pecunia. Cæterùm non ei compellitur ſoluere. Sed hodie ſolet pecunia in ædem deponi (ut Pomponius lib. XXVIII. ſcribit) ne uel debitor ultrà uſuris oneretur, uel creditor minor perdat pecuniam: aut curatoribus ſolui, ſi ſint. Permittitur etiam ex conſtitutione principum debitori, compellere adoleſcentes ad petendos ſibi curatores. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi prætor decreuerit pecuniam minori ſine curatoribus ſoluendam. quæ replicatio approbatur d. l. 7. §. quid tamen, his uerbis:* Quid tamen ſi prætor decernat ſoluendam pecuniam minori ſine curatoribus, & ſoluerit: an poſſit eſſe ſecurus, dubitari poteſt? Puto autem, ſi allegatus minorem eſſe, compulſus ſit ad ſolutionem, nihil ei imputandum: niſi fortè quaſi aduerſus iniuriam appellandum quis ei putet. Sed credo Prætorem hunc minorem in integrum reſtitui uolentem, auditurum non eſſe. *Altera replicatio eſt: Niſi minor ſe dixerit maiorem eſſe. Hæc replicatio approbatur l. 32. ff. d. tt. his uerbis:* Minor uiginti quinque annis, adito Præſide, ex aſpectu corporis falſò probauit perfectam ætatem. Curatores eum intellexiſſent eſſe minorem, perſeuerauerunt in adminiſtratione. medio tempore, poſt probatam ætatem, ante impletum uigeſimumquintum annum, ſolutæ ſunt adoleſcenti pecuniæ debitæ, eaſque malè conſumpſit. Quæro, cuius ſit periculum? Et quid ſi curatores quoque eo modo in eodem errore perſeuerallent, curationem etiam reſtituiſſent: an periculum temporis quod poſt probatam ætatem interceſſit, ad eos pertineat? Paulus reſpondit: Hi qui debita exoluerunt, liberati ipſo iure, non debent iterum conueniri. Planè curatores qui ſcientes eum minorem eſſe, perſeuerauerunt in eodem officio: non debuerunt eum pati accipere pecunias debitas, & debebunt hoc nomine conueniri. Quòd ſi & ipſi decreto Præſidis crediderunt, & adminiſtrare ceſſauerunt, uel etiam rationem reddiderunt: ſimiles ſunt cæteris debitoribus, ideoq; non conueniuntur. *Plures huiuſmodi replicationes uide* ſ. *except. prox.*

V I I. *Exceptio: Niſi furioſo ſit ſolutum. Hæc exceptio approbatur l. 68. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide* ſ. *exception. 4. replicat. 6. Planè replicationes* ſ. *d. exception. 4. enumeratæ, & huic exceptioni non ineptè obijcientur: quia (ut ait Vlpianus) furioſi ſtatus & habitus à pupilli conditione non multum abhorret, l. 7. §. planè interdum. ff. quib. ex cauſis in poſſeſſ. eatur.*

V I I I. *Exceptio: Niſi filiofamiliâs creditori ſolutum ſit. Hæc exceptio reprobatur l. ſi unus. 27. in prin. ibi: ſic enim & his. ff. de pactis. cuius uerba uide* ſ. *lib. 17. cap. 7. exception. 2. Concordat l. 26. §. qui filiofamiliâs. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide* ſ. *lib. 49. cap. 7. cauſſa 11. exception. 4. Item concordat l. 14. §. ſi ita quis. ff. quando dies legati cedat. cuius uerba uide* ſ. *lib. 33. cap. 1. queſtion. 3. regul. 2. exceptione octaua. Concordant item ea quæ proponuntur infrà exception. proxim. de ſeruo.*

I X. *Exceptio: Niſi ſeruo creditori ſolutum ſit. Hæc exceptio reprobatur d. l. ſi unus. 27. in prin. ibi: ſic enim & his. Concordat l. 25. ff. de nouat. cuius uerba uide* ſ. *cap. 14. queſtion. 4. exception. 1. replicat. 3. duplication. 3. Item concordat l. 19. ff.*

de

de ſolutionib. his uerbis: Fugltiuus meus cum pro libero ſe gereret, numos mihi ſubreptos tibi credidit. Obligari re mihi. Labeo ait. Sed ſi eum liberum exiſtimans, ſolueris ei: liberari re à me. Sed ſi alij ſoluiſſes ioſſo eius, oel is ratum habuiſſet: oō liberari. qoia priore caſu mei numi facti eſſent, & quaſi mihi ſolntum inrelligeretor. Er ideo ſeruus meus, qui peculiari nomine crediderir, exigendo liberabit dobltorem: delegaodo autem uel oouando oon idem conſequetur. *Cencordat l.33. ff. eod. tt. cuius uerba uide J. cap. prox. repl. 10. dupl. 3. tripl. 2. Concordat l.21. ff. de iureiuran do. cuius uerba uide ĩ. lib. 7. cap. 7. quaeſt. 1. except. 6. repl. 3. Item roncordat l.3. C. de ſolutionib. his aerbis:* Si cum ſeruus liberam peculij adminiſtratiooem haberet, mntnam ab eo pecuniam accepiſti, eiq; ante ademprum peculium, uel priuſqoam ademptum cognoſceres, eá exoluiſti: ea ſolntione liberatus es. *Concordat deniq; l.11. ff. depoſiti. ruius uerba uide ĩ. lib. 19. cap. 7. qeaſt. 1. except. 10. repl. 1. Planè admittitur exceptio propoſita primùm quidem, ſi debitor fraudulenter ſeruo ſoluerit. qea diſtinctio approbatur l.10. §. cerſum, in fine. ff. de in rem uerſe. cuius aerba uide ĩ. lib. 45. cap. 11. quaeſt. 2. except. gener. 7. Concordat d. l.11. ff. depoſiti. Deinde admittitur exceptio propoſita, ſi debitor ſciuit uel ſcire potuit, dominum ſeruo ſolui nolle. quae diſtinctio approbatur d. l. 11. Concordat l.33. ff. de ſolutionib. cuius aerba uide J. cap. prox. repl. 10. dupl. 1. tripl. 2. Tertiò admittitur exceptio propoſita, ſi mortuo domino debitor peculiaris ſeruo ſoluerit. Hec diſtinctio ipſo quidem iure ſubſiſtit, cerùm eius replicatio her eſt: Niſi debitor dominum deceßiſſe ignorauit. quae replicatio approbatur l.12. ff. de ſolutionib. his cerbis:* Si ſeruus peculiari nomioe crediderit, eiq; debitor, cum ignoraret dominum mortuum eſſe, ante adiram hæreditatem ſolnerit: liberabitur. Idemq; iuris erir, etſi manumiſſo ſeruo debiror pecuniam ſoluerit, com ignoraret ei peculió conceſſum non eſſe: neq; intererir, uiuo ao mortuo domlno pecunia numerata ſir. nā hoc quoq; caſu debitor liberatur, ſicut ia qoi iuſſus eſt à credirore pecuoiam Tirio ſoluere: qoamuis creditor moruus fuerit, nihilominus rectè Tirio ſoloit: ſi modò ignorauerit creditoré mortuó eſſe. *Concordat l.41. ibi: placebat. ff. ſi certum petatur. cuius uerba uide ĩ. lib. 19. cap. 2. quaeſt. 2. except. 11. repl. 5. Quartò admittitur exceptio propoſita, ſi ſeruo manumiſſo, cui peculium ademotum eſt, debitor ſoluerit. quae & ipſa diſtinctio iure ſubſiſtit, cerùm eius replicatio haec eſt: Niſi debitor ignorauit manumiſſo perulium eſſe ademptum. quae replicatio approbatur uerbis d. l. 12. iam propoſitis hiſce:* Idemq; iuris erir, etſi manumiſſo ſeruo debltor pecuniā ſoluerir, cum ignoraret ei peculium conceſſum non eſſe. *Concordat l.18. ibi: quod ſi ex cauſſa. ff. eod. tt. cuius uerba uide J. cap. prox. repl. 10. depl. 3. Quintò admittitur exceptio propoſita, ſi non ex cauſſa peculiari, ſed ex credite domini ſeruo ſit ſolutum. quae diſtinctio approbatur l.19. in fine. C. de ſolut. cuius uerba uide d. repl. 10. in prin. Plures huiuſmodi diſtinctiones, quib. exceptio propoſita admittitur, uide d. repl. 10. dupl. 1. cum ſeqeentibus.*

X. Exceptio: *Niſi reo criminis poſtulato ſit ſolutum. Hec exceptio reprobatur l.41. cum lege ſequente. ff. de ſolution. his aerbis:* Reo crimiois poſtulato nihil prohibet rectè pecuniam à debitoribus ſolui: alioqoin pleriq; innocentium neceſſario ſumptu egebont. Sed nec illod prohibirum uidetur, oe à reo creditori ſoluatur. *Concordat l.46. §. in reatu. ff. de iure fiſci. cuius uerba uide ĩ. lib. 3. cap. 6. acta 6. reg. 1. Itē cōcordat l.45. §. ſic. ff. de ſolut. cuius aerba uide J. cap. prox. repl. 9. dupl. 5. Planè admittitur exceptio propoſita in reis criminis leſe maieſtatis. quae diſtinctio approbatur l.7. §. ſic & diuus. C. ad l. Iul. maieſtatis, his aerbis:* Diuus Seuerus & Aotonioos conſtituerunr, ex qoo qula maieſtatis crimen cootraxit, neq; alienare, neq; maoomittere eum poſſe, nec ei ſoloere iure debitorem.

XI. Exceptio: *Niſi uni tantùm, non omnibus quib. eadem actio competit. ſit ſolutum. Hec exceptio ipſo quidem iure ſubſiſtit, eiusq; exemplum proponitur in reſtitutione dotis ĩ. lib. 15. cap. 6. except. 39. repl. 1. uerùm eius replicatio hec eſt: Niſi unicuiq; in ſolidum actio competat. quae replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur J. cap. prox. repl. 16.*

DE EXCEPTIONE, SI ALII quàm creditori ſit ſolutum. Cap. VIII.

XII. Exceptio: *Niſi alij quàm creditori ſit ſolutū. Hec exceptio approbatur l.12. C. de ſolutionib. his uerbis:* Inoito oel ignoreote creditore qoi alij ſoluit, oon ſe liberat obligarione. qoòd ſi hoc uel mandante, uel ratum habente eo fecerit: non minos liberarionem cooſeqoitur, qoàm ſi eidem creditori ſoloiſſet. *Concordat l. ſoluendo. 10. ff. negocior. geſtor. reius uerba uide ĩ. lib. 16. cap. 5. reg. 6. in prin. Item concordat l.34. §. ſi nullo. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Si nullo mandato iorercedente, debitor falſò exiſtimauerir uoluntate mea pecuniam ſe numerare, non liberabitur. Er ideo procurarori qui ſe ultrò alienis negocijs offerat, ſoloendo nemo liberabirur. *Concordat item l.19. ff. de cōpenſationib. cuius uerba uide ĩ. lib. 16. cap. 13. quaeſt. 3. except. 17. Item concordat l.19. in fine. C. de ſolutionib. cuius uerba cide J. repl. 10. in prin. Planè propoſitae exceptionis replicationes plures ſunt, quarum prima hec eſt: Niſi uolentate creditoris alij ſit ſolutum. quae replicatio approbatur uerbis d. l. 12. paulo ſuperius propoſitis hiſce:* Quòd ſi hoc oel mandante, uel ratum habenre eo fecerit: non minus liberationem conſequitur, quàm ſi eidem

creditori

creditori ſoluiſſet. *Concordat l.140.ff.de reg. iuris,bis uerbis:* Quod Iuſſu alterius ſoluitur pro eo eſt quaſi ipſi ſolutum eſſet. *Concordat item l.49 in prin.ff.de ſolutionib. bis uerbis:* Solutam pecuniam intelligimus utiq; naturaliter, ſi numerata ſit creditori. Sed et ſi iuſſu eius alij ſoluatur, uel creditori eius, uel futuro debitori, uel etiam ei cui donaturus erat:abſolui debet. Ratam quoq; ſolutionem ſi creditor habuerit, idem erit. Tutori quoq; ſi ſoluta ſit pecunia,uel curatori,uel procuratori, uel cuilibet ſucceſſori,uel ſeruo actori:proficiet ei ſolutio. *Concordat item l.64 ff. eod. tt. bis uerbis:* Cùm iuſſu meo Id quod mibi debet ſolui, ſoluis creditori meo:& tu à me, & ego à creditore meo liberor. *Concordat item l.4.C.de ſolutionibus,bis uerbis:* Nihil intereſt utrum creditori mutuam pecuniam ſolueris, an ex eius uoluntate ſeruo numerauerit: nec enim ex eo quòd creditor in fatum conceſſit priuſquam inſtrumenta redderet, euacuatæ obligationis uires reparari queunt. *Concordat item l.13.ff. de leg. 1. bis uerbis:* Cum incertus homo legatus tibi eſſet, hæres Stichum ſeruo tuo tradidit. Neratius reſpondit, ſi uoluntate domini tradidit, uel ratum hoc dominus babuit: perinde eum liberatum, atque ſi Stichus legatus eſſet. *Planè propoſitæ replicationis duplicatio prima bæc eſt: Niſi creditor uoluntatem alij ſoluendi poſtea mutauit quæ duplicatio approbatur l.82.ff. de ſolutionibus, bis uerbis:* Si cum Cornelius fundum ſuum nomine Seiæ uiro eius doti dediſſet,nec de eo reddendo quidquam cauiſſet: efficit ut uir & Seia inter ſe paciſcerentur,ut diuortio facto is fundus Cornelio redderetur. non puto diuortio facto uirum uetante Seia eum fundum Cornelio redditurum eſſe: ſicuti ſi cum pactum conuentum nullum interceſſiſſet, diuortio facto mulier iuſſiſſet eum fundum Cornelio reddi,deinde antequem redderetur, uetuiſſet: non tutò redderetur. Sed ſi antequem Seia uetaret, Cornelio eum fundum reddidiſſet,nec cauſſam habuiſſet exiſtimandi ſe id inuite Seia facturum eſſe: nec melius nec æquius eſſe exiſtimarem, eum fundum Seiæ reddi. *Concordat l.106. in fine.ff eod tt.cuius uerba uide ʒ.tripl.prox. Huius autem duplicationis triplicatio prima bæc eſt: Niſi cum quis ſibi aut Titio dari ſtipulatus eſſet, poſtea ne Titio detur, promiſſori denunciauerit. quæ triplicatio approbatur d l.106.bis uerbis:* Aliud eſt, iure ſtipulationis Titio ſolui poſſe: aliud, poſtea permiſſu meo id contingere. nam cui iure ſtipulationis rectè ſoluitur, ei etiam prohibente me rectè ſolui poteſt. Cui uerò aliàs permiſero ſolui, ei non rectè ſoluitur,ſi priuſquem ſolueretur, denunciauerim promiſſori, ne ei ſolueret. *Concordat l.12.§.ſed etſi quis. ibi:alia cauſſa.ff.eod. tt.bis uerbis:* Si quis mandauerit ut Titio ſoluam, deinde uetuerit eum accipere: ſi ignorans prohibitum eum accipere,ſoluam,liberabor:ſed ſi ſciero,non liberabor.alia cauſſa eſt, ſi mihi proponas aliquem ſtipulatum, Sibi aut Titio: hic enim etſi prohibeat me Titio ſoluere, ſoluendo tamen liberabor: quia certam conditionem habuit ſtipulatio, quam ſtipulator immutare non potuit. *Concordat item Inſtit. de inutilibus ſtipul. §. planè ſolutio.ibi: ſolui autem Seio.cuius uerba uide ʒ.lib.37.cap.3.except.26. repl.11. in prin. Altera triplicatio eſt: Niſi alius mandatu creditoris ſibi ſit ſtipulatus.nam & huic rectè ſoluitur etiam inuito creditore. quæ triplicatio approbatur l.ult.ibi:ideo etiam.ff.de ſolutionibus.cuius uerba uide ʒ.dupl.7. Tertia triplicatio eſt: Niſi debitor creditoris uoluntatem mutatam ignorans ſoluerit. Hæc triplicatio approbatur uerbis d.l.12. ʒ. triplicat.1. propoſitis biſce:* Si ignorans prohibitum eum accipere, ſoluam: liberabor. *Concordat l.18. in fine. ff. eod.tt. cuius uerba uide ʒ. replicat.10. duplicat.3. Concordant item ea quæ habentur ʒ.replicat.6.duplicat.2.triplicat.1. Huius triplicationis quadruplicatio prima hæc eſt: Niſi is cui à debitore ignorante ſoluitur, ea mente pecuniam acceperit, ut eam lucretur, nec debitor condictionem furtiuam aduerſus eum creditori præſtet. Hæc quadruplicatio approbatur l.38. §.ſi debitorem. ff.d.tt.bis uerbis:* Si debitorem meum iuſſerim Titio ſoluere, deinde Titium uetuerim accipere, & debitor ignorans ſoluerit: ita eum liberari exiſtimaui,ſi non ea mente Titius nummos acceperit,ut eos lucretur.alioquin,quoniam furtum eorum ſit facturus, manſuros eos debitoris. Et ideo liberationem quidam ipſo iure non poſſe contingere debitori: exceptione tamen ei ſuccurri æquum eſſe, ſi paratus ſit condictionem furtiuam, quam aduerſus Titium habet, mihi præſtare: ſicuti ſeruatur, cum maritus uxori donaturus debitorem ſuum iubeat ſoluere. nam ibi quoque, quia nummi mulieris non fiunt,debitorem non liberari: ſed exceptione eum aduerſus maritum tuendum eſſe ſi condictionem quam aduerſus mulierem habet,præſtet.furti tamen actionem in propoſito poſt diuortium mihi competituram:quando mea intererſit interceptos numos non eſſe. *Altera quadruplicatio eſt: Niſi debitor ignorans ſcire potuit creditoris uoluntatem mutatam. quæ quadruplicatio approbatur l.82. in fine. ff. de ſolutionibus.cuius uerba uide ʒ.eod.duplicat. in prin. Quarta triplicatio eſt:Niſi facta demum ſolutione,creditor alij ſolui pro*

bibuit. Hæc triplicatio approbatur, ſimal & diſtinguitur d. l. 8₉. in fine. Hæc de prima duplicatione. Altera duplicatio eſt: Niſi pupillus creditor debitorem ſuum alij ſoluere iuſſerit. Hæc duplicatio approbatur l. 66. in prin. ff. de ſolutionibus, his uerbis: Si pupilli debitor, iubente eo ſine tutoris authoritate, pecuniam creditori eius numerauit: pupillum quidem à creditore liberat, ſed ipſe maoebit obligetua: ſed exceptione ſe tueti poteſt. Si autem debitor pupilli non fuerat: oec pupillo condicere poteſt, qui ſine tutoris euthoritate non obligetur: nec creditori, cum quo alterioeiuſſu contraxit: ſed pupillue io quantum locupletior factue eſt (utpote debito liberatus) urili actione tenebitur. Huius duplicationis triplicatio prima hec eſt: Niſi pupellus per ſolutionem alij factam locupletior factus ſit, uel debita liberatus. Hæc triplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce: Sed exceprione ſe tueri poteſt. Altera triplicatio eſt: Niſi pupillus dolo fingat ſe puberem, & ita debitarem iubens alij ſoluere decipiat. Hæc triplicatio approbatur l. 4. §. quæ in tutore. ibi: nam & de pupilli. ff. de doli mali except. cuius uerba uide ī. cap. 2. quæſtion. 2. exception. gener. 2. Tertia duplicatio eſt: Niſi furioſus alij ſoluere iuſſerit. Hæc duplicatio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius triplicatio hec eſt: Niſi id quod ſolutum eſt, in rem furioſi proceſſerit. quæ triplicatio approbatur l. 16. ff. de doli mali exceptioa. his uerbis: Si debitor à futioſo delagitue creditori eiua ſoluet, quem compotem mentie eſſe axiſtimabat, & ita cum eo agetur: exceptione doli in id quod in rem furioſi proceſsit, dafenditur. Concordat d. §. quæ in tutore, in fine. Quarta duplicatio eſt: Niſi alterius quàm creditoris iuſſu debitor alij ſoluerit. Hec duplicatio approbatur quidem ipſo iure, uerùm eius triplicatio hec eſt: Niſi tutoris iuſſu alij ſit ſolutum. quæ triplicatio approbatur l. 96. in prin. ff. de ſolutionibus, his uerbis: Pupilli debitor, tutote delegante, peconiam crodirori tutoris ſoluit: liberetio contingit, ſi non malo conſilio cum tutora habito hoc factum eſſe probetur. Sed etiam interdicto fraudatorio tutoris creditor pupillo tenetur, ſi eum cooſilium fraudie participeſſe conſtabit. Huius triplicationis quadruplicatio hec eſt: Niſi dolo malo tutor debitorem pupillarem non ignorantem alij ſoluere iuſſerit. quæ quadruplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce: Si non malo conſilio cum totore habito, &c. Quinta duplicatio eſt: Niſi ſeruus creditor alij ſoluere iuſſerit. Hæc duplicatio approbatur l. 19. ibi: ſed ſi alij. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide J. replicatian. 10. duplicatıon. 2. Sexta duplicatio eſt: Niſi maritus uxori donaturus debitorem ſuum ei iubeat ſoluere. Hæc duplicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 38. §. ſi debitorem. ibi: ſicuti ſeruatur. ff. d. tt. cuius uerba uide ī. duplication. 1. triplication. 3. quadruplicat. 1. Planè triplicationis loco notandum erit, quòd quamuis debitor iuſſu mariti ſoluens eius uxori, ipſo iure non liberetur: exceptionis tamen ope defendatur, ſi actionem quam aduerſus uxorem habet, marito cedere ſit paratus. quæ triplicatio approbatur d. uerſ. ſicuti ſeruatur. Cui concordat l. 3. §. ſed ſi debitorem. ff. de donationibus inter uir. & uxorem, his uerbis: Si maritue debitorem ſuum uxori ſoluere iuſſerit: hic quæritur, en ouml fiant eius, debitorque liberetur? Et Celſus libro X V. Digeſtorum ſcribit, oidendum eſſe, oe dici poſsit & debitorem liberetum, & oumoe factos mariti, deinde uxorie. nem ſi donetio iure ciuili non impeditetur: eum rei geſtæ ordioem futurum, ut pecuoia ad te à debitore tuo, daiode à te ed mulierem perueniret. nem celeritate coniungendarum intet ſe actionom unam actiooem occultari. Cæterùm debitorem creditori dere, credirorem uxori. nec nouum aut mirum eſſe, quod per alium accipiae, te accipere. nam etſi ia qui ſe procuratorem tui creditorie eſſe ſimulauit, à debitore too iubente te pecuniem ecceperit: & furti actionem te habere conſtat, & ipſam pecuniam tuem eſſe. Huic ſententiæ cooſequens eſt quod Iulianue libro X V I I. Digeſtorum ſcribit. Ait enim, Si dooaturum mihi, &c. Reliqua uerba uide ī. lib. 3. cap. 8. except. 9. Concordat item l. 26. in prin. ff. eod. tt. his uerbis: Si eum qui mibi uendidit, iuſſerim eam rem uxori meæ donationie cauſſa dere, & is poſſaſsionem iuſſu meo trediderit: liberatus erit. Quia licet ille iure ciuili poſsidere noo intelligatur, certè tameo uenditor nihil habet quod tredat. Concordat item l. 39. ff. eod. tt. cuius uerba uide ī. lib. 1. cap. 9. queſtion. 2. regul. 1. Septima duplicatio eſt: Niſi debitor alij ſoluere à creditore iuſſus, mortuo demum creditore ſoluerit. Hæc duplicatio approbatur l. ult. ff. de ſolutianibus, his uerbis: Ei qui mandaru meo poſt mortem meem ſtipulatoe eſt, rectè ſoluitur: quia telis eſt lex obligetiooie. Ideoqoe etiam inoito me rectè ei ſoluitur. Ei eutem cui iuſsi debitorem meum poſt mortem meem ſoluere, non rectè ſolnitur: quia mendatum motte diſſoluitur. Huius duplicationis triplicatio hec eſt: Niſi debitor ignorans creditorem deceſſiſſe, ſoluerit. quæ triplicatio approbatur l. 26. §. ſi quis debitori. ff. mandati, his uerbis: Si quie debitori ſuo mandauerit, ut Tirio ſolueret: & debitor mortuo eo, cum id ignoraret, ſoluerit: liberari eum oportet. Concordat l. 12. in fine. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ī. exception. prox.

proxim. diſtinct. *Item concordat l.19. §. ſi quis dederit. ff. de donationibus, his uerbis:* Si quis dederit pecuniam mutuam Titio, reddendam Seio, cui donatum uolebat: deinde Titius mortuo donatore, Seio dediſſe proponatur: erit conſequens dicere, pecuniam Seij fieri, ſiue mortuum ſciuit, ſiue ignorauit is qui dabat: quia pecunia fuit dantis. Sed ſiquidem ignorauit mortuum: erit liberatus, ſi ſic mutuam pecuniam accepit ſoluendam Seio. Sio autem mandauero tibi, ut pecuniam Titio des, cui donata uolebam, & tu ignorans me mortuum hoc feceris: habebis aduerſus meos hæredes mandati actionem. ſi ſciens, non habebis. *Concordat item l.79. §. Meuio. ff. de leg.2. his uerbis:* Mæuio debitori ſuo reus ſtipulandi mandauit, ut Titio, cui mortis cauſſa donabat, pecuniam debitam ſolueret: cum ſciens dominum uita deceſsiſſe, Mæuius pecuniam dediſſet: non eſſe liberationem ſecutam conſtitit. Nec ſi Mæuius ſoluendo non eſſet, in Titium actionem ſolidi, uel iure Falcidiæ dandam eſſe: quia mortis cauſſa cepiſſe non uideretur. Diuerſum probandum fore, ſi Mæuius ignorans dominum uita deceſsiſſe, pecuniam errore lapſus dediſſet. tunc enim portio iure Falcidiæ reuocaretur. *Octaua duplicatio eſt: Niſi debitor alij ſoluere iuſſus, ſuo, non iubentis nomine ſoluerit. Hæc duplicatio approbatur exemplo l.32. ff. de iure dotium, his uerbis:* Cum uxor uirum ſuum pecuniam quam ſibi deberet, in dotem filiæ communi dare iuſſerit, & id feciſſe dicatur: puto animaduertendum eſſe, utrum eam dotem ſuo, an uxoris nomine dedit. Si ſuo, nihilominus uxori eum debere pecuniam: ſi uxoris nomine dederit, ipſum ab uxore liberatum eſſe. *Nona duplicatio eſt: Niſi is cui debitor donandi cauſſa ſoluere iuſſus eſt, pecuniam non donandi animo acceperit, ſed ut eam creditoris faceret. Hæc duplicatio reprobatur l.34. §. ſi debitorem. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Si debitorem meum iuſſero pecuniam Titio dare, donaturus ei: quamuis Titius ea mente acceperit, ut nummos meos faceret, nihilominus debitor liberabitur. Sed ſi poſtea Titius eandem pecuniam mihi dediſſet: nummi mei fient. *Decima duplicatio eſt: Niſi debitor plus quàm iuſſus eſt, alij ſoluerit: in eo enim quod excedit, replicatio propoſita ei non prodeſt. quæ duplicatio approbatur l.89. §. Lucius. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Lucius Titius ex duobus chirographis, quibus quadringenta ei à Seio debebantur, altero centum, altero trecenta, ſcripſit Seio ut unius chirographi centum per Mæuium & Septicium ſibi mitterentur. quæro, an Seius, ſi Mæuio & Septicio ex trecentis quoque ſoluiſſe ſe dicat, liberatus ſit? Scæuola reſpondit, ſi non mandauit ut ex trecentis ſolueretur, nec ſolutum ratum habuit: non eſſe liberatum. *Vndecima duplicatio eſt: Niſi cum mulier dotis nomine debitorem ſuum ſoluere iuſsiſſet, nuptiæ non fuerint ſecutæ. Hæc duplicatio approbatur l.37. ff. de iure dotium. cuius uerba uide ſ. lib.15. cap.6. exception.22. replic.4. duplicat.1. Concordat l.7. §. ſin autem ueré. ff. de condictione cauſſa dati. cuius uerba uide J. lib. proxim. cap.10. quæſtion.2. regul.2. exceptione.1. Hæc de prima propoſitæ exceptionis replicatione, eiusq; duplicationibus ſint dicta.*

Secunda replicatio eſt: Niſi ei qui uoluntate creditoris ſtipulatus eſt, ſit ſolutum. Hæc replicatio approbatur l. ult. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. repl. prox. dupl.7.

Tertia replicatio eſt: Niſi creditor ſolutionem alij factam ratam habuerit. Hæc replicatio approbatur l.12. §. fin. ff. de ſolut. his uerbis: Etſi non uero procuratori ſoluam, ratum autem dominus habeat quod ſolutum eſt: liberatio contingit. rati enim habitio mandato comparatur. *Concordat l.49. §. ratam quoque. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. replicat.1. in princip. Item concordat l.58. in princip. ff. eod. tit. cuius uerba uide J. lib. proxim. cap.7. cauſſa 11. exception.2. Item concordat l.71. §. fin. ff. eod. tit. cuius uerba uide J. cap.11. quæſtion.5. exception.21. Item concordat l.12. ibi: uel ratum habente. C. eod. tit. cuius uerba uide ſ. replicat.1. in princip. Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi creditor, antequam ratum haberet, adrogandum ſe dederit. quæ duplicatio approbatur l.58. §. ſi creditor. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide J. d. exception.2. replicat.1. Altera duplicatio eſt: Niſi debitor ratam haberi ſolutionem, & liberari nolit. Hæc duplicatio reprobatur l.21. ff. de negocijs geſtis, hiſce uerbis:* Si hac mente pecuniam procuratori dem, ut ea ipſa creditoris fieret: proprietas quidem per procuratorem non adquiritur: poteſt tamen creditor etiam inuito me ratum habendo pecuniam ſuam facere: quia procurator in accipiendo creditoris duntaxat negocium geſsit. Et ideo creditoris ratihabitione liberor.

Quarta replicatio eſt: Niſi cum quis ſibi aut Titio dari ſtipulatus eſſet, Titio ſit ſolutum. Hæc replicatio approbatur l.12. §. interdum. ff. de ſolutionibus, his uerbis: Interdum & non procuratori rectè ſoluitur: utputa cuius nomen ſtipulationi inſertum eſt, ſi quis ſti-

pulletur: Sibi aut Titio. *Concordat l. 10. ff. eod. tt. cuius uerba uide ē. cap. 4. quæſtion. 1. exception. 1. replication. 2. Item concordat l. 59. ibi etſi à filiofamiliâs ff. eod. tt. his uerbis:* Si à filiofamiliâs mihi aut Titio ſtipulatus ſim: Paulus ait, patrem poſſe Titio ſoluere, quod in peculio eſt: ſcilicet ſi ſuo, non filij nomine ſoluere uelit. dum enim adiecto ſoluitur, mihi ſolui uidetur. Et ideo ſi indebitum adiecto ſolutum ſit, ſtipulatori poſſe condici, Iulianus putat: ut nihil interſit, iubeam Titio ſoluere, an ab initio ſtipulatio ita concepta ſit. *Item concordat Inſtit. de inutilibus ſtipulationib. §. planè ſolutio. cuius uerba uide ē. lib. 17. cap. 5. exception. 26. replication. 11. in princip. Item concordat l. 43. §. acceſſio. ff. de action. & obligation. cuius uerba uide ē. lib. 36. cap. 2. diuiſ. 8. Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi adiectus poſtea capite ſit deminutus. Hæc duplicatio approbatur l. 38. in princip. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Cum quis ſibi aut Titio dari ſtipulatus ſit: Africanus magis eſſe ait, ut ita demum rectè Titio ſolui dicendum ſit, ſi in eodem ſtatu maneat, quo fuit cum ſtipulatio interponeretur. Cæterùm ſiue in adoptionem, ſiue in exilium ierit, uel aqua & igni ei interdictum, uel ſeruus factus ſit: non rectè ei ſolui dicendum. tacitè enim hæc conuentio ineſſe ſtipulationi uidetur, ſi in eadem cauſſa maneat. *Contradicit l. 95. §. uſumfructum. ff. eod. tt. his uerbis:* Vſumfructum mihi aut Titio dari ſtipulatus ſum. Titio capite minuto, facultas ſoluendi Titio non intercidit: quia & ſic ſtipulari poſſumus: Mihi aut Titio, cum capite minutus erit, dari? nam etſi furioſi uel pupilli perſona adiecta ſit, ita tutori uel curatori pecunia rectè dabitur. Conditionis quoque implendæ cauſſa rectè pecunia tutori uel curatori datur. Quod quidem Labeo & Pegaſus putauerunt utilitatis cauſſa recipiendum. idque ita recipi poteſt, ſi pecunia in rem uel pupilli uel furioſi uerſa eſt: quomodo ſi domino dare iuſſus, ſeruo dediſſet, ut domino daret. *Planè propoſitæ duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi adiectus in meliorem ſtatum tranſierit. hoc enim caſu capitis deminutio ſolutioni non officit. quæ triplicatio approbatur exemplo emancipationis l. 56. §. qui ſibi aut filio ff. de uerb. obligation. cuius uerba uide ē. lib. 17. cap. 1. exception. 24. replication. 11. duplication. 1. triplication. 2. Altera propoſitæ replicationis duplicatio uidetur: Niſi creditor poſtea adiecto ſolui prohibuit. Sed hæc duplicatio reprobatur per ea quæ propoſita ſunt ē. replication. 1. duplication. 1. triplication. 1. Tertia duplicatio uidetur: Niſi ſtipulanti mihi aut Titio, tu mihi te daturum reſpondeas. Hæc duplicatio reprobatur l. 141. §. ſi ita ſtipulatus. ff. de uerb. obligation. cuius uerba uide ē. lib. 38. cap. 4. exception. 21. replication 7. Quarta duplicatio uidetur: Niſi cum ſibi aut Titio quis ſtipulatus eſſet, debitor poſtea ſtipulatori conſtituat ſe ſoluturum. Hæc duplicatio reprobatur l. 59. in princip. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Si ita ſtipulatus ſim, Mihi aut Titio dare ſpondes? & debitor conſtituerit ſe mihi ſoluturum: quamuis mihi competat de conſtituta actio, poteſt adhuc adiecto ſoluere. *Contradicit l. 8. ibi: quod ſi poſteaquam. ff. de conſtituta pecunia. cuius uerba uide ē. replication. 16. duplication. 3. Quinta duplicatio eſt: Niſi ſtipulator qui ſibi aut Titio dari ſtipulatus erat, antequam adiecto ſolueretur, debitum petijt. Hæc duplicatio approbatur l. 57. in fine. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Si mihi aut Titio ſtipulatus fuero dari, deinde petam: amplius Titio ſolui non poteſt, quamuis ante litem conteſtatam poſſit. *Sexta duplicatio uidetur: Niſi pars ſtipulatori ſit ſoluta. Hæc duplicatio reprobatur l. 71. in prin. ff. d. tt. his uerbis:* Cum decem mihi aut Titio dari ſtipulatus, quinque accipiam: reliquum promiſſor rectè Titio dabit. *Septima duplicatio uidetur: Niſi aliter adiecto quàm ſibi quis ſit ſtipulatus. Hæc duplicatio reprobatur l. 34. §. ſtipulatus ſum. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Stipulatus ſum mihi decem, aut hominem Titio dari: ſi homo Titio datus fuiſſet, promiſſor à me liberabitur: & antequam homo daretur, ego decem petere poſſum. *Concordat l. 98. §. mihi Romæ. ff. eod. tt. his uerbis:* Mihi Romæ, aut Epheſi Titio dari ſtipulor: an ſoluendo Titio Epheſi à me liberetur, uideamus? nam ſi diuerſa facta ſint (ut Iulianus putat) diuerſa res eſt. Sed cum præualet cauſſa dandi, liberatur: liberaretur enim, etſi mihi Stichum, illi Pamphilum dari ſtipulatus eſſem, & Titio Pamphilum ſoluiſſet. At ubi merum factum ſtipulor, puta inſulam in meo ſolo ædificari, aut in Titij loco: nunquid ſi in Titij loco ædificet, non contingat liberatio? nemo enim dixit, facto pro facto ſoluto liberationem contingere. Sed uerius eſt liberationem contingere: quia non factum pro facto ſolui uidetur, ſed electio promiſſoris completur. *Concordat item l. 141. §. cum mihi. ff. de uerb. obligation. cuius uerba cum alijs concordantibus uide ē. lib. 37. cap. 3. exception. 26. replication. 11. duplication. 2. Octaua duplicatio eſt: Niſi traditione adiecto facta de tuitione cautum non ſit, uel res euicta ſit. Hæc duplicatio approbatur l. 131. §. qui fundum. ff. de uerb. obligat.*

obligat. his uerbis: Qui fundum ſibi aut Titio dari ſtipulatur, quamuis fundus Titio traditus ſit, nihilominus petere fundum poteſt, ut ſibi de euictione promittatur. nam intereſt eius: quia mandati actione fundum recepturus ſit à Titio. Concordat l. 13. in prin. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide J. exception. 15. Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi donationis cauſſa Titius ſit adiectus. quæ triplicatio approbatur d. §. qui fundum, his uerbis: Sed ſi donationis cauſſa Titium interpoſuit, dicetur traditione protinus reum liberari. Nona duplicatio eſt: Niſi alij quàm adiecto uel ſtipulatori, ſit ſolutum. Hæc duplicatio approbatur exemplo l. 81. in princip. ff. de ſolutionibus, his uerbis: Si ſtipulatus ſum mihi aut Titio dari: ſi Titius deceſſarit, hæredi eius ſoluere non poteris. Concordat l. 55. ff. de uerb. obligation. his uerbis: Cum quis ſibi aut Titio dari ſtipulatus eſt: ſoli Titio, non etiam ſucceſſoribus eius rectè ſoluitur. Aliud exemplum proponitur l. 9. in prin. ff. de ſolutionibus, his uerbis: Si ſtipulatus ſum mihi aut Sticho ſeruo Sempronij ſolui: Sempronio ſolui non poteſt, quamuis dominus ſerui ſit. Huius duplicationis triplicatio prima hæc eſt: Niſi uoluntate adiecti alij ſit ſolutum. quæ triplicatio approbatur exemplo l. 95. §. uſumfructum. ibi: cæterùm. ff. de ſolution. his uerbis: Qui ſeruo dare iuſſus eſt, domino dando non aliter impleſſe conditionem intelligendus eſt, quàm ſi ex uoluntate ſerui dederit. Idem reſpondendum eſt in ſolutione. ſi ſtipulato Sempronio ſibi aut Sticho Mæuij ſeruo decem dari, debitor Mæuio domino pecuniam ſoluerit. Altera triplicatio eſt: Niſi cum adiectus pupillus aut furioſus eſſet, tutori uel curatori eius ſolutum ſit. quæ triplicatio approbatur d. §. uſumfructum. ibi: nam etſi. cuius uerba uide ſ. duplication. 1. Decima duplicatio eſt: Niſi non ſolidum adiecto ſit ſolutum. Hæc duplicatio approbatur l. 96. §. qui ſtipulatur. ibi: contra. ff. de ſolutionib. his uerbis: Si mihi quinque, aut Titio decem ſtipulatus ſim: quinque Titio ſolutis, non facit conceptio ſtipulationis, ut à me liberetur. Porrò ſi decem ſoluerit: non quinque repetit, ſed mihi per mandati actionem decem debebuntur. Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi cum quis à filiofamiliâs ſibi aut Titio ſtipulatus eſſet, pater non ſolidum, ſed quatenus in peculio filij eſt, ſoluat. quæ triplicatio approbatur l. 59. §. etſi à filiofamiliâs. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. ead. replication. in princip. Hæc de quarta replicatione, eiuſque duplicationibus ſint dicta. Sed & omnes ferè exceptiones aduerſus ſolutionem hic duplicationum loco repeti poſſunt.

Quinta replicatio eſt: Niſi ei cui quis ſtipulatus eſt, ſolutum ſit. Hæc replicatio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius duplicatio prima hæc eſt: Niſi pater filio quem habet in poteſtate, ſtipulatus ſit. huic enim non rectè ſoluitur. quæ duplicatio approbatur l. 56. §. qui ſibi aut, in fine. ff. de uerb. obligation. cuius uerba uide ſ. lib. 37. cap. 3. exception. 16. replication. 11. duplication. 1. triplication. 2. Altera duplicatio eſt: Niſi inutiliter alteri cui ſolutum eſt, ſtipulatio ſit facta. quæ duplicatio approbatur l. 126. §. Chryſogonus. ibi: ſed quod patrono. ff. de uerb. obligation. cuius uerba uide ſ. lib. 18. cap. 9. regul. 5. exception. 1. Concordat l. 128. in princip. ff. eod. tt. cuius uerba uide J. replication. 26. duplication. 1. Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi quis dotem alteri reddi ſtipulatus uel pactus ſit: hoc enim caſu, quamuis actio non competat, ſolutio tamen alteri facta utilis eſt. quæ triplicatio approbatur l. 45. in fine. ibi: ſed dicendum. ff. ſoluto matrimon. cuius uerba uide ſ. lib. 15. cap. 7. reg. 5. except. 3. Concordat l. 82. §. fin. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. replicat. 1. dupl. 1.

Sexta replicatio eſt: Niſi procuratori creditoris ſit ſolutum. Hæc replicatio approbatur l. 12. in princip. ff. de ſolution. his uerbis: Vero procuratori rectè ſoluitur. uerum autem accipere debemus eum cui mandatum eſt uel ſpecialiter, uel cui omnium negociorum adminiſtratio mandata eſt. Huius replicationis ratio proponitur l. 34. §. ſi Titium, in fine. ff. eod. tt. cuius uerba uide J. duplication. 2. Concordat l. 49. ibi: uel procuratori. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. replication. 1. in prin. Item concordat l. 11. ff. de pactis. cuius uerba uide ſ. lib. 37. cap. 6. exception. 6. Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi procuratori mandatum non ſit, ut uel pecuniam exigeret, uel uniuerſa negocia adminiſtraret. Hæc duplicatio elicitur ex uerbis d. l. 12. iam propoſitis hiſce: Verum autem accipere debemus, &c. Concordat l. 34. §. ſi nullo. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. ead. exception. in princip. Altera duplicatio eſt: Niſi procurator negocia gerere à domino fuerit prohibitus. Hæc duplicatio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius triplicatio hæc eſt: Niſi debitor ſoluens ignorauit procuratorem prohibitum eſſe. quæ triplicatio approbatur d. l. 34. §. ſi Titium, his uerbis: Si Titium omnibus negocijs meis præpoſuero, deinde uetuero eum ignorantibus debitoribus adminiſtrare negocia mea: debitores ei ſoluendo liberabuntur. Nam is qui omnibus negocijs ſuis aliquem præponit, intelligitur etiam debitoribus mandare, ut procuratori ſol-

uant. *Concordat l. 16. ff. eod. tt. his uerbis:* Diſponſatori qui ignorante debitore remotus eſt ab actu, rectè ſoluitur: ex uoluntate enim domini ei ſoluitur, quam ſi neſcit mutatam qui ſoluit, liberatur. *Concordant item ea quæ propoſita ſunt ṡ. replication. 1. duplication. 1. triplication. 3. ubi etiam huius triplicationis uide quadruplicationes. Tertia duplicatio eſt: Niſi litis procuratori ſit ſolutum. Hæc duplicatio approbatur l. 86. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Hoc iure utimur, ut litis procuratori non rectè ſoluatur. Nam & abſurdum eſt, cui iudicati actio non datur, ei ante rem iudicatam ſolui poſſe. *Huius triplicatio hæc eſt: Niſi ſpecialiter & ad hoc datus ſit, ut ei ſolui poßit. quæ triplicatio approbatur ibidem his uerbis:* Si tamen ad hoc datus ſit, ut & ſolui ei poſsit: ſoluendo ei liberabitur. *Plura de replicat. propoſita uide J. lib. prox. cap. 7. cauſſa 11. except. 1.*

Septima replicatio eſt: Niſi creditor ab alio cui ſolutum eſt, pecuniam receperit. quæ replicatio approbatur l. 34. §. ſi prædo. ff. de ſolutionib. his uerbis: Si prædo id quod à debitoribus hæreditarijs exegerat, petenti hæreditatem reſtituerit: debitores liberabuntur. *Concordat l. 28. ff. eod. tt. his uerbis:* Debitores ſoluendo ei qui pro tutore negocia gerit, liberantur, ſi pecunia in rem pupilli peruenerit. *Item concordat l. 61. ff. eod. tt. cuius uerba uide ṡ. lib. 38. cap. 5. exception. 36. replication. 1. Item concordat l. 25. §. certè ſi minore. ibi: ſed etſi id. ff. de petit. hæred. his uerbis:* Si id quod à debitoribus exegit poſſeſſor, petitori hæreditatis ſoluit: poterit dici liberari debitores. Iolianus libro quarto Digeſtorum ſcribit, ſiue etiam bonæ fidei poſſeſſor, ſiue prædo fuit, qui debitum ab his exegerat: ipſo iure eos liberari. *Concordat item l. 31. §. fin. ff. eod. tt. his uerbis:* Quod poſſeſſori hæreditatis ſolutum eſt, ſi reſtituerit, Caſsius ſcribit & Iulianus libro VI. liberari ipſo iure debitores. *Item concordat l. 22. §. ſi mandauero. ibi: quod ſi mandaueris. ff. mandati. cuius uerba uide ṡ. lib. 43. cap. 12. quæſtion. 1. exce. 1. 17. in princip.*

Octaua replicatio eſt: Niſi creditori creditoris ſit ſolutum. Hæc replicatio approbatur l. 6. ff. de doli mali exception. his uerbis: Si creditori eius numeratam pecuniam, ratam creditor non habeat: exceptione doli mali remouebitur. *Huius ratio proponitur l. 115. in princip. ff. de regul. iuris, in hæc uerba:* Si quia obligatione liberatus ſit, poteſt uideri accepiſſe. *Exemplum huius replicationis proponitur l. ſi liber. 35. in fine. ff. de negocijs geſtis. cuius uerba uide ṡ. lib. 44. cap. 5. quæſtion. 4. cauſſa 11. Aliud exemplum proponitur l. 11. §. ſolutam. ibi: unde ſi domum. ff. de pignor. actione. cuius uerba uide ṡ. lib. 40. cap. 4. cauſſa 1. exception. 2. replication. 5. Aliud exemplum proponitur l. 20. §. 1. ff. de bonis libertorum, his uerbis:* Si Titio legatum fuiſſet, eiusque fidei commiſſum, ut patrono reſtitueret: denegatur legatorum actio Titio, ſi patrono pro debita parte à ſcripto hærede erit ſatiſfactum. *Aliud exemplum proponitur l. 16. ff. de doli mali exception. cuius uerba uide ṡ. replication. 1. duplication. 3. Aliud exemplum proponitur l. 66. in prin. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide d. replicat. 1. duplicat. 2. Aliud denique exemplum proponitur l. 25. in princip. ff. de ſtatulibe ris. cuius uerba uide ṡ. lib. 19. cap. 9. exception. 38. replication. 11.*

Nona replicatio eſt: Niſi tutori uel curatori creditoris ſit ſolutum. Hæc replicatio approbatur l. 49. §. tutori quoq;. ff. de ſolution. cuius uerba uide ṡ. repl. 1. in prin. Concordat l. 45. §. tutelæ. ibi: Paulus reſpondit. ff. de adminiſtr. tutor. cuius uerba uide ṡ. lib. 13. cap. 9. except. 17. repl. 3. Item concordat d. l. 45. §. fin. cuius uerba uide ṡ. lib. 18. cap. 1. officio 5. reg. 10. Item concordat l. 100. ibi: Paulus reſpondit. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide J. duplication. 12. Item concordat l. 14. §. curatori quoque. ff. eod. tt. his uerbis: Curatori furioſi rectè ſoluitur: item curatori non ſufficientia ſibi uel per ætatem, uel per aliam iuſtam cauſſam. Sed & pupilli curatori rectè ſolui conſtat. *Item concordat l. 65. ff. eod. tt. his uerbis:* Si filia furioſi à uiro diuerterit: dicendum eſt, adgnato curatori uoluntate filiæ, uel filiæ conſentiente adgnato, dotem rectè ſolui. *Planè huius replicationis plures ſunt duplicationes, quarum prima hæc eſt: Niſi ei qui inutiliter tutor datus eſt, uel qui pro tutore negocia gerit, cum tutor non ſit, ſolutum ſit. Hæc duplicatio approbatur exemplo matris l. liberto. 30. §. quanquam. ibi: uel debitorem. ff. de negocijs geſtis. cuius uerba uide ṡ. lib. 5. cap. 6. quæſtion. 4. exception. 6. repl. 1. duplication. 2. Huius duplicationis triplicatio prima hæc eſt: Niſi ex eo contractu qui cum pro tutore factus eſt, ſolutum ſit. Hæc triplicatio approbatur l. 38. ff. de ſolution. his uerbis:* Filiæ inteſtato patri hæredi negocia mater geſsit, & res uendendas per argentarios dedit, idque ipſum codice conſcriptum eſt. Argentarij uniuerſum redactum uenditionis ſoluerunt: & poſt ſolutionem nouem ferè annis, quidquid agendum erat nomine pupillæ, mater egit, eamque marito nuptui collocauit, & res ei tradidit. Quæſitum eſt, an puella cum argentarijs aliquam actionem habeat; quoniam non ipſa ſtipulata ſit precium rerum quæ in uenditionem da-

tae

tæ ſunt, ſed mater. Scæuola reſpondit: Si de eo quæreretur, an iure ea ſolutione argentarij liberati eſſent: reſpondeo, iure liberatos. *Huius triplicationis quadruplicatio hæc eſt: Niſi debitores ſciuerint precium ad pupillum pertinuiſſe, eumq; eum quo contraxerint, ius adminiſtrandi non habuiſſe.* Quæ *quadruplicatio approbatur ibidem, his uerbis:* Claudius. Subeſt enim illa ex iuriſdictione pendens quæſtio, an pretia rerum quæ ſciabant eſſe pupillæ, bona fide ſoluiſſe uideantur matri, quæ ius adminiſtrationis non habebat? Ideoque ſi hoc ſciebant, non liberantur, ſcilicet ſi mater ſoluendo non ſit. *Huius quadruplicationis quintuplicatio eſt: Niſi protutor ſit ſoluendo.* Quæ *elicitur ex uerbis iam propoſitis hiſce:* Scilicet ſi mater ſoluendo non ſit. *Altera triplicatio eſt: Niſi pecunia protutori in ſolutum data, in rem pupilli peruenerit.* Quæ *triplicatio approbatur l.18.ff.de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. replicatione 7. Altera duplicatio eſt: Niſi tutori remoto, uel ei qui aliàs tutor eſſe deſijt, ſolutum ſit. Hæc duplicatio approbatur l.14. §. quòd ſi remoto. ff.d.tit. his uerbis:* Quòd ſi remoto tutori ſoluerit aut qui tutor eſſe deſierat: non liberabitur. *Tertia duplicatio eſt: Niſi ei cui à Prætore adminiſtratio eſt interdicta, ſolutum ſit. Hæc duplicatio approbatur d.l.14. §.1. ibi: niſi interdicta. cuius uerba uide ſ. duplicatione 8.* Quarta *duplicatio eſt: Niſi ſuſpecto poſtulato ſolutum ſit. Hæc duplicatio approbatur d. §. 1. ibi: idem dico etſi. cuius uerba uide d. duplicatione 8.* Quinta *duplicatio eſt: Niſi tutori capitis reo poſtulato ſolutum ſit. Hæc duplicatio reprobatur l.45. §. fin. ff. dicto titulo, his uerbis:* Vlpianus reſpondit, perſeueranti tutori in tutelæ adminiſtratione, licet capitis reo, potuiſſe id quod pupillo bona fide debetur, exolui. *Sexta duplicatio eſt: Niſi tutori, in cuius locum curator erat ſubſtituendus, ſolutum ſit. Hæc duplicatio reprobatur l.14. §. quid ergo. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Quid ſi ſoluit ei, in cuius locum curator erat conſtituendus: utpute relegato in perpetuum, uel ad tempus? Dico, ſi antè ſoluit, quàm ſubſtitueretur curator, oportere liberari. Sed & qui abfuturo cauſſa reipub. ſoluit, rectè ſoluit: quinimò etſi abſenti: ſi modò non aſt alius in loco eius ſubſtitutus. *Septima duplicatio uidetur: Niſi tutori reipub. cauſa abſenti ſolutum ſit. Hæc duplicatio reprobatur ſub conditione uerbis iam propoſitis hiſce:* Quinimò etſi abſenti, &c. *Octaua duplicatio, ſumpta ex cauſa propter quam tutor datus eſt is cui ſolutū eſt, reprobatur d.l.14. §. 1. his uerbis:* Sunt quidam tutores qui honorarij appellantur, ſunt qui rei noticiæ gratia dantur, ſunt qui ad hoc dantur ut gerant: & hoc uel pater adijcit, ut unus (puta) gerat: uel uoluntate tutorum uni committitur geſtus, uel Prætor ita decernit. Dico igitur, cuicunque ex tutoribus fuerit ſolutum, etſi honorarijs (nā & ad eos periculum pertinet) rectè ſolui: niſi interdicta eis fuerit à Prætore adminiſtratio. nam ſi interdicta eſt, non rectè ſoluitur. Idē dico, etſi ſciens quis ſuſpectis poſtulatis ſoluat: nā his interim uidetur interdicta adminiſtratio. *Cōcordat d.l.14. §. ei qui, his uerbis:* Ei qui noticiæ gratia datus eſt, an rectè ſoluatur, uidendum eſt: quia ad inſtruēdos contutores datur? Sed cum tutor ſit, niſi prohibitum fuerit ei ſolui, puto liberationem contingere. *Nona duplicatio, ſumpta ex cauſa ex qua tutor efficitur, reprobatur d.l.14. §. ſiue autem, his uerbis:* Siue legitimi ſint, ſiue teſtamentarij, ſiue ex inquiſitione dati: rectè uel uni ſoluitur. *Decima duplicatio uidetur: Niſi uni tantùm ex pluribus tutoribus ſolutum ſit. Sed hæc duplicatio reprobatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Rectè uel uni ſoluitur. *Concordat d.l.14. §.1. cuius uerba uide ſ. duplicatione 8. Concordat item l. 7. §. fin. ff. de curator. furioſo & alijs. cuius uerba uide ē. lib. 10. cap. 7. quæſt. 2. reg. 1. except. 11. Planè admittitur duplicatio propoſita primùm quidem, ſi alter tutorum præſens ſolui prohibeat.* Quæ *diſtinctio approbatur d. §. fin. Deinde admittitur duplicatio propoſita, ſi tutores ita dati ſint, ut omnia omnes ſimul gerant, nec ab uno geſtum ſine altero ratum eſſet.* Quæ *diſtinctio approbatur l.46. in prin. ff. de adminiſtratione tutorum, his uerbis:* Titium & Mæuium tutores quis dedit, & cauit ita: *βούλομαι καὶ παρακαλῶ πάντα γίνεσθαι μετὰ τῆς μαιβίου τοῦ ἀδελφοῦ μου γνώμης: δίχα αὐτοῦ τὸ γενόμενον, ἄκυρον ἔστω*, id eſt: Volo efflagitoque, ut omnia ex ſententia acconſilio Mæuij fratris mei gerantur: quodque ſine ipſo geſtum erit, irritum eſto. Titius ſolus à debitoribus exegit: an liberati eſſent, quæritur? Scæuola reſpondit, ſi & adminiſtrationem Mæuio dediſſet: non rectè ſolutum. *Vndecima duplicatio eſt: Niſi cum ſub conditione hac, Si pupillo uel furioſo dediſſet: quid relictum eſſet, tutori uel curatori conditionis implendæ cauſſa ſit datum. Hæc duplicatio reprobatur l.68. ibi: & quid inquit. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. capite prox. exceptione quinta, replicatione ſexta. Concordat l.91. §. uſumfructum. ibi: nam etſi furioſi. ff. eodem titulo. cuius uerba uide ſ. replicatione quarta, duplicatione 1. in prin. Planè admittitur duplicatio propoſita, ſi datum in rem pupilli uerſum non ſit.* Quæ *diſtinctio approbatur d. §. uſumfructum. ibi: idq; ita recipi poteſt.*

Duodecima duplicatio eſt: Niſi tutori rerum prouincialium ex contractu Italico ſit ſolutum. Hæc duplicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 100. ff. de ſolutionibus, his uerbis: Quæro, an curatoribus uel tutoribus in prouincia datis, Romæ pecunia ſolui poſsit, quæ in prouincia ita ab his fœnerata eſſet, ut Romæ ſolueretur: cum ijdem curatores uel tutores rerum Italicarum adminiſtrationem non ſuſtineant: an ſi ſoluerit debitor, liberetur? Paulus reſpondit, tutoribus his uel curatoribus rectè pupillo pecuniam debitam ſolui, qui negocia eius adminiſtrant. Eos autem qui prouincialium rerum curatores uel tutores ſunt, Italica negocia adminiſtrare non ſolere: niſi ſpecialiter tutores prouincialium rerum, ut ſibi Romæ res redderet, promitti curauerunt. *Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi prouincialium rerum tutores, ut ſibi in Italia ſolueretur, pacti ſunt: hoc enim caſu, quamuis ibi quiſq; contraxiſſe uideatur, ubi ſe ſoluturum conſtituit: tamen rectè eis in Italia ſoluitur. Quæ triplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Niſi ſpecialiter tutores, &c. *Decimatertia duplicatio eſt: Niſi ſententia iudicis, ut tutori ſoluatur, non præceſſerit. Hæc duplicatio approbatur l. 25. C. de adminiſt. tutor. his uerbis:* Sancimus, creatione tutorum & curatorum cum omni procedente cautela, licere debitoribus pupillorum uel adultorum ad eos ſolutionem facere: ita tamen, ut prius ſententia iudicialis ſine omni damno celebrata hoc permiſerit. Quo ſubſecuto, ſi & iudex hoc pronunciauerit, & debitor perſoluerit: ſequitur huiuſmodi cauſſam pleniſsima ſecuritas, ut nemo in poſterum inquietetur. Non enim debet quod ritè & ſecũdum leges ab initio actum eſt, ex alio euentu reſuſcitari. *Concordat Inſt. quibus alienare licet. §. at ex contrario. ibi: ſed hoc etiam, his uerbis:* Hoc euidentiſsima ratione ſtatutum eſt in conſtitutione, quam ad Cæſarienſes aduocatos ex ſuggeſtione Triboniani uiri eminentiſsimi, quæſtoris ſacri palatij noſtri, promulgauimus: qua diſpoſitum eſt, ita licere tutori uel curatori debitorem pupillarem ſoluere, ut prius iudicialis ſententia ſine omni damno celebrata hoc permittat. quo ſubſecuto, ſi & iudex pronunciauerit, & debitor ſoluerit: ſequatur huiuſmodi ſolutionem pleniſsima ſecuritas. Sin autem aliter quàm diſpoſuimus, ſolutio facta fuerit: pecuniam autem ſaluam habeat pupillus, aut ex ea locupletior factus ſit, & adhuc eandem pecuniæ ſummam petat: per exceptionem doli mali poterit ſubmoueri. Quòd ſi malè conſumpſerit, aut furto amiſerit: nihil proderit debitori doli mali exceptio, ſed nihilominus condemnabitur: quia temerè ſine tutoris autoritate, & non ſecundum noſtram diſpoſitionem ſoluerit. *Huius duplicationis triplicatio prima hæc eſt: Niſi pupillus pecunia in ſolutum accepta locupletior ſit factus. Quæ triplicatio approbatur uerbis Inſt. iam propoſitis hiſce:* Sin autem aliter quàm diſpoſuimus, &c. *de qua re uide plura ſ. cap. prox. except. 5. repl. 2. Altera triplicatio eſt: Niſi non ſortis, ſed uſurarum, penſionum uel redituum ſolutio fiat: hæc enim etiam ſine iudiciali ſententia procedit. Quæ triplicatio approbatur d. l. 25. §. non autem, his uerbis:* Non autem hanc legem extendimus etiam in his ſolutionibus, quæ uel ex redditibus, uel ex penſionibus, uel alijs huiuſmodi cauſis pupillo uel adulto accedunt: ſed ſi extraneus debitor ex fœneraticia forſitan cautione, uel alijs ſimilibus cauſis ſolutionem facere, & ſe liberare deſiderat: tunc enim eam ſubtilitatem obſeruari cenſemus. *Huius triplicationis quadruplicatio prima eſt: Niſi non unius aut alterius, ſed plurium annorum penſiones & uſuræ ſimul ſoluantur. Altera quadruplicatio eſt: Niſi centum ſolidorum quantitatem excedant penſiones & uſuræ ſoluendæ. Hæ duæ quadruplicationes approbantur d. l. 27. C. d. tt. his uerbis:* Conſtitutionem quam nuper fecimus, diſponentes quemadmodum debent ſolutiones in contractibus minorum cauſſa fieri ex redditibus, ſiue ex penſionibus, ſiue ex alijs ſimilibus caſibus, etiam in uſuras extendimus: quæ tamen non ſummatim neque ex multis annis collectæ iam debentur, biennales metas, & centum ſolidorum quantitatem minimè excedantes. *Decimaquarta duplicatio eſt: Niſi pecunia tutori uel curatori ſoluta, minori non ſit ſalua. Hæc duplicatio approbatur, cauſſa tamen cognita, l. 1. C. ſi aduerſus ſolutionem. cuius uerba uide ſ. lib. 49. cap. 4. quæſt. 4. cauſſa 9. Hactenus de nona replicatione eiusq; duplicationibus ſit dictum.*

Decima replicatio eſt: Niſi ſeruo creditoris actori pecunijs exigendis præpoſito ſit ſolutum. Hæc replicatio approbatur l. 19. C. de ſolutionibus, his uerbis: Si actore tam mutuis dandis pecunijs, quàm debitis recipiendis præpoſito, in hoc quod ſuſceperas eiuſdem dominæ per ipſum feciſti ſatis: inſtrumentum inane ſolutione celebrata nihil tibi nocere poteſt. aliter enim ſoluentes ſeruo de domini actione liberare ſe minimè poſſunt. *Concordat l. 49. ibi: uel ſeruo actori. ff. eodem titulo. cuius uerba uide ſ. repl. 1. in prin. Huius replicationis duplicatio*

prima

al. 10. ff. de actiom. & obligat.

prima hæc eſt: Niſi ab actu remoto ſolutum ſit. Quæ duplicatio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius triplicatio hæc eſt: Niſi debitor ſoluens eum remotum eſſe ignorauit. Quæ triplicatio approbatur l. 51. ff. de ſolutionibus: cuius uerba uide ſ. repl. 6. dupl. 2. Altera duplicatio eſt: Niſi ſeruo, dum eſt in fuga, ſolutum ſit. Hæc duplicatio approbatur l. 34. §. & cum fugitiuus. ff. de ſolutionibus, his uerbis: Cum fugitiuus qui pro libero ſe gerebat rem uendidiſſet: reſponſum eſt, emptorem fugitiuo ſoluentem à domino liberatum non eſſe. *Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi debitor ignorauit ſeruum fugitiuum eſſe. Quæ triplicatio approbatur l. 19. in prin. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Fugitiuus meus, cum pro libero ſe gereret, numos mihi ſubreptos tibi credidit: obligari te mihi, Labeo ait. Sed ſi eum liberum exiſtimans ſolueris ei: liberari te à me. Sed ſi alij ſoluiſſes iuſſu eius, uel is ratum habuiſſet: non liberari. quia priore caſu mei numi facti eſſent, & quaſi mihi ſolutum intelligeretur. Et ideo ſeruus meus, qui peculiari nomine crediderit, exigendo liberabit debitorem: delegando autem uel nouando non idem conſequetur. *Tertia duplicatio eſt: Niſi ſeruo manumiſſo uel alienato ſit ſolutum. Hæc duplicatio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius triplicatio prima hæc eſt: Niſi debitor ſoluens ignorauit ſeruum manumiſſum uel alienatum eſſe. Quæ triplicatio approbatur l. 11. in fine. ff. depoſiti. cuius uerba uide ſ. lib. 19. cap. 7. quæſt. 1. except. 10. repl. 2. Concordat l. 18. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Si quis ſeruo pecuniis exigendis præpoſito ſoluiſſet poſt manumiſsionem: ſiquidem ex contractu domini, ſufficiet quòd ignorauerit manumiſſum. Quòd ſi ex cauſſa peculiari: quamuis ſcierit manumiſſum, ſi tamen ignorauerit ademptum ei peculium, liberatus erit. Vtroque autem caſu manumiſſus, ſi interuertendi cauſa id fecerit, furtum domino facit. Nam etſi debitori meo mandauero, ut Titio pecuniam ſolueret, deinde Titium uetuero accipere, idque ignorans debitor Titio ſimulanti ſe procuratorem ſoluerit; & debitor liberabitur, & Titius furti actione tenebitur. *Concordat item Inſt. de mandato. §. & huic ſimile. cuius uerba uide ſ. lib. 41. cap. 12. quæſt. 1. except. 18. repl. 2. Altera triplicatio eſt: Niſi ex peculiari cauſa debitor manumiſſo ſoluit. Hæc triplicatio approbatur uerbis d. l. 18. iam propoſitis hiſce:* Quòd ſi ex cauſa peculiari: quamuis ſcierit manumiſſum, &c. *Concordat l. 12. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. cap. prox. except. 9. diſtinct. 3. Concordat item l. 35. ff. eod. tit. his uerbis:* Quod ſeruus ex peculio ſuo crediderit, aut depoſuiſſet: id ei, ſiue uenierit, ſiue manumiſſus eſſet, rectè ſolui poteſt: niſi aliqua cauſſa intercederet, ex qua intelligi poſſet, inuito eo, cuius tunc ſeruus fuiſſet, ei ſolui. Sed etſi quis pecuniam dominicam ab eo fœneratus eſſet, ſi permiſſu domini ſeruus negocium dominicum geſſiſſet, idem iuris eſt. Videri enim uoluntate domini eos qui cum ſeruo negocium contraherent, & ab eo accipere, & ei ſoluere. *Concordat item l. 11. §. fin. ff. de action. & obligat. his uerbis:* Si ſeruo qui mutuam mihi pecuniam dederat, meo omiſſo ſoluam: liberor. *Item concordat l. 3. ff. de manumiſsionibus quæ ſeruis. cuius uerba uide ſ. lib. 19. cap. 10. quæſt. 13. reg. 6. in prin. Huius triplicationis quadruplicatio eſt: Niſi debitor ſoluens ſciuerit manumiſſo uel alienato peculiũ ademptũ. Quæ quadruplicatio approbatur uerbis d. l. 18. ſ. tripl. prox. propoſitis hiſce:* Si tamen ignorauerit ademptum ei peculium. *Concordat d. l. 11. ibi: cum ignoraret. Quarta propoſitæ replicationis duplicatio eſt: Niſi conditionis implendæ cauſa domino dare iuſſus, ſeruo eius dederit. Hæc duplicatio approbatur l. 44. in prin. ibi: contrà qui. ff. de condit. & demonſtrat. cuius uerba uide ſ. lib. 14. cap. 5. membr. 3. de condit. impleta, except. 7. repl. ult. Huius duplicationis triplicatio prima hæc eſt: Niſi conſentiente domino, ſeruo eius detur. Quæ triplicatio approbatur d. uerſ. contrà qui. Altera triplicatio eſt: Niſi pecunia ſeruo ſoluta in rem domini ſit uerſa. Quæ triplicatio approbatur l. 95. §. uſumfructũ. ibi: idq; ita recipi. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. repl. 4. dupl. 2. in prin. Hæc de decima replicatione eiusq; duplicationibus ſint dicta. Sed & plures huiuſmodi duplicationes eide ſ. cap. prox. except. 9. diſtinct. 2. cum ſequentibus.*

Vndecima replicatio eſt: Niſi ſeruo creditoris ex cauſſa peculiari ſit ſolutum. Hæc replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ propoſita ſunt d. except. 9.

Duodecima replicatio eſt: Niſi filiofamiliâs creditoris ex cauſſa peculiari ſolutum ſit. Hæc replicatio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. cap. prox. except. 2.

Decimatertia replicatio eſt: Niſi marito creditricis ſolutum ſit. Hæc replicatio reprobatur l. 11. C. de ſolutionibus, his uerbis: Cum maritum tuum à debitoribus tuis, minoris uigintiquinque annis conſtitutæ, uelut ex cauſſa tibi debiti aliquas accepiſſe quæritates, nec tamen te conſenſum accommodaſſe ſignifices: nullum tibi præiudicium potuit fieri, niſi factam ſolutionem poſt maiorẽ ætatem ratam feceris.

Decimaquarta replicatio eſt: Niſi eiũ ſubſtituto ſolutũ eſſet, inſtituto adhuc deliberãte: hæreditas poſtea ad ſubſtitutũ ſit deuoluta. Hæc replicatio approbatur l. 96. §. fin. ff. de ſolut. his uerbis: Cũ inſtitu-

tus

tus deliberaret, ſubſtituto pecunia per errorem ſoluta eſt: ad eum hæreditate poſtea deuoluta, cauſa condictionis euaneſcit. Quæ ratio facit, ut obligatio debiti ſoluatur.

Decimaquinta replicatio eſt: Niſi alij tanquam hæredi ſolutum ſit, adita ab eo hæreditate: hoc enim caſu, quamuis poſtea aduerſus aditionem in integrum reſtituatur, nihilominus debitor per ſolutionem ei factam uidetur liberatus. Hæc replicatio approbatur l.90.ff. de ſolutionibus, his uerbis: Filius qui adminiſtrabat ut hæres paterna bona, pecuniam ex his Semptonio mutuam dedit, & eandem particulatim recepit: deinde ſe abſtinuit, quia minor annis erat, ab ea hæreditate. quæſitum eſt, curator bonorum patris conſtitutus, an aduerſus Semptonium utilem actionem habeat? Scæuola reſpondit, nihil proponi cur non is qui ſoluiſſet id quod mutuum iam ita acceperat, liberatus eſſet. *Planè replicatio propoſita in eo tantùm debito, quod cum eodem cui ſolutio facta eſt, contractum ſit, locum habet: ut patet ex uerbis iam propoſitis hiſce:* Qui ſoluiſſet id quod mutuum iam ita acceperat. *In alijs autem hæreditarijs debitis ſolutio huic poſſeſſori hæreditatis facta prodeſſe debitori non uidetur, niſi is quod ei ſolutum eſt, uero hæredi reſtituerit: ut patet ex ijs quæ propoſita ſunt ī. repl.7.*

Decimaſexta replicatio eſt: Niſi alij cui ſolutum eſt, æquè actio competebat, ac ei qui nunc agit, quiq; exceptione propoſita utitur. Hæc replicatio approbatur exemplo duorum reorum ſtipulandi, Inſtitut. de duobus reis ſtipul. §. ex huiuſmodi. cuius uerba uide ī. libro 38. capite 12. reg.2. in prin. Concordat l.2.ff. eod. tit. cuius uerba uide d.reg.2. in prin. Item concordat l.3. in fine. ff. eod. tit. cuius uerba uide d.reg.2. in prin. Item concordat l.31. §. ſi duo. ibi: ferè autem. ff. de nouat. cuius uerba uide J. capite 14. exceptione 5. Aliud exemplum proponitur in duobus, quibus noxalis actio competit: hoc enim caſu occupantis melior eſt conditio, ut ſi uni ex ijs prius ad ſententiam peruenienti ſeruus noxæ deditus ſit, dominus ab altero etiam liberetur. Quod exemplum proponitur l.14. in prin. ff. de noxalibus actionibus. cuius uerba uide ī. lib. prox. cap. 2. quæſtione 2. exceptione 15. repl.11. Planè propoſitæ replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi eius actio cui ſolutum eſt, per exceptionem potuit elidi. Hæc duplicatio approbatur exemplo l.128. in prin. ff. de uerb. obligat. his uerbis: Si duo rei ſtipulandi ita extitiſſent, ut alter utiliter, alter inutiliter ſtipularetur: ei qui non habet promiſſorem obligatum, non rectè ſoluitur: quia non alterius nomine ei ſoluitur, ſed ſuæ obligationis, quæ nulla eſt. *Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi cum Titius & Seius decem aut Stichum, qui Titij eſt, ſtipulati eſſent: Titio decem ſint ſoluta. hoc enim caſu, quamuis Titius Stichum tanquam rem ſuam inutiliter erat ſtipulatus: ſolutio tamen ei facta etiam alterius actionem peremit. Quæ triplicatio approbatur l.15. §. idem ait. ff. de duobus reis conſtituen. cuius uerba uide ī. libro 38. capite 12. reg.2. exceptione 11. Altera duplicatio eſt: Niſi cum ex duobus, quibus eadem competit actio, unus rem in iudicium deduxiſſet, alteri poſtea ſoluatur. Quæ duplicatio approbatur l.16. ff. d. tit. his uerbis:* Ex duobus reis ſtipulandi ſi ſemel unus egerit, alteri promiſſor offerendo pecuniam nihil agit. *Concordat l.9. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ī. libro 38. capite 7. reg.5. Item concordat l.57. in fine. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ī. repl.4. dupl.5. Tertia duplicatio eſt: Niſi cum ex duobus quibus eadem competit actio, uel ſolui poteſt, uni conſtitutum eſſet, alteri poſtea ſoluatur. Hæc duplicatio approbatur l.8. cum duabus legibus ſequentibus. ff. de conſtituta pecunia, his uerbis:* Si mihi aut Titio conſtitueris te ſoluturum: mihi competit actio. Quòd ſi poſteaquam ſoli mihi te ſoluturum conſtituiſti, ſolueris Titio: nihilominus mihi teneberis. Titius tamen indebiti condictione tenebitur, ut quod ei perperam ſolutum eſt, ei qui ſoluit reddatur. Idem eſt, etſi ex duobus reis ſtipulandi poſt alteri conſtitutum, alteri poſtea ſolutum eſt: quia loco eius cui iam ſolutum eſt, haberi debet is cui conſtituitur. *Quarta duplicatio eſt: Niſi cum ſingulis non in ſolidum, ſed pro parte competeret actio, uni ex ijs ſolidum ſit ſolutum: hoc enim caſu alter poſtea agens propoſita replicatione non repellitur. Quæ duplicatio approbatur exemplo hæredum, quibus ſingulis non niſi pro parte hæreditaria competit actio: ut oſtenſum ī. libro 36. capite 15. reg.7. exceptione 8. ubi huius etiam duplicationis uide triplicationes, item ī. libro 39. capite 7. quæſtione 3. exceptione 10. repl.1. Hactenus de exceptionibus aduerſus ſolutionem, deſumptis ex perſona tam ſoluentis, quàm eius cui ſolutio facta eſt. Sequitur tertium genus, earum ſcilicet exceptionum quæ ſumuntur ex re in ſolutum data.*

DE EXCEPTIONIBVS aduerſus ſolutionem, deſumptis ex re in ſolutum data.

Cap. IX.

XIII. Exceptio: *Niſi aliud pro alio ſit ſolutum. Hæc exceptio approbatur l.2. §. mutui, in fine. ff. ſi certum petatur, his uerbis:* Aliud pro alio inuito creditori ſolui non poteſt. *Concordat l.98. §. Romæ. ibi: nemo enim. ff. de ſolu-*

de ſolutionibus.cuius uerba uide ſ.cap.prox.repl.4. dupl.7. Concordat item l. 50.ff.eod.tt.his uerbis: Si cũ aurũ tibi promiſiſſem, ignorãti quaſi aurum æs ſoluerim: non liberabor. Sed nec repetam hoc quaſi indebitum ſolutum, quod ſciens feci. petentem tamen aurum exceptione ſubmouebo, ſi non reddas æs quod accepiſti. *Item concordat l.16.C. de ſolutionib.his uerbis:* Eum à quo mutuam pecuniam ſumpſiſti, in ſolutum nolentem ſuſcipere nomen debitoris tui, compelli iuris ratio non permittit. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi conſentiente creditore aliud pro alio ſit ſolutum. Hæc replicatio approbatur Inſt.quib.mod.tollitur obligat. in prin.cuius uerba ui de ſ.cap.6.queſt.2.reg.1.Concordat l.17.C.de ſolutionib.cuius uerba uide ſ.cap.7.except.1.in prin. Huius exemplum proponitur l.20.C.d.tt. his uerbis:* Si operas certi ſerui in debitum compenſare placuit: his ſecundum fidem conuentionis præſtitis, de mancipio reſtituendo pacti tenor ſeruari debet. *Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi id quod in ſolutum datum eſt, ſit euictum. Hæc duplicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur J.except.35. Altera duplicatio eſt: Niſi nomine debitoris in ſolutum dato, debitor deſierit eſſe ſoluendo. Hæc duplicatio reprobatur l.96. §.foror.ff.de ſolutionib.cuius uerba uide ſ lib.9.cap.5.except.10. Tertia duplicatio eſt. Niſi cum conueniſſet ut aliud pro alio ſolueretur: creditor antequam ſolutum eſſet, id quod ab initio debebatur in iudicium deduxerit. hoc enim caſu debitor aliud de quo cõuenit offerendo non liberatur. Quæ duplicatio (teſte Accurſio) approbatur l.57.in prin.ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Si quis ſtipulatus fuerit decem in melle: ſolui quidẽ mel poteſt antequam ex ſtipulatu agatur. Sed ſi ſemel actum ſit, & petita decem fuerint: amplius mel ſolui non poteſt. Item ſi mihi aut Titio, &c. *reliqua uerba, ſimilem caſum proponentia, uide ſ.cap. prox.repl.4.dupl.5. Quarta duplicatio eſt: Niſi pro pecunia debita res immobilis maioris precij, quaſi plus debeatur, ſoluta ſit. Quæ duplicatio approbatur l. 26. §.ſi certum. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide J. lib.49.cap.6.queſt.5. reg.2.except.2. Hæc de prima replicatione. Altera replicatio eſt: Niſi cum creditor aliud pro re debita ſtipulatus eſſet, debitor poſtea ipſum quod ab initio debebatur, obtulerit: hoc enim caſu liberatur, quamuis aliud pro eo ſtipulanti creditori promiſiſſet. Quæ replicatio approbatur exemplo dotis l. 45. in prin. ff. d. tt. his uerbis:* Quamuis ſtipulanti uxori uir ſpoponderit, dirempto matrimonio prædia quæ doti erant obligata, in ſolutum dare: tamen ſatis eſſe offerre dotis quantitatem. *Tertia replicatio eſt: Niſi debitor pecuniam numeratam non habens, pro ea res ſoli in ſolutum dare ſit paratus. Hæc replicatio approbatur Nouell.c. 4.§.quod autem conſequitur, his uerbis:* Si quis fidem & facultates mutuantis ſecutus aurum credat, cui ad ſolutionem non aurum, ſed tantùm res immobilis ſuppetat: creditor autem urgeat, & omnino aurum efflagitet, tametſi neque aurum, neque ulla res mobilis in parato ſit: liberum creditori per nos fuerit, ſi uelit uel immobiles res pro auro capere. Certè ſi nemo qui res eius immobiles compararet, adſit, creditore ſubinde rumores ſpargente, pignori nexa eſſe bona eius cui mutuum dederit, eaque re ad emptionem accedere uolentes deterrente: tunc in hac quidẽ alma urbe glorioſiſsimi reipub. noſtræ proceres, pro modo iuriſdictionis unicuique à lege & nobis aſsignatæ, in prouincijs uerò gentium præſides procurent, ut exacta rerum debitoris æſtimatione inita, creditoribus res immobilis pro portione debiti cum cautione, qualem debitor dare poterit, addicatur. Cæterùm in addictione earum rerum talis proceſſus ſit: quæ quidem meliores & præſtantiores erunt, has addicat creditori: quæ uerò deteriores, eas poſt ſolutionem debiti patiatur reſidere apud debitorem. Neque enim iuſtum fuerit, ut qui aurum mutuum dedit, aurum autem recipere nequit, ſed poſſeſsionem immobilem agnoſcere compellitur: non item præſtantiores debitoris res percipiat, & per hoc ſaltem ſe conſoletur, quòd quamuis aurum non recepit, aut eorum aliquid quæ aſportari poſſunt, poſſeſsionem tamen ſibi habere licet haud deſpicabilem. Atque in hoc quidem perſpicua quædam legis humanitas elucet, agnoſcantque creditores, quòd ipſa neceſsitatis ratio rem eò perductura fuiſſet, tametſi hanc legem non perſcripſiſſemus. Nam nec debitor pecuniæ indigens, emptoresúe non inueniens, quidquam aliud facturus erat, quàm ut bonis cederet: & conſequenter rurſus ad creditorem res perueniſſent, creditam pecuniam recipere nequeuntem. Vnde quod tam creditori quàm debitori cum contumelia & amarulento effectu accidiſſet, id nos cum ſumma humanitate, & ut legiſlatorẽ decet, temperantes, & aduerſa fortuna oppreſsis debitoribus opem ferimus, & neque aſperrimis creditoribus incommodi uideri poſſumus, id illis iniungentes, ad quod, ſi pergant minus dicto audientes eſſe, omnino ipſi deuenturi ſint. Sanè ſi creditor paratus ſit aliquem perquirere qui amat, neceſsitatem habeat debitor hoc

facere,

facere, arbitrio iudicis oblata cautiõe, qualem proiſus dare poterit. Ita enim undiq; creditorum commodis proſpiciendũ eſt, ne ullo debitores modo grauentur. Creditorem autem ueteres ſecuti leges conſtituimus, quicunque actionem cõtra aliquẽ habere poteſt, etſi non mutuum contractũ, ſed aliud genus contractus ſubſiſtat: ut tamen ea quæ argenti diſtractores conſtituerint, propter utilitatem illorum cõtractuum in ſuo ordine permaneant. *Quarta propoſitæ exceptionis replicatio eſt: Niſi res ipſa quæ debetur, præſtari non poßit. tunc enim æſtimationem eius præſtando debitor liberatur. Quæ replicatio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. lib. 36. cap. 8. reg. 1. item lib. 12 cap. 5. reg. 15. Quinta replicatio eſt: Niſi tignum ædibus iunctum uindicetur: hoc enim caſu, ſi debitor duplum præſtiterit, eſt abſoluendus. de qua re uide ſ. lib. 47. cap. 13. Sexta replicatio eſt: Niſi creditor id quod accepit non reſtituat. Quæ replicatio approbatur l. 50. in fine. ff. de ſolution. cuius uerba uide ſ. ead. except. in prin. Septima replicatio eſt: Niſi parte bonorum legata, hæres æſtimationem offerat, uel certas res ex bonis, non ſingularum rerum partes: hoc enim caſu liberatur, quamuis non partem legatam, ſed aliud ſoluat. Quæ replicatio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. lib. 32. cap. 3. reg. 15. except. 2.*

XIIII. Exceptio: *Niſi alterius formæ numi, quàm accepti ſunt, in ſolutum dentur. Hæc exceptio approbatur ſub conditione l. 99. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Paulus reſpondit, creditorem non eſſe cogendum in aliam formam nummos accipere, ſi ex ea re damnum aliquod paſſurus ſit.

XV. Exceptio: *Niſi non ſolidum quod debetur, ſit ſolutũ. Hæc exceptio approbatur l. 7. C. de exceptionib. his uerbis:* Si ex maiore debiti quantitate minor tibi ſoluta eſt, nec liberationẽ debitori tuo præſtitiſti: petere quod non probatur redditum, contra exceptionem pacti replicatione tuam adiuuans intentionem, minimè prohiberis. *Concordat l. 34. §. ſi dotem ff. de ſolutionib. cuius uerba uide J. except. prox. item concordat l. 46. in fine. ff. eod. tit. his uerbis:* Si quis per dolum pluris æſtimatum fundum in ſolutum dederit, non liberatur: niſi id quod deeſt, repleatur. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi quoad partẽ quæ ſoluta eſt: pro ea enim parte nihilominus prodeſt ſolutionis exceptio. Quæ replicatio approbatur l. 9. §. qui decem. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Qui decẽ debet, partem ſoluendo in partem obligationis liberatur, & reliqua quinque ſola in obligatione remanent. Item qui Stichum debet, parte Stichi data, in reliquam partẽ Stichi tenetur. *Concordat l. 21 ff. ſi certum petatur. his uerbis:* Quidam exiſtimauerunt, neque eum qui decem peteret, cogendũ quinque accipere, & reliqua perſequi: neque eum qui fundum ſuum diceret, partem dũtaxat iudicio perſequi. Sed in utraq; cauſa humanius mihi facturus uidetur Prętor, ſi actorem compulerit ad accipiendum id quod offertur: cum ad officium eius pertineat lites deminuere. *Concordat item l. 8 ff. ſi pars hæred. petatur, his uerbis:* Permittendum erit poſſeſſori hæreditatis, partem quidem hæreditatis defendere, partem uerò cedere. Nec enim prohibet aliquem totam hæreditatem poſſidere, & partem ſcire dimidiam ad ſe pertinere, deq; altera parte controuerſiam non facere. *item concordat l. ult. ff. quib. mod. pignus ſoluitur. cuius uerba uide ſ. lib. 40. cap. 4. cauſa 1. except. 9. Item cõcordat Inſt. quib. mod. tollitur obligat. §. ſicut autem. cuius uerba uide J. cap. 13. quæſt. 5. except. 23. repl. 1. Planè propoſitæ replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi rei quæ diuiſionem non recipit, pars ſit ſoluta: hoc enim caſu pro nulla parte liberatio contingit. Quæ duplicatio approbatur l. 2. in prin. ff. de uerb. obligat. cuius uerba cum concordantib. uide ſ. lib. 36. cap. 6. reg. 5. except. 7. repl. 2. Altera duplicatio eſt: Niſi cum genus debetur, pars ſpeciei ſit ſoluta. Quæ duplicatio approbatur exemplo l. 9. §. qui autem. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Qui hominem debet, partem Stichi dando nihilominus hominem debere non deſinit. deniq; homo adhuc ab eo peti poteſt. Sed ſi debitor reliquam partem Stichi ſoluerit, uel per actorem ſteterit, quo minus accipiat: liberatur. *Concordat l. 85. §. pro parte. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ſ. lib. 18. cap. 2. reg. 19. Plura de hac duplicatione uide ſ. lib 36. cap. 6. reg. 5. except. 7. repl. 3. Tertia duplicatio eſt: Niſi una res ex duabus debeatur: hoc enim caſu partis ſolutio in nulla parte præſtat liberationẽ. Quæ duplicatio approbatur per ea quæ habentur d. except. 7. repl. 4. Concordat l. 26 §. ſi decem. ff. de cond. indebiti. cuius uerba uide J. lib. prox. ca. 6. quæſt. 5. reg. 7. Quarta duplicatio eſt: Niſi quoad obligationem acceſſoriam: puta pœnalem, uſurarum, pignoraticiam. ab his enim obligationibus, niſi ſolidum quod debetur ſit ſolutum, in nulla parte liberatio cõtingit. Quæ duplicatio in pœnali quidem obligatione approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. lib. 36. cap. 6. reg. 1. except. 7. repl. 6. In uſurarum obligatione approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ propoſita ſunt ſ. lib. 36. cap. 9. quæſt. 1. except. generali 4. repl. 2. In pignoratitia obligatione duplicatio propoſita approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ propoſita ſunt ſ. lib. 40. cap. 4. cauſa 1. except. 4. Quinta duplicatio eſt: Niſi quoad partem fideiuſſorum: nam licet pluribus fideiuſſoribus datis, pars debiti ſoluta ſit: nullus tamen fideiuſſorum liberatur, niſi ſolidum ſit ſolutum, ut omnes ſimul liberentur. Cuius tamen triplicatio prima hæc eſt: Niſi in ſolutione ſpecialiter id ſit actum, ut partis ſolutione quidam ex fideiuſſoribus liberentur. Quæ triplicatio approbatur l. 5. §. ſi*

duos

duoi.ff.de ſolutionib. his uerbis: Si duos quis dederit fideiuſſores: poteſt ita ſoluere, ut unum liberet. *Altera triplicatio eſt: Niſi unus fideiuſſorum ſuam partem ſoluerit: hic enim liberatur, quamuis alter maneat obligatus. Quæ triplicatio approbatur l.37. ff. d.tit. his uerbis:* Quoties unus ex fideiuſſoribus ſuam partem ſoluiſſet, tanquam negocium reo geſsiſſet: perinde habendum eſt, ac ſi reus ipſe unius fideiuſſoris partem ſoluat: ſed tamen ut nõ ex ſorte decedat, ſed is fideiuſſor ſolus liberetur, cuius nomine ſolutio facta fuerit. *Huius triplicationis quadruplicatio hæc eſt: Niſi quis decem aut hominem promiſiſſet, duob. fideiuſſoribus datis: hoc enim caſu, quamuis unus ex iſs quinq; ſoluerit, uel partem hominis: nondum tamen liberatur. Quæ quadruplicatio approbatur l.34. §. ſi decem. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide J. except. prox. Sexta duplicatio eſt: Niſi emptor empti actione agens, ſolidum precium nondum ſoluerit: hoc enim caſu, quamuis partem precij ſoluerit, pro nulla tamen parte empti actio illi competit. Quæ duplicatio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. lib.42. cap.1. except. generali 10. repl.2. Septima duplicatio eſt: Niſi fundi debitor uſumfructum eius ſoluerit, qui poſtea extinctus ad ſuam proprietatem reuertitur: hoc enim caſu pro nulla parte liberatio contingit. Quæ duplicatio approbatur l.126. §.1. in fine. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide J. cap. prox. exc.16. Octaua duplicatio eſt: Niſi conditionis implendæ cauſa ſoluatur. Hæc duplicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur ſ. lib.34. cap.5. quæſt.1. except.10. Hæc de prima propoſitæ exceptionis replicatione: de qua plura uide apud Alciatum in l.21. ff. ſi certum petatur. Sanè ſi, cum ex pluribus cauſis deberetur, pars debiti ſit ſoluta: à quo debito liberatio contingat, dicetur J. cap. 12. Altera propoſitæ exceptionis replicatio eſt: Niſi parte debiti ſoluta, reliqua pars per pactum ſit remiſſa: hoc enim caſu in ſolidũ liberatio contingit. Quæ replicatio approbatur l.5. C. de pactis. cuius uerba uide ſ. lib.17. cap.5. in prin. Tertia replicatio eſt: Niſi parte debiti recepta, creditor totum ſe recepiſſe ſcripſerit. Hæc replicatio reprobatur ſub conditione l.6. C. de ſolutionib. cuius uerba cum cõcordantib. uide ſ. lib.7. cap.3. quæſt.2. except.3. in prin. Quarta replicatio eſt: Niſi cum quis ſibi decem aut Titio quinq; dari ſtipulatus eſſet, Titio quinq; ſint ſoluta: hoc enim caſu in ſolidum contingit liberatio. Quæ replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.98. §. qui ſtipulatur. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Qui ſtipulatur ſibi aut Titio: ſi hoc dicit, Si Titio non ſolueris, dari ſibi: uidetur conditionaliter ſtipulari. Et ideo etiam ſic facta ſtipulatione, Mihi decem aut Titio quinque dari? quinque Titio ſolutis, liberabitur reus à ſtipulatore. Quod ita poteſt admitti, ſi hoc ipſum expreſsim agebatur, ut quaſi pœna adiecta ſit in perſona ſtipulantis, ſi Titio ſolutum non eſſet. At ubi ſimpliciter ſibi aut Titio ſtipulatur: ſolutionis tantùm cauſa adhibetur Titius. Et ideo quinque ei ſolutis, remanebunt reliqua quinq; in obligatione. Contrà ſi mihi quinq;, &c. *reliqua uerba uide ſ. cap. prox. repl.4. dupl.10. Concordat l.141. §. cum mihi. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ſ. lib.17. cap.3. except.26. repl.11. dupl.2. Quinta replicatio eſt: Niſi quis eãdem rem ſæpius promiſerit: tũc .n. eã ſemel præſtãdo in ſolidũ liberatur. Quæ replicatio approbatur, ſimul et diſtinguitur p ea quæ ꝓpoſita ſunt d. ca.3. exc.31. Sexta replicatio eſt: Niſi unus heredũ debitoris ſuã partẽ hereditariã ſoluerit: hic enim in ſolidum liberatur, etiamſi eius cohæredes nihil ſoluant. Quæ replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ propoſita ſunt ſ. lib.36. cap.6. reg.5. except.7.*

XVI. *Exceptio: Niſi non eiuſdem, ſed diuerſarũ rerum partes in ſolutum ſint datæ. Hæc exceptio approbatur l.34. §. ſi duo. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Si duo rei ſtipulandi hominem dari ſtipulati fuerint, & promiſſor utrique partes diuerſorum hominum dederit: dubium non eſt, quin nõ liberetur. Sed ſi eiuſdem hominis partes utriq; dederit, liberatio contingit: quia obligatio communis efficit, ut quod duobus ſolutum eſt, uni ſolutũ eſſe uideatur. Nam ex contrario, cum duo fideiuſſores hominem dari ſpoponderint: diuerſorum quidem hominum partes dantes non liberabuntur. at ſi eiuſdem hominis partes dederint, liberabuntur. *Concordat d. l.14. §. ſi decem, in fine, his uerbis:* Si decem aut hominem dari ſtipulatus fuero, & duos fideiuſſores accepero Titium & Mæuium, & Titius quinq; ſoluerit: nõ liberatur, priuſquam Mæuius quoque quinque ſoluat. quòd ſi Mæuius partem hominis ſoluerit: uterq; remanebit obligatus. *Item concordat l.15. ff. de leg.2. his uerbis:* Si quis duobus hæredibus inſtitutis, ita legauerit: Stichum aut decem hæredes danto: nõ poteſt alter hæredum quinque, alter partem Stichi dare: ſed neceſſe eſt utrũq; aut Stichum totum, aut decem ſoluere. *Item concordat l.85. §. pro parte. ibi: alioquin. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ſ. lib.18. cap.8. reg.19. Item cõcordat l.21. ibi: quia nec ſoluere. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide J. lib. prox. cap.6. quæſt.3. reg.2. except.1. Concordat item l.26. §. fin. ff. eod. tit. cuius uerba uide J. d. cap.6. quæſt.5. reg.7.*

XVII. *Exceptio: Niſi eadem res ſæpius in ſolutum ſit data. Hæc exceptio reprobatur l.67. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Si quis duos homines promiſerit, & Stichum ſoluerit: poterit eiuſdem Stichi dominium poſtea conſecutus dando liberari. In numis minor uel propè nulla dubitatio eſt. Nam etiam apud Alfenum Seruius eũ qui minus à debitore ſuo acciperet, & liberare eum uellet, reſpon-

dit, poſſe ſępius eliquot numos eccipiēdo ab eo, eiq; retrò dādo, ac ruſus eccipiēdo id efficere: ueluti ſi centum debitorem decē acceptis liberare creditor uelit, ut cum decē acceperit, eadē ei retrò reddet, mox ab eo accipiat, ac nouiſsimè retineat. Etſi in dubitationem à quibuſdā hoc malè deducatur, quòd nō poſsi uideri is qui ita ac ceperit, ut ei à quo accepit, retrò redderet: ſoluiſſe potius, q̄ dediſſe. *Concordat l.68.§. de orum. ibi: atq; etiam hanc. ff. de leg. 2. cuius uerba uide ſ. lib. 32. cap. 11. cauſa 17. except. 5.*

XVIII. Exceptio: *Niſi debitor non ſuā, ſed alienā rē in ſolutū dederit. Hæc exceptio approbatur l.47. §. fin. ff. mandati. cuius uerba uide ſ. lib. 45. cap. 4. quæſt. 1. exc. 2.* Cōcordat *l.17. ff. de ſolut. cuius uerba uide j. ca. prox. in prin.* Cōcordat *itē l.78 in prin. ff. eod. tt. cuius uerba uide j. repl. 1. Huius exceptionis ſpecies eſt, ſi quis creditoris numos ei in ſolutū dederit.* Quæ *ſpecies proponitur l.22. §. ſi mandauerim, in fine. ff. mādati. cuius uerba ſ. lib. 43. ca. 14. quæſt. 1. exc. 18. repl. 1. Alia ſpecies eſt, ſi debitor rem à ſe legatam in ſolutum dederit.* Quæ *ſpecies proponitur l.83. §. ſi rem quā. ibi: quia et ipſe. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ſ. lib. 38. cap. 5. exc. 36. repl. 2.* Cōcor*dat l.98. in prin. ff. de ſolut. cuius uerba uide j. cap. 10. exc. 35. in prin. Huius exceptiōis prima replicatio in iam dicta ſecūda ſpecie eſt hæc: Niſi cū res in ſolutū data, ſub cōditione ab eò legata eſſet, cōditio iſta defecerit.* Quæ *replicatio approbatur d. §. ſi rē quā, & d.l.98. in prin. Altera replicatio eſt: Niſi creditor rem alienā in ſolutū acceptam uſuceperit. Hæc replicatio approbatur l.60. ff. de ſolut. his uerbis:* Is qui alienū hominem in ſolutū dedit, uſucepto homine liberatur. *Cōcordat l. 47. §. fin. ibi: ſed ſi ſtipul. ff. mādati. cuius uerba uide ſ. lib. 45. cap. 4. quæſt. 1. exc. 2. Tertia replicatio eſt: Niſi numi alieni in ſolutū dati alijs ſint mixti. Hæc replicatio approbatur l.78. ff. de ſolut. his uerbis:* Si alieni numi inſcio uel inuito domino ſoluti ſont, manent eius cuius fuère. Si miſti alijs eſſent, ita ut decerni nō poſſent: eius fieri qui accepit, in libris Caij ſcriptum eſt: ita ut actio domino cum eo qui dediſſet, furti cōpeteret. *Quarta replicatio eſt: Niſi pecunia in ſolutū data, ſit à creditore cōſumpta. Hæc replicatio approbatur l.19. §. fin. ff. ſi certum petatur. cuius uerba uide ſ. lib. 39. cap. 2. quæſt. 1. in fine, repl. 1.* Cō*cordat l.17. in fine. ff. de ſolut. cuius uerba uide j. ca. prox. in prin.* Concordat *itē l.94. in prin. ibi: ſed etſi fideiuſſor. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. lib. 45. cap. 4. quæſt. 1. exc. 2. repl. 1. Quinta replicatio eſt: Niſi creditor numos alienos in ſolutum acceptos debitori nō reſtituat. Hæc replicatio approbatur d.l.94. in prin. his uerbis:* Si is cui numos debitor ſoluit alienos, numis integris perget petere quod ſibi debeatur, nec offerat quod accepit: exceptione doli mali ſubmouebitur. *Sexta replicatio eſt: Niſi pars tantum rei in ſolutū data alie*na ſit: hoc enim caſu pro reliqua parte cōtingit liberatio.* Quæ *replicatio approbatur d.l.94. in prin. his uerbis:* Si communes numos credē aut ſoluē: confeſtim pro parte mea naſcetur & actio & liberatio, ſiue in ſingulis numis cōmunionē pro indiuiſo quis eſſe intelligat, ſiue in pecunia non corpore cogitet, ſed quantitatē. *Septima replicatio eſt: Niſi debitor qui rem alienā in ſolutū dedit, poſtea eius rei dominiū ſit nactus. Hæc replicatio approbatur exēplo l.98. §. rē aūt. ff. de ſolut. his uerbis:* Rem caſtrenſis peculij ſoluente patre, perinde accipere debemus, ac ſi alienā dediſſet: quāuis poſsit ceſſare apud eū cui ſoluta eſt, mortuo prius inteſtato filio. Sed tūc adquiſita creditur, cū filius deceſſerit, & utiq; cuius fuerit euentus declaret: ſicq; & hoc ex his q̄ ex pòſt facta ſunt, in præteritū cuius quid fuerit, declaret. *Aliud exemplū proponitur l.94. §. ſed etſi fideiuſſor. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. lib. 45. cap. 4. quæſt. 1. except. 2. repl. 1. Huic replicationi concordat ſ. repl. 1.*

XIX. Exceptio: *Niſi res cuius uſusfructus alienus eſt, in ſolutū ſit data. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.4. §. fin. ff. de re iudicata, his uerbis:* Celſus ſcribit, ſi noxali condemnatus eum ſeruū in quo uſusfructus alienus eſt, noxæ dediſti: poſſe tecū adhuc agi iudicati. Sed ſi uſusfructus interierit: liberari eit. *Concordat l.69. ff. de ſolut. his uerbis:* Si hominē in quo uſusfructus alienus eſt, uel qui erat pignori Titio obligatus, noxæ dediſti: poterit is cui condemnatus es, tecum agere iudicati: nec expectabimus ut creditor eū uendicet. Sed ſi uſusfructus interierit, uel diſſoluta fuerit pignoris obligatio: exiſtimo proceſſuram liberationem. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi uſusfructus rei ſit extinctus.* Quæ *replicatio approbatur uerbis d. l.4. §. fin. & d.l.69. iam propoſitis. Huius replicationis duplicatio eſt: Niſi propter rei interitum uſusfructus ſit extinctus.* Quæ *duplicatio approbatur l.38. §. qui hominem. ibi: alioquin. ff. de ſolut. cuius uerba uide j. except. 21. repl. 2. dupl. 1.*

XX. Exceptio: *Niſi res alij pignori obligata in ſolutum data ſit. Hæc exceptio approbatur l.20. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Si rem eam quæ pignoris nomine alij obligata eſſet, tibi debitā ſoluero; non liberabor: quia auocari tibi res poſsit ab eo qui pignori accepiſſet. *Concordat l. 69. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. exc. prox.* Cōcordat *item l. 98. in prin. ff. eod. tt. cuius uerba uide j. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi pignoris obligatio fuerit diſſoluta. Hæc replicatio approbatur d.l.69. in fine. Concordat d.l. 98. in prin. ibi: niſi ex euentu. Altera replicatio uidetur: Niſi creditor nondum euicerit rem ſibi pignori obligatam. Hæc replicatio reprobatur d.l.69. ibi: nec expectabimus.*

XXI. Ex-

XXI. Exceptio: Niſi pro homine ſtatuliber ſit ſolutus. Hæc exceptio approbatur l.63. ff. de condictione indebiti, his uerbis: Neratius caſom refert, ubi ſi quis id quod ſoluerit, repetere poſsit, quaſi debitum dederit, nec tamē liberetur: ueluti ſi is qui cum certum hominem deberet, ſtatuliberū dederit: nam ideo eum non liberari, quia nō in plenum ſtipulatoris hominem fecerit: nec tamē repetere eum poſſe, quòd debitum dederit. Concordat l.33. in prin. ibi quemadmodum. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. cap. prox. except. 35. Item concordat l.72. §. qui hominem. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. except. 24. Huius exceptionis replicatio prima hæc uidetur: Niſi conditio libertatis nondum extiterit. Hæc replicatio approbatur l.38. §. qui hominē. ff. de ſolutionib. his uerbis: Qui hominem promiſerat, ſi ſtatuliberum ſoluat: magis puto non eſſe expectandam conditionem, ſed & creditorem agere poſſe, & illi condictionem competere. Altera replicatio eſt: Niſi cōditio libertatis defecerit. Hæc replicatio approbatur ibidem, his uerbis: Quòd ſi interim cōditio defecerit: liberabitur perinde atq; ſi quis pendēte conditione ſoluerit per errorem, & antequam condiceret, conditio extiterit. Concordat l.98. in prin. ibi: ac ſi ſtatuliberū. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. cap. prox. exc. 35. in prin. Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi mortuo demum ſtatulibero conditio defecerit. Hæc duplicatio approbatur d. §. qui hominem, his uerbis: Illud nullo modo dici conueniet, ſi mortuo Sticho conditio deficiat, liberari debitorem: quamuis ſi uiuente eo defecerit, liberaretur. quoniam iſto caſu nullo tēpore perfectè hominem meum feceris. alioquin propèerit, ut etiamſi eum ſeruum in quo uſusfructus alienus eſt, mihi ſolueris, iſq; quo deceſſerit: ea ſolutione liberari uidearis. quod nullo modo probandum eſt: ſicuti ſi communem ſoluiſſes, iſq; deceſsiſſet. Tertia replicatio eſt: Niſi non generaliter homo debebatur, ſed is qui in ſolutum datus eſt. Hæc replicatio approbatur l.92. in fine. ff. de ſolutionibus, his uerbis: Si quis ſeruum, quem dari promiſit hæres à domino ſcriptus, ſtatuliberum dederit: liberabitur. Concordat l.9. §. illud. ff. de ſtatuliberis, his uerbis: Vlpianus. Illud tractatum eſt, an liberatio contingat ei qui noxę dediderit ſtatuliberum? & Octauenus putabat liberari. Et idem dicebat, etſi ex ſtipulatu Stichum deberet, eumq; ſtatuliberū ſoluiſſet. At etſi ante ſolutionem ad libertatem perueniſſet, extingueretur obligatio. Tota enim ea in obligatione conſiſtere, quæ pecunia lui præſtariq; poſsint: libertatem autem pecunia lui non poſſe, nec reparari poſſe. quæ ſententia mihi uera uidetur. Huius replicatiōis duplicationes uide ī. lib. 38. cap. 5. exc. 34. repl. 1. cū ſequentib.

XXII. Exceptio: Niſi rem deteriorem ſoluerit. Hæc exceptio approbatur l.3. ff. ſi certū petatur, his uerbis: Cū qd mutuū dederimus, etſi nō cauimus, ut æquè bonū nobis reddatur: nō licet debitori deteriorē rē, quæ ex eodem genere ſit, reddere: ueluti uinū nouū pro ueteri. Nam in cōtrahendo quod agitur, pro cauto habendū eſt. Id autē agi intelligitur, ut eiuſdem generis & eadē bonitate ſoluatur, qua datū eſt. Concordat l.33. §. qui Stichum. ff. de ſolut. his uerbis: Qui Stichū aut Pamphilum dare promiſit, ſi Stichū uulnerauerit: non magis eū dando liberatur, q̃ ſi Stichū ſolum promiſiſſet, & à ſe uulneratū daret. Itē qui hominē dare promiſit, & uulneratū à ſe offert, non liberabitur. Iudicio quoq; accepto, ſi hominē is cū quo ageretur, uulneratum à ſe offerat: condēnari debebit. Sed & ab alio uulneratū ſi det, condemnandus erit, cū poſsit alium dare. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi nō genus, ſed ſpecies debeatur: tūc enim debitor rem talē præſtando, qualis eſt, liberatur. Quæ replicatio approbatur exemplo legatorum per ea quæ proponuntur ī. lib. 32. cap. 6. reg. 1. in prin. Concordat l.59. ff. de contrah. empt. Cuius uerba uide ī. lib. 42. cap. 3. reg. 9. Cuius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi dolo uel culpa debitoris res deterior ſit facta. Quæ duplicatio conſtat ex uerbis d. §. qui Stichum, iam propoſitis hiſce: Quàm ſi Stichū ſolum promiſiſſet, & à ſe uulneratum daret. de qua re uide itē d. reg. 1. exc. 1. Altera replicatio eſt: Niſi poſt moram debitoris res deterior ſit facta. Quæ replicatio approbatur l.2. ff. de uſuris. cuius uerbe cū cōcordantibus uide ī. lib. 16. cap. 10. quæſt. 1. except. 1. repl. 1. Tertia replicatio eſt: Niſi cum genus debeatur, non optima res ſoluatur, nec peſſima. Hæc replicatio approbatur l.52. ff. mandati, his uerbis: Fideiuſſore, ſi ſine adiectione bonitatis tritici pro altero triticum ſpopondit, quodlibet triticum dando liberari poſſe exiſtimo. à reo autem non aliud triticum repetere poterit, q̃ quo peſsimo tritico liberare ſe à ſtipulatore licuit. Itaq; ſi paratus fuerit reus, quod dando ipſe creditori liberari potuit, fideiuſſori dare, & fideiuſſor id quod dedit, id eſt, melius triticum condicet: exceptiōe eum doli mali ſubmoueri exiſtimo.

XXIII. Exceptio: Niſi ſeruum furtis noxáue nō ſolutum datus ſit. Hæc exceptio approbatur l.72. §. quē hominem. ibi: ſimiliq;. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. except. prox. Huius exceptionis eadē ſunt replicationes quæ ſupradictæ 21 & 22 exceptionis.

XXIIII. Exceptio: Niſi ſerui debitor ueſpillonem aut aliâs turpem ſoluerit. Hæc exceptio reprobatur d. §. qui hominem, his uerbis: Qui hominem debebat Stichū, cui libertas ex cauſa fideicommiſsi præſtanda eſt, ſoluit: nō uidetur

detur liberatus. Similiq; modo ſi ſoluerit ſeruum, qui noxa ſolutus non eſt: non liberabitur. Item qui hominẽ noxæ deditũ ſoluit, nõ liberabitur. Nam uel minus hic ſeruũ dedit, quàm ille qui ſeruũ nondum noxa ſolutum. Num ergo etſi ueſpillonem aut aliâs turpem dedit hominẽ, idem ſit? Et ſanè datum negare nõ poſſumus. Sed differt hæc ſpecies à prioribus: habet enim ſeruum, qui ei auferri non poſſit.

X X V. Exceptio: *Niſi ſeruus qui manumitti nõ poteſt, in ſolutũ ſit datus. Hæc exceptio approbatur d.l.72.§.fin. his uerbis:* Promiſſor ſerui eũ debet hominẽ ſoluere, quẽ ſi uelit ſtipulator, poſſit ad libertatem perducere.

X X V I. Exceptio: *Niſi rei in ſolutũ datæ aliquid iuris deſit. Hæc exceptio approbatur l.27.ff.de ſolut. his uerbis:* Etiam circa ſtipulationẽ & ex teſtamento actionẽ, ſi res tradita fuerit quæ debebatur, quamdiu aliquid iuri rei deeſt, adhuc tamen ipſa res petenda eſt: utputa fundũ poſſum petere, licet mihi traditus ſit, ſi ius quoddã cautionis ſupererit. *Huius exemplũ proponitur l.131.§.qui fundum.ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ĩ.cap.prox.repl.4. dupl.2.*

X X V I I. Exceptio: *Niſi numi reprobi ſint ſoluti. Hæc exceptio approbatur l.24.§.qui reprobos.ff.de pignor.action.cuius uerba uide ĩ.lib.40.cap.4.cauſa 1.exc.7. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi creditor reprobos numos quos accepit, non reſtituat. Quæ replicatio approbatur d.§.qui reprobos.ibi: reprobis uidelicet numis reddendis. Altera replicatio eſt: Niſi antequam reprobati ſint numi, per creditorẽ ſteterit quo minus pecuniã acciperet. Hæc replicatio reprobatur l.102. in prin. ff. de ſolut. his uerbis:* Creditor oblatam à debitore pecuniam, ut alia die accepturus, diſtulit: mox pecunia qua illa respublica utebatur, quaſi æroſa iuſſu Præſidis ſublata eſt: item pupillaris pecunia, ut poſſit idoneis nominibus credi ſeruata, ita interempta eſt. quæſitum eſt, cuius detrimentum eſſet? Scæuola reſpondit, ſecundum ea quæ proponerẽtur, nec tutoris nec creditoris detrimentum eſſe.

DE RELIQVIS EXCEptionibus aduerſus ſolutionem.

Cap. X.

X X V I I I. Exceptio: *Niſi nõ rei conuenti, ſed alterius nomine ſolutio facta ſit. Hæc exceptio approbatur l.17.ff.de ſolut. his uerbis:* Caſſius ait, ſi cui pecuniã dedi, ut eam creditori meo ſolueret: ſi ſuo nomine dederit, neutrũ liberari: me, quia nõ meo nomine data ſit: illũ, quia alienã dederit. Cæterùm mãdati eum teneri. Sed ſi creditor eos numos ſine dolo malo conſumpſiſſet: is qui ſuo nomine eos ſoluiſſet, liberabitur: ne ſi aliter obſeruaretur, creditor in lucro uerſaretur. *Cõcordat l.82.ff.de iure dotium. cuius uerba uide ĩ.cap.8. repl.1.dupl.2. Item concordat ea quæ propoſita ſunt ĩ.cap.7.except.1.diſtinct.1.*

X X I X. Exceptio: *Niſi ex alia cauſa, quàm ea qua agitur, ſolutũ ſit. Hæc exceptio approbatur exẽplo l.74.ff.de ſolut. his uerbis:* Id quod pœnæ nomine à debitore exactũ eſt, Modeſtinus ait lucro debere creditoris cedere. *Concordãt ea quæ propoſita ſunt ĩ.lib.40.cap.12. quæſt.4. reg.6.exc.1. Aliud exemplum eſt ĩ.exc.prox.*

X X X. Exceptio: *Niſi eo animo debitor dederit, ut recipiat. Hæc exceptio approbatur l.55.ff.de ſolut. his uerbis:* Qui ſic ſoluit ut recuperet, nõ liberatur: quẽadmodũ nõ alienãtur numi, qui ſic dãtur ut recipiantur. *Huius replicatio hæc eſt: Niſi creditor parte debiti accepta, debitori eam reddiderit, rurſusq; ab eodẽ receperit. Quæ replicatio approbatur l.67.in fine.ff.eod.tt.cuius uerba uide ĩ.except.17.*

X X X I. Exceptio: *Niſi id quod ſolutũ eſt, cõdictione indebiti repeti poſſit. Hæc exceptio approbatur l.23.§.ſi quis poſt, in fine ff.de cõdictione indebiti.cuius uerba uide ĩ.lib.9.cap.5.exc.25.repl.4.dupl.2. Cõcordat l.61.ibi: nec quod ſolutũ eſt, repeti poſſit. ff.de ſolut. cuius uerba uide ĩ.lib.18.cap.5. exc.16. repl.1. Huius exẽplum proponitur l.34.§.fin.ff.de ſolutionib. his uerbis:* Qui ꝑpetua exceptione ſe tueri poteſt, ſolutũ repetit: & ideo nõ liberatur. Quare ſi ex duob. reis ꝓmittendi alter pepigerit, ne ab eo peteretur: quamuis ſoluerit, nihilominus alter obligatus remanebit. *Aliud exẽplũ proponitur l.18.§.qui hominẽ.ff.eod.tt.cuius uerba uide ĩ.cap.prox. exc 21. repl.1. Item aliud exẽplũ proponitur l.18.§. de peculio. ibi: & magis.ff.eod tt.cuius uerba uide ĩ.cap.prox.reg.1. Cõcordat l 101.in prin.ff.eod.tt cuius uerba cum alijs cõcordantib.uide ĩ.cap.7.exc.1.diſtinct.1. Itẽ cõcordãt ea quæ proponũtur ĩ.cap.prox. reg.2. exc.1. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi cũ alius ꝑ errorẽ indebitũ ſoluiſſet, malit ſolutũ à debitore repetere, quàm à creditore. Hæc replicatio approbatur ꝑ ea quæ propoſita ſunt d.diſtinct.1.repl.1.*

X X X I I. Exceptio: *Niſi nõ debito loco ſit ſolutũ. Hæc exceptio approbatur l.9.in fine.C.de ſolut cuius uerba uide ĩ.lib.16.cap.9.quæſt.1.exc.4.repl.3. Cõcordat l.16.§.qui certo.ff.de fideiuſſorib.cuius uerba uide ĩ lib.45.ca.1.quæſt.2.exc.10 in prin. Cõcordat item l.122.in prin.ff.de uerb.obligat.cuius uerba uide ĩ.lib.38.cap.13.quæſt.7.reg.2. Item concordat l.9 ff. de eo quod certo loco.cuius uerba uide ĩ.lib.38. cap.13.quæſt.2.cauſa 3.in prin. Item concordat l.2.§.item Iulianus.ff.eod.tt.cuius uerba uide d.cauſa 3.exc.4. Item cõcordat l.5.§.in ſequeſtrũ.ff.depoſiti.cuius uerba uide ĩ.lib.19.cap.7. quæſt.1.exc.10. repl 8. Sanè pro declaratione propoſitæ exceptionis ſciendũ, quis ſit locus ſolutioni debitus: de qua re paulo inferius dicetur. Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt; Niſi aliqua ſit iuſta cauſa alio loco ſoluendi.*

uendi, quæ iudicem moueat. *Hæc replicatio approbatur l. 8. C. de ſolutionibus, his uerbis:* Vſuras quę quotannis in urbe numerandæ ſunt, permittere alio loco dependi (niſi ex iuſta cauſa) exempli ratio minimè ſinit. *Altera replicatio eſt: Niſi creditor uolens alio loco acceperit. Quæ replicatio approbatur l. 2. §. idem Iulianus. ff. de eo quod certo loco. cuius uerba uide ſ. lib. 18. cap. 11. quæſt. 1. cauſa 3. except. 4. Tertia replicatio eſt: Niſi cum quis ſibi aut Titio dari ſtipulatus eſſet, Titio alibi ſolutum ſit, debitorq́; intereſſe loci præſtare ſit paratus. Quæ replicatio approbatur d. §. idem Iulianus. Nunc quis ſit locus ſolutioni debitus, definiendum. de qua re hæc regula notãda, quòd ibi, ubi res eſt, ſolutio ſit celebranda, non alibi. Quæ regula approbatur l. 12. §. 1 ff. depoſiti, his uerbis:* Depoſitum eo loco reſtitui debet, in quo ſine dolo malo eius eſt, apud quem depoſitũ eſt. Vbi uerò depoſitum eſt, nihil intereſt. Eadem dicenda ſunt cõmuniter & in omnibus bonæ fidei iudicijs. *Concordat l. 3. §. fin. ibi: nam quod à Bruto. ff. de action. empti. cuius uerba uide ſ. lib. 42. cap. 2. reg. 13. Concordat item l. 11. §. quo autem. ff. ad exhibendum, his uerbis:* Quo loco exhiberi rem oporteat, uel cuius ſumptibus, uideamus? Et Labeo ait, ibi exhibẽdam, ubi fuerit cum lis conteſtaretur: periculo autem & impendijs actoris perferendam perducendamq́ue eo loci, ubi actũ ſit. *Concordat item l. 10. cum duab. legib. ſequentibus. ff. de rei uendicat. his uerbis:* Si res mobilis petita ſit, ubi reſtitui debeat, ſi præſens nõ ſit? Et non malum eſt (ſi bonę fidei poſſeſſor ſit is cum quo agitur) aut ibi reſtitui ubi res eſt, aut ubi agitur: ſed ſumptibus petitoris, qui extra cibaria in iter uel nauigationem facienda ſunt: niſi malit petitor ſuis impenſis & periculo ibi ubi uindicatur, rem reſtitui: tunc enim de reſtitutione cũ ſatiſdatione cauebitur. Si uerò malæ fidei ſit poſſeſſor, qui in alio loco eam rem nactus ſit: idem ſtatui debet. Si uerò ab eo loco ubi lis conteſtata eſt, eam ſubtractam aliò tranſtulerit: illic reſtituere debet, unde ſubtraxit, ſumptibus ſuis. *Concordat denique l. 38. in prin. ff. de iudicijs. cuius uerba uide ſ. lib. 51. cap. 11. in prin. Planè propoſitæ regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi res dolo malo debitoris aliò ſit tranſlata: tunc enim ibi dari debet, ubi petitur. Quæ exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Si uerò ab eo loco ubi lis cõteſtata eſt, &c. *Concordat d. l. 38. in prin. ibi: niſi dolo malo, &c. Cõcordat item l. 12. §. 1. ff. depoſiti. ibi: in quo ſine dolo malo, &c. cuius uerba uide paulo ſuperius ead. reg. in prin. Item cõcordat l. 11. §. interdum. ff. ad exhibendum, his uerbis:* Interdum eo loco exhibere debet ſuis ſumptibus, ubi agitur: ſi fortè proponatur data opera eum in locum abditum res contuliſſe, ut actori incommodior eſſet exhibitio. Nam in hunc caſum ſuis ſumptibus & periculo debebit exhibere in eum locum, ubi agetur: ne ei calliditas ſua proſit. *Secunda exceptio uidetur: Niſi alibi ſit contractum. Hæc exceptio reprobatur d. l. 12. §. 1. ſ. ead. reg. in prin. propoſitis hiſce:* Vbi uerò depoſitum eſt, nihil intereſt. *Concordat l. 3. in fine. ibi: etſi uenditio alibi facta ſit. ff. de action. empti. cuius uerba uide ſ. lib. 42. cap. 2. reg. 13. Tertia exceptio eſt: Niſi actor ſuis impenſis ſuoq́; periculo rem aliò transferri uelit. Quæ exceptio approbatur uerbis d. l. 12. §. 2. hiſce:* Sed dicendum eſt, ſi uelit actor ſuis impenſis ſuoq́; periculo perferri rem Romam, ut audiendus ſit: quoniam & in ad exhibendum actione id ſeruatur. *Concordat l. 11. §. quo autem loco. ibi: periculo autem. ff. ad exhibendum. cuius uerba uide ſ. ead. reg. in prin. Concordat item l. 10. in fine, cum lege ſequente. ff. de rei uendicat. cuius uerba uide ſ. ead. reg. in prin. Quarta exceptio eſt: Niſi inter actorem & reum conuenerit, ut alio loco ſoluatur. Quæ exceptio approbatur l. 9. ff. de eo quod certo loco. cuius uerba uide ſ. lib. 38. cap. 13. quæſt. 3. cauſa 8. in prin. Concordat l. 17. §. qui certo. ff. de fideiuſſoribus. cuius uerba uide ſ. lib. 45. cap. 1. quæſt. 2. exc. 10. in prin. Concordat item l. 51. ff de iudicijs. cuius uerba uide ſ. lib. 31. cap. 11. cauſa 58. except. 1. in fine. Huius exceptionis replicationes uide ſ. lib. 38. cap. 13. quæſt. 3. Quinta exceptio eſt: Niſi reus alibi cœperit ſoluere. Hæc exceptio approbatur l. 50. §. fin. ff. de iudicijs. cuius uerba uide ſ. li. 32. ca. 11. quæſt. 2. reg. 2. exc. 1. Plura de regula propoſita eiuſq́; exceptionib. uide d. quæſt. 2. reg. 1. item ſ. lib. 32. cap. 12. cauſſa 58. except. 1.*

XXXIII. *Exceptio: Niſi non debito tempore ſolutum ſit. Hæc exceptio approbatur l. 85. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Solidum non ſoluitur non minus quantitate, quàm die. *Concordat l. cum res. 47. in prin. ff. de leg. 1. cuius uerba uide ſ. lib. 31. cap. 11. cauſa 58. except. 2. Item concordãt ea quæ præponuntur ſ. lib. 36. cap. 9. quæſt. 2. cauſa 2. in prin. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi ante tempus ſoluatur. Hæc replicatio approbatur l. 137. §. cum ita ſtipulatus. ibi: nam & quod. ff. de uerb. obligat. his uerbis:* Quod in diem debetur, antè ſolui poteſt. licet antè peti non poſſit. *Concordat l. 98. §. mihi decem. ibi: nam cum in. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. lib. 17. cap. 3. except. 26. repl. 11. dupl. 2. Item concordat l. 49. ff. de action. & obligat. his uerbis:* Quod quis aliquo anno dare promittit, aut dare dãnatur: ei poteſtas eſt quolibet eius anni die dandi. *Concordat item l. 70. ff de ſolutionibus, his uerbis:* Quod die certa promiſſum eſt, uel ſtatim dari poteſt: totum enim medium tempus ad ſoluendum promiſſori liberum relinqui intelligitur. *Cõcordat itẽ l. 7. ff. de re iudicata. cuius uerba uide ſ. lib. 8. ca. 1. except. 57. repl. 1. Concordat item l. 1. §. 1. ff. de conditio-*

REGVL. Ad de loco ſolutionis.

nibus & demonſtrat. cuius uerba uide ſ.lib.32.cap. 8.reg.1.except.1.repl.1.Item concordat l.12. C. de fideicommiſſis,his uerbis: Poſt mortem ſuam rogatam reſtituere hæreditatem,defuncti iudicio & antequã facti munus impleat,poſſe ſatisfacere,id eſt reſtituere hæreditatẽ, quarta parte uel retenta uel omiſſa (ſi uoluerit) explorati iuris eſt. *Concordat item l.16. ibi; & hoc etiam. ff. de ſolut. cuius uerba uide J.cap. 13.quæſt.7.except.19. Concordat item l.38.§.qui hominem.ibi:perinde atq; ſi.ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ.cap.prox.except.21.repl.2.in prin.Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt:Niſi tempus creditoris gratia ſit adiectum:hoc enim caſu etiam ante tempus ſolutio facta non parit liberationem.Quæ duplicatio approbatur l.15 ff. de annuis legatis,his uerbis:* Eum qui rogatus poſt decem annos reſtituere,pecuniam ante diem reſtituerat, Iabolenus reſpõdit,ſi propter capientis perſonam, quòd rem familiarem tueri non poſſet, in diem fideicommiſſum relictum probaretur, & perdituro ei id hæres ante diem reſtituiſſet: nullo modo liberatũ eſſe.Quòd ſi tempus hæredis cauſa prorogatum eſſet,ut commodum medij temporis ipſe ſentiret: liberatum eum intelligi. nam & plus eum præſtitiſſe,quàm debuiſſe. *Item cõcordat l.122.in prin.ff.de uerb.obligat.cuius uerba uide ſ.lib.38.cap.13. quæſt.7.reg.2. Altera duplicatio eſt:Niſi cum ei qui in patris poteſtate eſt, ſub conditione legatum eſſet,ante exiſtentem conditionem legatum ſolutum ſit adhuc in patris poteſtate conſtituto.Hæc duplicatio approbatur l. filiusfamilias.111.§.diui.ff.de leg.1.his uerbis:* Diui Seuerus & Antoninus reſcripſerunt: eum qui rogatus eſſet ſub conditione fratris ſui filijs reſtituere, ante diem fideicommiſſi cedentem,ne quidem ex uoluntate eorum poſſe reſtituere his in poteſtate patris agentibus: cum poſſit die fideicommiſſi cadente ſui iuris conſtitutis ipſis reſtitui, uel ſi aliquis ex his antè deceſſerit,non omnibus. *Tertia duplicatio eſt:Niſi cũ ei qui in patris poteſtate eſt conſtitutus,legatum eſſet hoc modo, Rogo des filio tuo,facias q; ut ad eum perueniat: adhuc in patris poteſtate conſtituto legatum ſolutum ſit. Hæc duplicatio approbatur l. 19.in prin.ff.ad S.C.Trebell.cuius uerba uide ſ. lib. 33.cap.8.reg 1.except.20.Quarta duplicatio eſt:Niſi cùm pluribus ſub cõditione,uel in diẽ incertũ legatum relictũ eſſet, uni ex ijs pendẽte cõditione pars eius ſoluta ſit,iſq; pendẽte eadẽ cõditione deceſſerit.Hæc duplicatio approbatur uerbis d.§.diui,ſuprà dupl.2. propoſitis hiſce:* Vel ſi aliquis ex his antè deceſſerit, non omnibus.*Cõcordat l.19.§.Seium. ff.de leg.3.cuius uerba uide ſ.lib.35.cap.7.reg.25.except.17.repl.5.Huius duplicationis triplicatio proponitur l.22.in prin.ff.ad S.C.Trebell.cuius uerba uide d.repl.5.Quinta duplicatio eſt:Niſi cum in diem incertum deberetur,ante diem ſit ſolutum.Hæc duplicatio approbatur l.18.§.inter certã.ff.de uerb.obligat.his uerbis:* Inter certã incertã q; diem diſcrimẽ eſſe,ex eo quoq; apparet,quòd certa die promiſſum uel ſtatim dari poteſt:totũ enim mediũ tempus ad ſoluẽdum liberum promiſſori relinquitur. At qui promiſit, Si aliquid factum ſit,uel cũ aliquid factum ſit:niſi cum id factum fuerit, dederit: non uidebitur feciſſe quod ꝓmiſit. *Concordat l.48.ff.de cõdict. indebiti,his uerbis:* Qui ꝓmiſit, ſi aliquid à ſe factum ſit, uel cũ aliquid factum ſit,dare ſe decem: ſi priuſquã id factũ fuerit, quod promiſit dederit: nõ uidebitur feciſſe quod promiſit, atq; ideo repetere poteſt. *Huius duplicationis ratio hæc eſt,quia pendente conditione uel die incerta, debiti dies nondum cedit:ſed cum cõditio extiterit,deberi incipit.* [a] *Ideoq; cum obligatio adhuc nulla ſit: nec liberatio ꝑ illam ſolutionem contingere poteſt. Itaq; ſolutum repetitur. Conditione tamen exiſtente, liberatio contingit,l.16.& l.18.§.qui hominem. ibi: perinde atq;. ff. de ſolutionib.niſi in caſibus ſ.in duplicationib.præcedentib.propoſitis. Sexta duplicatio eſt: Niſi is qui ſoluendo non eſt,uni ex creditoribus ante diem ſoluerit; hoc enim caſu Pauliana competit actio.de qua re uide J.lib. prox.cap.14 quæſt.5.except. 5.repl.2. Hæc de prima propoſitæ exceptionis replicatione,eiuſq; duplicationibus ſunt dicta.*

Secunda replicatio eſt: Niſi non multo poſt tẽpus ſolutum ſit.Hæc replicatio approbatur l.105 ff.de ſolutionib.his uerbis: Quod dicimus in eo hærede, qui fideiuſſori teſtatoris, id quod ante aditam hęreditatem ab eo ſolutum eſt, debere ſtatim ſoluere:cum aliquo ſcilicet temperamento temporis intelligendum eſt.Nec enim cum ſacco adire debet. *Cõcordãt ea quæ proponũtur ſ.lib.18.cap.6.exc.8.repl.3. dupl.1.Plures propoſitæ exceptionis replicationes uide d.cap.6.item ſ.lib.56.cap 9.quæſt 1.cauſſa 2.*

XXXIIII.Exceptio: *Niſi inſtrumẽtũ contractus non ſit redditum.Hæc exceptio reprobatur l.22.C.de ſolut. his uerbis:* Inductũ, id eſt cancellatum, nec ne ſit chirographũ ueſtrum,ſemel debiti ſolutionẽ factã ei qui exigẽdi poteſtatẽ habuit,probantiũ,nihil intereſt. *Concordat l. 4. in fine. C. eod.tt. cuius uerba uide ſ.cap.8. repl.1.in prin Itẽ concordat l.19.C.eod.tt.cuius uerba uide d. cap.10. repl.19. Itẽ concordat l. 5. in fine. C.depoſiti.*

XXXV.Exceptio: *Niſi res in ſolutũ data euicta ſit.Hæc exceptio approbatur l.46 ff.de ſolut.his uerbis:* Si quis aliam rem ꝓ alia uolẽti ſoluerit,& euicta fuerit: manet priſtina obligatio. Sed etſi ꝓ parte fuerit euicta,tamẽ pro ſolido obligatio durat. nã nõ accepiſſet re integra creditor, niſi pro ſolido eius fieret. Sed etſi duos fundos (uerbi gratia) pro debito dederit; euicto altero fundo,

tema-

a l.40.ff.de cond. & demonſtrat. & l.7. in prin. ibi: conditionales.ff. de contrah.empt.

remanet priſtina obligatio. tunc ergo reus pro re ſoluta liberationem præſtat, cum pro ſolido facta eſt ſuſcipientia. *Concordat l. 98. in prin. ff. eod. tt. his uerbis:* Qui reus ſuas obligauit, poſtea aliquam poſſeſsionem ex his pro filia ſua promittendo dotem obligauit, & ſoluit: ſi ea res à creditore euicta eſt, dicendum eſt, maritum ex dotis promiſsione agere poſſe, ac ſi ſtatuliberum uel rem ſub conditione legatam dotis nomine pro filia pater ſoluiſſet. harum enim rerum ſolutio non poteſt, niſi ex euentu, liberare: ſcilicet quo caſu certum erit remanere eas. *Concordat deniq; l. 33. in prin. ff. eod. tt. his uerbis:* Qui ſibi aut Titio fundum dari ſtipulatus eſt, quamuis fundus Titio datus fuerit: tamen ſi poſtea euictus eſt, habet actionem: quemadmodum ſi hominem ſtipulatus eſſet, & ſtatuliberum promiſſor Titio dediſſet, isq; ad libertatem perueniſſet. *Huius exceptionis replicatio prima hæc uidetur: Niſi pars tantùm rei ſit euicta. quæ replicatio reprobatur uerbis d. l. 46. ꝟ. propoſitis hiſce:* Sed etſi pro parte fuerit euicta, tamen pro ſolido obligatio durat, &c. *Altera replicatio eſt: Niſi per Fauianam actionem res in ſolutum data euincatur. Hæc replicatio approbatur l. 98. §. diuerſum. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Diuerſum reſpondetur in ea pecunia ſiue re, quam patronus poſt mortem liberti per Fauianam aufert. hæc enim actio cum ſit noua, partam liberationem non poteſt reuocare. *Concordat l. 25. §. ſi à ſocero. ibi: nec ullum regreſſum. ff. quæ in fraudem cred. cuius uerba uide J. lib. proxim. cap. 14. queſt. 10. reg. 1. Tertia replicatio eſt: Niſi per in integrum reſtitutionem minor rem quàm in ſolutum dedit, euincat. Hæc replicatio approbatur d. l. 98. §. huic applicatur. his uerbis:* Huic applicatur minor XXV. annis, qui à creditore circumſcriptus in rem ex cauſſa debiti ſolutam reſtituitur.

XXXVI. *Exceptio: Niſi res in ſolutum data interierit. Hæc exceptio reprobatur l. 4. C. de naufragijs, hiſce uerbis:* Pro his quæ ſemel à collatoribus illata naufragio perierunt, noluimus nobis aliquam cum poſſeſſoribus (ſiue ſenatores, ſiue priuati ſint) eſſe communionem, uel aliquid periculi ad eos redundare. *Concordat l. 126. §. 1. ff. de uerb. obligat. his uerbis:* Titius à Mæuio detracto uſufructu fundum ſtipulatus eſt, & ab eodem eiuſdẽ fundi uſumfructũ. Duæ ſunt ſtipulationes, & minus eſt in eo uſufructu, quẽ per ſe quis promiſit, quàm in eo qui proprietatẽ comitatur. Deniq; ſi ille uſumfructum dederit, eumq; ſtipulator non utendo amiſerit: tradendo poſtea fundum detracto uſufructu liberabitur. Non idem continget ei qui fundum pleno iure promiſit, & uſumfructum dedit, deinde amiſſo eo proprietatem ſine uſufructu tradidit. ille enim liberatus eſt dando uſumfructum: hic in nulla parte obligationis exoneratur, niſi pleno iure fundum effecerit ſtipulatoris. *Ait iuriſconſultus:* Non idem continget ei qui fundum, &c. *De hoc dictum ꝟ. cap. prox. exception. 15. replicatron. 1. duplicat. 7.*

XXXVII. *Exceptio: Niſi debitor antea ut ſolueret à domino interpellatus, ſoluere noluit. hoc enim caſu uidetur poſtea per procuratorem conuentus ſolutionem offerendo condemnationem non effugere. Sed hæc exceptio reprobatur l. 71. ff. de procuratoribus, his uerbis:* Si reus paratus ſit ante litem conteſtatam pecuniam ſoluere, procuratore agente, quid fieri oporteat? nam iniquum eſt cogi eum iudicium accipere. propter quod ſuſpectus uideri poteſt, qui præſenti domino non obtulerit pecuniam. Quid enim ſi tunc facultatem pecuniæ non habuit? nunquid cogi debet iudicium accipere? quid ſi & famoſa ſit actio? Sed hoc conſtat, ut ante litem conteſtatam Præſes iubeat in æde ſacra pecuniam deponi. hoc enim fit & in pupillaribus pecunijs. Quòd ſi lis conteſtata eſt: hoc omne officio iudicis dirimendum eſt. *Haſtenus de exceptionibus aduerſus ſolutionem.*

QVIBVS EX SOLVTIONE liberatio competit?

Cap. XI.

PRima regula: Reo ſoluente, fideiuſſoribus quoq; ſolutionis exceptio prodeſt. quæ regula approbatur Inſt. quib. mod. toll. obligation. §. item ſi reus, his uerbis: Si reus ſoluerit, etiam ij qui pro eo interuenerunt, liberantur. *Concordat l. 32. §. de peculio. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* De peculio cum domino actum eſt, is damnatus ſoluit: & fideiuſſores pro ſeruo acceptos liberari, Africanus reſpondit. Eandem enim pecuniam in plures cauſſas ſolui poſſe, argumento eſſe, quòd cum iudicatum ſolui ſatiſdatum eſt, & damnatus reus ſoluit: non ſolùm actione iudicati, ſed etiam ex ſtipulatu & ipſe & fideiuſſores liberentur. Et magis diſsimile eſſe, quòd cum poſſeſſor hæreditatis exiſtimans ſe hæredem eſſe ſoluerit, hæres non liberetur. tunc enim propterea id euenire, quòd ille ſuo nomine indebitam pecuniam dando, repetitionem eius haberet. *Concordat item l. 84. ff. eod. tt. cuius uerba uide ꝟ. cap. 7. exception. 8. replication. 1. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi pars tantùm debiti ſoluta ſit ita, ut alter tantùm ex fideiuſſoribus liberetur. hoc enim caſu alteri fideiuſſori ſolutionis exceptio non prodeſt. de qua re uide ā. cap. 9. exception. 15. replic. 2. duplication. 5. triplicat. 1. Altera exceptio eſt: Niſi*

ex alia cauſſa, quàm pro qua fideiuſſor interceſſit, ſolutio facta ſit. Hæc exceptio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius replicatio hæc eſt: Niſi cum iudicatum ſolui ſatiſdatum eſſet, reus condemnatus ex cauſſa iudicati ſoluerit. hoc enim caſu etiam iudicatum ſolui ſtipulatio, pro qua fideiuſſor acceptus eſt, extinguitur. quæ replicatio approbatur uerbis d. §. de peculio, paulo ſuperius propoſitis hiſce: Eandem enim pecuniam, &c.

II. Regula: *Fideiuſſore uel mandatore ſoluente, reus quoq; principalis liberatur. quæ regula approbatur Inſt. quibus mod. tollitur obligat. §. item ſi reus, his uerbis:* Si fideiuſſor ſoluerit: non ipſe ſolus liberatur, ſed etiam reus. *Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi fideiuſſor, cùm exceptione tutus eſſet, per errorem ſoluit. Hæc exceptio approbatur l. 59. ff. de condictione indebiti, his uerbis:* Si fideiuſſor iure liberatus ſoluerit per errorem pecuniam, repetenti non oberit. Si uerò reus promittendi per errorem & ipſe poſtea pecuniam ſoluerit, nõ reparet: eum prior ſolutio, quæ fuit irrita, nec naturale uinculum diſſoluit, nec ciuile, ſi reus promittendi tenebatur. *Huius exemplum proponitur l. 32. §. 1. ff. eod. tit. cuius uerba uide J. lib. prox. cap. 7. cauſſa 7. ſpecie 10. Aliud exemplum proponitur l. 94. §. fin. in fine. ff. de ſolution. cuius uerba uide J. cap. prox. reg. 1. except. 2. repl. 3. Altera exceptio eſt: Niſi cum quis pro duobus fideiuſſiſſet, ita ſoluerit, ut unus tantùm liberetur. hoc enim caſu alteri ſolutionis exceptio non prodeſt. quæ exceptio approbatur l. 24. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide J. cap. prox. reg. 1. except. 1. Tertia exceptio eſt: Niſi fideiuſſor ſoluens ceſſa ſibi à creditore actione experiatur: hoc enim caſu reus ſolutionis exceptione aduerſus fideiuſſorem agentem non defenditur. quæ exceptio approbatur l. 28. ff. mandati. cuius uerba uide ſ. lib. 45. cap. 3. queſtion. 9. reg. 3. Concordat l. 95. §. ſi mandatu. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. cap. 6. queſtion. 2. reg. 4.*

III. Regula: *Vno reorum promittendi uel ſocio debiti ſoluente, alter quoq; reus uel ſocius liberatur. quæ regula approbatur Inſt. de duobus reis ſtipul. §. ex huiuſmodi. ibi: in utraq; cuius uerba uide ſ. lib. 38. cap. 12. regul. 2. in princip. Concordat l. 3. §. fin. ff. eod. tit. cuius uerba uide d. regul. 2. in princip. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi unus exceptione tutus per errorem ſoluerit. Hæc exceptio approbatur l. 24. § fin. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. cap. prox. except. 32. in prin. Altera exceptio eſt: Niſi cum unuſquiſq; ex pluribus non in ſolidum, ſed pro parte uirili teneretur, per errorem ſolidum ſoluit. hoc enim caſu etiam id quod plus ſua parte ſoluit, repetere poteſt ideoq; ſocius debiti non liberatur. quæ exceptio approbatur l. 101. in prin. ff. d. tit. cuius uerba uide ſ. cap 7. except. 2. diſtinct. 1.*

IIII. Regula: *Si cum quis à Seio ſtipulatus eſſet, quanto minus à Titio conſequi poſſit: Titius totum ſoluerit. hoc enim caſu Seio quoq; ſolutionis exceptio prodeſt. quæ regula approbatur l. 21. in fine. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide J. cap. 17. reg. 1. except. 6. repl. 3. Hæc de quæſtione, Quibus ſolutionis exceptio competat, ſint dicta. Plures huiuſmodi regulas uide ā. cap. 7. except. 2. Aduerſus quos competat ſolutionis exceptio, uide ſ. cap. 8.*

QVID VENIAT IN SOLVtionis exceptionem? ſeu à quo debito per ſolutionem contingat liberatio? Cap. XII.

PRima regula: *Si cum ex pluribus cauſſis eidem ab eodem deberetur, pars, non omnis pecuniæ debitæ ſoluta ſit, non expreſſa cauſſa in quam ſoluatur: in duriorem cauſſam id quod ſolutum eſt, accepto ferendum. quæ regula approbatur l. 3. ff. de ſolutionib. his uerbis:* In duriorem cauſſam creditor ſemper uidetur ſibi debere accepto ferre: ita enim & in ſuo conſtitueret nomine. *Concordat l. 5. in prin. ff. eod. tit. cuius uerba uide J. reg. 10. Pro declaratione huius regulæ ſciendum, quæ duriores, quæ leuiores cauſſæ dicantur: ac quare in regulis proximè ſequentibus tractabitur. nunc propoſitæ regulæ exceptiones ſunt enumerandæ. quarum prima hæc eſt: Niſi debitor, cum ſoluit, exprimat in quam cauſſam uelit ſolutum: in hanc enim cauſſam, quamuis leuiorem, à creditore ſolutum eſt accepto ferendum. quæ exceptio approbatur l. 1. in prin. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Quoties quis debitor ex pluribus cauſſis unum debitum ſoluit, in arbitrio ſoluentis eſt dicere, quod potius debitum uoluerit ſolutum: & quod dixit, id erit ſolutum. poſſumus enim certam legẽ dicere ei quod ſoluimus. *Concordat l. 24. ff. eod tit. his uerbis:* Vbi fideiuſſor pro duobus in dena fideiuſſit, obligatus eſt in uiginti: & ſiue uiginti ſiue dena ſoluerit, utrũq; reũ liberabit. Sed ſi quinq; ſoluerit, uideamus quem ex reis releuet in quinq;? Et erit ille releuatus de quo actum eſt: at ſi non appareat, antiquius debitum erit inſpiciendum. Idem & ſi quindecim ſint ſoluta. Siquidẽ appareat quid actum ſit: In decem & aliundo quinq; erunt releuata. Si uerò non appareat: ex antiquiore contractu decẽ, ex alio quinq; erunt releuata. *Concordat item l. 5. §. ſi duos. ff. eod. tit. cuius uerba uide ā. cap. 9. except. 15. repl. 1. dupl. 5. Item concordat l. 101. §. 1. ff. eod. tit. cuius uerba uide J. repl. 5. Item concordat l. 102. §. cum de ſorte. ff. eod. tit. his uerbis:* Cum de ſorte debita conſtaret, de uſuris litigatum eſſet: nouiſſimè ex appellatione pronunciatum eſt, ſolutas quidem uſuras non repeti, in futurũ uerò non deberi. Quæro, pecunia data utrũ uſuris cedere deberet, quod petitor deſenderet: an uerò ſorti proficeret? Scæuola reſpondit, ſi qui dabat, in ſortem ſe dare dixiſſet, uſuris non debere proficere. *Con-*

cordat

cordat deniq; l.1.C.eod.tit. his uerbis: In poteſtate eius eſt qui ex pluribus contractibus pecuniam debet, tempore ſolutionis exprimare in quam cauſſam reddat. Quod ſi debitor non fecit, conuertitur electio ad eum qui accepit. Si neuter uoluntatem ſuam expreſsit: prius in uſuras id quod ſoluitur, deinde in ſortem accepto feratur. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi debitor non ſtatim in ipſa ſolutione, ſed ex interuallo dicat, in quod debitum uelit eſſe ſolutum. Hæc replicatio approbatur l.1. in fine, cum ſequentib. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide 7. except. prox. repl. 2. Altera replicatio eſt: Niſi in indebitam cauſſam ſe ſoluere debitor per errorem expreſſerit. Hæc replicatio approbatur l. 102. §. fin. ff. d. tit. his uerbis:* Titius mutuam pecuniam accepit, & quincunces uſuras ſpopondit, eaſq; paucis annis ſoluit: poſtea nullo pacto interueniente, per errorem & ignorantiam ſemiſſes uſuras ſoluit. quæro, an patefacto errore id quod amplius uſurarum nomine ſolutum eſſet, quàm in ſtipulatum deductum, ſortem minueret? Scæuola reſpondit, ſi errore plus in uſuris ſoluiſſet, quàm deberet: habendam rationem in ſortem eius quod amplius ſolutum eſſet. *Tertia replicatio eſt: Niſi non ſoluat debitor, ſed ex diſtractione pignoris creditor debitum retineat. Hæc replicatio approbatur l. 101. §. Paulus. ff. d. tit. his uerbis:* Paulus reſpondit, aliam cauſſam eſſe debitoris ſoluentis, aliam creditoris pignus diſtrahentis. Nam cum debitor ſoluit pecuniam: in poteſtate eius eſſe commemorant in quam cauſſam ſoluerit. Cum autem creditor pignus diſtrahit: licere ei precium acceptum referre etiam in eam quantitatem, quæ natura tantùm debebatur. Et ideo deducto eo debitum peti poſſe. *Concordat l. 35. in prin. ibi: nec audiendus. ff. de pignor. action. cuius uerba uide 7. reg. 11. Hæc de prima exceptione. Secunda exceptio eſt: Niſi creditor cui ſoluitur, exprimat in quod debitum accipere uelit. Hæc exceptio approbatur l. 1. §. quoties. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Quoties non dicimus id quod ſolutum ſit: in arbitrio eſt accipientis, cui potius debito acceptum ferat: dummodo in id conſtituat ſolutum, in quo ſi ipſe deberet, eſſet ſoluturus: id eſt, in id debitum, quod non eſt in controuerſia: aut in illud quod quis pro alio fideiuſſerat, aut cuius dies nondum uenerat. Æquiſsimum enim uiſum eſt, creditorem ita agere rem debitoris, ut ſuam gereret. Permittitur ergo creditori conſtituere, in quod ſolutum uelit: dummodo ſic conſtituat, ut in re ſua conſtitueret. *Concordat l. 1. §. quod ſi debitor. C. eod. tit. cuius uerba uide 5. except. proxim. in prin. Item concordat l. 21. C. de uſuris, his uerbis:* Si uſuras præſtari pignore dato conuenerat, & in continenti numeratione facta, poſtea uel antè, propter quod debitum ſolutionem feceras, non deſignaſti: habuit creditor in uſuras tibi accepto ferendæ ſolutæ quantitatis facultatem. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi debitor antè dixerit, in quod debitum uelit eſſe ſolutum. quæ replicatio legibus iam propoſitis approbatur. cuius duplicationes uide 5. exception. proxim. replication. 1. cum duabus ſequentibus replicationibus. Altera replicatio eſt: Niſi non ſtatim cum ei ſoluitur, ſed ex interuallo creditor dicat, in quod debitum id quod ſoluitur, accipiat. Hæc replicatio approbatur l. 1. in fine, cum duabus legibus ſequentibus. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Conſtituere in re præſenti, hoc eſt ſtatim atque ſolutum eſt, debet: cum in re agenda hoc fiet, ut uel creditori liberum ſit non accipere, uel debitori non dare, ſi alio nomine exolutum quis eorum uelit. Cæterùm poſtea non permittitur. *Tertia replicatio eſt: Niſi creditor non in id debitum conſtituat ſolutum, in quo ſi ipſe deberet, ſe eſſet exoneraturus. Hæc replicatio approbatur d. l. 1. ibi: dummodo in id. cuius uerba uide 5. ead. exception. in prin. Huius replicationis exemplum eſt, ſi creditor in naturale tantùm debitum conſtituat: hoc eſt, quod ſolutum quidem per exceptionem retineri poteſt, non autem ſolutum per actionem peti non poteſt. quod exemplum proponitur l. 94. §. Fauius. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Fauius Ianuarius Papiniano S. Cum Titius Caio Seio deberet ex cauſſa fideicommiſsi certam quantitatem, & tantundem eidem ex alia cauſſa, quæ peti quidem non poterat, ex ſolutione autem petitionem non præſtabat: Titij ſeruus actor abſente domino ſoluit eam ſummam, quæ ſufficeret ad quantitatem unius debiti, cautumque eſt ei ſolutum ex uniuerſo credito: quæro, id quod ſolutum eſt, in quam cauſſam acceptum uideatur? Papinianus reſpondit: Siquidem Titio Seius ita cauiſſet, ut ſibi ſolutum ex uniuerſo credito ſignificaret: crediti appellatio ſolius fideicommiſsi pecuniam demonſtrare uidetur, non eam quæ petitionem quidem non habet, ſolutione autem facta repeti pecunia non poteſt. Cum uerò ſeruus Titij actor abſente domino pecuniam ſolueret: ne dominium quidē nummorum in ea ſpecie obligationis, quæ habuit auxilium exceptionis, translatū fore, ſi ex ea cauſſa ſolutio facta proponeretur: quia non eſt uerisimile, dominum ad eam ſpeciem ſoluendis pecunijs ſeruum præpoſuiſſe, quæ ſolui non debuerint: non magis quàm ut nummos peculiares ex cauſſa fideiuſsionis, quam ſeruus non

ex

ax utilitate peculij ſuſcepit, ſoluarat. *Concordant ea quæ proponũtur J.reg.11.except.1. Planè propoſitæ replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi creditor non ex ſolutione debitoris, ſed ex diſtractione pignoris pecuniam acceperit. quæ duplicatio approbatur l.101.§.Paulus ff.de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. except.prox.repl.3 Cõcordat l.5.§.Imperator.ff.eod.tt.cuius uerba uide J.reg.12.except.1.repl.2.Item concordat l.73.ff.eod.tt.his uerbis:* Ob trigiota aureos pecuniæ creditæ fidaiuſſorem iu uiginti dedi, & pignus in decem. Ex oáditiooe autam pignoris creditor decem cõſecutus aſt. Vtrum ex uniuerſitate id decedat, ut quidam putant, ac ſi iu ſoluendis decá oihil debitor dixiſſet: an (ſicot ego puto) in totis decem fideiuſſori contigerit liberatio: quia hoc diceodo potuit efficere debitor, ut ubi non dixit, id potiua ſolutum exiſtimetur, quod ſatiſdatò debabatur? magis tamen exiſtimo licuiſſe creditori in id quod ſolus debabat reus, accapto referre. *Huius duplicationis triplicatia hæc eſt: Niſi cùm eodem tempore duobus contractibus pignora obligarentur: creditor in unum, nam in utrunq; contractum precium ex diſtractione pignorum redactum accepto ferre uelit. quæ triplicatio approbatur l. 96.§. cùm eodem.ff.d.tt.his uerbis:* Cùm eodem tempore pignora duobus contractibus obligãtur, precium eorũ pro modo pecuniæ cuiuſq; contractus creditor acceptofacere debet: nec in arbitrio eius electio erit, cũ debitor precium pignoris ſorti omni ſubieçerit. Quòd ſi tẽporib. diſcretis ſuperfluũ pignorum obligari placuit: prius debitũ precio pignorũ iuce ſoluatur, ſecundũ ſuperfluo cõpenſabitur. *Quarta replicatio eſt: Niſi cum creditor eodẽ tempore in duos contractus pignora accepiſſet, iis diſtractis preciũ in unum tantùm contractũ, non in utrunq; acceptoferre uelit. quæ replicatio approbatur uerbis d.§.cùm eodem, iam propoſitis. Hæc de ſecunda exceptione. Tertia propoſitæ regulæ exceptio uidetur: Niſi pecunia numerata maior ſit, quã illud debitum, in quod lex ſolutum uult acceptũ ferri. Hæc exceptio reprobatur l.97.§. fin.ff. de ſolut.his uerbis:* Si maior pecunia uumerata ſit, quá ratio ſingulorum expoſtular: nihilominus a primo coutractu ſoluto qui potior erit, ſuperfluom ordioi ſecundo, uel in totũ, uel pro parte minuendo, uidebitur datum. *Cõcordat l.96.§ cùm eodem, in fine.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ. except. prox.repl.1.in fine. Hæc de prima propoſitæ quæſtionis regula, cuius aliquot ſpecies ſequuntur.*

II. *Regula: Quod ſolutum eſt, potius in eam cauſſam cuius dies uel conditio uenit, quàm in eam cuius adhuc conditio pendet, uel dies nondum uenit, acceptoferendum eſt. quæ regula approbatur l.3. in fine. ff.de ſolutionib his uerbis:* Quod ſi fortè à neutro dictum ſit: in his quidem nomioibus quæ diem uel conditionem habuerint, id uidetur ſolutum, cuius dies iam uenit. *Concordat l.103.ff.eod.tt.his uerbis:* Cum ex pluribus cauſsis debitor pecuniam ſoluit: Iulianus elegantiſsimè putat, ex ea cauſſa eum ſoluiſſe uideri debere, ex qua tunc, cum ſoluebat, compelli poterat ad ſolutionem. *Concordat item l.1.ibi: aut cuius dies.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ. reg. proxim. exception.2. in prin.*

III. *Regula: Quod ſolutum eſt, potius in id debitum quod ſoluens ſuo, quàm quod alieno nomine debet, acceptaferendum. quæ regula approbatur l.4. in prin.ff.de ſolutionib.his uerbis:* Magis id uidetur ſolutum, qood meo nomina, quàm quod pro alio fideiuſſorio oomine debeo. *Concordat l.97.ibi: poſt hunc.ff.eod.tt.cuius uerba uide J.reg.12.*

IIII. *Regula: Quod ſolutum eſt, potius in id quod ſub pœna, quàm quod ſine pœna debetur, acceptoferendum. quæ regula approbatur d. l.4.his uerbis:* Potius id uidetur ſolutum, quod cum pœna, quàm quod ſine pœna debetur. *Concordat l.7.in fine.ff.eod.tt.his uerbis:* Si ex cauſſa quæ inficiatione creſcit, uel pœnali debetur: dicandum eſt, id ſolutum uidari, quod pœnæ habet liberationem. *Concordat item l.97. in prin. ibi: mox eius. ff. eod.tt.cuius uerba uide J.reg.12.*

V. *Regula: Quod ſolutum eſt, potius in id quod cum fideiuſſore, quàm quod ſine fideiuſſore debetur, acceptoferendum. Hæc regula approbatur d.l.4.in fine, his uerbis:* Potius id uidetur ſolutum, qood ſatiſdatò, quàm quod ſine ſatiſdatione dabeo. *Concordat l.5.in prin.ibi: grauior autem.ff.eod.tt.his uerbis:* Grauior etiam cauſſa uidetur, quæ ſub ſatiſdatione debetur, quàm ea quæ pura eſt.

VI. *Regula: Solutum potius in id debitum quod ſub pignore, quàm quod ſine pignore debetur, acceptoferendum. quæ regula approbatur l. 97. in prin.ibi: tertio.ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide J. reg.12.*

VII. *Regula: Solutum potius in id quod ex cauſſa famoſa, quàm quod ex non famoſa cauſſa debetur, acceptoferendum. quæ regula approbatur l. 7. in prin. ff.de ſolutionib. his uerbis:* Si quid ex famoſa cauſſa & oon famoſa debeatur. id ſolutum uidebitur, quod ex famoſa cauſſa debebatur. *Concordat l.97.in prin.ff.d.tt.cuius uerba uide J.reg.12. Concordat item l.104.ff.de reg. iuris, hiſce uerbis:* Si in duabus actionibus alibi ſomma maior, alibi iuſamia eſt: præponeoda eſt cauſſa æſtimationis. Vbi autem æquiparantur famoſa iudicia: etſi ſummã diſparem habeant, pro paribus accipienda ſunt.

VIII. *Regula: Si ex alia cauſſa maior ſumma, ex alia minor debetur: neutra alteri præponenda. quæ*

regula

regula approbatur uerbis iam propoſitis biſce: Etſi ſummam diſparem habeant.

IX. *Regula: Cauſſa iudicati durior habetur. quæ regula approbatur l.7. ibi: proinde. ff. de ſolutionib. bis uerbis:* Si quid ex cauſſa iudicati, & nõ iudicati debeatur: id putem ſolutum, quod ex cauſſa debeatur iudicati: & ita Pomponius probat.

X. *Regula: Antiquior cauſſa præponenda minus antiquæ. Hæc regula approbatur l.5. in prin. ff. de ſolutionib. bis uerbis:* In his quæ præſenti die debentur, conſtat quoties indiſtinctè quid ſoluitur: in grauiorem cauſſam uideri ſolutum. Si autem nulla prægrauet, id eſt, ſi omnia nomina ſimilia fuerint: in antiquiorẽ. *Concordat l. 24. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. reg. 1. except. 1. Item concordat l.97. in prin. ibi: etſi nihil. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. regul. 12. Huius exemplum proponitur l.89. §. fin. ff. eod. tt. bis uerbis:* Lucius Titius duabus ſtipulationibus, una quindecim ſub uſuris maioribus, altera uiginti ſub uſuris leuioribus, Seium eadem die obligauit ita, ut uiginti prius ſoluerentur, id eſt idibus Septembribus. Debitor poſt diem utriuſq; ſtipulationis cedentem ſoluit uiginti ſex, neq; dictum eſt ab altero, pro qua ſtipulatione ſolueretur. quæro, an quod ſolutum eſt, eam ſtipulationem exonerauerit, cuius dies anteceſſit: id eſt, ut uiginti ſortis ſoluta uideantur, & in uſuras eorum ſex data? Scæuola reſpondit, magis id accipi ex uſu eſſe. *Aliud exemplum proponitur l.96. §. cum eodem. in fine. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. reg. 1. except. 2. repl. 3. dupl. 1. triplic. 1. Item aliud exemplum proponitur l. 102. §. Valerius. ff. eod. tt. bis uerbis:* Valerius Lucij Titij ſeruus ſcripſit: Accepi à Matino Materno ex ſumma maiore tot aureos. quæro, an hæc ſumma in proximum annum ei acceptoferri debeat, cum ſuperioris anni ſit reliquator? Scæuola reſpondit, uideri in primam quamq; ſummam liberationem proficere.

XI. *Regula: Solutum prius in uſuras, deinde in ſortem acceptoferendum. quæ regula approbatur l.5. §. imperator. ibi: eidem autem. ff. de ſolutionib. bis uerbis:* Generaliter conſtitutum eſt, prius in uſuras numum ſolutum acceptoferendum. *Concordat l.35. in prin. ff. de pignor. actione. bis uerbis:* Cum & ſortis nomine, & uſurarum aliquid debetur ab eo qui ſub pignoribus pecuniam debet: quidquid ex uenditione pignorum recipietur, primùm uſuris, quas iam tunc deberi conſtat: deinde ſi quid ſupereſt, ſorti acceptoferendum eſt. nec audiendus eſt debitor, ſi cum parum idoneum ſe eſſe ſciat, eligat quo nomine exonerari pignus ſuum malit. *Concordat item l.21. C. de uſuris. cuius uerba uide ſ. reg. 1. exc ept. 2. Item concordat l.1. in fine. C. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. d. reg. 1. except. 1. in prin. Item concordat l.48. §. fin. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. lib. 15. cap. 8. reg. 25. in prin. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi uſuræ ſint indebitæ: hoc eſt, quæ peti quidem non poſſunt, ſolutæ autem non repetuntur. Hæc exceptio approbatur d. §. Imperator. ibi: ſed ſi fortè, bis uerbis:* Si fortè uſuræ non ſunt debitæ, & quis ſimpliciter ſoluerit, quas omnino non erat ſtipulatus: Imp. Antoninus cum diuo patre ſuo reſcripſit, ut in ſortem cedant. Eidem autem reſcripto ita ſubijcitur: Quod generaliter conſtitutum eſt, prius in uſuras nummum ſolutum acceptoferendum, ad eas uſuras uidetur pertinere, quas debitor exoluere cogitur: & ſicut ex pacti conuentione datæ repeti non poſſunt, ita proprio titulo non numeratæ pro ſolutis ex arbitrio percipientis non habebuntur. *Concordat l.94. §. Fanius. ff. eod. tt. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. reg. 1. exception. 2. replic. 1. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi ſpecialiter in uſuras indebitas pecunia ſit ſoluta. quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis biſce:* Et ſicut ex pacti conuentione, &c. *Altera replicatio eſt: Niſi non ex ſolutione debitoris, ſed ex diſtractione pignorum creditor pecuniam acceperit. quæ replicatio approbatur d. §. Imperator, bis uerbis:* Imperator Antoninus cum diuo patre ſuo reſcripſit: cùm diſtractis pignoribus creditor pecuniam redegit, ſi ſint uſuræ debitæ & aliæ indebitæ: quod ſoluitur in uſuras, ad utrãq; cauſſam uſurarum tam debitarum quàm indebitarum pertinere: puta quædam earum ex ſtipulatione, quędam ex pacto naturaliter debebantur. Si uerò ſumma uſurarum debitarum & non debitarum non eadẽ ſit, æqualiter ad utranq; cauſſam proficit quod ſolutum eſt, non pro rata: ut uerba reſcripti òſtendunt. *Concordat l.101. in fine. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. reg. 1. except. 1. repl. 1. Altera propoſitæ regulæ exceptio uidetur: Niſi creditor debitori cauerit, ſolutum ſe in ſortem & in uſuras accipere. Sed hæc exceptio reprobatur l.5. §. fin. cum lege ſequente. ff. de ſolutionib. bis uerbis:* Apud Marcellum libro XX. Digeſtorum quæritur: ſi quis ita cauerit debitori, in ſortem & uſuras ſe accipere: utrum pro rata & ſorti & uſuris decedat: an uerò prius in uſuras, & ſi quid ſupereſt, in ſortem? Sed ego non dubito, quin hæc cautio in ſortem & in uſuras admittetur: ſed prius in uſuras, tunc demum, ſi quid ſuperfuerit, in ſortem cedat. Nec enim ordo ſcripturæ ſpectatur, ſed potius ex iure ſumitur id quod agi uidetur.

XII. *Regula: Si plures cauſſæ potiores cõcurrãt, utra utri ſit præferenda, definitur l. 97. in prin. ff. de*

de ſolutionib.bis eerbis: Cum ex pluribus cauſſie debitur pecuniē ſuluie, utriuſq; demonſtretione ceſſeute, putioe hebebitue ceuſſe eius pacuniæ quæ ſub infsmie debetue, mox eiue quæ pœnem conrioet, tertiò quę ſub iuce bypoihecæ uel pignoee conteċta eſt: poſt huncordinem putioe hebetur peoprie quàm aliene cauſſe, ueluti fideiuſſurie. Quod ueteree ideo definierunt, qoòd uerisimile nideretoe, diligeotem debitotem edmonitum ite negucium ſoum geſtotum fuiſſe: & ſi nihil eorum interueniret, uetuſtioe conceeċtos entè ſulueeetur.

XIII.*Regula: Si omnes cauſſæ ex quibus debetur, pares ſint, ut neutra alteri ſit præponenda: in omnes cauſſas pro portione id quod ſolutum eſt, acceptoferendum. quæ regula approbatur l.8.ff. de ſolutionib. bis uerbis*: Illud oon ioelegentee ſcriptum eſſe Pomponios eit, ſi pee & dierum & contreċtuū cauſſe ſit: ex omnibue ſummie peo poetione uideri ſolutum. *Ait iuriſconſultus*: Peo purtione. *Scilicet æquali, non pro rata. Cui concordat l.5.§.Imperator. ibi: ſi uerò ſumma. ff. eod. tt. cuius uerba eide* s̄*.reg.11.except.1.repl.2.*

Exceptiones hactenus enumeratarum regularum generales uide s̄*.reg.1.*

XIIII.*Regula: Interdum ex una cauſſa ſolutio facta, parit etiam liberationem cauſſæ alterius. quæ regula approbatur, ſimul & exemplis declaratur l.44. in prin. ff. de ſolutionib. bis uerbis*: In numeretionibue aliquendu eueoie, ot one numeratione duæ obligetionee tollentur uno momento: ueluti ſi qois pignue peo debito uēdiderit credieuri: euenit enim ue ex uendito tolletur ubligetio & debiti. Item ſi pupillo qui ſine tutorie euthoritate mutuem pecuniam eccepit, legatum à creditore fuerie ſub ee conditiooe, ſi eam pecuniem nomseeuerit: io dues ceuſſee uideri eum numereſſe: & io debitum ſuum, ot in Falcidiā hæredi imputetur: & conditionie gratie, ut legetum conſequetur. *Concordat l.30.§.de peculio. ff. eod. tt. cuius uerba uide* s̄*. cap. prox. reg.1. in prin. Hæc de ſolutionibus.*

DE ACCEPTILATIONIbus. Cap. XIII.

PRimò: *Definitio acceptilationis proponitur l.1. ff. de acceptilationibus, bis uerbis*: Acceptilerio eſt liberetio pee motuem interrogetiunem, que utriuſq; contingit eb eodem nexu ebſolutiu. *Declaratur hæc definitio Inſt. quib. mod. toll. obligat. §. item per acceptil. bis uerbis*: Item pee ecceptiletionem tollitur obligetio. Eſt eutem ecceprilerio, imeginerie ſolutiu. Quud enim ex uerbotum ubligetione Titio debetue, id ſi uelit Titius cemittere, poterit ſic fieri, ut petiatur hæc uecbe debitoeem diceee: Quud ego tibi peomiſi, habes'ne ecceptum? & Titius ceſpondeet: Hebeo. *Concordat l.7. ff. de acceptil. bis uerbis*: Et ſic ecceptilatio fieri poteſt: Accepta fecie decem? ille ceſpondet: Fecio.

II. GENVS ACCEPTIlationis.

Ciuilis liberationis ſpecies eſt, l.107. in fine. ff. de ſolutionib. celus eerba uide s̄*. cap.5. quæſt.2. diuiſ.1. Huic quodammodo contradicit l.8.§.fin. ibi: quia hoc iure utimur. ff. de acceptilat. cuius uerba uide* J*. quæſt. 5. except.7.*

III.*Differentia inter acceptilationem & apocham proponitur l.19.§.fin. ff. de acceptilatioee, bis uerbis*: Inter ecceptiletionem & epochem huc ioteteſt, qoòd ecceptiletione omni modo liberetiu contingie, licet pecunia ſoluta non ſit: apoche noo aliâs, quàm ſi pecunie ſolota ſie. *Quod hic dicitur de apocha, de eo uide plura* s̄*.lib.7.cap.3.quæſt.8.ſpecie 1.except.8.*

IIII. SIMILE.

Acceptilatio ſolutioni ſimilis eſt. quæ regula approbatur l.5. ff. de acceptil. bis uerbis: In diem acceptiletiu feċte nulliue momenti eſt. nem ſolutionie exemplo ecceptilerio ſolet liberere. *Concordat l.8.§.ſi is qui. ff. de liberat. legata, bis uerbis*: Acceptiletio ſolutioni comparatur: & quemedmodum ſi Stichum ſoluiſſet, debitoe liberetetur, ita & acceptiletione liberatur.

V. DE EXCEPTIONIBVS ADnerſue ecceptiletiunem.

Regulariter quidem per acceptilationem tollitur obligatio, & liberatio coetingit. quæ regula approbatur uerbis d.l.5. & d.§. ſi is qui, iā propoſitis. Quib. concordat Inſt. quib. mod. toll. obligatio. §. item per acceptilat. cuius uerba uide s̄*. quæſt.1. Sed huius regulæ plures etiam ſent exceptiones nunc ordine proponendæ: & primum eæ quæ ſumuntet ex perſona acceptoferentis.*

I. *Exceptio: Niſi alius quàm creditor acceptotulerit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.13.§.tutor. ff. de acceptilat. bis uerbis*: Tutor curatorue furiuſi ecceptumferre non poſſont: ne procoeetoe quidem poteſt feceee ecceptum. Sed hi omnee debent nonere: poſſunt enim & ſic acceptofeceee. Ne hie quidē ecceptū fieri poteſt. Sed nouetione feċte poterunt libeeeri per ecceptiletiouē. Nem & io ebſentium perſooe hoc remedio uti ſulemoe, cum ſtipulemur eb aliquo id nuuaudi ceuſſe, quod ebſens nobie debet, & ita ecceptu libeeemue eum à quo ſtipuleti ſumue: ſicq; ue ebſene nouetione, præſens per ecceptiletionem libetetor. *Ait Iuriſconſultus*: Ne hie qoidem ecceptū fieri poteſt. *De hac re eide* J*. except.5. repl.1. Concordat l. 22. C. de pactis. cuius uerba eide* s̄*. lib. 37. cap.5. repl.2. dupl.1. Concordat item l.1. ff. de acceptil. bis uerbis*: Pee procuratorem nec libereri,

nec

nec liberare quiſquam acceptilatione ſine mandato poteſt. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi alius mandato creditoris interueniente acceptumfecerit quæ replicatio elicitur ex uerbis iam propoſitis hiſce:* Sine mandato. *Cuius duplicatio hæc eſt: Niſi ſeruus iuſſu creditoris domini ſui acceptumfecerit. quæ duplicatio approbatur l. 22. ff. de acceptilatione, his uerbis:* Seruus nec iuſſu domini acceptumfacere poteſt. *Altera replicatio eſt: Niſi tutor, curator, uel procurator creditoris prius nouauerit obligationem. quæ replicatio approbatur uerbis d. §. tutor, ſ. propoſitis hiſce:* Sed hi omnes debent nouare: poſſunt enim & ſic acceptofacere. *Tertia replicatio eſt: Niſi hæres creditoris acceptumfecerit. Hæc replicatio approbatur l. 13. §. penult. ff. de acceptil. his uerbis:* Hæres quoq; & liberare & liberari accepto poteſt, & honorarij ſucceſſores. *Quarta replicatio eſt: Niſi unus ex reis ſtipulandi acceptumfecerit. Hæc replicatio approbatur d. l. 13. §. ult. his uerbis:* Ex pluribus reis ſtipulandi, ſi unus acceptumfecerit, liberatio contingit in ſolidum. *Concordat l. 31. §. ſi duo. ibi: item unus. ff. de nouationib. cuius uerba uide ſ. cap. prox. except. 5. Item concordat l. 2. in fine. ff. de duob. reis conſtit. cuius uerba uide ſ. lib. 18. cap. 12. reg. 2. in prin.*

II. Exceptio: *Niſi unus tantùm ex duobus uel pluribus creditoribus acceptotulerit. Hæc exceptio reprobatur in reis ſtipulandi per ea quæ iam repl. prox. ſunt propoſita.*

III. Exceptio: *Niſi pupillus acceptotulerit. Hæc exceptio ipſo quidem iure ſubſiſtit. uerùm eius replicatio hæc eſt: Niſi tutoris authoritate interueniente, pupillus acceptotulerit. quæ replicatio approbatur l. 1. C. de acceptilationib. his uerbis:* Iam tibi ſcripſi, poſſe apud iudicem quæri, an ſolennibus uerbis tutoris authoritate interueniente ſoror tua acceptilatione debitorem ſuum liberauerit. Quare ſi in repetenda pecunia quam exoluit, diuerſa pars perſeuerauerit: uteris defenſionibus competentibus.

IIII. Exceptio: *Niſi ſeruus acceptotulerit. Hæc exceptio approbatur l. 22. ff. de acceptil. cuius uerba uide ſ. except. 1. repl. 1. Hæc de exceptionibus ſumptis ex perſona acceptoferentis: ſequuntur nunc exceptiones deſumptæ ex perſona eius cui eſt acceptolatum.*

V. Exceptio: *Niſi alij quàm debitori ſit acceptolatum. Hæc exceptio ipſo quidem iure ſubſiſtit exemplo l. 13. §. tutor. ibi: ne his quidem. ff. de acceptil. cuius uerba uide ſ. except. 1. in prin. Concordat l. 8. §. filiusfamil. ibi: pater. ff. de acceptilat. cuius uerba uide ſ. except. 7. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi nouatione interueniente alij quàm debitori ſit acceptolatum. quæ replicatio approbatur d. uerſ. ne his quidem. Cui concordat l. 91. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ cap. 5. quæſt. 3. except. 2. Altera replicatio eſt: Niſi hæredi debitoris ſit acceptolatum. Hæc replicatio approbatur l. 13. §. penult. ff. de acceptilat. cuius uerba uide ſ. except. 1. repl. 3. Tertia replicatio eſt: Niſi ſeruo debitoris ſit acceptolatum. Hæc replicatio approbatur l. 8. §. ſeruus. ff. de accept. his uerbis:* Seruus communis, ſicut uni ex dominis ſtipulari poteſt, ita etiam acceptum rogare uni ex dominis poteſt, eumq; in ſolidum liberet. Et ita Octauenus putat. Accepto liberare ſerous communis alterum ex dominis etiam ab altero domino poteſt: id enim & Labeoni placuit. Deniq; Labeo libris πιθανῶν ſcribit: ſi à primo domino, ſecundo domino ſocio ſuo ſtipulatus fuerit, poſſe à ſecundo accepto rogare, & per acceptilationem primum liberare, quem ipſe obligauerat. Sic fieri ut per unum atq; eundem ſeruum & conſtituatur & tollatur obligatio. *Concordat l. 11. ff. eod. tit. his uerbis:* Species adquirendi eſt, liberare dominum ab obligatione. Et ideo fructuarius quoq; ſeruus liberare acceptum rogando fructuarium poteſt: quia ex re eius uidetur ei adquirere. Sed etſi tantùm uſum habuit, idem fiet. Idemque dicemus & in eo qui bona fide nobis ſeruit, & in cæteris qui noſtro iuri ſubiecti ſunt. Sed etſi ſeruo, quod ipſe mihi promiſit, acceptumfecero: inutiles mihi erunt aduerſus dominum honorariæ actiones, quæ de peculio uel in rem uerſo dantur. Si ſeruus hæreditarius ante aditam hæreditatem acceptum roget, quod defunctus mihi promiſerat: uerius puto contingere liberationem, ut per hoc hæreditas ipſe liberetur. Sed etſi dominus apud hoſtes ſit: dicendum eſt, iure poſtliminij confirmari acceptilationem. Nam & ſtipulari ei qui apud hoſtes eſt, ſeruus poteſt. *Ait Iuriſconſultus:* Et ideo fructuarius quoque ſeruus, &c. *Huic concordat l. 61. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Si debitor ſit ſerui fructuarius, poteſt is ſeruus per acceptilationem liberare eum: uidebitur enim ex re eius adquirere. Idem in pacto dicemus. *Quarta replicatio eſt: Niſi ei qui bona fide à debitore poſſidetur, ſit acceptolatum. Hæc replicatio approbatur uerbis d. l. 11. iam propoſitis hiſce:* Idemq; dicemus & in eo qui bona fide nobis ſeruit, & in cæteris qui noſtro iuri ſubiecti ſunt. *Quinta replicatio eſt: Niſi filiofamiliàs debitoris ſit acceptolatum. Hæc replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Et in cæteris qui noſtro iuri ſubiecti ſunt. *Sexta replicatio eſt: Niſi uni ex reis promittendi ſit acceptolatum. Hæc replicatio approbatur per ea quæ proponuntur ſ. quæſt. prox. reg. 2.*

VI. Exceptio: *Niſi ſeruo ſit acceptolatum. Hæc exceptio reprobatur uerbis d. l. 11. ſ. propoſitis hiſce:* Sed etſi ſeruo, quod ipſe mihi promiſit, acceptumfecero: inutiles mihi erunt aduerſus dominum honorariæ actiones, quæ de peculio uel in rem uerſo dantur. *Concordat*

l. 8.

*l.*1.*§.filiusfamiliâs ibi:idem erit & in.ff.eod.tt.de acceptil.cuius uerba uide* ℥*.except.prox.*

VII. Exceptio:*Niſi filiofamiliâs ſit acceptolatum. Hæc exceptio reprobatur d.§.filiumfamiliâs,bis uerbis*: Filiusfamiliâs promittendo patrem ciuiliter non obligat, ſed ſe obligat. propter quod accepto rogare filiusfamiliâs poteſt,ut ſe liberet:quia ipſe obligatus eſt.Pater autem acceptû rogando nihil agit:cum non ipſe obligatus ſit, ſed filius. Idem erit & in ſeruo dicendum. Nam & ſeruus accepto liberari poteſt: & tolluntur etiam honorariæ obligationes,ſi quæ ſunt aduerſus dominum. quia hoc iure utimur, ut iuris gentium ſit acceptilatio.

VIII.Exceptio: *Niſi pupillo ſit acceptolatû. Hæc exceptio reprobatur l. 2. ff. de acceptilat. bis uerbis*: Pupillum per acceptilationem & ſine tutoris authoritate liberari poſſe,placet.

IX.Exceptio: *Niſi uni ex pluribus eiuſdem rei debitorib.ſit acceptolatum. Hæc exceptio reprobatur l. 10.in fine.ff. de acceptilat. cuius uerba uide* ℥*.except. 13.repl.1.Plura de hac exceptione uide* ℥*.quæſt.prox. regul.2.*

IX. Exceptio:*Niſi maritus uxori acceptotulerit. Hæc exceptio ap probatur l.5.§.ſi maritus.ff.de don.inter uir. & uxor.cuius uerba uide ē.lib.35.cap.8.except. 31. Hactenus de perſonis acceptilationis tam acceptoferentium, quàm eorum quibus acceptofertur.Sequuntur nunc exceptiones deſumptæ ex re quæ acceptofertur.*

X. Exceptio: *Niſi alia quàm uerborum obligatio acceptoferatur.Hæc exceptio approbatur l.8.§ acceptam.ff.de acceptilat.bis uerbis*: Acceptum ferri non poteſt,niſi quod uerbis obligatum eſt. Acceptilatio enim uerborum obligationē tollit:quia & ipſa uerbis fit.Non enim poteſt uerbis tolli, quod nõ uerbis contractũ eſt. *Concordat Inſt.quib.mod.tollitur obligat.§.itē per acceptilat.ibi:quo genere,bis uerbis*: Acceptilatione tantùm eæ ſoluũtur obligationes, quæ ex uerbis conſiſtunt, non etiam cæteræ. Conſentaneum enim uiſum eſt, uerbis factam obligationem alijs poſſe uerbis diſſolui. *Concordat item l.80. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide* ℥*.cap.5.quæſt.3.in prin.Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi alia obligatio nouetur, & in uerborum obligationem transformetur. Hæc replicatio approbatur Inſt.d. §.item per acceptilat. ibi: ſed & id,bis uerbis*: Et id quod ex alia cauſſa debatur,poteſt in ſtipulationem deduci, & per acceptilationem diſſolui. *Concordat l.17.ff.de donationib.bis uerbis*: Si in ſtipulatum iudicatum nouationis cauſſa deductum ſit,& ſtipulatio donationis cauſſa acceptolata:dicendum eſt, liberationem locum habere. *Concordat item l.4.ff. de tranſactionib.bis uerbis*: Aquiliana ſtipulatio omnino omnes præcedentes obligationes nouat & perimit,ipſaq; perimitur per acceptilationem. Et hoc iure utimur. Ideoq; & legata ſub conditione relicta in ſtipulationē Aquilianam deducuntur. *Concordat item l.2. C.de acceptilat bis uerbis*: Si donationis gratia nouatione facta, per acceptilationem præſtiti ſti liberationem; omnis agendi uia perempta eſt. *Concordat item l.3. C.eod. tt.bis uerbis*: Per Aquilianam ſtipulationem pacto ſubditam obligatione præcedente ſublata, & acceptilatione quæ fuerat inducta, peremptæ:ei qui ex nulla cauſſa reſtitui poteſt,omnis agendi uia præcluditur. *Declaratur replicatio propoſita Inſt.quib.mod.toll.obligat.§.eſt autem ,bis uerbis*: Eſt prodita ſtipulatio, quæ uulgò Aquiliana appellatur,per quam contingit, ut omnium rerum obligatio in ſtipulatum deducatur, & ea per acceptilationem tollatur. Stipulatio enim Aquiliana renouat omnes obligationes, & à Gallo Aquilio ita compoſita eſt: Quidquid te mihi ex quacunq; cauſſa dare,facere oportet oportebitúe, præſens in diemúe, quarumcunq; rerum mihi tecum actio eſt,quæq; aduerſus te petitio,uel aduerſus te perſecutio eſt uel erit, quodúe tu meum habes,tenes,poſsides,dolo úe malo feciſti quo minus poſsideas: quanti quæq; earum rerum res erit,tantam pecuniam dari ſtipulatus eſt Aulus Agerius, ſpopondit Numerius Nigidius. Item ex diuerſo Numerius Nigidius interrogauit Aulum Agerium:Quidquid tibi hodierno die per Aquilianam ſtipulationem ſpopondi, id'ne omne habes acceptum? Reſpondit Aulus Agerius:Habeo,acceptumq; tuli. *Concordat l.18. ff.de acceptilat.bis uerbis*: Et ex uno & pluribus contractibus,uel certis uel incertis, uel quibuſdam,exceptis cæteris, uel omnibus ex cauſsis una acceptilatio & liberatio fieri poteſt.Eius rei ſtipulatio, quem acceptilatio ſequatur, à Gallo Aquilio talis expoſita eſt:Quidquid te mihi ex quacũq; cauſſa dare, facere oportet oportebitúe, præſens in diéúe, quarumcunq; rerũ mihi tecũ actio, quæq; aduerſus te petitio, uel aduerſus te perſecutio eſt eritúe: quodúe tu meum habes,tenes,poſsides:quanti quæque earum rerum res erit,tantam pecuniam dari ſtipulatus eſt Aulus Agerius, ſpopondit Numerius Nigidius: quod Numerius Nigidius Aulo Agerio ſpopondit ,id haberet ne à ſe acceptum,Numerius Nigidius Aulum Agerium rogauit. Aulus Agerius Numerio Nigidio acceptum fecit. *Hæc de prima propoſitæ exceptionis replicatione. Altera replicatio eſt, Quòd quamuis alia obligatio quàm uerborum,per acceptilationem ipſo iure tolli non poßit:tollitur tamen exceptionis ope. quæ replicatio approbatur l.19. in prin.*

prin.ff.d.tt. his uerbis: Si acceptolatum fuerit ei qui non uerbis, ſed re obligatus eſt: non liberabitur quidem, ſed exceptione doli mali uel pacti conuenti ſe tueri poteſt. *Huius replicationis ratio eſt, quia mutuis acceptilatio uti ſe habet pactum. de qua uide §.ead.quæſt.in fine.*

XI. *Exceptio: Niſi obligatio iureiurando firmata acceptoferatur. Hæc exceptio reprobatur l. 13. in prin.ff.d.tt.his uerbis:* Et per iuſiurandum liberti interpoſitam operarum obligationẽ per acceptilationem tolli, uerius eſt.

XII. *Exceptio: Niſi plures obligationes ſimul acceptoferantur: Hæc exceptio reprobatur uerbis d.l. 18. §. excep.10. repl.1. propoſitis hiſce:* Et uno ex pluribus, &c.

XIII. *Exceptio: Niſi aliud quàm debetur, ſit acceptolatum. Hæc exceptio approbatur l.14. ff.de acceptilatione, his uerbis:* Niſi conſentiat acceptilatio cum obligatione, & niſi uerum eſt quod in acceptilatione demonſtratur: imperfecta eſt liberatio. Quia uerbis uerba ea demum reſolui poſſunt, quæ inter ſe congruunt. *Concordat l.13.§.illud certum.ff.eod.tt.his uerbis:* Illud certum eſt, eum qui fundum ſtipulatus, uſumfructum uel uiam accepto faciat, in ea eſſe cauſſa, ut acceptilatio non ualeat. Qui enim acceptofacit, uel totum, uel partem eius quod ſtipulatus eſt, debet acceptofacere. hæ autem partes non ſunt, non magis quàm ſi quis domũ ſtipulatus, acceptoferat cęmenta, uel feneſtras, uel parietem, uel diætam. *Concordat item d.l.13.§. eum qui, his uerbis:* Eum qui fundum ſtipulatus eſt, non poſſe de dolo malo clauſulam acceptum ferre, conſtat. Non enim in partem debiti id conſtitit: & aliud eſt quod debetur, & aliud quod acceptofertur. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi pars eius quod debetur, acceptolata ſit. Hæc replicatio approbatur uerbis d.§.illud certum, iam propoſitis hiſce:* Qui enim acceptofacit, uel totum uel partem eius quod ſtipulatus eſt, debet acceptofacere. *Concordat Inſt.quib.mod.toll.oblig.§.ſicut autem, his uerbis:* Sicut quod debetur, pro parte rectè ſoluitur: ita in parte debiti acceptilatio fieri poteſt. *Concordat item l.9.cum lege ſequente.ff. de acceptil. his uerbis:* Pars ſtipulationis accepto fieri poteſt, non tantùm ſi ſic dicatur: Ex nummis decẽ, quos tibi promiſi, quinq; habes'ne acceptos? Sed etiam ſi ſic: Quod ego tibi promiſi, id pro parte dimidia habes'ne acceptum? Sed etſi non numerata pecunia, ſed certũ corpus (ueluti homo) in ſtipulationem deductus eſt: poteſt ex parte acceptilatio fieri, quomodo & uni ex hæredibus acceptum fieri poteſt. *item concordat l.17.ff.eod.tt. his uerbis:* Qui hominem aut decẽ ſtipulatus eſt; ſi quinq; acceptofecerit partem ſtipulationis peremit, & petere quinq; aut partẽ hominis poteſt. *Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi id quod debetur, diuiſionẽ non recipiat. tunc enim pro parte acceptilatio fieri non poteſt. quæ duplicatio approbatur l.13. §.1.ff. de acceptilat. his uerbis:* Si id quod in ſtipulationẽ deductum eſt, diuiſionem non recipiat: acceptilatio in partem nullius erit momẽti: utputa ſi ſeruus fuerit prædij ruſtici uel urbani. Planè ſi uſusfructus ſit in ſtipulatum deductus, puta fundi Titiani: poterit pro parte acceptilatio fieri, & erit reſiduæ partis fundi uſusfructus. Si tamen uiam quis ſtipulatus, accepto iter uel actum fecerit: iſta acceptilatio nullius erit momenti. hoc idẽ eſt probandum, ſi actus fuerit acceptolatus. Si autem iter & actus accepto fuerit latus: conſequens erit dicere, liberatũ eum qui uiam promiſit. *Huius duplicationis triplicatio prima hæc eſt: Niſi omnes partes ſimul acceptoferantur. Hæc triplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Si autem iter & actus accepto fuerit latus, &c. *Altera triplicatio hæc eſt: Niſi talis res ſit, quæ ſolui quidem pro parte non poteſt, peti tamen pro parte poteſt. hoc enim caſu pro parte acceptilatio fieri poteſt. quæ triplicatio approbatur exemplo hominis debiti l.10. & l.17 ff.de acceptilationibus. quarum legum uerba uide paulo ſuperius ead.repl.in prin. Altera propoſitæ replicationis duplicatio eſt: Niſi dempta parte, totum non retineat ſuum nomen. quæ duplicatio approbatur exẽplo d. l. 13. uerbis iam propoſitis hiſce:* Si uiam quis ſtipulatus, accepto iter uel actum fecerit: iſta acceptilatio nullius erit momenti. hoc idem eſt probandum, ſi actus fuerit acceptolatus. *Tertia duplicatio eſt: Niſi cum domus deberetur, cæmenta, feneſtræ, uel diæta acceptoferantur. Hæc duplicatio approbatur d.l.13. §. illud certum, in fine. cuius uerba uide §. ead. except. in prin. Quarta duplicatio eſt: Niſi cum fundus deberetur, uſusfructus eius acceptoferatur. Hæc duplicatio approbatur d.§. illud certum. Quinta duplicatio eſt: Niſi quaſi pars tantùm deberetur, ea ſit acceptolata. Hæc duplicatio approbatur d.l. 13. §. ſi quis uſumfructum, his uerbis:* Si quis uſumfructum ſtipulatus, uſum acceptotulerit: ſiquidem ſic tulerit acceptum, quaſi uſu debito: liberatio non continget. Si uerò quaſi ex uſufructu: cum poſſit uſus ſine fructu conſtitui, dicendum eſt acceptilationem ualere. *Hæc de prima replicatione. Secunda replicatio eſt: Niſi genere promiſſo, ſpecies acceptoferatur. Hæc replicatio approbatur d l.13. §. ſi is qui hominem, his uerbis:* Si is qui hominem ſtipulatus eſt, Stichum acceptotulerit: Iulianus libro LIIII. Digeſtor. ſcripſit, acceptilationem aliquid egiſſe, tuliſſeque totam obligationem. Quod enim ſtipulatori inuito promiſſor ſoluere poteſt; id

& acceptumlatum liberationem pariet. *Tertia replicatio eſt: Niſi ultra id quod eſt promiſſum, aliquid acceptum feratur. Hæc replicatio approbatur l.13.ff. de acceptilation. his uerbis:* Si is qui Stichum expromiſit, ita interroget: Quòd Stichum promiſi, Stichum & Pamphilum habes'ne acceptos? puto rectè acceptolatum, & ſuperuacuam mentionem Pamphili factam. Quemadmodum ſi is qui decem promiſit, ita interroget: Quòd tibi decem promiſi, & uiginti habes'ne accepta? etiam decem nomine erit liberatus. *Quarta replicatio eſt: Niſi cum uia deberetur, iter & actus accepto feratur. quæ replicatio approbatur l.11.§.1.ibi: ſi autem iter & actus.ff. eod.tit. cuius uerba uide ſ̄.repl.1.dupl.1.*

X IIII. Exceptio: *Niſi aliud quàm rogatus eſt creditor, acceptotulerit. Hæc exceptio approbatur l.6.in fine.ff. de acceptilat. his uerbis:* Illud ſciendum, ſi ego aliud acceptotuli, aliud tu rogaſti, nihil ualere acceptilationem. *Hactenus de perſonis & rebus acceptilationis: ſequuntur nunc exceptiones ex alijs circumſtantijs deſumptæ.*

X V. Exceptio: *Niſi ſub conditione ſit acceptolatum. Hæc exceptio approbatur l.4. ff. de acceptil. his uerbis:* Acceptilatio ſub conditione fieri non poteſt. *Concordat l.77 ff. de reg iuris, his uerbis:* Actus legitimi, qui non recipiunt diem uel conditionem: ueluti emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, ſerui optio, datio tutoris: in totum uiciantur per temporis uel conditionis adiectionẽ. Nonnunquam tamen actus ſupraſcripti tacitè recipiunt, quæ apertè comprehenſa uitium adferunt. Nam ſi acceptum feratur ei qui ſub conditione promiſit: ita demum egiſſe aliquid acceptilatio intelligitur, ſi obligationis conditio extiterit. Quòd ſi uerbis nominatim acceptilationis comprehendatur: nullius momenti faciet actũ. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi conditio non expreſſè, ſed tacitè inſit acceptilationi. quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Nonnunquam tamen actus ſupraſcripti tacitè recipiunt, &c. *Altera replicatio eſt, quòd quamuis acceptilatio ſub conditione facta ipſo iure non liberet, liberat tamen exceptionis ope. quæ replicatio approbatur l. ſi intra.41.ff. de pactis. cuius uerba uide ſ̄.lib.17.cap.3.except.12.repl.7.*

XVI. Exceptio: *Niſi in diem ſit acceptolatum. Hæc exceptio approbatur l.5.ff. de acceptil. cuius uerba uide ſ̄.quæſt prox. Concordat l.77.ff. de reg. iuris. cuius uerba uide ſ̄.except.prox.*

X VII. Exceptio: *Niſi acceptilatio non conſentiat obligationi, & falſum contineat. Hæc exceptio approbatur l.14. ff. de acceptil. cuius uerba uide ſ̄. except.11.in prin.*

X VIII. Exceptio: *Niſi non ſolennibus uerbis acceptilatio facta ſit. Hæc exceptio approbatur inſt. quib. mod. toll. obligat. §. ſed & græcè, his uerbis:* Et Græcè poteſt acceptilatio fieri: dummodo ſic fiat, ut Latinis uerbis ſolet exigi: *ἔχεις λαβὼν δηνάρια τόσα; ἔχω λαβών.* *Concordat ijſdem uerbis l. 8. §. fin. ff. de acceptilationibus. Concordat item l.1. ibi: an ſolennib. C. eod. tit. cuius uerba uide ſ̄. exception.3. Quæ autem ſint uerba acceptilationis ſolennia, uide ſ̄. exception. 10. replicat.1.*

X I X. Exceptio: *Niſi ante diem uel conditionem obligationis exiſtentem acceptolatum ſit. Hæc exceptio reprobatur l.12. ff. de acceptilat. his uerbis:* Quod in diem uel ſub conditione debetur, acceptilatione tolli poteſt. ſed ita id factum apparebit, ſi conditio ſtipulationis extiterit, uel dies uenerit. *Concordat l.77. in fine.ff. de reg iuris. cuius uerba uide ſ̄.except.15.in prin. Item concordat l. 4. in fine.ff. de tranſactionib. cuius uerba uide ſ̄. except.10.repl.1. Item concordat l.16. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Sub conditione debitor, ſi acceptum feratur, poſtea conditione exiſtente intelligitur iam olim liberatus. Et hoc etiam ſi ſolutio ei fiat, accidere Ariſto dicebat. Scripſit enim, Si quis ſub conditione pecuniam promiſit, deditque ea conditione, ut ſi conditio extitiſſet, in ſolutum cederet: exiſtente conditione liberari eum, nec obſtare quòd antè eius pecunia facta eſt. *Concordat denique l.21. ff. de acceptilationibus, his uerbis:* Si ſub conditione legatum mihi datum nouandi cauſſa ſtipulatus ſim, & ante exiſtentem conditionem acceptum fecero: Nerua filius ait, etiamſi conditio extiterit, neque ex teſtamento competituram actionem, quia nouatio facta ſit: neque ex ſtipulatu, quæ acceptilatione ſoluta ſit. *Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt. Niſi cum Stichus aut decem ſub conditione deberentur, & Stichus acceptolatus eſſet: is pendente conditione deceſſerit quæ replicatio approbatur l.13. §. ſi Stichum.ff. de acceptilation. his uerbis:* Si Stichum aut decem ſub conditione ſtipulatus, Stichum acceptum fecerit, & pendente conditione Stichus deceſſerit: decem in obligatione manebunt, perinde ac ſi ea acceptilatio interpoſita non fuiſſet. *Altera replicatio eſt: Niſi fideiuſſori ſub conditione accepto ſit acceptolatum: hæc enim acceptilatio non prodeſt reo principali. de qua re uide ſ̄. quæſtion.prox.regul.1. exception.3.*

I X. Exceptio: *Niſi ante contractam obligationem ſit acceptolatũ. Hæc exceptio approbatur l.13.§. qui ita.ff. de acceptilat. his uerbis:* Qui ita ſtipulatus à fideiuſſore, Quod Titio credidero, fide tua eſſe iubes? deinde antequã crederet, acceptũ fecit fideiuſſori: reus nõ liberabitur. ſed ſi quãdoq; ei creditum fuerit: tenetur.

Nam

Nam et ſi fideiuſſorem non antè liberatum eſſe credimus, quàm cum fuerit creditū reo: nō tamē reus antiquiore acceptilatione, quàm obligatio eius eſt, liberari potuit.

XXI. *Exceptio: Niſi debito iam ſoluto acceptolatum ſit.* *Hæc exceptio approbatur l. 71. §. item ſi ignorans. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Si ignorans creditor procuratori ſuo ſolutum, ſeruo debitoris filioue acceptum fecerit: poſtea autem quàm id reſcierit, ratum habuerit: confirmatur ſolutio, & quod acceptolatum eſt, nullius momenti eſt. Contrà ſi ratum non habuerit: quod acceptum fecerit, confirmatur. Sed ſi ignorans ſolutum litem conteſtatus eſt, ſi pendente iudicio ratum habuerit: abſolui oportet illum cum quo actum eſt. Si tamen non habuit: condemnari. *Huius exceptionis replicatio eſt: Niſi creditor poſtea de ſolutione certior factus, eam non habuerit ratam. quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Contrà ſi ratum, &c.

XXII. *Exceptio: Niſi poſt rei debitæ interitum acceptolatum ſit. Hæc exceptio ipſo quidem iure ſubſiſtit: cum debitum quod acceptofertur, nullum ſit: utpote interitu rei debitæ iam extinctū. Verùm eius replicatio hæc eſt: Niſi debitum rei interitu nō fuerit extinctum. quæ replicatio approbatur exemplo rei debitæ, quæ poſt moram à debitore factam interijt, l. 91. §. fin. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide J. cap. 19. except. 7. in prin.*

XXIII. *Exceptio: Niſi pecunia debita non ſit ſolua. Hæc exceptio reprobatur l. 19. in fine. ff. de acceptil. cuius uerba uide ſ. quæſt. 1.*

XXIIII. *Exceptio: Niſi cauſſa ob quam acceptolatum eſt non ſit ſecuta. Hæc exceptio approbatur exemplo l. 43. in prin. ff. de iure dotiū, his uerbis:* Licet ſoleat dos per acceptilationē conſtitui: ſi tamē ante matrimoniū acceptilatio fuerit interpoſita, nec nuptiæ ſecutæ ſint: Scæuola ait, matrimonij cauſſa acceptilationem interpoſitam non ſecutis nuptijs nullam eſſe: atq; ideo ſuo loco manere obligationem. quæ ſententia uera eſt.

XXV. *Exceptio: Niſi cum debitum conditionale acceptolatum eſſet, conditio debiti poſtea defecerit. Hæc exceptio approbatur l. 77. in fine. ibi: nam ſi acceptum feratur. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide ſ. except. 15. in prin.*

Replicatio præcedentium exceptionum generalis.

Hæ ſunt exceptiones aduerſus acceptilationem, quarum replicatio generalis hæc eſt, Quòd quamuis acceptilatio inutilis ſit, proſit tamen ad exceptionem. quæ replicatio approbatur l. ſi unus. 27. §. ſi acceptilatio. ff. de pactis, hiſce uerbis: Si acceptilatio inutilis fuit: tacita pactione id actum uidetur, ne peteretur. *Huius exemplū uide ſ. except. 10. repl. 2. Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi in id non ſit conſenſum, ut acceptilatio uim pacti haberet. quæ duplicatio approbatur l. 8. in prin. ff. de acceptilat. his uerbis:* An inutilis acceptilatio utile habeat pactū, quæritur? & niſi in hoc quoq; conſenſum eſt, nec pactū habet. Dicet aliquis: Poteſt ergo non eſſe conſenſus? Vlpianus. Reſpondeo: Cur non poſſit? Fingamus eum qui acceptoferebat, ſcientem prudentemq; nullius eſſe momēti acceptilationem, ſic acceptotuliſſe. quis dubitat non ineſſe pactum, cum cōſenſum paciſcendi non habuerit? *Altera duplicatio eſt: Niſi tale inſit uitium acceptilationi, ob quod etiā pactū non prodeſſet. Hæc duplicatio approbatur exēplo præcedentis duplicationis Nam quemadmodū deficiente conſenſu deficit pactum, & per hoc etiam replicatio propoſita: ita etiam de alijs omnibus quæ pactum uiciant, eſt cenſendum: utputa ſi pupillus ſine tutoris authoritate acceptotulerit, &c.*

VI. QVIBVS ACCEPTIlatio proſit?

I. *Regula: Si fideiuſſori acceptolatum eſt liberatur ſimul etiam reus principalis. quæ regula approbatur l. 16. §. fin. ff. de acceptilat. his uerbis:* Si iudicati fideiuſſor ſit datus & acceptus, eiq; acceptolatum ſit: liberabitur & iudicatus. *Huius regulæ exceptio prima uidetur: Niſi reus re, non uerbis fuerit obligatus. Sed hæc exceptio reprobatur l. 13. §. ſi fideiuſſori. ff. d. tt. his uerbis:* Si fideiuſſori acceptò fuerit latum, cum reus re, non uerbis fuiſſet obligatus: an reus quoq; liberetur? Et hoc iure utimur, ut licet reus nō ſit uerbis obligatus, tamē acceptilatione per fideiuſſorem liberetur. *Altera exceptio eſt: Niſi antequam reus obligaretur, fideiuſſori ſit acceptolatum. Hæc exceptio approbatur d. l. 13. §. qui ita ſtipulatus. cuius uerba uide ſ. quæſt. prox. exc. 20. Huius exemplum eſt, ſi cum reus ſub conditione eſſet obligatus, fideiuſſori pendente illa conditione fuerit acceptolatum. quod exemplum proponitur d. l. 13. §. ſi legatorum, his uerbis:* Si legatorum ſub cōditione relictorum fideiuſſori dato acceptolatum ſit: legata debebuntur poſtea conditione eorum exiſtente. *Tertia exceptio eſt: Niſi fideiuſſori ſub conditione accepto, pendente cōditione ſit acceptolatum. Hæc exceptio approbatur certo modo l. penult. ff de fideiuſſorib. his uerbis:* Si fideiuſſori ſub conditione obligato, Si nauis ex Aſia uenerit: quē ſub hoc modo accepi, ut uſq; ad tēpus uitæ ſuæ duntaxat obligaretur: pendēte cōditione acceptolatū fuerit, & is fideiuſſor adhuc pendente cōditione mortuus fuerit: cōfeſtim à reo petere poſſum: quia exiſtens conditio neq; obligationem in perſonā iam mortui efficere, neq; acceptilationem confirmare poſſit.

II. *Regula: Si uni ex ijs qui eandem pecuniam debent, acceptolatum ſit: liberatur & alter. quæ regula approbatur l. 10. ff. de acceptilat. his uerbis:* Si ex pluribus obligatis uni acceptoferatur, ipſe

non ſolus liberatur, ſed & hi qui ſecum obliguntur. Nam cum ex duobus pluribusuè eiuſdem obligationis participibus uni acceptofertur, cæteri quoque liberantur: non quoniam ipſis acceptolatum eſt, ſed quoniam uelut ſoluiſſe uidetur is qui acceptilatione ſolutus eſt. *Concordat l.2. in fine. ff. de duobus reis conſtit. cuius uerba uide ſ. lib. 18. cap.12. reg.2. in prin. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi cum maritus uxorem & extraneum obligatum haberet, uxori acceptotulerit. hoc enim caſu neuter liberatur. quæ exceptio approbatur l.5. §. ſi maritus ff. de donat. inter uir. & uxor. cuius uerba uide ſ. lib.15. cap.8. except.12. Altera exceptio eſt: Niſi cum maritus uxorem & extraneum obligatum haberet, extraneo acceptotulerit. hoc enim caſu uxor non liberatur. quæ exceptio approbatur d. §. ſi maritus. Tertia exceptio eſt Niſi ſinguli non in ſolidũ, ſed pro parte teneantur. Hæc exceptio approbatur exemplo hæredum l.2. §. ſi tamen hominẽ. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ſ. lib. 36. cap.6. reg.5. except.7. repl.1. dupl.1.*

III. Regula: Si filiofamiliâs acceptolatum ſit, liberatur etiam eius pater. Idemq; ſi ſeruo acceptolatum ſit: nam liberatur etiam eius dominus. quæ regula approbatur l.8. §. filiusfamiliâs ibi: & tolluntur etiam. ff. de acceptilat. cuius uerba uide ſ. quæſt. prox. except.7. Concordat l.11. ibi: ſed etſi ſeruo ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. quæſt. prox. except.5. repl.3.

VII. ADVERSVS QVOS ACceptilationis exceptio competit?

Regulariter quidem acceptilatio alij quàm qui acceptotulit, non obſtat. Verùm eius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi unus ex reis ſtipulandi, quibus ſingulis in ſolidum debetur, acceptotulerit. hoc enim caſu etiam alteri exceptio nocet. quæ exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. quæſt. prox. exc.1. repl.4.

VIII. QVID VENIAT IN acceptilationis exceptionem? ſeu à quo debito contingat liberatio?

Acceptilatione unius debiti facta, nõn contingit liberatio ab alio. quæ regula approbatur l.5 ff. de trãſactionib. cuius uerba cum concordantibus uide ſ. lib. 9. cap.5. except.17. Sed & concordant ea quæ proponuntur ſ. lib.37. cap 8. in prin. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi cum generaliter acceptilatio concepta eſſet, non appareat de quo debito ſit actũ. Hæc exceptio approbatur l 6. ff. de acceptil. his uerbis: Pluribus ſtipulationibus factis, ſi promiſſor ita accepto rogaſſet: Quod ego tibi promiſi, habes'ne acceptum? ſiquidem appareat quid actum ſit, id ſolum per acceptilationem ſublatum eſt: ſi non apparet, omnes ſtipulationes ſolutæ ſunt: dummodo illud ſciemus, ſi ego aliud acceptotuli, aliud tu rogaſti, nihil ualere acceptilationẽ. *Altera exceptio eſt: Niſi iudicatum ſolui ſtipulatio ſit acceptolata. hoc enim caſu etiam de re defendenda & de dolo malo clauſula extincta eſt. quæ exceptio approbatur l.20 ff. d. tt. his uerbis:* Si accepto fuerit lata ob rem iudicatam clauſula: Marcellus ait, cæteras partes ſtipulationis euanuiſſe. propter hoc enim tantùm interponi, ut res iudicata poſsit. *Ait Iuriſconſultus:* Cæteras partes ſtipulationis. *Puta de re defendenda, & de dolo malo, l.6. ff. iudicatum ſolui. de quibus uide ſ. lib.6. cap.10. de actione iudicatum ſolui, quæſt.1. in prin. Tertia exceptio eſt: Niſi cum mutua actio eſſet: puta empti & uenditi, locati & conducti, &c. unus alteri acceptotulerit. hoc enim caſu is quoq; qui acceptotulit, ab eo cui acceptotulit, eo contractu liberatur. quæ exceptio approbatur l. ult. ff. de acceptilat. his uerbis:* Si ego tibi acceptum feci, nihilo magis ego à te liberatus ſum. Paulus. Imò cum locatio, conductio, emptio, uenditio conuentione facta eſt, & nondum res interceſsit: utrinq; per acceptilationem (tametſi ab alterutra parte duntaxat interceſsit) liberantur obligatione. *Concordat l.5. in prin. ff. de reſcind. uendit. cuius uerba uide ſ. lib.42. cap.4. except 14. repl. 4. Contradicit l 55. ff. de pactis. cuius uerba uide ſ. lib. 17. cap.6. reg.2. Quarta exceptio eſt: Niſi cum quis Stichum aut decem ſtipulatus eſſet. Stichum acceptotulerit. hoc enim caſu nec decem peti poſſunt. quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 27. § ſed ſi ſtipulatus. ff. de pactis. cuius uerba uide ſ. lib.17. cap 8. except.3. Concordat l.17. ff. de acceptil. cuius uerba uide ſ. quæſt.5 except.13. repl.1. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi aliud actũ ſit. quæ replicatio approbatur d. §. ſed ſi ſtipulatus. Altera replicatio eſt: Niſi cũ Stichus aut decẽ ſub cõditione deberẽtur, pẽdente cõditione Stichus acceptolatus ſit, & mortuus. Hæc replicatio approbatur l.13. §. ſi Stichũ ff. de acceptil. cuius uerba uide ſ. quæſt.5. except. 19. repl.1. Quinta exceptio eſt: Niſi cum genus deberetur, ſpecies aliqua certa ſit acceptolata. hoc enim caſu tota tollitur obligatio: quæ exceptio approbatur l.13. §. ſi is qui hominem ff de acceptilat. cuius uerba uide ſ. quæſt.5. except.13. repl.2. Sexta exceptio eſt: Niſi ſolutione facta plures obligationes ſimul tollantur: tunc enim idem cenſendum acceptilatione facta. de qua re uide ſ. cap. prox. in fine. Hactenus de acceptilationibus.*

DE NOVATIONIBVS IN genere. Cap. XIIII.

PRimò: *Definitio nouationis proponitur l. 1. in prin. ff. de nouationibus, his uerbis:* Nouatio eſt prioris debiti in aliam obligationem, uel ciuilem uel naturalem, tranſfuſio atq; tranſlatio: hoc eſt, cum ex præcedenti cauſa ita noua conſtituitur, ut prior perimatur. Nouatio enim à nouo nomen accepit, & à noua obligatione.

II. Diuiſio.

I I. *Diuiſio nouationis & delegationis proponitur l. 11. in fine. ff. de nouationib. his uerbis:* Delegatio fit uel per ſtipulationem, uel per litis conteſtationem. *Differentia harum ſpecierum proponitur l. 29. ff. eod. tit. cuius uerba uide ꝟ. quæſt. prox. reg. 6. Sanè de prima quidem ſpecie nouationis dicetur in hoc & proximo ſequente capite: de altera uerò, quæ fit per litis conteſtationem, uide ꝟ. cap. 16.*

III. EFFECTVS NOVAtionis.

I. *Regula; Nouatione facta, prior obligatio tollitur. Quæ regula approbatur Inſt. quib. mod. toll. obligat. §. præterea nouat. his uerbis:* Nouatione quoq; tollitur obligatio: ueluti ſi id quod tibi Seius debebat, à Titio dari ſtipulatus ſis. Nã interuẽtu nouæ perſonę noua naſcitur obligatio, & prima tollitur tranſlata in poſteriorem.

I I. *Regula: Nouatione facta, pignus liberatur. Quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur ſ. lib. 40. cap. 4. cauſa 6.*

I I I. *Regula: Nouatione facta, uſuræ amplius nõ currunt. Quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur ſ. lib. 36. cap. 9. quæſt. 1. except. gener. 2. Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi per litis cõteſtationem nouatio facta ſit. Quæ exceptio approbatur l. 1. C. de iudicijs. cuius uerba uide ſ. lib. 16. cap. 9. quæſt. 1. cauſa 1. except. 10.*

I I I I. *Regula: Nouatione facta, mora debitoris purgatur. Quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur ꝟ. cap. 19. except. 7. repl. 3.*

V. *Regula: Nouatione facta, prior pœnalis ſtipulatis amplius non committitur. Quæ regula approbatur l. 15. ff. de nouationib. cuius uerba uide ſ. lib. 38. cap. 11. ſpecie 2. reg. 1. except. 3.*

V I. *Regula: Nouatione facta, perit priuilegium dotis & tutelæ. Quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 29. ff. de nouat. his uerbis:* Aliã cauſam eſſe nouationis uolũtariæ, aliã iudicij accepti, multa exẽpla oſtẽdũt. perit enim priuilegiũ dotis & tutelę, ſi poſt diuortiũ dos in ſtipulationẽ deducatur, uel poſt pubertatẽ tutelæ actio nouetur, ſi id ſpecialiter actũ eſt. Quod nemo dixerit lite conteſtata. Neq; enim deteriorẽ cauſam noſtrã facimus actionẽ exercẽtes, ſed meliorẽ, ut ſolet dici in his actionib. q̃ tẽpore uel morte finiri poſſunt. *Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi per litis cõteſtationem nouatio fiat. Quæ exceptio approbatur uerbis iã propoſitis hiſce:* Quod nemo dixerit, &c.

V I I. *Regula: Delegatione debitoris facta, debitor delegatus ſuas exceptiones, quas aduerſus delegantem habuit, creditori cui delegatus eſt, agenti opponere non poteſt. Quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 19. ff. de nouat. his uerbis:* Doli exceptio, quę poterat deleganti opponi, ceſſat in perſona creditoris cui quis delegatus eſt. Idemq; eſt & in cæteris ſimilibus exceptionibus: imò & in ea quæ ex ſenatuſcõſulto filiofamiliàs datur. Nam & aduerſus creditorẽ, cui delegatus eſt ab eo qui mutuã pecuniã cõtra ſenatuſcõſultũ dederat, nõ utetur exceptione: q̃a nihil in ea ꝓmiſſionis cõtra ſenatuſcõſultũ factũ eſt. Ideoq; quod ſoluitur, repetere nõ poteſt: iãm magis, quòd nec hic ſolutum repetere poteſt. Diuerſum eſt in muliere q̃ cõtra ſenatuſcõſultũ promiſit: nam & in ſecunda promiſſione interceſſio eſt. Idemq; eſt in minore qui circumſcriptus delegatur: quia ſi nũc etiã eſt minor, rurſus circũuenitur. Diuerſum eſt, ſi iam exceſſit ętatẽ uigintiquinq; annorũ, quãuis adhuc poſſit reſtitui aduerſus priorẽ creditorẽ. Ideo aũt denegantur exceptiones aduerſus ſecũdũ creditorẽ: q̃a in priuatis cõtractibus & pactionib. non facilè ſcire petitor poteſt, quid inter eum q̃ delegatus eſt, & debitorem actum eſt. aut etiamſi ſciat, diſſimulare debet: ne curioſus uideatur. Et ideo meritò denegãdã eſt aduerſus eum exceptio ex perſona debitoris. *Concordat l. 12. ff. eod. tit. his uerbis:* Si quis delegauerit debitorẽ, qui doli mali exceptione tueri ſe poſſe ſciebat: ſimilis uidebitur ei qui donat: quoniã remittere exceptionẽ uidetur. Sed ſi ꝑ ignorãtiã ꝓmiſerit creditori: nulla quidẽ exceptione aduerſus creditorẽ uti poterit: q̃a ille ſuũ recepit. Sed is q̃ delegauit, tenetur cõdictione uel incerti, ſi pecunia ſoluta nõ eſſet: uel certi, ſi ſoluta eſſet. Et ideo cum ipſe ꝑſtiterit pecuniã, aget mandati iudicio. *Concordat item l. 11. ff. eod. tit. his uerbis:* Si nõ debitorẽ delegauero quaſi debitorem creditori meo, exceptio locũ nõ habebit, ſed condictio aduerſus eum qui delegauit, cõpetit. *Propoſitæ regulæ exemplum proponitur l. penult. ff. eod. tit. his uerbis:* Si Titius donare mihi uolẽs, delegatus à me creditori meo ſtipulãti ſpõpõdit: nõ habebit aduerſus eũ illã exceptionem, ut quatenus facere poteſt, cõdẽnetur. Nã aduerſus me tali defenſione meritò utebatur, q̃a donatũ ab eo petebam: creditor aũt debitũ perſequitur. *Concordat l. 14. §. fin. ff. de donat. cuius uerba uide ꝟ. exc. 7. repl. 1. Item cõcordat l. 5. §. ſi eũ. ff. de doli mali exc. cuius uerba uide ꝟ. reg. prox. Itẽ cõcordat l. 9. §. ſi quis. ff. de cõdict. cauſa dati. cuius uerba uide ꝟ. lib. prox. cap. 6. quæſt. 4. exc. 2. Planè propoſitæ regulæ exceptio prima hæc uidetur: Niſi creditor cui debitor delegatus eſt, ſciuit eũ exceptione defendi. Sed hæc exceptio reprobatur uerbis d. l. 19. paulo ſuperius propoſitis hiſce:* Aut etiamſi ſciat, diſſimulare debet: ne curioſus uideatur. *Altera exceptio eſt: Niſi debitor ignorans ſibi exceptionem competere, delegari ſe paſſus eſt. Et hæc exceptio reprobatur*

uerbis d.l.12. §. propoſitis biſce: Sed ſi per ignorantiam promiſerit creditori, &c. *Tertia exceptio uidetur: Niſi exceptione ſenatuſconſulti Macedoniani delegatus defendatur. Et hæc exceptio reprobatur uerbis d.l.19.§.propoſitis biſce:* Imò & in ea quæ ex, &c. *Quarta exceptio eſt: Niſi mulier delegata exceptione S. C. Velleiani defendatur. Hæc exceptio approbatur uerbis d.l.19.§. propoſitis biſce:* Diuerſum eſt in muliere quæ contra ſenatuſconſultum promiſit: nam & in ſecunda promiſsione interceſsio eſt. *Concordat ea quæ proponuntur §.lib.45.cap.6.quæſt.3. except.7.repl.1. Quinta exceptio eſt: Niſi delegatus exceptione minorennitatis defendatur: hanc enim etiam ei cui delegatus eſt, opponere poteſt. Quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur uerbis d. l.19.§.propoſitis biſce:* Idemque eſt in minore qui circumſcriptus delegatur, &c. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi minor maior factus, exceptionem illam creditori cui delegatus eſt, obiecerit. Quæ replicatio approbatur ibidem his uerbis:* Diuerſum eſt, ſi iam exceſſit ætatem uigintiquinque annorum, &c. *Sexta exceptio eſt: Niſi exceptione hac, Si non libertatis onerandæ cauſſa promiſſum eſſet: delegatus ſe defendat. Hæc exceptio reprobatur l.1.§. ſiue autem.ff. quarum rerum actio non datur, his uerbis:* Quòd ſi patronus libertũ ſuum delegauerit creditori: an aduerſus creditorem cui delegatus promiſit libertatis onerandæ cauſa, exceptione iſta uti poſsit, uideamus? Et Caſſius exiſtimaſſe Vrſeium refert, creditorē quidem minimè eſſe ſubmouendum exceptione: quia ſuum recepit. ueruntamen libertum à patrono poſſe cõdicere, ſi non tranſigendæ controuerſiæ gratia id fecerit. *Septima exceptio eſt: Niſi non creditori, ſed alij donandi gratia uel ex cauſa lucratiua ſit delegatus. Hæc exceptio approbatur l.2.§.cum uerò ego.ff. de donationib. his uerbis:* Cum ego Titio pecuniam donaturus, te qui mihi tantũdem donare uolebas, iuſſero Titio promittere: inter omnes perſonas donatio perfecta eſt. Aliud iuris eſt, ſi pecuniam quam me tibi debere exiſtimabam, iuſſu tuo ſpoponderim ei cui donare uolebas: exceptione enim doli mali tueri me potero. Præterea incerti condictione ſtipulatorē compellam, ut mihi acceptum faciat ſtipulationem. *Concordat l.7. in prin.ff. de doli mali except. cuius uerba uide §.lib.38.cap.4. except.26 Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi delegatus quoq; deleganti donare noluit. hoc enim caſu exceptione aduerſus eum cui donationis gratia delegatus eſt, non utetur. Quæ replicatio approbatur l.34. §.fin. ff. de donationibus, his uerbis:* Si cum Primus tibi donare uellet, & tu donandi Secundo uoluntatem haberes, Primus Secundo ex uoluntate tua ſtipulanti promiſerit: perficitur donatio. Et quia nihil Primus Secundo, à quo conuenitur, donauit: & quidem in ſolidum, non in id quod facere poteſt, condemnatur. Idque cuſtoditur, etſi delegante eo qui donationem erat accepturus, creditori eius donator promiſerit: hoc etenim caſu creditor ſuum negocium gerit. *Octaua exceptio eſt: Niſi delegans quoq; aduerſus eum cui delegatio facta eſt, exceptione ſe potuit tueri. Hæc exceptio approbatur l. 2.§.item ſi ei.ff. de donat. his uerbis:* Si ei quem creditorem tuum putabas, iuſſu tuo pecuniam quam me tibi debere exiſtimabam, promiſero: petentem doli mali exceptione ſubmouebo: & amplius incerti agendo cum ſtipulatore, conſequar ut mihi acceptum faciat ſtipulationem. *Concordat l. 7.§.idem Iulianus.ff.de doli mali except. cuius uerba uide §.lib.38.cap.4.except.26. Huius exemplum proponitur l.5.§. ſi debitor.ff. de donat.inter uir.& uxor.cuius uerba uide §.cap.prox.ſpecie 2. except.5. Concordat item l.9.in fine. ff.de condict. cauſa dati. cuius uerba uide §.lib.prox.cap.6.quæſt.4. except. 2. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi delegatus nullam habens exceptionem aduerſus delegãtem, exceptione delegantis uti uelit. Quæ replicatio approbatur per ea quæ proponuntur §. cap.1.quæſt.7. reg.3. Nona exceptio eſt: Niſi debitum tale ſit, quod delegari non potuit. Hæc exceptio approbatur, ſimul et declaratur l.59.§.exaſſe.ff.de iure dotium.cuius uerba uide §.lib.25.cap.2.except.17.*

VIII. *Regula: Debitori delegato, cui exceptio denegatur aduerſus eum cui delegatus eſt, datur cõdictio aduerſus delegantem. Quæ regula approbatur l.12. & l.13.ff.de nouationibus.quarum uerba uide §.reg.prox.in prin. Concordat l.1.§. ſiue autem. ibi: ueruntamen.ff.quarũ rerum actio non datur.cuius uerba uide §.reg.prox.except.6.Concordat item l.5.§.ſi eum, in fine.ff.de doli mali except.his uerbis:* Si eum qui uolebat mihi donare ſupra legitimum modum, delegauero creditori meo: non poterit aduerſus petentem uti exceptione: quoniam creditor ſuum repetit. In eadem cauſa eſt maritus: nec hic enim debet exceptione ſubmoueri, qui ſuo nomine agit. Nunquid ergo nec de dolo mulieris excipiendum ſit aduerſus maritum qui dotem petit, non ducturus uxorem, niſi dotem accepiſſet: ubi iam diuerterit? Itaque condictione tenetur debitor qui delegauit, uel mulier: ut uel liberet debitorem, uel ſi ſoluit, ut pecunia ei reddatur. *Planè propoſitæ regulæ exceptio hæc eſt: Niſi debitor ſciens ſibi exceptionem competere, ſe delegare ſit paſſus. Hæc exceptio approbatur l.12. in prin. ff. de nouationibus. cuius uerba uide §. reg. prox. in prin.*

IX. *Regula: Debitor delegatus exceptione quæ competit deleganti, aduerſus delegatum uti non poteſt:ut*

teſt: ut oſtenſum ſ. cap. 1. quæſt. 7. reg. 3. Sed *deleg*ans hoc *caſu uel reſtrictoriam actionem habet, uel condictionem. Quæ regula approbatur l. 21. §. ſed ego. ff. de donationibus. cuius uerba uide ſ. lib. 35. cap. 2. except. 30. repl. 15.*

IIII. DE EXCEPTIONIBUS contra nouationem generalibus.

Regulariter quidem nouatione facta tollitur prior obligatio, et alia eueniunt, de quib. ſ. quæſt. prox. dictum eſt, diceturq; J cap. prox. uerùm iſtarum regularum plures ſunt exceptiones nunc ordine proponendæ: & primùm quidem generaliores in hoc capite, deinde ſpeciales ſingularum ſpecierum nouationis infrà cap. prox.

I. Exceptio: *Niſi alius quàm creditor nouauerit. Hæc exceptio approbatur l. 8. §. fin. ff. de nouationib. his uerbis:* Si quis ſtipuletur quod mihi debetur, non aufert mihi actionem, niſi ex uolũtate mea ſtipuletur. Liberat autẽ me, qui quod debeo promittit, etiamſi nolim. *Concordat l. 25. ff. eod. tit. his uerbis:* Filius patris actionem ignorante eo nouare non poteſt. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi uolente & conſentiente creditore alius nouauerit. Quæ replicatio approbatur uerbis d. l. 8. iam propoſitis hiſce:* Niſi ex uoluntate mea ſtipuletur. *Cõcordat l. 20. in prin. ff. eod. tit. his uerbis:* Nouare poſſumus aut ipſi, ſi ſui iuris ſumus: aut per alios, qui uolũtate noſtra ſtipulantur. *Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi filiusfamiliâs uel ſeruus creditor conſentiat alium nouare. Hæc duplicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 34. in prin. ibi: uam ſi alium. ff. de nouationibus. cuius uerba uide J. except. prox. repl. 5. Altera replicatio eſt: Niſi creditor nouationem ab alio factam ratam habuerit. Hæc replicatio approbatur l. 22. ff. d. tit. his uerbis:* Si quis abſente me à debitore meo ſtipulatus ſit nouandi animo, & ego poſtea ratum habuero: nouo obligationẽ. *Tertia replicatio eſt: Niſi ei qui nouauit, ſolui rectè poßit. Hæc replicatio approbatur l. 10. ff. de nouat. his uerbis:* Cui rectè ſoluitur, is etiam nouare poteſt: excepto eo, ſi mihi aut Titio ſtipulatus ſim: nã Titius nouare nõ poteſt, licet ei rectè ſoluatur. *Exempla huius replicationis ſunt J. repl. prox. cum ſequentib. Eius autem duplicatio prima hæc eſt: Niſi cum quis ſibi aut Titio dari ſtipulatus eſſet, Titius nouauerit. Hæc duplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Excepto eo, &c. *Concordat l. 10. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. cap. 5. quæſt. 3. except. 1. repl. 2. Altera duplicatio eſt: Niſi cum debitorem meum iuſſerim Titio ſoluere, Titius nouauerit. Hæc duplicatio approbatur l. 21. ff. de nouat. his uerbis:* Si debitorem meum iuſſero tibi ſoluere, non ſtatim tu etiam ſtipulando id nouare poſsis, quamuis debitor ſoluendo tib. liberaretur. *Tertia duplicatio eſt: Niſi filiusfamiliâs uel ſeruus peculiare debitum nouauerit: huic enim quamuis rectè ſolui poßit, ut oſtenſum ſ. cap. 7. except. 8 & 9. tamen ius nouandi non competit. Quæ duplicatio approbatur l. 25. ff. de nouat. his uerbis:* Non ideo nouare ueterem obligationem quiſquam rectè poteſt, quòd interdum rectè ei ſoluitur. Nam & his qui in noſtra poteſtate ſunt, quod ab his creditum eſt, rectè interdũ ſoluitur: cum nemo eorum per ſe nouare priorem obligationem iure poſsit. *Concordat l. 19. in fine. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. d. excep. 9. Plura de hac duplicatione uide J. except. prox. Hæc de tertia replicatione eiusq; duplicationibus. Quinta replicatio eſt: Niſi tutor creditoris nouauerit. Hæc replicatio approbatur l. 20. in fine ff. de nouat. his uerbis:* Tutor nouare poteſt, ſi hoc pupillo expediat: item procurator omnium bonorum. *Concordat l. 21. ff. de adminiſtrat. tutor. cuius uerba uide ſ. lib. 18. cap. 3 officio 5. reg. 10. in prin. Quinta replicatio eſt: Niſi curator creditoris nouauerit. Hæc replicatio approbatur l. 34. §. adgnatum. ff. de nouat. his uerbis:* Adgnatum furioſi, aut prodigi curatorem nouãdi ius habere, minimè dubitandum eſt, ſi hoc furioſo uel prodigo expediat. *Sexta replicatio eſt: Niſi procurator creditoris nouauerit. Hæc replicatio approbatur l. 20. in fine. ff. de nouationibus, uerbis ſ. repl. 4. propoſitis hiſce:* Item procurator omnium bonorum. *Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi non omnium bonorum procurator ſit, uel ſpeciale mandatum nouandi non habeat. Quæ duplicatio approbatur l. 4. C. de nouat. his uerbis:* Non abſtulit tibi procurator tuus actionem, ſi cum mandaſſes ei exactionem pecuniæ, quam hi tibi debebãt, contra quos ſupplicas, parte accepta de reliquo eos liberauit: cum neque contra uoluntatem tuam nouationem facere, neq; eo quod non ſoluebatur, eos liberare potuerit. *Septima replicatio eſt: Niſi alteri quoq; qui nouauit, eiuſdem rei nomine in ſolidum cõpetiſſet actio. Hæc replicatio approbatur l. 31. §. ſi duo. ff. de nouat. cuius uerba uide J. except. 5.*

II. Exceptio: *Niſi filiusfamiliâs uel ſeruus creditor nouauerit. Hæc exceptio approbatur l. 25. ff. de nouat. cuius uerba uide ſ. except. prox. repl. 3. dupl. 3. Concordat l. 16 ff. eod. tit. his uerbis:* Seruus ne peculiarem quidem obligationem citra uoluntatem domini nouare poteſt: ſed adijcit potius obligationem, quàm priſtinam nouet. *Item concordat l. 19. in fine. ff. de ſolut. cuius uerba uide ſ ca. 7. exc. 9. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi filiusfamiliâs uel ſeruus liberã peculij adminiſtrationem habeat. Hæc replicatio approbatur, ſimul et diſtinguitur l. 34. in prin. ff. de no-*

de nouationibus, his uerbis: Dubitari non debet, quin filius ſeruusúe, cui adminiſtratio peculij conceſſa eſt, nouandi quoque peculiaria debita ius habeat: utique ſi ipſi ſtipulentur. maximè etiam ſi meliorē ſuam conditionem eo modo faciant. Nam ſi alium iubeant ſtipulari, intereſt utrum donandi animo alium iubeant ſtipulari, an ut ipſi filio ſeruoúe negocium gerat: quo nomine etiam mandati actio peculio adquiritur. *Concordat l. 21. ff. de iureiurando. cuius uerba uide ſ. lib. 7. cap. 7. queſt. 1. except. 6. repl. 5.* *Concordat item l. 48 in fine. ff. de peculio. cuius uerba uide ā. lib. 19. cap. 2. queſt. 6. reg. 1. Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi filium uel ſeruus donandi animo alium ſtipulari iubeat. Quæ duplicatio approbatur uerbis d. l. 14. iam propoſitis hiſce:* Nam ſi alium, &c.

III. *Exceptio: Niſi is cui bonis interdictum eſt, nouauerit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 3. ff. de nouat. his uerbis:* Cui bonis interdictum eſt, nouare obligationē ſuam non poteſt, niſi meliorem conditionem ſuam fecerit.

IIII. *Exceptio: Niſi pupillus nouauerit. Hæc exceptio approbatur l. 20. ff. d. tt. his uerbis:* Pupillus ſine tutoris authoritate non poteſt nouare. *Concordat l. 15. ibi: ſed nec delegare. ff. de ſolut. cuius uerba uide ſ. cap. 7. except. 5. in prin. Concordat item l. 7. §. ſi pupilli. ibi: quod ſi ante. ff. de reſcindenda uenditione. cuius uerba uide ſ. libro 41. capite 1. except 4. replicatione 3. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi tutore authore pupillus nouauerit. Quæ replicatio elicitur ex uerbis iam propoſitis hiſce:* Sine tutoris authoritate. *Altera replicatio eſt: Niſi pubes factus ratum habuerit. Hæc replicatio approbatur l. 9. in prin. ff. de nouat. his uerbis:* Si pupillus ſine tutoris authoritate rem ſaluam fore ſtipulatus, pubes factus ratam ſtipulationem habuerit: nouandi cauſſa tollitur tutelæ actio. Si non habuerit ratum: licet tutelæ egiſſet, habet tamen adhuc ex ſtipulatu actionem: ſed iudex tutelæ nō aliter condemnare debet, quàm ſi ex ſtipulatione liberatio fiet.

V. *Exceptio: Niſi unus ex pluribus creditoribus nouauerit. Hæc exceptio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius replicatio hæc eſt: Niſi unicuiq; creditorum in ſolidum actio competat. Quæ replicatio approbatur l. 31 §. ſi duo. ff. de nouationib. his uerbis:* Si duo rei ſtipulandi ſint, an alter ius nouādi habeat, quæritur: & quid iuris unuſquiſq; ſibi adquiſierit? Ferè autem conuenit & rectè uni ſolui, unum in iudicio petentem totam rem in litem deducere, item unius acceptilatione perimi utriuſq; obligationem. Ex quibus colligitur, unumquenq; perinde ſibi adquiſiſſe, ac ſi ſolus ſtipulatus eſſet: excepto eo, quòd etiam facto eius cum quo commune ſtipulandi ius eſt, amittere debitorem poteſt. Secundum quæ, ſi unus ab aliquo ſtipuletur, nouatione quoque liberare eum ab altero poterit, cum id ſpecialiter agit: eo magis, cum eam ſtipulationem ſimilem eſſe ſolutioni exiſtimemus. Alioquin quid dicemus, ſi unus delegauerit creditori ſuo communem debitorem, iſque ab eo ſtipulatus fuerit: aut mulier fundum iuſſerit doti promittere uiro, uel nuptura ipſi doti eū promiſit? nam debitor ab utroque liberabitur.

VI. *Exceptio: Niſi poſterior ſtipulatio ſit inutilis. Hæc exceptio approbatur l. 24. in prin. ff. de nouat. his uerbis:* Nouatio non poteſt contingere ex ea ſtipulatione, quæ non committitur. *Concordat l. 115. in fine. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis:* Non poteſt uideri accepiſſe, qui ſtipulatus poteſt exceptione ſubmoueri. *Concordant ea quæ proponuntur ſ. lib. 38. cap. 3. reg. 2. except. 1. Huius exemplum proponitur l. 5. §. ſi uxor. ff. de donat. inter uir. & uxor. cuius uerba uide ſ. lib. 35. cap. 8. except. 29. Planè propoſitæ exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi naturaliter ſaltem poſterior obligatio ualeat. Hæc replicatio approbatur l. 1. in fine. ff. de nouat. cuius uerba uide J. except. 9. Huius replicationis exemplum eſt: Si à pupillo quis poſtea ſit ſtipulatus. Quod exemplum proponitur d. l. 1. in fine. Cui concordat Inſt. quib. mod. toll. obligat. §. præterea, his uerbis:* Interdū, licet poſterior ſtipulatio inutilis ſit, tamen prima nouationis iure tollitur: ueluti ſi id quod tu Titio debes, à pupillo ſine tutoris authoritate ſtipulatus fuerit: quo caſu res amittitur. Nam & prior debitor liberatur, & poſterior obligatio nulla eſt. *Concordat item l. 48. §. fin. ff. de fideiuſſorib. cuius uerba uide ā. lib. 45. cap. 2. queſt. 1. except. 9. Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi à ſeruo quis poſtea ſit ſtipulatus: hoc enim caſu, quamuis naturaliter obligatio ualeat, l. 13. ff. de action. & obligat. nouatio tamen non ualet. Quæ duplicatio approbatur Inſt. d. §. præterea. ibi: non idem. de qua re uide J. except. prox.*

VII. *Exceptio: Niſi à ſeruo poſtea ſit ſtipulatus. Hæc exceptio approbatur d. uerſ. non idem, his uerbis:* Si à ſeruo quis fuerit ſtipulatus, quod alius debet: prior perinde obligatus manet, ac ſi poſtea nullus ſtipulatus fuiſſet. *Concordat l. 30. §. qui pecuniam. ibi: quòd ſi quaſi. ff. de pactis. cuius uerba uide J. prox. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi ex poſteriore ſtipulatione actio de peculio aduerſus dominum ſerui competat. Hæc replicatio approbatur d. §. qui pecuniam, his uerbis:* Qui pecuniam à ſeruo ſtipulatus eſt, quā ſibi Titius debebat: ſi à Titio petat, an exceptione pacti cōuēti ſubmoueri & poſſit, & debeat: quia pactus uideatur, ne à

Titio

Titio petat: quæſitũ eſt? Iulianus ita ſubmouẽdum putat, ſi ſtipulatori in dominiũ iſtius ſerui de peculio actio danda eſt: id eſt, ſi iuſtam cauſam intercedendi ſeruus habuit: quia fortè tantundem pecuniæ Titio debuit. Quòd ſi quaſi fideiuſſor interuenit ex cauſſa, qua in peculium actio non daretur: non eſſe inhibendum creditorem, quo minus à Titio petat. Aequè nullo modo eum prohiberi debere, ſi eum ſeruum liberum credidiſſet. *Huius replicationis duplicatio eſt: Niſi is qui nouat, ſeruum credidit liberum eſſe. Quæ duplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Aequè nullo modo, &c.

V I I I. *Exceptio: Niſi à muliere quæ pro debitore intercedit, poſtea ſit ſtipulatus. Hæc exceptio approbatur l. 8. C. ad Senatuſconſultum Velleianum: cuius uerba uide ſ. lib. 45. cap. 6. quæſt. 5. reg. 8. Concordant ea quæ propoſita ſunt d. quæſt. 5. reg. 1. item quæſt. 3. cauſſa 4.*

I X. *Exceptio, ſumpta ex ſpecie & qualitate obligationis nouatæ, reprobatur l. 1. §. fin. ff. de nouat. his uerbis:* Illud non intereſt, qualis præceſſit obligatio, utrum naturalis, an ciuilis, an honoraria: & utrum uerbis, an re, an conſenſu. qualiſcunq; igitur obligatio ſit quæ præceſſit, nouari uerbis poteſt: dummodo ſequens obligatio aut ciuiliter teneat, aut naturaliter: utputa ſi pupillus ſine tutoris autoritate promiſerit. *Concordat l. 2. ff. eod. tit. his uerbis:* Omnes res tranſire in nouationem poſſunt. Quodcunque enim ſiue uerbis contractum eſt, ſiue non uerbis, nouari poteſt, & tranſire in uerborum obligationem ex quacũque obligatione: dummodo ſciamus nouationem ita demum fieri, ſi hoc agatur, ut nouetur obligatio. Cæterùm ſi hoc non agatur: duæ erunt obligationes. *Item concordat l. 8. §. 1. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. except. 17.*

X. *Exceptio: Niſi futura obligatio nouetur. Hæc exceptio reprobatur l. 8. §. ſi quis ita ff. de nouat. his uerbis:* Si quis ita ſtipulatus à Seio ſit, Quod à Titio ſtipulatus fuero, dare ſpõdes? an ſi poſtea à Titio ſtipulatus ſim, fiat nouatio, ſoluaſque teneatur Seius? Et ait Celſus, nouationem fieri, ſi modò id actũ ſit ut nouetur: id eſt, ut Seius debeat, quod Titius promiſit. Nam eodem tempore & impleri prioris ſtipulationis conditionem, & nouari ait: eoque iure utimur.

X I. *Exceptio: Niſi plures obligationes ſimul nouentur. Et hæc exceptio reprobatur l. 34. §. fin. ff. de nouat. his uerbis:* Admonendi ſumus, nihil uetare una ſtipulatione plures obligationes nouari: ueluti ſi ita ſtipulemur: Quod Titium & Seium mihi dare oportet, id dare ſpondes? Licet enim ex diuerſis cauſis ſinguli fuerant obligati, utrique tamen nouationis iure liberantur: cum utriuſque obligatio in huius perſonam, à quo nunc ſtipulemur, confluat.

X I I. *Exceptio: Niſi non nouandi animo poſterior ſtipulatio ſit facta. Hæc exceptio approbatur l. 2. ibi: dũmodo ſciamus. ff. de nouationib. cuius uerba uide ſ. except. 9. Concordat l. 8. §. 1. ibi: & hoc actum ſit. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. except. 17. Item concordat d. l. 8. §. ſi ab alio. ibi: ſi autem non. cuius uerba uide ſ. cap. prox. ſpecie 1. exc. 1. Huius exemplum proponitur l. 6. in prin. ff. d. tit. his uerbis:* Si ita fuero ſtipulatus, Quanto minus à Titio debitore exegero, tantum fideiubes? non fit nouatio: quia non hoc agitur ut nouetur. *Aliud exemplum proponitur d. l. 6. in fine, cum lege ſequente, his uerbis:* Cum pecuniam mutuam dedit quis ſine ſtipulatione, & ex continenti fecit ſtipulationem: unus contractus eſt. Idem erit dicendum, etſi antè ſtipulatio facta, mox pecunia numerata ſit. Cum enim pecuniam mutuam datam ſtipulamur: nõ puto obligationem ex numeratione naſci, & deinde eam ſtipulatione nouari: & quia id agitur, ut ſola ſtipulatio teneat, magis implendæ ſtipulationis gratia numeratio fieri intelligenda eſt: *De hoc exemplo uide ſ. li. 48. cap. 1. reg. 8. Tertium exemplũ proponitur d. l. 8. §. idem Celſus, his uerbis:* Celſus ait, Iudicatum ſolui ſtipulatione, actionẽ iudicati nõ nouari. meritò: quia hoc ſolũ agatur ea ſtipulatione, ut & fideiuſſoribus cautum ſit, non ut ab obligatione iudicati diſcedatur. *Quartum exemplum proponitur l. 28. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. lib. 16. cap. 8. reg. 3. except. 3. Quintũ exemplum, in duobus reis promittendi ex interuallo factis, proponitur l. 3. in prin. ff. de duobus reis conſtit. his uerbis:* In duobus reis promittendi fruſtra timetur nouatio. Nam licet antè prior reſpõderit, & poſterior ex interuallo accipiatur: conſequens eſt dicere, priſtinam obligationem durare, & ſequentem accedere. Et parui refert, ſimul ſpondeant, an ſeparatim promittant: cum hoc actum inter eos ſit, ut duo rei cõſtituantur, neq; ulla nouatio fiat. *Sextum exemplum eſt ſ. except. 15.*

X I I I. *Exceptio: Niſi in poſteriore ſtipulatione ſpecialiter expreſſum non ſit, eam prioris obligationis nouandæ cauſſa fieri. Hæc exceptio approbatur Inſt. quibus mod. toll. obligat. §. ſed quum hoc quidem, his uerbis:* Cum hoc quidem inter ueteres conſtabat, tunc fieri nouationem, cum nouandi animo in ſecundam obligationẽ itum fuerat: per hoc autẽ dubium erat, quando nouandi animo uideretur hoc fieri, & quaſdam de hoc præſumptiones alij in alijs caſibus introducebant: ideo

ideo noſtra proceſsit conſtitutio, quæ apertiſsimè definiuit, tunc ſolùm nouationē prioris obligationis fieri, quoties hoc ipſum inter contrahentes expreſſum fuerit, quòd propter nouationem prioris obligationis conuenerunt: alioqui & manere priſtinam obligationem, & ſecundam ei accedere: ut maneat ex utraq; cauſa obligatio ſecundum noſtræ cōſtitutionis definitionem, quam licet ex ipſius lectione apertius cognoſcere. Ait Imperator: Noſtræ conſtitutionis. *Hæc conſtitutio habetur l. 8. C. de nouationibus, his uerbis:* Nouationum nocētia corrigentes uolumina, & ueteris iuris ambiguitates reſecantes, ſancimus: Si quis uel aliam perſonam adhibuerit uel mutuauerit, uel pignus acceperit, uel quantitatem augendam uel minuendam eſſe crediderit, uel conditionem ſeu tempus addiderit ſeu detraxerit, uel cautionem minorem acceperit, uel aliquid fecit ex quo ueteris iuris conditores introducebant nouationem: nihil penitus prioris cautelę innouari, ſed anteriora ſtare, & posteriora incremētum illis accedere: niſi ipſi ſpecialiter remiſerint quidem priorem obligationem, & hoc expreſſerint, & ſecundam magis pro anterioribus elegerint. Et generaliter definimus, uoluntate eſſe ſolùm, non lege nouandum, etſi uerbis nō exprimatur, ut ſine nouatiōe, quod ſolito uocabulo *ἀνοματεύτως* dicunt, cauſa procedat. hoc enim naturaliter ineſſe rebus uolumus, & nō uerbis extrinſecus ſuperuenire.

XIIII. Exceptio: *Niſi in poſteriore ſtipulatione nihil ſit noui. Hæc exceptio approbatur Inſt. quib. mod. toll. obligat. §. præterea. ibi: ſed ſi eadem, his uerbis:* Si eadem perſona ſit, à qua poſtea ſtipuleris: ita demū nouatio fit, ſi quid in poſteriore ſtipulatione noui ſit: fortè ſi conditio, aut dies, aut fideiuſſor adijciatur, aut detrahatur. *Concordant ea quæ proponuntur s. lib. 17. cap. 3. except. 11 in prin.*

XV. Exceptio: *Niſi in poſteriore ſtipulatione res tantùm ſit addita, uel detracta, uel mutata, nihil præterea: hoc enim caſu interuentu nouæ rei non fit nouatio. Quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur d. except. 11. repl. 4.*

XVI. Exceptio: *Niſi poſt interitum rei in priorem obligationē deductæ fiat nouatio. Hæc exceptio ipſo quidem iure ſubſiſtit quoniam prior obligatio iam interitu rei debitæ ſublata eſt, ideoq; amplius per nouationem tolli nequit. Verùm eius replicatio hæc eſt: Niſi interitu rei debitæ promiſſor liberatus non ſit: hoc enim caſu ſuperueniens nouatio ualet. Quæ replicatio approbatur exemplo rei debitæ poſt moram debitoris intereuntis, l. 14 in prin. ibi: etſi prius quam. ff. de nouat. cuius uerba uide s. cap. 19. except. 7. in prin. Concordat l. 91. §. fin. ff. de uerb. obligat. his uerbis:* Nouari an poſsit hæc obligatio, dubitationis eſt: quia nec hominem qui non eſt, nec pecuniam quæ non debetur, ſtipulari poſſumus? Et ego puto nouationem fieri poſſe, ſi hoc actu inter partes ſit. Quod Iulia no placet.

XVII. Exceptio: *Niſi ante diem prioris obligationis uenientem nouatio fiat. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 14. §. fin. ff. de nouationibus, his uerbis:* Si quod ſub conditione debetur, purè quis nouandi cauſa ſtipuletur: non ſtatim nouat, licet pura ſtipulatio aliquid egiſſe uideatur: ſed tunc nouabit, cum conditio extiterit. Etenim exiſtens conditio primam ſtipulationem cōmittit, commiſſamq; in ſecundam trāſfert. *Concordat l. 8. §. 1. ff. eod. tit. his uerbis:* Legata uel fideicommiſſa ſi in ſtipulationem fuerint deducta, & hoc actum ſit ut nouetur: fiet nouatio: ſi purè quidem uel in diē fuerint relicta, ſtatim: ſi uerò ſub conditione, non ſtatim, ſed ubi conditio extiterit. Nam & aliàs qui in diem ſtipulatur, ſtatim nouat, ſi hoc actum eſt, cum certum ſit diem quandoque uenturum. At qui ſub cōditione ſtipulatur, non ſtatim nouat, niſi conditio extiterit. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi in diem certum prior obligatio ſit contracta. Quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Si purè quidem, uel in diem, &c. *Concordat l. 5. ff. de nouationibus, his uerbis:* In diem obligatio poteſt nouari & priuſquam dies aduenerit. Et generaliter conſtat, ex ſtipulatione in diem facta nouationem contingere, ſed non ſtatim ex ea ſtipulatione agi poſſe, antequam dies aduenerit. *Altera replicatio, præcedenti non abſimilis, eſt: Niſi ſub conditione quæ omnino extitura eſt, prior obligatio ſit contracta. Hæc replicatio approbatur l. 9. §. qui ſub. ff. d. tit. his uerbis:* Qui ſub cōditione ſtipulatur, quæ omnino extitura eſt, purè uidetur ſtipulari. *Tertia replicatio eſt: Niſi conditio uel dies incertus prioris obligationis extiterit: tunc enim conualeſcit nouatio antea facta. Quæ replicatio approbatur d. l. 8. §. 1. et d. l. 14. §. fin. s. propoſitis. Cui cōcordat l. 21. ff. de acceptilat. cuius uerba uide s cap. prox. quæſt. 5. except. 19 Planè huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi tempore exiſtentis conditionis promiſſor ſit deportatus. Hæc duplicatio approbatur d. l. 14. §. fin his uerbis:* Si fortè perſona promiſſoris pēdente conditione fuerit deportata: Marcellus ſcribit, ne quidem exiſtente conditione ullam contingere nouationem: quoniam nunc, cum extitit conditio, non eſt perſona quæ obligetur. *Hæc de exceptionibus nouationis: quarum tamen plures uide s. cap. prox.*

DE NOVATIONIBVS in ſpecie. Cap. XV.

EXpoſitis nouationis definitione, diuiſione, effectibus, nec non & exceptionibus generalioribus: nũc de nouationis ſpeciebus ſpecialiter agendũ. Fit autem nouatio aut in perſona debitoris, aut in perſona creditoris, aut in re debita, aut in tempore et conditione obligationis. de quibus ſpeciebus ſingulis nunc ordine dicetur, excepta ea nouationis ſpecie, quæ in re debita conſiſtit: de hac enim dictum ſ. lib. 17. cap. 2. except. 31. repl. 4.

I. DE DELEGATIONE ſeu nouatione debitoris.

I. *Regula, De definitione delegationis, proponitur l. 11. ff. de nouationib. his uerbis:* Delegare eſt, uice ſua alium dare reum creditori, uel cui iuſſerit.

II. *Regula, De diuiſione delegationis ex modo ſumpta, proponitur d. l. 11. his uerbis:* Fit delegatio uel per ſtipulationem, uel per litis cõteſtationem. *De hac diuiſione uide plura ſ. cap. prox. quæſt. 2.*

III. *Regula. De exceptione delegationis, hæc eſt: Quòd ſi quis creditori ſuo debitorem ſuum delegauerit, uel creditor ab alio ſit ſtipulatus. quod alius ei debet: prior obligatio nouetur, & debitor delegans conuentus à creditore ſuo exceptione defendatur. Quę regula approbatur l. 2. C. de nouationib. his uerbis:* Ex contractu pecuniæ creditæ actio inefficax dirigitur, ſi delegatione perſonæ ritè facta, iure nouationis uetuſtior contractus euanuit. *Concordat l. 18. ff. de fideiuſſorib. his uerbis:* Qui debitorem ſuum delegat, pecuniam dare intelligitur. *Concordat item Inſt. quib. mod. toll. obligat. §. præterea. cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt. 3. reg. 1. Huius regulæ exceptiones hæ ſunt.*

I. *Exceptio: Niſi creditor delegatum ſuſcipere noluit. Hæc exceptio approbatur l. 16. C. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. cap. 9. in prin.*

II. *Exceptio: Niſi delegatus non conſentiat ſe delegari. Hæc exceptio approbatur l. 1. C. de nouat. his uerbis:* Delegatio debiti, niſi conſentiente & ſtipulanti promittente debitore, iure perfici non poteſt: nominis autem uenditio & ignorante uel inuito eo, aduerſus quem actiones mãdantur, contrahi ſolet. *Concordat l. 6. C. eod. tit. his uerbis:* Nec creditoris creditori quiſq; inuitus delegari poteſt.

III. *Exceptio: Niſi debitore inuito uel ignorante, creditor id quod debet, ab alio ſit ſtipulatus. Hæc exceptio reprobatur l. 8. §. fin. ff. de nouat. his uerbis:* Si ab alio promiſſam ſibi dotem maritus ab uxore dotis nomine ſtipulatus ſit: non duplari dotem, ſed nouationem fieri placet, ſi hoc actum eſt. Quid enim intereſt, ipſa an alius quilibet promittat? quod enim ego debeo, ſi alius promittat: liberare me poteſt, ſi nouationis cauſa hoc fiat. Si autem non nouandi animo interuenit hoc, uterq; tenetur: ſed ſoluente altero, alter liberatur. Non tamen ſi quis ſtipuletur quod mihi debetur, aufert mihi actioné, niſi ex uoluntate mea ſtipuletur. Liberat autem me is qui quod debeo promittit, etiamſi nolim. *Concordat l. 91. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. capite 5. quæſtione 3. except. 2.*

IIII. *Exceptio: Niſi creditor debitoris periculo à delegato ſit ſtipulatus. Hæc exceptio approbatur l. 45. §. fin. ff. mandati. cuius uerba uide ſ. lib. 43. cap. 22. quæſt. 3. except. 1. repl. 1. Concordat l. 22. §. interdum. ff. eod. tit. cuius uerba uide d. repl. 5.*

V. *Exceptio: Niſi non uerbis, ſed ſcriptura uel nutu delegatio ſit facta. Hæc exceptio reprobatur l. 17. ff. de nouat. his uerbis:* Delegare ſcriptura uel nutu, ubi fari non poteſt, debitoré ſuum quis poteſt.

VI. *Exceptio: Niſi cum duo eidem obligati eſſent, creditor à tertio ſit ſtipulatus quod alteruter ex iis deberet: hoc enim caſu neuter liberatur. Hæc exceptio approbatur l. 8. §. ſi decem. ff. de nouationibus, his uerbis:* Si decem quæ mihi Titius, aut decem quę Seius debet, à Tertio ſtipulatus fuero: putat Marcellus neutrũm liberari, ſed Tertium eligere poſſe, pro quo decem ſoluere uelit. *Concordat l. 26. ff. eod. tit. his uerbis:* Si is cui decem Titius, quindecim Seius debebat, ab Attio ſtipulatus eſt, quod ille aut ille debeat, dari ſibi: nouatũ utrunque non eſt, ſed in poteſtate Attij eſt, pro quo uelit ſoluere, & eum liberare. Fingamus autem ita actum, ut alterutrum daret. Nam alioquin utrunque ſtipulatus uidetur, & utrunque nouatum, ſi nouandi animo hoc fiat. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi Tertius expreſſerit pro quo ex duobus debitoribus ſoluere uelit: hic enim erit liberatus. Quæ replicatio approbatur uerbis d. §. ſi decem, hiſce:* Sed Tertium eligere poſſe, &c. *item uerbis d. l. 26. iam propoſitis hiſce:* Sed in poteſtate Attij eſt, &c. *Secunda replicatio eſt: Niſi non ſpecialiter hoc actum ſit, ut alteruter tantùm liberaretur: hoc enim caſu uterq; liberatus uidetur. Quæ replicatio approbatur uerbis d. l. 26. ſ. propoſitis hiſce:* Fingamus autem ita actum, ut alterutrum daret, &c. *Concordat l. 32. ff. eod. tit. his uerbis:* Te hominem, & Seium mihi decem dare oportet? ſtipulor ab altero nouandi cauſſa ita: Quod te aut Seium dare oportet? Vtrunque nouatur. Paulus. meritò: quia utrunque in poſteriorem deducitur ſtipulationem. *Niſi igitur actum ſit ut alterutrũ tãtùm daretur, particula Aut pro Et ſumenda eſt, disiunctiua pro coniunctiua: ut cauetur etiam l. 53. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ſ. lib. 50.*

cap.4.in uerbo Cõiunctio. Tertia replicatio eſt: Niſi ita ſtipalatio facta ſit, Quod ille & ille mihi debet, ta daturũ ſpondes: hoc enim caſa aterq; liberatur. Quæ replicatio approbatur l.ult.§.fin.ff.de noaationibus, cuius uerba uide ſ.cap.prox.quæſt.4.except.11.

VII. Exceptio: Niſi delegatus aliqua exceptione ſe tueri poßit. de hac exceptione aide ſ. cap.prox. quæſt.1.reg.7.

VIII. Exceptio: Niſi delegatus non ſit ſoluendo, uel aliàs creditor nihil ab eo conſequi poßit. Hec exceptio reprobatur l.3. §.fin.C. de nouationibus, his uerbis: Si delegatione facta iute nouationia tu liberatua ea: fruſtra uereria, ne eo quòd quaſi à cliente ſuo non faciat exactionem, ad te periculum redundet: cum per uerborum obligationem, uoluntate nouationia ioterpoſiia, à debito liberatua ſia. Concordat l.96.§.ſoror.ff.de ſolutionib. cuius uerba uide ſ.cap.9.except.13 repl.1.dupl.2.

IX. Exceptio: Niſi aſuſfructus debitor, uel alterius rei quæ perſona coheret, ſit delegatus. Hæc exceptio approbatur l.4.ff.de nouationibus, bis uerbis: Si uſuafructua debitorem meum tibi delegauero: non nouatnr obligatio mea, quamuia exceptione doli uel in factũ tutua debeat eſſe aduerſua me ia qui delegatua fuerit. Et non ſolùm donec manet eiua uſuafructua cui delegaui, ſed etiã poſt interitum eiua uidebimua: quia etiã hoc incommodum ſentit, ſi poſt mortem meam maneat eiua uſuafructua. Et hæc eadem dicenda ſunt in qualibet obligatione perſonæ cohærenti.

X. Exceptio: Niſi unus ex reis ſtipulandi debitorem communem creditori ſuo delegauerit. Hæc exceptio reprobatur l.31.§.fin.ff.de aoaationibus.cuius uerba aide ſ.cap.prox.quæſt.4.except.5.

XI. Exceptio: Niſi minus à delegato ſtipulatus ſit creditor, quàm ei à delegante debetur. Hæc exceptio approbatur exẽplo l.56.§.ſi à te.ff.de aerb. obligat. cuius uerba uide ſ.lib.37.cap.3.exc.31.repl.4.dupl.1.tripl.2.

XII. Exceptio: Niſi cum ſub conditione à delegato ſtipalatus eſſet, conditio iſta defecerit. Hæc exceptio approbatur l.30.§.fin.ff.de pactis, his uerbis: Si ſub conditione ſtipulatua fuerim à te, quod mihi Titiua purè debebat: an deficiente conditione, ſi à Titio petam, exceptione pacti conuenti & poſaim & debeam ſubmoueri? & magia eſt, exceptionẽ non eſſe opponendam.

XIII. Exceptio: Niſi cum ſub conditione à delegato eſſet ſtipulatus, is pendente conditione deceſſerit. Hæc exceptio reprobatur l.24.ff. de nouationibus, bis uerbis: Nouatio non poteſt cõtingere ex ea ſtipnlatione, quæ non committitur. Nec huic contrarium eſt, quòd ſi ſtipulatua à Titio fuero nouandi animo ſub conditione, quod mihi Sempronius debet, & pendente conditione Titiua deceſſarit: quamuia ante aditam hæreditatẽ conditio extiterit, nouatio fiet. hic enim morte promiſſoria non extinguitur ſtipulatio, ſed tranſit ad hæredem, cuina perſonam interim hæreditaa ſuſtinet.

XIIII. Exceptio: Niſi cum ſub conditione à delegato ſtipulatus eſſet, is pendente conditione ſit deportatus. Hæc exceptio approbatur l.14.§.fin.ff. d.tt.caius uerba uide ſ.cap. prox. quæſt.4.except. 17.repl.3.dupl.1.

XV. Exceptio: Niſi cum ſub conditione à delegato ſtipulatus eſſet, res pendente conditione interierit. De hac exceptione uide J.eod.cap. ſpecie 3. exc. 4. Plures propoſitæ regulæ exceptiones aide ſ. cap. prox.quæſt.4.

II. DE NOVATIONE creditoris.

Huius loci regula eſt, quòd ſi quis debitorem ſuũ alij delegauerit, uel alij ſoluere iuſſerit: ipſi aduerſus eum denegetur actio. Quæ regula approbatur l. 2. C. de nouationibus. cuius uerba uide ſ. ſpecie prox. reg.3. in prin. Huius regulæ exceptiones hæ ſunt.

I. Exceptio: Niſi ſine delegatione uel ſtipulatione interueniente debitorem ſuum alij ſoluere iuſſerit, uel creditori actiones mandauerit. Hæc exceptio approbatur l.3.in prin. C. d.tt.his uerbis: Si delegatio nõ eſt interpoſita debitoris tui, ac propterea actionea apnd te remanſerunt: quamnia creditori tuo aduerſua eũ ſolutionia cauſſa mandaueraa actionea: tamen antequam litem conteſtetur, nel aliquid ex debito accepit, nel dabitori tuo denunciauit, exigere à debitore tuo debitam quantitatem non uetaria, & eo modo tui creditoria exactionem contra eum inhibere. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi poſterior creditor aduerſus eum qui ei ſoluere iuſſus eſt, litem ſit conteſtatus. Hæc replicatio elicitur ex uerbis iam propoſitis hiſce: Antequam litem conteſtetur. Secunda replicatio eſt: Niſi poſterior creditor à debitore partem debiti perceperit. Hæc replicatio elicitar ex uerbis iam propoſitis hiſce: Vel aliquid ex debito accipiat. Tertia replicatio eſt: Niſi cùm debiteris cauſſa conueniſſet cum eo, ut alij ſolueret: per eum non ſtet quo minus alij ſoluat. Hæc replicatio approbatur l.36.ff. de pactis, hiſce uerbis: Si cum fundum meum poſaideres, conueniſſet mihi tecum, ut eiua poſſeſsionem Titio traderes: uindicantem me eum fundum à te, non aliter me conuentionia exceptione excludi debere Proculua ait, quã ſi aut iam antè tradidiſſea, aut ſi tua cauſſa id inter nos conueniſſet, & per te non ſtaret quo minua traderea. Quarta replicatio eſt: Niſi poſterior creditor denunciauerit debitori ut ſoluat. Hæc replicatio elicitur ex uerbis d. l.3.

ſ.ead except.in prin.propoſitis hiſce: Vel debitori tuo denunciauerit.

II. Exceptio: *Niſi inutilis ſit delegatio, ut debitor delegant non liberetur à creditore cui delegauit. Hæc exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ.ca prox.quæſt.4.exc.6. Huius exceptiōis replicatio eſt in debitore uſusfructus uel alterius iuris perſonalis delegato: hoc enim caſu, quamuis delegans à ſuo creditore non liberetur, delegatus tamen aduerſus delegātem exceptione ſe poteſt tueri. Quæ replicatio approbatur l.4.ff.de nouationib. cuius uerba uide ſ.ſpecie 1.except.9.*

III. Exceptio: *Niſi furioſum debitorem ſuum delegauerit. Hæc exceptio approbatur exemplo eorum quæ propoſita ſunt ſ.cap.prox.quæſt.4. except.c & 4. Huius exceptionis replicatio eſt: Niſi delegatus creditori ſoluerit: Quæ replicatio approbatur l.16.ff.de doli mali except. cuius uerba uide ſ. cap.8.repl.1.dupl.3.*

IIII. Exceptio: *Niſi per errorem, putans ſe alij debere, delegauerit. Hæc exceptio approbatur l.51.§.idem in eodem.ff.de pactis. cuius uerba uide ſ.lib.17.cap.3.except.15.*

V. Exceptio: *Niſi debitor mulieris marito, uel contrà debitor mariti mulieri donationis cauſa ſit delegatus. Hæc exceptio approbatur l.5.§.ſi debitor ff.de donationibus inter uir.& uxor. his uerbis:* Si debitor uiri pecuniam iuſſu mariti uxori promiſerit, nihil agitur. *Concordat l.18.§.ſi debitorem.ibi: ſicuti ſeruatur.ff.de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. cap.8. repl.1. dupl.1. tripl.1 quadruplicatione 1. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi debitor mulieris iuſſu eius dotem marito promiſerit: uel contrà debitor mariti iuſſu eius donationem ante nuptias mulieri. Hæc replicatio approbatur l.80 & l.83.ff.de iure dotiū de qua re uide ſ.lib.15.cap.10.reg.1. Altera replicatio eſt: Niſi debitor delegatus, ei cui delegatus eſt, ſoluerit. De hac replicatione uide ſ.cap.8. replicatione 1.duplicatione 6.triplicatione 1. Planè exceptio propoſita tot recipit replicationes, quot exceptiones habet donatio inter uirum & uxorem inutilis.*

VI. Exceptio: *Niſi debitor delegatus poſteriori creditori, ſuo, non delegantis nomine ſoluerit. Hæc exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ.capite 10. in prin. item capite 7. except.1. diſtinct.1.*

VII. Exceptio: *Niſi cum delegatus poſteriori creditori ſub conditione promiſiſſet, conditio nondum extiterit. Hæc exceptio reprobatur l.36. ff.ſi certum petatur, his uerbis:* Pecuniam quam mihi ſine conditione debebas, iuſſu meo promiſiſti Attio ſub conditione. Cùm pendente conditione in eodem ſtatu ſit obligatio tua aduerſus me, tanquam ſi ſub contraria conditione eam mihi ſpopondiſſes: ſi pendente conditione petam, an nihil acturus ſim? Iabolenus. Reſpondi: Non dubito quin ea pecunia, quam ipſe ſine conditione ſtipulatus ſum (etiamſi conditio in perſona Attij, qui ex mea uoluntate eandem pecuniam ſub conditione ſtipulatus eſt, non extiterit) credita eſſe permaneat. Perinde eſt enim, ac ſi nulla ſtipulatio interueniſſet. Pendente autem cauſa conditionis, idem petere non poſſum: quoniam cum incertum ſit, an ex ea ſtipulatione deberi poſſit, ante tempus petere uideor.

VIII. Exceptio: *Niſi cum delegatus poſteriori creditori ſub conditione promiſiſſet, conditio defecerit. Hæc exceptio approbatur uerbis d.l.36. iam propoſitis hiſce:* Non dubito quin ea pecunia, &c.

IX. Exceptio: *Niſi inuito creditore alius ab eius debitore ſit ſtipulatus. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ propoſita ſunt ſ.cap. prox.quæſt.4.except.1. Hæc de exceptionibus contra ſecundam nouationis ſpeciem, quæ contingit in perſona creditoris. Plures huiuſmodi exceptiones uide d.quæſt.4.item ſ.capite 8. repl.1. dupl.1.cum ſequentibus. Quoties enim debitor iuſſu creditoris alij ſoluendo non liberatur: nec delegationis iure liberari cum à creditore delegante, non ineptè quis dixerit.*

III. DE NOVATIONE temporis & conditionis.

I. Regula: *Nouatur item obligatio, & per conſequens tollitur in aliam tranſlata, ſi dies ei aut conditio adijciatur. Quæ ſpecies ſeu regula approbatur Inſt.quib.mod. toll. oblig. §.ſed ſi eadem. cuius uerba uide ſ.cap prox.quæſt.4. except.14. Huius regulæ exceptiones hæ ſunt.*

I. Exceptio: *Niſi conditio adiecta defecerit. Hæc exceptio approbatur Inſt.d.tit.§.quod autem, his uerbis:* Quod diximus, Si conditio adijciatur, nouationē fieri: ſic intelligi oportet, ut ita dicamus factā nouationē, ſi cōditio extiterit: alioq; ſi defecerit, durat prior obligatio. *Cōcordat l.14.in prin ff de donat. his uerbis:* Quoties quod purè debetur, nouandi cauſa ſub conditione promittitur: non ſtatim fit nouatio, ſed tunc demum, cum conditio extiterit. Et ideo ſi fortè Stichus fuerit in obligatione, & pendente conditione deceſſerit: nec nouatio contingit, quia non ſubeſt res eo tempore quo conditio impletur. Vnde Marcellus, etſi poſt moram Stichus in conditionalem obligationem deductus ſit, purgari moram, nec in ſequentem obligationem deduci putat. *Concordat item l.30.§ fin.ff.de pactis. cuius uerba uide ſ.ſpecie 1.reg.1.except.12.*

II. Exceptio: *Niſi perſona à qua poſtea ſtipulatum eſt,*

tus eſt, pendente conditione deceſſerit. Hæc exceptio reprobatur ſ.d.reg 3.except.13.

III. Exceptio: Niſi perſona à qua poſtea eſt ſtipulatus, pendente conditione ſit deportata. Hæc exceptio approbatur d.l.14.§.fin. cuius uerba uide ſ.cap.prox.quæſt.4.except.17.repl.3.dupl.1.

IIII.Exceptio: Niſi res quæ debetur, pendente conditione interierit. Hæc exceptio approbatur l.31. in prin. ff. de nouationibus, his uerbis: Si rem aliquam dari ſtipulatus ſim, deinde eandem nouandi animo ſub conditione ab eodem ſtipuler: manere oportet rem in rebus humanis, ut nouationi locus ſit: niſi per promiſſorem ſteterit, quo minus daret. Concordat l.14.in prin.ibi: & ideo. ff.eod.tit. cuius uerba uide ſ. except.1. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi res poſt moram à promiſſore factam interierit. Hæc replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce: Niſi per promiſſorem ſteterit, quo minus daret. De hac replicatione uide j.cap.19.except.7.repl.3.dupl.1.

II. REGVLA: Nouatur deniq; obligatio, ac tollitur translata in aliam, ſi dies aut conditio ei detrahatur. Quæ regula approbatur Inſt. quib. mod.tollitur obligat. §.ſed ſi eadem. cuius uerba uide ſ.cap.prox.quæſt. 4. except 14. Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi conditio obligationis nouatæ nondum extiterit. de qua re uide d.quæſt. 4. except. 17. Planè propoſitæ regulæ quodammodo uidetur contradicere l.21.§. non eſt nouum.ff.de fideiuſſoribus. cuius uerba uide ſ.lib.30.cap.3.reg.7.

DE NOVATIONE QVAE fit per litis conteſtationem: ſeu de exceptione rei iudicatæ & in iudicium deductæ.

Cap. XVI.

SVprà capite 14.quæſtione 2.diximus, duplicem eſſe nouationem: unam quæ fit per ſtipulationem, alteram quæ fit per litis conteſtationem. De priore hactenus eſt dictum: de poſteriore nunc dicetur. Ex ea autem oritur exceptio rei iudicatæ & in iudicium deductæ. Nam ſi res ſemel in iudicium deducta ſit, rurſus de eadem re nouo iudicio agenti obſtat exceptio, rei quidem in iudicium deductæ, ſi iudicatum nondum ſit: rei uerò iudicatæ, ſi iam ſit iudicatum.

Sit igitur huius loci regula hæc, Quòd ſi cauſſa quæ in iudicium deducitur, antè quoque in iudicium deducta fuerit: ſiue prius iudicium finitum ſit, ſiue non ſit finitum, rurſus agenti exceptio rei iudicatæ in primo caſu, uel in altero caſu rei in iudicium deductæ obſtabit. Quæ regula approbatur l.3. ff de exceptione rei iudicatæ, his uerbis: Iulianus lib. III. Digeſtorum reſpondit, Exceptionem rei iudicatæ obſtare, quoties eadem quæſtio inter eaſdem perſonas reuocatur. Concordat l.7.§.& generaliter.ff.eodem titulo. cuius uerba uide j exceptione 5. in prin. Concordat item Inſt. de exceptionibus.§.item ſi in iudicio, his uerbis: Si in iudicio tecum actũ fuerit ſiue in rem, ſiue in perſonam: nihilominus obligatio durat. Et ideo ipſo iure de eadem re poſtea aduerſus te agi poteſt. Sed debes per exceptionem rei iudicatæ adiouari. Declaratur hæc regula d.l.7.§.ſi ancillam. ibi: & quidem, his uerbis: Ita definiri poteſt, Toties eandem rem agi, quoties apud iudicem poſteriorem id quæritur, quod apud priorem quæſitum eſt. Planè huius regulæ exceptiones hæ ſunt.

I. Exceptio: Niſi inutiliter antea ſit actum uel iudicatum. Huius exceptionis ſpecies, & ſingularum ſpecierum replicationes uide ſ. lib.8. capite 3. quæſt.3.

II. Exceptio: Niſi inter alias perſonas antea ſit actum. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur j. cap.prox. reg 1 & 2.

III. Exceptio: Niſi de alia re antea ſit actum uel iudicatum. Hæc exceptio approbatur, ſimul et diſtinguitur per ea quæ proponũtur j.cap.prox. reg.3.

IIII. Exceptio: Niſi ex alia cauſa antea ſit actum. Hæc exceptio approbatur l.12.cum legibus ſequentibus.ff.de exceptione rei iudicatæ, his uerbis: Cum quæritur, hæc exceptio noceat necne? inſpiciendũ eſt, an idẽ corpus ſit, quantitasq; eadẽ, & idẽ ius: & an eadẽ cauſa petẽdi, & eadẽ conditio perſonarũ? Quæ niſi omnia concurrant, alia res eſt. Concordat l.27.ff.eod.tit.his uerbis: Cum de hoc, an eadem res ſit, quæritur? hæc ſpectanda ſunt: perſonæ, idipſum de quo agitur, cauſſa proxima actionis: nec iam intereſt, qua ratione quis eam cauſam actionis competere ſibi exiſtimaſſet: perinde ac ſi, poſteaquam contra eum iudicatum eſſet, noua inſtrumenta cauſſæ ſuæ reperiſſet. Huius exemplum proponitur l.22.in fine.ff.eod.tit. his uerbis: Si actum ſit cum hærede de dolo defuncti, deinde de dolo agatur hæredis: exceptio rei iudicatæ non nocebit: quia de alia re agitur. Concordat l.113.ff.de uerb.obligat.his uerbis: Si ſic ſtipulatus ſum, Neque per te, neque per hæredem tuum uim fieri ſpondes? & egi quòd mihi uim feceris: rectè rem ao at factũ hæredis in ſtipulatione. Nam & ex ipſius poſteriora ui poterit committi ſtipulatio. Non enim ad unam uim tantùm pertinet. Nam ſicut & ipſius uim, & hæredis capit: ita & ipſius uim uel ſæpius factam complectitur, ut condemnetur quanti intereſt. At ſi ſic uolumus

factam

factam eſſe ſtipulationem, Neque per te, neque per hæredem tuum fieri? ut ad unam uim primam pertineat, ſi uim fecerit: amplius ex hæredis facto committi noo poterit, quaſi ex ipſius ui tota ſit conſumpta. Quod noo eſt uerum. *Aliud exemplum proponitur l.10.ff. de exceptione & deſcriptione, his uerbis:* Si ia cootta quem iudicatum eſt, hæres extiterit ei contra quem nibil pronunciatum eſt: Modeſtinus reſpondit, hæreditariam litem ei ioferenti præſcribi ex ea ſententia ooo poſſe, quam proprio nomioe diſceptana, antequam hæres extiterit, excepit. *Aliud exemplum proponitur l.91. §. Semproniæ.ff. de leg.1.cuius uerb. uide ſ.libro 32.capite 5. excepti one 45.replicatione 2. duplicatione 3. Aliud item exemplum proponitur l.28.ff. de nouationibus. cuius uerba uide ſ libro 36.capite 8.reg.1.exceptione 3. Aliud item exemplum proponitur l. 21. §. ſed ſi uſumfructum. ff. de exceptione rei iudicatæ, his uerbis:* Si uſumfructum, cum meus eſſet, uindicaui, deinde proprietatem oactus iterum de uſufructu experiar: poteſt dici aliam rem eſſe. quoniam poſtquam nactus ſum proprietatem fundi, deſioit meus eſſe prior uſusfructus, & iure proprietatis quaſi ex cauſſa noua ruſus meus eſſe cœpit. *Aliud denique exemplum proponitur l.3.ff. de priuatis delictis. cuius uerba uide ſ. except.prox.diſtinct.3.replicatione 1. Hactenus leges & exempla, quibus exceptio propoſita approbatur, enumerauimus. Huius autem exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi in rem agens nullam ſpecialem cauſſam expreſſerit. Hæc replicatio approbatur l.14. §. actiones. ff. de exceptione rei iud. his uerbis:* Actiones in perſonam ab actionibus in rem in hoc differunt, quòd cùm eadem res ab eodē mihi debeatur, ſiogulaa obligationea ſingulæ cauſſæ ſequuntur, nec ulla eorum alteriua peritiooe uitiatur: at cum in rem ago, non expreſſa cauſſa, ex qua rem meam eſſe dico: omnes cauſſæ una peritione adprehenduntur. nequo enim amplius quàm ſemel res mea eſſe poteſt: ſæpius autem deberi poteſt. *Concordat l.27. ibi: nec iam intereſt.ff.eod.tit. cuius uerba uide ſ.ead.exceptione in prin. Item concordat l.11. § eandem cauſſam, in fine.ff eod.tit.his uerbis:* Mutata opiolo petitoria non facit aliam cauſſam: utputa opinabatur ex cauſa hæreditaria ſe dominium habere, mutauit opinionem, & cœpit putare ex cauſa donationis. hæc res non parit peritionem nouam. Nam qualecunque & undecunque dominium adquiſitum habuerit: ueodicatione prima in iudicium deduxit. *Concordat item d.l. 11. §. denique, his uerbis:* Celſus ſcribit, Si hominem petiero, quem ob eam rem meum eſſe exiſtimaui, quòd mihi traditus ab alio eſſet, ſcilicet cum is ex hæreditaria cauſſa eſſet meus: ruſus petenti mihi obſtaturam exceptionem. *Aliud exemplum proponitur l.30. in prin.ff.eodem titulò, his uerbis:* Ex ſextante hæres inſtitutus, qui ab inteſtato legitimus hæres eſſe poteſt, cum de iure teſtamenti faceret quæſtiooem, ab uno ex inſtitutis dimidiam partem hæreditaris perijt, nec obtinuit: uidetur in illa petitione etiam partem ſextantis ueodicaſſe. Et ideo ſi cœperit ab eodem ex teſtamento eandem portionem petere: obſtabit ei rei iudicatæ exceptio. *Planè propoſitæ replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi ſpecialis cauſſa in actione in rem ſit expreſſa. Hæc duplicatio approbatur uerbis d.§.actiones, ſ.propoſitis hiſce:* Non expreſſa cauſſa. *Concordat l.11.§. ſi quis autem. ff. de exceptione rei iudic. his uerbis:* Si quis fundum petat ſuum eſſe, eo quòd Titius eum ſibi tradiderit, ſi poſtea eum alia ex cauſſa petat: cauſſa adiecta non debet ſubmoueri exceptione. *Altera duplicatio eſt: Niſi hæreditas primùm ex teſtamento petita, poſtea ex fideicommiſſo petatur. Hæc duplicatio approbatur l.8.C.de codicillis.cuius uerba uide ſ.lib.32. cap.9.cauſſa 34. Tertia duplicatio eſt: Niſi poſt rei uendicationem intentatam noua cauſſa ſuperuenerit. Hæc duplicatio approbatur l.11.§.eandem. ff.de exceptione rei iudicatæ, his uerbis:* Eandem cauſſam facit etiam origo petitionis. Cæterùm ſi fortè petiero fundum uel homioem, mox alia cauſſa noua poſt peritionem mihi acceſſerit, quæ mihi dominium tribuat: ooo me repellet iſta exceptio: niſi fortè intermiſſum dominium medio tempore, redijt quodam poſtliminio. Quid eoim ſi homo quem petierā, ab hoſtibus fuerit captus, moxque poſtlimioio receptus? hic exceptiooe ſubmouebor: quia eadem res eſſe intelligitur. At ſi ex alia cauſſa dominiū fuero nāctus, noo nocebit exceptio. Et ideo ſi fortè ſub cōditione res mihi legata fuerit, deiode medio tempore adquiſito dominio petam, mox exiſtente conditione legati ruſus petam: putem noo obſtare exceptionem. Alia enim cauſſa fuit prioris domioij, hæc noua nunc acceſſit. Itaque adquiſitum quidem poſtea dominium aliam cauſſam facit. Mutata autem opinio petitoris non facit, &c: *Reliqua uerba uide ſ ead. repl. in prin. Concordat item l. 23.ff.de iudicijs, his uerbis:* Non poteſt uideri in iudicium ueniſſe id quod poſt iudicium acceptum accidit: ideoque alia interpellatione opus eſt. *Huius duplicationis triplicatio prima hæc eſt: Niſi quodam poſtliminiō da-*

lia cauſſa acceſſerit. *Quæ triplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Niſi forte intermiſſum dominium, &c. *Altera triplicatio eſt: Niſi cauſſa noua quidem acceſſit opinione & ſcientia actoris: uerùm in ueritate antea quoque fuit, quamuis ignota actori.* *Hæc triplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Mutata autem opinio petitoris, &c. *Quarta propoſitæ replicationis duplicatio eſt: Niſi actor ex iuſta cauſſa in integrum reſtituatur.* *Hæc duplicatio approbatur exemplo matris filij hæreditatem petentis, l.11. in prin. ff. de exceptione rei iud. his uerbis:* Si mater filij impuberis defuncti ex ſenatuſconſulto bona uendicauerit idcirco, quia putabat rupto patris eius teſtamento neminem eſſe ſubſtitutum, uictaque fuerit, quia teſtamentum patris ruptum non erat: poſtea autem apertis pupillaribus tabulis, apparuit ei non eſſe ſubſtitutum: ſi peteret rurſus hæreditatem, obſtaturam exceptionem rei iudicatæ, Neratius ait. Vlpianus. Ego exceptionem obeſſe ei rei iudicatæ non dubito: ſed ex cauſſa ſuccurrendum erit ei quæ unam tantùm cauſſam egit rupti teſtamenti. *Hæc de prima replicatione.* *Altera propoſitæ exceptionis replicatio eſt: Niſi poſterior cauſſa prioris, ex qua antea actum eſt, acceſſio ſit.* *Hæc replicatio approbatur exemplo l.4. C de iudicijs, his uerbis:* Si cum tibi precium prædiorum à curatoribus comparatorum reputaretur, & inſtrumenta emptionis traderetur, quæſtionem omiſſæ euictionis non mouiſti: intelligis ſemel finitam litem inſtaurari non oportere. *Plura de hac replicatione uide in gloſſa d. l.4.* *Tertia replicatio eſt: Niſi cum patronus libertum antea procuratorio nomine defendiſſet, nunc proprio nomine eum defendat: hoc enim caſu propoſita exceptione non adiuuatur.* *Quæ replicatio approbatur l.61. §.fin. ibi: nam etſi libertus. ff. de re iudicata. cuius uerba uide J. cap. prox reg.2. except.1.* *Quarta replicatio eſt: Niſi cùm pacto pœnæ ſtipulatio ſubiecta eſſet: ex pacto actum ſit, uel exceptio oppoſita. hoc enim caſu ex ſtipulatione pœnali poſtea agenti obſtat exceptio.* *Quæ replicatio approbatur l.10. §. ſi pacto. ff. de pactis. cuius uerba cum concordantibus uide ī. lib 38. cap 11 ſpecie 2. reg 1. exceptione 2.* *Quinta replicatio eſt: Niſi cum reus ſtipulandi alteri reo ſtipulandi hæres extitiſſet, ſemel egerit. hoc enim caſu, quamuis duas obligationes habuerit, utraque tamē eſt perēpta. Quæ replicatio approbatur l.5. in fine ff. de fideiuſſorib. cuius uerba uide J. ca.18. reg.5.*

V. Exceptio: *Niſi alia actione antea ſit actum. Hæc exceptio reprobatur l.5. ff. de except. rei iudicatæ. his uerbis* De eadē re agere uidetur, & qui non eadem actione agit, qua ab initio agebat: ſed etiamſi alia experiatur, de eadem re tamen: utputa ſi quis mandati acturus, cum aduerſarius ei in iudicio ſiſtendi cauſa promiſiſſet, propter eandē rem agat Negotiorū geſtorū, uel condicat: de eadem re agit. Recteq; ita definietur, eū demū de eadem re non agere, qui prorſus rem ipſam nō perſequitur. Cæterùm cū quis actione mutata experitur: dummodo de eadem re experiatur (etſi diuerſo genere actionis quàm inſtituit) uidetur de eadem re agere. *Cōcordat l.6. ff. eod. tt. cuius uerba uide ī. lib.36. ca.16. in prin. Itē concordat l.7. §. & generaliter. ff. eod. tt. his uerbis:* Generaliter (ut Iulianus definit) exceptio rei iudicatæ obſtat, quoties inter eaſdem perſonas eadē quæſtio reuocatur uel alio genere iudicij. *Concordat item l.32. ff. de actionib. et obligat. cuius uerba uide d. cap.16. in prin. Ait d. l.5. Iuriſconſultus:* Vtputa ſi quis mandati acturus, &c. *Hiſce uerbis primum exemplum proponitur huius exceptionis reprobatæ.* *Aliud exemplum proponitur l.8. ff. de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Parte fundi petita, qui familiæ erciſcundæ, uel cōmuni diuidundo agit: æquè exceptione ſubmouebitur. *Concordat l.11. §. item Iulianus. ff. eod. tt. his uerbis:* Iulianus ſcribit: Cum ego & tu hæredes Titio extitiſſemus, ſi tu partem fundi, quem totum hæreditarium dicebas, à Sempronio petieris, & uictus fueris, mox eandem partē à Sempronio emero: agenti tibi mecum familiæ erciſcūdæ, obſtabit exceptio: quia res iudicata ſit inter te & uenditorem meum. Nam etſi à te eandem partem petijſſem, & agerem familiæ erciſcundæ: exceptio obſtaret. quia res iudicata ſit inter me & te. *Tertium exemplum proponitur l.25. §.1. ff. eodem titulo. cuius uerba uide ī. libro 42. capite 4. quæſtione 9. reg.7.* *Quartum exemplum proponitur l.31. ff. de actionibus & obligationibus. cuius uerba uide ī. libro 40. capite 14. exceptione 37. replicatione 4.* *Planè admittitur exceptio propoſita primùm quidem, ſi cum prius interdicto de poſſeſſione actum eſſet, nunc in rem agatur de proprietate.* *Quæ diſtinctio approbatur l.14. §. fin. ff. de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Si quis interdicto egerit de poſſeſſione, poſtea in rem agens non repellitur per exceptionem: quoniam in interdicto poſſeſſio, in actione proprietas uertitur. *Secundò admittitur exceptio propoſita, ſi cum prius in rem actum eſſet, poſtea agatur in perſonā. Quæ diſtinctio approbatur l.ult. ff. d. tt. his uerbis:* Paulus reſpondit, ei qui in rem egiſſet, nec tenuiſſet: poſtea condicenti non obſtare exceptionem rei iudicatæ. *Concordat l.25. §. fin. in fine. ff. eodem titulo. cuius uerba uide J. exceptione prox.* *Tertiò admittitur exceptio propoſita, ſi ex eodem delicto, uel etiam plurib. delictis in eadē re, plures actiones cōpetāt. Quæ diſtinctio approbatur l.59. ff. de action. et obligat.*

gat.his uerbis: Nunquã actiones pœnales, de eadẽ pecunia cõcurrẽtes, alia aliã cõſumit. *Cõcordat l.31.ff.eod.ti.his uerbis:* Cum ex uno delicto plures naſcũtur actiones, ſicut euenit cum arbores furtim cæſæ dicuntur: omnibus experiri permitti, poſt magnas uarietates obtinuit. *Concordat item l.171.ff.de reg. iuris, hiſce uerbis:* Nunquam actiones, præſertim pœnales, de eadem re concurrentes, alia aliam conſumit. *Concordat item iiſdẽ uerbis Inſt. ſi quadrup. pauper. §.fin. Item concordat l.2. ff.de priuatis delictis. cuius uerba uide].repl.1.dupl. 1. Huius exemplum proponitur l.unica.C.quãdo ciuilis actio criminali præiudicat. cuius uerba uide ∃. lib. 3 cap.2.excep.15.repl.4. Planè exceptionis propoſitæ in caſu propoſito replicatio hæc eſt: Niſi nõ plus ſit in poſteriore actione, quàm in priore. nam eius tantum quod plus eſt in poſteriore actione, iudex rationem habebit. quæ replicatio approbatur l. 40. §.fin.ff.de action.& obligat.his uerbis:* Si ex eodem facto duæ competant actiones: Paulus ait, poſtea iudicis potius partes eſſe, ut quo plus ſit in reliqua actione, id actor ferat: ſi tantundem, aut minus, id conſequatur. *Concordat l.53.ff.eod.tit. cuius uerba uide ∃. lib.46.cap.14.except.17. repl.4. Planè huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi non ex uno, ſed ex diuerſis delictis, quamuis in eadem re admiſſis, actiones competant. hoc enim caſu replicationi propoſitæ locus non eſt. quæ duplicatio approbatur l.2.ff.de priuatis delictis, his uerbis:* Nunquam plura delicta concurrentia faciunt, ut ullius impunitas detur. Neq; enim delictũ ob aliud delictum minuit pœnam. Qui igitur hominẽ ſubripuit, & occidit: quia ſubripuit, furti tenetur: quia occidit, Aquilia tenetur: neq; altera harum actionum alteram conſumit. Idem dicendum, ſi rapuit & occidit. Nã & Vi bonorum raptorum, & Aquilia tenebitur. Item ſi quis ſubreptum flagello ceciderit: duabus actionibus tenetur, furti & iniuriarum: & ſi fortè hunc eundem occiderit, tribus actionibus tenebitur. Itẽ quæſitum eſt, ſi condictum fuerit ex cauſſa furtiua, an nihilominus ex lege Aquilia agi poſsit? Et ſcripſit Pomponius, agi poſſe: quia alterius æſtimationis ſit legis Aquiliæ actio, alterius condictio ex cauſſa furtiua. Nanq; Aquilia eam æſtimationem complectitur, quanti eo anno plurimi fuerit: condictio autem ex cauſſa furtiua nõ egreditur retrorſum iudicij accipiendi tempus. Sed ſi ſeruus ſit, qui hoc admiſit: ex quacunq; actione noxæ fuerit deditus, perempta eſt altera actio. Item ſi quis ancillam alienam ſubripuit, & flagellauerit: utraq; actione tenebitur. Nam & ſerui corrupti agi poterit, & furti. Item ſi quis ſeruum uulnerauit, quem ſubripuerat: æquè duæ actiones locum habebunt, Aquiliæ & furti. *Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi cum ex delictis ſerui actiones plures competierint, ex una actione noxæ deditus ſit. hoc enim caſu aliæ actiones ceſſant. quæ triplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Sed ſi ſeruus ſit, qui hoc admiſit: ex quacunq; actione noxæ fuerit deditus: perempta eſt altera actio. *Plura de exceptione propoſita uide ∃. lib. 46. cap.14. except.17.*

VI. *Exceptio: Niſi antea ſine mandato, nunc cum mandato agatur. Hæc exceptio approbatur l.25.§. fin.ff.de except.rei iudicatæ, his uerbis:* Si te negotijs meis obtuleris, & fundum nomine meo petieris, deinde ego hanc petitionẽ tuam ratam non habuero, ſed mandauero tibi ut ex integro eundem fundum peteres: exceptio rei iudicatæ non obſtabit: alia enim res eſt facta interueniente mandato. Idem eſt, etſi non in rem, ſed in perſonam actum fuerit. *Planè exceptio hæc ſpecies eſt eius quæ proximè ſequitur.*

VII. *Exceptio: Niſi cauſſa ob quam in priore iudicio reus abſolutus eſt, nunc ceſſet. Hæc exceptio approbatur tum exemplo exceptionis iam propoſitæ: tum etiam exemplo l. 9. in princip. ff. de exception. rei iudicatæ his uerbis:* Si à te hæreditatem petam, cum nihil poſsideres: deinde ubi cœperis aliquid poſsidere, hæreditatem petam: an noceat exceptio iſta? & putem, ſiue fuit iudicatum hæreditatem meam eſſe, ſiue aduerſarius, quia nihil poſſidebat, abſolutus eſt: non nocere exceptionem. *Concordat d. l. 9. §. ſi quis fundum. cuius uerba uide]. exception. proxim. Concordat item l.17.ff. eod. tit. his uerbis:* Si rem meam à te petiero, tu autem ideo fueris abſolutus, quòd probaueris ſine dolo malo deſijſſe te poſsidere: deinde poſtea cœperis poſsidere, & ego à te petam: non nocebit mihi exceptio rei iudicatæ. *Concordat item l.18. ff.eod. tit. his uerbis:* Si quis ad exhibendum egerit, deinde abſolutus fuerit aduerſarius, quia non poſsidebat, & dominus iterum agat nacto eo poſſeſsionem: rei iudicatæ exceptio locum non habebit: quia alia res eſt. *Aliud propoſitæ exceptionis exemplum proponitur l.25. in prin. ff. de exception. rei iudicatæ, his uerbis:* Si is qui hæres non erat, hæreditatem petierit, & poſtea hæres factus eandem hæreditatem petat: exceptione rei iudicatæ non ſubmouebitur. *Aliud exemplum proponitur l.2. ff. eod.tit. his uerbis:* Qui cum hærede eius egit, qui filium præterierat, & exceptione ſubmotus eſt, At ſi non in ea cauſſa ſint tabulæ teſtamenti, ut contra eas bonorum poſſeſ-

ſio dari poſsit: omittente emancipato filio bonorum poſſeſsionem, non iniquè reſtituerur, ut agar cum hærede. Et ita Iulianus libro IIII. Digeſtorum ſcripſit. *Concordat l.14. ff. de action. & obligationib. his uerbis:* Qui cum hærede egit, exceptione ſubmotus eſt. At ſi non in ea cauſſa tabulæ teſtamenti ſint, ut contra eas emancipato bonorum poſſeſsio dari poſsit: emancipato bonorum poſſeſsionem omittente, non iniquè poſtulabit creditor reſtitui ſibi actionem aduerſus ſcriptum hærede. Nam quamdiu bonorum poſſeſsio contra tabulas filio dari poteſt, hæres quodammodo debitor non eſt. *Alud exemplum proponitur l.16. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Si pater meus prægnante uxore relicta deceſſerit, & ex cauſſa hæreditarie totum hoc quod petri meo debitum fuiſſet, perijſſem: nihil me conſumpſiſſe, quidem exiſtimant. Si nemo natus ſit, rectè me egiſſe: quia in rerum natura uerum fuiſſet, me ſolum hæredem fuiſſe. Iulianus notat, & uerius eſt, eam partem me perdidiſſe, pro qua hæres fuiſſem, antequam fuiſſet certum neminem naſci: aut quartem pertem, quia tres naſci potuerint: aut ſexam, quia quinque. Nam & Ariſtotelem ſcripſiſſe quinque naſci poſſe: quia uuluæ mulierum totidem receptacula habere poſsint: & eſſe mulierem Romæ Alexandrinam ax Ægypto, quæ quinq; ſimul peperit, & tum hebuerit incolumes. Et hoc in Aegypto affirmatum eſt mihi. *Concordat l.28. §. fin. ff. de iudicijs. cuius uerba cum alijs concordantib. uide ſ. lib.10. cap.2. reg.4.* *Alind deniq; exemplum eſt, cum ob id actor in priore iudicio repulſus eſſet, quòd ante tempus ageret: nunc tempore illo finito rurſus agat. quod proponitur Inſt. de exceptionibus. §. appellantur autem. ibi: hodie autem. cuius uerba uide ſ. lib.36. cap.14. reg. ult.*

VIII. Exceptio: *Niſi contra eum qui hac exceptione utitur, antea ſit iudicatum. Hæc exceptio approbatur l.16. ff. de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Euidenter iniquiſsimum eſt, proficere rei iudicatæ exceptionem ei contra quem iudicatum eſt. *Huius exemplum proponitur l.15. in fine. ff. eod. tit. cuius uerba uide J. exception. prox. replicat.1.* *Aliud exemplum proponitur l.9. §. ſi quis fundum. ff. eod. tit. his uerbis:* Si quis fundum quem putabet ſe poſsidere, defenderit, mox emerit: re ſecundum petitorem iudicata, an reſtituere cogetur? Et ait Neratius, ſi actori iterum petenti objiciatur exceptio rei iudicatæ: replicare eum oportere de re ſecundum ſe iudicare. *Aliud exemplum proponitur l.16. §. creditor. ff. de pignor. & hypoth. cuius uerba uide ſ. lib. 40. cap.8. quæſt.2. except.10. repl.1.* *Aliud deniq; exemplum eſt J. except. prox.* *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi actor in prioris actionis, quæ per ſententiam nouata eſt, aliquid petat. hoc enim caſu reo, quamuis condemnato, exceptio rei iudicatæ quaſi nouationis non denegatur. quæ replicatio approbatur l.3. §. ſi enim ex iudicati. C. de uſuris rei iudicatæ. cuius uerba uide ſ. lib.8. cap.4. quæſt.4. reg.6.* *Altera replicatio eſt: Niſi cum aliquid ſub pœna deberetur, unum ex ijs, hoc eſt, uel res uel pœna petita ſit, reuſq; condemnatus. hoc enim caſu condemnatus aduerſus petitionem alterius exceptione defenditur. De qua re uide ſ. lib.38. cap.11. ſpecie 2. regul.3. exception.2.* *Tertia replicatio eſt: Niſi cum reus in minorem ſummam condemnatus eſſet, poſtea reliquum petatur. quæ replicatio approbatur l.1. C. ſi aduerſus rem iudicatam. cuius uerba uide J. lib. proxim. cap.4. quæſt.4. cauſſa 7.*

IX. Exceptio: *Niſi is qui in priore iudicio reus fuit, poſtea ſit actor. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.10. §. Latinus. ff. de exception. rei iudicatæ. his uerbis:* Latinus Largus. Cum de hæreditate inter Mæuium, ad quem pertinebat, & Titium, qui controuerſiam mouebat, tranſigeretur: traditio rerum hæreditariarum Mæuio hæredi à Titio facta eſt: in qua traditione etiam fundum ei ſuum proprium, quem ante multos annos auo eiuſdem Mæuij hæredis obligauerat, quemque alij poſtea in obligationem deduxeret, ex cauſſa pacti tradidit. His geſtis, poſterior Titij creditor ius ſuum perſecutus eſt, & obtinuit. Poſt hoc iudicium Mæuius hæres reperit in bonis auitis chirographum eiuſdem Titij ante multos annos conſcriptum: per quod apparuit, eum fundum qui in cauſſe tranſactionis ueneret, etiam auo ſuo ab eodem Titio fuiſſe obligatum. Cum ergo conſtet, prius auo Mæuij hæredis in obligationem eum fundum datum, de quo Mæuius ſuperatus eſt: quæro, an ius aui ſui, quod tunc, cum de eo fundo ageretur, ignorabat: nulla exceptione oppoſita exequi poſsit? Paulus. Reſpondi: Si de proprietate fundi litigatum, & ſecundum actorem pronunciatum fuiſſet: diceremus, petenti ei qui in priore iudicio uictus eſt, obſtaturam rei iudicatæ exceptionem: quoniam de eius quoq; iure quæſitum uidetur, cum actor petitionem implet. Quòd ſi poſſeſſor abſolutus amiſſa poſſeſsione eundem ab eodem, qui prius non obtinuit, peteret: non obeſſet ei exceptio. nihil enim in ſuo iudicio de iure eius ſtatutũ uidetur. Cum autem pignoraticia actũ eſt aduerſus priorem creditorẽ: poteſt fieri,

fieri, ut de iure poſſeſſoris non ſit quæſitũ, quia non ut in proprietatis quæſtione, quod meum eſt, alterius non eſt: ita in obligatione utiq; conſequens eſt, ut non ſit alijs obligatum, quod hic comprobauit re nari. Et probabilius dicitur, non obſtare exceptionem: quoniam de iure poſſeſſoris quæſitum non eſt, ſed de ſola obligatione. In propoſita autem quæſtione magis me illud mouet, nunquid pignoris ius extinctum ſit dominio adquiſito. neq; enim poteſt pignus perſeuerare domino conſtituto creditore. actio tamen pignoraticia competit: uerum eſt enim, & pignori datam, & ſatisfactum non eſſe. Quare puto non obſtare rei iudicatæ exceptionem. *Ait Iuriſconſultus:* Quòd ſi poſſeſſor abſolutus, amiſſa poſſeſsione eundem fundum ab eodem, qui prius non obtinuit, peteret: non obeſſet ei exceptio, &c. *Hiſce uerbis exceptio propoſita approbatur. Cui concordat l. 15. in fine. ff. eod. tit. cuius uerba uide J. repl. prox. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi is qui antea reus uictus fuit, nunc agat. Hæc replicatio approbatur uerbis d. l. 30. iam propoſitis hiſce:* Reſpondi: Si de proprietate fundi litigatum, & ſecundum actorem pronunciatum fuiſſet: diceremus, petenti ei qui in priore iudicio uictus eſt, obſtaturam rei iudicatæ exceptionem: quoniam de eius quoq; iure quæſitum uidetur, cum actor petitioné implet. *Concordat d. l. 15. his uerbis:* Si inter me & te controuerſia de hæreditate ſit. & quaſdam res ex eadem tu poſsideas, quaſdam ego: nihil uetat & me à te, & inuicem te à me hæreditatem petere. Quòd ſi poſt rem iudicatam à me petere cœperis: intereſt utrum meam eſſe hæreditatem pronunciatum ſit, an contrà. Nam ſi meam eſſe, nocebit tibi rei iudicatæ exceptio: quia eo ipſo quo meam eſſe pronunciatum eſt, ex diuerſo pronunciatum uidetur tuam non eſſe. Si uerò meam non eſſe, nihil de iure tuo iudicatum intelligitur: quia poterit nec mea hæreditas eſſe, nec tua. *Concordat item l. 40. §. ſed & is, in fine. ff. de procuratoribus. cuius uerba uide ã. lib. 6. cap. 8. quæſt. 2. cauſſa 1. except. 13. repl. 1. Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi non proprietas uindicata ſit, ſed actione hypothecaria agatur. hoc enim caſu, quamuis reus antea poſſeſſor uictus fuerit, tamen ei poſtea etiam hypothecaria agenti exceptio rei iudicatæ non obſtabit. quæ duplicatio approbatur uerbis d. l. 30. ã. propoſitis hiſce:* Cum autem pignoraticia actum eſt aduerſus priorem creditorem, &c. *Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi antea reus opponens exceptionem rei ſibi prius pignoratæ, nihilominus ſuccubuerit. Hæc triplicatio approbatur l. 29. ff. de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Duobus diuerſis temporibus eandem rem pignori dedit. Egit poſterior cum priore pignoraticia, & obtinuit, mox ille agere ſimili actione inſtituit: quæſitum eſt, an exceptio rei iudicatæ obſtaret? Marcellus reſpondit: Si oppoſuerit exceptionem ſibi antè pignoratæ, & nihil aliud nouum & ualidum adiecerit: ſine dubio obſtabit. eandem enim quæſtionem reuocat in iudicium. *Altera propoſitæ exceptionis replicatio eſt: Niſi de iure quoq; rei conuenti ſit pronunciatum in priore iudicio. Hæc exceptio elicitur ex uerbis d. l. 30. ã. propoſitis hiſce:* Nihil enim in ſuo iudicio de iure eius ſtatutum uidetur. *Item hiſce:* Quoniam de iure poſſeſſoris quæſitum nõ eſt, ſed de ſola obligatione. *Ergo contrà, ſi non ſolum de iure petitoris, ſed etiam de iure poſſeſſoris in priore iudicio pronunciatum eſt, reusq; abſolutus: eidem poſtea agenti proderit replicatio rei iudicatæ. Cui concordat l. 24. ff. de except. rei iudicatæ. cuius uerba uide ã. lib. 21. cap. 11. quæſt. 3. except. 10. Hactenus de exceptionibus, ſeu, ſi mauis, replicationibus aduerſus exceptionem rei iudicatæ & in iudiciũ deductæ: quarum tamen plures (ut dixi) uide ã. lib. 8. cap. 3. quæſt. 3. item J. cap. prox.*

QVIBVS ET ADVERSVS quos exceptio rei iudicatæ & in iudicium deductæ competit: item, Quid in eam ueniat? Cap. XVII.

PRima regula: *Exceptio rei iudicatæ & in iudicium deductæ, alij quàm contra quem in priore iudicio actum eſt, non competit. quæ regula approbatur l. 22. ff. de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Si cum uno hærede depoſiti actum ſit: tamen & cum cæteris hæredibus rectè agetur; nec exceptio rei iudicatæ eis proderit. Nam etſi eadem quæſtio in omnibus iudicijs uertitur: tamen perſonarum mutatio, cum quibus ſingulis ſuo nomine agitur, aliam atque aliam facit rem. *Concordat l. 7. §. & generaliter. ff. eod. tit. cuius uerba uide ã. cap. proxim. except. 5. Item concordat l. 14. in princip. ff. eod. tit. cuius uerba uide ã. cap. proxim. exception. 4. in princip. Item concordat l. 27. ff. eod. tit. cuius uerba uide d. exception. 4. in princip. Item concordat l. 2. C. quibus res iudicata non nocet. cuius uerba uide J. regul. proxim. in prin. Huius regulæ primum exemplum proponitur uerbis d. l. 17. iam propoſitis hiſce:* Si cum uno hærede depoſiti actum ſit, &c. *De quo uide plura J. exception. 4. replicat. 2. Aliud exemplum proponitur l. 93. §. ſi mandatu. ibi: & ad hæc. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ã. cap. 6. quæſtion. 2. regul. 4. Planè propoſitæ regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi ſucceſſori eius, contra quem antea eſt actum. quæ exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ã. cap. 1. quæſt. 7. reg. 2. Concordat l. 9. §. fin. ff. de exception.*

ception rei iudicatæ . cuius uerba uide ȷ . exceptioe. proxim Concordat item l.11.§.item Iulianus.ff.eod.tt. cuius uerba uide ȷ. cap.proxim . exception.5. exemplo 2.Concordat item d.l. 11. §. ſi egero , his uerbis: Si egero cum uicino equæ pluuiæ arcendæ, deinde alteruter noſtrûm prædium uẽdiderit,& agat emptor,uel cum eo agatur: hæc exceptio nocet:ſed de eo opere quod iam erat factum , cum iudicium acciperetur. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi auctor ex eo quòd dolo deſierit poſsidere , conuentus ſit. hoc enim caſu exceptio ſucceſſori eius & poſſeſſori non prodeſt. quæ replicatio approbatur l. 95. §. dolo,in fine.ff.de ſolutionibus. cuius uerba cum concordantibus uide ȷ.lib.51.cap.2.regul.1.exception.15. Altera exceptio uidetur : Niſi auctori eius contra quem antea eſt actum. Sed hæc exceptio reprobatur l.9 §.fin cum lege ſequente.ff.de except.rei iudicatæ, his uerbis: Iulianus ſcribit, exceptionem rei iudicatæ à perſona auctoris ad emptorem tranſire ſolere : retrò autem ad auctorem ab emptore reuerti non debere. Quare ſi hæreditariam rem uendideris, egoq; eandem ab emptore petiero,& uicero:petenti tibi non opponam exceptionem . et ſi ea res iudicata non ſit inter me & eum: cui uendidiſti.Item ſi uictus fuero : tu aduerſus me exceptionem non habebis. Planè admittitur exceptio propoſita primùm quidem in eo qui dolo malo poßidere deſijt,poſſeſſore prius conuento quæ diſtinctio approbatur l.15.§ . penult.ff. de petit.hæred.cuius uerba uide ȷ.lib.51.cap.2.reg.2.except.4.repl.1. Deinde admittitur exceptio propoſita in uenditore hæreditatis emptore conuento,l.2 . C.de pactis.cuius uerba uide ȷ.lib.56. ca 6.reg.5. except.3. Tertia exceptio eſt:Niſi patri eius filijfamiliâs , cum quo antea eſt actum. Hæc exceptio approbatur l.11. §.ſi quis hominem.ff.de except.rei iudicatæ,his uerbis: Si quis hominem à filiofamiliâs petierit,deinde eundem à patre petat:locum habet hæc exceptio. Quarta exceptio eſt:Niſi fideiuſſori uel mandatori eius cum quo antea eſt actũ. Hæc exceptio approbatur per ea quæ proponuntur ȷ.cap.1. quæſt.7. reg.4. Concordat l.21.§. fin.ff. de except.rei iudicatæ,his uerbis: Si pro ſeruo meo fideiuſſeris,& mecum de peculio actum ſit: ſi poſtea tecum eo nomine agetur, excipiẽdum eſt de re iudicata. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt:Niſi actoris culpa reus principalis fuerit abſolutus. Hæc replicatio reprobatur l. 95. §.penult ff.de ſolutionibus,his uerbis: Si creditor à debitore petens culpa ſua cauſſa ceciderit:propè eſt, ut actione mandati nihil à mandatore conſequi debeat:cum ipſius uicio acciderit,ne mandatori poſsit actionibus cedere. Altera replicatio eſt : Niſi reus principalis non abſolutus ſit,ſed condemnatus, uel cõuentus ſaltẽ.quæ replicatio approbatur l.71.in prin. ibi:quamuis etiam.ff.de fideiuſſorib.his uerbis: Iudicio conuento principali debitore, mandator non liberetur. Concordat l.8.§.& poſt litem.ibi:ſi uerò.ff.eod.tt. cuius uerba uide ȷ. lib. 45. cap.1.quæſt.2. except.27. Item concordat l.25. §. fin. ff.eod.tt.cuius uerba uide d.cap.1.quæſt.5.reg.1. except.4.Item concordat l.25.C.de fideiuſſoribus.cuius uerba uide d.quæſt.2.except.50.Item concordat l.28. C.eod.tt.cuius uerba uide ȷ.except.6.repl.3.Item concordat l.84.ff. de ſolutionib.cuius uerba uide ȷ. cap. 7.except.2.repl.1.Concordat item l.22 ff. eod.tt. cuius uerba uide ȷ.except.6.repl.3.Item cõcordat l.116. ibi:ſed etſi decem.ff.de uerb.obligat.cuius uerba uide ȷ.lib.45.cap.5.quæſt.10 reg.1.except.3.Item concordat l.27.§.fin ff.mandati.cuius uerba uide ȷ. lib.45. cap.1. quæſt.9. reg.1. Planè propoſitæ replicationis duplicatio prima hæc eſt : Niſi litis tantùm exercendæ gratia fideiuſſor ſit acceptus . quæ duplicatio approbatur d.§.& poſt litem.ff.de fideiuſſoribus. Altera duplicatio eſt : Niſi reus condemnatus ſententiæ paruerit.quæ duplicatio approbatur d.l.28.C. de fideiuſſoribus.Cõcordat l.11.in fine.C.eod.tt.cuius uerba uide ȷ.lib.45.cap.1 quæſt.2.except.55 Item concordat l.13.in fine.ff.de fideiuſſorib.cuius uerba (ut dixi) uide d.cap.1.quæſt.5.reg.1.except.4 . Item concordat d.l.27.§.fin.ff.mandati.item d.l.84.in fine.ff. de ſolutionib.item d.l.116.ibi:niſi iudicatum.ff. de uerb.obligat.Hæc de ſecũda replicatione eiuſq; duplicationib. ſunt dicta. Tertia replicatio eſt: Niſi reus principalis ob perſonalem aliquam exceptionem ſit abſolutus.quæ fideiuſſori eius non datur.Hæc replicatio approbatur , ſimul & declaratur per ea quæ propoſita ſunt ȷ.cap.1.quæſt.7.reg.4. except.1. cum ſequentib. Quinta exceptio eſt:Niſi ei cuius fideiuſſor uel mandator antea conuentus fuit.Hæc exceptio reprobatur l.13.in prin.ff.de fideiuſſorib.cuius uerba uide ȷ. lib. 45.cap.1.quæſt.5.reg.1.except.4. Concordat l.95. §. ſi mandato.ff.de ſolution . cuius uerba uide ȷ. cap.6. quæſt.2.reg.4 Item cõcordat l.28.ibi:uel ipſum reũ. C.de fideiuſſorib . cuius uerba uide ȷ . lib.45. cap.1. quæſt.2.exc.50.Itẽ concordat l.60.in prin.ff.mãdati, cuius uerba uide ȷ.lib.45.cap.5 quæſt.10.reg.1.exc.1. Sexta exceptio eſt: Niſi cõſorti litis.Hæc exceptio approbatur l.51.§.fin.ff de euictionib. his uerbis: Si plures mihi in ſolidũ pro euictione teneãtur , deinde poſt euictionẽ cum uno fuero expertus:ſi agã cum cæteris,exceptiõe me eſſe repellendum, Labeo ait. Concordat l.2. in fine.ff.de duob.reis conſtit.cuius uerba uide ȷ. lib. 58.cap.12.reg.1.in prin.Concordat l.8.§.2.ff. de leg.1. his uerbis: Si ita ſcriptum ſit, Lucius Titius hæres meus, aut Mæuius hæres meus decem Seio dato : cum utro uelit, Seius aget , ut ſi cum uno actum ſit, & ſolutum.alter liberetur:quaſi duo rei promittendi in ſolidum obligati fuiſſent. Quid ergo ſi ab altero partem petierit? liberum ei erit ab alterutro reliquum petere. Idem erit,etſi alter partem ſoluerit. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt : Niſi pars tantùm à

priets

priore ſit petita. Hæc replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce: Quid ergo ſi ab altero partem petierit, &c. *Altera replicatio eſt: Niſi cum ſingulis non in ſolidum, ſed pro parte tenerentur, unus ex ijs conuentus ſit & abſolutus. hoc enim caſu alteri exceptio non prodeſt. quæ replicatio approbatur exemplo heredum l.22.ff.de except. rei iudicatæ. cuius uerba uide ſ. ead.reg.in prin. Tertia replicatio eſt: Niſi conſors litis antea abſolutus non ſit, ſed condemnatus, uel conuentus ſaltem. Hæc replicatio approbatur l.28.§. idemq́. C.de fideiuſſoribus, his uerbis:* Generaliter ſancimus, quemadmodum in mandatoribus ſtatutum eſt, ut conteſtatione contra unum ex his facta, alter non liberaretur: ita & in fideiuſſoribus obſeruari. Inuenimus etenim in fideiuſſorum cautionibus plerunq; ex pacto huiuſmodi cauſſæ eſſe proſpectum. Et ideo generali lege ſancimus, nullo modo electione unius ex fideiuſſoribus, uel ipſius rei alterum liberari: uel ipſum reum, fideiuſſoribus uel uno ex his electo, liberationem mereri, niſi ſatisfactum ſit creditori: ſed manere ius integrum, donec in ſolidum ei pecuniæ perſoluantur, uel alio modo ei ſatis fiet. Idemq́; in duobus reis promittendi cōſtituimus, ex unius rei electione præiudicium creditori aduerſus alium fieri non concedentes: ſed remanere & ipſi creditori actiones integras & perſonales & hypothecarias, donec per omnia ei ſatisfiat. Si enim pactis conuentis hoc fieri conceditur, & in uſu quotidiano ſemper hæc uerſari aſpicimus: quare non ipſa legis authoritate hoc permittatur, ut nec ſimplicitas ſuſcipientium contractus ex quacunque cauſſa poſsit ius creditoris mutilare? *Concordat l.32.ff.de ſolutionib. his uerbis:* Si decem ſtipulatus à Titio, deinde ſtipuleris à Seio, quanto minus ab illo conſecutus ſis: etſi decem petieris à Titio, non tamen abſoluitur Seius. Quid enim ſi condemnatus Titius nihil facere poteſt? Sed etſi cum Seio prius egeris, Titius in nullam partem liberatur. Incertum quippe eſt, an omnino Seius debiturus ſit. denique ſi totum Titius ſoluerit: nec debitor fuiſſe uidebitur Seius, quia conditio eius defecit. *Concordat item l. ult. in prin. ff. ſi certum petatur, his uerbis:* Si ego decem ſtipulatus à Titio, deinceps ſtipuler à Seio, quanto minus à Titio conſequi poſsim: ſi decem petiero à Titio, nō liberatur Seius. alioquin nequidquam mihi caueatur. At ſi iudicatum fecerit Titius: nihil ultrà Seius tenebitur. Sed etſi cum Seio egero, quantumcunq; eſt, quo minus à Titio exigere potero eo tempore, quo iudicium inter me & Seium acceptum eſt: tanto minus poſtea à Titio petere poſſum.

Concordat item l.116. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ſ.lib.45.cap.3. quæſt.11. reg.1.except.1. Septima exceptio eſt: Niſi ei cuius defenſor antea conuentus fuit. Hæc exceptio approbatur l. 11. §. hoc iure. ibi: ex perſona. ff. de except. rei iudicatæ. cuius uerba uide ſ.reg.prox.except.2. Concordat l.23.ff.de ſolutionib. cuius uerba uide ſ.cap.7. except.2. diſtinct.3. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi defenſor antea conuentus, condemnatus ſit. Hæc replicatio approbatur l.7.ff.de rei uendicat. his uerbis: Si is qui obtulit ſe fundi uindicationi, damnatus eſt: nihilominus à poſſeſſore rectè petitur, ſicut Pedius ait. *Altera replicatio eſt: Niſi mortuo iam domino defenſionē cauſſæ quis ſuſceperit. quæ replicatio approbatur l.74.§. cum abſentem. ff. de iudicijs. cuius uerba uide ſ. lib. 44.cap.7.quæſt.1. except.16. repl.2. Octaua exceptio eſt: Niſi re commodata furto ablata, dominus rei furem elegerit. hoc enim caſu commodatario conuento datur exceptio: uel contrà furi datur exceptio, electo commodatario. quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur Inſt. de obligat. quæ ex delicto. §. quæ de fullone. cuius uerba uide ſ.lib.46.cap.4.reg. 11.in prin. Concordat l.22.C.de furtis. cuius uerba uide d. reg 11. except.5. Hactenus quibus exceptio rei iudicatæ & in iudicium deductæ competat, expoſitum eſt.*

II. Regula: *Aduerſus alium quàm qui priore iudicio egit, exceptio rei iudicatæ & in iudicium deductæ non datur. quæ regula approbatur l. 63. in prin. ff. de re iudicata, his uerbis:* Sæpe conſtitutum eſt, res inter alios iudicatas alijs non præiudicare, &c. *Reliqua uerba uide ſ.except.3. Cōcordat l.10.ff.de exceptionib. his uerbis:* Modeſtinus reſpondit, res inter alios iudicatas alijs nō obeſſe: nec ſi is contra quē iudicatū eſt, &c. *Reliqua uerba uide ſ.cap.prox.except.4. in prin. Cōcordat item l.1. ff. de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Cum res inter alios iudicatæ nullum alijs præiudicium faciant: ex eo teſtamento, ubi libertas data eſt, uel legatum, agi poteſt: licet ruptum uel irritum, aut iniuſtum dicatur teſtamentum. nec ſi ſuperatus fuerit legatarius, præiudicium libertati fit. *Concordat item l. 27. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ.cap.proxim.exception.4.in prin. Item concordat l.1.C. quibus res iudicata non nocet. cuius uerba uide ſ.lib.8. cap.3. exception. 28. Item concordat l.2. C.eod.tit. his uerbis:* Res inter alios iudicatæ neque emolumentum adferre ijs qui iudicio non interfuerunt, neque præiudicium ſolent irrogare. Ideoque nepti tuæ præiudicare non poteſt, quod aduerſus cohæredes eius iudicatum eſt, ſi nihil aduerſus ipſam ſtatutum eſt. *Concordat item l. 3. C. eod. tit. his uerbis:* Iuris manifeſtiſsimi eſt, & in accuſationibus ijs qui congreſsi in iudicio non ſunt, officere non poſſe, ſi quid fortè præiudicij uidea-

tur

tur oblatum. *Concordat item l.4.C.eod.tt. his uerbis:* Nec in ſimili negocio res inter alios acta abſenti præiudicare, ſæpe conſtitutum eſt. *Concordat item l.2.C.de exceptionib. his uerbis:* Pro portione tua, qua domum ad te pertinere dicis, ſi iudicatum non eſt, actionem dirigere potes: nam exceptio rei iudicatæ ei demum obſtat, uel ſucceſſoribus eius, inter quos cognitum ſuper ea re, & pronunciatum eſt. *Concordant deniq; ea quæ proponuntur ſ.lib.37.cap.7. in prin. Huius regulæ exemplum etiam proponitur l.14.§.quoties. ff.de appellationib. cuius uerba uide ſ. lib.12.cap.12. cauſſa 67.except.1. Item ſ. lib.8. cap.3. except.10.in prin. Aliud exemplum proponitur l.44.§.fin. ff. de iudicijs. cuius uerba uide ſ.lib.5.cap.1.quæſt.4.cauſſa 6. Planè propoſitæ regulæ exceptiones hæ ſunt. Prima exceptio eſt: Niſi cùm pluribus eadem actio competeret, unus ex iis agens uictus ſit. hoc enim caſu ceteris quoq; poſtea agentibus exceptio rei iudicatæ obſtabit. quæ exceptio approbatur l.2.ff.de duob.reis cõſtit. cuius uerba uide ſ.lib.18.cap.12.reg.2.in prin. Concordat l.31.§.ſi duo. ibi: ferè autem ff.de nouat. cuius uerba uide ſ.cap.14.quæſt.4.except.5. Item cõcordat l.6 ff. commodati. cuius uerba uide ſ. lib.39. cap.5.quæſtion.3. reg 5. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi non in ſolidum. ſed pro parte ſingulis actio competat. hoc enim caſu uno ex plurib. agenti, alijs non præiudicatur. quæ replicatio approbatur exemplo heredum l.29.in prin.ff.de except.rei iudicatæ. cuius uerba uide ȷ. dupl. prox. Concordat l.63. in prin.ff. de re iudicata. cuius uerba uide ȷ.exc.3. Itẽ concordat l.2.C.de exceptionib. cuius uerba uide paulo ſuperius ead.reg.in prin. Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi res pro qua pronunciatum eſt, diuiſionem non recipiat. hoc enim caſu, uno ex pluribus agente, etiam ceteris præiudicatur. quæ duplicatio approbatur exemplo libertatis d.l.29. his uerbis:* Iudicatæ quidam rei præſcriptio cohæredi, qui non litigauit, obſtare non poteſt: nec in ſeruitutem uidetur peti poſt rẽ pro libertate iudicatam nondum ex cauſſa fideicommiſſi manumiſſus. Sed Prætoris oportet in ea re ſententiam ſeruari, quam pro parte uicti præſtare non poteſt. nam & cum alterum ex cohęredibus inofficioſi quæſtio tenuit, aut etiam duobus ſeparatim agentibus, alter obtinuit, libertates cõpetere placuit: ita tamen, ut officio iudicis indemnitati uictoris, futuriq; manumiſſoris conſulatur. *Huius duplicationis triplicatio eſt, quòd quamuis in ipſa re pro qua pronunciatũ eſt, alijs quoq; præiudicetur: tamen quoad partem precij rei petitæ, quod diuiſionem recipit, non præiudicetur. quæ triplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Ita tamen, ut officio iudicis, &c. *Altera duplicatio uidetur: Niſi unus heredum litem quam defunctus inchoauit. proſequatur. Sed hæc duplicatio reprobatur l.31.ff.de iudicijs, his uerbis:* Si petitor plures hæredes reliquerit, unuſq; eorum iudicio egerit: non eſt uerum, totã rem quæ in priore iudicio fuit, deductam eſſe. Nec enim quiſquam alienam actionẽ in iudicium, inuito cohærede, perducere poteſt. *Hæc de prima exceptione. Secunda exceptio eſt: Niſi cum antea procurator, tutor uel curator egiſſet, poſtea dominus ipſe agat. Hæc exceptio approbatur l.11.§.hoc iure.ff.de except.rei iudicatæ, his uerbis:* Hoc iure utimur, ut ex parte actoris in exceptione rei iudicatæ hæ perſonæ contineantur, quæ rem in iudicium deducunt. Inter hos erunt procurator cui mãdatum eſt, tutor, curator furioſi, uel pupilli, actor municipum. Ex perſona autem rei etiam defenſor numerabitur: quia aduerſus defenſorem agit, qui litem in iudicium deducit. *Concordat l.4.ff.eod.tt. his uerbis* Rei iudicatę exceptio tacitè continere uidetur omnes perſonas, quæ rem in iudicium deducere ſolent. *Item concordat l.21.ff.de admin. tutor. cuius uerba uide ſ lib.18.cap.1.officio 5. reg.10.in prin. Tertia exceptio eſt: Niſi cum poſteriori actori actio primum competeret, is ſequentẽ prius agere paſſus ſit. hoc enim caſu ei poſtea agenti exceptio obſtabit. quæ exceptio approbatur, ſimul et diſtinguitur l.63.ff de re iudicata, his uerbis:* Sæpe conſtitutum eſt, res inter alios iudicatas alijs non præiudicare. quod tamen quandam diſtinctionem habet. Nam ſententia inter alios dicta, aliàs quibuſdã etiam ſciẽtibus non obeſt: quibuſdam uerò, etiam ſi contra ipſos iudicatum ſit, nihil nocet. Nã ſciẽtibus nihil præiudicat: ueluti ſi ex duobus hæredibus debitoris alter condemnatur. Nam alteri integra defenſio eſt, etiam ſi cum hærede ſuo agi ſcierit. Item ſi ex duobus petitoribus alter uictus adquieuerit, alterius petitioni non præiudicatur: idq; ita reſcriptũ eſt. Sed ſcientibus ſententia quæ inter alios dicta eſt, obeſt: cum quis de ea re, cuius actio uel defenſio primùm ſibi cõpetit, ſequentem agere patiatur: ueluti ſi creditorem experiri debitor paſſus ſit de proprietate pignoris, aut maritus ſocerum uel uxorem de proprietate rei in dotẽ acceptæ, aut poſſeſſor uenditorẽ de proprietate rei emptæ. Et hæc ita ex multis conſtitutionibus intelligenda ſunt. Cur autem his quidem ſcientia noceat, ſuperioribus non noceat, illa ratio eſt: quòd qui ſcit coheredem ſuum agere, prohibere eum, quo minus uti uelit propria actione, nõ poteſt. Is uerò qui priorem dominum defendere cauſſam patitur, ideo propter ſcientiam præſcriptione rei (quamuis inter alios iudicatæ) ſummouetur: quia ex uoluntate eius de iure quod ex perſona agentis habuit, iudicatũ eſt. Nam etſi libertus meus

me

me interueniente ſeruus uel libertus alterius iudicetur, mihi præiudicatur. Diuerſa cauſſa eſt, ſi fundum à te Titius petierit, quem ego quoq;, ſed non ex perſona Titij, ad me pertinere dico. Nam quamuis contra Titium me ſciente iudicatum ſit: nullum tamen præiudicium patior, quia neq; ex eo iure, quo Titius uictus eſt, uindico: neq; potui Titio interdicere, quo minus ſuo iure utatur, ſicuti de cohærede ſuprà diximus. *Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi poſterior actor priorem agere ignorauit. quæ replicatio elicitur ex uerbis iam propoſitis hiſce:* Ideo propter ſcientiam præſcriptione rei iudicatæ ſubmouetur. *Altera replicatio eſt: Niſi poſterior actor priorem agentem prohibere non potuit. Hæc replicatio approbatur uerbis d. l. 63. iam propoſitis hiſce:* Cur autẽ his quidem ſcientia noceat, ſuperioribus non noceat, &c. *item hiſce:* Diuerſa cauſſa eſt, ſi fundum à te, &c. *Quarta exceptio eſt: Niſi cum antea auctor egiſſet, nunc ſucceſſor agat uel uniuerſalis uel ſingularis. Hæc exceptio approbatur l. 28. ff. de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Exceptio rei iudicatæ nocebit ei, qui in dominium ſucceſſit eius qui in iudicio expertus eſt. *Concordat l. 9. §. fin. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. reg. prox. except. 2. Concordat item l. 11. §. ſi egero. ff. eod. tt. cuius uerba uide d. reg. prox. except. 1. in prin. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi ex noua cauſſa, quæ prius iudicium ſecuta eſt, agatur. quæ replicatio elicitur ex uerbis d. §. ſi egero, hiſce:* Sed de eo opere, &c. *De hac replicatione uide ſ. cap. prox. except. 4. Altera replicatio eſt: Niſi cum debitor antea de re quam pignori dedit, egiſſet, poſtea creditor cui pignori res data eſt, agat. Hæc replicatio approbatur l. 29. §. fin. ff. de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Si debitor de dominio rei quam pignori dedit, non admonito creditore cauſſam egerit, & contrariam ſententiam acceperit: creditor in locũ uicti ſucceſſiſſe non uidebitur: cum pignoris conuentio ſententiam præceſſerit. *Concordat l. 3. in prin. ff. de pignor. & hypoth. his uerbis:* Si ſuperatus ſit debitor qui rem ſuam uindicabat, quòd ſuam non probaret: æquè ſeruanda erit creditori actio Seruiana, probanti rem eo tempore quo pignus contrahebatur, in bonis illius fuiſſe. Sed & ſi uictus eſt debitor uindicans hæreditatem: iudex actionis Seruianæ, neglecta de hæreditate dicta ſententia, pignoris cauſſam inſpicere debebit. Atquin aliud in legatis & libertatibus dictum eſt: cum ſecundum eum qui legitimam hæreditatem uindicabat, ſententia dicta eſt. Sed creditor non bene legatarijs comparatur: cùm legata quidem aliter ualere non poſſint, quàm ſi teſtamentum ratum eſſe conſtet. Enimuerò fieri poteſt, ut & pignus rectè ſit acceptum, nec tamen ab eo lis bene inſtituta. *Concordat item l. 5. C. eod. tt. his uerbis:* Præſes prouinciæ, uir clariſſimus, ius pignoris tui exequentem te audiet: nec tibi oberit ſententia aduerſus debitorem tuum dicta, ſi eum colluſiſſe cum aduerſario tuo, aut (ut dicis) non cauſſa cognita, ſed præſcriptione ſuperatum eſſe conſtiterit. *Concordat deniq; l. 4. §. quæ conſtitutio. ff. de appellationib. cuius uerba uide ſ. lib. 8. cap. 2. quæſt. 3. except. 1. Planè propoſitæ replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi debitor uictus, poſtquam rem petierat, eam pignori obligauerit. Hæc duplicatio approbatur l. 11. §. fin. ff. de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Si rem quam à te petierat, Titius pignori Seio dederit, deinde Seius pigneraticia aduerſus te utatur: diſtinguendum erit, quando pignori dedit Titius. et ſiquidem antequam peteret: non oportet ei nocere exceptionem. nam & ille petere debuit, & ego ſaluam habere debeo pigneraticiam actionem. Sed ſi poſteaquam petijt, pignori dederit: magis eſt ut noceat exceptio rei iudicatæ. *Huius duplicationis triplicatio uidetur talis: Niſi debitor per iniuriam iudicis uictus ſit. Hæc triplicatio reprobatur l. 3. §. fin. ff. de pignorib. & hypoth. cuius uerba uide ſ. lib. 40. cap. 3. except. 19. Quinta exceptio eſt: Niſi cum antea ſucceſſor egiſſet, nunc auctor eius agat. Hæc exceptio reprobatur l. 9. §. fin. ff. de except. rei iudicatæ. cuius uerba uide ſ. reg. prox. except. 2. Planè admittitur exceptio propoſita, ſi cum auctor ſciret ſibi actionem competere, ſucceſſorem experiri ſit paſſus. quæ diſtinctio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur ſ. except. 3. Huic diſtinctioni concordat l. 20. in prin. C. de euictionibus, his uerbis:* Si parentes ueſtri mancipia uendiderunt, quæſtioque dominij mota eſt emptoribus: adeſſe ac defendere cauſſam non prohibemini. Quòd ſi eis etiam euicta ſunt: inſtauratio litis ex perſona ueſtra, ſi appellationem non interpoſuiſtis, contra ius deſideratur. Empti ſanè iudicio pro euictione, ſi conueniri cœperitis, nec uobis ut defenderetis, denunciatum probatur: intelligitis quatenus uoſmetipſos tueri debeatis. *Hactenus quibus & aduerſus quos exceptio rei iudicatæ competat, dictum eſt: nũc quid in ea ueniat, dicendum.*

III. *Regula: In alia re quàm de qua in priore iudicio actum eſt, exceptio rei iudicatæ & in iudicium deductæ non obeſt. quæ regula approbatur l. 12. cum duabus legibus ſequentibus. ff. de exceptione rei iudicatæ. cuius uerba uide ſ. cap. prox. except. 4. in prin. Concordat l. 5. ibi: rectéq; ita ff eod. tt. cuius uerba uide ſ. cap. proxim. exception. 5 in prin. Item concordat l. 27. ibi: id ipſum de quo. ff. eod. tt. cuius uerba uide d. exception. 4. in princip. Huius regulæ exemplum proponitur l. 21. in prin. ff. d. tt. his*

uerbis: Si, cùm teſtamento argentum mihi legatum eſſet, egerim cum hærede, & poſtea codicillis prolatis ueſtem quoq; mihi legatam eſſe appareat: non eſt deducta in ſuperiua iudicium ueſtis cauſſa: quia nec litigatores nec iudex de alio, quàm de argento, actum intelligaut. *Alterum exemplum proponitur l.30.ff.eod.tt. his uerbis:* Si ex taſtamento actum ſit cum hærede ab eo qui, cum totum argentum ei legatum erat, menſas duntaxat ſibi legatas putaret, earumq; duntaxat æſtimationem in iudicio feciſſet: poſtea eundem petiturum de argento quoq; legato, Trebatius ait: nec obſtaturam ei exceptionem, quoniam non ſit petitũ, quod nec actor petere putaſſet, nec iudex in iudicio ſenſiſſet. *Tertium exemplum proponitur l.23.ff.eod.tt.his uerbis:* Si in iudicio actum ſit, uſuræque ſolæ petitæ ſint: non eſt uerendum, ne noceat rei iudicatæ exceptio circa ſortis petitionem: quia ea non competit, nec oppoſita nocet. Eadem erunt, etſi quis ex bonæ fidei iudicio uelit uſuras tantùm perſequi. Nam nihilominus uſuræ cedunt futuri temporis. quamdiu enim manet contractus bonæ fidei, currunt uſuræ. *Quartum exemplum proponitur l.2.C.de iudicijs, hiſce uerbis:* Licet iudice accepto cum tutore tuo egiſti: ipſo iure actio tutelæ ſublata non eſt. Et ideo ſi rurſus eundem iudicem petieris: contra utilem exceptionem rei iudicatæ, ſi de ſpecia de qua agis, in iudicio priore tractatum non eſſe allegas, non inutiliter replicatione doli mali uteris. *Planè propoſitæ regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi cum antea totum petitum eſſet, nunc pars eius petatur. hoc enim caſu nihilominus obſtat exceptio rei iudicatæ, quamuis aliud peti uideatur. quæ exceptio approbatur l.7. in prin. ff. de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Si quis, cum totum petijſſet, partem petat: exceptio rei iudicatæ nocet. nam pars in toto eſt. Eadem enim res accipitur, etſi pars petatur eius quod totum petitum eſt: nec intereſt, utrum in corpore hoc quæratur, an in quantitate, uel in iure. Proinde ſi quis fundum petierit, deinde partem petat, uel pro diuiſo uel pro indiuiſo: dicendum erit exceptionem obſtare. Proinde etſi proponas mihi, certum locum me petere ex eo fundo quem petij; obſtabit exceptio. Idem erit probandum, etſi duo corpora fuerunt petita, mox alterutrum corpus petatur: nam nocebit exceptio. Idem ſi quis fundum petierit, mox arbores exciſas ex eo fundo petat: aut inſulam petierit, deinde aream, uel tigna, uel lapides petat. Idem ſi nauem petiero, poſtea ſingulas tabulas uendicem. *Hiſce uerbis exceptio propoſita approbatur, ſimul & quinq; exemplis declaratur. Primum exemplum proponitur his uerbis:* Proinde ſi quis fundum petierit, deinde partem petat. &c. *Alterum exemplum proponitur hiſce uerbis:* Idem erit probandum, etſi duo corpora, &c. *Cui concordat l.21.§.ſi Stichum. ff. eod.tt. his uerbis:* Si Stichum & Pamphilum tuos eſſe petieris, & abſoluto aduerſario Stichum tuum eſſe petas ab eodem: exceptionem tibi obſtare conſtat. *Tertium exemplum proponitur his uerbis:* Idem ſi quis fundum petierit, mox arbores exciſas ex eo fundo petat. *Quartum exemplum proponitur ibidem his uerbis:* Aut inſulam petierit, deinde areã, uel tigna, uel lapides petat. *Concordat l.ſi unus.27.§.antepenult.ff. de pactis. cuius uerba uide ſ. lib. 37. cap. 8. except. 5. Planè corrigitur hoc exemplum d.l.7.§.in his igitur, his uerbis:* In his ferè omnibus exceptio nocet: ſed in cæmentis & tignis diuerſum eſt. Nam is qui inſulam petit, ſi cæmenta uel tigna, uel quid aliud ſuum petat: in ea conditione eſt, ut uideatur aliud petere. Etenim cuius inſula eſt, non utique & cæmenta ſunt. denique ea quæ iuncta ſunt ædibus alienis, ſeparata dominus uindicare poteſt. *Sed hæc replicationis loco notabuntur ſ. replicat.2. Quintum propoſitæ exceptionis exemplum proponitur uerbis d.l.7.§.propoſitis hiſce:* Idem ſi nauem petiero, poſtea ſingulas tabulas uendicem. *Sextum exemplum proponitur d.l.7.§.fin. his uerbis:* Si hæreditate petita ſingulas res petat, uel ſingulis rebus petitis hæreditatem petat: exceptione ſubmouebitur. Idem erit probandum, etſi quis debitum petierit à debitore hæreditario, deinde hæreditatem petat: uel contrà, ſi antè hæreditatem petierit, & poſtea debitum petat. nam & hic obſtabit exceptio. Nam cum hæreditatem peto: & corpora & actiones omnes quæ in hæreditate ſunt, uidentur in petitionem deduci. *Concordat l.3.in fine.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ. exception.proxim. in prin. Item concordat d.§. antepenult.ff.de pactis. Septimum exemplum proponitur l.26.§.fin.ff. de exception. rei iudicatæ, his uerbis:* Si fundo petito, poſtea inſula quæ è regione eius in flumine nata erit, petatur: exceptio obſtatura eſt. *Octauum exemplum proponitur l.21.§.ſi fundum.ff.eod.tt. his uerbis:* Si fundum meum eſſe petiero, deinde poſtea uſumfructum eiuſdem fundi petã: quia ex illa cauſſa, ex qua fundus meus erat, meus eſt: exceptio mihi obſtabit. quia qui fundum habet, uſumfructum ſuum uindicare non poteſt. *Nonum exemplum proponitur l.10. in prin. ff. d.tt. cuius uerba uide ſ. cap. prox. except.4. repl.1. Decimum exemplum*

proponitur

proponitur d.l.21.§.ſi petiero. his uerbis: Si petiero gregem, deinde ſpeciale corpus ex grege petam. ſi tunc adfuit in eo grege, puto obſtaturam exceptionem. *Hactenus propoſitæ exceptionis exempla ſunt enumerata. Planè eius replicatio prima hæc eſt: Niſi pars quæ petitur, poſt petitionem totius acceſſerit. quæ replicatio elicitur ex uerbis d.§.ſi petiero, iam propoſitis hiſce:* Si tunc adfuit in eo grege, &c. *Ergo ſi non adfuit, ſed poſtea acceſſit, exceptio non obſtabit. Cui concordat l.23.ff.de iudicijs, hiſce uerbis:* Non poteſt uideri in iudicium ueniſſe id quod poſt iudicium acceptum accidit: ideoque alia interpellatione opus eſt. *Huius exemplum proponitur l.7.§.ſi ancillam.ff. de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Si ancillam prægnantem petiero, & poſt litem conteſtatam conceperit & pepererit, mox partum eius petam: utrum idem petere uidear, an aliud, magnæ quæſtionis eſt. De fructibus eadem quæſtio eſt, & de partu: hæc enim nondum erant in rebus humanis, ſed ex ea re ſunt, quæ petita eſt: magisque eſt, ut iſta exceptio petitori non noceat. Planè ſi in reſtitutionem uel fructus, uel etiam partus uenerunt, æſtimatiq; ſunt: conſequens erit dicere, exceptionem objiciendam. *Aliud exemplum proponitur l.14.§.qui cum.ff. eod. tt. his uerbis:* Qui cum partem uſusfructus haberet, totum, ſi poſtea partem adcreſcentem petat, non ſubmouebitur exceptione: quia uſusfructus non portioni, ſed homini adcreſcit. *Concordat l.ſi Titio.33.§.uſumfructum.ff.de uſufructu & quemad. his uerbis:* Vſumfructum in quibuſdam caſibus non proprietatis effectum obtinere conuenit. Vnde ſi fructus uel fundi portio petatur, & abſolutione ſecuta, poſtea pars altera, quæ adcreuit, uindicetur: in lite quidem proprietatis, rei iudicatæ exceptionem obſtare: in fructus uerò non obſtare, ſcribit Iulianus: quoniam portio fundi (uelut alluuio) portioni, perſonæ uſusfructus adcreſceret. *Altera propoſitæ exceptionis replicatio eſt: Niſi cùm inſula petita eſſet, poſtea cæmenta, tigna, uel aliquid aliud eiuſmodi petatur. Hæc replicatio approbatur d.l.7.§.in his igitur. cuius uerba cum contradicentibus uide ʒ. ead. except. exemplo 4. Hæc de prima exceptione. Altera propoſitæ regulæ exceptio eſt: Niſi cum antea pars petita eſſet, nunc totum petatur. Hæc exceptio approbatur l.1.in fine.ff.de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Si ſingulis rebus petitis hæreditatem petat, uel contrà: exceptione ſubmouebitur. *Concordat l.7.§.fin.ff.eod.tt. cuius uerba uide ʒ. exception. proxim. exemplo 6. Huius etiam exemplum proponitur l.26. in prin. ff. eod tt. his uerbis:* Egi tecum ius mihi eſſe ædes meas uſque ad decem pedes altius tollere, poſtea ago ius eſſe mihi uſque ad uiginti pedes altius tollere: exceptio rei iudicatæ obſtabit proculdubio. Sed etſi rurſus ita agam, ius mihi eſſe altius ad alios decem pedes tollere, obſtabit exceptio: cum aliter ſuperior pars iure haberi non poſsit, quàm ſi inferior quoq; iure habeatur. *Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi cum antea iter eſſet petitum, nunc actus petatur. hoc enim caſu, quamuis actus iter in ſe contineat, tamen propoſitæ exceptioni locus non eſt. quæ replicatio approbatur l.11.§.ſi quis iter.ff. de except. rei iudicatæ, his uerbis:* Si quis iter petierit, deinde actum petat: puto fortius defendendum, aliud uideri tunc petitum, aliud nunc: atq; ideo exceptionem rei iudicatæ ceſſare. *Altera replicatio eſt: Niſi reus in iudicio partis ſit condemnatus. hoc enim caſu poſtea petenti totum exceptionem rei iudicatæ non objiciet. quæ replicatio approbatur exemplo l.20.ff. de exception. rei iudicatæ. cuius uerba uide ʒ. ead. reg. in prin. Huius autem replicationis ratio proponitur ʒ. cap. proxim. exception. 8. Tertiæ replicationis loco notandum, quia per petitionem partis futurum eſt præiudicium petitioni totius: reum conuentum, antequam ſententia feratur, exceptione Quòd præiudicium rei non fiat, defendi. de qua re dictum ʒ. lib.7. cap.1. quæſt.1. reg.3. Tertia propoſitæ regulæ exceptio eſt: Niſi qualitas uel quantitas rei petitæ alia ſit, ſubſtantia eadem. hoc enim caſu nihilominus exceptio rei iudicatæ obſtabit. quæ exceptio approbatur l.14.in prin. ff. de exception. rei iudicatæ, his uerbis:* Idem corpus in hac exceptione, non utiq; omni priſtina qualitate uel quantitate ſeruata, nulla adiectione deminutioneue facta, ſed pinguius pro communi utilitate accipitur. *Ait Iuriſconſultus:* Idem corpus. *De quo dixerat l.12. ff. eod. tt. cuius uerba uide ʒ. cap. proxim. exception. 4. in princip. Huius exceptionis exemplum proponitur l.21. §. ſi petiero. ff. eod. tt. his uerbis:* Si petiero gregem, & uel aucto uel deminuto numero gregis, iterum eundem gregem petam: obſtabit mihi exceptio. *Quarta exceptio eſt: Niſi cum quid ſub pœna deberetur, alterum ſit petitum. hoc eſt, uel pœna, uel res ſub pœna promiſſa. hoc enim caſu alterum petenti obſtabit exceptio rei iudicatæ. quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur ʒ. lib.38. cap.11. ſpecie 2. reg.3. except.1. Hactenus de exceptione rei iudicatæ & in iudicium deductæ.*

DE CONFVSIONE OBLIGAtionum. Cap. XVIII.

EST inſuper liberationis cauſſa, obligationum confuſio. Quod approbatur l.75.ff. de ſolutionibus, his uerbis: Sicut acceptilatio in eum diem præcedentes perimit actiones: ita & confuſio. Nam ſi debitor hæres creditori

ditori extiterit: confuſio hæreditatis perimit petitoris actionom. *Eſt autem hoc loco confuſio, cum in eandem perſenam ius creditoris & debitoris deuenit. quæ liberationis ſpecies ciuilis dicitur l.107.in fine. ff eod.tt. cuius uerba uide ȝ. cap.5. quæſt.2. diuiſ. 1. Sanè confuſionis ſpecies octo potiſsimùm numerantur, quæ cum ſuis exceptionib. in regulis ſequentibus proponentur.*

I. Regula: *Prima igitur ſpecies eſt, ſi debiter creditori hæres extiterit. hoc enim caſe tollitur obligatio. quæ regula approbatur uerbis d.l.95. iam propoſitis hiſce:* Si debitor hæres creditori extiterit: coofoſio hæreditetis perimit petitoris actionem. *Concordat l.95. §. aditio. ff. d. tt. de ſolutionibus, his uerbis:* Adiiio hæreditatis noononquam iure confundit obligationem: ueluti ſi creditor debitoris, uel cootrà debitor creditoris edierit hæreditatem. Aliqueodo pro ſolutiooo cedit: ſi fortè creditor, qui pupillo ſine tutoris euthoritate numos crediderat, hæres ei extiterit. noo enim quento locupletior factus pupillus eſt, conſequetur: ſed in ſolidum creditom ſuum ex hæreditate retinet. Aliqoando euenit, ut inanis obligetio aditione hæreditatis confirmetur. Nem ſi hæres qui reſtituit ex Trebelliano hæreditetem, fideicommiſſario hæree extitit: uel mulier quæ pro Titio intercesſerat, eidem hæres extitit: iocipit obligatio ciuilis propter hæreditatem eius qui iure tenebatur, euxilium exceptionie amittere. Etenim inconditum eſt, ſubuenire ſexui mulieris quæ ſuo nomine periclitetur. *Concordat item propoſitæ regulæ l.21. §. quòd ſi ſtipulator. ff. de fideiuſſoribus, his uerbis:* Quòd ſi ſtipulator reum hæredem ioſtituit: omnimodo fideiuſſoris obligetiouem perimit, ſiue ciuilis, ſiue tantùm neturelis io reum fuiſſet: quendoquidem nemo poteſt epud eundem pro ſeipſo obligetus eſſe. *Cencordat item l.34. §. quidam. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Quidem filiumſemiliâs, à quo fideiuſſorem acceperet, hæredem inſtitueret: quæſitum eſt, ſi iuſſo patris adijſſet hæreditatem, an pater cum fideiuſſore egere poſſet? Iulieous. Dixi, quoties reus ſatiſdandi, reo accipiendi hærss extitit: fideiuſſores idoo liberari, quia pro eodem apud eondem debere noo poſſeot. *Concordat deniq; l.3. C. de fideicommiſsis, his uerbis:* Cùm ſecundom uoluotatem defunctæ Chryſidem puellam eb hæredibos me nomiſſem, eemque priuſquam ei reſtitueretur hæreditas, inteſtetò uita functam propoous: ed menumiſſores eius ſucceſſio pertiuet: qui ſi edierint eius hæreditatem, confuſis actionibus fideicommiſſo ſont liberati. *Hactenus leges quibus regula propoſita approbatur. Planè eius regulæ eædem ſunt exceptiones, quæ ſunt regulæ inferioris proximæ.*

II. Regula: *Si creditor debitori hæres extiterit: itidem confunditur obligatio, & extinguitur actio. quæ regula approbatur uerbis d.§. aditio, paulo ſuperius propoſitis. Concordat l.7. in prin. C. de pactis. cuius uerba uide J. except. 7. Item concordat l.5. C. de hæred. actionib. cuius uerba uide ȝ. lib.7. cap.8. quæſt.1. reg.3. Planè propoſitæ regulæ exceptiones hæ ſunt. Prima exceptio eſt: Niſi hæreditas à creditore non ſit adita. quæ exceptio pluſquam manifeſta eſt, eiuſq; exemplum proponitur l.ult. §. filium. ff. de leg. 2. his uerbis:* Filiom & filiem hæredes ioſtituit, & libertis legeta dedit, eorumq; fidei commiſit io hæc uerbe: A' uobis peto, ut quidquid uobis legeui, eo contenti ſitis niuentes, ut poſt uos filijs meis reſtituatis. Defuocta teſtetricis filie, Mæoiue libertus deceſsit, hærede inſtituto petronæ filio ex parte debita, ex eltera extreoso. Quæſitum eſt, an adite hæreditete patronæ filius à cohærede ſuo partem eorum, quæ ex teſtemento matris ad Mæoium libertum peruenerant, petere poſſet? Scæoola. Reſpondi, eius quod ei debeterur, ſi hæreditatem non edijſſet, partem à cohærede petere poſſe. *Concordat item l. filiam. 17. ff. de auro, argento & mundo legato. cuius uerba uide ȝ. lib.32. cap.4. except 36 repl.2. Item concordat l.79. §. cum pater, in fine. ff. de leg. 2. cuius uerba uide ȝ. lib.32. cap.9. cauſſa 42. except.2. exemplo 1. Altera exceptio eſt: Niſi crediter hæres aduerſus aditionē hæreditatis in integrū ſit reſtitutus. Hæc exceptio approbatur l.86. §. fin. ff. de adquir. hæred. his uerbis:* Pupillis, quos placuit oneribus hæreditarijs eſſe liberãdos, cõfuſas actiões reſtitui oportet. *Tertia exceptio eſt: Niſi creditor hæres alij hæreditatem reſtituere fuerit coactus. quæ exceptio approbatur l.95. §. ſi creditor. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ȝ. lib. 45. cap.1. quæſt.2. except. 61. Concordat l.21. §. fin. ff. de inoff. teſtam. cuius uerba uide ȝ. lib.32. cap.6. quæſtiou.8. reg.5. Item concordat l.22. in fine. C. eod. tt. cuius uerba uide ȝ. lib.36. cap.4. quæſt.2. in prin. Planè huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi creditori tanquam indigno hæreditas ſit adempta: hoc enim caſu propoſita exceptione non adiuuatur. quæ replicatio approbatur l.1. ff. de his quæ ut indignis, his uerbis:* Indigno hærede pronunciato adempta hæreditate, confuſas actiones reſtitui non oportet. *Concerdat l.17. ff. eod. tt. cuius uerba uide ȝ. lib.32. cap. ult. quæſt.2. reg.1. Item concordat l.18. §. bonis, in fine. ff. eod. tt. cuius uerba uide alibi. Item concordat l.29. §. fin. ff. de iure fiſci. cuius uerba uide ȝ. lib.32. cap.13. reg. 14. Planè propoſitæ replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi creditor ignorans quid admiſit, ob quod hæreditate ſit priuandus. Hæc duplicatio ap-*

probatur

probatur d.l. 17. in fine. Concordat *l.21.§. neptis,in fine.ff.de S.C.Siloniano, his uerbis:* Neptis quæ poſſeſsionem auiæ,&c. *Altera propoſitæ exceptionis replicatio eſt: Niſi ex fideicommiſſo creditor alij hæreditatem reſtituit. quæ replicatio approbatur l.58.in prin.ff.ad S.C. Trebellianum, his uerbis:* Actio confuſa ex Trebelliano redintegrari non poteſt. *Concordat l.80.ff. eod.tit. cuius uerba uide ſ. lib.33. cap.7. reg.21. exception.2. Tertia replicatio eſt: Niſi dolo uel culpa creditoris aliquid ex hæreditate ſit deminutum: pro ea enim parte actio ei non reſtituitur. quæ replicatio approbatur exemplo l. debitor. 12. ff. de negocijs geſtis. cuius uerba uide ſ. lib.44. cap.6. quæſt.1. except. general.5. replicat.3. Quarta propoſitæ regulæ exceptio eſt: Niſi hæreditas ſoluendo non ſit. quæ exceptio approbatur l.22.§.ſi uerò & ipſe.C.de iure deliberandi. cuius uerba uide ſ. lib. 30. cap.1. quæſt.6. Huius exceptionis replicatio eſt: Niſi creditor omiſſo inuentario hæreditatem adierit. Hæc replicatio approbatur d.l.22. §. ſin uerò poſtquam adierint. cuius uerba uide d.quæſt.6. Quinta exceptio eſt: Niſi hæreditas ultra dodrantem legatis ſit exhauſta. hoc enim caſu creditor debitum ſuum ex legatis poteſt deducere. quæ exceptio approbatur l. 6. in prin.C.ad l.Falcidiam. cuius uerba uide ſ.lib.34.cap.2.quæſt.5.reg.4.except.4. Sexta exceptio eſt: Niſi pro parte tantùm creditor debitori hæres extiterit. hoc enim caſu pro reliqua parte, pro qua cohæredem habet, debitum petere non prohibetur. quæ exceptio approbatur l.50.ff.de fideiuſſoribus, his uerbis:* Debitori creditor pro parte hæres extitit, accepto cohærede fideiuſſore: quod ad ipſius quidem portionē attinet, obligatio ratione confuſionis intercidit, aut (quod eſt uerius) ſolutionis poteſtate. Sed pro parte cohæredis obligatio ſalua eſt, non fideiuſſoria, ſed hæreditaria: quoniam maior tollit minorem. *Concordat l.1. C.de hæred. actionib. his uerbis:* Pecuniam quam tibi à matre debitā fuiſſe dicis, ab hæredib. eius, cohæredibus tuis, pro parte ſibi competente petere debes. Sed & res, ſi quæ ob idem debitum obligatæ ſunt, perſequi non prohiberis. *Concordat item l.6.C.eod.tit.his uerbis:* Si adulta, cuius curam geris, pro triente patruo ſuo (quem etiam tutelam eius adminiſtraſſe proponis) hæres extitit, nec ab eo quidquam exigere prohibita eſt: debitum à cohæredibus eius pro beſſe petere non prohibetur: cum ultra eam portionem qua ſucceſsit, petitio non confunditur. Nam aduerſus adultam tuam reſcindi poſtulas teſtamentum: ſiquidem cohæredes eius adeuntes hæreditatem ſe etiam obligant, at ſi non ſoluendo conſtituti probentur: poſtulata ſeparatio nullum ei damnum fieri patietur. *Concordat item l. 7. C. de bonis iud.auth.poſſidend.his uerbis:* Si uxor tua patruo ſuo hæres pro triente extitit, nec ab eo quidquam exigere prohibita eſt: debitum à cohæredibus pro beſſe petere non prohibetur: cum ultra eam quantitatem, qua ſucceſsit, actio non confunditur. Sin autem cohæredes ſoluendo non ſint, ſeparatione poſtulata nullum ei damnum fieri patietur. *Concordat item l.14.C.ad l. Falcidiam. cuius uerba uide ſ. lib. 33. cap.2. quæſtion.5. regul.4.exception.4. Concordat item l.135. §. ea lege.ff.de uerb.obligat. cuius uerba uide ſ.lib.38.cap.6. in prin. Concordat item l. Lucius. 120.in prin.ff. de leg.1.his uerbis:* Lucius Titius cum duos filios hæredes relinqueret, teſtamento ita cauit: Quiſquis mihi liberorum meorum hæres erit, eius fidei committo, ut ſi quis ex his ſine liberis decedat, hęreditatis meę beſſem, cum morietur, fratribus ſuis reſtituat. Frater decedens fratrem ſuum ex dodrante fecit hæredem: quæro, an fideicommiſſo ſatisfecerit? Marcellus reſpondit, id quod ex teſtamento Lucij Titij fratri teſtator debuiſſet, pro ea parte qua alius hæres extitiſſet, peti poſſe: niſi diuerſum ſenſiſſe eum probetur. nam parum inter hāc ſpeciem intereſt, & cum aliàs creditor debitori ſuo hæres extiterit. Sed planè audiendus erit cohæres, ſi probare poſsit ea mente teſtatorem hæredem inſtituiſſe fratrem ſuum, ut contentus inſtitutione fideicommiſſo abſtinere deberet. *Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi teſtator debitum ab hærede exigi noluit. quæ replicatio approbatur uerbis d.l. 120. iam propoſitis hiſce:* Niſi diuerſum ſenſiſſe eum probetur, &c. *Concordat l.6.C.de hæred.actionib. uerbis paulo ſuperius propoſitis hiſce:* Nec ab eo quidquam exigere prohibita eſt. *Concordat iiſdem uerbis l.7.C.de bonis iud.author.poſſid. paulo ſuperius propoſitis. Altera replicatio eſt: Niſi compenſandi debiti animo creditor à debitore inſtitutus ſit hæres. Hæc replicatio approbatur uerbis d.l.120. ſ. propoſitis hiſce:* Sed planè audiendus erit cohæres, ſi probare poſsit ea mente teſtatorem hæredem inſtituiſſe fratrem ſuum, ut contentus inſtitutione fideicommiſſo abſtinere deberet. *Concordat l.8.C.de hæred. inſtituen. hiſce uerbis:* Si compenſandi debiti gratia uxor maritum fecit hæredem: deſiderio tuo, præter portionem hæreditatis debitum quoque reſtitui poſtulantis, non tantùm iuris ſeueritas, uerùm etiam defunctæ uoluntas refragatur. *Septima propoſitæ regulæ exceptio eſt: Niſi creditor hæres poſſeſſori hoc pacto hæreditate ceſſerit, ut ſibi debitum ſoluatur. Hæc exceptio approbatur l. 7. C. de pactis. hiſce uerbis:* Debitori tuo ſi hæres extitiſti: actio quam contra eum habuiſti, adita hæreditate confuſa eſt. Sed ſi

aam hæreditatem, poſteaquam in iudicio obtinuiſti, tradidiſti ei quam ſententia ſuperaueras, es conditione pactoq́; , ut tam cæteris creditoribus, quàm tibi in eo quod tibi debetur, ſi eam hæreditatem non adijſſes, ſatisfaceret: pacti conuantionisque fides ſeruanda eſt: quæ ſi non ſeruatur, ex ſtipulatu (ſi modò pacto ſubiecta eſt) dabitur actio, uol præſcriptis uerbis, ſi ſtipulatio non interuanit. *Octaua exceptio eſt: Niſi cum duo eſſent rei promittendi, creditor alteri tantùm heres extiterit. Hæc exceptio approbatur l.72.in prin.ff.de fideiuſſoribus, his uerbis:* Vtanius Antoninus pro Iulio Pollione & Iulio Rufo, pecuniam mutuam accipientibus, ita ut duo rei aiuſdem debiti eſſent, apud Aurelium Palinam mandator axtitit. Iulij bona ad fiſcum deuenerunt, ſimiliter & creditori fiſcus ſucceſſarat, & mandator allegabat ſa liberarum iure confuſionis: quia fiſcus tam craditori quàm debitori ſucceſſarat. Et quidam ſi unus debitor fuiſſat: non dubitabam, ſicut fidaiuſſorem, ita & mandatoram liberatum eſſe. Quamuis enim iudicio conuanto principali dabitore mandator non liberetur: tamen ubi ſucceſsit creditor debitori, ualut ſolutionia iure ſublata obligatione, etiam mandator liberatur, uel quia non poteſt pro aodam apud eundam quis mandator eſſa. Sed cum duo rei promittandi ſint, & alteri extiretir hæres craditor: iuſta dubitario aſt, utrum alter quoqua liberatus ſit, ac ſi fuiſſet ſoluta pacunia: an perſona tantùm exempta, confuſa obligatione? Paulus. Et puro aditione hæraditatis confuſiona obligationis eximi perſonam, ſed & acceſsiones ex eius parſona liberari proptar illam rationem: quia non poſſunt pro aodem apud aundam obligati eſſe, ut quemadmodum incipare aliàs non poſſunt, ita nec remaneant. Igitur alterum raum eiuſdem pacuniæ non liberati, & par hoc nec fideiuſſoram uel mandatorem eius. Planè quia ia mandati iudicio eligere poteſt uel creditoram: competituram ei exceptionem doli mali, ſi cœperit conueniri. Cum altero autem reo uel in ſolidum, ſi non fuerit ſocietas: uel in partem, ſi ſocij fuerunt, poſſa creditorem agere. *Nona exceptio uidetur, Quòd fideiuſſori uel mandatori debitoris ex regula propoſita exceptio non ſit danda. Verùm hæc exceptio reprobatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Vbi ſucceſsit creditor debitori, uelut ſolutionia iure ſublata obligatione, etiam mandator liberatur, uel quia non poteſt pro aodam apud eundem quis mandator aſſe. *Item hiſce:* Sed & acceſsionaa ax eiua perſona liberari propter illam rationam: quia non poſſunt pro aodem apud eundem obligari eſſe, &c. *Concordat l.39.§.Titio.ff.de fideiuſſoribus, his uerbis:* A' Titio, qui mihi ex teſtamento ſub conditiona decem debuit, fideiuſſorem accepi, & ei hæres extiti, deinde conditio legati extitit: quæro, an fideiuſſor mihi teneatur? Marcallus reſpondit: Si ei à quo tibi erat ſub conditione legatum, cum ab eo fideiuſſorem accepiſſes, hæres extiteris, non poteris habere fideiuſſorem obligatum: quia nec reus eſt pro quo debeat, ſed nec res ulla eſt quæ poſsit daberi. *Concordat itē l.2.C.de ſolutionib.his uerbis:* Liberari fideiuſſores, quoties fiſcus tam craditori quàm debitori (licet diuerſis rationibus) ſuccodit, ius cartū aſt. quod & in tua perſona procuratoras mai cuſtodient. *Planè admittitur exceptio propoſita primùm quidem, ſi cum duo rei eſſent promittendi, creditor alteri tantùm heres extiterit. hoc enim caſu nec alter reus promittendi, nec eius fideiuſſor liberatur. quæ diſtinctio approbatur l.72.§.igitur alterū.ff.de fideiuſſorib. cuius uerba uide ā.except.prox. Huius diſtinctionis replicatio hæc eſt: Niſi idem pro utroq; reo fideiuſſerit. hoc enim caſa, quamuis alter reus promittendi non liberetur, liberatur tamen fideiuſſor. quæ replicatio approbatur uerbis d.l.72. ī. exception. proxim. propoſitis hiſce:* Planè quia is mandati iudicio aligere potaſt, &c. *Deinde admittitur exceptio propoſita, ſi hereditas debitoris non ſit ſoluendo, & fideiuſſores in reliquum noa exolutæ quantitatis acceſſerint. quæ diſtinctio approbatar l.45.§.ſi principalis. ff. de iure fiſci, his uerbis:* Si principalis rai bona ad fiſcum dauoluta ſunt, fideiuſſoras liberantur: niſi fortè minus idonei ſint, & in raliquum non axolutæ quantitatis acceſſerint. *Concordat l.68.§.1.ff.de fideiuſſorib. cuius uerba uide ī. lib.45.cap.2.quæſt.5.reg.1.except.1.*

III. *Regula: Si creditor fideiuſſori heres extiterit, uel contrà fideiuſſor creditori: ſola fideiuſſoria obligatio tollitur, non principalis. quæ regula approbatur l.72.§.quòd ſi creditor.ff. de fideiuſſoribus, his uerbis:* Quòd ſi craditor fidaiuſſori hæres fuarit, uel fideiuſſor creditori: puto conueniro, confuſiona obligationis reum non libarati. *Concordat l.21.§.quod ſi ſtipulator. ibi: quod ſi idem. ff. eod. tit. his uerbis:* Si ſtipulator fideiuſſorem hæredem ſcripſarit: proculdubio ſolam fideiuſſoris obligationem parimit. *Concordat item l.43.in fine.ff.de ſolutionib. cuius uerba uide ī.cap.5. quæſt.4. reg.1.*

IIII. *Regula: Si debitor fideiuſſori heres extiterit, fideiuſſoria obligatio extinguitur. quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur ī. lib. 42. cap.2. quæſt.4.reg.1.except.1.*

V.Regulæ.

V. Regula: Si fideiuſſor debitori hæres extiterit: confunditur obligatio fideiuſſoris, non principalis. Quæ regula approbatur l.5. ff.de fideiuſſoribus, his uerbis: Generaliter Iulianus ait, eum qui hæres extitit ei pro quo interuenerat, liberari ex cauſa acceſsionis, & ſolummodo quaſi hæredē rei teneri. Deniq; ſcripſit, ſi fideiuſſor hæres extiterit ei pro quo fideiuſsit, quaſi reū eſſe obligatū, & cauſa fideiuſsionis liberari eum. Verùm reo reū ſuccedentē, ex duabus cauſis eſſe obligatum. nec enim poteſt reperiri, quę obligatio quā perimat. At in fideiuſſore & reo reperitur: quia rei obligatio plenior eſt. Nam ubi aliqua differentia eſt obligationū, poteſt cōſtitui alteram per alterā perimi. Cū uerò duæ eiuſdē ſunt poteſtatis: nō poteſt reperiri, cur altera potius quàm altera cōſumatur. Refert autem hęc ad ſpeciē, in qua uult oſtēdere, nō eſſe nouū, ut duæ obligationes in unius perſona concurrant. Eſt autem ſpecies talis: Si reus promittendi hæres extiterit reo promittendi, duas obligationes ſuſtinet. item: Si reus ſtipulandi extiterit hæres reo ſtipulandi, duas ſpecies obligationis ſuſtinebit. Planè ſi ex altera earum egerit, utranq; cōſumit: uidelicet quia natura obligationum duarum quas habet, ea eſſet, ut cùm altera earum in iudicium deduceretur, altera conſumeretur. *Concordat l.91.§.fin. ff.de ſolut. cuius uerba uide J. reg.7. Item concordat l.11. ibi: nam ubi. ff.de duobus reis conſtit. cuius uerba uide ſ.lib.38.cap.3 reg.5. Item cōcordat l.24.C.de fideiuſſorib. cuius uerba uide ſ.lib.45. cap.1.quæſt.4. reg.1.except.2. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi fideiuſſor exceptione aliqua tutus ſuit. Hæc exceptio approbatur exēplo l.95.§.aliquādo euenit. ff.de ſolutionib. cuius uerba uide ſ.reg.1. Altera exceptio eſt: Niſi debitor principalis, cui fideiuſſor ſucceſsit, naturaliter tantùm tenebatur. Hæc exceptio approbatur l.21.§.quod ſi hic, in fine. ff. de fideiuſſoribus. cuius uerba uide d.quæſt.4.reg.1.exceptione 3. Concordat l. 95. §. quod uulgò. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide J. exceptione prox. Tertia exceptio uidetur: Niſi debitor principalis exceptione aliqua perſonali tutus ſuit. Hæc exceptio reprobatur d. §.quod uulgò, his uerbis:* Quod uulgò iactatur, fideiuſſorem qui debitori hæres extitit, ex cauſſa fideiuſsionis liberari: toties uerum eſt, quoties plenior rei promittendi obligatio inuenitur. Nam ſi reus duntaxat fuit obligatus: fideiuſſor liberabitur. Et è contrario non poteſt dici, non tolli fideiuſſoris obligationem, ſi debitor propriam & perſonalem habuit defenſionē. Nam ſi minori uiginti quinque annis bona fide pecuniam credidit, iſque numos acceptos perdidit, & intra tempora in integrum reſtitutionis deceſsit hærede fideiuſſore: difficile eſt dicere, cauſſam iuris honorarij, quæ potuit auxilio minori eſſe, retinere fideiuſſoris obligationem, quæ principalis fuit, & cui fideiuſſor is acceſsit ſine contemplatione iuris prætorij. Auxilium igitur reſtitutionis fideiuſſori, qui adoleſcenti hæres extitit, intra conſtitutum tempus ſaluum erit. *Quarta exceptio eſt: Niſi cum pro duobus reis promittendi fideiuſsiſſet, alteri tantùm hæres extiterit: tunc enim pro altero reo nihilominus manet obligatus. Quæ exceptio approbatur l.21.§.penult.ff.de fideiuſſoribus. cuius uerba uide ſ libro 45.capite 1.quæſt.2. except.9.*

VI. Regula: Si alter reorum ſtipulandi alteri hæres extiterit: non confunditur obligatio. Quæ regula approbatur l.93.in prin.ff.de ſolutionibus, his uerbis: Si duo rei ſint ſtipulandi, & alter alterum hęredem ſcripſerit: uidendum an confundatur obligatio? Et placet, non confundi. quod bonum eſt dicere. Quòd ſi intendat dari ſibi oportere: uel ideo dari oportet, quòd ipſi hæres extitit: uel ideo, quòd proprio nomine ei deberetur. Atquin magna eſt huius rei differentia. Nam ſi alter ex reis pacti conuenti temporali exceptione ſubmoueri poterit: intererit is qui hæres extitit, utrum'ne ſuo nomine, an hæreditario experiatur: ut ita poſsit animaduertere, an exceptioni locus ſit, nec'ne. *Concordat l.13.in fine.ff.de duobus reis conſtit. cuius uerba uide ſ.lib.18. capite 1. reg.5. Item concordat l.5.ff.de fideiuſſoribus. cuius uerba uide ſ. reg. prox.*

VII. Regula: Si alter reorum promittendi alteri hæres extiterit: non confunditur obligatio. Quæ regula approbatur d.l.93.§.fin. his uerbis: Si duo rei ſint promittēdi, & alter alterū hęredē ſcripſerit: nō cōfunditur obligatio. Sed ſi reus hęredē fideiuſſorē ſcripſerit: cōfunditur obligatio. Et quaſi generale quod retinendū eſt: ut ubi ei obligationi, quæ ſequelæ obtinet locum, principalis accedit: confuſa ſit obligatio. quoties uerò duæ ſint principales: altera alteri potius adijci ad actionem, quàm confuſionem parere uidetur. Quid ergo ſi fideiuſſor reum hæredem ſcripſerit? confundetur obligatio ſecundum Sabini ſententiam, licet Proculus diſſentiat. *Concordat l.11.ff.de duobus reis conſtit. cuius uerba uide ſ. libro 38. capite 3.regula 5. Item concordat l. 5.ibi: uerùm reo.ff.de fideiuſſoribus. cuius uerba uide ſ.reg.5.*

VIII. Regula: Si fideiuſſor confideiuſſori ſuo hæres extiterit: nō confunditur obligatio. Quæ regula approbatur l.21.§.non eſt nouum.ff.de fideiuſſorib. cuius uerba uide d. cap.3.reg.7.

Hæc de confuſionibus obligationum.

DE REI DEBITAE interitu. Cap. XIX.

EST & hæc liberationis cauſa, ſi res debita interiiſſe dicatur. Quæ cauſa ſeu regula approbatur l.33 ff. de uerb. obligat. his uerbis: Si Stichus certo die dari promiſſus, ante diem moriatur: non tenetur promiſſor. *Concordat l.37. ff. d. tit. his uerbis:* Si certos nummos, puta qui in arca ſunt, ſtipulatus ſim, & hi ſine culpa promiſſoris perierint: nihil nobis debetur. *Concordat item l.92. ibi: ſi ante. ff. de ſolut. cuius uerba uide ſ. lib.38. cap.5. exc.34. Item cõcordat l.107. ibi: aut cum res. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. cap.5. quæſt.2. diuiſ.1. Item cõcordat l.8. §. quod ſi pendente. ibi: perimitur enim. ff. de periculo & commodo rei uenditæ. cuius uerba uide ſ. lib.41. cap.2. except.1. Planè huius regulæ exceptiones hæ ſunt.*

I. Exceptio: *Niſi dolo malo debitoris res interierit. Hæc exceptio approbatur per ea quæ proponuntur ſ. lib 36 ca.3. exc.8. in prin. Cuius replicatio prima hæc eſt: Niſi cõuenerit, ne dolus malus præſtetur. Sed hæc replicatio reprobatur per ea quæ proponũtur ſ. lib. 37. cap.1. except.17. repl.1. dupl.1.*

II. Exceptio: *Niſi culpa debitoris res perierit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponũtur d. exc.8. repl.1. Concordat l.36. §. qui in rem. ff. de rei uẽdicat. his uerbis:* Qui in rem conuenitur, etiam culpæ nomine condẽnatur. Culpæ aũt reus eſt poſſeſſor, & qui per inſidioſa loca ſeruũ miſit, ſi is perijt: & qui ſeruũ à ſe petitũ in arena eſſe cõceſsit, ſi is mortuus eſt. Sed & qui ſeruũ fugitiuũ à ſe petitũ non cuſtodit, ſi is fugit: & qui nauem à ſe petitã aduerſo tẽpore nauigatum miſit, ſi ea naufragio perempta eſt. *Sanè culpæ ſpecies hæ ſunt. Prima quidem, negligentia. Quæ ſpecies approbatur l.226. ff de uerb. ſignif. cuius uerba uide ſ. d. repl.1. dupl.1. tripl.3. Huic cõcordat l.91. in prin. ff de uerb. obligat. cuius uerba uide J. except. prox. Altera ſpecies culpæ eſt: ſi quis re aliter quàm accepit, utatur. de qua uide ſ. d. repl.1. dupl.1. tripl.1. item lib.19. cap.5. quæſt.1. in prin. & except.3. repl.2. Tertia ſpecies eſt, imperitia. Quæ approbatur l.174. ff. de reg. iuris. cuius uerba cum concordantibus uide d. dupl.1 tripl.2. Quarta ſpecies culpæ eſt, præceptoris nimia ſæuitia. de qua d. dupl.1. tripl.3. Quinta culpæ ſpecies eſt, immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti. de qua uide d. dupl.1. tripl.4. Sexta ſpecies eſt, non intelligere quod omnes intelligunt. Quæ ſpecies approbatur l.213. §. fin. et l.223. in prin. ff. de uerb. ſignif. quarum legum uerba uide d. repl.1. dupl.1. tripl.3. Septima ſpecies eſt: ſi debitor in mora ſoluendi fuerit. de qua J. exc.7. Sed & plures ſpecies uide J. in exceptionib. proximis.*

III. Exceptio: *Niſi negligẽtia debitoris res perierit. Hæc exceptio approbatur tum d. l.226. ff. de uerb. ſignif. tum l.91. in prin. ff. de uerb. obligat. his uerbis:* Si ſeruũ ſtipulatus fuero, & nulla mora intercedente ſeruus deceſſerit: ſi quidẽ occidat eũ promiſſor, expeditũ eſt. Si aũt negligat infirmũ, an teneri debeat promiſſor, quærentibus cõſiderandũ eſt, utrũ quẽadmodũ in uindicatione hominis, ſi neglectus à poſſeſſore fuerit, culpæ huius nomine tenetur poſſeſſor: ita & cum dari promiſit, an culpa (quod ad ſtipulationẽ attinet) in faciendo accipienda ſit, an non faciendo? quod magis probãdum eſt: quia qui dare promiſit, ad dandum, non faciendum tenetur.

IIII. Exceptio: *Niſi nauis à debitore nauigatum miſſa perierit. Hæc exceptio approbatur l.36. in fine. ff. de rei uẽdicat. cuius uerba uide ſ. except.2. in prin. Huius replicatio hæc eſt: Niſi tẽpore nauigationis eã nauigatũ miſerit. Quæ replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.36. in fine. ff. eod. tit. his uerbis:* Culpa non intelligitur, ſi nauẽ petitam tempore congruo nauigationis trans mare miſit, licet ea perierit: niſi minus idoneis hominibus eam commiſerit.

V. Exceptio: *Niſi debitor ſeruum debitum, antequã decederet, manumiſit. Hæc exceptio reprobatur l. 44. ff. de action. & obligat. cuius uerba uide ſ. lib.18. cap.5. except.14. repl.2. dupl.1.*

VI. Exceptio: *Niſi facto debitoris res perierit. Hæc exceptio approbatur l.21. ff. de uerb. obligat. his uerbis:* Si ex legati cauſa, aut ex ſtipulatu hominem certum mihi debeas, non aliter poſt mortem eius tenearis mihi, quàm ſi per te ſteterit quo minus uiuo eo eum mihi dares: quod ita fit, ſi aut interpellatus non dediſti, aut occidiſti eum. *Concordat l.91. in prin. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. except.3. Itẽ cõcordat d. l.91. §. ſequitur. ibi: & quidẽ. cuius uerba uide ſ. lib.38. cap.6. exc.8. in prin. Cõcordat itẽ d. l. 91. §. nunc uideamus. cuius uerba uide J. repl.5. dupl. 1. Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi in facinore, puta adulterio, ſeruum deprehenſum debitor occidit. Hæc replicatio approbatur l.96. ff. d. tit. his uerbis:* Qui ſeruum mihi ex ſtipulatu debebat, ſi in facinore eum deprehenderit, impunè eum occidit, nec utilis actio erit in eum conſtituenda. *Altera replicatio eſt: Niſi debitor ignorans ſe ſeruum debere, eum occiderit. Hæc replicatio reprobatur d. l.91. §. de illo, his uerbis:* De illo quæritur, an & is qui neſciẽs ſe debere occidit, teneatur? quod Iulianus putat in eo, qui cum neſciret à ſe petitum codicillis, ut reſtitueret, manumiſit. *Tertia replicatio eſt: Niſi infans uel furioſus debitor id quod debet perdiderit. Hæc replicatio approbatur l. 60. ff. de rei uindicatione, his uerbis:* Quod infans uel furioſus poſſeſſor perdidit uel corrupit, impunitum eſt. *Quarta replicatio eſt: Niſi cùm facto debitoris res debita interiiſſet, non debitor, ſed fideiuſſor uel mandator conueniatur: huic enim exceptio propoſita non uidetur obſtare.*

obſtare. Sed hæc replicatio reprobatur l.91.§. nunc uideamus.ibi: acceßionib. quoq; ſuis.ff.de uerb.obligat. cuius uerba uide ỹ.repl.prox.dupl.1. Cõcordat *d.l.91.§.an filiusfamil.his uerbis:* An filiusfamilias qui iuſſu patris promiſerit, occidendo ſeruum producat patris obligationem, uidendum eſt? Pomponius producere putat, ſcilicet quaſi acceſsionem intelligens eum qui iubeat. *Quinta replicatio eſt: Niſi non principalis debitor, ſed acceßio, puta fideiuſſor uel mandator, rem debitã perdiderit. Hæc replicatio approbatur l.88.§.fin.ff.de uerb.obligat. his uerbis:* Si fideiuſſor hominẽ occiderit: reus liberatur, fideiuſſor autem ex ſtipulatione conueniri poteſt. *Concordat l.19.in fine.ff.de dolo malo.cuius uerba uide ỹ.lib.18.cap.10.reg.3. in prin. Planè hic duplicationis loco notandum, quòd quamuis debitori principali exceptio interitus proſit, ipſi tamẽ fideiuſſori perdenti denegetur. Quæ duplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Fideiuſſor autem ex ſtipulatione conueniri poteſt. *Quanquam huic quodammodo contradicere uidetur d.l.19.in fine. Sanè concordat propoſitæ duplicationi l.91.§.nũc uideamus.ff.de uerb.obligat. his uerbis:* Videamus in quibus perſonis hæc cõſtitutio locum habeat? quæ inſpectio duplex eſt: ut primò quæramus, quæ perſonæ efficiant perpetuam obligationem: deinde, quibus eam producant? Vtique autem principalis debitor perpetuat obligationem. Acceſsiones autem an perpetuent, dubium eſt? Pomponio perpetuari placet. Quare enim facto ſuo fideiuſſor ſuam obligationem tollat? Cuius ſententia uera eſt. Itaque perpetuatur obligatio tam in ipſorum, quàm ſucceſſorum ſuorũ perſona. Acceſsionibus quoque ſuis, id eſt fideiuſſoribus perpetuant obligationem: quia in totam cauſſam ſpoponderunt. *Ait Iuriſconſultus:* Hæc conſtitutio. *ſcilicet ueterum. de qua d.l.91.§.ſequitur. cuius uerba uide ỹ.lib.38.cap.6.except.8.in prin. Ait inſuper Iuriſconſultus:* Acceſsiones autem. *hiſce uerbis propoſita duplicatio approbatur. Cui etiam concordat l.38.§.ſi quis pro reo, in fine.ff.de ſolution. cuius uerba uide ỹ.lib.45.cap.1.quæſt.2.except.54.repl.6. Itẽ concordat l.95.in prin.ibi: aliter quàm.ff.eod.tit.cuius uerba uide ỹ.lib.18.cap.8.reg.4.except.4. Ait deniq; Iuriſconſultus:* Acceſsionibus quoque ſuis. *de hoc ỹ.repl.prox.dictum eſt. Sexta replicatio eſt: Niſi cùm illa aut illa res deberetur: una facto debitoris interierit, altera ſine eius culpa. Quæ replicatio approbatur d.l.95. in prin. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide d.exceptione 4. Hæc de ſexta exceptione.*

VII. Exceptio: *Niſi poſt moram factam res perierit. Hæc exceptio approbatur l.5.ff.ſi certum petatur, his uerbis:* Quod te mihi dare oportuerat, ſi id poſtea perierit, quàm per te factum erit, quo minus id mihi dares: tuum fore id detrimentum conſtat. Sed cũ quæritur, an per te factum ſit: animaduerti debebit, non ſolùm ſi in poteſtate tua fuerit id nec'ne, aut dolo malo feceris quo minus eſſet uel fuerit, nec'ne? ſed etiam ſi aliqua iuſta cauſſa ſit, propter quam intelligere deberes te dare oportere. *Concordat l.23.ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ỹ. except. prox. in prin. Item concordat l.82.§. fin.ff. eod.tit. his uerbis:* Si poſt moram promiſſoris homo deceſſerit: tenetur nihilominus perinde, ac ſi homo uiueret: & hic moram uidetur feciſſe, qui litigare maluerit, quàm reſtituere. *Concordat item l.31.in prin.ff.de nouation. his uerbis:* Si hominem mihi dare te oporteat, & in mora fueris quo minus dares: etiam defuncto eo teneris: & ſi priuſquam decederet, cum iam mora facta ſit, eundem à te ſub conditione ſtipulatus fuero, & ſeruus poſtea deceſſerit, deinde conditio extiterit, cum iam ex ſtipulatu obligatus es mihi: nouatio quoque fiet. *Concordat denique l.91.§. effectus.ff.de uerb.obligat. his uerbis:* Effectus huius conſtitutionis ille eſt, ut adhuc homo peti poſsit: ſed & acceptum ei poſſe ferri creditur, & fideiuſſorem accipi eius obligationis nomine. *Ait Iuriſconſultus:* Huius conſtitutionis. *De hac conſtitutione dictum d.l.91.§. ſequitur. cuius uerba uide ỹ.lib.38.cap.6.reg.8. in prin. Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi debitor ignorans ſe debere, non ſoluerit. Hæc replicatio ipſo quidem iure ſubſiſtit. Cui concordat l.99.ff.de reg. iuris, hiſce uerbis:* Non poteſt improbus uideri, qui ignorat quantum ſoluere debeat. *Verùm eius duplicatio hæc eſt: Niſi ſupina fuerit ignorantia debitoris. Quæ duplicatio approbatur uerbis l.5.in fine.ff.ſi certum petatur, paulo ſuperius propoſitis hiſce:* Sed etiam ſi aliqua iuſta cauſa ſit, &c. *Altera replicatio eſt: Niſi debitor ad iudicium prouocauit, reſq; lite pendente periit. Hæc replicatio approbatur l. 64. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis:* Qui ſine dolo malo ad iudicium prouocat, non uidetur moram facere. *Concordat l.24.in prin. ff.de uſuris. cuius uerba uide ỹ.lib.16. cap.9. quæſt.1. cauſa 2.except.11. Concordat item l.16.ibi: non enim.ff.de rei uindicat. cuius uerba uide ỹ.except.14. Item concordat l.illud.40.in prin.ff.de petit.hæred. cuius uerba uide ỹ.lib.31.cap.3.reg.19.except.1. Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi dolo malo ad iudiciũ prouocauerit, & malæ fidei poſſeſſor ſit. Quæ duplicatio approbatur uerbis d.l.24. iam propoſitis hiſce:* Sine dolo malo. *Concordat d.l.40.in prin. ibi: in prædonis perſona. Item concordat l.82.in fine. ff.de uerb. obligat. uerbis ỹ.ead except.in prin propoſitis hiſce:* Et hic morã uidetur feciſſe, qui litigare maluerit, quàm reſtituere. *Altera duplicatio eſt: Niſi actor rem erat*

diſtractu-

diſtracturus, ſi eam recepiſſet: hoc enim caſu; quamuis lite conteſtata res perierit, reus non eſt liberatus. Quæ duplicatio approbatur l.15.§ fin.ff de rei uendicat. his uerbis: Si ſeruus petitus uel aliud animal demortuũ ſit ſine dolo malo & culpa poſſeſſoris: precium non eſſe præſtandum, pleriſq; placuit. Sed eſt uerius (ſi fortè diſtracturus eret petitor; ſi accepiſſet) morã paſſo debere pſtari. Nã ſi ei reſtituiſſet: diſtrexiſſet, & preciũ lucretus eſſet. Huic duplicationi quodãmodo contradicit d.l.40.in prim.

Tertiæ propoſitæ exceptionis replicatio eſt: Niſi poſt moram factam nouatio interuenerit. Hæc replicatio approbatur l.8.in prim.ff. de nouationib. his uerbis: Si Stichum dari ſtipulatus fuerim, & cum in mora promiſſor eſſet, quo minus daret, rurſus eundem ſtipulatus fuero: deſinit periculum ad promiſſorẽ pertinere, quaſi mora purgata. Planè propoſitæ replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi poſt rei interitum nouatio ſit facta. tũc enim, quamuis ex priore obligatione res peti non poßit, ex nouatione tamẽ poteſt, exceptione interitus nõ obſtante. Quæ duplicatio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. cap.14.quæſt.4.except.16.repl.1. Altera duplicatio eſt: Niſi cum poſt moram nouatio ſub conditione facta eſſet, pendente conditione res interierit: hoc enim caſu nouatione non purgatur mora. Quæ duplicatio approbatur l.56.§.fin.ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ſ.lib.26.cap.14.reg.1.except.7. Concordat l.11.in prim. ibi: etſi priuſquam. ff. de nouationib. cuius uerba uide ſ.ead.except.in prim. Contradicit l.72.§.ſi cum mihi.ff. de ſolutionib. his uerbis: Si cũ mihi Stichum deberes, & in ſoluendo moram feciſſes, ſub conditione eum promiſiſti, & pendente ea Stichus deceſſit: uideamus, an quia nouari prior obligatio non poteſt, petitio ſerui competat ea, quæ competeret, ſi non interceſſiſſet ſtipulatio? Sed in promptu contradictio eſt: debitorem, cum ſtipulanti creditori ſub conditiõe promiſit, non uideri in ſolutione hominis ceſſaſſe. Nã uerum eſt, eum qui interpellatus dare noluit, offerẽtẽ poſtea periculo liberari. Sed quid ſi ignorãte debitore ab alio creditor eum ſtipulatus eſt? hic quoq; exiſtimãdus eſt periculo debitor liberatus eſſe: queadmodũ ſi quolibet nomine eius ſeruũ offerente, ſtipulator accipere noluiſſet. Huic cõtradictioni cõcordat l.14.in prin. ibi: unde Marcellus. ff. de nouat. cuius uerba uide ſ. cap.15.ſpecie 1.reg.1.except.1. Tertia duplicatio uidetur: Niſi ignorãte debitore creditor rẽ ab alio ſit ſtipulato. Hæc duplicatio reprobatur uerbis d.l.72.iam propoſitis hiſce: Sed qd ſi ignorãte debitore, &c. Hæc de tertia replicatione. Quarta replicatio eſt: Niſi poſt morã factã res creditori ſit oblata. Hæc replicatio approbatur uerbis d.l.72.iam propoſitis hiſce: Verum eſt, eum qui interpellatus dare noluit, offerentem poſtea periculo liberari. Concordat d.l.72.in prin. ibi: quoquam aliquando. cuius uerba uide ſ.except.11.repl.2. Item cõcordat l.17.§.ſed uidendum.ff. de periculo & commodo rei uendit æ. cuius uerba uide alibi. Itẽ cõcordat l.91.§.ſequitur. ibi: ſi uerò.ff. de uerb. obligat. cuius uerba cum aliis concordantibus uide ſ.lib.38.cap.6.exc.8.in prin. Planè huius replicationis duplicatio prima uidetur eſſe talis: Niſi alius, non debitor poſtea obtulerit. Sed hæc duplicatio reprobatur uerbis d.l.72.ſ. propoſitis hiſce: Quemadmodum ſi quolibet nomine eius ſeruum offerente, ſtipulator accipere noluiſſet. Sed et de hac duplicatione cum aliis ſimilib. uide ſ.exc.11.repl.2. Quinta replicatio eſt: Niſi poſt morã à debitore factã facto creditoris res perierit. Hæc replicatio approbatur l.14.§.quòd ſi poſt.ff. ad l. Aquiliã. cuius uerba uide ſ. lib.46.ca.11. exc.7. Sexta replicatio eſt: Niſi pupillus debitor morã fecit. Hæc replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.24.ff. de uerb. obligat. his uerbis: Si ex ſtipulatu Stichũ deberet pupillus: nõ uidebitur p eũ mora fieri; ut eo mortuo teneatur: niſi tutore authore, aut ſolus tutor interpellet. Cõcordat l.127.ff. eod.tit. cuius uerba uide ſ.lib.18.cap.4.exc.6.repl.1. Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi tutore authore pupillus ſit interpellatus, uel ſolus tutor. Quæ duplicatio approbatur uerbis d.l.24.iam propoſitis. Septima replicatio eſt: Niſi ante diẽ interpellatus nõ ſoluerit. Quæ replicatio ap̃batur l.49.§.fin.ff. de uerb. obligat. his uerbis: Si p̃miſſor hominis ante diẽ in quẽ p̃miſerat, interpellatus ſit, & ſeruus deceſſerit: nõ uidetur p eũ ſtetiſſe. Octaua replicatio eſt: Niſi interpellatus exceptione ſe tueri potuit. Hæc replicatio approbatur l.40.§.fin.ff. ſi certũ petatur, his uerbis: In mora nõ eſt is à quo pecunia propter exceptionẽ peti nõ poteſt. Concordat l.127. ibi: nulla.n.ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ſ. lib.18.cap.4.exc.6.repl.1. Itẽ cõcordat l.21. ibi: uel exceptio aliqua.ff. de uſuris. cuius uerba uide ſ. lib.16. cap.9. quæſt.1. cauſſa 2. exc.10. Nona replicatio eſt: Niſi alius, nõ reus cõuentus fuerit interpellatus, moramq; fecerit. Hæc replicatio ipſo quidẽ iure ſubſiſtit p ea quæ proponũtur ſ.lib.36. ca.9.quæſt.1. cauſa 2. exc.3.in prin. Verùm eius duplicatio prima hæc eſt: Niſi fideiuſſore uel mãdatore cõuẽto, reus principalis moram fecerit. Quæ duplicatio approbatur l.88.in prin.ff. de uerb. obligat. his uerbis: Mora rei fideiuſſori quoq; nocet. Cõcordat l.49.in prin. ibi: quæ omnia.ff. eod.tit. cuius uerba uide ſ.repl.3. Itẽ concordat l.91.§. nũc uideamus.ff. eod.tit. cuius uerba uide ſ.except.prox repl.5.dupl.1. Item concordat l.58.§. cum facto.ff. de fideiuſſorib. his uerbis: Cùm facto ſuo reus principalis obligationem perpetuat, etiam fideiuſſoris durat obligatio: ueluti ſi moram fecerit in Sticho ſoluendo, & is deceſſerit. Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi fideiuſſor rem debitam ante interitum obtulit creditori: hoc enim caſu rei principalis

cipalis mora ipſi non nocet. Quæ triplicatio approbatur d.l.88.in prin.his uerbis: Sed ſi fideiuſſor ſeruum obtulit, & reus moram fecerit: mortuo Sticho fideiuſſori ſuccurrendum eſt. Altera propoſitæ replicationis duplicatio eſt: Niſi reo principali conuento, fideiuſſor moram fecerit. Hæc duplicatio reprobatur l.32.§.fin.ff.de uſuris. cuius uerba uide ſ.lib.36.cap.9.quæſt.1.cauſſa 2.except.3. Planè hæc duplicatio fideiuſſori conuento nõ prodeſt. Quæ diſtinctio approbatur l.44.in fine.ff. de operis libertorum.cuius uerba uide ſ.lib.20.cap.6.quæſt.4.reg.1. Tertia duplicatio eſt: Niſi cum pater filij nomine conueniretur, filius in mora fuerit. Hæc duplicatio approbatur l.49.in prin.ff.de uerb. obligat. his uerbis: Cum filiusfamiliâs Stichum dare ſpoponderit, & cum per eum ſtaret quo minus daret, Stichus deceſſerit: datur in patrem de peculio actio, quatenus manet filius ex ſtipulatu obligatus. At ſi pater in mora fuit: non tenebitur filius, ſed utilis actio in patrem danda eſt. Quæ omnia & in fideiuſſoris perſona dicuntur. Quarta duplicatio uidetur: Niſi filiofamiliâs conuento, pater in mora fuerit. Hæc duplicatio reprobatur uerbis iam propoſitis hiſce: At ſi pater in mora fuerit. &c. Decima replicatio eſt: Niſi alius quàm creditor debitorem ad ſoluendum interpellauerit. Hæc replicatio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius duplicatio eſt: Niſi procurator creditoris interpellauerit. Quæ duplicatio approbatur l.24.§.fin.ff.de uſuris.cuius uerba uide ſ. lib.36. capite 9. quæſt.1.cauſſa 2.except.5. Vndecima replicatio eſt: Niſi uterq;, tam debitor quàm creditor, in mora fuerit. Hæc replicatio approbatur l.17.§. quod ſi per.ff. de periculo & commodo rei uenditæ.cuius uerba uide alibi. Duodecima replicatio eſt: Niſi debitor reſtituendi poteſtatem non habuerit. Hæc replicatio approbatur l.5.ibi: ſi in poteſtate tua.ff. ſi certum petatur. cuius uerba uide ſ. ead except.in prin. cuius duplicatio eſt hæc: Niſi dolo malo poſsidere deſierit. quæ approbatur ibidem. Hæc de ſeptima exceptione.

VIII. Exceptio: Niſi debitor dolo malo rem poſsidere deſierit: hoc enim caſu exceptione interitus rei non defenditur. Quæ exceptio approbatur l.19.§.quòd ſi dolo. ff. de rei uendicat. his uerbis: Si dolo malo poſſeſſor deſierit poſsidere, & alius hominem per iniuriam occiderit eum, precium hominis, aut actiones ſuas præſtare cogetur, utrum eorum uoluerit actor. Sed & fructus quos ab alio poſſeſſore percepit, reſtituere eum oportet. Interim enim ex eo homine qui in lite eſſe cœperit, facere non debet. Sed fructus eius temporis, quo poſſeſſus eſt ab eo qui euicit, reſtituere non debet. Concordat d. l.27.in prin. his uerbis: Iulianus lib. VII. Digeſtor. ſcribit: ſi hominem qui Mæuij erat, emero à Titio, deinde cum eum Mæuius à me peteret, eundem uendidero, eumq; emptor occiderit: æquum eſſe, me precium Mæuio reſtituere. Concordat item l.5.ibi: aut dolo malo.ff.ſi certum petatur. cuius uerba uide ſ.except.prox.in prin. Item cõcordat l.91.§. ſed ſi ſit quidem.ibi: ut ſiquidem.ff.de uerb.obligat.cuius uerba uide ſ.lib.38.cap.5.except.54.repl.1.

IX. Exceptio: Niſi cõdictione furtiua, Vi bonorũ raptorũ, uel interdicto Vnde ui agatur: hoc enim caſu reo conuento exceptio interitus rei non prodeſt. Quæ exceptio approbatur per ea quæ proponuntur ſ.lib.23.cap.11.quæſt.8.reg.2.except.3.item lib.46. cap.8.quæſt.1.except.9.

X. Exceptio: Niſi reus, antequam res periret, eam uendidit. Hæc exceptio approbatur l.23.ff. ſi certum petatur, his uerbis: Si eum ſeruum qui tibi legatus ſit, quaſi mihi legatum poſſederim, & uẽdiderim: mortuo eo poſſe te mihi precium cõdicere, Iulianus ait, quaſi ex re tua locupletior factus ſim. Concordat l.17. in prin. ff.de rei uendicat.cuius uerba uide ſ.except.8. Cõcordat item l.ult.ff.de negocijs geſtis.cuius uerba uide ſ. lib.42.cap.9.quæſt.1.cauſa 6.except.1.repl.2. Itẽ concordat l.1.C.de reb.alienis non alien.cuius uerba uide ſ.lib.21.cap.9.reg.12. Item concordat l.3.C.de rei uendicat.cuius uerba uide d.cap.9.reg.11 Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi perſonali, non in rem actione res quæ interijt, debebatur: hoc enim caſu nec precium rei quæ perijt, debetur. Quæ replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.21. ff. de hered. uendita.cuius uerba uide ſ.lib.41.cap.7.reg.11.

XI. Exceptio: Niſi non certa aliqua ſpecies debeatur, ſed genus. Hæc exceptio elicitur ex iis quæ propoſita ſunt ſ. hoc cap.in prin.his uerbis: Si certos nummos, puta qui in arca ſunt, &c. Huius exemplũ eſt id quod ex cauſa mutui debetur: quod quãuis perierit, nihilominus debitor obligatus manet. de quo uide ſ.lib.39.cap.2.quæſt.1.except.25. Aliud exẽplum proponitur l.39.in fine.ff.de ſolut.cuius uerba uide ſ. repl.5.dupl.1. Tertiũ exemplũ proponitur l.83.§.ſacram rẽ.ibi: pro quo & illud. item ibi: uini autẽ.ff.de uerb. obligat.cuius uerba uide ſ.lib.38. cap.5.exc.33. Cõcordat item propoſitæ exceptioni l.30.§.diligẽter. ff.ad l.Falcidiã.cuius uerba uide ſ.lib.32.cap.10.cauſa 51. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi, cùm incerta res ex certis deberetur, omnes res iſtæ ſint extinctæ. Quæ replicatio approbatur uerbis d.§. diligẽter. ibi: incertæ aũt res relictæ diſtinctionẽ recipiũt. Cõcordat l.72.§.Stichũ.ibi: fingamus.ff.de ſolut. cuius uerba uide ſ.lib.38.cap.8.reg.4.exc.7. Altera replicatio eſt: Niſi cõuenerit, ut periculũ ad creditorẽ pertineret. Hæc replicatio approbatur ſimul et diſtinguitur in pecunia traiectitia, p ea quæ proponũtur d. exc.25. Tertia replicatio eſt: Niſi creditor ſpeciẽ oblatã accipere noluit, eaq; poſtea perijt. Hæc replicatio approbatur l.72. in prin ff. de ſolut.his uerbis: Qui decem debet, ſi eadem obtulit creditori, & ille ſine iuſta cauſa ea accipere recuſauit, deinde debitor ea ſine ſua culpa pdiderit:

doli mali exceptione poteſt ſe tueri, queu quam aliquando interpellatus non ſolue- rit. Etenim non eſt æquum, teueri pecuhia amiſſa eum qui non teneretur, ſi creditor accipere uoluiſſet. Quare pro ſoluto id, in quo creditor accipiendo moram fecit, oportet eſſe. Et ſanè ſi ſeruus etet in dotem. eumque obtulit meritus, & is ſeruus deceſsit, aut numos obtulit, eosq; non eccipiente muliere perdidit: ipſo iure deſiuet teueri. *Concordat l. 9. §. fin. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. cap. 9. except. 15. repl. 1. dupl. 2. Cōcordat item l. 30. ff. eod. tt. his uerbis:* Si debitor offerret pecuniam quæ peteretur, creditor nollet accipere: prætor ei deueget actionem. *Item concordat l. 19. ff. eod. tt. cuius uerba uide j. dupl. prox. Concordat item l. 73. §. fin. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ſ. lib. 38. cap. 6. except. 8. in prin. Item coecordat l. 105. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. lib. 18. cap. 1. reg. 4. except. 4. repl. 1. Itē concordat l. 6 ff. de doli mali except. cuius uerba uide j. cap. prox. Planè propoſitæ replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi ex iuſta uel probabili cauſa creditor ſpeciem oblatam accipere noluit. Hæc duplicatio elicitur ex uerbis d. l. 72. ſ. propoſitis hiſce:* Et ille ſine iuſta cauſſa ea accipere recuſauit. *Concordat l. 39. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Si ſoluturus pecuniem tibi, iuſſu tuo ſignatem eā apud uumulariū, quoad ꝓbaretur, depoſuerim: tui periculi cauſſa eam fore, Mele libro X. ſcribit. Quod uerum eſt: cum eo tamen, ut illud maximè ſpectetur, an per te ſteterit quo minus in continenti probaretur. Nam tunc perinde habēdum erit, ac ſi perato me ſoluere, tu ex eliqua cauſſa eccipere nolles. In qua ſpecie non utique ſemper tuum periculum erit. Quid enim ſi non opportuno tēpore uel loco obtulerim? His conſequens eſſe puto, ut etiem, ſi & emptor numos & uenditor mercem, quòd inuicem parum ſidei heberent, depoſuerint: numi emptoris periculo ſint, utique ſi ipſe eum apud quem depouerentur, elegerit: & uihilominue merx quoq; quia emptio perfecta ſit. *Huius duplicationis tot ferè ſpecies ſunt, quot aduerſus ſolutionem ſunt exceptiones, quas ſ. enumerauimus. Altera duplicatio eſt. Niſi debitor pecuniam oblatam, creditore accipere recuſante, obſignatam non depoſuit, uel non rectè. Hæc duplicatio approbatur l. 9. C. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. lib. 16. cap. 9. queſt. 1. except. gener. 4. repl. 3. Concordat l. 19. ibi: quo ſubſecuto. C. de uſuris. cuius uerba uide d. repl. 3. Tertia duplicatio eſt: Niſi alius quàm debitor, qui exceptione interitum utitur, obtulit. Hæc duplicatio reprobatur l. 72. §. ſed quid ſi ignorante. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. except. 7. repl. 3. dupl. 2. Quarta duplicatio eſt: Niſi res quæ offertur, non ſit præſens. Hæc duplicatio approbatur d. l. 72. §. idem res ſponſam. ibi: ſi tamen, his uerbis:* Reſponſum eſt, ſi quis cum ſubreptus ſibi ſeruus eſſet, ſub cōditione ſtipulatus fuerit, quidquid furem ſacere dere oportet: ſurem condictione libereri, ſi dominus oblatū ſibi accipere noluit. Si tameu, cum in prouincia ſortè ſeruus eſſet, interceſſerit ſtipulatio: & ſinge priuſquem ſecultatem eius uáciſceretur fur uel ꝓmiſſor, deceſsiſſe ſeruū: non poterit rationi quem ſuprà reddidimus, eſſe locus. Non enim obtuliſſe eum propter abſentiam iutelligi poteſt. *Quinta duplicatio eſt: Niſi creditori poſtea accipere uolenti debitor ſoluere noluit. Hæc duplicatio approbatur l. 24. ff. de receptis arbitris. cuius uerba uide ſ. lib. 9. cap. 4. queſt. 1. cauſſa 7. except. 25. repl. 1. Hæc de tertia replicatione. Quarta replicatio eſt: Niſi opera creditoris debitor pecuniam, quam ei ſoluturus erat, perdiderit. Hæc replicatio approbatur l. 6. ff. de doli mali except. his uerbis:* Si opere creditoris acciderit, ut debitor pecuuiā quam ſoluturue erat, perderet: exceptioue doli mali creditor remouebitur.

X I I. *Exceptio: Niſi illud aut illud debeatur: hoc enim caſu, quamuis unum perierit, nihilominus alterum quod ſupereſt, debetur. Quæ exceptio approbatur l. 95. in prin. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. lib. 38. cap. 8. reg. 4. except. 1. repl. 3. item except. 4. in prin. Concordant ea quæ proponuntur d. except. 4. in prin. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi poſtquam debitor alterum creditori obtuliſſet, alterum perierit: hoc enim caſu nec id quod ſupereſt, debetur. Quæ replicatio approbatur l. 105. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide d. except. 4. repl. 1. Altera replicatio eſt: Niſi alterum quoq; poſtea perierit: hoc enim caſu neutrum debetur. Quæ replicatio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. except. prox. repl. 1. Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi prius culpa debitoris interierit. Sed hæc duplicatio reprobatur d. l. 95. in prin.*

X I I I. *Exceptio: Niſi res æſtimata debeatur: hoc enim caſu, quamuis res interierit, nihilominus æſtimatio eius debetur. Quæ exceptio approbatur l. 1. §. fin. ff. de æſtimatoria, his uerbis:* Aeſtimatio periculum ſacit eius qui ſuſcepit. Aut igitur ipſam rem debebit incorruptam reddere, aut æſtimationem de qua conuenit. *Concordant ea quæ proponuntur ſ. lib. 15. cap. 6. except. 23. repl. 1. Sed & huius exceptionis replicationes uide d. repl. 1. dupl. 1. cum ſequentib. item ſ. lib. 44. cap. 1. queſt. 1. except. gener. 5. repl. 5.*

X I I I I. *Exceptio: Niſi aliquid ex re quæ perijt, ſuperſit: hoc enim nihilominus debebitur. Quæ exceptio approbatur l. 49. in fine. ff. de rei uendicat. his uerbis:* Meum eſt, quod ex re mea ſupereſt, cuius uindicandi ius habeo. *Concordat l. 3. in prin. ibi: ſed etſi. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. lib. 21. cap. 7. reg. 7. Huius exempla proponuntur in fructu, partu, & euictionis cauſa, l. 16. in prin. ff. de*

rei

rei uindicat. his uerbis: Vtiq; etiem mortuo homine neceſſaris eſt ſonteris propter fructus,& partus,& ſtipulationem de euictione. non enim poſt litem conteſtatam utiq; & fatum poſſeſſor præſtare debet. *Concordat l.17.§.ſed & fructus.ff.eod.ti.cuius uerba uide ſ. except.8. Aliud exemplum proponitur in peculio ancillæ demoriuæ, l.5.C.ſi pendente appellatione mors, his uerbis:* Quamuis ancilla, de cuius dominio diſceptabatur, & à Rectore prouinciæ contra te iudicetum fueret, in fatum conceſſerit: tamen cum appellationem ſuper ea re impoſitam fuiſſe, & in numero cognitionum pendêre proponas: ea prouocatio ſuo ordine propter peculium ancillæ audiri debet. *Planè de replicationibus propoſitæ exceptionis uide ſ.lib.32.cap.11. cauſſa 51. except.8.*

X V. Exceptio: *Niſi res quæ perierit, iterum ſit refecta, et in priſtinam formam reſtituta. Hæc exceptio approbatur l.83.§.ſacram rem. ibi: nam & ſi. ff. de uerb. obligat. his uerbis:* Si nauem quam quis ſpoponderit, dominus diſſoluerit, & iiſdem tabulis compegerit: quia eadem nauis eſt, incipiet obligari. *Concordat d.l.83.§. ſed hæc diſſimilis, his uerbis:* Etſi reficiandæ nauis cauſſa omnes tabulæ refixæ ſint, nōdum intercidiſſe nauis uidetur: & compoſitis rurſus tabulis, eadem nauis eſſe incipit. Sicuti de ædibus depoſite tigna ea mente ut reponantur, ædium ſunt. Sed ſi uſq; ad aream depoſite ſint: licet eadam materia reſtituetur, alia erit. *Concordat item l.98.§. aream. ibi: nec ſimili argumento.ff.de ſolutionib. his uerbis:* Si nauem quam tu promiſiſti, dominus diſſoluerit, deinde eiſdem tabulis compegerit: teneris. eadem enim nauis eſt, quam te daturum ſpopondiſti: & uidetur magis obligatio ceſſare, q̃ extincta eſſe. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi non eadem, ſed alia materia res ſit reſtituta. Quæ replicatio eliciturex uerbis iam propoſitis hiſce:* Et iiſdem tabulis cōpegerit. *Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi terra è fundo ſublata, alia terra ſit regeſta: hoc enim caſu non alius, ſed idem fundus eſt. Quæ duplicatio approbatur l.24.§.fin.ff. quib.mod. uſusfructus amittatur, his uerbis:* Labeo ait, Nec ſi ſumma terra ſublata ex fundo meo, & alia regeſta eſſet, idcirco meum ſolum eſſe deſinit: non magis quàm ſtercorato agro. *Altera replicatio eſt: Niſi ea mente res diſſoluta ſit, ut partes eius in alios uſus conuerterētur, uel non reſtituatur. Quæ replicatio approbatur d.§.aream. ibi: hominis autem, his uerbis:* Si ea mente diſſolutam eſſe nauem apparuerit, ut in alios uſus conuerterentur tabulæ, deinde mutato conſilio eadem compoſita ſit: alia uidebitur poſterior eſſe nauis. *Cōcordat l.38.§.ſed hæc diſſimilis. ibi: et nauis. ff. de uerb. obligat. his uerbis:* Nauis, ſi hac mente reſoluta eſt, ut in aliū uſum tabulę deſtinarētur, licet mutato conſilio reficiatur: tamē & perempta prior nauis, & hæc alia dicenda eſt. *Tertia replicatio eſt: Niſi ædes debitæ uſq; ad aream depoſitæ ſint: hoc enim caſu, quamuis iiſdem tignis reſtituātur, in priſtinam tamen obligationem non recidunt. Quæ replicatio elicitur ex uerbis d.§. ſed hæc diſſimilis, ſ. ead. except. in prin. propoſitis hiſce:* Sed ſi uſque ad aream depoſitæ ſint, licet eadem materia reſtituatur: alia erit. *Plura de exceptione propoſita uide ſ.lib.24. cap.2. cauſſa 5. exceptione 4. Sed & plura de liberationis ſpecie propoſita, quæ fit per rei debitæ interitum, uide d. cauſſa 5. item ſ. lib.32. cap.11. cauſſa 51. item lib.36. cap.3. except.8. repl.1. itē lib.39. cap.5. quæſt.1. except.3. itē lib.44. ca.1. quæſt.1. ext. gener.5. itē j. lib. prox. cap.2. quæſt.3. except.27. Nunc ad aliam liberationis ſpeciem, quæ fit per bonorum ceſſionem, tranſeundum.*

DE CESSIONE BOnorum. Cap. XX.

I. CAVSSA EX QVA HAEC liberationis ſpecies eiusq; exceptio competit.

S*I debitor bonis ceſſerit: conuentus poſtea à creditoribus, exceptione defenditur ceſſionis. Quæ cauſſa ſeu regula approbatur Inſt. de replicationibus. §.fin. his uerbis:* Debitor, ſi bonis ſuis ceſſerit, & cum eo creditor experiatur: defenditur per exceptionem, Si bonis ceſſerit. *Concordat l.3.C. de bonis auth.iud.poſſid. his uerbis:* Ex contractu qui ceſsionem rerum anteceſsit, debitorem contra iuris rationem conuenies: cum eū æquitas auxilio exceptionis muniat. At tum demum iteratò poſsis deſiderare conuentionem, cum tantum poſtea quæſiuit, quod præſidem ad eius rei licentiam debeat promouere. *Concordat item l.17. in prin. ff. de receptis arbitris. cuius uerba uide ſ.lib.9.cap.2.except.34. Planè huius regulæ exceptiones hæ ſunt, uel ſaltem eſſe uidentur.*

1. Exceptio: *Niſi filiusfamiliâs debitor bonis ceſſerit. Sed hæc exceptio reprobatur l.7.C. qui bonis cedere, his uerbis:* Cum & filijfamiliarum poſsint habere ſubſtantias, quæ patribus adquiri uetitæ ſunt, necnon peculium uel caſtrenſe, uel quod patre uolente poſsidēt: quare ceſsio bonorum his denegande ſit? cum etſi nihil in ſuo cenſu hi qui in poteſtate parentum ſunt, habeant: tamen ſæpe patientur iniuriam, debet bonorum ceſsio admitti. Si enim & paterfamiliâs admittendus eſt, propter iniuriarum timorem ad ceſsionis flebile ueniens adiutorium: quare filijsfamiliarum utriuſq; ſexus hoc iure denegemus? cum apertiſsimi iuris eſt, &

inter patresfamiliarum, & inter alienos iuri ſubiectos. ſi quid poſtea eis ſingulis acceſſerit: hoc iterum uſque ad modum debiti poſſe à creditoribus legitimo modo auelli.

I I. Exceptio: *Niſi ſine ſolennitate bonis ceſſerit. Et hæc exceptio reprobatur l.6.C.d.tt.his uerbis:* Imp. Theodoſius A. apud acta dixit: In omni ceſsione bonorum ex qualibet cauſſa facienda, ſcrupuloſitate priorum legum exploſa, profeſsio ſola quærenda eſt. Idē dixit. In omni ceſsione ſufficit uoluntatis ſola profeſsio.

I I I. Exceptio: *Niſi extra ius uel abſens bonis ceſſerit. Et hæc exceptio reprobatur l.9.ff.de ceſsione bonorum, his uerbis:* Bonis cedi non tantùm in iure, ſed etiam extra ius poteſt: ſufficit & per nuncium, uel per epiſtolam id declarari.

I I I I. Exceptio: *Niſi antequam debitum agnouit, uel confeſſus condemnatusue eſt, bonis ceſſerit. Hæc exceptio approbatur l.8.ff.d.tt. his uerbis:* Qui cedit bonis antequam debitum agnoſcat, condemnetur uè, uel in iure confiteatur: audiri non debet.

V. Exceptio: *Niſi ob uitanda munera publica bonis ceßit. Hæc exceptio approbatur l.5.C.qui bonis cedere, his uerbis:* Propter honorem municipalem, uel munus bonis cedentium, inuidioſam admitti ceſsionem minimè cō uenit: ſed his obnoxios pro modo ſubſtātiæ fungi.

V I. Exceptio: *Niſi creditores debitori quinquēnales inducias dare parati ſint. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 8. C.d.tt. his uerbis:* Cùm ſolito more à noſtra maieſtate petitur, ut ad miſerabile ceſsionis bonorum homines ueniant auxilium, & electio detur creditoribus uel quinquennale ſpacium eis indulgere, uel bonorum accipere ceſsionem, ſalua eorum uidelicet exiſtimatione, & omni corporali cruciatu ſemoto: quotidie dubitabatur, ſi quidam ex creditoribus uoluerint quinquennales dare inducias, alij autem iam nunc ceſsionem accipere uelint: qui audiendi ſint? In tali dubitatione nemini putamus eſſe ambiguum quod ſentimus, & quòd humaniorem ſententiam pro duriore eligimus. Et ſancimus, ut uel ex cumulo debiti, uel ex numero creditorum, cauſſa iudicetur: & ſiquidem unus creditor alijs omnibus grauior in ſumma debiti inueniatur, ut omnibus in unum coadunatis, & debitis eorum computatis, ipſe alios antecellat: ipſius ſententia obtineat, ſiue indulgere tempus, ſiue ceſsionem accipere deſiderat. Si uerò plures quidem ſunt creditores, ex diuerſis autem quantitatibus: & nunc amplior debiti cumulus minori ſummę præferatur, ſiue par ſiue diſcrepans numerus eſt creditorum: cum nō ex frequentiſsimo ordine fœneratorum, ſed ex quantitate debiti cauſſa trutinetur. Pari autem quantitate debiti inuenta, diſpari uerò creditorum numero: tunc amplior pars creditorum obtineat: ita ut quod pluribus placeat, hoc ſtatuatur. Sin uerò undique æqualitas emergat, tam debiti, quàm numeri creditorum: tunc eos anteponi, qui ad humaniorem declinant ſententiam, non ceſsionem exigentes, ſed inducias: nulla quidem differentia inter hypothecarios & alios creditores (quā tum ad hanc electionem) obſeruanda. In rebus autem officio iudicis partiendis ſuam uim ſingulis creditoribus habentibus, quam eis legum præſtabit regula: nullo præiudicio creditorum cuique ex quinquennij dilatione circa temporalem præſcriptionem generando. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi maior pars creditorum in ceßionem potius, quàm in inducias conſentiat. Quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Pari autem quantitate debiti, &c. *Cuius duplicatio hæc eſt: Niſi maiori parti creditorū diſſentienti minus debeatur. Quæ duplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Et ſiquidem unus creditor alijs omnib. grauior in ſumma debiti inueniatur, &c.

V I I. Exceptio: *Niſi poſt factam ceßionem debitor locupletior ſit factus. Hæc exceptio approbatur l. 4. in prin. ff. de ceßione bonor. his uerbis:* Is qui bonis ceſsit, ſi quid poſtea adquiſierit, in quantum facere poteſt, conuenitur. *Concordat l.7.ff.eod.tt.his uerbis:* Si debitoris bona uenierint: poſtulantibus creditoribus permittitur rurſus eiuſdem debitoris bona diſtrahi, donec ſuum conſequantur: ſi tales tamen facultates adquiſitæ ſint debitori, quibus Prætor moueri poſsit. *Concordat item Inſt. de actionib. § fin. his uerbis:* Cum eo qui creditoribus ſuis bonis ceſsit, ſi poſtea aliquid adquiſierit, quod idoneum emolumētum habeat: ex integro in id quod facere poteſt, creditores experiuntur. Inhumanum enim erat, ſpoliatum fortunis ſuis in ſolidum damnari. *Concordat item l. 1. C. qui bonis cedere poſſ. his uerbis:* Qui bonis ceſſerint, niſi ſolidum creditor receperit, non ſunt liberati. In eo enim tantummodo hoc beneficium eis prodeſt, ne iudicati detrahantur in carcerem. *Cōcordat item l.7. in fine. C. eod. tt. cuius uerba uide ſ. exc. 1. Item concordat l 3. in fine. C. de bonis auth. iud. poßid. cuius uerba uide ſ. ead. reg. in prin. Planè huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi modicū ſit, quod poſtea adquiſiuit. Hæc replicatio approbatur uerbis d. l. 7. iam propoſitis hiſce:* Si tales

tamen

tamẽ facultates adquiſitę ſint debitori, qb. Prętor moueri poſsit. *item uerbis Inſt. iam propoſitis hiſce:* Quod idoneũ emolumẽtũ habeat, &c. *Concordat itẽ l. 6. ff. de ceßione bonorũ, his uerbis:* Qui bonis ſuis ceſsit, ſi modicum aliquid poſt bona ſua uendita adquiſiuit: iterum eius bona non ueneunt. Vnde ergo modum hunc æſtimabimus? utrum ex quantitate eius quod adquiſitum eſt, an uerò ex qualitate? & putẽ ex quãtitate id ęſtimãdũ eſſe eius quod q̃ſijt: dũmodo illud ſciamus, ſi qd miſericordię cauſſa ei fuerit relictũ (puta mẽſtruũ uel annuũ alimẽtorũ nomine) oportere propter hoc bona eius iteratò uenundari. nec enim fraudandus eſt alimentis quotidianis. Idem etſi uſuafructus ei ſit conceſſus uel legatus, ex quo tantum percipitur, quantum ei alimentorum nomine ſatis eſt. *Altera replicatio eſt: Niſi miſericordiæ cauſſa ei quid in alimenta ſit relictum uel datum. Hæc replicatio approbatur uerbis d. l. 6. iam propoſitis hiſce:* Dummodo illud ſciamus, &c.

VIII. *Exceptio: Niſi prouincialis bonis ceſſerit. Hæc exceptio reprobatur l. 4. in prin. C. qui bonis cedere poß. cuius uerba uide s̃. lib. 8. cap. 6. queſt. 6. reg. 2.*

II. QVIBVS COMPETIT exceptio ceſsionis?

Fideiuſſoribus cedentis non competit. Quæ regula approbatur Inſt. de replicationibus. §. fin. cuius uerba uide s̃. capite 1. queſtione 7. regula 4. except. 3.

III. ADVERSVS QVOS competit?

Etiam aduerſus eos creditores competit, qui antea quàm ceßio fieret, non egerunt. Quæ regula approbatur l. 4. §. fin. ff. de ceßione bonorum, his uerbis: Sabinus & Caſsius putabant, eum qui bonis ceſsit, ne quidem ab alijs quibus debet, poſſe inquietari.

IIII. EVENTVS CESSIOnis bonorum.

I. Regula: *Cedens bonis exceptione aduerſus creditores defenditur. de qua regula cum ſuis exceptionibus hactenus eſt dictum.*

II. Regula: *Cedens bonis non poteſt agere. Quæ regula approbatur l. 17. in prin. ff. de receptis arbitris. cuius uerba uide s̃. libro 9. capite 2. exceptione 34.*

III. Regula: *Ei qui ceßit bonis, licet pœnitere, & ceßionem reuocare. Quæ regula approbatur l. 3. ff. de ceßione bonorum, his uerbis:* Is qui bonis ceſsit, ante rerum uenditionem utique bonis ſuis non caret. Quare ſi paratus fuerit ſe defendere: bona eius non ueneunt. *Concordat l. 5. ff. eod. tit. his uerbis:* Quem pœnitet bonis ceſsiſſe, poteſt defendendo ſe conſequi, ne bona eius ueneant. *Cõcordat item l. 3. C. qui bonis cedere poß. his uerbis:* Si quantitatem, quam licet reipub. condemnatus debebas, inferre paratus es: fruſtra uereris, ne uſibum bonorum ceſsionis temerè à te prolatum priuare te, necdum diſtractis facultatibus, iuris ratione poſsit. *Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi bona uendita ſint. Quæ exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Necdum diſtractis facultatibus. *item uerbis d. l. 3. s̃. propoſitis hiſce:* Ante rerum uenditionem. *Concordat item l. 8. in fine. C. de diſtractione pignorum. cuius uerba uide s̃. lib. 40. cap. 7. queſt. 1. cauſſa 2. except. 8.*

V. *Inuitus nemo cogendus eſt bonis cedere. Quæ regula approbatur Nouell. c. 135. ne quis cogatur bonis cedere, hiſce uerbis:* Quibus maximè rebus, &c.

DE EXCEPTIONE CApitis deminutionis.

Cap. XXI.

I. CAVSA EX QVA EXceptio propoſita competit.

SI debitor capite ſit deminutus: liberatur, et exceptione defenditur. Quæ cauſa ſeu regula approbatur l. 2. in prin. ff. de capite minutis, his uerbis: Pertinet hoc edictum ad eas capitis deminutiones, quæ ſalua ciuitate contingunt. Cæterùm ſiue amiſsione ciuitatis, ſiue libertatis contingat capitis deminutio: ceſſabit edictum: neq; poſſunt hi penitùs conueniri. Dabitur planè actio in eos, ad quos bona eorum peruenerunt. *Ait iuriſconſultus:* Hoc edictũ. *Huius edicti uerba uide paulo inferius except. prox. Concordat l. 7. §. ſi libertate. ff. eod. tit. his uerbis:* Si libertate adempta capitis deminutio ſubſecuta ſit: nulli reſtitutioni aduerſus ſeruum locus eſt: quia nec prætoria iuriſdictione ita ſeruus obligatur, ut cum eo actio ſit. Sed utilis actio aduerſus dominũ danda eſt, ut Iulianus ſcribit: & niſi in ſolidum defendatur, permittendũ mihi eſt in bona, quæ habuit, mitti. Item cum ciuitas amiſſa eſt: nulla reſtitutionis ęquitas eſt aduerſus eum qui amiſsis bonis, & ciuitate relicta, nudus exulat. *Quid autem & quotuplex ſit capitis deminutio, uide ĩ. lib. 50. cap. 1. Planè propoſitæ cauſæ ſeu regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi minima capitis deminutio debitori contigerit: hoc enim caſu aduerſus debitorẽ reſtituitur actio. Quæ exceptio approbatur edicto Prætoris d. l. 2. §. ait Prætor, his uerbis:* Ait Prætor: Qui quæue, poſteaquã quid cum his actum contractumue ſit, capite minuti minutæue eſſe dicẽtur: in eos eaſue perinde quaſi id factum nõ ſit, iudicium dabo. *Hoc edictum de minima capitis deminutione, quæ ſalua libertate & ciuitate contingit, intelligendum patet ex ijs quæ s̃ ead. reg. in prin. ſunt propoſita. Concordat l. 2. ff. de in integrũ reſtitut. cuius uerba uide ĩ lib. prox. cap. 1. in prin. Sanè actio ex hoc edi-*

ꝺ̃o reſtituta perpetua eſt, & hæredibus & in hæredes datur. Quod approbatur d.l.2.§.fin.ff.de capite minutis, his uerbis: Hoc iudicium perpetuũ eſt, & in hæredes & hæredibus datur. Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi poſt capitis deminutionem cum eo ſit contractum. Quæ replicatio approbatur, ſimul et diſtinguitur d. l.2.§.hi qui, his uerbis: Hi qui capite minuuntur, ex iis cauſis quę capitis deminutionẽ præceſſerunt, manent obligati naturaliter. Cæterùm ſi poſtea: imputare quis ſibi debebit, cur contraxerit, quantum ad uerba huius edicti pertinet. Sed interdum ſi contrahatur cũ his poſt capitis deminutionẽ, danda eſt actio. Et quidem ſi adrogatus ſit, nullus labor eſt: nam perinde obligatur, ut filiusfamiliàs. Altera replicatio hæc eſt: Niſi creditor debitorẽ adrogauerit: hoc enim caſu, quamuis debitori minima capitis deminutio contigerit: tamen actio extinguitur. de qua re uide ʒ.cap.23. cauſa 32.

II. Exceptio: Niſi ex delicto actio ſit. hæc enim capitis deminutione delinquentis non perimitur. Quæ exceptio approbatur per ea quæ proponuntur ʒ.lib. 46.cap.1.quæſt.1.except.2.

III. Exceptio: Niſi quoad naturalem obligationẽ. hæc enim capitis deminutione nõ intercidit. Quæ exceptio approbatur l.2.§.hi qui.ff.de capite minutis, cuius uerba uide ʒ.except.1.repl.1. Cõcordat l.8.ff.eod. tt.cuius uerba uide ʒ.lib.50.ca.1.quæſt.4. reg.2.exc.1.

IIII. Exceptio: Niſi non omnia bona capite minuto ſint adempta: hoc enim caſu pro ea parte quam retinet, non liberatur. Quæ exceptio approbatur l.1. in prin.C.de fideiuſſorib. his uerbis: Si Lyſias adempta parte bonorum exulare iuſſus eſt: non niſi pro parte bonorum quã retinuit, creditoribus obligatus eſt. Verùm qui pro eo fidem ſuam adſtrinxerunt, iure priſtino conueniri poſſunt.

V. Exceptio: Niſi debitor in priſtinum ſtatum ſit reſtitutus. Hæc exceptio approbatur per ea quæ proponuntur ʒ.lib.3.cap.15.quæſt.3.reg.4. exc.1. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi in bona non ſit reſtitutus. Quæ replicatio approbatur per ea quæ proponuntur d.reg.4.in prin. Altera replicatio eſt: Niſi debitor à creditore ſuo adrogatus, rurſus ſui iuris factus ſit. Hæc replicatio approbatur l.2.§.penult. ff.de capite minutis, hiſce uerbis: Ei qui debitorẽ ſuum adrogauit, non reſtituitur in eũ actio, poſtquam ſui iuris fiat. Plures replicationes uide d.reg.4.

II. QVIBVS COMPETIT exceptio propoſita?

I. Regula: Fideiuſſorib. capite minuti exceptio propoſita nõ cõpetit. Quæ regula approbatur p ea quæ proponũtur ʒ.lib.45.ca.1.quæſt.2.except.54.repl.3.

II. Regula: Succeſſorib. capite minuti, ad quos bona eius peruenerũt, exceptio propoſita non competit. Quæ regula approbatur l.2.in prin.ibi: dabitur.ff.de capite minutis, cuius uerba uide ʒ.quæſt.prox.in prin.

Concordat l.7.§.ſi libertate.ibi: ſed utilis.ff.eod.tt.cuius uerba uide d.quæſt.prox.in prin.

DE CAVSIS LIBERATIONUM IN RE PIGNORI OBLIGATA CONTINGENTIBUS. Cap. XXII.

PRæter cauſas liberationum hactenus deſcriptas, ſunt & aliæ quæ in re pignori obligata conſiſtunt, hoc capite enumerandæ. Harũ prima hæc eſt: Si creditor pignus uendiderit. hoc enim caſu debitũ petẽti obſtat exceptio. Quæ cauſa approbatur l.26.ff. de ſolutionib. his uerbis: Si creditor fundũ pignoratũ uendiderit, & quãtũ ei debebatur, receperit: debitor liberabitur. Sed etſi acceptũ emptori preciũ tuliſſet creditor, uel ab eo ſtipulatus eſſet: debitor nihilominus liberabitur. Huius cauſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi creditor preciũ ex diſtractione pignoris non acceperit. Hæc exceptio approbatur l.9. in prin.ff.de diſtract. pignor. his uerbis: Quæſitum eſt, ſi creditor ab emptore pignoris preciũ ſeruare nõ potuiſſet: an debitor liberatus eſſet? Paulus. Putaui, ſi nulla culpa imputari creditori poſsit, manere debitorẽ obligatũ: quia ex neceſsitate facta uenditio non liberat debitorem, niſi pecunia percepta. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi culpa ſua creditor preciũ non accipiat. Hæc replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce: Si nulla culpa imputari creditori poſsit. Altera replicatio eſt: Niſi creditor emptori precium remiſerit. Hæc replicatio approbatur uerbis d.l.26. paulo ſuperius propoſitis hiſce: Sed etſi acceptum emptori preciũ tuliſſet creditor, uel ab eo ſtipulatus eſſet: debitor nihilominus liberabitur. Tertia replicatio eſt: Niſi creditor nouandi animo precium ab emptore ſit ſtipulatus. Hæc replicatio approbatur uerbis d.l.26. iam propoſitis hiſce: Vel ab eo ſtipulatus eſſet, &c. Secunda exceptio eſt: Niſi creditor ex diſtractione pignoris non tantum receperit, quantũ ſibi debetur. hoc enim caſu id quod ei deeſt, perſequi non prohibetur. Quæ exceptio elicitur ex uerbis dictæ l.26. ʒ. propoſitis hiſce: Et quantum ei debebatur, receperit. Cui concordat l.9.§.fin.ff.de diſtract.pignor. his uerbis: Pomponius Lectionũ libro ſecũdo ſcripſit ita: Quod in pignoribus dandis adijci ſolet, ut quo minus pignus ueniſſet, reliquum debitor redderet: ſuperuacuũ eſt: quia ipſo iure ita ſe res habet, etiã nõ adiecto eo. Concordat l.28.ff.ſi certũ petatur, his uerbis: Creditor qui nõ idoneum pignus accepit, non amittit exactionẽ eius debitę quantitatis, in quem pignus nõ ſufficit. Item concordat l.3.C.de diſtract.pignor. his uerbis: Hypothecis uel pignoribus à creditore uenundatis, in id quod deeſt, aduerſus reum uel fideiuſſorem actio competit. Concordat item l.9. in fine.C.eod.tt.cuius uerba uide ʒ.lib.40. quæſt.5. reg.1. Item concordat l.3. ibi: ſed ſiquidem. C. de iure do-

minij

minij impetr. cuius uerba uide ſ. libro 40. capite 6. reg. 11. Item concordat l. 10. C. de action. & obligat. his uerbis: Aduerſus debitorem electis pignoribus perſonalis actio non tollitur: ſed eo quod de precio ſeruari potuit, in debitum cõputato, de reſiduo manet integra. *Tertia exceptio eſt: Niſi res uendita redhiberi, uel inempta fieri poßit. Hæc exceptio approbatur l. 26. in fine. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Si fetus pigneratus à creditore uenierit: quamdiu redhiberi poſsit, non liberabitur debitor: ſicuti ſi quolibet pignore uendito, quamdiu res inempta fieri poſsit. *Quarta exceptio eſt: Niſi aliena res pignori data, uendita ſit. Hæc exceptio reprobatur l. 12 ff. de diſtract. pignor. his uerbis:* Si aliena res pignori data fuerit, & creditor eam uendiderit: uideamus, an precium quod percepit creditor, liberet debitorem perſonali actione pecuniæ creditæ? Quod uerè reſpondetur, ſi ea lege uendidit, ne euictionis nomine obligaretur: quia ex contractu, qualiquali obligatione interpoſita, certè quod occaſione eius redactum eſt, id precium æquius proficeret debitori, quàm creditoris lucro cederet. Sed quantum quidem ad creditorem, debitor liberatur: quantum uerò uel ad dominum rei, ſi necdum pignus euictũ eſt, uel ad emptorem poſt euictionem, ipſe debitor utili actione tenetur: ne ex aliena iactura ſibi lucrum acquirat. Nam & ſi maiores fructus (fortè petens à fideiuſſore) creditor abſtulit: uniuerſos in quantitatem debitam accepto ferre debebit. Sed & cum per iniuriam iudicis domino rem quę debitoris non fuiſſet, abſtuliſſet creditor, quaſi obligatam ſibi: & quæreretur, an ſoluto debito reſtitui eam oporteret debitori? Scæuola noſter reſtituendam putauit. Quòd ſi non ita uendidit, ut certum ſit omnimodo apud eum precium remanſurũ, uerùm obligatus eſt ad id reſtituendum: arbitror interim quidem nihil à debitore peti poſſe: ſed in ſuſpenſo haberi liberationem. Verùm ſi actione ex empto conuentus præſtitiſſet precium creditor emptori, debitum perſequi eum à debitore poſſe: quia apparuit non eſſe liberatum. *Planè admittitur exceptio propoſita, primùm quidem, ſi creditor ab emptore cõuentus precium ei reſtituit. Quæ diſtinctio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce* Verùm ſi actione ex empto conuentus, &c. *Deinde admittitur exceptio propoſita, ſi cum creditor euictionis nomine ſe obligaſſet emptori, à debitore conueniatur ad alia pignora ei reſtituenda: hoc enim caſu per exceptionem conſequi poteſt, ut indemnis præſtetur. Quæ diſtinctio approbatur l. 8. §. 1 ff. de pignor. action. cuius uerba uide ſ. lib. 40. cap. 12. quæſt. 1. except. 17.*

II. *Cauſa: Si debitor pignoribus ceſſerit, i. e. q. creditori in ſolutum dederit, uel uendiderit. Hæc cauſa approbatur l. 44. in prin. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. cap. 12. reg. 14. Concordat l. 11. C. de pignor. & hypoth. cuius uerba uide ſ. lib. 40. cap. 12. quæſt. 1. except. 9. Huius cauſſæ exceptio hæc eſt: Niſi minus ſit in pignore, quàm in debito: tunc enim creditor id quod deeſt, exigere nõ prohibetur. Quæ exceptio approbatur l. 28. ff. ſi certum petatur. cuius uerba cum concordantibus uide ſ. cauſſa prox. except. 2. Sed & concordat l. 8. §. fin. C. eodem titulo. cuius uerba uide ſ. lib. 16. cap. 9. quæſt. 2. reg. 1. except. 16. Item concordat l. 1. C. de pignoribus, his uerbis:* Debitor qui pignoribus profitetur ſe creditoribus cedere, nihilomagis liberabitur. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi creditor dixerit, ſe pignore contentum fore. Quæ replicatio approbatur l. 15. §. ſi pignora. ibi: nam etſi. ff. de re iudicata. cuius uerba uide ſ. lib. 8. cap. 5. de executione, quæſt. 6. reg. 1.*

III. *Cauſa: Si debitor rem pignori datam creditori legauerit. Hæc reprobatur l. 87. ff. de leg. 2. his uerbis:* Paulus ait, creditorem cui res pignoris iure obligata à debitore legata eſſet, non prohiberi pecuniam creditam petere, ſi uoluntas teſtatoris compenſare uolentis euidenter non oſtenderetur. *Planè admittitur cauſa propoſita, ſi compenſandi debiti cauſſa pignus creditori ſit legatum. Quæ diſtinctio apparet ex uerbis iam propoſitis.*

IIII. *Cauſa: Si res pignori data creditori ſit addicta. Hæc cauſa ipſo quidem iure approbatur, uerùm eius exceptio hæc eſt: Niſi minus ſit in precio pignoris, quàm in debito. Quæ exceptio approbatur l. 3. §. ſed ſi quidem minus. C. de iure dom. impetr. cuius uerba uide ſ. lib. 40. cap. 6. reg. 12. Cõcordant ea quæ propoſita ſunt ſ. cauſa 1. except. 2.*

V. *Cauſa: Si creditor omiſſa perſonali actione, pignus petierit. Hæc cauſa reprobatur l. 10. C. de action. & obligat. cuius uerba uide ſ. cauſa 1. except. 2.*

VI. *Cauſa: Si creditor pignus perſequendo litis æſtimationem à poſſeſſore eſt conſecutus. Hæc cauſa approbatur l. 8. §. fin. ff. quibus mod. pignus uel hyp. ſoluitur, his uerbis:* Si creditor hypothecaria uſus, à poſſeſſore litis æſtimationem conſecutus fuerit, & à debitore petatur debitum: puto doli mali exceptionem ei obſtaturã.

VII. *Cauſa: Si creditor pignus perſequens ſuccubuit. Hæc cauſa reprobatur l. 1. §. fin. C. ſi aduerſus creditorem. cuius uerba cum concordantibus uide ſ. lib. 40. cap. 8 quæſt. 10. reg 3.*

VIII. *Cauſa: Si res pignori data apud creditorem periit. Hæc cauſa approbatur l. 4. §. item quæritur. ff. de doli mali exc. his uerbis:* Quæritur, ſi uniones tibi pignori dedero, & conuenerit ut ſoluta pecunia uniones redderentur, & hi uniones culpa tua perierint, pecuniãq; petas: an exceptione ſis repellendus? Et extat Neruę & Atilicini ſententia, dicẽtium ita eſſe ex-

cipiendum: Si inter me & te non conuenit, ut ſoluta pecunia uniones mihi redderentur. Sed eſt uerius, exceptionem doli mali nocere debere. *Planè huius cauſæ exceptio hæc eſt: Niſi ſine dolo uel culpa creditoris res perierit. Quæ exceptio approbatur l. 5. C. de pignor. actione. cuius uerba cum concordantibus uide ſ. lib. 40. cap. 32. quæſt. 1. except. 1. Sed & cōcordat l. 25. C. de pigno rib. cuius uerba eide ſ. lib. 40. cap. 8. quæſt. 10. reg. 1. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi conuenerit, ut amiſſio pignorum liberet debitorem. Quæ replicatio approbatur d. l. 5. in fine.*

I X. Cauſſa: *Si creditor conſenſerit debitorem pignus alienare, uel alij pignori dare. Hæc cauſa reprobatur l. 12. ff. quib. mod. pignus uel hypoth. ſoluitur. cuius uerba uide ſ. li. 40. ca. 5. cauſa 22. diſtinct. 1. in prin.*

X. Cauſa: *Si creditor debitori pignus reddidit. Et hæc cauſa reprobatur l. 3. ff. de pactis. cuius uerba uide ſ. lib. 37. cap. 2. diuiſ. 0. ſpecie 1. Planè admittitur cauſa propoſita, ſi hoc animo pignus redditum ſit, ut & debitū remitteretur. Quæ diſtinctio approbatur d. l. 3. in fine. Cui concordat l. 1. in fine. ff. de liberat. legata.*

DE RELIQVIS CAVſis liberationum. Cap. XXIII.

HActenus octodecim cauſſæ liberationum propoſitæ ſunt atq; deſcriptæ: ſcilicet ſolutio, acceptilatio, nouatio, rei iudicatæ exceptio, obligationū confuſio, rei debitæ interitus, bonorum ceſſio, capitis deminutio, cum decem cauſſis liberationum in re pignori obligata conſiſtentibus. Præter has autem ſunt & aliæ cauſſæ plures, ex quibus liberatio contingit, & obligatio ab initio utiliter contracta diſſoluitur partim ipſo iure, partim etiam exceptionis ope: quæ in hoc capite proponentur.

X I X. Cauſſa: *Si inter debitorem & creditorem poſtea in contrariū conuenit: ex priore contractu agenti creditori exceptio pacti conuenti obſtabit. Quæ cauſſa approbatur l. 80. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. cap. 5. quæſt. 1. Concordat l. 95. §. fin. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. lib. 57. cap. 6. exceptione 10. Item concordat Inſt. quib. mod. tollitur obligat. §. fin. cuius uerba uide ſ. lib. 17. cap. 3. exceptione 47. in prin. Itē concordat l. ab emptione. 57. ff. de pactis. cuius uerba uide d. except. 47. Concordat item l. 55. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide ſ. lib 37. cap. 5. repl. 14. dupl. 1. De exceptionibus huius cauſſæ uide d. except. 47. item lib. 37. cap. 5.*

X X. Cauſa: *Si creditor inſtituta ſemel actione deſtitit, eamq; remiſit. Hæc cauſa approbatur l. 15. §. ſi negauerit, in fine. ff. ad l. Iuliam de adulterijs, hiſce uerbis:* Fortiue dicitur, eū q ſe negauerit acturū, poſtea nō audiendū. *Concordat l. 14. §. ſi uenditor. ff. de ædilitio edicto. cuius uerba uide ſ. li. 42. cap. 4. quæſt. 5. except. gener. 7. Item concordat l. 4. C. de pactis. cuius uerba uide ſ. lib. 37. cap. 5. in prin. Itē concordat l. 6. C. de his qui accuſare nō poſſunt. cuius uerba uide ſ. lib. 3. cap. 1. quæſt. 5. exc. 16. Cōcordat item l. 2. ff. ad S. C. Turpill. cuius uerba uide d. exc. 16. Itē concordat l. 20. §. fin. cum lege ſequente. ff. de minor. 25. annis. cuius uerba uide ſ. lib. prox. cap. 4. quæſt. 4. except. 28. Huius cauſæ exceptio hæc eſt: Niſi differendæ actionis, nō remittēdæ animo deſtitit. Quæ exceptio approbatur l. 10. ff. de iudicijs. cuius uerba cum concordantib. uide ſ. lib. 3. cap. 51. quæſt. 2. except. 1.*

X X I. Cauſa: *Si creditor debitū ſe recepiſſe ſcripſerit. Hæc cauſa reprobatur per ea quæ proponuntur ſ. lib. 2. cap. 6. quæſt. 8 ſpecie 1. except. 3.*

X X I I. Cauſa: *Si inſtrumentum obligationis uel chirographū debitor receperit. Hæc cauſa approbatur l. 2. ff. de pactis. cuius uerba uide ſ. lib. 37. cap. 2. diuiſ. 6. ſpecie 1. Cōcordat l. 3. §. 1. ff. de liberat. legata, his uerbis:* Iulianus lib. XL. Digeſtor. ſcribit, Si quis decedēs chirographū Seij Titio dederit, ut poſt mortē ſuā Seio det: aut ſi cōualuiſſet, ſibi redderet: deinde Titius defuncto donatore, Seio dederit, & hæres eius petat debitū: Seium doli exceptionē habere. *Huius cauſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi contra uoluntatē creditoris debitor cautionē receperit. Quæ exceptio approbatur l. 15. C. de ſolut. his uerbis:* Quòd debitori tuo chirographū redditū cōtra uoluntatē tuā adſeueras, nihil de iure tuo deminutū eſt. Quibuſcūq; itaq; argumētis iure proditæ hanc obligationē tibi probanti, eum pro huiuſmodi facto liberationē minimè conſecutum iudex ad ſolutionem iure debiti compellet. *Concordat l. 14. C. eod. tit. cuius uerba uide ſ. lib. 7. cap. 3. quæſt. 8. in prin. Secunda exceptio eſt: Niſi procurator chirographa à creditoribus redempta domino reſtituerit: per hoc enim non uidetur procuratori ſolutum, uel actio mandati ab eo remiſſa. Quæ exceptio approbatur l. 18. C. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. lib. 7. cap. 2. quæſt. 3. reg. 5. except. 3.*

X X I I I. Cauſa: *Si chirographum ſit cancellatum. Hæc cauſa approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 24. ff. de probationibus, his uerbis:* Si chirographū cancellatum fuerit, licet præſumptione debitor liberatus eſſe uideatur: in eam tamen quantitatem, quam manifeſtis probationibus creditor ſibi adhuc deberi oſtendit, rectè debitor cōuenitur. *Ait Iuriſconſultus:* Licet præſumptione debitor liberatus eſſe uideatur. *Hiſce uerbis cauſa propoſita approbatur. cuius exceptio prima hæc eſt: Niſi non debiti remittendi animo cancellatum eſſe probetur. Hæc exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* In eam tamē quantitatē, &c. *Altera exceptio eſt: Niſi per errorem calculi rationes expunctæ ſint. Hæc exceptio approbatur per ea quæ proponuntur ſ. lib. prox. cap. 3. quæſt. 1. cauſa 6. cuius replicatio hæc eſt: Niſi decem uel uiginti anni præterierint. de qua uide d. cauſa 6.*

X X I I I I. Cauſſa: *Si inſtrumentum obligationis ſit amiſſum. Hæc cauſa reprobatur per ea quæ proponuntur ſ. lib. 37. cap. 3. except. 48. item lib. 7. cap. 2. quæſt. 5. reg. 8.*

X X V.

X X V. *Cauſſa: Si inſtrumentum obligationis nullum interceſſerit. Hæc cauſſa reprobatur per ea quæ propoſita ſunt ā.d.cap.3.except.11.*

X X V I. *Cauſſa: Si cum alicui ex aliqua cauſſa, puta iudicati, deberetur, is eidem debitori aliam pecuniam crediderit, nec in cautione pecuniæ creditæ ſit adiectum: Præter eam pecuniam, quæ ex cauſſa iudicati debetur. Hæc cauſſa reprobatur l.20. ff. de action. & obligat. his uerbis* Lucio Titio, cum ex cauſſa iudicati pecunia deberetur, & eidem debitori aliam pecuniam crediderat: in cautione pecuniæ creditæ non adiecit. Præter eam pecuniam debitam ſibi ex cauſſa iudicati. Quæro, an integræ ſint utræque Lucio Titio petitiones? Paulus reſpondit, nihil proponi cur non ſint integræ.

X X V I I. *Cauſſa: Si res debita ad creditorem peruenerit. De hac cauſſa uide ā.lib.38.cap.5. except.36. item lib.31.cap.11.cauſſa 57.*

X X V I I I. *Cauſſa: Si debitor pecuniam oblatam iuſſu creditoris alibi poſuit. Hæc cauſſa approbatur l.79.ff.de ſolutionibus, his uerbis:* Si pecuniam quam mihi debes, aut aliā rem, meo in conſpectu ponere te iubeam: efficitur ut & tu ſtatim libereris, & mea eſſe incipiat. Nam tunc, quòd à nullo corporaliter eius rei poſſeſsio detinetur, adquiſita mihi, & quodemmodo manu longa tradita exiſtimanda eſt. *Concordat l.39.ff. eod.tit. cuius uerba uide ā.cap.19.except.11.repl.3.Item concordat l.18.§. ſi uenditorem.ff.de adq.poſſeſſ.cuius uerba uide ā.lib.13.cap.2.cauſſa 8.*

X X I X. *Cauſſa: Si creditor aliqua obligatione ſit liberatus à debitore. Hæc cauſſa approbatur l.115. ff.de reg. iuris. cuius uerba cum concordantibus uide ā.cap.8.repl.8.*

X X X. *Cauſſa liberationis eſt, debiti compenſatio. de qua uide ā.lib.36.cap.13.*

X X X I. *Cauſſa: Si in eum caſum inciderit obligatio, à quo incipere non potuit. Hæc cauſſa approbatur, exemplis declaratur & diſtinguitur per ea quæ proponuntur ā.lib.32.cap.5.in prin.*

X X X I I. *Cauſſa: Si creditor debitorem ſuum adrogauerit, uel aliâs dominium eius ſit nactus. Hæc cauſſa ſpecies eſt cauſſæ proximæ præcedentis, eiusq; exceptio prima hæc eſt: Niſi creditor arrogati debitoris nomine ab alio de peculio conueniatur. tunc enim id quod ſibi antea debuit, poteſt deducere. quæ exceptio approbatur l.7. ff. de peculio legato. cuius uerba cum cōcordantibus uide ā.lib.45.cap.11.queſt.2.reg.1.except.8. Altera exceptio uidetur: Niſi debitor adrogatus, rurſus fuerit ſui iuris effectus. Sed hæc exceptio reprobatur l.2.§.penult.ff.de capite minutis. cuius uerba uide ā.cap.21. queſtion.1. except.5. replication.2. Planè admittitur exceptio propoſita, ſi ſui iuris effectus debitum ſoluerit, l.83.ff.de ſolut. cuius uerba uide ā.lib.49.cap.2.except.10.*

X X X I I I. *Cauſſa: Si debitor deſierit eſſe ſoluendo. Hæc cauſſa approbatur l.6.ff.de dolo malo, his uerbis:* Is nullam actionem uidetur habere, cui propter inopiam aduerſarij, inanis eſt actio. *Planè cauſſa propoſita liberat quidem à ſolutione pecuniæ, cum nemo ad impoßibile ſit obligatus: at non liberatur debitor à pœna corporali, & quo minus in carcerem detrudatur: niſi bonis ceſſerit. l.1. C. qui bonis cedere poſſ. cuius uerba uide ā. cap.10. queſt.1. except. 7. Quod primæ exceptionis loco notandum. Secundæ exceptionis loco notandum, quòd ex cauſſa propoſita eis qui pro debitore interuenerunt, exceptio non detur. Inſt.de replicationibus.§.fin. cuius uerba uide ā. cap.1.queſt.7.reg.4. exceptione.3.*

X X X I I I I. *Cauſſa: Si area aliena promiſſa, dominus in ea ædificium poſuerit. Hæc cauſſa reprobatur l.98.§.aream. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ā.lib.37.cap.3.except.20.repl.4. dupl.1.*

X X X V. *Cauſſa: Si creditor ad extorquendum debitum debitori uim adhibuit. Hæc cauſſa approbatur l.13. ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Extat decretum diui Marci in hæc uerba: Optimum eſt, ut ſi quas putas te habere petitiones, actionibus experiaris. Et cum Marcianus inde diceret: Vim nullam feci. Cæſar dixit: Tu uim putas eſſe ſolùm, ſi homines uulnerentur? uis eſt & tunc, quoties quis id quod deberi ſibi putat, non per iudicem repoſcit. Quiſquis igitur probatus mihi fuerit, rem ullam debitoris, non ab ipſo ſponte ſibi datam, ſine ullo iudice temerè poſsidere uel accepiſſe, ſibiq; ius in eam rem dixiſſe: ius crediti non habebit. *Concordat l.12. §. fin. ff. eod. tit. cuius uerba uide ā. lib. prox.cap.2.queſt.3. except.18. Item concordat l.7.ff. ad l. Iul.de ui priuata, his uerbis:* Creditores, ſi aduerſus debitores ſuos agāt, per iudicem id quod deberi ſibi putant, repoſcere debent. Alioquin ſi in rem debitoris ſui intrauerint, nullo id concedente: diuus Marcus decreuit, ius crediti eós non habere. Verba decreti hæc ſunt: Optimum eſt, ut ſi quas putes te habere petitiones, actionibus experiaris. Interim ille in poſſeſsione debet morari, tu petitor eſſe. Et cum Marcianus diceret: Vim nullam feci. Cæſar dixit: Tu uim putas eſſe ſolùm, ſi homines uulnerentur? Vis eſt & tunc, quoties quis id quod deberi ſibi putat, nō per iudicem repoſcit. Non puto autem nec uerecundiæ, nec dignitati, nec pietati tuæ conuenire, quidquam non iure facere. Quiſquis igitur probatus mihi fuerit, rem ullam debitoris, non ab ipſo ſibi traditam, ſine ullo iudice temerè poſsidere uel accepiſſe, ſibique ius in eam rem dixiſſe: ius crediti non habebit. *Concordat item Inſt. ui bonor. raptor.§. ſed necdum talia. cuius uerba uide ā. lib.46.cap.9.queſt.9. exception.5. Item concordat Inſt. de interdictis.§.re-*

cuperandæ.ibi:ſed ex conſtitut.cuius uerba uide ĩ.lib. 21.cap.5.quæſt.4.diuiſ.2.Item concordat l. 6. C.unde ui,his uerbis: Meminerint cuncti, ſiue uulgato reſcripto manſuetudinis noſtræ, ſiue ſententia cuiualibet iudicis utantur, in cauſais conueniendos dominoa locorum eſſe: aut ſi fortè defuerint, actores eorum ad inſinuandaa ſententiaa, procuratoresq́; quærendos: ne inde iniuriarum naſcatur occaſio, unde iura naſcuntur. Quòd ſi præcepta noſtra implere neglexerint: omni negocio, de quo iurgare cœperant, priuabuntur. *Concordat item l.7. C.eod.tt.cuius uerba uide ĩ.lib.23.cap.11.quæſtion.8.regul.8.Item concordat l.unica. §.fin. C.de ſuffragijs. cuius uerba uide ĩ.lib.5.cap.5.quæſt.6.in prin. Huius cauſſæ exceptio hæc eſt: Niſi non ipſe creditor, ſed alius, puta tutor uel curator eius, debitori dim fecerit. quæ exceptio approbatur d. l.6. §. ſin autem. C. unde ui, his uerbis:* Si habito plerunque colludio curatores uel tutorea minorum hia rem debitam ea occaſione inuadant, ut pupillis uel adultis iurgandi copia & fructua adimatur: his eatenua ſubuenimus, ut eoſdem non atterat damno culpa temeritatis alienæ: ſed illico quidem poſſeſsio ei à quo ablata eſt, reddatur: curatores autem uel tutores æterna deportatione punitos, bonorum quoque publicatio perſequatur.

XXXVI. *Cauſſa: Si debitor, creditore pecuniam oblatam accipere recuſante, obſignatam eam depoſuit. Hæc cauſſa approbatur per ea quæ proponuntur ĩ.cap.19.exception.31.replication.3.duplication.2.*

XXXVII. *Cauſſa: Si cum ad tempus obligatio conſtituta eſſet, tempus illud ſit finitum. Hæc cauſſa ipſo quidem iure liberationem non parit, ſed exceptionis ope, l.41.§.placet.ff. de action. & obligat.cuius uerba uide ĩ.lib.36.cap.2.diuiſ.8.Concordat l.56. §. qui ita ſtipulatur. ibi: quemadmodum is. ff.de uerb. obligat. cuius uerba uide ĩ. lib.37. cap.5. repl.14.dupl.1.*

XXXVIII. *Cauſſa: Si creditor in iure interrogatus, nihil ſibi deberi reſponderit. Hæc cauſſa approbatur l.30.in princip.ff. de donationibus, his uerbis:* Quidam in iure interrogatua, nihil ſibi debere tutoris hæredes reſpondit. Eum actionem iure amiſiſſe, Papinianus reſpondit: licet enim non tranſactionem, ſed donationis hæc uerba eſſe quis accipiat: attamen eum qui in iure confeſſus ſit, ſuam cõfeſsionem infirmare non poſſe. *Plura de hac cauſſa uide ĩ.lib.7.cap.5.*

XXXIX. *Cauſſa: Si creditor in iudicio plus petierit. Hæc cauſſa approbatur quidem iure antiquo, uerùm iure nouo ſublata eſt Inſt.de actionib.§.ſi quis agens. cuius uerba cum alijs huc pertinentibus uide ĩ.lib.36.cap.8.reg.9.*

XL. *Cauſſa: Si creditor debitoris heredibus dolo perſuaſit, ut hereditatem minus idoneam adirent. Hæc cauſſa approbatur l.ult. ff.de dolo malo.cuius uerba uide ĩ. lib. proxim. cap.3.quæſtion.4.cauſſa 2.*

XLI. *Cauſſa: Si tempus actionis ſit finitum. hoc enim caſu preſcriptione temporis actio eliditur. de qua uide ĩ. lib.34. cap.15. Hactenus de cauſsis ſeu modis liberationum, quibus obligatio ab initio utiliter contracta, ex pòſt facto infirmatur. Sed & plures huiuſmodi cauſſas uide ĩ. lib.37.cap.3.except.42. cum ſequentibus.item lib.38.cap.5.item lib.32.cap.6.cum ſequentibus.*

LIBRI QVADRAGESIMIOCTAVI FINIS.

DIGESTO-

DIGESTORVM LIBER QVADRAGESIMVSNONVS:

DE CAVSSIS SEV MODIS, QVIBVS amiſſa iura recuperantur.

Hactenus de cauſsis ſeu modis, quibus iura tam adquiruntur, quàm adquiſita retinentur. Conſequens nunc erat dicere de ijs cauſsis ſeu modis, quibus iura amittuntur: uerùm cum eædem ſint amittendi iuris cauſſæ, quæ & adquirendi, de quibus hactenus dictum eſt: & de alienatione ſimilibuſq; cauſsis, quibus dominium amittitur, ſuprà lib. 21. cap. 4. ſatis ſit dictum: nec non de cauſsis ſeu modis, quibus poſſeſsio, uſuſfructus, ſeruitutes & ſimilia iura amittuntur, antea quoq; dictum ſit: hic peculiari iſtiuſmodi cauſſarum tractatu opus non eſt. Sanè de capitis deminutione & captiuitate, quæ & ipſa amittendi iuris cauſſa ſunt, infrà libro ultimo dicetur. Nunc de cauſsis ſeu modis, quibus amiſſa iura recuperamus, nobis eſt dicendum.

DE IN INTEGRVM RESTItutionibus. Cap. I.

I. CAVSSAE EX QVIBVS in integrum reſtitutio competit?

Numerantur hæ l. 1. cum lege ſequẽte. ff. de in integr. reſtitut. his uerbis: Vtilitas huius tituli non eget commendatione. Ipſe enim ſe oſtendit. Nam ſub hoc titulo plurifariã Prætor hominibus uel lapſis, uel circumſcriptis ſubuenit: ſiue metu, ſiue calliditate, ſiue ætate, ſiue abſentia inciderunt in captionem: ſiue per ſtatus mutationem, aut iuſtum errorem. *Ait Iuriſconſultus:* Siue metu. *Hic prima cauſſa in integrum reſtitutionis notanda, de qua J. cap. prox. dicetur. Ait inſuper:* Siue calliditate. *Altera cauſſa hic notanda, de qua J. cap. 3. Ait item:* Siue ætate. *Hæc eſt tertia cauſſa, de qua J. cap. 4. Ait item:* Siue abſentia. *Quarta cauſſa hic notanda, de qua J. cap. 5. Ait demum:* Siue per ſtatus mutationem. *Quinta cauſſa, de qua uide ſ. lib. prox. cap. 21. quæſt. 2. except. 1. Ait deniq; Iuriſconſultus:* Aut iuſtum errorem. *Hiſce uerbis ſexta cauſſa in integrum reſtitutionis continetur, de qua dicetur J. cap. 6. Sed & de ea dictum quoq; ſ. lib. prox. cap. 3. item ſ. lib. 36. cap. 3. except. 10. item l. 37. cap. 3. except. 15. Eiuſq; exemplum proponitur in errore calculi l. unica. C. de errore calculi, his uerbis:* Errorem calculi ſiue ex uno contractu, ſiue ex pluribus emerſerit, ueritati non adferre præiudicium, ſæpe conſtitutum eſt. Vnde rationes etiam ſæpe computatas denuò retractari poſſe, ſi res iudicatæ non ſunt, uel tranſactio non interuenit: explorati iuris eſt. Sed etſi per errorẽ calculi uelut debitam promiſiſti quantitatem, cum eſſet indebita: cõdictio liberationis tibi competit. *Planè huius cauſſæ, quoad errorem calculi, exceptio hæc eſt: Niſi decem uel uiginti annorum præſcriptio obſtet. quæ replicatio approbatur l. 13. in fine. ff. de diuerſis tẽporal. præſcript. cuius uerba uide J. quæſt. 5. except. 2. Hæc de cauſsis in integrum reſtitutionis. Sed & plures huiuſmodi cauſſas uide J. cap. 5.*

EXCEPTIO PRAECEDENTIVM cauſſarum generalis.

Planè iam dictarum cauſſarum & ſimilium exceptio generalis hæc eſt: Niſi minima res uel ſumma ſit, ob quam in integrũ reſtitutio petitur. Hæc exceptio approbatur l. 4. ff. de in integrum reſtitut. his uerbis: Scio illud à quibuſdam obſeruatũ, ne propter minimam ſanè rem uel ſummam (ſi maiori rei uel ſummæ præiudicetur) audiatur is qui in integrum reſtitui poſtulat. *Concordat l. 54. ff. de contrah. empt. his uerbis:* Rea bona fide uendita, propter minimam cauſſam inempta fieri non debet. *Ait Iuriſconſultus:* Si maiori rei uel ſummæ præiudicetur. *De hac re uide ſ. lib. 7. cap. 1. quæſt. 1. reg. 1.*

II. QVIBVS COMPETIT IN integrum reſtitutio?

I. Regula, De ſucceſſoribus, proponitur l. 6. in prin. ff. de in integrum reſtitutionib. his uerbis: Non ſolùm minoribus, uerùm eorum quoq; qui Reipublicæ cauſſa abfuerunt: item omnium qui ipſi potuerunt reſtitui in integrum, ſucceſſores in integrũ reſtitui poſſunt, ut ſæpiſsimè conſtitutum eſt. Siue igitur hæres ſit, ſiue is cui hæreditas reſtituta eſt, ſiue filijfamiliàs militia ſucceſſor, in integrum reſtitui poteſt. *Reliquas propoſitæ quæſtionis regulas uide in capitibus ſequentibus.*

III. PER

III. PER QVOS IN INTEGRUM teſtitutio peti poteſt?

Etiam per procuratorem in integrum reſtitutio peti poteſt. quæ regula approbatur l. unica. C. etiam per procuratorem, &c. his uerbis: Cauſſam in integrũ reſtitutionis, ſi qua competit, etiã per procuratotem agi poſſe, placet.

IIII. VBI ET APVD QVEM cognitio in integrum teſtitutionis competat?

I. *Regula: Ibi, ubi domicilium reus habet, in integrum reſtitutio petenda. quæ regula approbatur l. 2. C. ubi & apud quem cognitio, &c. his uerbis:* Quoniam ea quæ in tranſactione dari placuerat, te tradidiſſe proponis: conſequens eſt, ſi de his repetendis per in integrum reſtitutionem, uel quamcunq; aliam cauſſam putaueris agendum: eius adire te prouinciæ præſidem, in qua domicilium habent quos conuenis. *Plura de quæſtione propoſita uide).cap. 4. quæſt. 7.*

II. Regula. *De iudicibus delegatis & compromiſſarijs. proponitur l. 3. C. d. tt. his uerbis:* Cum ſciamus eſſe dubitatũ de reſtitutionibus, quę in integrum poſtulantur, ſiue tantummodo apud iudicem, cui aliqua iuriſdictio eſt, examinari eas oportet. ſiue & apud pedaneos iudices: ſiue eas minores uiginti quinq; annis petierunt, ſiue maiores: ſecundum quod anteriotibus ſanctionibus uel ueteris iuris, uel noſtris declaratum eſt: ſancimus, non ſolùm apud iudices pro tribonali huiuſmodi cauſſæ cognitionem proponi, ſed etiam apud eos iudices, quos Auguſtalis dederit maieſtas, aut noſtræ rei pub adminiſtratores, uel in hac regia urbe, uel in prouincijs: ut uideatur ipſe qui iudicem deſtinauerit, utpote pro tribunali cognoſcens, in integrum dare reſtitutionem, & cauſſas eius examinate. Sic etenim non difficilis erit cauſſarum examinatio. Sed ne quis ita effuſè intellectum noſtræ conſtitutionis audeat eſſe trahendum, ut etiã apud compromiſſarios iudices, uel arbitros ex communi ſententia electos, uel apud eos qui dantur à iudicibus, qui propriam iuriſdictionem non habeant, ſed tantummodo iudicãdi facultatem, putet huiuſmodi extendi ſanctionem: hos tantùm generaliter uolumus tales cauſſas dirimere, qui uel certæ adminiſtrationi, cui & iuriſdictio adhæret, præpoſiti ſunt, uel ab ijs fuerint dati & multo magis ſi à noſtra maieſtate delegata eis cauſſarum ſit audientia. Sed ne quid penitus dubitandum relinquatur, & hoc addendum eſſe cenſemus, ut eis tantùm quos ſuprà memorauimus, liceat de in integrum reſtitutione diſceptare: ſiue hoc ſpecialiter eis fuerit mandatum (quod & ueteribus non fuerat incognitum) uel ſi generaliter iudices dati ſunt, uel in alijs ſpeciebus inciderit quædam quæſtio reſtitutionis.

III. Regula: *Si contra ſententiam procuratoris Cæſaris reſtitutio poſtuletur, ſolus princeps iudex competens eſt. quæ regula approbatur l. 1. C. d. tt. his uerbis:* Si quid à Procuratore meo iudicatum eſt, id per in integrum reſtitutionem Præſidis ſententia non poteſt reſcindi. Princeps enim ſolus contra ſententiam procuratorum ſuorum in integrum reſtituere ſolet.

V. QVAMDIV IN INTEGRVM reſtitutio peti poteſt?

Intra quadriennium competit hæc petitio. quæ regula approbatur l. ult. C. de tempor. in integr. reſtit. his uerbis: Superuacuam differentiam utilis anni in integrum reſtitutionis à noſtra Repub. ſeparantes, ſancimus, & in antiqua Roma, & in hac alma urbe, & in Italia, & in alijs prouincijs quadriennium continuum tantummodo numerari ex die, ex quo annus utilis currebat: & id tempus totis locis eſſe commune. Ex differentia enim locorum aliquod induci diſcrimen, ſatis nobis abſurdum uiſum eſt. Quod non ſolùm in minorum reſtitutionibus (quibus utilis annus incipit currere, ex quo uiceſimi ſexti anni dies illuxerit) ſed etiam in maiorum hoc idem adhiberi ſancimus, ut hic pro utili anno memorata continuatio temporis obſeruetur ad interponendam conteſtationem, finiendamque litem. Et quemadmodum omnis minor ætas excipitur in minorum reſtitutionibus: ita & in maiorum, tempus in quo Reipublicæ cauſſa abfuerint, uel alijs legitimis cauſsis, quæ ueteribus legibus enumeratæ ſunt, fuerint occupati, omne excipiatur: & ſit non abſimilis in hac parte minorum & maiorum reſtitutio. *Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi propter aliquam cauſſam, ex qua in integrum reſtitutio decerni ſolet, intra quadriennium petita reſtitutio non ſit. quæ exceptio approbatur uerbis d. l. 7. iam propoſitis hiſce:* Et quemadmodum omnis, &c. *Concordat l. 1. C. eod. tt. his uerbis:* In his in quibus læſus es, cum minor annis uiginti quinq; eſſes: toto militatis expeditionis tempore auxilium reſtitutionis poſtulare potes. Tẽpus enim poſt impletam minorem ætatem præſtitutum, ex die miſsionis iuxta rationem iuris computari debet. *Concordat l. 2. C. eod. tt. his uerbis:* Si intra legitimam ætatem, uel ea impleta, nondum exacto tempore præſtituto, pater tuus in fata conceſsit, tuque ei hæres extitiſti, & intra uiginti quinque annos,

annos, uel poſt eam ætatem intra id tempus, quod ad in integrum reſtitutionem defuncto ſupererat, nomen militiæ dediſti: præſes prouinciæ cauſſa cognita per in integrum reſtitutionem ex perſona defuncti ſubuenire tibi prouidebit. *Concordat item l.1.C.eod.tt.his uerbis:* Si intra annos quibus in integrum reſtitutionis auxilium indulgetur, conſtitutus es, uel eo tempore nomen militiæ dediſti, & expeditione occupatus es: continuato beneficio reſtitutionis per uſucapionem, licet ante militiam ſuppleta ſit, non patimur te diſpendio rei familiaris affligi. *Concordat item l.4. C.eod. tt. his uerbis:* Ex perſona fratrum, ſi tibi eorum quæſita eſt ſucceſsio, potes contra quem ſupplices agere: non ignorans, quòd ſi minores quinque & uiginti annis militauerint fratres tui, atq; in militia defuncti ſunt, in integrum reſtitutionis tempus eis non ceſſerit, ſed omne ad ſucceſſorem tranſmiſerint. *Altera propoſitæ regulæ exceptio eſt: Niſi propter errorem calculi in integrum reſtitutio petatur. hoc enim caſu etiam poſt uiginti annos reſtitutio peti poteſt. quæ exceptio approbatur l.8.ff.de adminiſtr.rerum ad ciuitates pertin. his uerbis:* Calcularij erroris retractatio etiam poſt decennij aut uicennij tempora admittetur. Sed ſi gratioſè expunctæ dicentur: non retractabuntur. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi reipub.rationes ſint. quæ replicatio approbatur l.13. in fine. ff. de diuerſ. temp.præſcript. his uerbis:* Reſpub. rationes ſubſcriptæ & expunctæ aduerſus eum quidem, qui adminiſtrauerit, ultra uiginti: aduerſus uerò hæredem, ultra decem annos retractari non poſſunt. *Plures propoſitæ regulæ exceptiones uide J.cap.4.quæſt.12.Sed & plura de regula propoſita uide J.cap.1.quæſt.7.*

VI. ADIVNCTA ET EVENtus in integrum reſtitutionis.

I. Regula: *Cauſſa cognita, in integrum reſtitutio decerni ſolet. quæ regula approbatur l.3. ff. de in integr. reſtit. his uerbis:* Omnes in integrum reſtitutiones cauſſa cognita à Prætore permittũtur: ſcilicet ut iuſticiam earum cauſſarum examinet, an ueræ ſint, quarum nomine ſingulis ſubuenitur.

II. Regula, *De dilatione danda, proponitur l.6. C.de temper.in integrum reſtitut. his uerbis:* Petendæ in integrum reſtitutionis temporibus obſeruatis, ſi dilatio ab actore petatur, quæ intra metas reſtitutionis ualet arctari: eandem quocunq; flagitante cauſſa cognita tribui oportebit. Sin uerò eiuſmodi poſtulantur curricula, quæ intra ſpacium receptum anguſtari non queunt (quippe ſi in confinio legitimi temporis petantur) & eius terminos prorogabunt: dilationem petitori denegari conueniet. In eius enim arbitrio fuerat, tunc inferre litigium, cum peritæ dilationis mora ſpacio ſuperſtite poſſet includi. Quòd ſi defenſio rei dilationis ſuffragium poſtulauerit: eandem adſerta cauſſa citra obſtaculum temporis deferri ſancimus. quia nequaquam ſteterat in ipſius poteſtate, quando litigio pulſaretur. Dari igitur debet, etſi impetrata dimenſio ſeſe ultra temporis definitionem profetat: qua dilatione ſi à reo impetratur, etiam actor in requirendis probationibus uti minimè prohibebitur.

III. Regula: *Pendente lite in integrum reſtitutionis, omnia in ſuo ſtatu eſſe debent. quæ regula approbatur l. unica.C.in integr. reſtitut. poſtulata, ne quid noui fiat, his uerbis:* Poſtulata in integrum reſtitutione, omnia in ſuo ſtatu eſſe debere, donec res finiatur, perſpicui iuris eſt: idque curabitis ad cuius partes ea res pertinet.

IIII. Regula: *Non uidetur re excluſus, in integrũ reſtituendus. quæ regula approbatur l.5.ff. de in integr. reſtitut. his uerbis:* Non uidetur re excluſus, quem Prætor in integrum reſtituturum ſe pollicetur.

V. Regula: *In integrum reſtitutus omnia quæ accepit, reſtituere tenetur. quæ regula approbatur l.unica. C. de reputationib. quæ fiunt in iudicio in integr. reſtitut. his uerbis:* Qui reſtituitur in integrum, ſicut in damno morari non debet, ita nec in lucro. Et ideo quidquid ad eum peruenit uel ex emptione, uel ex uenditione, uel ex alio contractu: hoc debet reſtituere. Sed etſi interceſſor minor uiginti quinque annis interuenerit, in ueterem debitorem reſtitui debet actio. Sed & cum minor adijt hæreditatem, & reſtituitur: mox quidquid ad eum ex hæreditate peruenerit, debet præſtare. Verùm & ſi quid dolo eius factum eſt, hoc eum præſtare conuenit. *Plura de regula propoſita uide J. cap. 4. quæſt.14. Hæc de in integrum reſtitutionibus in genere ſint dicta. Sed & plura earum generalia præcepta uide J.cap.5. Nunc de ſingulis reſtitutionum cauſſis in ſpecie agendum.*

DE EO QVOD METUS CAUſſA GESTUM EST.

Cap. II.

PRimò: *Verba edicti quo hæc introducitur actio, proponũtur l.1.ff.quod metus cauſſa, hæc:* Ait Prætor, Quod metus cauſſa geſtum erit, ratum non habebo. Olim ita dicebatur: Quod ui metusúe cauſſa. Vis enim fiebat mentio, propter neceſsitatem impoſitam contrariam uoluntati: metus autẽ, propter inſtantis uel futuri periculi cauſſa mentis trepidatio.

trepidationem. Sed poſtea detracta eſt uis mentio: quia quodcunq; ui atroci fit, id metu quoq; fieri uideretur.

II. GENVS HVIVS Actionis.

Arbitraria eſt actio. quæ regula approbatur Inſt. de actionibus §. præterea. cuius uerba uide ī.lib.36. cap.4.quæſt.2.diuiſ.8. Concordat l.14.§. hæc autem actio.ff.quod metus cauſſa.cuius uerba uide J.quæſt. 6.reg.4.except.1.

III. CAVSSAE HVIVS actionis.

I. *Cauſſa, & quidem generalis eſt: Si quid ui metuſúe cauſſa factum ſit, per hanc actionem reſcinditur. quæ cauſſa approbatur uerbis edicti paulo ſuperius prepoſitis. Concordat l.3.in prin.ff.eod.tt. quod metus cauſſa, his uerbis:* Continet hæc clauſula & uim, & metum: & ſi quia ui compulſus aliquid fecit, per hoc edictū reſtituitur. *Concordat item l. ult. C.de his quæ ui metuſúe cauſſa, his uerbis:* Venditiones, donationes, tranſactiones, quæ per potentiam extortæ ſunt, præcipimus infirmari. *Concordat item l.6.in prin.ff.de officio præſidis, hiſce uerbis:* Illicitas exactiones, & uiolentia factas uel extortas metu uenditiones, & cautiones uel ſine precij numeratione, prohibeat Præſes prouinciæ. *Declaratur cauſſa propoſita definitione uis & metus, l.1.ff.quod metus cauſſa.cuius uerba uide ī.eod.cap.in prin. Concordat l.2.ff.eod.tt.his uerbis:* Vis eſt maioris rei impetus, qui repelli non poteſt. *Huius cauſſæ exempla proponuntur in cauſſis ſequentibus.*

II. *Cauſſa: Si metus cauſſa quid uēdidit. Hæc cauſſa ſpecialis, præterquam quòd approbatur uerbis d. l.6.& d.l.ult. iam propoſitis. approbatur etiam l.23. §.ſi iuſto.ff.quod metus cauſſa, his uerbis:* Si iuſto metu perterritus cognitione iudicia, ad quem ut uinctus iret potens aduerſarius minabatur, id quod habere licebat compulſus uendidit: res ſuæ æquitati per præſidem prouinciæ reſtituitur.

III. *Cauſſa: Si dos metu promiſſa ſit. Hæc cauſſa approbatur l.21.§.ſi dos.ff.d.tt.his uerbis:* Si dos metu promiſſa ſit, non puto naſci obligationem: quia eſt ueriſsimum, nec talē promiſsionem dotis ullam eſſe.

IIII. *Cauſſa: Si metu coactus à contractu receſſerit. Hæc cauſſa approbatur d.l.21.§.ſi metu, his uerbis:* Si metu coactus ſim ab emptione uel locatione diſcedere: uidendum eſt, an nihil ſit actum. & antiqua obligatio remaneat: an hoc ſimile ſit acceptilationi, quia nulla bonę fidei obligatione poſſumus niti, cùm finita ſit, dum amittitur? Et magis eſt, ut ſimilis ſpecies acceptilationis ſit: & ideo Prætoria naſcatur.

V. *Cauſſa: Si metu coactus hæreditatem adijt. Hæc cauſſa approbatur d.l. 21. §. penult. his uerbis:* Si metu coactus adij hæreditatem, puto me hæredem effici: quia quamuis, ſi liberum eſſet, noluiſſem: tamen coactus uolui. Sed per prætorem reſtituendus ſum, ut abſtinendi mihi poteſtas tribuatur.

VI. *Cauſſa: Si metu coactus hæreditatem repudiauit. Hæc cauſſa approbatur d.l.21.§.ult.his uerbis:* Si coactus hæreditatem repudiem, duplici uia Prætor mihi ſuccurrit: aut utiles actiones quaſi hęredi dando, aut actionē Quod metus cauſa præſtando: ut quam uiam ego elegero, hæc mihi pateat.

VII. *Cauſſa: Si quis metu coactus ſeruum manumiſit, uel ædificium depoſuit. Hæc duplex cauſſa approbatur l.9.§.idem Pomponius.ff.quod metus cauſſa, his uerbis:* Pomponius ſcribit, quoſdam bene putare, etiam ſerui manumiſsionem, uel ędificij depoſitionem, quam quis coactus fecit, ad reſtitutionem huius edicti porrigendam.

VIII. *Cauſſa: Si metu coactus ultrà quàm debet, cauit. Hæc cauſſa approbatur l.ult.§.ſi fœnerator.ff. d. tt. his uerbis:* Si fœnerator inciuiliter cuſtodiendo athletam, & à certaminibus prohibendo, cauere compulerit ultra quantitatem pecuniæ debitæ: his probatis, competens iudex rem ſuæ æquitati reſtitui decernet.

IX. *Cauſſa: Si quis in meo ſolo per uim ædificet. Hæc cauſſa approbatur l.9.§. idem ait.ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Pomponius ait, ſi fortè adhibita manu in meo ſolo per uim ædifices, & interdictum Quod ui aut clàm, & hoc edictum locum habere: ſcilicet quoniā metu patior id te facere.

X. *Cauſſa: Si metu coactus poſſeſsionem alij tradiderit. Hæc cauſſa approbatur d.§.idem ait, his uerbis:* Si per uim tibi poſſeſsionem tradidero: dicit Pomponius, hoic edicto locum eſſe.

XI. *Cauſſa: Si metus cauſſa fundū reliquerit. Hæc cauſſa approbatur, ſimul & diſtinguitur d.l.9.§.1.cuius uerba cum concordantibus uide ī. lib.23.cap.11. quæſt.4.cauſſa 7.except.1.*

XII. *Cauſſa: Si metu coactus quis cauit. Hæc cauſſa approbatur l. 7. C. de his quæ ui metuſúe cauſſa, his uerbis:* Si donationis, uel tranſactionis, uel ſtipulationis, uel cuiuſcunq; alterius contractus obligationis confectum inſtrumentum, metu mortis, uel cruciatu corporis extortum, uel capitales minas pertimeſcendo, adito præſide prouinciæ, probare poteris: hoc ratum haberi ſecundum edicti formam non patietur. *Concordat l.23.§. ſi fœnerator.ff.quod metus cauſſa.cuius uerba uide ā.cauſſa 8. Huius cauſſæ exceptio hæc eſt: Niſi debitum cautum ſit. Hæc exceptio approbatur exemplo pignoris metus cauſſa dati, l. 4. C.de pignor. & hypoth.cuius uerba uide ī. lib. 23. cap. 11. quæſtion. 4. exception.20.*

XIII. Cauſ-

XIII. *Cauſſa: Si quis coactus luſit. Hæc cauſſa approbatur l.1.,§.fin. cum lege ſequente. ff. de aleatoribus, his uerbis:* Prætor ait, In eum qui aleæ ludendæ cauſſa uim intulerit, uti que quæ res erit, animaduertam. Hæc clauſula pertinet ad animaduerſionē eius qui cōpulit ludere, ut aut mulcta mulctetur, aut in lautumias uel in uincula publica detur. Solent enim quidam & ad luſum cogere, uel ab initio, uel uicti dum retinent.

XIIII. *Cauſſa: Si in carcerem detruſo uel cuſtodito quid eſt extortum. Hæc cauſſa approbatur l. penult. ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Qui in carcerem quem detruſit, ut aliquid ei extorqueret: quicquid ob hanc cauſſam factum eſt, nullius momenti eſt. *Concordat l. ult. §. ſi fœnerator. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. cauſſa 8.*

EXCEPTIONES PRAECEDENTIVM cauſſarum generales.

I. *Exceptio: Niſi meticuloſus rem nullam fruſtra metuerit. Hæc exceptio approbatur l. 6. ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Metum non uani hominis, ſed qui meritò & in hominem conſtantiſſimum cadat, ad hoc edictum pertinere dicemus. *Concordat l. 7. §. 1. ff. eod. tit. his uerbis:* Si quis meticuloſus rem nullam fruſtra metuerit, per hoc edictum non reſtituitur: quoniam neque ui, neq; metu factum eſt. *Concordat item l. 184. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide ſ. lib. 37. cap. 3. except. 16. repl. 2.*

II. *Exceptio. Niſi minas tantùm, nullo facto interueniente, metuit. Hæc exceptio approbatur l. 9. C. de his quæ ui metuſue, his uerbis:* Metum non iactationibus tantùm, uel conteſtatione, ſed atrocitate facti probari conuenit.

III. *Exceptio: Niſi dignitatem tantùm aduerſarij metuit, nullo alio actu interueniente. Hæc exceptio approbatur l. 6. C. d. tit. his uerbis:* Ad inuidiam alicui nocere nullam dignitatem oportet. Vnde intelligis, quòd ad metum arguendū, per quem dicis initum eſſe contractū, ſenatoria dignitas aduerſarij tui ſola non eſt idonea. *Huius exceptionis replicatio eſt: Niſi ſubditus magiſtratui uel officiali uendiderit aliquid: hoc enim caſu poſtea metu factam uenditionem aſſerens eſt audiendus. quæ replicatio approbatur l. 11. C. d. tit. his uerbis:* Si per impreſsionem quis aliquem metuens, ſaltem in modico officio conſtitutum, rei ſuæ in ea prouincia uel loco, ubi tale officium peragit, ſub uenditionis titulo fecerit ceſsionē: & quod emptū fuit, reddatur, & nihilominus etiam pecuniæ retineantur: ſimilis pœna ſeruanda, ſi qui uel cōiugis uel amici nominibus abutentes, prædam tamen ſibi adquirunt. *Plura de hac replicatione uide ſ. lib. 2. cap. 2. reg. 4. item lib. 11. cap. 11. reg 16.*

IIII. *Exceptio: Niſi quis non metu, ſed ſuſpicione metus inferendi quid geſſerit. Hæc exceptio approbatur l. 9. in prin. ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Metum præſentem accipere debemus, nō ſuſpicionem inferēdi eius. Et ita Pomponius lib XXVIII. ſcribit. Ait enim, metum accipiendum, ſi illatus eſt timor ab aliquo.

V. *Exceptio: Niſi non ſit magnū malum, cuius metu quid geſtum eſt. Hæc exceptio approbatur l. 5. ff. d. tit. his uerbis:* Metū accipiendū Labeo dicit, non quemlibet timorem, ſed maioris mali. *Ait iuriſconſultus:* Sed maioris mali. *Quod hoc ſit malum maius, cuius metus actionem propoſitam tribuat, definitur l. 3. §. fin. cum lege ſequente. ff. d. tit. cuius uerba uide ſ. except. 14. Sed & declaratur exemplo l. 8. §. quod ſi dederit. ff. eod. tit. his uerbis:* Quod ſi dederit, ne ſtuprū patiatur uir ſeu mulier: hoc edictum locum habet: cùm uiris bonis iſte metus maior, quàm mortis eſſe debeat. *Aliud exemplum proponitur d. l. 8. §. ſi is accipiat, his uerbis:* Si is accipiat pecuniam, qui inſtrumenta ſtatus mei interuerſurus eſt, niſi dē: non dubitatur quin maximo, &c.

VI. *Exceptio: Niſi infamiæ metu uel uexationis quid ſit geſtum. Hæc exceptio approbatur l. 7. in prin. ff. d. tit. his uerbis:* Nec timorem infamiæ hoc edicto contineri, Pedius dicit libro octauo: neq; alicuius uexationis timorem per hoc edictum reſtitui.

VII. *Exceptio: Niſi metu accuſationis inſtitutæ uel inſtituendæ quid geſtum ſit. Hæc exceptio approbatur l. 10. C. de his quæ ui metuſue. cuius uerba cum concordantibus uide ſ. lib. 37. cap. 3. exception. 16. replication 5.*

VIII. *Exceptio: Niſi in crimine aliquo deprehenſus metuat ne occidatur, uel prodatur. Hæc exceptio reprobatur l. 7. §. fin. cum lege ſequente. ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Si quis in furto, uel in adulterio deprehenſus, uel in alio flagitio: uel dedit aliquid, uel ſe obligauit: Pomponius lib. XXVIII. rectè ſcribit, poſſe eum ad edictū hoc pertinere. timuit enim uel mortem, uel uincula. Quanquā non omnē adulterum uel furem licet occidere, niſi ſe telo defendat: ſed potuerant uel non iure occidi, & ideo iuſtus fuit metus. Sed etſi ne prodatur ab eo qui deprehendit, alienauerit: ſuccurri ei per hoc edictū uidetur. quoniā ſi proditus eſſet, potuiſſet ea pati quæ diximus. Paulus. Iſti quidem & in legem Iuliā incidunt, qui quid pro comperto ſtupro acceperūt: Prętor tamen, ut reſtituant, interuenire debet. Nam & geſtum eſt malo more: & Prætor non reſpicit, an adulter ſit qui dedit: ſed hoc ſolum quod hic accepit, metu mortis illato.

IX. *Exceptio: Niſi ne ad ciuilia munera nominaretur metuens, geſſit. Hæc exceptio approbatur l. 8. C. de his quæ metus cauſſa, his uerbis:* Cùm te domus & horti uenditionem feciſſe ſub ſpe recipiendi, quod de frumento feceras, in-

ſtrumentum, uel timore ne ad ciuilia munara nominareris, proponas, & raſcindi uẽditionem ualuti metus cauſſa factam deſidares: intelligis ad ratum non babandum contractum, metum huiuſmodi prodaſſe non poſſe.

X. Exceptio: *Niſi non damni accipiendi, ſed lucri amittendi meta quid geßit. Hæc exceptio approbatur exemplo iam propoſito, his uerbis:* Sub ſpa racipiendi, quod da frumento facatas, iuſtrumantum, &c.

XI. Exceptio: *Niſi libertus meta, ne ob ingratitudinem ſuam in ſeruitatem retrabatar, quid geſſerit. Hæc exceptio approbatur l. 21. in prin. ff. quod metus caaſſa, bis aerbis:* Si mulier contra pattonum ſuum ingrata facta, ſciẽs ſe ingratam, cum de ſuo ſtatu periclitabatur, aliquid patrono dederit ual promiſerit, ne iu ſaruitutẽ radigatur: ceſſat edictum. quia huuc ſibi metum ipſa infatt.

XII. Exceptio: *Niſi quis non ſibi, ſed alij metuens quid geßit. Hæc exceptio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius replicatio hec eſt: Niſi liberis ſuis metuẽs geßit. quæ exceptio approbatur l. 8. §. fin. ff. quod metus cauſſa, bis uerbis:* Hæc quæ diximus ad edictum partinate, nihil intaraſt in ſa quie ueritus ſit, an libaris ſuis: cum pro affactu magis in liberis parantes tarraantur.

XIII. Exceptio, *ſumpta ex perſona eius qui metũ intulit, reprobatur l. 9. §. animaduertendum. ff. d. tt. bis uerbis:* Animaduertandum aſt, quòd Prætor hoc adicto genataliter & in tam loquitur, nac adijcit à quo geſtum ſit. Et ideo ſiue ſingularis ſit parſona quæ matum intulit, uel populus, uel curia, uel collagium, uel corpus: huic adicto locus arit.

XIIII. Exceptio: *Niſi magiſtratus, uel is qui in officio eſt, ſubdito metum incuſſerit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 3. §. ſed uim, cum ſequentibus. ff. d. tt. bis aerbis:* Vim accipimus atrocam & aam quæ aduarſus bonos mores fiat: non eam quam magiſtratus intulit, ſcilicat iure licito & iure honoris quẽ ſuſtinet. Etenim ſi per iniuriam quid fecit populi Romani magiſtratus, uel prouinciæ præſas: Pomponius ſcribit, hoc edictũ locũ habere: ſi fortè (inquit) mortis aut uerberũ tarrorẽ pecuniam alicui extorſit. Paulus: Ego puto etiam ſaruitutis timorẽ, & ſimilium admittandũ. *Huius exceptionis replicatio eſt: Niſi per iniuriam, & non iuris ordine ſeruato, magiſtratus metum incuſſerit. quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Etenim ſi par iniuriã, &c. *Concordat l. ult. §. fin. ff. eod tt. bis uerbis:* Si quis quod aduarſario non dababat, dalegante eo paruim apparitione Præſidia in taruenicta, ſina notiona iudicis coactus aſt dare: iudax inciuiliter axtorta reſtitui ab eo qui rei damnum præſtitit, iubeat. Quòd ſi debitor ſatisfecit ſimplici iuſsione, & nõ cognitione habita: quamuis non extra ordinem exactionam fieri, ſad ciuiliter oportuit: quia taman ſolutioni debitarũ ab ao quantitatum profacerunt, reuocari inciuila eſt. *Concordat item l. 11. C. de his quæ metus cauſſa. cuius uerba uide ſ. except. 3.*

XV. Exceptio: *Niſi parens liberis metum incuſſerit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur ſ. lib. 37. cap. 4. except. 16. replication. 1.*

XVI. Exceptio: *Niſi alius quàm reus uim intulit, uel metum incußit. Hæc exceptio reprobatur l. 14. §. in hac. ff. quod metus cauſſa, bis aerbis:* In hac actione non quæritur, utrum is qui cõuenitur, an alius matum facerit. ſufficit enim hoc dicere, metum ſibi illatum, uel uim: & ex hac ra eum qui conuenitur, etſi crimine caret, lucrum tamen ſenſiſſe. Nam cum metus habebit in ſa ignorantiam, meritò quis non adſtringitur ut daſignet, quis el metũ ual uim adhibuerit. Et ideo ad hoc tantùm actor adſtringitur, ut docaat metũ in cauſſa fuiſſa, ut alicui acceptam pacuniã facarat, ual rem ita traderet, uel quid aliud faceret. Nec cuiquam iniquum uideatur, ex aliano facto alium in quadruplum condẽnari: quia nõ ſtatim quadrupli eſt actio, ſad ſi res non raſtituatur. *Concordat l. 9. §. animaduertendum. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. except. 13. Item concordat l. 15. §. fin. ff. de dolo malo, cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt. . reg. 3. Concordat item l. 3. C. de his quæ ui metusue cauſſa, bis uerbis:* Non intereſt à quo uia adhibita ſit patri & patruo tuo, utrum ab amptora, an uarò ſciẽte emptora ab alio, ut ui ual matu poſſeſsionem uendere cogerẽtur. Nam ſi adhibita ui compulſi ſunt poſſeſsiones ſuas, quæ maiora ualebant, minimo diſtrahere: iuriſdictionis tenore, ut id quod improbè factum aſt, in priorem ſtatum reuoluatur, impatrabunt. *Concordant deniq; ea quæ proponuntur ſ. lib. 37. cap. 3. exception. 16. replication. 4.*

XVII. Exceptio: *Niſi alicui quid ſit datum uel promiſſum, ut ſe aduerſus uim ab alio illatam tueretur. Hæc exceptio approbatur l. 9. §. ſed licet. ff. quod metus caaſſa, bis uerbis:* Licet uim à quocunq; factam Prætor complectatur: elegantar tamen Pomponius ait, ſi quo magis ta de ui hoſtium, uel latronum, uel populi tuarat, uel libararam, aliquid accepero à te, uel te obligauaro: non debere me hoc adicto teneri, niſi ipſe hãc tibi uim ſubmiſi. Cæterùm ſi alienus ſum à ui: tenari me non dabere. Ego enim operæ potius meæ mercedem accepiſſe uideor.

XVIII. Exceptio: *Niſi debitum per uim coactus ſoluit. Hæc exceptio approbatur l. 12. §. fin. ff. d. tt.*

bis

bis uerbis: Iulianus ait, & eum qui uim adhibuit debitori ſuo, ut ei ſolueret: hoc edicto non teneri, propter naturam Quod metus cauſſa actionis, quæ damnum exigit: quamuis negari non poſsit, in legem Iuliã eum de ui incidiſſe, & ius crediti amiſiſſe. *Concordat l.ult.§.fin.ff.eod tt.cuius uerba uide ſ.except.14.repl.1.*

XIX. *Exceptio: Niſi pignus per uim creditori ſuo dedit. Hæc exceptio approbatur l.4. C. de pignor. & hypoth. cuius uerba uide ſ lib.23.cap.11.quæſt.4. except.20.*

XX. *Exceptio: Niſi per uim ablatum uel promiſſum, per uim coactus ſit reſtituere uel acceptofacere. Hæc exceptio approbatur d.l.12.§.quæri, bis uerbis:* Quæri poterit, an etiam ei qui uim fecerat, paſſo uim reſtitui Prætor uelit per hoc edictum eu quæ alienauit? Et Pomponius ſcribit lib. XXVIII. non oportere ei Prętorẽ opẽ ferre. Nam cum liceat (inquit) uim ui repellere: quod fecit, paſſus eſt. Quare ſi metu te coegerit ſibi promittere: mox ego tum eũ coegero, metu te accepto liberaru: nihil eſſe quod ei reſtituatur.

XXI. *Exceptio: Niſi id quod ſibi non debebatur, per uim acceptotulerit. Hæc exceptio approbatur l.14.in prin.ff.quod metus cauſſa, bis uerbis:* Si cùm exceptione aduerſus te perpetoa tutus eſſem, coegero te acceptum mihi facere: Vlpianus ait, ceſſare hoc edictum: quia nihil tibi abeſt.

XXII. *Exceptio: Niſi res ſit imperfecta, & nihil datum. Hæc exceptio reprobatur l.9.§. ſed quod Prætor. ff. quod metus cauſſa, bis uerbis:* Quod Prętor ait, Ratum non habebo: quatenus accipiendum eſt, uideamus? Et quidem autim perfecta res eſt, licet metus interuenerit: ut pura ſtipulationem numeratio non eſt ſecuta: aut perfecta, ſi poſt ſtipulationẽ & numeratio ſucta eſt, autper metom accepto debitor liberatus eſt, uel quid ſimile contigit, quod negociũ perficeret. Et Põponius ſcribit, in negocijs quidem perfectis & exceptionem interdum, & actionem cõpetere: in imperfectis autem ſolum exceptionẽ. Sed ex facto ſcio (cum Campani metu cuidam illato extorſiſſent cautionem pollicitationis) reſcriptum eſſe ab Imperatore noſtro, poſſe eum à Prætore in integrum reſtitutionem poſtulare: & Prætorem me adſidente interlocutum eſſe, ut ſiue actione uellet aduerſus Campanos experiri, eſſe propoſitam: ſiue exceptione, aduerſus petẽtes non deeſſe exceptionem. Ex qua conſtitutione colligitur, ut ſiue perfecta, ſiue impfecta ſit res: & actio & exceptio detur.

XXIII. *Exceptio: Niſi cum per uim coactus cauiſſet, poſtea ſoluit, uel geſtum ratum babuit. Hæc exceptio approbatur l.2. C. de his quæ ui metuúe, bis uerbis:* Cùm te non ſolùm cauiſſe, uerum etiam ſoluiſſe pecuniam confitearis: qua ratione, ut uim paſſus reſtitui quod illatum eſt, poſtules, perſpici non poteſt. Quin ueriſimile non ſit, ad ſolutionem te properaſſe, omiſſa querela de chirographo, utpote per uim extorto: niſi & in ſoluendo uim te paſſum dicas. *Concordat l.4. in prin. C. eod. tt. cuius uerba uide J. quæſt.7. Huius replicatio eſt: Niſi per uim quoq; ſolutio facta ſit. quæ replicatio approbatur l.7 ff. de condict. ob turpem cauſſam, bis uerbis:* Ex ea ſtipulatione, &c.

XXIIII. *Exceptio: Niſi alia actio competat ad reuocandum id quod geſtum eſt. Hæc exceptio approbatur d.l.4 in fine. Concordat l.14.§. poſt annum. ff. quod metus cauſſa. cuius uerba uide J. quæſt.7. exc.20 repl.1. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi intra annum agatur. hoc enim caſu, quamuis & alia actio competat, hæc tamen deneganda non eſt. quæ replicatio elicitur ex uerbis d.l. 4. in fine. Cui concordat l.21. §. fin. ff. quod metus cauſſa. cuius uerba uide ſ. cauſſa 6.*

XXV. *Exceptio: Niſi ſemel eo nomine actum ſit. Hæc exceptio approbatur l.14. §. cum qui. ff. d. tt. bis uerbis:* Eum qui metum fecit, & de dolo teneri certum eſt. Et ita Pomponius. Et conſumi alteram actionem per alteram, exceptione in factum oppoſita. *Concordat l.9. §. licet, in fine. ff. eod. tt. cuius uerba uide J. quæſt.9. except.2. Huius exceptionis replicatio prima eſt: Niſi cum antea cum alio actũ eſſet, is non ſoluerit, uel minus ſoluerit. Hæc replicatio approbatur d. l.14. §. fin. cum duab. legib. ſequentibus, bis uerbis:* Si plures metum adhibuerint, & unus fuerit conuentus: ſiquidem ſponte rem ante ſententiam reſtituerit, omnes liberati ſunt. Quod etſi non fecerit, ſed ex ſententia quadruplum reſtituerit: uerum eſt, etiam ſic perimi aduerſus cæteros Quod metus cauſſa actionem: aut in id dabitur aduerſus cæteros actio, quod minus ab alio exactum eſt. Quod diximus, ſi plures metum admiſerunt: idem dicendum erit, etſi ad alium res peruenit, & alter metum adhibuit. *Altera replicatio eſt: Niſi cum dominus antea ſeruorum ſuorum nomine noxali iudicio eſſet conuentus, & ſeruos noxæ dederit, nunc ex eo quòd res ad eum peruenerit, conueniatur. Hæc replicatio approbatur l.16.§.1.ff. eod. tt. bis uerbis:* Si ſerui metum adhibuerunt, noxalis quidem actio ipſorum nomine erit: poterit autem quis & dominum, ad quem res peruenerit, conuenire: qui conuentus, ſiue rem, ſiue (ſecundum quod iam dictum eſt) quadruplum præſtiterit: proderit & ſeruis. Si uerò noxali conuentus maluerit noxæ dedere: nihilominus poterit & ipſe conueniri, ſi ad eum res peruenit.

XXVI. *Exceptio: Niſi actor id quod percepit,*

non reſtituat. Hæc exceptio approbatur l. 4. ibi: ſcilicet reddito: C. de his quæ ui metuſue. cuius uerba uide J. quæſt. 7. in prin. Concordat l. 1. ibi: reddito à te. C. eod. tit. cuius uerba uide J. quæſt. 5. reg. 2. except. 2. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi ſubditus officiali ſuo metus cauſſa uendiderit. quæ replicatio approbatur l. 11. ibi: & nihilominus etiam. C. d. tit. cuius uerba uide ꝯ. except. 1. repl. 1.

XXVII. *Exceptio: Niſi res per uim extorta perijt, uel ſeruus extortus fugerit. Hæc exceptio approbatur l. 14. §. aliquando. ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Aliquando etſi metus adhibitus proponatur, arbitrium abſolutionem adfert. Quid enim ſi metum quidem Titius adhibuit me non conſcio, res autem ad me peruenit, & hæc in rebus humanis non eſt ſine dolo malo meo: non iudicis officio abſoluar? Ita etſi ſeruus in fuga eſt: æquè iudicis officio (ſi cauero me, ſi in meam poteſtatē peruenerit, reſtituturum) abſolui debebo. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi is qui uim adhibuit, conueniatur: huic enim exceptio propoſita non prodeſt. quæ replicatio approbatur l. 1. C. de his quæ ui metuſue, his uerbis:* Perſecutionem eorum quæ ui uel furto ablata ſunt, etiamſi poſtea interciderint, integram eſſe, iure reſponſum eſt. *Concordat d. l. 14. §. quòd ſi homo. ibi: ſi autem ante. cuius uerba uide J. dupl. prox. Huius enim replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi poſt condemnationem res interijt. quæ duplicatio approbatur d. §. quòd ſi homo, his uerbis:* Si homo ſine dolo malo & culpa eius qui uim intulit, & condemnatus eſt, perijt: in hoc caſu è rei condemnatione ideo relaxabitur (ſi intra tempora iudicati actionis moriatur) quia tripli pœna propter facinus ſatisfacere cogitur. Pro eo autem qui in fuga eſſe dicitur, cautio extorquenda eſt, quatenus & perſequatur, & omnimodo eum reſtituat: & nihilominus in rem, uel ad exhibendum, uel ſi qua alia ei competit actio, ad eum recipiendum integra ei qui uim paſſus eſt, ſeruabitur. Ita tamen, ut ſi dominus eum quocunque modo receperit: is qui ex ſtipulatione conuenitur, exceptione tutus ſiat. Hæc ſi poſt condemnationem. Si autem ante ſententiam homo ſine dolo malo & culpa mortuus fuerit: tenebitur, id quia ex uerbis edicti: neque ea res arbitrio iudicis reſtituatur. Ergo etſi in fuga ſit ſeruus ſine dolo malo & culpa eius cum quo agetur: cauendum eſt per iudicem, ut eum ſeruum perſecutus reddat. Sed etſi non culpa eius cum quo agetur, obierit: ſi tamen periturus res non fuit, ſi metum non adhibuiſſet: tenebitur reus. Sic & in interdicto Vnde ui, uel Quod ui aut clàm, obſeruatur. Itaque interdum hominis pretium recipit, quanti eum uen-ditcurus fuerat, ſi uim paſſus non eſſet. *Planè propoſitæ duplicationis triplicatio prima hæc eſt, quòd nihilominus ad pœnam tripli reus teneatur. quæ triplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Ideo relaxabitur, quia tripli pœna propter facinus ſatisfacere cogitur. *Altera triplicatio eſt, quòd nihilominus cauere teneatur de re uel ſeruo, qui eſt in fuga, perſequendo & reddendo. quæ triplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Pro eo autem qui in fuga eſſe dicitur, &c. *Tertia replicatio eſt: Niſi res interitura non fuiſſet, niſi metu adhibito. quæ triplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Sed etſi non culpa eius cum quo agetur, &c. *Hæc de prima replicatione. Secunda propoſitæ exceptionis replicatio eſt: Niſi quoad id ut caueat reus, ſe rem perſecuturum & reſtituturū. quæ replicatio approbatur uerbis d. §. quòd ſi homo, ē. propoſitis hiſce:* Ergo etſi in fuga ſit ſeruus ſine dolo malo & culpa eius cum quo agetur: cauendum eſt per iudicem, ut eum ſeruum perſecutus reddat. *Concordat d. l. 14. §. aliquando. cuius uerba uide ꝯ. ead. except. in prin. Tertia replicatio eſt: Niſi res peritura non fuerat, niſi metu adhibito. Hæc replicatio approbatur uerbis ibidem propoſitis hiſce:* Sed etſi non culpa eius cum quo agetur, obierit: ſi tamen periturus res non fuit, &c. *Quarta replicatio eſt: Niſi dolo uel culpa rei conuenti res perierit. quæ replicatio elicitur ex uerbis d. §. quòd ſi homo, ē. propoſitis hiſce:* Si homo ſine dolo malo & culpa, &c. *Concordat d. §. aliquando. Quinta replicatio eſt: Niſi reus ex re quæ perijt, locupletior ſit factus. Hæc replicatio approbatur l. 18. ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Si ipſa res quæ ad alium peruenit, interijt: non eſſe locupletiorem dicemus. Si uerò in pecuniam aliamúe rem conuerſa ſit: nihil ultrà quærendum eſt, quia exitus ſit: ſed omnimodo locuples uidetur, licet poſtea deperdat. Nā & Imperator Titus Antoninus Claudio Frontino de precijs rerum hæreditariarum reſcripſit, ob id ipſum peti hæreditatem ab eo poſſe, quia licet res quæ in hæreditate fuerant, apud eum non ſint: tamen precium earum locupletem eum uel ſæpius mutata ſpecie faciendo, perinde obligat, ac ſi corpora ipſa in eadē ſpecie manſiſſent.

IIII. QVIBVS COMPETIT actio propoſita?

Etiam heredibus datur actio propoſita. quæ regula approbatur l. 14. §. poſt annum, in fine. ff. quod metus cauſſa. cuius uerba uide J. quæſt. 7. in fine. Concordat l. 16. §. hæc actio. ff. eod. tit. cuius uerba uide J. quæſt. prox. reg. 3. except. 1.

V. AD-

V. ADVERSVS QVOS ACTIO propoſita competit?

I. *Regula, De eo qui uim adhibuit. Hic propoſita actione tenetur, quãuis res ad alium peruenerit. quæ regula approbatur d.l.14.§.Pedius, his uerbis:* Pedius lib. VIII. ſcribit, arbitrium iudicis in reſtituenda re tale eſſe, ut eum quidem qui uim admiſit, iubeat reſtituere, etiamſi ad alium res peruenit: eum autem ad quem peruenit, etiamſi alius metum fecit. Nam in alterius præmium uerti alienum metum non oportet.

II. *Regula, De eo ad quem res peruenit. Hic quoq; actione propoſita tenetur, quamuis alius metum intulerit. quæ regula approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Eum autem ad quem peruenit, &c. *Concordat d.l.14.§.in hac. cuius uerba cum alijs cõcordantibus uide ſ. quæſt.3.except.16. Huius regulæ exceptio prima hæc eſſe uidetur: Niſi is ad quem res peruenit, bonæ fidei ſit poſſeſſor. Hæc exceptio reprobatur d.l.14.§.unde quidam, his uerbis:* Quidam putant, bonæ fidei emptorem ab eo qui uim intulit, comparantem non teneri: nec eum qui dono accepit, uel cui res legata eſt. Sed rectiſsimè Iuliano uidetur, etiam hos teneri: ne metus quem paſſus ſum, mihi captioſus ſit. *Altera exceptio eſt: Niſi is ad quem res peruenit, eam uſuceperit. Hæc exceptio approbatur l.3.in fine. C. de his quæ ui metuſue, his uerbis:* Si ui uel metu fundum auus tuus diſtrahere coactus eſt: etiamſi maximè emptor eum alij uendidit, ſi tamen tu auo tuo hæres extitiſti: ut tibi reddito à te precio reſtituetur, poſtquã placuit in rem actionẽ quoq; dari, ſecundum formam perpetui edicti adito Præſide prouinciæ poteris poſtulare: ſi modò qui ſecundo loco cõparauit, longæ poſſeſsionis præſcriptione non fuerit munitus. *Tertia exceptio eſt: Niſi ab eo ad quem peruenit, res ſit conſumpta. Hæc exceptio reprobatur l.17.ff. quod metus cauſſa. cuius uerba uide ſ. reg. prox. except.1. Quarta exceptio eſt: Niſi res perierit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur ſ. quæſt.3.except.17.*

III. *Regula, De hæredibus eius qui uim admiſit. Aduerſus hos regulariter quidem actio propoſita non competit. Cuius tamen regulæ exceptio hæc eſt: Niſi catenus, quatenus ad eos peruenit. quæ exceptio approbatur l.16.§.fin.ff.quod metus cauſſa, his uerbis:* Hæc actio hæredi cæteriſq; ſucceſſoribus datur: quoniam rei habet perſecutionem. In hæredem autem & cæteros in id quod ad eos peruenit, datur. non immeritò: licet enim pœna ad hæredem non tranſit: attamen quod turpiter uel ſcelere quæſitum eſt (ut eſt reſcriptum) ad compendium hæredis non debet pertinere. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi res ab hærede ſit conſumpta. Hæc replicatio reprobatur l.17.ff.d.tt.his uerbis:* Videamus, ſi hæres ad quem aliquid peruenit, conſumpſerit quod peruenit, an deſinat teneri: an uerò ſufficiat ſemel perueniſſe? & ſi conſumpto eo deceſſerit, utrum aduerſus hæredẽ eius omnimodo competat hæc actio, quoniam hæreditariam ſuſcepit obligationem: an non ſit danda, quoniam ad ſecundum hæredem nihil peruenit? Et melius eſt, omnimodo competere in hæredem hæredis actionem. Sufficit enim ſemel perueniſſe ad proximum hæredem, & quòd perpetua actio eſſe cœpit. Alioquin dicendum erit, nec ipſum qui conſumpſit quod ad eum peruenit, teneri. *Altera replicatio eſt: Niſi tempore litis conteſtatæ hæres id quod peruenit, ſine dolo poßidere deſierit. Hæc replicatio uidetur approbari l.20.ff.d.tt.his uerbis:* Quantum ad hæredem peruenit, litis conteſtatæ tẽpore ſpectabitur: ſi modò certum ſit aliquid perueniſſe. Idem etſi in ipſius qui uim intulit, corpus patrimonij ſic peruenerit aliquid, ut certum ſit ad hæredem peruenturum. Idem, ſi debitor liberatus eſt. *Altera propoſitæ regulæ exceptio eſt: Niſi aliquid ad defunctũ ex metu illato peruenit. hoc enim caſu hæres tenetur, quamuis ad eum nihil peruenit. quæ exceptio approbatur uerbis l.17. paulo ſuperius propoſitis. Concordat d.l.20. uerbis iam propoſitis hiſce:* Idem etſi in ipſius qui uim intulit, &c. *Tertia exceptio eſt: Niſi defunctus per uim debito ſit liberatus. hoc enim caſu eius quoq; hæres tenetur, quamuis nihil ad eum peruenit. quæ exceptio approbatur uerbis d.l.20. paulo ſuperius propoſitis hiſce:* Idem, ſi debitor liberatus eſt.

IIII. *Regula: Si facta debitoris fideiuſſores liberati ſunt, etiam aduerſus fideiuſſores actio competit. quæ regula approbatur l.10. in prin. ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Illud uerum eſt, ſi ex facto debitoris metum adhibentis fideiuſſores acceptilatione liberati ſint: etiam aduerſus fideiuſſores agi poſſe, ut ſe reponant in obligationem. *Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi quoad rei principalis obligationem: ad eam enim reſtituendam non tenetur fideiuſſor. quæ exceptio approbatur l.11.ff. d. tt. his uerbis:* Si quis alius ſine malicia fideiuſſoris, ut fideiuſſori accepto fieret, uim fecit: non tenebitur fideiuſſor, ut rei quoque obligationem reſtituet.

V. *Regula: Si fideiuſſor per uim liberatus eſt, etiam aduerſus reum principalem actio propoſita competit. quæ regula approbatur l.9.§.fin.ff. d. tt. his uerbis:* Cum hæc actio in rem ſit ſcripta, nec perſonam uim facientis coerceat, ſed aduerſus omnes reſtitui uelit, quod metus cauſſa factum eſt: non immeritò Iulianus à Marcello notatus eſt ſcribens, ſi fideiuſſor uim intulit, ut accepto liberaretur, in

reum non eſſe inſtituendam actionem, ſed fideiuſſorem (niſi aduerſus reum quoque actionem reſtitoat) debere in quadruplum condemnari. Sed eſt uerius quod Marcellus notat, etiam aduerſus reum competere hanc actionem: cum in rem ſit ſcripta.

V I. *Regula, De domino ſerui uim inferentis, proponitur l. 16. §. 1. ff. quod metus cauſſa. cuius uerba ui de ȷ. queſt. 1. except. 25. repl. 2.*

VI. QVID VENIAT IN Actione propoſita?

I. *Regula: Venit in hanc actionem, ut id quod metus cauſſa geſtum eſt, in integrum reſtituatur. quæ regula approbatur l. 9. §. ex hoc edicto. ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Ex hoc edicto reſtitutio facienda eſt in integrum officio iudicis: id eſt, ut ſi per uim res tradita ſit, retradatur, & de dolo (ſicut dictum eſt) repromittatur, ne fortè deterior res ſit facta. Et ſi acceptilatione liberatio interuenerit, reſtituenda erit in priſtinum ſtatum obligatio: uſqueadeò, ut Iulianus ſcribat lib. IIII. ſi pecunia quæ debita fuit, accepto per uim facta ſit, niſi uel ſoluatur, uel reſtituta obligatione iudicium accipiatur: in quadruplum eum condemnandum. Sed etſi per uim ſtipulanti promiſero, ſtipulatio accepto facienda erit. Sed etſi uſusfructus uel ſeruitutes amiſſæ ſunt, reſtituendæ erunt. *Ait Iuriſconſultus:* Sicut dictum eſt. *Scilicet ead. l. 9. §. item Iulianus. cuius uerba uide ȷ. regul. proxim. Ait inſuper:* Etſi acceptilatione liberatio interuenerit, reſtituenda erit in priſtinum ſtatum obligatio. *Huic concordat l. 10. §. ſi metu. ff eod. tt. his uerbis:* Si metu à te coactus acceptam tibi ſtipulationẽ fecerim: arbitratu iudicis, apud quem ex hoc edicto agitur, non ſolùm illud continetur, ut in tua perſona redintegretur obligatio: ſed ut fideiuſſores quoq; uel eoſdem, uel alios non minus idoneos, adhibeas: præterea ut & pignora quæ dederas, in eadem cauſſa reſtituas. *Ait denique in d. §. ex hoc edicto, Vlpianus:* Sed etſi per uim ſtipulanti promiſero, ſtipulatio accepto facienda erit. *Huic concordat l. 14. §. Labeo ait, his uerbis:* Labeo ait, ſi quis per metum reus ſit conſtitutus, & fideiuſſorem nolentem dederit: & ipſe & fideiuſſor liberatur. Si ſolus fideiuſſor metu acceſſit, non etiam reus: ſolus fideiuſſor liberabitur. *Concordat item d. l. 14. §. ſi quis per uim, his uerbis:* Si quis per uim ſiſti promittendo, poſtea fideiuſſorem adhibeat: is quoq; liberatur.

I I. *Regula: Venit etiam in hanc actionem, ut reus de dolo repromittat. quæ regula approbatur l. 9. §. item Iulianus. ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Iulianus lib. III. Digeſtor. putat, eum cui res metus cauſſa tradita eſt, non ſolùm reddere, uerùm etiam de dolo repromittere debere. *Concordat d. l. 9. §. ex hoc. cuius uerba uide ȷ. reg. prox. in prin.*

I I I. *Regula, De partu ancillarum, fœtu pecorum, de fructibus & omni cauſſa reſtituendis, proponitur l. 12. in prin. ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Et partus ancillarum, & fœtus pecorum, & fructus reſtitui, & omnem cauſſam oportet: nec ſolùm eos qui percepti ſunt, uerùm ſi plus ego percipere potui, & per metum impeditus ſum: hos quoque præſtabit. *Concordat l. 38. §. item ſi ui. ff. de uſuris & fructibus. cuius uerba uide ȷ. lib. 36. cap. 10. queſt. 1. exception. 1. replication. 9. Huius regulæ exceptio uidetur: Niſi quis non ſuum, ſed alienum fundum per uim tradiderit. Sed hæc exceptio reprobatur l. 21. §. qui poſſeßionem. ff. quod metus cauſſa. cuius uerba uide ȷ. reg. 6.*

IIII. *Regula, De pœna quadrupli. Venit quoque in actionem propoſitam pœna quadrupli. quæ regula approbatur l. 14. §. 1. ff. quod metus cauſſa, his uerbis:* Si quis non reſtituat, in quadruplum iudicium in eum pollicetur. Quadruplabitur autem omne, quodcunq; reſtitui oportuit. Satis enim clementer cum reo Prętor egit, ut daret ei reſtituendi facultatem, ſi uult pœnam euitare. *Concordat d. l. 14. §. hæc autem actio. cuius uerba uide ȷ. except. prox. Itẽ concordat l. 9. §. ex hoc edicto. ibi: uſqueadeò. ff. eod. tt. cuius uerba uide ȷ. reg. 1. in prin. Planè regulæ huius exceptio prima hæc eſt: Niſi ante ſententiam rem quod debet, reſtituerit. quæ exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Satis enim clementer cum reo Prætor egit, ut daret ei reſtituendi facultatem, ſi uult pœnam euitare. *Concordat d. l. 14. §. hæc autem actio, his uerbis:* Hęc actio cùm arbitraria ſit, habet reus licentiã ab arbitrio dato uſq; ad ſententiam reſtitutionem (ſecũdum quod ſuprà diximus) rei facere. Quod ſi nõ fecerit, iure meritoq; quadrupli condemnationem patietur. *Concordat item d. l. 14. §. in hac actione, in fine. cuius uerba uide ȷ. queſt. 3. except. 16. Ex his patet, propoſita actione non delictum uim inferentis, ſed contumaciã non reſtituentis puniri. Altera exceptio eſt: Niſi annus à ui illata exceſſerit. hoc enim caſu non amplius in quadruplum, ſed in ſimplum eſt actio. quæ exceptio approbatur per ea quæ proponuntur ȷ. queſt. prox. except. 2.*

V. *Regula: In quadruplo ineſt quoq; rei perſecutio. quæ regula approbatur d. l. 14. §. quatenus autẽ, his uerbis:* Quatenus diximus quadruplo ſimplum ineſſe, ſic hoc diſponendum eſt, ut in condemnatione quadrupli res quidẽ omnimodo contineatur, & eius reſtitutio fiat: pœna autem uſque ad triplum præſtetur. *Ait Iuriſconſultus:* Quatenus diximus. *Scilicet d. l. 14. §. ſed etſi quis per uim. ibi: cum*

in

in quadruplo.cuius uerba uide ṡ.lib.17.cap.3.except.16.repl.3.

V I. Regula: *Quid quadruplandum,definitur d.l.14.ſ. quadruplatur, his uerbis:* Quadruplatur autem id, quanti ea res erit, cum fructibus & omni cauſſa. *Concordat d.l.14.ſ.1.uerbis ṡ.propoſitis hiſce:* Quadruplabitur autē omne, quodcunq; reſtitui oportuit. *Concordat item d.l.14.ſ.penult.his uerbis:* Iulianus ait.quod intereſt,quadruplari ſolùm. Et ideo eum qui ex cauſa fideicommiſsi quadraginta debeat, ſi trecēta promiſerit per uim,& ſoluerit: ducentorum ſexaginta quadruplum conſecuturū. In his enim cum effectu uim paſſus eſt.*Concordat item l.11.ſ.qui poſſeſsionē.ff.eod.tt.his uerbis:* Qui poſſeſsionem nō ſui fundi tradidit, non quanti fundus eſt, ſed quā ti poſſeſsio,eius quadruplum uel ſimplum conſequetur.æſtimatur enim quod reſtitui oportet,id eſt,quod abeſt.Abeſt autem nuda poſſeſsio cū ſuis fructibus.quod & Pomponius ſcribit.

V I I.Regula:*In hac actione etiam in litem iuratur. Quæ regula approbatur l.18. in prin.ff. de dolo malo.cuius uerba uide ſ.cap.prox. quæſt.7.reg.2.*

VII. QVAMDIV COMPETIT actio propoſita?

Annalis eſt actio. Quæ regula approbatur,ſimul & diſtinguitur l.4.C.de his quæ ui metusúe, his uerbis: Si p uim,uel metū mortis,aut cruciatus corporis,uēditio uobis extorta eſt,& nō poſtea eam conſenſu corroboraſtis:iuxta formam perpetui edicti intra annum quidem agentes(quo experiundi poteſtas eſt)ſi res non reſtituatur: quadrupli condemnationem referetis,ſcilicet reddito à uobis prætio. Poſt annum uerò cauſſa cognita, eadem actio in ſimplum permittitur. Quæ cauſæ cognitio eò pertinet, ut ita demum decernatur, ſi alia actio non ſit. *Concordat l.14.ſ.poſt annum.ibi: & ſanè.ff. quod metus cauſſa. cuius uerba uide ſ. except.2. repl.1. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi experiandi poteſtatem actor non habuerit. Quæ exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Quo experiundi poteſtas eſt. *Altera exceptio eſt: Niſi in ſimplum, non quadruplum agatur: hoc enim caſu annalis præſcriptio non obſtat. Quæ exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Poſt annum uerò cauſa cognita,eadem actio in ſimplum permittitur. *Concordat l.14.ſ.poſt annum.ff. quod metus cauſa. cuius uerba uide ſ. repl.prox. Concordat l.19.ff.eod.tt. his uerbis:* Quod in hæredem pollicetur actionem Proconſul, quatenus ad eum peruenerit: intelligendum eſt ad perpetuò dandam actionem pertinere. *Concordat item l.21.ſ. quod metus.ff.eod.tt. his uerbis:* Quod metus cauſa geſtum erit, nullo tempore Prætor ratum habebit. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt; Niſi alia actio competat. Quæ replicatio approbatur uerbis d.l.4. ṡ.propoſitis hiſce:* Quæ cauſæ cognitio eò pertinet,ut ita demum decernatur,ſi alia actio non ſit.*Concordat d.ſ.poſt annum,his uerbis:* Poſt annū in ſimplum actionem pollicetur: ſed nō ſemper, ſed cauſa cognita.In cauſæ autem cognitione uerſatur,ut ſi actio non ſit,tūc hæc detur. Et ſanè cum per metum facta iniuria anno quidem utili exoleuerit: idonea cauſa eſſe debet, ut poſt annū actio hæc dari debeat. Alia autem actio eſſe ſic poteſt, ſi is cui uis admiſſa eſt,deceſſerit:hæres eius habet hæreditatis petitionē: quoniam pro poſſeſſore qui uim intulit,poſsidet. Propter quod hæredi non erit Quod metus cauſa actio: quāuis ſi annus largiretur,etiā hæres in quadruplū experiri poſsit.Ideo aūt ſucceſſorib. datur,quoniā & rei habet perſecutionem.

VIII. ADIVNCTA, SEV de probationibus.

Metus in hac actione non præſumitur,ideoq; probandus.Quæ regula approbatur l.ult.in prin.ff.quod metus cauſſa,his uerbis: Non eſt uериſimile,compulſum in urbe iniquè indebitum ſoluiſſe eum,qui claram dignitatem ſe habere prætendat:cum potuerit is ius publicum inuocare, & adire aliquē poteſtate præditū, qui utiq; uim eum pati phibuiſſet.ſed huiuſmodi præſumptioni debet apertiſsimas probationes uiolentiæ opponere. *Concordat l.9.C.de his quæ ui metusúe. cuius uerba uide ṡ. quæſt.1.except.2. Planè huius regulæ exceptio uidetur talis: Niſi aduerſarius in dignitate poſitus ſit. Sed hæc exceptio reprobatur l.6. C.eod.tt. cuius uerba uide d.quæſt.1.except.3.*

IX. ADFINIA REMEDIA.

Si ad id quod metus cauſa geſtum eſt,reſcindendū agatur: regulariter quidem actio propoſita, non alia competit. Cuius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi de dolo actio. Quæ exceptio approbatur l.14.ſ.eum qui.ff.quod metus cauſa. cuius uerba uide ṡ. quæſt.3.except.25. Altera exceptio eſt:Niſi in rem actio. Quæ exceptio approbatur l.9.ſ. uolenti. ff.d.tt. his uerbis: Volēti datur & in rē actio,& in pſonā, reſciſſa acceptilatione uel alia liberatiōe.*Cōcordat l.3.ibi:poſtquā placuit.C.de his quæ ui metusúe. cuius uerba uide ṡ quæſt.5.reg.2 exc.2. Huius exceptiōis replicatio hæc eſt;Niſi actor actione Quod metus cauſa agēs,quadruplū ſit conſecutus.Quæ replicatio approbatur d.l.9.ſ.licet,his uerbis:* Licet etiā in rē actionē dādā exiſtimemus, qa res in bonis eius eſt q uim paſſus eſt: uerùm nō ſine ratione dicetur,ſi in quadruplū quis egerit,finiri in rē actionē:uel cō trà.*Tertia exceptio eſt:Niſi priſtina actio per uim ſublata.Hæc exceptio approbatur uerbis d ſ.uolenti, ṡ.propoſitis hiſce:* Et in pſonā, reſciſſa acceptilatione uel alia liberatione. *Cōcordat l 21.ſ.fin.ff.eod.tt.cuius uerba uide ṡ. quæſt.3.cauſ.6.Quarta exceptio eſt:Niſi res nō ſit pfecta:hoc enim caſu uim paſſo etiā exceptio datur.Quæ excep.ap p*

batur l.9.§.ſed quod Prætor.ff.quod metus cauſſa.cuius uerba uide ĩ.quæſt.1.except.22. De hac exceptione *uide ĩ.lib.17.cap.3.except.16.* Quinta exceptio eſt: *Niſi is qui per uim rem ſuam tradidit, mortuus ſit: hoc enim caſu hæredi eius petitio hæreditatis eam petit.* Quæ exceptio approbatur *l.14.§.poſt annum. ff.d.tt. cuius uerba uide ĩ. quæſt.7. except.2.repl.1.* Sexta exceptio eſt: *Niſi quis per uim in alieno ſolo ædificet: hoc enim caſu etiam interdictum* Quod ui aut clàm cõpetit. Quæ exceptio approbatur *l.9.§.idẽ ait. ff.quod metus cauſa.cuius uerba uide ĩ.quæ.3.cauſa 9.* Septima exceptio eſt: *Niſi quis uim adhibuerit debitori ſuo, ut ſolueret: hoc enim caſu actio propoſita non competit, ſed lex Iulia de ui.* Quæ exceptio approbatur *l.12.§ fin.ff.quod metus cauſa. cuius uerba uide d.quæſt.3.except.18.* Octaua exceptio eſt: *Niſi quis per uim ad ludendum ſit coactus: hoc enim caſu edictum competit de aleatorib. l.1.§.fin.cum lege ſequente.ff.de aleatoribus. cuius uerba uide d.quæſt.3.cauſa 13.* Nona exceptio uidetur: *Niſi quis per uim metus cauſa rem ſuam tradiderit: hoc enim caſu furti etiam actio uidetur competere.* Sed hæc exceptio reprobatur *l.14.§.qui uim.ff. quod metus cauſa. cuius uerba uide ĩ.lib.46.cap.3.quæſt.2.except.gener.16.* Decima exceptio eſt: *Niſi quis in adulterio deprehenſus quid dedit, ne proderetur: hic enim qui accepit, lege Iulia de adulterijs tenetur.* Quæ exceptio approbatur *l.8.in prin.ff.d.tt.cuius uerba uide ĩ.quæſt.3. except. 8.* Vndecima exceptio eſt: *Niſi ſerui metum intulerint: hoc enim caſu etiam noxalis contra dominum actio eſt.* Quæ exceptio approbatur *l.16.§.1.ff.d.tt. cuius uerba uide d.quæſt.3.except.25.repl.2.* Hæc de actione Quod metus cauſa. De exceptione eius uide *(ut dixi) ĩ.lib.37.cap.3.except.16.*

DE DOLO MALO.
Cap. III.

PRimò: *Verba edicti quo actio propoſita introducitur. proponuntur l.1.§.1.ff.de dolo malo, ita:* Verba edicti talia ſunt · Quæ dolo malo facta eſſe dicẽtur: ſi de his reb. alia actio nõ erit, & iuſta cauſa eſſe uidebitur, iudicium dabo.

II. *Ratio huius edicti & actionis proponitur d.l.1. in prin. his uerbis:* Hoc edicto Prætor aduerſus uarios & doloſos, qui alijs obfuerũt calliditate quadã, ſubuenit: ne uel illis malicia ſua ſit lucroſa, uel iſtis ſimplicitas dãnoſa.

III. GENVS HVIVS actionis.

Famoſa eſt actio. Quæ regula approbatur *d.l.1.§. ait Prætor. ibi: quoniam tam famoſa. cuius uerba uide ĩ.quæſt.prox. except.10.* Concordat *l.11.in prin.ibi: cũ ſit famoſa.ff.eod.tt.cuius uerba uide ĩ.quæſt. prox. except.gener.2.* Huius regulæ exceptio hæc eſt: *Niſi aduerſus alium quàm qui dolo fecit, de eo quod ad eũ peruenit, agatur.* Hæc exceptio approbatur exemplo *hæredum l.29.ff.d.tt.cuius uerba uide ĩ.quæſt.6. reg. 2.except.1.*

IIII. CAVSAE HVIVS actionis.

I. *Cauſa, eaq; generalis, hæc eſt: Si quid dolo malo geſtum ſit.* Quæ cauſa approbatur *uerbis edicti ſ.propoſitis. Declaratur hæc cauſa definitione doli mali d.l.1.§.dolũ, his uerbis:* Dolũ malum Seruius quidẽ ita definit, Machinationẽ quandã alterius decipiendi cauſa, cũ aliud ſimulatur, & aliud agitur. Labeo aũt ait, poſſe ſine ſimulatione id agi, ut quis circũueniatur: poſſe & ſine dolo malo aliud agi, & aliud ſimulari. ſicuti faciant, qui per eiuſmodi diſsimulationẽ ſeruẽt & tuentur uel ſua uel aliena. Itaq; ipſe ſic definit. Dolum malum eſſe omnẽ calliditatẽ, fallaciã, machinationẽ, ad circumueniendũ, fallendũ, decipiendũ alterũ adhibitã. Labeonis definitio uera eſt. Nõ fuit aũt contentus Prætor dolũ dicere, ſed adiecit malũ: quoniã ueteres etiã bonũ dolũ dicebãt, & p ſolertia hoc nomen accipiebãt: maximè ſi aduerſus hoſtes latronẽue quis machinaretur. *Diuiditur dolus malus l.1. in fine.ff.de doli mali except.his uerbis:* An dolo qd factũ ſit, ex facto intelligitur. Et quidem dolus ſit tam in contractibus, quàm in teſtamẽtis, quàm in legibus.

II. *Cauſa: Si quis dolo malo deceptus hæreditatem minus idoneã adijt. Hæc cauſa approbatur, ſimul et diſtinguitur l.ult.ff.de dolo malo, his uerbis:* Is qui decepit aliquem, ut hæreditatem non idoneã adiret, de dolo tenebitur: niſi fortaſſe creditor erat, & ſolus erat: tunc enim ſufficit contra eum doli mali exceptio.

III. *Cauſa: Si quis dolo perſuaſus hæreditatẽ quaſi minus idoneam repudiauit. Hæc cauſa approbatur l.9.in prim.ff.d.tt.his uerbis:* Si quis adfirmauerit minimam eſſe hæreditatẽ, & ita eam ab hærede emit: non eſt de dolo actio, cum ex uẽdito ſufficiat. Si autem mihi perſuaſerit, ut repudiem hæreditatem, quaſi minus ſoluẽdo eſſet: uel ut optem ſeruum, quaſi melior eo in familia non ſit: dico de dolo dandam, ſi callidè hoc fecerit. *Concordat l.7.C.de dolo malo, his uerbis:* Si maior quinq; & uiginti annis hæreditatem fratris tui repudiaſti: nulla tibi facultas eius adeundæ relinquitur. Sanè ſi aiue uxoris tibi ſubſtitutæ dolo factum eſt: actionem de dolo contra eam exercere potes. *Concordat item l.4.§.ſi cũ legitima. ff.de doli mali except.cuius uerba uide ĩ. lib.29.cap.13.except.14.repl.8.*

IIII. *Cauſa: Si tabulas teſtamenti deleuit uel corrupit. Hæc cauſa approbatur l.15.ff de dolo malo, his uerbis:* Si quis tabulas teſtamenti apud ſe depoſitas, poſt mortem teſtatoris deleuerit, uel alio modo corruperit: hæres ſcriptus habebit aduerſus eum actionẽ de dolo malo. Sed & his quibus legata data ſunt, erit de dolo actio.

V. Cauſæ

V. *Cauſa: Si tabulas teſtamenti ſuppreßit, ne de inofficioſo agi poßit. Hæc cauſa approbatur l.9.§. item ſi tabulæ.ff.d.tt.his uerbis:* Si tabulæ teſtamenti, ne de iooſſicioſo diceretur, diu ſuppreſſæ ſiot, mox mortuo filio prolatæ: hæredes filij aduerſus eos qui ſuppreſſerunt, & lege Cornelia, & de dolo poſſe experiri, Vlpianua ait.

V I. *Cauſa: Si ſeruum legatum hæres occidit. Hæc cauſa reprobatur l.7.§. item ſi ſeruum.ff.d.tt.his uerbis:* Si ſeruum legatum hæres ante aditam hæreditatem occiderit: quoniam priuſquã factue ſit legatarij, ioteremptus eſt, ceſſet legi s Aquiliæ actio. de dolo autem actio, quocunq; eum tempore occiderit, ceſſet: quia ex teſtamento actio competit.

V I I. *Cauſa: Si dominus proprietatis inſulam, cuius eſusfructus legatus eſt, incenderit. Hæc cauſa reprobatur l.11.§. ſi dominus.ff.de dolo malo, his uerbis:* Si domioue proprietatie inſulam, cuius uſusfructus legatue erat, incenderit: nõ eſt de dolo actio: quoniam aliæ ex hoc oriuntur actiooes.

V I I I. *Cauſa: Si cum mihi optio ſerui legata eſſet, perſuaſeris mihi ut optem ſeruum, quaſi melior in familia noe ſit. Hæc cauſa approbatur l.9. in prin.ff.d.tt. cuius uerba uide ſ̄.cauſa 3.*

I X. *Cauſa: Si cùm ſeruo libertas relicta eſſet ita, Si rationes hæredibus reddidiſſet: unus hæredum non redditis rationibus ſeruum manumiſerit. Hæc cauſa approbatur l.32.ff.de dolo malo, his uerbis:* Filius legatum ſibi ſeruum per præceptionem rogatue manumittere poſt certum tempua, quàm retionee ipſi & cohæredibue fratribus reddidiſſet: ante diem & ante redditas rationes ad libertatem uindicta manumittendo perduxerat. quæſitum eſt, an ex fideicommiſſo fratribue teneretur, ut rationes prò portionibue eorum redderentur? Scæuola reſpoodit, cum liberum fecit, ex caoſa quidem fideicommiſſi oon teneri. uerùm ſi ideo properaſſet menumittere, ne rationes fratribue redderentur: poſſe de dolo actionem in eum exerceri.

X. *Cauſa: Si legatarius perſuaſerit hæredi, hæreditatem ad ſolida legata ſoluenda ſufficere, atq; ita ſolidum legatum acceperit, non detracta Falcidia. Hæc cauſa approbatur l.23.ff.de dolo malo. cuius uerba uide ſ̄.lib.34.cap.1.queſt.6.*

X I. *Cauſa: Si cum mihi permiſiſſes ſaxum, cretam uel quid ſimile ex fundo tuo tollere, poſtea ſumptibus factis me tollere non patiaris. Hæc cauſa approbatur l.34.ff.d.tt.his uerbis:* Si cum mihi permiſiſſee ſaxum ex fuodo tuo eijcere, uel cretam, uel arenam fodere, & ſumptũ in hanc rem fecerim, oec patiaris me tollere: nulla actio quàm de dolo actio locum habebit.

X I I. *Cauſſa: Si quis familia mea perſuaſerit, ut de poſſeßione decedat: qua ratione mihi damnum eſt datum. Hæc cauſa approbatur l.33.ff.d.tt. his uerbis:* Cum quie perſuaſerit familiæ meę, ut de poſſeſſiooe decedat: poſſeſsio quidem non amittitur, ſed de dolo malo actio in eom competit, ſi quid damoi mihi acceſſerit.

X I I I. *Cauſa: Si fideiuſſor à creditore pignus emit: debitori de dolo actione tenetur. Quæ regula approbatur l.1. C. de dolo malo. cuius uerba uide ſ̄.lib.40.cap.4.cauſa 1.except.13.repl.7.*

X I I I I. *Cauſa: Si quis aliquem cui mutua pecunia dabatur, idoneum cui pecunia crederetur, falſò affirmauit. Hæc cauſſa approbatur, ſimul & diſtinguitur l.7.§.fin.cum lege ſequente.ff.de dolo malo, his uerbis:* Pompooiue refert, Cecidianum Prætorem oon dediſſe de dolo actionem aduerſue eom qui adfirmarat, idoneum eſſe eum cui mutua pecunia dabatur. Qood uerum eſt. Nam niſi ex magna & euidenti calliditate non debet de dolo actio dari. Quòd ſi cùm ſcires eum facultatibus labi, lucri tui gratia adfirmaſti mihi idoneum eſſe: meritò aduerſus te (cum mei decipiendi gratia alium falſò laudaſti) de dolo iudicium dandum eſt. *Huius cauſſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi euidens calliditas ſit. Quæ exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Nam niſi ex magna & euideoti, &c. *Altera exceptio eſt: Niſi cum quis mandaſſet alicui, ut excuteret uires eius, cui crediturus erat: is ſatis idoneum eùm falſò dixerit. tunc enim mandati competit actio.l.42. in fine.ff.mandati. Ideoq; de dolo actio ceſſat, ſecundum ea quæ dicentur ĩ.except.gener.10.repl.2.*

X V. *Cauſſa: Si is qui non erat ſoluendo, hortatu tuo à me pecuniam acceperit mutuam, ut tibi ſolueret. Hæc cauſſa approbatur l.20.in prin.ff.de dolo malo, his uerbis:* Seruus tuue, cum tibi deberet, nec ſoluendo eſſet, hortatu tuo pecuniam mutuam à me accepit, & tibi ſoluit. Labeo ait, de dolo malo actionem in te daodam. quia nec de peculio utilie ſit, cum in peculio oihil ſit: nec io rem domini uorſum uideatur, cum ob debitum dominus acceperit.

X V I. *Cauſſa: Si rem minoris uendiderit, uel pluris emerit. Hæc cauſſa reprobatur l.16.§. idem Pomponius.ff.de minoribus uigintiquinque annis. cuius uerba cum concordantibus uide ſ̄.lib.41.capite 1. except.27.*

X V I I. *Cauſſa: Si quis affirmauerit minimam eſſe hæreditatem, & ita eam ab hærede minoris emit. Hæc cauſſa reprobatur l.9. in prin.ff. de dolo malo, cuius uerba uide ſ̄.cauſa 3. Concordat l.42.ff. mandati. cuius uerba uide ſ̄.lib.43. capite 13. queſtione 1. cauſſa 12.*

X V I I I. *Cauſſa: Si uenditor decipiendi emptoris cauſa quid dixit. Hæc cauſa approbatur l.37.ff.de dolo malo. cuius uerba uide ſ̄.lib.42.cap.4.queſt.1.cauſſa 9.except.2.*

X I X.

XIX. Cauſa: Si ſciens falſa pondera commodauit uenditori, quib. merces emptori appenderet. Hæc cauſa approbatur l.18.§.de eo.ff.d.tt.cuius uerba uide ſ. lib.4.cap.6.quæſt.2.cauſa 25.

XX. Cauſa: Si dominus conſilio ſerui circumſcriptus eũ uendiderit. Hæc cauſa approbatur l.7.in prin. ibi: nec uidetur. ff.d.tt. cuius uerba uide j. except. gener.10.repl.2.

XXI. Cauſa: Si uendito prædio uenditor ſeruitutem impoſuit, ædificia diruit, arbores excidit: item ſi uendito ſeruo uenenum dedit. Hæc cauſa approbatur d.l.7.§.non ſolum. cuius uerba uide j.except.gener. 10.repl.6.

XXII. Cauſa: Si eũ mihi perſuaſiſſet, ut ancillam illi darẽ, uel manumitterẽ, tanquã recepturus aliquid aliud pro eadem data ancilla, uel manumiſſa, ille fidẽ placitis nõ præſtet. Hæc cauſa approbatur l.4.C. de dolo malo. cuius uerba uide ſ.li.44.ca.1. quæſt.2. cauſa 7.

XXIII. Cauſa: Si fraudulentũ conſiliũ quis alicui dedit. Hæc cauſa approbatur l.47.ff. de reg. iuris. cuius uerba uide ſ. lib.43. ca.12.quæſt.3.exc.1.repl.1.

XXIIII. Cauſa: Si cũ ſeruus pactus pro libertate reum domino dediſſet, ea cõditione, ut poſt libertatẽ in ſe transferatur obligatio: poſtea manumiſſus uel patronus non patitur transferri. Hæc cauſa approbatur l.7.§.ſeruum pro. ff. de dolo malo, his uerbis: Seruus pro libertate pactionis reũ domino dedit, ea cõditione, ut poſt libertatẽ transferatur in eũ obligatio. manumiſſus non patitur in ſe obligationẽ transferri. Pomponius ſcribit locũ habere de dolo actionẽ. Sed ſi per patronũ ſtabit, quo minus obligatio trãsferatur: dicendũ ait, patronum exceptione à reo ſubmouendũ. Vlpianus. Ego moueor. quemadmodũ enim de dolo dabitur, cùm alia ſit actio? niſi fortè quis dicat, quoniam exceptione patronus ſubmoueri poteſt, ſi agat cum reo, debere dici (quaſi nulla actio ſit, quæ exceptione repellitur) de dolo decernẽdã. Atquin patronus tũc ſubmouetur, ſi nolit expromiſſorem ipſum manumiſſum, accipere. Expromiſſori planè aduerſus manumiſſum dari debebit de dolo actio: aut ſi non ſit ſoluendo expromiſſor, domino dabitur.

XXV. Cauſa: Si quadrupes dolo alicuius, alicui dãnum dederit. Hæc cauſa approbatur ſub cõditione d. l.7.§.ſi quadrupes, his uerbis: Si quadrupes tua dolo alterius damnũ mihi dederit: quæritur, an de dolo habeã aduerſus eũ actionẽ? Et placuit mihi quod Labeo ſcripſit, ſi dominus quadrupedis non ſit ſoluẽdo, dari debere de dolo actionẽ: quãuis ſi noxæ deditio ſit ſecuta, nõ purẽ dãdã, nec in id quod excedit.

XXVI. Cauſa: Si compeditum ſeruum meũ quis ſoluit, ut fugeret. Hæc cauſa reprobatur d.l.7.§. idem Labeo. cuius uerba uide ſ.li.46.ca.12.quæſt.5.exc.2.

XXVII. Cauſa: Si quis animal quod mihi debetur, occiderit. Hæc cauſa approbatur l.18.§.fin. ff de dolo malo. cuius uerba uide ſ.lib.38.cap.10.reg.3. Concordat l.19.ff.eod.tt.cuius uerba uide d.reg.3.

XXVIII. Cauſa: Si debitor epiſtolã ad creditorem quaſi ab alio ſcriptã miſerit, ut liberaretur. Hæc cauſa approbatur. ſimul & diſtinguitur l.38.ff.d.tt. his uerbis: Quidã debitor epiſtolã, quaſi à Titio, mitti creditori ſuo effacit, ut ipſa liberaretur: hac epiſtola creditor deceptus, Aquiliana ſtipulatione & acceptilatione eũ liberauit. poſtea epiſtola falſa uel inanis reperta. Creditor quidẽ maior annis uigintiquinque de dolo habebit actionem: minor autem in integrum reſtituatur.

XXIX. Cauſa: Si cuius dolo factũ ſit, ut lis temporib. legitimis trãſactis periret. Hæc cauſa approbatur l. 18.§.ſi cuius. ff. de dolo malo. his uerbis: Si cuius dolo effectũ eſt, ut lis tẽporib. legitimis tranſactis pereat: Trebatius ait, aduerſus eũ de dolo dãdũ iudiciũ, nõ ut arbitrio iudicis reſtituatur, ſed ut tãtum actor cõſequatur, quãti eius interfuit id non eſſe factum: ne aliter obſeruantibus lex circumſcribatur.

XXX. Cauſa: Si ſeruũ alij pignoratũ noxæ dediderit. Hæc cauſa approbatur l.9.§.etſi ſeruũ. ff. de dolo malo. cuius uerba uide ſ.li.47.c.2.quæ.2.exc.15.repl.8.

XXXI. Cauſa: Si dolo procuratoris aduerſarius uicerit, uel abſolutus ſit. Hæc cauſa approbatur, ſimul et diſtinguitur l.7.§.ſi dolo. ff.d.tt. his uerbis: Si dolo procurator paſſus ſit uincere aduerſariũ meũ, ita ut abſolueretur: an de dolo actio mihi aduerſus eũ qui uicit, cõpetat, poteſt quæri? & puto nõ cõpetere, ſi paratus ſit reus trãsferre iudiciũ in ſe ſub exceptione hac: Si colluſum ſit. alioquin de dolo actio erit danda: ſcilicet ſi cũ procuratore agi nõ poſſit, quia nõ eſt ſoluendo. *Concordat l.9.ff. de doli mali except. cuius uerba uide ſ.lib.8.cap.3.except.30. Cõcordãt itẽ ea quæ proponuntur ſ.lib.43.cap.13.quæſt.7.except.13.*

XXXII. Cauſa: Si actor à reo falſo perſuaſus, eũ abſolui paſſus ſit. Hæc cauſa approbatur l.20.in fine. ff. de dolo malo, his uerbis: Si perſuaſeris mihi, nullã ſocietatẽ tibi fuiſſe cũ eo cuius hæres ſum, & ob id iudicio abſolui te paſſus ſim: dãdã mihi de dolo actionẽ, Iulianus ſcribit. *Huic cõtradicit l.25.ff.eod.tt. his uerbis:* Cũ à te pecuniam peterẽ, eoque nomine iudiciũ acceptũ eſſet: falsò mihi perſuaſiſti, tãquam eã pecuniã ſeruo meo aut procuratori ſoluiſſes, eoque modo conſecutus es, ut cõſentiente me abſoluereris. quærẽtibus nobis, an in te doli iudicium dari debeat? placuit de dolo actionem non dari: quia alio modo mihi ſuccurri poteſt. Nam ex integro agere poſſum: & ſi obijciatur exceptio rei iudicatæ, replicatione iure uti poteris.

XXXIII. Cauſa: Si cũ me deferẽte aduerſarius iuraſſet, poſtea periuriũ fuerit approbatũ. Hæc cauſa reprobatur l.21. cum lege ſequente. ff.d.tt. cuius uerba uide ſ.lib.7.cap.7.quæſt.1.except.17.

XXXIIII. *Cauſa: Si cum non poßideret, liti ſe obtulit, & abſolutus eſt. Hæc cauſa approbatur l. penult. ff. d. tt. his uerbis:* Si te Titio obtuleris de ea re quam non poſſidebas, in hoc ut aliu uſucapiet: & iudicatum ſolui ſatiſdederis: quamuis abſolutus ſis, de dolo malo tamen teneberis. Et ita Sabino placet.

XXXV. *Cauſa: Si dolo alicuius factum ſit, quo ſententia contra abſentem pro libertate ferretur. Hæc cauſa approbatur l. 24. ff. de dolo malo, his uerbis:* Si dolo acciderit eius, qui uerba faciebat pro eo qui de libertate contendebat, quo minus præſente aduerſario ſecundum libertatem pronũciaretur: puto ſtatim de dolo dandam actionem in eum: quia ſemel pro libertate dictam ſententiam retractari non oportet.

XXXVI. *Cauſa: Si litem mouit, ne poſſeſſor rem uendere poſſet. Hæc cauſa approbatur l. 31. ff. d. tt. his uerbis:* Rei quã uenalem poſſeſſor habebat, litẽ proprietatis aduerſarius mouere cœpit, & poſteaquam opportunitatẽ emptoris cui uenundari potuit, peremit, deſtitit: placuit poſſeſſori hoc nomine actionem in factum cum ſua indemnitate competere.

XXXVII. *Cauſa: Si cũ res apud ſequeſtrũ eſſet depoſita, donec res iudicaretur, aduerſarius poſtea iudicium accipere noluit. Hæc cauſa approbatur ſub cõditione l. 9. §. Labeo. ff. d. tt. his uerbis:* Labeo libro VII. Poſteriorum ſcribit: ſi oleũ tuũ quaſi ſuum defendat Titius, & in hoc oleum depoſuerit apud Seium, ut is hoc uenderet, & precium ſeruaret, donec inter uos dijudicaretur cuius oleum eſſet, neque Titius uelit iudiciũ accipere: quoniã neq; mãdati neq; ſequeſtrariæ Seium conuenire poteſt, nondũ impleta conditione depoſitionis, &c.

XXXVIII. *Cauſa: Vbicunq; titulus actionis in priuatis iudicijs deficit, de dolo actio danda eſt. Quæ cauſa approbatur l. 3. §. 1. ff. ſtellionatus. cuius uerba uide ĩ. lib. 47. cap. 18. quæſt. 2. in prin.*

DE EXCEPTIONIBVS PRAECEDENtium cauſarum generalibus.

I. Exceptio: *Niſi pupillus dolo feciſſe dicatur. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 13. cum lege ſequente. ff. de dolo malo, his uerbis:* In cauſæ cognitione uerſari Labeo ait, ne in pupillũ de dolo detur actio, niſi fortè nomine hæreditario conuenietur. Vlpianus. Ego arbitror, & hunc ex ſuo dolo conueniendum, ſi proximus pubertati eſt: maximè ſi locupletior ex hoc factus ſit. Quid enim ſi impetrauerit à procuratore petitoris, ut ab eo abſolueretur: uel ſi de tutore mentitus pecuniã acceperit: uel alia ſimilia admiſerit, quæ non magnam machinationem exigunt?

II. Exceptio: *Niſi parens filium, uel patronus libertum deceperit. Hæc exceptio approbatur l. 11. cũ duab. legib. ſequentib. ff. eod tt. his uerbis:* Quibuſdam perſonis nõ dabitur hæc actio: utputa liberis uel libertis aduerſus parentes patronoſue, cum ſit famoſa. Sed nec humili aduerſus eum qui dignitate excellit, debet dari: utputa plebeio aduerſus conſularem receptæ authoritatis: uel luxurioſo atque prodigo, aut aliàs uili aduerſus hominem uitæ emendatioris: & ita Labeo. Quid ergo in horum perſona? dicẽdum eſt, in factum uerbis temperandam de dolo actionem, ut bonæ fidei mentio fiat: ne ex dolo ſuo lucrentur. Hæredibus tamen harum perſonarum, item aduerſus hæredes de dolo actio erit danda. *Concordat l. 2. ff. de obſequijs à liberis. cuius uerba uide ĩ. lib. 16. cap. 1. quæſt. 3. reg. 4. except. 1. repl. 1. Item concordat l. 5. in fine. C. de dolo malo. cuius uerba uide ĩ. lib. 9. cap. 5. in fine, repl. gener. 1. Concordat item l. 4. §. aduerſus parentes. ff. de doli mali except. cuius uerba uide ĩ. lib. prox. cap. 2. quæſt. 2. except. 1. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt, quòd quamuis de dolo actio in hoc caſu non competat, in factum tamen actio nõ ſit deneganda. Quæ replicatio approbatur uerbis d. l. 11. iam propoſitis. Concordat d. l. 5. in fine, & d. §. aduerſus. Altera replicatio eſt, quòd exceptio propoſita nec hæredi parentis uel patroni danda ſit, nec aduerſus hæredem filij uel liberti objicienda. Quæ replicatio approbatur uerbis ĩ. propoſitis hiſce:* Hæredibus tamen harum perſonarum, &c. *Concordat d. §. aduerſus.*

III. Exceptio: *Niſi honeſtior minus honeſtũ decepiſſe dicatur. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur eodẽ modo quo exceptio ſuperior proxima, uerbis d. l. 11. cum duab. legib. ſequentib. ĩ. propoſitis.*

IIII. Exceptio: *Niſi rem iure ſuo ſit uſus. Hæc exceptio approbatur, declaratur & diſtinguitur ĩ. lib. 36. cap. 3. except. 13.*

V. Exceptio: *Niſi antea deceptus deceperit. Hæc exceptio approbatur l. 36. ff. de dolo malo, his uerbis:* Si duo dolo malo fecerint, inuicem de dolo non agent. *Concordat l. 196 ff. de reg. iuris. cuius uerba uide ĩ. lib. 5. cap. 9. in prin. reg. 2.*

VI. Exceptio: *Niſi iuſſu iudicis factum ſit. Hæc exceptio approbatur l. 127. in fine. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide ĩ. lib. 3. cap. 2. except. 4.*

VII. Exceptio: *Niſi actor ſciuit & conſenſit. Hæc exceptio approbatur l. 187. ff. d. tt. cuius uerba cum cõcordantib. uide ĩ. lib. 36. cap. 3 except. 14.*

VIII. Exceptio: *Niſi non magna uel euidens ſit calliditas. Hæc exceptio approbatur l. 7. §. fin. ff. de dolo malo. cuius uerba uide ĩ. cauſſa 14.*

IX. Exceptio: *Niſi modica ſumma ſit. Hæc exceptio approbatur l. 9. §. fin. cũ lege ſequẽte ff. de dolo malo, his uerbis:* Meritò cauſæ cognitionem Prætor inſeruit: neq; enim paſſim hæc actio indulgenda eſt. nam ecce imprimis, ſi modica ſumma ſit, id eſt uſque ad duos aureos, non debet dari.

X. Ex-

X. *Exceptio: Niſi alia actione uel alio iuris remedio actor ſuum conſequi poßit. Hec exceptio approbatur uerbis edicti ſ. eod cap. in prin. propoſitis hiſce:* Si de his rebus alia actio noo erit. *Cõcordat l.1 §.ait Pretor. ff. de dolo malo, his uerbis:* Ait Prætor, Si de his reb. alia áctio nõ erit. Meritò Prętor ita demũ hác actionẽ pollicetur, ſi alia actio nõ ſit: quoniá tá famoſa actio nõ temerè debuit à Prętore dacerni, ſi ſit ciuilis uel honoraria, qua qs poſsit experiri. Vſqueadeò ut Pedius lib. I X. ſcripſerit, etiáſi interdictũ ſit quo qs experiri, ual exceptio qua ſe tueri poſsit: ceſſare hoc edictum. Idem & Pomponios lib. XXVIII. & ita adijcit: etſi ſtipulatione tutus ſit quia, eum actionem de dolo habere non poſſa: utputa ſi de dolo ſtipuſatus ſit. Idam Pomponius ait, etſi actionam in nos dari non oporteat: ualuti ſi ſtipulatio tam turpis de dolo malo facta ſit, ut nemo daturua ſit ax ea actionem: non debere laborari, ut habeam de dolo malo actionem: cum nemo ſit aduerſus me daturus actionem. Idem Pomponius refert, Labeonem exiſtimare, etiáſi quis in integrum reſtitui poſsit, non debare ai hanc actionem competare. *Concordat item l. 2. C. eod. tt. his uerbis:* De dolo actio, cùm nulla alia competit, cauſſa cognita permittitur. *Huius exceptionis exemplum eſt, ſi ſtipulatia de dolo interpoſita ſit. quod exemplum proponitur uerbis iam dictis hiſce:* Vtputa ſi de dolo ſtipolatus ſit, &c. *Cui concordat l. 4. §. in ſtipulatione. ff. de doli mali except. cuius uerba uide ſ. lib. prox. cap. 2. quaeſt. 2. except. 1. repl. 5. Item concordat l. 7. §. non ſolùm. ibi: ſed eſt uerius. ff. de dolo malo. cuius uerba uide ſ. repl. 4. Aliud exemplum proponitur l. 1. ff. de dolo malo, his uerbis:* Si quis pupillus à Titio, tutore authore colludente, circumſcriptus ſit: Vlpianus ait, non debere eum de dolo malo actiooem aduerſus Titium habere, cum habaat tutelæ actionem, per quam conſequatur qood ſua intatſit. Planè ſi tutor ſoluendo non ſit: dicendum erit, de dolo actionem ei dari. *Plura exempla exceptionis propoſita uide ſ. cauſſa 6. 7. 17. 28 & 32. Huius exceptionis replicatio prima hec eſt: Niſi actio alia propter inopiam debitoris ſit inanis. Hec replicatio approbatur uerbis d. l. 1. iam propoſitis hiſce:* Planè ſi tutor ſoluendo non ſit: dicendum erit, de dolo actionem ei dari. *Concordat l. 6. ff. eod tt. his uerbis:* Nam is nullam actionem uidetur habere, cui propter inopiam adoerſarij inanis actio eſt. *Concordat item l. 7. §. ſi quadrupes. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. cauſſa 23. Item concordat d. l. 7. §. ſi dolo, in fine. cuius uerba uide ſ. cauſſa 31. Item concordat l. 9. §. Labeo, in fine. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. cauſſa 17. Altera replicatio eſt: Niſi actio alia per exceptionem elidatur. Hec replicatio approbatur l. 7. §. ſeruus. ibi: niſi fortè. ff. de dolo malo. cuius uerba uide ſ. cauſſa 24. Sed & approbatur exemplo d. l. 7. in prin. his uerbis:* Eleganter Pomponius hæc uerba, Si alia actio non ſit: ſic excepit, quaſi res alio modo ei ad quem ea res pertinet, ſalua eſſe nõ poſsit. Nec uidetur huic ſeutentiæ aduerſari, quod Iulianus libro quarto ſcribit: ſi minor annis uigioti quinque cõſilio ſerui circumſcriptus, eom uandiderit cum peculio, emptorque eum manumiſarit: daodam in manumiſſum de peculio actionem. Siue enim accipimus carere dolo emptorem, ut ex empto teneri non poſsit: ſiue nullam eſſe uenditionem, ſi in hoc ipſo, ut ueoderet, circumſcriptus eſt (quod & proponitur) nõ indocitur in intagrum reſtitutio. Nam aduerſus manumiſſum nulla in integrum reſtitutio locum habet. Secũdum quæ, etiam ſi pœnali actione indemnitati aiua conſuli poſsit: dicendum erit, ceſſare de dolo actionem. *Huius replicationis duplicatio hec eſt: Niſi exceptio qua eliditur actio alia, actoris culpa ſit nata. Hec duplicatio approbatur exemplis l. 1. §. ſed etſi alia, cum ſequente. ff. de dolo malo, his uerbis:* Etſi alia actio tẽpore finita ſit, Labeo exiſtimat hanc cõpetere non debere: ſibi imputaturo eo, qui agere ſuperſederit: niſi in hoc quoq; dolus malus admiſſus ſit, ut tẽpus id exiret. Si quis cum actionem ciuilem haberet, uel honorariam in ſtipulatum deductam, eam acceptilatione uel alio modo ſuſtulerit: de dolo experiri oou poterit, qooniam habuit aliam actionam: niſi & in amittenda actione dolum malú paſſua eſt. *Huius duplicationis triplicatio hec eſt: Niſi actor in amittenda actione dolum paſſus ſit. Que triplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Niſi & in amittẽda actione dolum malum paſſua eſt. *Item hiſce:* Niſi in hoc quoque dolua malus admiſſus ſit, ut tempus id exiret. *Tertia replicatio uidetur: Niſi alia actio pœnalis ſit. Sed hec replicatio reprobatur uerbis d. l. 7. paulo ſuperius propoſitis hiſce:* Secuodom quæ, etiamſi pœnali actione iudemnitati eiua conſuli poſſit: dicendum erit, ceſſare de dolo actionẽ. *Quarta replicatio uidetur: Niſi alia actio popularis ſit. Hec replicatio reprobatur d. l. 7. §. Pomponius, his uerbis:* Pomponius, atiamſi popularia actio ſit, ceſſare de dolo actionem ait. *Quinta replicatio eſt: Niſi publica accuſatio competat. Hec replicatio approbatur exemplo l. 9. §. item ſi tabule. ff. de dolo malo. cuius uerba uide ſ. cauſſa 5. Sexta replicatio uidetur: Niſi alia actio aduerſus alium competat. Sed hec replicatio reprobatur l. 1. §. fin. cũ trib. legib. ſequentib. ff. de dolo malo, his uerbis:* Non ſolùm ſi aduerſus eum ſit alia actio, aduerſus quem de dolo quæritur, uel à qoo ſeruari tes potarit, non habet hoc adictum locum: uerùm etiamſi aduorſus alium ſit actio,

ctio, uel ſi ab alio res mihi ſeruari poterit. *Huius replicationis reprobatæ proponitur exemplũ l.5.ff.eod.tt.cuius uerba uide ĩ ead.except.exemplo 2. Septima replicatio uidetur: Niſi dubitetur an alia ſit actio. Hæc replicatio approbatur l.7.§.non ſolùm.ff. de dolo malo, his uerbis:* Non ſolùm ſi alia actio non ſit, ſed etſi dubitetur an alia ſit, putat Labeo de dolo dandam actionem, & affert talem ſpeciem: Qui ſeruum mihi debebat (uel ex uenditione, uel ex ſtipulatu) uenenum ei dedit, & ſic eum tradidit: uel fundum, & dum tradidit, impoſuit ei ſeruitutem, uel ædificia diruit, uel arbores excidit, uel uineam extirpauit. ait Labeo, ſiue cauit de dolo, ſiue non: dandam in eum de dolo actionem. Quoniam ſi cauit. dubium ſit, an competat ei ex ſtipulatu actio. Sed eſt uerius: ſiquidem de dolo cautum eſt, ceſſare actionem de dolo: quoniam eſt ex ſtipulatu actio. ſi non eſt cautũ: in ex empto quidem actione ceſſat de dolo actio, quoniam eſt ex empto: in ex ſtipulatu uerò de dolo actio neceſſaria eſt.

X I. *Exceptio: Niſi ex doli clauſula agatur: ex hac enim non de dolo actio, ſed ex ſtipulatu competit. Quæ exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ĩ.except.prox.exemplo 2.*

X I I. *Exceptio: Niſi cum alio actum ſit, & ab eo ſolutum. Hæc exceptio approbatur l.17.in prin.ff. de dolo malo, his uerbis:* Si plures dolo fecerint, & unus rem reſtituerit: omnes liberantur. Quòd ſi unus quanti ea res eſt, præſtiterit: puto adhuc cæteros liberari.

V. QVIBVS COMPETIT actio propoſita?

I. *Regula: Tabulis teſtamenti dolo malo corruptis uel deletis, tam hæredibus quàm legatarijs de dolo actio competit. Quæ regula approbatur l.35.ff. de dolo malo. cuius uerba uide ĩ.quæſt.prox.cauſa 4.*

I I. *Regula: Si cum ſeruus pro libertate pactus reum domino dedit, ita ut obligatio in ſe poſt manumiſſionem transferretur, manumiſſus in ſe obligationem transferri non patiatur: reo datur de dolo actio. aut ſi reus ſoluendo non ſit, manumiſſori domino dabitur. Quæ regula approbatur l.7.§.ſeruus, in fine.ff.de dolo malo. cuius uerba uide ĩ.quæſt.prox.cauſa 24.*

VI. ADVERSVS QVOS de dolo actio competit?

I. *Regula: Aduerſus alium quàm qui dolo fecit, de dolo malo actio non competit. Quæ regula approbatur exemplo l.15.§.de dolo.ff.de dolo malo, his uerbis:* De dolo decurionum, in ipſos decuriones dabitur de dolo actio. *Concordat d.l.15.§.penult. his uerbis:* Procurator ex ſuo dolo proculdubio tenebitur. *Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi ex dolo alterius ad alium quid peruenit: hoc enim caſu is quoq; ad quem peruenit aliquid, eo nomine de dolo tenebitur. Quæ exceptio approbatur exemplis d.l.15.his uerbis:* Ex dolo tutoris ſi factus eſt locupletior pupillus, puto in eũ dandam actionem, ſicut exceptio datur. Sed an in municipes de dolo detur actio, dubitatur? Et puto ex ſuo quidem dolo nõ poſſe dari: quid enim municipes dolo facere poſſunt? Sed ſi quid ad eos peruenit ex dolo eorũ, qui res eorum adminiſtrant, puto dandam. De dolo autem decurionum, in ipſos decuriones dabitur de dolo actio. Item ſi quid dolo procuratoris ad dominum peruenerit: detur in dominum de dolo actio, in quantum ad eum peruenit. nam procurator ex ſuo dolo proculdubio tenebitur. *Ait iuriſconſultus:* Ex dolo tutoris ſi factus eſt locupletior pupillus, &c. *Huic concordãt ea quæ proponuntur ĩ.lib.17.cap.2. quæſt.8.reg.5.except.2.repl.1. Aliud propoſitæ exceptionis exemplum proponitur in hæredibus eius qui dolo fecit, l.17. in fine.ff. de dolo malo. de quo uide ſ. reg.prox. Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi reus dolo procuratoris ſit abſolutus: hoc enim caſu, quamuis reus ex dolo procuratoris exceptionem rei iudicatæ ſit nactus: non tamẽ de dolo tenetur, ſi ipſe dolo careat. Quæ replicatio approbatur l.7.§.penult.ff. de dolo malo. cuius uerba uide ĩ.quæſt. 4.cauſa 31. Altera replicatio eſt: Niſi aduerſus ipſum qui dolo fecit, non potuit de dolo actio competere: tunc enim nec aduerſus eum ad quem res peruenit, de dolo actio danda eſt. cuius tamẽ duplicatio hæc eſt: Niſi is q dolo fecit, loco actiõis de dolo in factũ actione teneatur: hoc.n.caſu nihilominus is ad quẽ res puenit, de dolo tenebitur. Quæ duplicatio approbatur exẽplo hæredũ l.13.in prin.ff.d.tt. cuius uerba uide ĩ.quæſt.4. except.gener.2.repl.2. Tertia replicatio eſt: Niſi is qui dolo fecit, rem quam nactus eſt alienauerit: hoc enim caſu is cui res alienata eſt, nec de dolo, nec rei uendicatione tenetur. Quæ replicatio approbatur l.10.C.de reſcind.uendit. cuius uerba uide ĩ.lib.42. cap.1. exc. 33.repl.1.*

I I. *Regula, De hæredibus eius qui dolo fecit. Hi actione de dolo regulariter non tenentur. cuius tamen regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi de eo quod ex dolo ad eos peruenit. Quæ exceptio approbatur l.17. in fine.ff. de dolo malo, his uerbis:* Hæc actio in hæredem & in cæteros ſucceſſores datur, duntaxat de eo quod ad eos peruenit. *Concordat l.26.cum duab.legib.ſequentib.ff.eod.tt.his uerbis:* In heredẽ eatenus daturũ ſe eã actionẽ Proconſul pollicetur, quatenus ad eum peruenit: id eſt, quatenus ex ea re locupletior ad eum hæreditas peruenit, doloue malo eius factum eſt, quo minus perueniret. Itaq; ſi acceptolata ſit tibi pecunia: omnimodo cum hærede tuo agetur. At ſi res tibi tradita ſit: ſiquidem mortuo te ea res extitit, agitur cum hærede tuo: ſi minus, non agitur. *Concordat item l.29.cum lege ſequente.ff.eod. tt.*

his uerbis: Sabinus putat, calculi potius ratione quàm maleficij hæredem conueniri: deniq; famoſum non fieri, ideoq; in perpetuum teneri oportere: naq; cauſæ cognitio erit in hæredis parſona neceſſaria. *Altera exceptio eſt: Niſi de eo quod dolo malo heredis factum eſt, quo minus ad eum perueniret. que exceptio approbatur uerbis ī. propoſitis hiſce:* Doloue malo eius factum eſt, quo minus perueniret.

VII. QVID VENIAT IN actione propoſita?

I *Regula: Agitur hoc iudicio, ut res reſtituatur. Que regula approbatur l.18. in prin. ff. de dolo malo. cuius uerba uide J. reg. prox. Huius regulæ exceptio prima hec eſt: Niſi res perierit: tunc enim non ut reſtituatur, ſed ſtatim in id quod intereſt, competit. Que exceptio approbatur d.l.18. §. non tamen, his uerbis:* Non tamen ſemper in hoc iudicio arbitrium iudicis dandum eſt. Quid enim ſi manifeſtū ſit, rem reſtitui non poſſe: ueluti ſi ſeruus dolo malo traditus, defunctus ſit? Ideoq; protinus condemnari debet in id quod intereſt actoris. *Altera exceptio eſt: Niſi dolo malo effectū ſit, ut lis temporibus legitimis tranſactis periret: hoc enim caſu non ut lis reſtituatur, agitur, ſed ad intereſſe. Que exceptio approbatur d.l.18. §. ſi cuius dolo. cuius uerba uide ī. quæſt. 4. cauſa 29.*

II. *Regula: Si res non reſtituatur, cōdemnatur reus in id quanti ea res eſt, uel quanti actoris intereſt. Que regula cùm d. §. non tamen, & d. §. ſi cuius dolo, approbetur: tum etiā approbatur d.l.18. in prin. his uerbis:* Arbitrio iudicis in hac quoq; actione reſtitutio comprehenditur; & niſi reſtitutio fiat, ſequitur condemnatio quanti ea res eſt. Ideo autem hic & in metus cauſa actione certa quantitas non adijcitur, ut poſſit per contumaciam ſuam tanti reus condemnari, quanti actor in litem iurauerit: ſed officio iudicis debeat in utraq; actione taxatione iuſiurandum refrenari. *Ait Iuriſconſultus:* Et in metus cauſa actione, &c. *Huic contradicit ī. cap. prox. queſt. 6. reg. 4.*

III. *Regula: In hac actione in litem etiam iuratur. Que regula approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Vt poſſit per contumaciam ſuam, &c.

IIII. *Regula: Alius quàm qui dolo fecit (ut heres) non niſi in id quod ad ſe peruenit, tenetur. de quo dictū ī. queſt. prox. reg. 1. except. 1.*

V. *Regula: Dominus ſerui nomine nunc de peculio, nunc noxali actione tenetur. Que regula approbatur l.9. §. hec de dolo. ff. de dolo malo, his uerbis:* Hæc de dolo actio noxalis erit. Ideo Labeo quoque libro XXX. Prætoris peregrini ſcribit, de dolo actionē ſerui nomine interdum de peculio, interdum noxalem dari. Nam ſi ea res ſit, in qua dolus commiſſus eſt, ex qua de peculio daretur actio: tunc de peculio dandam. Si uerò ea ſit, ex qua noxalis: hoc quoq; noxale futurum.

VIII. QVAMDIV COMpetit hæc actio?

Intra biennium tātum. Que regula approbatur l. 8. C. de dolo malo, his uerbis: Optimū duximus, nō ex eo die quo ſe quiſq; admiſſum dolū didiciſſe cōmemorauerit, neq; intra anni utilis tēpus, ſed potius ex eo die quo adſeritur commiſſus dolus, intra continuū bienniū de dolo actionē moueri: ſiue abfuerit, ſiue præſtò ſit is qui dolum ſe paſſum eſſe conqueritur. Omnes igitur ſciant, neq; incipiendæ poſt bienniū, neq; ante cōpletū bienniū cœptę, poſt bienniū finiendæ doli actionis conceſſam licentiam. *Huius regulæ exceptio prima hec eſt: Niſi quia reipub. cauſa abfuerit actor, agere non potuerit. Que exceptio approbatur l.1. C. d. tt. his uerbis:* Non poſſunt tibi obeſſe tempora quæ in actionem de dolo ſolent computari, quibus reipublicę cauſa (ut allegas) occuparis: ſed exinde tibi incipiet tempus cedere, ex quo muneribus liberatus facultatem agendi intra præſtituta tempora cœperis obtinere. *Altera exceptio uidetur: Niſi actor ignorauerit dolū admiſſum. Hec exceptio reprobatur uerbis d.l.8. iam propoſitis. Tertia exceptio uidetur: Niſi intra biennium res in iudicium ſit deducta. Sed & hec exceptio reprobatur uerbis d.l.8. hiſce:* Neque ante completū biennium cœptæ, poſt biennium finiendæ, &c. *Quarta exceptio eſt: Niſi in id quo locupletior reus ex dolo factus eſt, agatur. Hec exceptio approbatur l.28. in fine. ff. de dolo malo, his uerbis:* In hæredem perpetuò dabitur: quia non debet lucrari ex alieno damno. Cui conueniens eſt, ut & in ipſum qui dolum commiſit, in id quod locupletior eſt, perpetuò danda ſit in factum actio. *Cōcordat l.29. ff. eod. tt. cuius uerba uide ī. quæſt. 6. reg. 2. exc. 1.*

IX. ADIVNCTA OFFICIA actoris & iudicis.

I. *Regula: Cauſa cognita hoc iudicium expeditur. Que regula approbatur uerbis edicti ī. eod. cap. in prin propoſitis hiſce:* Et iuſta cauſa eſſe uidebitur, &c. *Concordat l.9. §. fin. ff. de dolo malo. cuius uerba uide ī. queſt. 4. except. 9. Concordat item l.2. C. eod. tt. cuius uerba uide ī. d. queſt. 4. except. 10. Huius regulæ exceptio hec eſt: Niſi aduerſus alium, quàm qui dolo fecit, agatur. Hec exceptio approbatur exemplo heredis l.30. ff. d. tt. cuius uerba uide ī. queſt. 6. reg. 2. except. 1.*

II. *Regula: Cui incumbat onus probandi? Affirmāti incumbit. Que regula approbatur l.18. §. qui dolo. ff. de probationib. cuius uerba cum concordantib. uide ī. lib. 7. cap. 2. quæſt. 2. reg. 1. in prin.*

III. *Regula: Quid probādū? In hac actione, quid & cuius dolo factū ſit, deſignādū atq; probādū eſt. Que regula ap pbatur l.15. §. fin. cū lege ſequēte. ff. de dolo malo, his uerbis:* In hac actione deſignari oportet, cuius dolo factū ſit: quāuis in metu nō ſit neceſſe. Itē exigit Prætor, ut cōprehēdatur,

tue,quid dolo malo factum ſit. Scire enim debet actor,in qua re circumſcriptus ſit:nec in tanto crimine uagari.

I I I I.Regula:Per que dolus probandus,uide ſ.lib. 7.cap.2.queſt.3.de dolo probando.

X. ADFINIA REMEDIA.

I.Regula:In caſibus in quibus alia actio deficit, nec tamen de dolo actio propter reuerentiam perſonarũ danda eſt:in factum actio datur.Que regula approbatur per ea que proponuntur ſ.queſt.4.except.2.

I I.Regula.Boni prætoris eſt, potius reſtituere litem, quàm actionem famoſam conſtituere. Que regula approbatur l.7.§.fin.ff.de in integr.reſtitut.his uerbis:Nec Intra has ſolũmodo ſpeciss cõſiſtet huius generis auxiliũ. Etenim & daceptis ſine culpa ſua (maximè ſi fraus ab aduerſario interuenerit) ſuccurri oportabit:quãuis etiam de dolo malo actio competere ſoleat.Et boni prætotis eſt, potius reſtituere litem,ut ratio & æquitas poſtulabit, quàm actionem famoſam conſtiruete: ad quã tũc demum deſcendendum eſt, cùm remedio locus eſſe non poteſt. Ait Iuriſconſultus:Intra has ſolummodo ſpecies:ſcilicet que enumerate ſunt ſ.cap.1.in prin. Ait inſuper:Huius generis auxilium.ſcilicet in integrum reſtitutionis.

I I I.Regula:Rei per dolum alienatæ uindicatio nõ competit.Que regula approbatur l.10. C. de reſcind. uendit.cuius uerba uide ſ.lib.41.cap.3.exc.33.repl.1.

Plura huiuſmodi adfinia remedia, que excludunt de dolo actionem,uide ſ.queſt.4.excep.10.Hec de actione de dolo malo.De doli mali exceptione,que & ipſa huius actionis adfine remedium eſt, uide ſ. lib. prox.cap 2.

DE MINORIBVS VIginti quinque annis.

Cap. IIII.

PRimò:Verba edicti quo introducitur hec in integrum reſtitutio,proponuntur l.1.§.prætor.ff. de minor uigintiquinq; annis,hec ſcilicet: Prætor edicit· Quod cum minore, quàm uiginti quinq; annorum natu,geſtum eſſe dicetur: utiq; quæ ea res erit,animaduertam.

I I.Ratio huius edicti proponitur d.l.1.in prin. his uerbis: Hoc edictum Prętor naturalem æquitatem ſecutus propoſuit,quo tutelam minorum ſuſcepit. Nam cum inter omnes conſtet,fragile eſſe & infirmum huiuſmodi ætatum conſilium, & multis captionibus ſuppoſitum,multorumq; inſidijs expoſitũ: auxilium eis Prætor hoc edicto pollicitus eſt,& aduerſus captiones opitulationem. Concordat d.l.1.§. fin. cũ legib. ſequentib. his uerbis: Apparet minoribus annis uigintiquinque Prætorem opem polliceri.nam poſt hoc tẽpus compleri uirilem uigorem cõſtat. Et ideo hodie in hanc uſq; ætatem adoleſcentes curatorum auxilio regũtur: nec antè rei ſuę adminiſtratio eis committi debet, quãuis bene rem ſuam gerẽtibus. Nec per liberos ſuos rem ſuam maturius à curatoribus recipiant. Quod enim legibus cauetur, ut ſinguli anni per ſingulos liberos remittantur: ad honores diuus Seuerus ptinere ait, non ad rem ſuam recipiendam.Deniq; diuus Seuerus & Imperator noſter huiuſmodi conſulum uel præſidũ decreta quaſi ambitioſa eſſe interpretati ſunt. Ipſi autẽ perrarò minoribus rerũ ſuarũ adminiſtrationẽ extra ordinẽ indulſerũt. Et eo iure utimur.

I I I.Genus huius petitionis proponitur l.24.§. fin.ff.de minorib.25.annis,hiſce uerbis: Ex hoc edicto nulla propria actio uel cautio proficiſcitur.Totum enim dependet ex prætoris cognitione.

IIII. CAVSAE HVIVS IN integrum reſtitutionis.

I.Cauſa, eaq; generalis,hec eſt:Si cum minore uigintiquinq; annis aliquid geſtum eſt, ex quo eſt læſus ut in integrum reſtituatur,officium magiſtratuũ implorare poteſt. Que cauſa approbatur uerbis edicti ſ. eod.cap.in prin.propoſitis. Concordat l.7.in prin.ff. eod.tt.his uerbis:Ait prætor,Geſtum eſſe dicetur.Geſtum ſic accipitur, qualiter qualiter, ſiue contractũ ſit,ſiue quid contigerit.Proinde & ſi emit aliquid,ſi uendidit,ſi ſocietatem coijt, ſi mutuã pecuniam accepit, & captus eſt:ei ſuccurretur. Concordat item l.3.C. de in integrum reſtit.minor.his uerbis:Minoribus in his quæ uel prætermiſerunt, uel ignorauerunt.innumeris authoritatibus cõſtat eſſe conſultum.Huius cauſe ſpecies & exempla ſunt cauſe ſequentes.

I I.Cauſſa:Si emit uel uendidit minor,uel eius curator. Hec cauſa approbatur uerbis d.l.7.in prin.iam propoſitis hiſce: Proinde & ſi emit aliquid,ſi uendidit,&c.Concordat l.3.C.aduerſus uenditionem,his uerbis:In integrum reſtitutione minoribus aduerſus commenticias uẽditiones, & aduerſus tutorum ſeu curatorum inſidias,ſanctionum præſidio cautum eſſe,nõ dubium eſt.Concordat item l.penult.ff.de minorib. uigintiquinq; annis.cuius uerba uide ſ.li. 18.ca.6.queſt. 1.in fine.Item concordat l.27.§.ſi pecuniam.ff.eod. tt. cuius uerba uide j.cauſa 23.Huius cauſe exceptio prima uidetur:Niſi tutor uel curator minoris,eius nomine bona fide emit uel uendidit.Hec exceptio reprobatur d.l.penult.ibi:etiamſi colluſio non interceſſit.Concordat l.47.in prin.ff.eod.tt.his uerbis:Tutor urgentibus creditoribus rem pupillarem bona fide uendidit,denunciante tamen matre emptoribus:quæro,cùm urgentibus creditoribus diſtracta ſit, nec de ſordibus tutoris meritò quidpiam dici poſſit:an pupillus in integrum reſtitui poteſt? Scæuola reſpon-

dit, cognita cauſſe æſtimendũ: nec idcirco, ſi iuſtum ſit reſtitui, denegandum id auxiliũ, quòd furor delicto caret. *Planè admittitur exceptio propoſita in rebus quæ fortuitis caſibus ſubiectæ ſunt, uenditis. Quæ diſtinctio approbatur l. 7. §. quæſitum. ff. d. tt. his uerbis:* Quæſitum eſt ex eo, quòd in lucro quoq; minoribus ſubueniendũ dicitur: ſi res eius uenierit, & exiſtat qui plus liceatur: an in integrum propter lucrum reſtituendus ſit? & quotidie Prætores eos reſtituunt, ut rurſum admittatur licitatio. Idẽ faciunt & in his rebus, quæ ſeruari eis debent. quod circumſpectè erit faciendum. Cæterùm nemo accedat ad emptionem rerum pupillarium, nec ſi bona fide diſtrahantur. Et diſtrictè probandum eſt, In rebus q̃ fortuitis caſibus ſubiectę ſunt, non eſſe minori aduerſus emptorem ſuccurrendum: niſi aut ſordes, aut euidens gratia tutorum ſiue curatorum doceatur. *Altera exceptio eſt: Niſi rem ſibi neceſſariam emit prudenter. Hæc exceptio approbatur l. 11. §. unde Marcellus. ff. de minorib. uigintiquinq; annis, hiſce uerbis:* Marcellus apud Iulianum notat, Si minor ſeruum ſibi neceſſarium comparauerit, mox deceſſerit: non debere eum reſtitui. Neq; enim captus eſt emendo ſibi rem neceſſariam, licet mortalem.

III. *Cauſa: Si cum emiſſet minor, poſtea licitatione ab alio ſuperetur. Hæc cauſa approbatur ſub certa conditione l. 35. ff. d. tt. his uerbis:* Si in emptionem penes ſe collocatam minor adiectione ab alio ſuperetur: implorãs in integrum reſtitutionem audietur, ſi eius intereſſe eam prem ab eo rem fuiſſe adprobetur: ueluti quod maiorum ſuus fuiſſet. ita tamen, ut id quod ex licitatione acceſſit, ipſe offerret uenditori.

IIII. *Cauſa: Si aliud pro alio in ſolutum minor dedit. Hæc cauſa approbatur l. 40. in fine. ff. d. tt. his uerbis:* Prædis patris ſui minor annis uigintiquinque ob debita rationis tutelæ aliorũ, quam pater adminiſtrauerat, in ſolutum inconſultè dedit. Ad ſuam æquitatem per in integrum reſtitutionem reuocanda res eſt: uſuris pecuniæ quam conſtiterit ex tutela deberi, reputatis, & cum quantitate fructuũ perceptorum compenſatis.

V. *Cauſa: Si indebitum minor ſoluit. Hæc cauſa approbatur l. 25. in prin. ff. de minorib. 25. annis, hiſce uerbis:* Illud nullam habet dubitationem, quin ſi minor non debitum ſoluerit ex ea cauſa, ex qua iure ciuili repetitio non eſt danda, ſit ei utilis actio ad repetendum: cum & maioribus uigintiquinq; annis iuſtis ex cauſis dari ſoleat repetitio. *Huius exemplum proponitur l. 2. C. ſi aduerſus ſolutionem, his uerbis:* Indebito legato, licet per errorem iuris, à minore ſoluto, repetitionem ei decerni, ſi necdum tempus quo reſtitutionis tribuitur auxilium, exceſſerit: rationis eſt.

VI. *Cauſa: Si cum illam aut illam rem minor deberet, precioſiorem ſoluit. Hæc cauſa approbatur l. 7. §. hodie, in fine. ff. d. tt. cuius uerba uide ℑ. cauſſa 21.*

VII. *Cauſa: Si minor moram in ſoluendo fecit, propter quam in pœnam incidit, uel res inempta facta eſt. Hæc cauſa approbatur l. 38. ff. de minorib. 25. annis, hiſce uerbis:* Aemylius Larianus ab Ouinio fundum Puteolanum lege commiſſoria emerat, data parte pecuniæ, ita ut ſi intra duos menſes ab emptione reliqui precij partem dimidiam non ſoluiſſet, inemptus eſſet: item ſi intra alios duos menſes reliquum preciũ non numeraſſet, ſimiliter eſſet inemptus. Intra priores duos menſes Lariano defuncto, Rutiliana pupillaris ætatis ſucceſſerat, cuius tutores in ſolutione ceſſauerunt. Venditor denunciationibus tutoribus ſæpe datis, poſt annum eandem poſſeſsionem Claudio Telemacho uendiderat. Pupilla in integrum reſtitui deſiderabat. Victa tam apud Prætorem, quàm apud Præfectum urbi, prouocauerat. Paulus. Putabam bene iudicatũ: quòd pater eius, non ipſa contraxerat. Imperator autem motus eſt, quòd dies committendi in tempus pupillæ incidiſſet, eaq; effeciſſet, ne pareretur legi uenditionis. Dicebam, magis poſſe eam ea ratione reſtitui, quòd uenditor renũciando poſt diem quo placueret eſſe commiſſum, & precium petẽdo, receſsiſſe à lege ſua uideretur. Nec me mouere, quòd dies poſtea tranſiſſet: nõ magis quàm ſi creditor pignus diſtraxiſſet poſt mortẽ debitoris, die ſolutionis finita. Quia tamen lex commiſſoria diſplicebat ei, pronunciauit in integrum reſtituẽdam. Mouit & illud Imperatorem, quòd priores tutores, qui non reſtitui deſideraſſent, ſuſpecti pronunciati erant.

VIII. *Cauſa: Si minor ſolutam ſibi pecuniã perdidit, uel malè cõſumpſit. Hæc cauſa approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur ĩ. lib. prox. cap. 7. except. 6.*

IX. *Cauſa: Si curatori minoris pecunia à debitorib. ſoluta, non ſit minori ſalua. Hæc cauſa approbatur l. 1. C. ſi aduerſus ſolutionẽ, his uerbis:* Exẽplo cæterorũ debitorũ tutores eiũ, q̃ ex adminiſtratione tutelæ debẽt, curatorib. ſoluentes liberantur. Sed ante tẽpus in integrũ reſtitutionis præſtitutũ edicto perpetuo permiſſum beneficiñ implorari, & an ſit tribuendũ, per cauſæ cognitionem exiſtimari poteſt.

X. *Cauſa: Si minor, dum agit uel conuenitur, in iudicio captus eſt. Hæc cauſa approbatur l. 7. §. non ſolùm. ibi: ſed & in. ff. de minorib. 25. annis, hiſce uerbis:* Et in iudicijs ſubuenitur minori, ſiue dum agit, ſiue dum conuenitur, captus ſit. *Plura de hac cauſa uide ℑ. cauſa 17.*

XI. Cauſa:

X I. *Cauſa. Si non intra legitimum tempus egerit, uel exceperit minor. Hæc cauſa approbatur l. ult. C. in quib. cauſis in integr. reſtit. nõ eſt neceſſaria. cuius uerba uide ſ. lib. 36. cap. 11. except. 11. repl. 1. Huius exemplũ proponitur l. 2. C. d. tit. cuius uerba eide J. exc. 26. exemp. 1. Item aliud exemplum proponitur l. 7. §. penult. ff. de minor. uigintiquinq; annis, biſce uerbis:* Si non prouocauit intra diem minor, ſubuenitur ei ut prouocet. finge enim hoc deſiderare. *Huius exceptio hæc eſt: Niſi criminalis uel pœnalis ſit actio uel accuſatio. Hæc exceptio approbatur l. 37. in prin. ff. de minorib. 25. annis, bis uerbis:* Auxilium in integrum reſtitutionis in exemptionib. pœnarum peratum non eſt. Ideoq; iniuriarum iudicium ſemel omiſſum repeti nõ poteſt: & in ſexaginta diebus præteritis, in quibus iure mariti ſine calumnia uir accuſare mulierem adulterij poteſt, denegatur ei in integrũ reſtitutio. quia ius omiſſum ſi nunc repetere uult, quid aliud quàm delicti ueniam, id eſt calumniæ deprecatur? & cùm neque in delictis, nec calumniatoribus prætorem ſuccurrere oportere certi iuris ſit: ceſſabit in integrum reſtitutio.

X I I. *Cauſa: Si minor litem deſeruit. Hæc cauſa approbatur l. 7. §. fin. ff. de minorib. 25. annis, biſce uerbis:* Item in eremodicijs minoribus ſubuenitur. Conſtat autem omnis ætatis hominibus reſtitutionem eremodicij præſtari, ſi ſe doceant ex iuſta cauſa abfuiſſe.

X I I I. *Cauſa: Si minor quaſi contumax ſit condemnatus. Hæc cauſa approbatur l. 8. ff. d. tit. bis uerbis:* Minor, etiamſi quaſi contumax condemnatus ſit, in integrum reſtitutionis auxilium implorabit.

X I I I I. *Cauſa: Si minor liti renunciauit. Hæc cauſa approbatur l. 1. C. de in integr. reſtit. minor. bis uerbis:* Illud inſpiciendum eſt, num inofficioſi querelæ uel palàm, uel tacita diſſimulatione ſit renunciatum. Nec hoc autem in tuam perſonam cadere poſſe, auxiliũ quod ætati impertitur, oſtendit.

X V. *Cauſa: Si minor aliquam exceptionem uel allegationem omiſit. Hæc cauſa approbatur l. 36. ff. de minorib. 25. annis, biſce uerbis:* Minor uiginti quinque annis omiſſam allegationem, per in integrum reſtitutionis auxilium repetere poteſt.

X V I. *Cauſa: Si minor in iudicem compromiſit. Hæc cauſa approbatur l. 34. in fine. ff. d. tit. bis uerbis:* Minores, ſi in iudicem compromiſerunt (licet tutore authore ſtipulati ſunt) integri reſtitutionem aduerſus talem obligationẽ iure deſiderant.

X V I I. *Cauſa: Si aduerſus minorem ſit iudicatũ. Hæc cauſa approbatur l. 42. ff. de minorib. 25. annis, biſce uerbis:* Præſes prouinciæ minorem in integrum reſtituere poteſt, etiam contra ſuam uel deceſſoris ſui ſententiam. Quod enim appellatio maioribus interpoſita præſtat, hoc beneficio ætatis conſequuntur minores. *Concordat l. 1. C. ſi aduerſus rem iudicatam reſtit. poſtuletur, bis uerbis:* Minus ex tutelæ iudicio conſecuti, de ſuperfluo habere actionem ita poteſtis, ſi tẽpore iudicij minores annis fuiſtis, & tunc beneficium ætatis uobis largitur. Cæterùm ſi poſt legitimam ætatem ſententia prolata eſt: iteratò eandem actionem de ijſdem ſpeciebus inferre non poteſtis. *Concordat l. 2. C. eod. tit. bis uerbis:* Si cũ pater tuus te in ſua poteſtate eſſe, minimeque emancipationem à ſe factam ualere diceret, Proconſul ſuper cauſa cognoſcẽte eius poteſtati ſubiectam pronunciauerit: cum aduerſus eam ſententiam in integrum reſtitui poſtules: is qui prouinciam regit, in impertienda cognitione ſuas partes ſecundum leges exhibebit. *Huius cauſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi à Principe ſententia ſit lata. Hæc exceptio approbatur l. 18. §. 1. ff. de minorib. 25. annis, biſce uerbis:* Si princeps ſententiam dixit, perraro ſolet permittere reſtitutionẽ, & induci in auditorium ſuum eum qui per infirmitatem ætatis captum ſe dicat: dum ea quæ pro cauſa ſunt, nõ dicta alleget, uel ab aduocatis præuaricatum queratur. Denique Glabrionem Atilium diuus Seuerus & Imperator Antoninus non audiuerunt, in colorate reſtitui deſiderantem aduerſus fratrem, poſt ſpeciem in auditorio eorum finitam. Ruſus Poſcennio Seuero cõtra res bis iudicatas in integrum reſtitui deſideranti, diuus Seuerus & Imp. Antoninus permiſerunt, in auditorio ſuo examinari. *Altera exceptio uidetur: Niſi à præfecto prætorio ſententia ſit lata. Hæc exceptio reprobatur l. 17. ff. d. tit. bis uerbis:* Præfecti etiam prætorio ex ſua ſententia in integrum poſſunt reſtituere, quamuis appellari ab ijs non poſſit. Hæc idcirco tam uariè, quia appellatio quidem iniquitatis ſententiæ querelam, in integrum uerò reſtitutio erroris proprij ueniæ petitionem, uel aduerſarij circumuentionis allegationem continet. *Tertia exceptio eſt: Niſi contra alium, qui minorem in iudicio defendit, ſententia ſit lata. Hæc exceptio approbatur l. 46. ff. d. tit. bis uerbis:* Paulus reſpondit, Eum qui ex ſua uoluntate minorem annis in iudicio defendit, & condemnatus eſt, ex cauſa iudicati poſſe conueniri: nec eius qui defendit, ætatem ad reſtitutionẽ impetrandã ei prodeſſe: cùm cauſam iudicati recuſare non poſſit. Ex quo apparet, nec eum cuius nomine condemnatus eſt, auxilium reſtitutionis propter eam ſententiã implorare poſſe. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi mandato minoris alius defenſionem eius ſuſcepit. Quæ replicatio approbatur l. 23. §. ſi autem ipſe. ff. eod. tit. cuius uerba uide J. except. ge-*

ner.21. *Altera replicatio eſt: Niſi ex neceßitate condemnatus minoris defenſionem ſuſcepit, utputa tutor uel curator.* *Hæc replicatio approbatur l. ult. C. ſi aduerſus rem iudicatam, his uerbis:* In rem pupilli uel adulti contra tutores ſeu curatores à præſide lata ſententia, reſtitutionis auxilium nõ minus, quàm ſi quid aduerſus eos fuiſſet ſtatutum, implorare minores poſſe conſtat. *Quarta exceptio eſt: Niſi pro libertate ſententia ſit lata.* *Hæc exceptio approbatur l. ult. C. ſi aduerſus libertatem, his uerbis:* In iudicio de liberali cauſſa ſententiam pro libertate latam, ne quidem prærogatiua minoris ætatis ſine appellatione poſſe reſcindi, ambigi non poteſt. *Concordat l. 9. ff. de appellationibus. cuius uerba uide ſ. lib. 8. cap. 2. reg. 2. exceptione 1.* *Sed & plura de exceptione propoſita uide ſ. except. gener. 4.* *Planè ſi contra minorem tutorem uel curatorem non habentem iudicatum ſit: ipſo iure non ualet ſententia ſine reſtitutionis ope. de qua re uide ſ. lib. 8. cap. 3. except. 7.*

XVIII. *Cauſa: Si minor damnoſam hæreditatẽ adijt.* *Hæc cauſſa approbatur l. 7. §. ſed etſi. ff. de minoribus 25. annis, hiſce uerbis:* Si hæreditatem minor adit minus lucroſam: ſuccurritur ei, ut ſe poſsit abſtinere. nam & hic captus eſt. Idem & in bonorum poſſeſsione, uel alia ſucceſsione. *Concordat l. 1. C. ſi ſe abſtinuit, his uerbis:* Si uos paternæ hæreditati non miſcuiſtis, ob eam rem teſtificatio neceſſaria non fuit: cum fides ueritatis uerborum adminicula non deſideret. Quòd ſi pro hærede geſsiſtis, uel bonorum poſſeſsionem accepiſtis: propter ætatem, cui ſubueniri ſolet, in integrum reſtitutionis auxilium accipere deberis. *Huius cauſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi neceſſarius hæres contra aditionem in integrum ſe reſtitui petat.* *Hæc exceptio reprobatur d. l. 7. §. non ſolùm, his uerbis:* Non ſolùm filius qui ſe miſcuit paternæ hæreditati, ſed etſi aliquis ſit ex neceſſarijs minor annis: ſimili modo reſtitutionem impetrabit: uel uti ſi ſeruus ſit cum libertate inſtitutus: dicendum enim erit, ſi ſe miſcuit, poſſe ei ſubueniri ætatis beneficio, ut habeat bonorũ ſuorũ ſeparationem. *Altera exceptio eſt: Niſi minor antea aduerſus repudiationem hæreditatis in integrum ſit reſtitutus.* *Et hæc exceptio iure quidem antiquo reprobatur d. l. 7. §. reſtitutus, his uerbis:* Reſtitutus ut ſe hæreditati miſceat, uel ut eam adeat, quam repudiauit: rurſus reſtitui poterit, ut ſe abſtineat. Et hoc reſcriptum & reſponſum eſt. *Planè iure nouo exceptio propoſita approbatur l. 8. §. ſin uerò pater, in fine. C. de bonis quæ liberis. cuius uerba uide ſ. libro 25. capite 13. exceptione 14. replicatione 3.* *Tertia exceptio eſt: Niſi pater qui filij nomine adijt hæreditatem, in integrum reſtitui petat.* *Hæc exceptio approbatur d. l. 8. §. ubi autem pueriliis. ibi: patrem autem, his uerbis:* Vbi puerilis ætas patri licentiam præſtat, etiam ſine conſenſu filij hæreditatem eius nomine adire: ſi hoc fecerit pater, damus quidem filio in integrum reſtitutionem, poſtquam patria poteſtate fuerit liberatus, uel adoleuerit. Patrem autem oneribus hæreditarijs (licet nomine filij adijt) modis omnibus alligamus. Quare enim talem hæreditatem adijt, quam nec ipſe nunc, nec filius idoneam ſibi eſſe hæreditatem exiſtimat? *Quarta exceptio eſt: Niſi poſt aditionem demum hæreditas cœperit eſſe damnoſa.* *Hæc exceptio approbatur l. 11. §. ſi locupleti. ff. de minor. 25. annis, hiſce uerbis:* Si locupleti hæres extiterit, & ſubitò hæreditas lapſa ſit (puta prædia fuerunt quæ chaſmate perierint, inſulæ exuſtæ ſunt, ſerui fugerunt aut deceſſerunt) Iulianus quidem libro XXXVI. ſic loquitur, quaſi poſsit minor in integrũ reſtitui. Marcellus autem apud Iulianum notat, ceſſare in integrum reſtitutionem. Neque enim ætatis lubrico captum eſſe, adeuodo locupletem hæreditatem: & quod fato contigit, cuiuis patrifamiliâe (quamuis diligentiſsimo) poſſe contingere. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi ex initio antecedente hæreditas cœperit eſſe damnoſa, & multæ res in ea fuerint mortales.* *Hæc replicatio approbatur ibidem, his uerbis:* Sed hæc res adferre poteſt reſtitutionem minori, ſi adijt hæreditatem, in qua res erant multæ mortales, uel prædia urbana ruinoſa, æs autem alienum graue: quòd non proſpexit poſſe euenire, ut demoriantur mancipia, prædia ruant: uel quòd non citò diſtraxerit hæc, quæ multis caſibus obnoxia ſunt.

XIX. *Cauſſa: Si minor hæreditatem idoneam repudiauit, uel non intra tempus legitimum adijt.* *Hæc cauſſa approbatur l. 2. C. ſi ſe abſtinuit hæreditate, his uerbis:* Si cum aui tui teſtamento te hæredem reliquiſſent, hæreditates eorum non adijſti: liberum tibi eſt, repudiata paterna ſucceſsione, per in integrum reſtitutionis auxilium, quo te ætatis iure dicis eſſe munitum, hæreditatem parentum tuorum (licet antea non adijſti) nunc obtinere. *Concordat l. 1. C. ſi ut omiſſam hæreditatem, &c. his uerbis:* Minores uiginti quinq; annis non tantùm in his quæ ex bonis proprijs amiſerunt, uerùm etiam ſi hæreditatem ſibi delatam nõ adierint, poſſe in integrum reſtitutionem poſtulare, iam dudum placuit. *Concordat item l. 2. C. eod. tit. his uerbis:* Ad bonorũ poſſeſsio-

ſeſsionem in paternis rebus omiſſam, minores in integrum reſtitutionis beneficio admitti, iam pridem placuit. Reſtituti autē decreto, bona quæ habuerūt mortis tēpore patris, debent conferre. *Item concordat l. 8. §. ſin uerò pater. C. de bonis quæ liberis. cuius uerba uide ĩ. lib. 29. cap. 13. except. 14. repl. 3. Huius cauſſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi hæreditas diſtracta ſit, & non omnia adhuc integra. Hæc exceptio approbatur l. 24. §. Scæuola. ff. de minorib. 25. annis, biſce uerbis:* Scæuola noſter aiebat, ſi quis iuuenili leuitate ductus omiſerit uel repudiauerit hæreditatem, uel bonorum poſſeſsionem: ſiquidem omnia integra ſint, omnimodo eū audiendum eſſe. Si uerò iam diſtracta hæreditate, & negocijs finitis, ad paratam pecuniam laboribus ſubſtituti ueniet: repellendum, multoq; percius ex hac cauſſa hæredem minoris reſtituendum eſſe. *Altera exceptio uidetur: Niſi minor quinq; liberos habeat. Hæc exceptio reprobatur l. 2. C. de in integr. reſtit. minor. bis uerbis:* Eo tempore quo ſoror tua auxilio ætatis iuuabatur, ſi patris inteſtati bonorum poſſeſsionem accipere debuit, licet quinq; filios ſuperſtites habuerit, nō tamē ideo minus ad edicti prærogatiuam pertinet: ſcilicet ſi nunc per ætatem beneficium reſtitutionis largitur. *Tertia exceptio eſt: Niſi antea minor aduerſus aditionem in integrum reſtitutionem petierit. Hæc exceptio approbatur l. 8. §. non autem filio. C. de bonis quæ liberis. cuius uerba uide ē libro 29. cap. 13. exceptione 14. replicatione 1. dupl. 1.*

X X. *Cauſſa: Si cum minor ita hæres inſtitutus eſſet, ſi à patre intra certum tempus emancipatus eſſet, patri id non indicauit. Hæc cauſſa approbatur l. 3. §. etſi hæres. ff. de minoribus 25 annis. hiſce uerbis:* Si hæres ſic inſtitutus, ſi à patre in diebus centum emancipatus ſit: moxque patrem debuerit certiorare, nec fecerit: qui tamen emancipaſſet, ſi cognouiſſet: dicendum erit, poſſe eum in integrum reſtitui, parato patre eum emancipere.

X X I. *Cauſſa: Si minor legatum repudiauit, uel in optionis legato captus eſt. Hæc cauſſa approbatur l. 7. §. hodie. ff. d. tt. his uerbis:* Hodie certo iure utimur, ut & in lucro minoribus ſuccurratur. Et Pomponius libro XXVIII. ſcribit, ſi ſine dolo cuiuſquam legatum repudiauerit, uel in optionis legato captus ſit, dum elegit deteriorem; uel ſi duas res promiſerit, illam aut illam, & precioſiorem dederit: debere ſubueniri. *Concordat l. 8. §. penult. C. de bonis quæ liberis. cuius uerba uide ĩ. lib. 29. cap. 13. exception. 14. replicat. 1.*

X X I I. *Cauſſa: Si filius paciſcenti patri, ne legatum filio relictum petatur, conſenſit. Hæc cauſſa approbatur l. 3. §. ſi quid ff. de minor. 25. annis, hiſce uerbis:* Si quid minori filiofamilias legatum fuerit poſt mortē patris, uel fideicommiſſum relictū, & captus eſt (fortè dū cōſenſit patri paciſcenti, ne legatū peteretur) poteſt dici in integrū reſtituēdū: quoniā ipſius intereſt propter ſpē legati, quod ei poſt mortē patris competit. Sed etſi ei legatū ſit aliqd, quod perſonæ eius cohæret (puta ius militiæ) dicendum eſt, poſſe eum reſtitui in integrum. Intereſt enim eius non cepi: cum hanc patri non adquireret, ſed ipſe haberet.

X X I I I. *Cauſſa: Si minor mutuam pecuniam accepit & conſumpſit. Hæc cauſſa approbatur l. 7. in prin. ff. de minor. 25. annis. cuius uerba uide ĩ. cauſſa 1. Concordat l. 27. §. ſi pecuniam. ff. d. tt. his uerbis:* Si pecuniam quam mutuam minor accepit, diſsipauit: denegare debet proconſul creditori aduerſus eum actionem. Quòd ſi egenti minor eam credidit: ulterius procedendum non eſt, quàm ut iubeatur iuuenis actionibus ſuis, quas habet aduerſus eum cui ipſe crediderat, cedere creditori ſuo. Prædium quoque ſi ex ea pecunia pluris quàm oportet, emerit: ita temperanda res erit, ut iubeatur uenditor reddito precio recipere prædium: ita ut ſine alterius damno etiam creditor à iuuene ſuum conſequatur. Ex quo ſcilicet ſimul intelligimus, q d obſeruari oporteat; ſi ſua pecunia pluris quàm oportet, emerit, ut tamen hoc & ſuperiore caſu uēditor qui preciū reddidit, etiā uſuras quas ex ea pecunia percepit, aut pcipere potuit, reddat: & fructus quibus locupletior eſt factus iuuenis, recipiat. Itē ex diuerſo, ſi minore precio quàm oportuit, uendiderit adoleſcens: emptor quidē iuberi debebit prædia cum fructibus reſtituere: iuuenis autē eatenus ex precio reddere, quatenus ex ea pecuniā locupletior eſt. *Cōcordat item l. 24. §. reſtitutio. ibi: ſicuti facit. ff. eod. tt. cuius uerba uide ĩ. quæſt. 14. reg. 1. Item concordat l. 1. C. de filiofamilias minore, his uerbis:* Si frater tuus, cum mutuam pecuniam acciperet, in patris fuit poteſtate; nec iuſſu eius, nec contra ſenatuſconſultum contractum eſt: propter lubricum ætatis aduerſus eam cautionem in integrū reſtitutionem potuit poſtulare. *Concordat item l. 1. C. ſi aduerſus creditorem, his uerbis:* Cum & ipſe profitearis cum Zenodora minore uiginti quinq; annis contraxiſſe, nec doceri potuiſſe prætori uiro clariſsimo, ex eo contractu locupletiorem factam: intelligis eam meritò in integrum reſtitutā.

Concordat item l.2.C.eod.tt.his uerbis: Si (ut allegas) minor anois pecuniam fœnori accepiſti, nec ea in rem tuam uerſa eſt: aduerſus cautionem, per quam eo nomine te obligaſti, in integrum reſtitutionis auxiliom potes ſolenniter poſtulare. *Huius cauſſæ exceptio hæc eſt: Niſi filiusfamiliâs iuſſu patris pecuniam mutuam acceperit. hoc enim caſu ei non ſubuenitur. de qua re uide* ℑ.*except.gener.9.repl.2. dupl.2.*

XXIIII. *Cauſſa: Si minor res ſuas donauit, uel alij donanti conſenſit. Hæc cauſſa approbatur l.1.C.ſi aduerſus donationem, his uerbis:* Si in te ac fratrem tuum emanciperos pater ueſter donationem fecit: in alium poſtea transferendo portionem eius, nihil abſtolit uobis. Nec ſi frater tuus ſibi quæſiti prædij ruſtici partem donanti patri conſenſit, dominium ab eo diſcedere potuit propter ſenatusconſulti authoritatem: nec auxilium in integrum reſtitutionis in hac re neceſſariũ eſt. In alijs uerò rebus, quæ etiam ſine decreti tecitatione alienari poſſunt, ſi poſtquam ſibi donatæ fuerint, poſtea alij donanti eodem patri uoluntatem in minore ætate commodauit, nec præſtituta tempora reſtitutionis exceſſerint: hoc auxilium implorare poteſt. *Huius cauſſæ exceptio hæc eſt: Niſi propter nuptias minor uxori donauit. Hæc exceptio approbatur l.1. C. d. tt. his uerbis:* Si quæ res ante nuptias congruenti moderatione à minore annis marito ſponſaliorum tempore, etiam curatore præſente, tibi donatæ ſunt: obtentu ętatis non reuocabuntur.

XXV. *Cauſſa: Si minor cauit quid uel promiſit, quo læſus eſt. Hæc cauſſa approbatur l.16.§.Pomponius.ff.de minor.25 annis, hiſce uerbis:* Pomponius refert lib. XXVIII. Cum quidam hæres rogatus eſſet fratris filiæ complures res dare ea conditione, ut ſi ſine liberis deceſſiſſet, reſtitueret eas hæredi: & hæc defuncto hærede, hæredi eius cauiſſet ſe reſtituturum: Ariſtonem putaſſe in integrum reſtituendam. Sed & illud Pomponius adiecit, quòd potuit incerti condici hęc cautio etiam à maiore. Non enim ipſo iure, ſed per condictionem munita eſt.

XXVI. *Cauſſa: Si minor nouando deteriorem ſuam conditionem fecit. Hæc cauſſa approbatur l.27.§.ex hoc intelligimus.ff.d. tt. his uerbis:* Si damnoſam ſibi nouationem minor fecerit (fortè ſi ab idoneo debitore ad inopem nouandi cauſſa tranſtulerit obligationem) oportet eum in priorem debitorem reſtitui. *Concordat l.40. in prin. ff. d.tt.his uerbis:* Minor annis uiginti quinq;, cui fideicommiſſum ſolui pronunciatum erat, cauerat id ſe accepiſſe, & cautionem eidem debitor quaſi creditæ pecuniæ fecerat: in integrum reſtitui poteſt: quia partam ex cauſſe iudicati perſecutionem, nouo contractu ad initium alterius petitionis redegerat.

XXVII. *Cauſſa: Si ſocietatem minor coijt. Hæc cauſſa approbatur l.7. in prin. ff. d.tt. cuius uerba uide* ℑ.*cauſſa 1.*

XXVIII. *Cauſſa: Si mulier minor immodicam dotem dederit. Hæc cauſſa approbatur l.9.§.in dotis.ff.de minor. uiginti quinq; annis, hiſce uerbis:* In dotis quoq; modo mulieri ſubuenietur, ſi ultra uires patrimonij, uel totum patrimonium circumſcripta in dotem dederit. *Concordat l. unica C. ſi aduerſus dotem, his uerbis:* Quoniam circumuentam dicis ſororem tuam omnia bona in dotem dediſſe: ea ueritas allegationi adſiſtat, ſi ad te hæreditas ſororis tuæ uel bonorum poſſeſsio pertinuit, & tempora nondum præterierint, intra quæ legibus conceditur ex perſona defuncti poſtulare in integrum reſtitutionẽ: pręſes prouinciæ præſente diuerſa parte examinabit.

XXIX. *Cauſſa: Si minor mulier pactum dotale ſibi damnoſum fecerit. Hæc cauſſa approbatur l. 48. §.fin.ff.de minor.25. annis, hiſce uerbis:* Mulier minor 25 annis, ſi pactione dotis deterior conditio eius fiat, & tale pactum inierit, quòd nunquam maioris ætatis conſtituta paciſceretur, atq; ideo reuocare uelit: audienda eſt.

XXX. *Cauſſa: Si res minoris pignori obligata, à creditore uendita ſit. Hæc cauſſa approbatur l.1. C. ſi aduerſus uenditionem pignoris, hiſce uerbis:* Etiã aduerſus uenditiones pignorum, quæ à creditoribus fiunt, minoribus ſubueniri (ſi tamen magno detrimento afficiantur) iam pridem placuit. Si igitur captis prędijs pignori ac diſtractis, enorme damnum ex huiuſmodi uenditione paſſos uos oſtenderitis, præſertim cum hodie quoq; minores uos eſſe affirmeris: auxilium reſtitutionis uobis impertietur. *Concordat l.9. in prin. ff.de minor.25 annis. cuius uerba uide* ℑ.*lib.4.0. cap. 4. cauſſa 1. except.13. repl.14. Huius cauſſæ exceptio hæc eſt: Niſi à defuncto, cui minor hæres exiſtit, res pignori ſit data. quæ exceptio approbatur l.2. C. d.tt. ſi aduerſus, his uerbis:* Rem quam à patre ueſtro quondam creditor eius obligatam ſibi diſtraxit, per ætatem ueſtram poſtulantium reuocari deſiderium non habet rationem. Quod iuris eſt, etſi extraneo ſucceſsiſtis. Nam ſi creditor non bona fide uerſatus eſt: ipſum magis, uel tutores ſiue curatores ueſtros, qui hanc uenundari paſſi ſunt, conuenire.

XXXI. *Cauſſa: Si res minoris uſucapta ſit. Hæc cauſſa approbatur l. 45. in prin. ff. de minor. 25 annis, hiſce uerbis:* Etiam ei qui priuſquam naſceretur, uſucaptum emiſit, reſtituendam actionem, Labeo ſcribit. *Concordat l. unica.*

unica.C.ſi aduerſus uſucapionem, his uerbis: Contra eos qui res minorum teneot, ſi uſucapione domioium adquiſierint, reſtitutionis aux.l.um eis deceini debet.

XXXII. *Cauſſa: Si curator minoris ſe ab eius cura perperam ex.uſauit.* *Hæc cauſſa approbatur l.11.§. ex facto.ff d.tt. his uerbis:* Ex facto quæſitum eſt. Adoleſceotes quidam acceperant curatorem Saluianum quendam nomine. hic cum curam adminiſtraſſet, & beneficio principis Vrbicam procurationem eſſet adeptus: apud Prætorem ſe à cura adoleſcentum excuſauerat, abſentibus eis. adoleſcentes adierant Prætorem, deſiderantes io integrum aduerſus eum reſtitui, eo quòd eſſet contra conſtitutiones excuſatus: cum ſuſceptam tutelam non alij ſoleant deponere, quàm qui trans mare Reipublicæ cauſſa abſint, uel hi qui circa principem ſunt occupati: ut in conſiliarij Menandri Arrij perſona eſſet indultum. Atrius Seuerus, quia dubitabat, ad Imp. Seuerum retulit: ad quam conſultationem ſucceſſori eius Ventidio Quieto reſcripſit, nullas partes eſſe Prætoris: neq; enim contractum proponi cum minore aoois uigiori quinque. ſed Principem interuenire, & reducere hunc ad adminiſtrationem, qui perperàm eſſet per Prætorem excuſatus.

XXXIII. *Cauſſa: Si minor pro alio interceſſerit. Hæc cauſſa approbatur l.7.§. non ſolum.ff. de minor. 25 annis, biſce uerbis:* Non ſolùm in his minori ſuccurritur, ſed etiam in interuentionibus: utputa ſi fideiuſſorio nomine ſe uel rem ſuam obligauit. Pomponius uidetur adquieſcere diſtinguentibus, an arbiter ad fideiuſſores probandos conſtitutus eum probauerit, ao uerò ipſe aduerſatius Vlpianus. Mihi autem ſemper ſuccurrendum uidetur, ſi minor ſit, & ſe circumuentum docest. *Concordat l.2.C. de filiofamiliâs minore, his uerbis:* Filiusfamiliâs, ſi minor quinque & uiginti annis pro extraneo fideiuſſit, in integrum reſtitutionem implorare non prohibetur. Sed & ſi pro patre ſuo extitit fideiuſſor, eique diem ſuum functo non ſucceſſit: in integrum reſtitutionem poſtulare poteſt.

XXXIIII. *Cauſſa: Si alius pro minore interceſſit: aduerſus hunc quoq; minor in integrum reſtitutionem implorare poteſt, ne mãdati iudicio teneatur. quæ cauſſa approbatur l.13.in prin.ff de minor. 25 annis. cuius uerba uide J.quæſt.prox.except.4. Concordat l.1. C.de fideiuſſorib. minor. cuius uerba uide J.d. except.4.*

XXXV. *Cauſſa: Si minori parum idoneè cautum eſt: puta per mulierem pro alio intercedentem. Hæc cauſſa approbatur l.12. ff. de minor. 25 annis. cuius uerba uide Ƶ. lib.45. cap.6. quæſtion. 3. except.17.*

XXXVI. *Cauſſa: Si minor ſe adrogandum dederit. Hæc cauſſa approbatur l.3.§. ſi quis minor.ff.d.tt. his uerbis:* Si quis minor uiginti quinq; annis adrogandum ſe dederit, & in ipſa adrogatione ſe circumuentum dicat: finge enim à *prædone* eum hominem locupletem adrogatum: dico debere eum audiri, in integrum ſe reſtituentem.

XXXVII. *Cauſſa: Si minor mortem parentis non ſit ultus. Hæc cauſſa approbatur l.1. C. in quib. cauſis in integr. reſtitut. neceſſ. non eſt, his uerbis:* Minoribus quinque & uiginti annis (*præſertim* qui per tutores & curatores non defenduntur) non obeſſe, ſi mortem defuncti parentis non ulciſcantur, numeroſa diuorum *parentum* meorum ac meis reſcriptis continetur.

XXXVIII. *Cauſſa: Si mater minor filijs tutores non petijt. Hæc cauſſa approbatur l.2.C. ſi aduerſus delictum ſuum. cuius uerba uide Ƶ. lib.17. cap.5. quæſt.5. reg.3. except.18.*

XXXIX. *Cauſſa: Si minor in commiſſum incidit. Hæc cauſſa approbatur, ſimul & diſtinguitur l.9. §. penult. ff. de minor. 25 annis, biſce uerbis:* Si in commiſſum incidiſſe uectigalis minores dicantur: erit in integrum reſtitutio. Quod ſic erit accipiendum, ſi non dolus ipſorum interueniat: alioquin ceſſabit reſtitutio. *Concordat l.38.ff.eod.tt. cuius uerba uide Ƶ. cauſſa 7.*

XL. *Cauſſa: Si minor ſe in ſeruitutem uenire patiatur. Hæc cauſſa ipſo quidem iure ſubſiſtit per ea quæ propoſita ſunt Ƶ. lib.19. cap.3. cauſſa 3. except.1. repl.1. uerùm eias exceptio hæc eſt: Niſi maior annis uiginti fuerit. quæ exceptio approbatur l.9.§. Pomponius. ff.d.tt. his uerbis:* Pomponius ait, ſi maior annis uiginti, minor autẽ uiginti quinque, ſe in ſeruitutem uenire patiatur: non ſolere reſtitui. Et hoc meritò: quoniam res non capit reſtitutionem. *Hactenus cauſſæ ex quib. minores uiginti quinq; annis in integrum poſſunt reſtitui. Sunt & plures, ſed reprobatæ à iure, de quibus uide J. exceptiones proximas.*

EXCEPTIONES PRAECEDENtium cauſſarum generalea.

I. *Exceptio, ſumpta ex ſpecie negocij geſti cum minore, reprobatur l.7. in prin. ff. de minor. 25 annis. cuius uerba uide Ƶ. cauſſa 1. Planè admittitur exceptio propoſita in quibuſdam ſpeciebus, de quib. J. exceptionib. duab. proximis.*

II. *Exceptio: Niſi deliquit minor. hoc enim caſu ei non ſubuenitur. Hæc exceptio approbatur l.9.§. nunc uidendum. ff.d.tt. his uerbis:* Nunc uidendum, utrum minoribus in contractibus captis duntaxat ſubueniatur, an etiam delin-

delinquentibus: utputa ſi dolo aliquid minor fecit in re depoſita, uel commodata, uel aliâs in contractu: an ei ſubueniatur, ſi nihil ad eum peruenit? Et placet, in delictis minoribus non ſubueniri. nec hic itaque ſubuenietur. Nam etſi furtum fecit, uel damnum iniuria dedit: non ſubuenietur ei. Sed ſi cum ex damno dato confiteri poſsit, ne dupli teneatur, maluit negare: in hoc ſolum reſtituendus eſt, ut pro confeſſo habeatur. Ergo etſi potuit pro furto damnum decidere magis, quàm actionem dupli uel quadrupli pati: ei ſubuenietur. Si mulier, cum culpa diuortiſſet, uelit ſibi ſubueniri, uel ſi maritus: puto reſtitutionem non habendam. Eſt enim non modicum delictum. Nam ſi adulterium minor commiſit: ei non ſubuenitur. *Concordat l.17.§.in delictis ff.eod.ti.his uerbis:* In delictis minor annis uiginti quinq; non meretur in integrum reſtitutionem (utiq; in atrocioribus) niſi quatenus interdum miſeratio ætatis ad mediocrem pœnā iudicem perduxerit. Sed (ut ad legis Iuliæ de adulterijs coercendis præcepta ueniamus) utiq; nulla deprecatio, &c. *Reliqua uerba uide ſ. lib 4.cap.7 quæſt.2.except.gener.4.Concordat itē d.l.37. in prin. ibi: & cum neq;. cuius uerba uide ſ. cauſſa 11.except.1.Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi negando pœna delicti creſcat. hoc enim caſu minori ſuccurritur. quæ replicatio approbatur uerbis d.l 9.ſ.propoſitis hiſce:* Sed ſi, cum ex damno dato confiteri poſsit, &c. *Altera replicatio eſt: Niſi cum poſſet pro delicto tranſigere, id non fecit. Hæc replicatio approbatur ibidem his uerbis:* Ergo etſi potuit pro furto, &c. *Tertia replicatio eſt. quòd interdum ratione ætatis pœna minuatur. quæ replicatio approbatur uerbis d.l.37.ſ. propoſitis hiſce:* Niſi quatenus interdū miſeratio ætatis ad mediocrem pœnā iudicem produxerit. *Quarta replicatio eſt: Niſi impubes deliquerit. Hæc replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur ſ. lib.3.ca.2.exc.5. Quinta replicatio eſt: Niſi non dolo, ſed culpa delictū ſit commiſſum. Hæc replicatio approbatur l.1.C.ſi aduerſus delictum ſuum, his uerbis:* In criminibus quidem ætatis ſuffragio minores non iuuātur. Etenim malorū mores infirmitas animi non excuſat. Sed cum delictum non ex animo, ſed extra uenit: noxia non cōmittitur, etiamſi pœnæ cauſſa pecuniæ damnum irrogetur. Et ideo minorib. & in hac cauſſa in integrum reſtitutionis auxiliū cōpetit. *Ait imperator:* Cum delictū non ex animo, ſed extra uenit. *Hæc alij legunt ita:* Cum delictum nō ex animo, ſed ex cōtractu uenit. *Quo caſu contradicunt ea quæ propoſita ſunt ſ. ead. except. in prin. Huius replicationis exemplū proponitur l.9 §.penult. ff.de minor.25.annis.cuius uerba uide ſ.cauſſa 39. Sexta replicatio eſt: Niſi delictum in non faciendo conſiſtat: utputa ſi mater minor filijs tutorem non petiſt. Hæc replicatio approbatur l.2.C. d.tt.cuius uerba uide ſ.lib.17.cap.5.quæſtion.5.reg.5. except.18. Concordat ſ.cauſſa 37 & 39.*

III.*Exceptio: Niſi ad pœnalem actionem ſibi dandam minor in integrum reſtitui petat. Hæc exceptio approbatur l.37.in prin.ff. de minor.25 annis. cuius uerba uide ſ.cauſſa 11.except.1.*

IIII.*Exceptio: Niſi aduerſus libertatem minor in integrum reſtitui petat. Hæc exceptio approbatur l. 9.§.fin.cum legib.ſequentibus. ff. de minor. 25 annis, hiſce uerbis:* Aduerſus libertatem minori quoq; à Prætore ſubueniri, impoſsibile eſt: niſi ex magna cauſſa hoc à Principe fuerit conſecutus. Verùm de dolo utilis actio erit in id quod minoris intereſuit nō manumitti. Proinde quidquid hic haberet, ſi non manumiſiſſet: id ei nūc præſtabitur. Sed & nomine earum rerum, quas dominicas ſeruus manumiſſus ſupprimebat: cōpetūt aduerſus eum actiones ad exhibendū, & furti, & condictio: uidelicet quoniā & manumiſſus eas contrectabat. Cæterùm ex delicto in ſeruitute facto, domino aduerſus eū poſt libertatem actio non competit. Et hoc reſcripto diui Seueri continetur. *Concordat l.2.C.ſi aduerſus libertatem, his uerbis:* Etſi minor annis (ut allegas) conſtituta ſeruum tuum ab eo circumſcripta, in conſilio manumiſiſti: tamen uindicta impoſita, qua libertas iuſta munitur, ne obtentu quidem ætatis reſcindi poteſt. Indemnitati uerò tuæ, à manumiſſo ſcilicet ſarciendæ, ab eo cuius iuriſdictio erit, quatenus iuris ratio pmittit, conſuli debet. *Concordat item l.3. C. eod.tt. his uerbis:* Quos retrahi in ſeruitutē poſtulatis, ſi non in cōſilio cauſſa cognita, cum minores annis uiginti fuiſſetis, manumiſiſtis: nō per in integrū reſtitutionē, ſed ipſo iure pſequi poteſtis. Quòd ſi probata cauſſa libertas præſtita eſt: reſtitutio in integrū contra libertatē locum habere non poteſt. Si tamē in ea te culpa ſeu fraude liberti, eiuſdēq; curatoria, ratio ueſtra læſa ſit: ſarciri damnū ab eo qui hoc intulit, præſes prouinciæ curabit: non dubitaturus etiam grauiorē executionem adhibere, ſi quid tam aperta fraude commiſſum eſt, ut puniendū in liberto crimen deprehendatur. *Concordat item l. 4. C.eod.tt.cuius uerba uide ſ. cauſſa 17. exc.4. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt, quòd quamuis libertas reſcindi non poſsit, tamen actio ad id quod minoris intereſt, libertatem præſtitam nō eſſe, minori deneganda non ſit. quæ replicatio approbatur uerbis ſ.ead.except.in prin.propoſitis hiſce:* Verùm de dolo utilis actio erit in id quod minoris intereſuit nō manumitti, &c. *Concordat d.l.2.uerbis ſ.propoſitis hiſce:* In dēnitati uerò tuæ, &c.

item d.l.2. uerbis iam propoſitis hiſce: Si tamē in terete culpa ſeu fraude, &c. *Concordat itē l.48. §.1.ff.de minor.25 annis,hiſce uerbis:* Minor antillā uendidit.ſi eam emptor manumiſerit, ob hoc in integrum reſtitui nō poterit:ſed aduerſus emptorem,quanti ſua intereſt,actionem habebit. *Concordat item l.1.in fine.C.ſi aduerſus libertatem cuius uerba uide J repl.3.Item concordat l.7.in prin ff.de dolo malo.cuius uerba uide ī. cap.prox.queſt.4.except.gener.10.repl.2. Secunda replicatio eſt:Niſi minor uiginti annis ſeruū ſuū manumiſerit. Hæc replicatio approbatur uerbis d.l.3. paulo ſuperius propoſitis hiſce:* Quos retrahi in ſeruitutem poſtulatis,&c. *Concordant ea quæ proponuntur ī.lib.19.cap.3.queſt.1.except.5.Tertia replicatio eſt:Niſi ſeruus nondum fuerit manumiſſus. Hæc replicatio approbatur l.11.§ quid ſi minor.ff.de minor.25 annis,hiſce uerbis:* Quid ſi minor uiginti quinq; annis,maior uiginti, hac lege uēdiderit,ut manumittatur?Ideo propoſui maiorē uiginti: quoniā ſic & Scæuola ſcribit lib.XIIII.Quæſtionū. Et magis eſt,ut ſententie conſtitutionis diui Marci ad Aufidiū Victorinū,hūc minorē nō cōplectatur.Quare uidendū,an maiori uiginti annis ſubueniatur?Et ſiquidē antè deſideret, quàm libertas cōpetat,audiatur:ſi uerò poſtea, nō poſsit.Idē quæri poteſt,ſi is qui emit hac lege,minor ſit:an reſtitui poſsit? Et ſiquidē libertas nondū cōpetijt:dicendū eſt,poſſe ei ſubueniri Si uerò poſteaquā dies uenit: nolūtas maioris uēditoris libertatē imponit. *Concordat l.13.ff.eod.tit. his uerbis:* Si minor uiginti quinq; annis ſeruum ſuū, qui pluris eſt,quàm in teſtamento ei legatū ſit,manumittere rogatus fuerit, & legatū acceperit: non cogendū libertatē præſtare,ſi legatum reddere paratus ſit, Iulianus reſpondit. Vt quemadmodū maiorib liberum ſit nō accipere,ſi nolunt manumittere:ſic huic reddēti legatū, neceſsitas manumittēdi remittatur. *Concordat item l.1.C.ſi aduerſus libertatem, his uerbis:* Si poſt decretū Prætoris uiri clariſſimi,qui fideicommiſſeriā libertatē deberi pronūciauit,Secundus, quē conditioni nō paruiſſe conquereris,manumiſſus non eſt: ætas tua litis inſtaurationē admittit. Quòd ſi libertatem quamuis indebitā dediſti: nō poſſe eam reuocari intelligis. Sed damnū quod ob eam cauſſam illatum eſt,negociorum geſtorū à curatorib.tuis eſſe ſarciendū. *Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi cum ſeruus emptus uel uenditus eſſet à minore,ut manumitteretur,dies præſtandæ libertatis uenerit. quæ duplicatio approbatur uerbis d.§.quid ſi minor,ſ.propoſitis hiſce:*Et ſiquidem antè deſideret, quàm libertas cōpetat,&c.*itē hiſce:*Sin uerò poſteaquam dies uenit, &c. *Sanè quis ſit dies præſtandæ libertatis,definitur l.9.ff.qui ſine manumiſſ. cuius uerba uide ſ.lib.19.cap.10.queſt.16.reg.10. Quarta replicatio eſt: Niſi princeps ex magna cauſſa cōtra libertatē minorē decreuit reſtituendū. Quæ replicatio approbatur uerbis l.10 . ff.de minor.25.annis, ſ. ead. except.in prin propoſitis hiſce:* Niſi ex magna cauſſa hoc à principe fuerit conſecutus.

V. Exceptio: *Niſi minor ueniā ætatis impetrauit. Hæc exceptio approbatur l.2.C.de his qui ueniam ætatis impetr.his uerbis:*Eos qui ueniā ætatis impetrauerunt,etiamſi minus idoneè rem ſuā adminiſtrare uideantur, in integrum reſtitutionis auxilium impetrare non poſſe,manifeſtiſsimum eſt:ne qui cum eis contraheret, principali authoritate circumſcriptus eſſe uideatur. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt:Niſi minor uiginti annis ueniam impetrauerit.quæ replicatio approbatur,ſimul & diſtinguitur in fœminis l.2.C.d.tit.his uerbis:* Omnes adoleſcentes,qui honeſtate morum præditi paternam frugem, uel auorum patrimonia gubernare cupiunt, & ſuper hoc imperiali auxilio indigere cœperint:ita demum ætatis ueniam impetrare audeant,cum uiceſimi anni metas impleuerint:ita ut poſt impetratam ætatis ueniam idem ipſi per ſe principale beneficium allegantes, non ſolùm per ſcriptuam annorum numerū probent,ſed etiam teſtibus idoneis aduocatis morum ſuorū inſtituta , probitatemq; animi & teſtimoniū uitæ honeſtioris edoceāt.Fœminas quoq;, quas morū honeſtas mētiſq; ſolertia cōmendat, cum octauū & decimū annū egreſſæ fuerint, ueniā ætatis impetrare ſancimus, ſed eas propter pudorē & uerecundiā fœminarū cœtui publico demonſtrari non cogimus: ſed percepta ætatis uenia,eam tantùm probare teſtibus uel inſtrumentis miſſo curatore concedimus,ut etiā ipſæ in omnibus negocijs talem ius habeant, quale mares habere ſcripſimus : ita tamen,ut prędia ſine decreto non alienēt. Sed ſenatores quidē clariſsimi uiri in hac egregia urbe commorantes,apud ſublimitatē tuā,cæteri uerò apud Prætores, in prouincijs autem omnes apud earum rectores de ſuis moribus & honeſtate perdoceant, Hi uerò qui contra memoratā diſpoſitionē ueniā ætatis impetrauerint,ſciant eam nullas uires obtinere. *Altera replicatio eſt : Niſi eius quod antequam uenia ætatis impetraretur, geſtū eſt.in integrum reſtitutio petatur. Hæc replicatio approbatur l.5.in prin.ibi: ita tamen ut nunquam. C.de temporib.in integr.reſtit.cuius uerba uide J.queſt.12. except.8. Tertia replicatio eſt:Niſi ab alio quàm à principe,minor ueniam ætatis impetrauerit.Hæc replicatio approbatur l.1.§.fin.cum duab.legib.ſequētib.ff.de minor.25 annis.cuius uerba uide ſ.queſt.2.*

VI. Exceptio: *Niſi minor maiorē annis ſe dixerit. Hæc exceptio approbatur l.2 C. ſi minor ſe maiorem dixerit.*

dixerit, his uerbis: Si is qui nunc minorem ſe adſeuerat, fallaci maioris ætatis mendacio te deceperit iuxta ſtatuta iuris (cùm errantibus, non etiam fallentibus minoribus publica iura ſubueniant) in integrum reſtitui non debet. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi ſine dolo malo per errorem ſe maiorem dixit. Hæc replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.1.C.eod.tt.his uerbis*: Si alterius circumueniendi cauſſa minor ætate maiorem te aſpectu probare laboraueris: cùm malicia ſuppleat ætatem, reſtitutionis auxilium tam ſacris conſtitutionibus, quàm reſcriptorum authoritate denegari, ſtatutum eſt. Quòd ſi per iniuriam uel circumuentionem aduerſarij hoc fuerit factum: durat beneficium, quod minoribus cauſſa cognita ſubuenire ſolet. Aditus itaq; præſes prouinciæ, probationis ætatis examinata cauſſa, ſi tuum dolum non repererit interceſsiſſe, ac te minorem tunc fuiſſe probaueris: cauſſa cognita in integrum reſtitui prouidebit. Si tamen in inſtruméto per ſacramenti religionem maiorem te eſſe adſeueraſti: non ignorare debes, excluſum tibi eſſe in integrum reſtitutionis beneficiũ: niſi palàm & euidenter ex inſtrumentorũ prolatione, non per teſtium depoſitiones, te fuiſſe minorem oſtenderis. Huiuſmodi autem ſacramento corporaliter præſtito, nullum tibi ſupereſſe auxilium, perſpicui iuris eſt. *Concordat replicationi propoſitæ l.1. C.eod.tt. his uerbis*: Si cum minor annis uiginti quinq; eſſes, tabulis quæ ſunt rursũ profeſsionum oblatis, tibi ætatem quaſi maior annis uiginti quinq; decepta probaſti: in integrum reſtitutionem intra ſtatutum legibus tempus etiam poſt impletã ætatem de omnibus intra ætatem aduerſus te geſtis poſtulare apud eum, cui de ea re iuriſdictio eſt, potes. *Concordat item l.4. C.eod.tt.his uerbis*: Cum circa probandum annorum numerum apud Rectorem prouinciæ erratum eſſe proponas, & in huiuſmodi etiam cauſsis filijsfamiliatum minoribus ſubueniri admiſſum ſit: ea quæ in pretio contuliſti, præſidem prouinciæ examinare conuenit: qui ſi æſtimata ætate tua, maiorem annis falſa opinione te præſumpſiſſe ex probationum iure cognouerit: erga minoris perſonam fidem ueri ſequetur. *Planè propoſitæ replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi iureiurando interueniente affirmauit ſe maiorem eſſe. Hæc duplicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur uerbis d.l.3.§.propoſitis biſce*: Si tamen in inſtrumento per ſacramenti religionem, &c. *Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi euidenter per inſtrumentum probauerit ſe minorem. quæ triplicatio approbatur ibidem biſce uerbis*: Niſi palàm & euidenter, &c. *Cuius quadruplicatio hæc eſt: Niſi iuſiurandum corporaliter ſit præſtitum. quæ quadruplicatio approbatur ibidem uerbis §. propoſitis biſce*: Huiuſmodi autem ſacramento corporaliter præſtito, &c. *Altera propoſitæ exceptionis replicatio eſt: Niſi in alia cauſſa, quàm in qua in integrum reſtitutionem petit, & aduerſus alios dixit ſe maiorem eſſe. quæ replicatio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius duplicatio hæc eſt: Niſi cauſſa cognita maior à iudice ſit iudicatus. quæ duplicatio approbatur l.41.ff. de minor.25. annis, biſce uerbis*: De ætate eius qui ſe maiorem annis uiginti quinq; dicit, cauſſa cognita probandum eſt: quia per eam probationem in integrũ reſtitutioni eiuſdem adoleſcentia in alijs cauſsis præiudicetur. *Concordat l.32.ff. eod. tt. cuius uerba uide §.lib.prox.cap.7.except.6.repl.2. Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi ij aduerſus quos nunc in integrum reſtitutio petitur, ſciuerint eum minorem eſſe. quæ triplicatio approbatur exemplo curatorum d.l.32.item l.7.C.de in integr.reſtitut. minor.cuius uerba uide J.quæſt.6.except.9. Tertia replicatio eſt: Niſi is qui cum minore contraxit, ſciuit illum minorem eſſe. Hæc replicatio approbatur legibus §.triplicatione prox.propoſitis.*

VII. Exceptio: *Niſi minor res ſuas bene adminiſtret, actibuſq; publicis induſtrium ſe oſtendat. Hæc exceptio reprobatur l.1. C. qui & aduerſus quos in integr.his uerbis*: In conſilio quidem cognoſcentis de reſtitutione in integrum, eſſe oportet, nam is qui ſe minoré annis læſum eſſe dicit, diligens paterfamiliâs fuerit, actibuſq; publicis induſtrium ſe docuerit, ut ipſum eum per ætatem ueriſimile non ſit. Verùm ſi cauſſa cognita circumuentus deprehẽdetur: propter hoc ſolum uelut præſcriptione à ſolito auxilio remoueri non debet, ſcilicet quòd urgentibus patriæ neceſsitatibus decurio minor annis creatus ſit, uel propagandæ ſoboli liberorum educatione proſpexerit. *Concordat l.2. in fine.ff. de minor.25. annis.cuius uerba uide §.quæſt.2.*

VIII. Exceptio: *Niſi quinq; liberorum parens ſit minor. Hæc exceptio reprobatur uerbis d.l.2.iam propoſitis biſce*: Vel propagandæ ſoboli liberorum educatione proſpexerit. *Concordat l.2.ff.de minor.25 annis. cuius uerba uide d. quæſt.2. Item concordat l.2.C.de in integr.reſtitut.minor.cuius uerba uide §. cauſſa 19. except.2. Item concordat l.12.C.de adminiſtr. tutor. cuius uerba uide §. lib.18. cap.10.quæſt.2.reg.1.*

IX. Exceptio: *Niſi filiuſfamiliâs minor geſſerit. Hæc exceptio ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius replicatio hæc eſt: Niſi non patri, ſed filio adquirebatur, & filij interſit. quæ replicatio approbatur l.3. §. ſed utrum.ff.de minor.25.annis, his uerbis*: Vtrum ſolis patribus familiarum, an etiam filijsfamiliatum ſuccurri debeat, uidendum? Mouet dubitationem, quòd ſi quis dixerit, etiam

etiam

tiam filijsfamiliarum in re peculiari ſubueniendum: efficiet ut per eos etiam maioribus ſubueniatur, id eſt patribus eorũ: quod nequaquam fuit Prætoris propoſitũ. Prætor enim minoribus auxilium promiſit, non maioribus. Vlpianus. Ego autem ueriſsimam arbitror ſententiam exiſtimantium, filiumfamiliâs minorem annis in integrum reſtitui poſſe ex his ſolùm cauſis, quæ ipſius interſunt: puta ſi ſit obligatus. Proinde ſi iuſſu patris obligatus ſit, pater utiq; poterit in ſolidum conueniri: filius autem cum & ipſe poſsit, uel in poteſtate manens, uel etiam emancipatus, uel exhæredatus, in id quod facere poteſt (& quidam & in poteſtate manens inuito patre) ex condemnatione conueniri: auxilium impetrare debebit, ſi ipſe conueniatur. Sed an hoc auxilium patri quoq; proſit, ut ſolet interdum fideiuſſori eius prodeſſe, uideamus? Et non puto. Si igitur filius conueniatur, poſtulat auxilium: ſi patrem conueniat creditor, auxilium ceſſat: excepta mutui datione. in hac enim ſi iuſſu patris mutuam pecuniam acceperit, nõ adiuuatur. Proinde etſi ſine iuſſu patris contraxit, & captus eſt: ſiquidem pater de peculio conueniatur, filius non erit reſtituendus: ſi filius conueniatur, poterit reſtitui. Nec eo mouemur, quaſi interſit filij peculium habere. magis etenim patris quàm filij intereſt: licet aliquo caſu peculium ad filium ſpectet: utputa ſi patris eius bona à fiſco propter debitum pecuniariũ occupata ſunt. Nam peculium eius ex conſtitutione diui Claudij ſeparatur. Ergo etiam filiã familiâs in dote captam, dum patri conſentit, non ſtatim dotem ſtipulanti quam dedit, uel adhiberi aliquem qui dotem ſtipularetur: puto reſtituendam. quoniam dos ipſius filiæ proprium patrimoniũ eſt. *Concordat replicationi propoſitæ l. 23. in prin. ibi: ſed ſi in. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. except. 22. Item concordat l. 18. §. fin. ff. eod. tt. his uerbis:* Id quod dicitur, non ſolere filijsfamiliarum poſt emancipationem adhuc minoribus ſuccurri in his quæ omiſiſſent manentes in poteſtate: tunc rectè dicitur, cum patri adquirere poſſunt. *Concordat item l. 1. C. de filiofamiliâs minore. cuius uerba uide ſ. cauſſa 23. Concordat item l. 2. C. eod. tt. cuius uerba uide ſ. cauſſa 33. Concordat item l. 8. §. ubi autem. C. de bonis quæ liberis. cuius uerba uide ſ. cauſſa 8. except. 3. Item concordat d. l. 8. §. fin uerò pater. cuius uerba uide ſ. lib. 29. cap 13. except. 14. repl 3. Huius exemplum proponitur l. 3. §. ſi quid minori. ff. de minor. XXV. annis. cuius uerba uide ſ. cauſſa 22. Aliud exemplum proponitur d. l. 3. §. Pomponius, in fine, his uerbis:* Si filiusfamiliâs ſit, qui caſtrenſe peculium habeat: procul dubio ex his quæ ad caſtrenſe peculium ſpectant, in integrum reſtituendus erit, quaſi in proprio patrimonio captus. *Planè propoſitæ replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi filiusfamiliâs iuſſu patris mutuam pecuniam acceperit. hoc enim caſu, quamuis ipſe conueniri eo nomine poſſit, ideoq; eius interſit ne condemnetur: tamen ei non ſuccurritur. quæ duplicatio approbatur uerbis d. l. 3. ſ. propoſitis hiſce:* Excepta mutui datione: in hac enim, ſi iuſſu patris mutuam pecuniam acceperit, non adiuuatur. *Altera duplicatio eſt: Niſi pater de peculio conueniatur: nã & hoc caſu, quamuis interſit filij peculium habere, non tamẽ reſtituitur. quæ duplicatio approbatur uerbis d. l. 3. ſ. propoſitis hiſce:* Nec eo mouemur, &c.

X. *Exceptio: Niſi ſeruus minor geſſerit. Hæc exceptio approbatur l. 3. §. fin. cum lege ſequente. ff. de minor. 25 annis, hiſce uerbis:* Seruus minor 25 annis nullo modo reſtitui poterit: quoniã domini perſona ſpectatur, qui ſibi debebit imputare, cur minori rem commiſit. Quare etſi per impuberem contraxerit, idem erit dicendum: ut & Marcellus libro ſecundo Digeſtorum ſcribit. Et ſi fortè libera peculij adminiſtratio minori ſeruo ſit conceſſa: maior dominus ex hac cauſſa non reſtituetur. Etenim quodcunq; ſeruus ita gerit, uoluntate domini gerere intelligendus eſt. Et magis hoc apparebit, ſi aut de inſtitoria actione quæratur: aut ſi proponatur maiorẽ uiginti quinq; annis negociũ aliquod gerendum minori mandaſſe, & illum in ea re deceptum eſſe. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi ſeruus minor, qui in libertate accipienda moram paſſus eſt, geſſerit. Hæc replicatio approbatur l. 5. ff. d. tt. his uerbis:* Si tamen ſeruus fuit is cui fideicommiſſaria libertas debebatur præſens, & fuit captus: quoniam ei mora ei ſit, poterit dici prætorem ei ſuccurrere oportere. *Altera replicatio eſt: Niſi ſeruus hæres à domino inſtitutus, damnoſam adijt hæreditatẽ. Hæc replicatio approbatur l. 7. §. non ſolùm. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. cauſſa 18. except. 2. Tertia replicatio eſt: Niſi minor, antequã in ſeruitutem redigeretur, geſſit. Hæc replicatio approbatur ſ. quæſt. proxim. except. 2.*

XI. *Exceptio: Niſi minor cum minore geſſerit, & aduerſus minorem in integrum reſtitui petat. Hæc exceptio approbatur l. 11. §. penult. ff. de minor. 25 annis, hiſce uerbis:* Quæritur, ſi minor aduerſus minorem reſtitui deſiderat, an ſit audiẽdus? Et Pomponius ſimpliciter ſcribit, non reſtituendum. Vlpianus. Puto autem inſpiciendum à Prætore, quis captus ſit. Proinde ſi ambo capti ſunt (uerbi gratia, minor minori pecuniã dedit, & ille perdidit) melior eſt cauſſa, ſecundum Pomponiũ, eius qui accepit & dilapidauit, uel perdidit. Cõ-

cordat l. 14 in prin. ff. eod. tit. his uerbis: Si minor 25 annis filiofamiliás minori pecuniam credidit, melior eſt cauſſa conſumentis: niſi locupletior in hoc inueniatur litis cõteſtatæ tempore, qui accepit. *Huius exceptionis replicatio eſt: Niſi minor, aduerſus quem in integrum reſtitutio petitur, locupletior ex eo contractu ſit factus. quæ replicatio ex uerbis iam propoſitis conſtat.*

X II. *Exceptio: Niſi aduerſus fiſcum in integrum reſtitutio petatur. Hæc exceptio reprobatur l. 1. C. ſi aduerſus fiſcum, his uerbis:* Si Probus in minore ætate cõſtitutus, circumuentus à Rufino diſpenſatore noſtro, uenditionem rei præcipiti animo precio longè minore contrahere feſtinauit: iuris publici fiſcus noſter in integrum reſtitutionis ſequatur authoritatem. *Concordat l. 3. C. eod. tit. his uerbis:* Edicto quidem diui Marci parentis noſtri res minorum exemptæ, nihil tuũ adiuuant deſiderium: ſiquidem debiti cauſſa patris minoris uel etiam ipſius prædia uenundata, quinquennij præſcriptionis nullam admittunt quæſtionem. Sed quoniã per colluſionem ſiue fraudem tunc temporis procuratoris noſtri nimis exiguo precio fundum tuum cum mancipijs uenundatũ adſeueras: ſi aditus rationalis noſter tuis allegationibus fidem adeſſe, nec ſeruatam ſolennitatem haſtarum animaduerterit: fiſco te ſatisfaciente, reuocata uenditione, fundum tibi reſtitui iubebit.

XIII Exceptio: *Niſi aduerſus eos, de quorum dolo agere non permittitur, minor in integrum reſtitui petat. Hæc exceptio reprobatur l. 27. §. fin. ff. de minor. 25 annis, hiſce uerbis:* Aduerſus eos quoq; reſtitutio pręſtanda eſt, quorũ de dolo agere nõ permittitur: niſi quędã perſonę ſpeciali lege exceptæ ſint: ut pater & patronus.

XIIII. *Exceptio: Niſi liberi contra parentes, uel liberti contra patronos in integrum reſtitutionem petant. Hæc exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Niſi quædam perſonæ ſpeciali lege exceptæ ſint: ut pater & patronus. *Cõcordat l. 2. C. qui & aduerſus quos, his uerbis:* Cum apud ueteres dubitabatur, an liberi parẽtes ſuos, uel liberti patronos in querimoniam deducere poſsint, quaſi non ritè in eos uerſatos: & quidam exiſtimabant, nullam eſſe contra huiuſmodi perſonas in integrum reſtitutionem, pondere naturali uel patronali reuerentia huiuſmodi petulantiæ refragante, niſi uel ex magna cauſſa, uel aduerſus turpem eorum perſonam: alij autem perſonarum quidem uel cauſſæ diſtinctionem reſpuendam eſſe cenſuerunt, tunc autem tantummodo dandam eſſe reſtitutionem putauerunt, cum minor ex ſua ſimplicitate ſe deceptum, non ex dolo patris uel patroni circumſcriptum eſſe diceret: ut maneat in omnibus honor parentibus, uel patrono, uel patronæ illibatus atq; intactus: ſancimus, nullo modo neq; aduerſus parentes utriuſq; ſexus, neq; aduerſus patronũ uel patronam dari reſtitutionem. Nam perſonarum reuerentia omnem eis excludit reſtitutionẽ: cum procul dubio ſit, ipſas etiã perſonas cauere, ne quid ſuæ opinioni cõtrarium exiſtat. *Huius exceptionis replicatio eſt: Niſi parens tutelam filiorum ſuorum gerens iterauerit nuptias, & tutelæ actionis remiſsionem à filio impetrauerit. Hæc replicatio approbatur Nouell. c. 155. his uerbis:* Porrexit potentiæ noſtræ ſupplicationem Martha clariſsima fœmina, quæ cõtinebatur, quòd magnificæ memoriæ Sergius, qui pater eius fuit, cum obijſſet mortẽ, tenera admodũ ætate ipſam reliquerit, quodq; clariſsima mater eius Auxentia, teſtatione apud actorũ monumenta depoſita, non ſe ad ſecundas peruenturam nuptias, tutelam eius ſubierit, & legibus noſtris de hoc definito iureiurando præſtito, res adminiſtrauerit. His ita ab ea geſtis, quaſi neq; iuſiurandũ ab ipſa præſtitum, & deſpicabile patrimoniũ relictũ eſſet, paucula quædam in inuentario ab ea confecto deſignaſſe, poſtea etiam ſecundas elegiſſe nuptias, cum tutorem ipſi nominaſſet Petrũ. Item è ſecundo matrimonio duos habuiſſe filios, & cum rectè erga ipſam affecta non eſſet, inſtitutum quidem ab ea tutorem adminiſtratione deſtitiſſe, cùm ipſa uix decimumtertium apprehendiſſet annum, petijſſetq; ut ſecundæ ætatis curatorem quęreret, mox etiam perſuaſiſſe, ut pro ſe acceptilationes conſcriberet, & omni actioni, quę ſecundum leges ipſi poſſet competere per cauſſam tutelarium rationum, in iſtiuſmodi acceptilationibus renũciaret, cum in cubiculo per id tempus eſſet, neque quidquam ſciret eorum quæ gererentur. Neq; enim poſsibile fuit, ut ea quæ apud illam educaretur, neq; in ullo contradicere poſſet his quæ aduerſus ipſam gererentur, ut maximè ſibi inferri detrimentum ſenſiſſet, aliquid ageret eorum quæ prohibere potuiſſent ad ipſius attentata iacturam. Poſtquam uerò tempus effecerit, ut quę aduerſus ipſam agitata eſſent conſilia, perſentiſceret, uſe quidem apud matrem uſam exhortationibus, ne his quæ in fraudem ſuã geſta eſſent, perperàm uteretur: ſed uti matrem deceret, ſe oſtenderet, & quas primùm res in bonis habuiſſe noſceretur, ſibi reſtitueret. Ipſam uerò, cum ſe totam filijs ex ſecundo matrimonio procreatis expoſuiſſet, neutiquam iſtiuſmodi rationes edidiſſe. quin è contrario ſacram noſtram prætendiſſe ſanctionem, qua continetur, non

poſſe

poſſe reſtitutionis contra ipſam iura in uſum aſſumi: tametſi ea nihil eius generis de matribus, quæ filiorũ tutelam ſuſcepiſſent, & ſecundas exoſculatæ eſſant nuptias, ſanciret. Atque ea de cauſſa ſupplicationem nobis porrexit, quo magis & mentem ſacræ conſtitutionis redderemus manifeſtam, & axtra controuarſiam poſitam: neque ſi perparam in ea contentia uteretur Auxentia mater eius, res à patre relictas in luctum proprium conuerteret. Cum igitur hæc In ſe continerat ſupplicatio, meritò ad ſacram hanc pragmaticam formam reſpeximus. Per quam ſancimus, ut quoniam ſacra noſtra ſanctio nullam mentionem facit earum mulierum, quæ ſuſcepta filiorum ſuorum tutela, ſecundas amplaxæ ſunt nuptias: non liceat Auxentiæ clariſsimæ fœminæ eam ſacram noſtram ſanctionem perperam in oſum deſumere. Propter cauſſas aotem prædictas, & quia monumenta actorum, ſub quibus Marthæ filiæ ſuæ tutelam ſuſcepit, oſtendunt legibus definitum ipſam iuſiurandum præſtitiſſe, non ſe ad ſecundas peruenturam nuptias, & quòd iuſiurandum aſpernata In matrimonium ſecundo ſe marito iunxit, & ſuſcepris ex eo liberis effecit, ut clariſsima eius filia Martha pro rerum teſtitutione acceptilationes in ipſam exponeret: ſummam utique licentiam habere Martham clariſsimam fœminam poſſe ſancimus, ut reſtitutionis in integrum iure utatur, præſertim cum nondum ſe uiceſimum quintum ætatis ſuæ annum exceſsiſſe profiteatur: ſacra ſanctione à nobis propoſita, quæ ſancit, ne filij contra parentes ſuos, aut liberti contra patronos ſuos poſsint reſtitutionis in integrum iure uti, neutiquam ipſi obijciendas propterea quòd nihil lex de bis diſputet, quæ filiorum ſuorum tutelam ſuſceperũt. Quin contrà eo quòd altera poſt hęc ſacra noſtra proceſſerit ſanctio, quæ ſancit, ne qui turores conſtituuntur, aliter filiorum ſuorum tutelam ſuſcipiant, quàm ſi deſignationis ſuæ tempore apud acta depoſuerint, quòd pupillos indefanſos non relinquent: & ſi contingat etiam matrem filiorum ſuorum tutelam ſuſcipere, ut & ipſa hoc faciat, tutelaribusq; rationibus obnoxia ſit, & ſi alium pro ſe deſignare tutorem ualit, ut ſuo & ſubſiſtantium illi rerum periculo id faciat. Vnde omnibus modis hoc etiam caſu conuenit, ut ſi Martha clariſsima fœmina comprobauarit, non præterijſſe ea tempora, in quibus reſtitutoriæ ipſi actiones competunt: tam reſtitutione in integrũ utatur, quàm omnibus alijs, per quas leges noſtræ minoribus ætate opem & auxilium præbent. Sancit autem noſtra potentia, ut omnis reuerentia quæ parẽtibus debetur à liberis, itẽ honor atq; obſequiũ parentibus conſeruatur: dum tamen nihil ab ipſis in illorum detrimantum fiat. Vt uerò ex prioribus nuptijs filios deſpiciamus, neque religioni putamus conſentaneum, neq; alioquin conuanire, ut res quæ ex paterna ad ipſos peruenerunt ſubſtantia, huiuſmodi matres poſsint uel ſibi, ual his qui ſecunda uice ipſas habent matrimonio, uel ex iſtiuſmodi matrimonio procreatis liberis lucriſaciant. Quæ igitur nobis placuerunt, &c.

XV. *Exceptio: Niſi ſobriè & prudenter geſſerit minor, nec ſit læſus in ipſo negocio, ſed poſt negociũ contractum damnum fatale acciderit. Hæc exceptio approbatur l. 11. §. ſciendum. ff. de minor. 25 annis, his ſer uerbis:* Sciendũ eſt, non paſsim minoribus ſubueniri, ſed cauſſa cognita, ſi capti eſſe proponantur. Ita non reſtituetur qui ſobriè rem ſuam adminiſtrans, occaſione dãni non inconſultè accidentis, ſed fato, uelit reſtitui. Nec enim euentus damni reſtitutionem indulget, ſed incõſulta facilitas. Et ita Pomponius lib. XXVIII. ſcripſit. *Concordat l. 24. §. non ſemper. ff eod. tt. his uerbis:* Non ſempar ea quæ cum minoribus geruntur, reſcindẽda ſunt, ſed ad bonum & æquum redigenda: ne magno incommodo huius ætatis homines adficiantur, & nemine cũ his contrahante, quodammodo commerçio eis interdicatur. Itaq; niſi aut manifeſta circumſcriptio ſit, aut tam negligenter In ea cauſſa ſint uerſati, Prætor interponere ſe non dabet. *Concordat item l. 44. ff. eod. tt. his uerbis:* Non omnia quæ minores uiginti quinq; annis gerunt, irrita ſunt: ſed ea tantùm, quæ cauſſa cognita eiuſmodi daprebenſa ſunt, ut ab alijs circumuenti, uel ſua facilitate decepti, aut quod habuerunt, amiſerint: aut quod adquirere emolumentum potuerunt, omiſerint: aut oneri quod non ſuſcipera licuit, ſe obligauerint. *Huius exceptionis exemplum proponitur d. l. 11. §. unde Marcellus. cuius uerba uide ſ. cauſſa 2. except. 2. Aliud exemplum proponitur d. l. 11. §. ſi locupleti. cuius uerba uide ſ. cauſſa 18. exception. 4. Huius exceptionis replicationem uide d. exception. 4. Sed & alia replicatio eſt talis: Niſi interſit minoris, ne litibus & ſumptib. uexetur. Hæc replicatio approbatur l. 6. ff. d. tt. his uerbis:* Minoribus 25 annis ſubuenitur per in integrum reſtitutionem, non ſolùm cum de bonis eorum aliquid deminuitur, ſed etiam cum interſit ipſorum, litibus & ſumptibus non uexari.

XVI. *Exceptio: Niſi non ad damnum uitandum, ſed ad lucrum captandum minor in integrum reſtitui*

pctat. Hæc exceptio reprobatur l.7.§.hodie.ff.de minor.25 annis.cuius uerba uide ſ.cauſſa 21. Concordat d.l.7.§.quæſitū.cuius uerba uide ſ.cauſſa 2.except.1.diſtinct.1.Concordat item l.44.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ.except.prox.Concordat item l.17.§.ſi pupillo.ibi:nec ſimile.ff.de uſuris.cuius uerba uide ſ.lib.36.cap.9.quæſt.1.cauſſa 2.except.13.

XVII. Exceptio: Niſi non ſit manifeſta circumſcriptio minoris. Hæc exceptio approbatur l.24.§.non ſemper.ff.de minor.25 annis. cuius uerba uide ſ.except.25.

XVIII. Exceptio: Niſi minor iure communi ſit uſus. Hæc exceptio approbatur l.ult.C.de in integr.reſtitut.minor.his uerbis: Noo uidetor circūſcriptūs eſſe minor, qui iure ſit uſus communi. Concordat l.116.§.penult.ff.de reg.iuris. cuius uerba uide J.lib.prox.cap.5.in uerbo Dolus, regul.1.

XIX. Exceptio: Niſi nihil dolo aduerſarij ſit factum. Hæc exceptio reprobatur l.5.C.d.tt.his uerbis: Minoribus io iotegrum teſtitutio, in quibus ſe captos probare poſſunt, etſi dolos aduerſarij non probetur, competit. Concordat ſ.cauſſa 2.except.1.

XX. Exceptio: Niſi tutor uel curator minoris geſſit, non minor ipſe, uel minori gerenti author factus eſt. Hæc exceptio reprobatur l.ult.ff.de in integrum reſtitut his uerbis: Inter minores XXV.annis, & eos qui reipub.cauſſa abſuot, hoc intereſt, quòd minores annis, etiamſi per tutores curatoreſue ſuos defenſi ſunt, nihilominus in integrum contra rempub.reſtituuntur, cognita ſcilicet cauſſa. Ei uerò qui reipub.cauſſa abſit, cæteriſq; qui in eadem cauſſa habantur, ſi per procuratores ſuos defenſi ſunt, hactenus in integrum reſtitutione ſubueniri ſolet, ut appellare ijs permittatur. Concordat l.29.in prin.ff.de minor.25 annis, hiſce uerbis: Etiamſi patre eodemq; tutore authore pupillus captus probari poſsit: curatorem poſtea ei datum, nomine ipſius in integrum reſtitutionem poſtulare non prohiberi, Modeſtinus reſpoodit. Item concordat l.2.C.ſi tutor uel curator interuenit, his uerbis: Mioorībus annis uiginti qoinq; etiam in his quæ præſentiboa tutoribus nel coratoribus in iudicio uel extra iudicium geſta fuerint, in iotegrum reſtitutionis auxilium ſupereſſe, ſi circumueoti ſunt, placuit. Concordat item l.3.& l.5.C.eod.tt.quarum uerba uide J.except.26.repl.3.Item concordat l.4.C.ſi aduerſus rem iudicatam.cuius uerba uide J.except.26.exempl.1.Item concordat l.47.in prin.ff.de minor.25.annis.cuius uerba uide ſ.cauſſa 2.except.1.

XXI. Exceptio: Niſi decreto magiſtratus interueniente geſtum ſit. Hæc exceptio reprobatur l.11.in fine.C.de prædijs minor. cuius uerba uide ſ.lib.18.cap.6.quæſt.1.except.3.repl.2.Concordat l.3.§.ſi quis minor.ff.de minor.XXV.annis.cuius uerba uide ſ.cauſſa 36.Concordant item ea quæ proponuntur ſ.d.except.3.repl.1.cum ſequentibus. Planè adprobatur in caſu ſolutionis l.7.§.quid tamen.ff.d.tt.cuius uerba uide ſ.lib.prox.cap.7.except.6.repl.1.

XXI. Exceptio: Niſi per procuratorem minor geßit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.23.§.ſi autem ipſe.ff.de minor.25 annis, hiſce uerbis: Si ipſe domious minor ſit, procurator uerò maioris ætatis: non poteſt facilè dominus auditi: oiſi mandatu eius geſtum erit, oec à procuratore ſeruari res poſait. Concordat l.46.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ.cauſſa 17.except.3. Concordat item l.4.C.ſi tutor uel curator interuenit.cuius uerba uide J.except.26.exemplo 2. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi mandatu minoris procurator geßit, nec à procuratore ſeruari res poßit.quæ replicatio approbatur uerbis d.l.23.iam propoſitis hiſce: Niſi maodatu eius geſtom erit, &c. Concordat l.4.in fine.C.ſi aduerſus rem iudicatam.cuius uerba uide J.except.26.exemplo 1.

XXII. Exceptio: Niſi non ſuo, ſed alieno nomine minor geßit. Hæc exceptio approbatur d.l.23.in prin. his uerbis: Cùm mandatu patris filiusfamiliâs res patris adminiſtrat: non habet beneficium reſtitutionis. Nam etſi alius ei mandaſſet, non ſuccurreratur: cùm eo modo potius maiori conſuleretur, cuius damno res ſit ceſſura. Sed ſi in euentu minor damnum paſſurus ſit: quia quod præſtitit, ſeruari ab eo, cuius negocia geſsit, non poteſt, quia ia non erat ſoluendo: ſine dubio Prætor interueniet. Concordat d.l.23.in fine, his uerbis: Si procuratorio nomine minor circumſcriptus ſit: imputari debet hoc domino, qui tali commiſit ſua negocia. idq; & Marcello placet. Concordat l.4.ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ.exception.10. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi minor ex eo quod alieno nomine geßit, ipſe damnum paſſurus ſit, eo pro quo geßit, non ſoluendo exiſtente. Hæc replicatio approbatur uerbis d.l.23.iam propoſitis hiſce: Sed ſi in euentu minor damoum paſſurus ſit, &c. Altera replicatio eſt: Niſi minor pro alio interceſſerit. Hæc replicatio approbatur l.2.C.de filiofamiliâs minore. cuius uerba uide ſ.cauſſa 33. Tertia replicatio eſt: Niſi ſine mandatu minor alterius negocium geſſerit. Hæc replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.24.in princip.ff.de minor.25 annis, hiſce uerbis: Quòd ſi minor ſua ſpoote negocija maioris interuenerit: reſtituendus erit, ne maiori damnum accidat. Quòd ſi hoc facere recoſauerit: tunc ſi conuentus fuerit Negociorum geſtorum, aduerſus hanc actionem non reſtituitur: ſed compellendus eſt ſic cedere

auxilio

auxilio in integrum reſtitutionis, ut procuratorem ſuum in rem ſuam faciat: ut poſſit per hunc modum damnum ſibi propter minorem contingens reſarcire. *Quarta replicatio eſt: Niſi filiusfamilias iuſſu patris aliquid geſſerit in re peculiari. quæ replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 3. §. ſed utrum. ibi: proinde ſi iuſſu. ff. d. tit. cuius uerba uide ȝ. except. 9.*

XXIII. *Exceptio: Niſi ultimo uiceſimi quinti anni die geſtum ſit. Hæc exceptio reprobatur l. 3. §. minore. ff. de minor. 25 annis, hiſce uerbis:* Minore quàm uiginti quinq; annorum natu. Videndum eſt, an diem natalis ſui ad hoc dicimus, an horam in qua natus eſt: ut ſi captus ſit cum nondum compleuerit, reſtituatur? Et ita erit dicendum, ut à momento in momentum tempus ſpectetur. Proinde etſi biſſexto natus eſt (ſiue priore, ſiue poſteriore die) Celſus ſcribit, nihil referre: nam id biduum pro uno die habetur, & poſterior dies calendarum intercalatur. *Planè admittitur exceptio propoſita, ſi id quod geritur, in id tempus inciderit, quo iam maior efficitur. Hæc diſtinctio approbatur l. 1. §. ſi quis cum. ff. de minor. 25 annis, hiſce uerbis:* Si quis cum minore contraxerit, & contractus inciditin id tempus quo maior efficitur: utrum initium ſpectamus, an finem? Et placet (ut eſt conſtitutum) ſi quis maior factus comprobauerit, quod minor geſſerat: reſtitutionem ceſſare. Vnde illud non ineleganter Celſus Epiſtolarum libro XI. & Digeſtorum ſecundo tractat, ex facto à Fuluio Reſpecto Prætore conſultus. Minor annis uiginti quinque, annos fortè uiginti quatuor agens, iudicium tutelæ hæredi tutoris dictauerat. mox factum, ut non finito iudicio, cum eo maiore effecto uiginti quinque annis, tutoris hæres abſolutus proponeretur. in integrum reſtitutio deſiderabatur. Celſus igitur Reſpecto ſuaſit, non facilè hunc quondam minorem in integrum reſtitui: ſed ſi ei probaretur calliditate aduerſarij id actum, ut maiore eo facto liberaretur. Neque enim extremo (inquit) iudicij die uidetur ſolùm deceptus hic minor, ſed totum hoc ſtructum, ut maiore eo facto liberaretur. Idem tamen confitetur, ſi leuior ſit ſuſpicio aduerſarij quaſi doloſe uerſati: non debere hunc in integrum reſtitui. *Huius replicatio hæc eſt: Niſi dolo aduerſarij negocium in id tempus, quo maior efficitur, inciderit. quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Sed ſi ei probaretur calliditate aduerſarij id actum, ut maiore eo facto liberaretur. *Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi non euidens dolus aduerſarij arguatur. quæ duplicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Idem tamen confitetur, ſi leuior ſit ſuſpicio aduerſarij quaſi doloſè uerſati: non debere hunc in integrum reſtitui.

XXIIII. *Exceptio: Niſi minor ſacramentum de non retractando eo quod geſtum eſt, præſtiit. Hæc exceptio approbatur l. 1. C. ſi aduerſus uenditionem, his uerbis:* Si minor annis uiginti quinque emptori prædij cauiſti, nullam de cætero te eſſe controuerſiam facturum, idque etiam iureiurando corporaliter præſtito ſeruare confirmaſti: neque perfidiæ, neque periurij me authorem futurum ſperare tibi debuiſti. *Concordat l. 3. in fine. C. ſi minor ſe maiorem. cuius uerba uide ȝ. exception. 6. replicat. 1.*

XXV. *Exceptio: Niſi antea in integrum reſtitutus, poſtea in contrarium reſtitui petat. Hæc exceptio approbatur l. 8. §. non autem filio. C. de bonis quæ liberis. cuius uerba uide ȝ. lib. 19. cap. 13. exception. 14. replication. 15. duplication. 1. Concordat d. l. 8. §. ſin uerò pater, in fine. cuius uerba uide d. exception. 14. replication. 1. Planè iure antiquo exceptio hæc reprobatur l. 7. §. reſtitutus. ff. de minor. 25 annis. cuius uerba uide ȝ. cauſſa 18. exception. 2. Cui concordat l. 42. ff. eod. tit. cuius uerba uide ƺ. quæſt. 14. reg. 2. except. 1.*

XXVI. *Exceptio: Niſi alio modo uel alia actione minor indemnis ſeruari poſſit. Hæc exceptio approbatur l. 16. in prin. ff. de minor. 25 annis, hiſce uerbis:* In cauſſæ cognitione etiam hoc uerſabitur, num forte aliqua actio poſſit competere citra in integrum reſtitutionem? Nam ſi communi auxilio & mero iure munitus ſit, non debet ei tribui extraordinarium auxilium: utputa cum pupillo contractum eſt ſine tutoris authoritate, nec locupletior factus eſt. Ita relatum eſt apud Labeonem: ſi minor circumſcriptus ſocietatem coierit, uel etiam donationis cauſſa: nullam eſſe ſocietatem, nè inter maiores quoque. Et ideo ceſſare partes Prætoris. Idem & Ofilius reſpondit: ſatis enim ipſo iure munitus eſt. *Concordat d. l. 16. §. & generaliter, his uerbis:* Generaliter probandum eſt, ubi contractus non ualet, pro certo prætorem ſe non debere interponere. *Huius exceptionis exemplum primum eſt, ſi ipſo iure non ualeat id quod cum minore geſtum eſt. Quod exemplum proponitur uerbis iam dictis hiſce:* Nam ſi communi auxilio & mero iure, &c. *Concordat l. 1. C. de in integr. reſtitut. minor. his uerbis:* Si curatorem habens minor XXV. annis, poſt pupillarem ætatem res uendidiſti, hunc contractum ſeruari non oportet: cum non abſimilis ei habeatur minor curatorem habens, cui à Prætore curatore dato bonis interdictum eſt. Si uerò ſine curatore

conſtitutus, contractum feciſti: implorata in integrum reſtitutionem, ſi necdum tempora præfinita excreſſerint, cauſſa cognita non prohiberis. *Concordat item l. 4. C. ſi aduerſus rem iudicatam, his uerbis:* Cum & minores uos eſſe adfirmeris, & indefenſos: nullum fieri uobis præiudicium, Præſes prouinciæ pro ſua grauitate curabit. Nam ſi iuſta defenſione tutorum uel curatorum uobis adſiſtente aliquid ſtatutum eſt: intelligitis in integrum reſtitutionis auxilium uobis eſſe neceſſarium. eodem obtinente, utrum ſi per procuratorũ ueſtrum legitimè ordinatum lis agitata eſt. *Item concordat l. 3. in princip. C. ſi aduerſus libertatem. cuius uerba uide ŝ. exception. 4. in princip. Concordat item l. 1. C. in quibus cauſſis in integr. reſtitut. neceſſ. non eſt. cuius uerba uide ŝ. cauſſa 17. Concordat item l. 2. C. eod. tt. his uerbis:* Adoleſcentiæ tempus non imputari in id quinquennium liberia, cuius præſcriptio ſeram inofficioſi quæſtionum mouentibus opponi ſolet, manifeſtè antè deſcripſimus. Impleta igitur ætate legitima, non eſt in integrum reſtitutio neceſſaria: quia non integratio amiſſæ cauſſæ his datur, ſed integra ipſa cauſſa ſeruatur. *Concordat item l. 3. C. eod. tt. cuius uerba uide ŝ. lib. 16. cap. 9. quæſt. 1. cauſſa 2. except. 1. repl. 2. Item concordat l. 4. C. eod. tt. cuius uerba uide ŝ. lib. 8. cap. 4. quæſt. 3. reg. 1. except. 1. Concordat item l. 5. C. eod. tt. cuius uerba uide ŝ. lib. 36. cap. 15. except. 11. repl. 1. Alterum exemplum, priori non abſimile, eſt, ſi exceptione minor defendatur. cuius ſpecies proponitur l. 4. C. ſi tutor uel curator interuenerit, his uerbis:* Si creditor non ueſtram perſonam, ſed curatorum ſecutus, cum ipſis contractum habuit, & ab ipſis ſtipulatus eſt: nullam ei prorſus aduerſus uos actionem cõpetere, manifeſtum eſt. *Tertium exemplum eſt, ſi alia actione id quod geſtum eſt, reſcindi poſſit, uel recuperari amiſſum. Hoc exemplum proponitur l. 16. §. Pomponius. ff. de minor. 25. annis. cuius uerba uide ŝ. cauſſa 25. Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi actio alia per exceptionem elidi poſſit. quæ replicatio approbatur exemplo l. 55. in prin. ff. d. tt. cuius uerba cum concordantib. uide ŝ. cauſſa 5. Altera replicatio eſt: Niſi de dolo actio competat: pro hac enim in integrum reſtitutio petenda. quæ replicatio approbatur l. 58. ff. de dolo malo. cuius uerba uide ŝ. cap. proxim. quæſtion. 4. cauſſa 28. Tertia replicatio eſt: Niſi tutelæ actione uel negociorum geſtorum aduerſus tutores uel curatores minor experiri poſſit. hæc enim non obſtat, quo minus in integrum reſtitutio peti poſſit. quæ replicatio approbatur l. 3. C. ſi tutor uel curator interuenit, his uerbis:* Etiam in ijs quæ minorum tutores uel curatores malè geſſiſſe probari poſſunt, licet perſonali actione à tutore uel à curatore ſuum conſequi poſſunt, in integrum reſtitutionis auxilium eiſdem minoribus dari, iam pridẽ placuit. *Concordat l. 5. C. eod. tt. his uerbis:* Etiam tutoribus uel curatoribus diſtrahentibus, minores tam reſtitui rebus proprijs, quàm tutorum uel curatorum damna ſequi, nullo eis præiudicio per electionem generando, placuit. *Concordat item l. 20. §. non idcirco. ff. de tutelæ & rationibus diſtrab. cuius uerba uide ŝ. lib. 18. cap. 9. except. 27. repl. 2. Item concordant ea quæ proponuntur ĵ. quæſt. ult. reg. 1 & 2.*

XXVII. Exceptio: *Niſi minor maior factus id quod geſtum eſt, aliquo actu ratum habuit. Hæc exceptio approbatur l. 2. C. ſi maior factus ratũ habuerit, his uerbis:* Qui poſt uiceſimum quintum annum ætatis ea quæ in minore ætate geſta ſunt, rata habuerint: fruſtra reſciſsionẽ eorum poſtulant. *Concordat l. 1. C. eod. tt. his uerbis:* Si inter minores quinq; & uiginti annis, uel ſcriptura interpoſita, uel ſine ſcriptura, facta ſine dolo diuiſio eſt, eamq́ue poſt legitimam ætatem ratam fecerint: manere integram debere conuenit. *Concordat item l. 3. §. ſi quis eum. ff. de minor. 25 annis. cuius uerba uide ŝ. except. 21. Concordat item l. 30. ff. eod. tt. his uerbis:* Si filius emancipatus, non accepta contra tabulas poſſeſsione, poſt inchoatam reſtitutionis quæſtionem legatum ex teſtamento patris maior XXV. annis petijſſet: liti renunciaſſe uidetur. Cum etſi bonorum poſſeſsionis tempus largiretur, electo iudicio defuncti, repudiatum beneficium Prætoris exiſtimaretur. *Huius exceptionis replicatio eſt: Niſi cum minor adijſſet hæreditatem, maior factus à debitoribus hæreditarijs exegerit. hoc enim caſu, quamuis aditionem uideatur comprobaſſe, tamen exceptio propoſita illi non obſtat. quæ replicatio approbatur d. l. 3. §. ſcio, his uerbis:* Scio illud aliquando incidiſſe. Minor uiginti quinque annis miſcuerat ſe paternæ hæreditati, maiorq́ue factus exegerat aliquid à debitoribus paternis: mox deſiderabat in integrum reſtitui, quo magis abſtineret paterna hæreditate. Contradicebatur ei, quaſi factus maior comprobaſſet, quod minori ſibi placuiſſet. Putauimus tamen reſtituendum in integrum initio inſpecto. Idem puto, etſi alienam adijt hæreditatem.

XXVIII. Exceptio: *Niſi maior factus litẽ de in integrũ reſtituendo conteſtatus deſtitit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & declaratur l. 20. §. fin. cum lege ſequente. ff. de minor. 25 annis, hiſce uerbis:* Si quis maior XXV. annis, intra tempus reſtitutioni ſtatutum litem conteſtatus, poſtea deſtiterit: nihil ei proficiet ad in integrum reſtitutionem conteſtatio, ut eſt ſæpiſsime reſcriptum. Deſtitiſſe autem

tem is uidetur, non qui diſtulit, ſed qui liti renunciauit in totum. Concordat l.30.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ.except prox.

XXIX. Exceptio: Niſi maior annis factus, intra quatuor annos in integrum reſtitutus non ſit. Hæc exceptio approbatur l.4. C.de integr.reſtit. minor.his uerbis: Si minorem te XXV. annis fuiſſe, cum contraheres, oſtenderis, & tempora reſtitutioni præſtituta exceſsiſſe, &c. Cõcordat l.1.C.ſi tutor interuenerit.cui⁹ uerba uide J.quæſt. 15.reg.2.Item coecordat l.7.§.fin.ff.de exceptionib.cuius uerba uide ſ.lib.prox.cap.1.quæſt.7.reg.4.Itẽ concordat l.9.§.ſi minor, in fine. ff.de iureiurando. cuius uerba uide ſ.lib.7.cap.7.quæſt.1.exc.8.Cõcordat item Nouell.c.155.§.unde omnib.cuius uerba uide ſ.exc.14. repl.1.Cõcordant itẽ ea quæ proponuntur J.quæſt.12. Huius exceptionis replicationes uide J.d.quæſt. 12.except.1.cum ſequentibus.

XXX. Exceptio: Niſi ſemel in integrum reſtitutio petita ſit & denegata. Hæc exceptio approbatur l.1.C.ſi ſæpius in integr.reſtit. poſt. his uerbis: Poſt ſententiam Proconſulis contra uos latam, ſi deſideraſtis in integrum reſtitui, nec obtinuiſtis: fruſtra rurſus, ut ea quæſtio in integrum reſtitutionis agitetur, deſideratis. Appellare enim debuiſtis, ſi uobis ſententia diſplicebat. Sed ſi adhuc in ea ætate eſtis, cui ſubueniri ſolet appellandi ius uobis reſtituimus. Concordat l.1.C.eodem tt.his uerbis: In una eademque cauſſa iteratum in integrum reſtitutionis auxilium non iure (niſi nouæ defenſiones prætendantur) poſci, ſæpe reſcriptum eſt. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi nouæ defenſiones prætendantur. Quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis. Cui concordat l.2.C.eod.tt. his uerbis: Quãquã curatores pupillæ uicti ſunt, cum in integrum reſtitui pupillam deſiderabant: cũ tamẽ nouis defenſionibus cauſam inſtrui poſſe dicas: adeant curatores uxoris tuæ iudicem, & potant ut cauſas in integrum reſtitutionis egant. Altera replicatio eſt: Niſi à ſententia ſit appellatum. Tertia replicatio eſt: Niſi minor qui ſuccubuit, appellationẽ omiſit: hoc enim caſu ad eam in integrum poteſt reſtitui. Hæ duæ replicationes approbantur uerbis d.l.1.paulo ſuperius propoſitis.

XXXI. Exceptio: Niſi ſeruus à minore uenditus, ab emptore ſit manumiſſus. Hæc exceptio approbatur l.48.§.minor.ff.de minor. 25. annis.cuius uerba uide ſ.except.4.repl 1.

XXXII. Exceptio: Niſi is contra quem in integrum reſtitutio petita eſt, mortuus ſit. Hæc exceptio reprobatur l.6.C.de in integr. reſtitut. minor. his uerbis: Si intra ætatem cui ſuccurri ſolet, in integrum reſtitutionis lis inchoata, nec ei à te renunciatum eſt: mors eius contra quem hæc fuerit implorata, fraudi tibi eſſe non poteſt.

XXXIII. Exceptio: Niſi minor uiciſſim non reſtituat aduerſario, quæ reſtituere debet. Hæc exceptio approbatur exemplo l.38.§.fin.ff de minor. 25.annis.de qua re uide J.quæſt.14.reg.6. Hæc de exceptionibus aduerſus cauſſas in integrum reſtitutionis Sed & plures huiuſmodi exceptiones uide ſ.in ſingulis cauſis.

V. QVIBVS COMPETIT in integrum reſtitutio minorum, eiuſq; petitio.

Alij quàm minori læſo hæc in integrum reſtitutio regulariter quidem non competit. Cuius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi pater filijfamilias minoris nomine in integrum reſtitui petat. Hæc exceptio approbatur l.27. in prin.ff. de minor.25. annis, hiſce uerbis: Patri pro filio omnimodo præſtanda reſtitutio eſt, licet filius reſtitui nolit: quia patris periculum agitur, qui de peculio tenetur. Ex quo apparet, cæteros cognatos uel affines alterius eſſe conditionis: nec aliter audiri oportere, quàm ſi ex uoluntate adoleſcentis poſtulent: aut eius uitæ ſit is adoleſcens, ut meritò etiam bonis ei interdici debeat. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi ſuo, non filij nomine pater in integrum reſtitui petat. Quæ replicatio approbatur l.3.§.ſed utrũ. ibi: ſed an hoc auxilium.ff. eod.tt. cuius uerba uide ſ. quæſt.prox.except.9.repl.1.Concordat l.8.§.ubi autẽ. C.de bonis quæ liberis. cuius uerba uide ſ.quæſt.ícẽe 4.cauſſa 18.exceptione 3. Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi mortuo filiofamilias: hoc enim caſu patri tanquam ſucceſſori in peculio, hoc auxilium non eſt denegandũ. Quæ duplicatio approbatur d.l.3. §.Pomponius, his uerbis: Pomponius adijcit, ex his cauſis, ex quibus in re peculiari filijfamiliarum reſtituuntur: poſſe & patrem quaſi hæredem nomine filij poſt obitum eius impetrare cognitionem. Altera exceptio eſt: Niſi cum minor, poſtquam geſſiſſet, in ſeruitutem redactus eſſet, dominus eius petat in integrum reſtitui. Quæ exceptio approbatur l.6.§.prom de etſi minor.ff.de in integr.reſtitut.his uerbis: Si minor in ſeruitutem redigatur, uel ancilla fiat: dominis eorum dabitur (non tamen ultra tempus ſtatutum) in integrum reſtitutio. Sed etſi forsè hic minor erat captus in hæreditate quã adieret: Iul. lib. XVII. Digeſtor. ſcribit, abſtinendi facultatem dominũ poſſe habere: nõ ſolùm ætatis beneficio, uerùm etiamſi ætas non patrocinetur: quia non adipiſcendæ hæreditatis gratia legum beneficio uſi ſunt, ſed uindictæ gratia. Planè quod minor in ipſa ſeruitute geſſit, eius nomine domino in integrũ reſtitutio nõ cõpetit, quẽadmodũ nec ipſi minori. de quo dictum ſ.quæſt.prox. except.10. Tertia exceptio eſt: Niſi ſucceſſor minoris petat in integrum reſtitui. Hæc exceptio approbatur d.l.6.in prin. cuius uerba uide ſ.cap.1.quæſt.2.reg.1.Cõcordat l.18. §.fin.ff de minor.25.annis, hiſce uerbis: Non ſolùm minoribus, uerũ ſucceſſorib. quoq; minorũ

datur in integrum reſtitutio, atſi ſior ipſi maiores. *Concordat item l.3.§.Pomponius.ff.eod.tt.cuius acrba uide paulo ſuperius except.1. Concordat item l.unica.C.ſi aduerſus dotem.cuius uerba aide ſ.quæſt.prox.cauſa 28 Quarta exceptio eſt: Niſi fideiuſſori uel alij interceſſori minoris. Hæc exceptio reprobatur l.13.in prin.ff.de minor.25.annis,biſce acrbis:* In cauſæ cognitione uerſabitur, utrum ſoli minori ſuccurrandum ſit, an etiam bis qoi pro eo obligati ſunt: utputa fidaiuſſoribus. Itaq; ſi cum ſcirem minorem, & ei ſidem non haberem, tu fideiuſſeris pro eo: non eſt æquũ fideiuſſori in necem meã ſubueniri: ſed potius ipſi deneganda erit mandati actio. In ſumma, perpandendum erit Prætori, cui potius ſubueniat: utrum creditori, an fideiuſſori. nam mioor captus neutri reoebitur. Facilius in mandarore dicendom erit, non debere ei ſubueniri: hic enim uelut adfirmaror fuit, & ſoaſor, ut cum mioore cootraberetur.

Vnde tractari poreſt, utrum minor in integrum reſtitutionem aduerſus creditorem, an & aduerſus fidaiuſſorem implorare debeat? Er puto tutius, aduarſus utrunque. *Cõcordat l.1.C.de fideiuſſor.minor.bis uerbis:* Poſtquam lo integrum ætatis beneficio reſtitutus es: periculom euictionis emptori, cui prædium ex bonis paternis uendidiſti, præſtare non cogeris. Sed ea res fideiuſſores, qui pro re interuanerunt, excuſare non poteſt. Quare mandari iudicio, ſi pecuniam ſoluerint, aut condemnati fuariot, conuenieris: modò ſi eo qooqoe nomioe raſtitutionis auxilio non tuoaberis. *Concordat item l.2.C.eod.tt.bis uerbis:* Si ea quæ uendidit tibi poſſaſsionas, interpoſito decrero Præſidis, ætatis tantummodò auxilio adiuuatur: noo eſt dubium, fideioſſorem ex perſona ſua obnoxium aſſe contractui. Verùm ſi dolo malo apparuerit contractũ interpoſitum eſſa: manifaſti iuris eſt, utriqoe perſonæ, tam uanditricis, quàm fideiuſſoris, conſulandum eſſa. *Planè admittitur exceptio propoſita, primùm quidem, ſi dolo malo cum minore ſit geſtum. Quæ diſtinctio approbatur uerbis d.l.2. iam propoſitis biſce:* Varùm ſi dolo malo, &c. *Deinde admittitur, ſi fideiuſſor minori hæres extiterit. Quæ diſtinctio approbatur l.95 §.quod uulgò.ibi: nam ſi minori.ff.de ſolutionib.cuius uerba uide ſ.lib. prox. cap 18.reg.5.except.1. Tertiò admittitur exceptio propoſita, ſi alia iuſta cauſa iudici uidebitur. Quæ diſtinctio arbitraria conſtat ex uerbis d.l.13. in prin.paulo ſuperius propoſitis biſce:* In cauſæ cognitione, &c. *Cui concordat l.3.§.ſed utrum.ibi: ſed en hoc.ff.de minor.25 annis.cuius uerba uide ſ. quæſt. prox.except.9. Hæc de quarta exceptione. Quinta exceptio uidetur: Niſi ſocio minoris. Sed hæc exceptio reprobatur exemplo l.2.§. quòd ſi ætatis.C.ſi unus ex plurib. appellauerit. cuius uerba uide ſ. lib.8. cap.5. exc.48.repl.3.dupl.1.Concordat l.unica.C.ſi in communi eademq; cauſſa in integr.reſtit.poſtulctar. cuius uerba uide ſ.lib.9.cap.5 quæſt 2.except.1.repl 4. Planè admittitur exceptio propoſita, ſi aduerſarius conſenſerit. Quæ diſtinctio approbatur l.47.§.curator. ff.de minor.25.annis.cuius uerba uide J.quæſt.14.reg. 10.Sexta exceptio eſt: Niſi ei cuius negociũ minor geſſit. Hæc exceptio approbatur l.24.in prin.ff.de minor.XXV.annis. cuius uerba uide ſ.quæſt.prox.except.28.repl.3.Huius exceptiõis replicatio eſt: Niſi mãdatu domini minor eius negocia geſſerit. Quæ replicatio approbatur l.23 in prin.ff. eod.tt. cuius acrba uide ſ.d.exc.22.in prin.Concordat d.l.23.§.fin.cuius uerba uide d.exc.22.Septima exceptio eſt: Niſi ei qui minorẽ in iudicio defendit, eſtq; cõdemnatus. Hæc exceptio reprobatur l.46 ff.d.tt.cuius uerba uide ſ.quæſt.prox. cauſa 17.exc.3. Octaua exceptio eſt: Niſi alius nomine minoris in integrã reſtitutionẽ petat. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.25.§.ſi talis. cũ lege ſequẽte.ff.de minor.25.annis,bis uerbis:* Si talis interueniat iuuenis, cui pſtãda ſit reſtitutio: ipſo poſtulante pſtari debet, aut ꝓcuratori eius, cui id ipſum nominatim mãdatũ ſit. Qui uerò generale mãdatum de uniuerſis negocijs gerẽdis alleget, nõ debet audiri. Quòd ſi de ſpeciali mãdato dubiretur, cũ reſtitutio poſtularur: Interpoſita ſtipulatione, Ratã rem dominũ habiturũ: rei poterit mederi. *Concordat l.unica.C. etiam per procuratorẽ. cuius uerba uide ſ.cap.1.quæſt.3 Huius exceptiõis replicatio prima hæc eſt: Niſi ſine mandato alius minoris nomine in integrũ reſtitutionẽ petat. Quæ replicatio approbatur uerbis iã propoſitis biſce:* Cui idipſum nominatim mandatum ſit. *Concordat l.27.in prin.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ.exceptione 1. Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt. Niſi actor de rato caueat. Quæ duplicatio approbatur uerbis iam propoſitis biſce:* Quòd ſi de ſpaciali mandato dubitetur, &c. *Altera duplicatio eſt: Niſi pater filijfamiliâs minoris nomine in integrum reſtitutionem petat. Quæ duplicatio approbatur d.l.27. in prin. Tertia duplicatio eſt: Niſi curator minoris in integrum reſtitutionem petat. Quæ duplicatio approbatur l.29.in prin.ff. de minor.25.annis.cuius uerba uide ſ.quæſt.prox.exceptione 10. Quarta duplicatio eſt: Niſi cum minor eius uitæ eſſet, ut meritò bonis ei interdici debeat, cognati & adfines eius in integrum reſtitutionem petant. Quæ duplicatio approbatur d.l.27. in prin. Altera replicatio eſt: Niſi is qui nomine minoris in integrum reſtitutionem petit, non ſpeciale mandatum habeat. Hæc replicatio approbatur uerbis d.l.25.ſ.propoſitis biſce:* Qui uerò generale maodatum de uniuerſis negocijs gerendis allaget, non debat audiri. *Huius eædem ſunt duplicationes, quæ ſuperioris replicationis.*

VI. ADVERSVS QVOS IN integrum reſtitutio competit?

Aduerſus alium, quàm qui cum minore geßit, in integrum reſtitutio danda non eſt. Quæ regula approbatur l.14. ff. de minor. 25. annis, hiſce uerbis: Quamdiu is qui à minore rem accepit, aut hæres eius, idoneus ſit: nihil noui conſtituendum eſt in eum qui rem bona fide emit. Idemq; & Põponius ſcripſit. *Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi is qui cũ minore geßit, nõ ſit ſoluẽdo: hoc enim caſu aduerſus eum cui res ab eo alienata eſt, in integrum reſtitutio non eſt deneganda. Quæ exceptio elicitur ex uerbis iam propoſitis hiſce:* Quamdiu is idoneus ſit. *Concordat l.15. §. fin. ff. eod. tit. his uerbis:* Pomponius lib. XXVIII. ſcribit, Labeonem exiſtimaſſe, ſi minor annis uigintiquinq; fundum uendiderit & tradiderit, & emptor rurſus eum alienauerit: ſiquidèm emptor ſequens ſcit rem ita geſtam, reſtitutionem aduerſus eum faciendam: ſi ignorauit, & prior emptor ſoluendo eſt, non eſſe faciendam. Si uerò non eſt ſoluendo: æquius eſſe minori ſuccurri, etiã aduerſus ignorantẽ: quamuis bona fide emptor eſt. *Altera exceptio eſt: Niſi is qui cum minore geßit, rem alienauit ei qui conditionem rei non ignorauit. Hæc exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Siquidem emptor ſequẽs ſcit rem ita geſtam, reſtitutionem aduerſus eum faciendam. *Tertia exceptio eſt: Niſi iudici cauſa cognita aliter uideatur. Quæ exceptio approbatur d. l.13. §. interdum, his uerbis:* Interdum reſtitutio & in rem datur minori, id eſt aduerſus rei eius poſſeſſorem, licet cum eo non ſit contractum. Vtputa rem à minore emiſti, & alij uendidiſti. poteſt deſiderare interdum aduerſus poſſeſſorem reſtitui, ne rem ſuam perdat, uel re ſua careat: & hoc uel cognitione Prætoria, uel reſciſſa alienatione, dato in rem iudicio. *Quarta exceptio eſt: Niſi filiusfamiliâs uel ſeruus cum minore geſſerit: hoc enim caſu in patrẽ uel dominum eius in integrum reſtitutio competit. Quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.24. §. ſi ſeruus. ff. de minor. 25. annis, hiſce uerbis:* Si ſeruus uel filiusfamiliâs minorem circumſcripſerit: pater dominusúe, quod ad eum peruenit, reſtituere iubendus eſt. Quod ſi non peruenit, ex peculio eorum præſtare. ſi ex neutro ſatisfiat, & dolus ſerui interuenerit: aut uerberibus caſtigandus, aut noxæ dedendus erit. Sed ſi filiusfamiliâs hoc fecerit: ob dolum ſuum condemnabitur. *Quinta exceptio eſt: Niſi is qui cum minore geßit, deceſſerit: hoc enim caſu hæres eius tenetur. Quæ exceptio approbatur l.7. C. de in integr. reſtit. minor. his uerbis:* De tutela auunculi eiuſdemque tutoris, cui falsò ætate probata præſtitiſti liberationem: quem ignarum ætatis tuæ non fuiſſe, tã officiũ tutelæ quàm ſanguinis proximitas arguit: ſi necdum ſtatutum tempus exceſsit, ex cauſa in integrũ reſtitutionis hæredes eius conuenire potes. *Concordat l.14. ff. de minor. 25. annis. cuius uerba uide ſ. ead. reg. in prin.*

VII. APVD QVEM IN INtegrum reſtitutio petenda?

Regulariter aliarum cauſſarum iudices competentes, etiam in integrum reſtituere poſſunt. Quæ regula approbatur l.16. §. fin. ff. de minor. 25. annis, hiſce uerbis: Nunc uidendum, qui in integrum reſtituere poſsint? Et tam præfectus urbi, quàm alij magiſtratus pro iuriſdictione ſua reſtituere in integrum poſſunt, tam in alijs omnibus cauſsis, quàm contra ſententiam ſuam. *Huius regulæ exceptio prima hæc uidetur: Niſi iudex qui ſententiam, contra quam in integrum reſtitutio petitur, tulit. Sed hæc exceptio reprobatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Quàm contra ſententiam ſuam. *Concordat l.17. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. quæſt. 4. cauſſa 17. except. 2. Item concordat l.24. ff. eod. tit. cuius uerba uide d. cauſa 17. in prin. Altera exceptio eſt: Niſi alius iudex, quàm q ſentẽtiã, cõtra quã in integrũ reſtitutio petitur, tulit, adeatur. Hæc exceptio approbatur in præfecto prætorio l. unica. §. fin. ff. de officio præfecti prætorio. cuius uerba uide ſ. lib. 2. cap. 10 reg. 1. Tertia exceptio eſt: Niſi minor magiſtratus contra ſententiam maioris adeatur. Hæc exceptio approbatur l.18. in prin. ff. de minor. 25. annis, hiſce uerbis:* Minor magiſtratus contra ſententiam maiorum non reſtituet. *Quarta exceptio eſt: Niſi alius quàm princeps contra ſententiam appellationis adeatur. Hæc exceptio approbatur d. l. 18. §. idem Imperator, his uerbis:* Imperator Seuerus Licinio Frontoni reſcripſit, inſolitum eſſe poſt ſententiam uice ſua ex appellatione dictam, alium in integrum reſtitutionem tribuere, niſi ſolum principem. *Quinta exceptio eſt: Niſi alius quàm Princeps contra ſententiam iudicis à Principe dati adeatur. Hæc exceptio approbatur d. §. idem, his uerbis:* Sed etſi ab Imperatore iudex datus cognoſcat: reſtitutio ab alio, niſi à Principe qui iudicem deſtinauit, non fiet. *Concordat l.5. C. ſi aduerſus rem iudicatam, his uerbis:* Aduerſus ſententiam eius qui tunc uice principis iudicauit, in integrum reſtitutionis auxilium apud Prætorem, ſeu Præſidem prouinciæ, clariſsimum uirum, flagitare nequaquam poteris. nam aduerſus eius ſententiam, qui uice principis cognouit, ſolus princeps reſtituet. *Sexta exceptio eſt: Niſi aduerſus fiſcum in integrum reſtitutio poſtuletur: hoc enim caſu ſolus procurator Cæſaris iudex competens eſt. Hæc exceptio approbatur l.2. C. ſi aduerſus fiſcum, his uerbis:* Si aduerſus priuatos in integrum reſtitutionem tam tu, quàm fratres tui deſideratis: p̃ſidis prouinciæ uiri clariſsimi notio eſt: isq; cauſa cognita æſtima-

æſtimabit, an auxilium quod imploratia, cooferri uobia debear. Quòd ſi aduerſua fiſcum id poſtulatis:iotelligiria procurato rom meum unà cum præſide,præſente fiſci patrono,adite uoa dabere. *Septima exceptio eſt:Niſi magiſtratus municipalis adeatur.Hæc exceptio approbatur per ea quæ propanuntur ā. lib.2. cap.4.queſt.1.item lib.5. cap.2. quæſt.1.except.45. Concordat l.3.C.ubi & apud quem cognitio,&c.cuius uerba uide ī.cap.1.queſt.4.reg.2.*

VIII. PER QVOS IN INtegrum teſtiturio minorum competit?

Etiam per procuratorem & curatarem peti poteſt:de qua re uide ā.queſt.5.except.8.

IX. QVIBVS PRAESENtibua io integrum teſtitutio facienda?

I.Regula:Præſentibus aduerſarijs in integrum reſtitutio petenda & facienda. Quæ regula approbatur l.13.§.cauſſæ aūt.ff.de minor.25.annis,hiſce uerbis: Cauſſa cognita,& præſentibus aduerſarija, uel ſi per contumaciam deſint, in inregrū reſtitutiones perpendendæ ſunt.*Huius regulæ exceptio hæc eſt : Niſi aduerſarij citati adeſſe noluerint. Quæ regula approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:*Vel ſi per contumaciam deſint.

II.Regula:Si aduerſus aditionem hæreditatis minor in integrum reſtitutionem petat: creditores hæreditarij præſentes eſſe debēt.Quæ regula approbatur l.29.§.fin.ff.d.tt. his uerbis: Si hæreditare patris ætatis beneficio in integrum teſtitutua ebſtinuit, nemine de creditoribus paternia præſente,uel ad agendnm à Præſida euocaro : an ea reſtitutio tectè facta uideatur, quæritur? Hereonius Modeſtinus reſpondit,cum nō euocatis creditoribus, in integrum teſtitutionis dectetum interpoſitum ptoponatur:mioimè id creditoribua præiudicaſſe. *Concordat Nouell. c.119.§. ad hæc ſancimus,his uerbis:* Saocimus , ut ſi contingat minores deſiſtere uelle ab ea hęreditate,quæ ad ipſos deuoluta,& ab ipſis agnita fuit:& omnes credirores præſentes inueniantur in illis locia , io quibus petitur reſtitutio in integrum : creditores uocentur à magiſtratu,& omnibuaijs in præſentia conſtitutis , minores ab huiuſmodi hæreditate deſiſtant. *Huius regulæ exceptio hæc eſt:Niſi creditores uocati non ueniant. Quæ exceptio approbatur d.§.ad hæc, his uerbis:* Sed ſi uel omnes,uel quidam ex ijs abſentea ſiut: iubemua ot minores qui id agere uolont, ibi locorum, ubi hi dagunr, magiſtratum adeant, ille uerò credirorea ſolitis edictis euocet: & ſi creditores intra trium menſium ſpacium prorſus non acceſſerint, liceat his abſqoe meru periculi ab aiuſmodi hæreditate diſcedere : magiſtratu apud quem in integrum teſtitutio tractatur,prouidentiam accommodante, ubi'oam locorū res hæredirariæ mobilea iuxtà & immobilea adſeruari debeant:harum uidelicet quantitate apud actorom monumenta publico ioſinuanda inuentario.

X. QVID VENIAT IN INtegrum reſtitutionem minorum?

I. Regula: Vt minor integrum ius ſuum recipiat. Hæc regula approbatur l.24.§.1 eſtitutio.ff.de minor. 25.annis.cuius uerba uide J.queſt.14.reg.1.

II.Regula,De fructibus reſtituendis, proponitur d.§.reſtitutio.Cui concordat l.27.§. item ex diuerſo. ff.eod.tt. cuius uerba uide ī. queſt.4.cauſa 23. Concordat item l.40.§.fin.ff. eod.tt. cuius uerba uide ī. queſt.4.cauſſa 4.

III. Regula, De uſuris, proponitur d.l.27.§.ex quo ſcilicet.cuius uerba uide d.cauſa 2.

IIII.Regula:Aduerſus acceptilationem in integrum reſtitutione facta, etiam aduerſus fideiuſſorem & pignora,item aduerſus correum actio reſtituenda. Quæ regula approbatur d.l. 27.§. ſi minor, his uerbis: Si minor aooia uigintiquioq; ſine cauſa debitori acceptum tulerit:non ſolùm in ipſum,ſed & in fideiuſſorem & in pignora actio teſtitui debet:et ſi ex duobus reia alteri acceptum tulerit,in utruoq; teſtituenda eſt actio.

V.Regula: Aduerſus rem iudicatam reſtitutus,etiam rē pignoris nomine ex cauſa iudicati captā atq; diſtractā recipit. Quæ regula approbatur l.9 in prin. ff.de minor.XXV.annis.cuius uerba uide ā.lib.40. cap.4.cauſa 1,except.13.repl.14.

VI. Regula:Aduerſus repudiationem hæreditatis reſtitutione in integrū facta,ea quæ à curatore bonorum antea geſta ſunt,nō reuocantur.Quæ regula approbatur l.22.ibi: quemadmodum per contrarium.ff. d.tt. cuius uerba uide ī.li.8.ca. 6.quæ.5.reg.7.exc.3.

*VII.Regula:Aduerſus repudiationē hæreditatis in integrū reſtituto minore,ſeruus minori ſubſtitutus,et hæres exiſtēs, nihilominus liber hæresq; manet. Quæ regula ap.pbatur l.7.§.ſed quod Papin.ff.d.tt.his uerbis:*Quod Papinianus libro ſecuodo Reſpōſorum ait,minori ſubſtitutum ſeruum neceſſariū,repodiāte quidē hæreditatē minore,necaſſariū fore:& ſi fuerit reſtitutus minor,liberū nihilominus manere : ſi aūt prius minor adierit hæreditatē,mox abſtētus ſit, ſubſtitutū pupillo ſeroō cum libertate nō poſſe hætedem exiſtere,neque liberum eſſe : oon per omnia oerum eſt. Nam ſi non eſt ſoluendo hæredirae , abſtinenre ſe hærede : & diuus Pius reſcripſit, & Imperator noſter (& quidem in extraneo pupillo)locum fore neceſſario ſubſtituto. Et quod air, liberum manere: tale eſt,quaſi nō etiā hærea maoeat,cū popillus impetrat teſtitutionē,poſteaquā abſtētus eſt.

Cùm

Cum enim pupillus hæres non fiat, ſed utilea actiones habeat: ſine dubio hæres manebit, qui ſemel extitit. *Similis eſt ergo hic ſubſtitutus et qui ex fideicommiſſo hereditatem reſtituit, Inſt. de fideicom. hæred. §. reſtituta.*

VIII. Regula: Si ſeruus uel filiusfamilias cum minore contraxit, quid ueniat in reſtitutionem in integrum, definitur l. 24. §. ſi ſeruus. ff. d. tit. cuius uerba uide ſ. queſt. 6. reg. 4. Hæc quæ minori ſint reſtituenda. Quæ contrà aduerſario minoris ſint reſtituenda, uide J. queſt. 14.

XI. QVANDO COMPETAT in integrum reſtitutio?

Etiam ante uiceſimum quintum annum completum in integrum reſtitutio peti poteſt. Quæ regula approbatur l. 5. C. de in integr. reſtitut. minor. his uerbis: Ante impletum etiam quintum & uiceſimũ annum, de ijs in quibus ſe captos exiſtimant minores, poſſe in integrum reſtitutionem implorare, certiſsimi iuris eſt.

XII. QVAMDIV IN INtegrum reſtitutio peti poſsit?

Intra quadriennium poſt uiceſimumquintum annum completum. Quæ regula approbatur l. ult. C. de temporibus in integr. reſtitut. cuius uerba uide ſ. cap. 2. queſt. 5. in prin. Concordant ea quæ proponuntur ſ. queſt. 4. except. 29. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi reipub. uel militiæ cauſſa minor abfuerit. Hæc exceptio approbatur l. 1. C. d. tit. cuius uerba cum concordantibus uide d. queſt. 5. reg. 1. except. 1. Altera exceptio eſt: Niſi minori intra ſtatutum tempus heres minor extiſtat. huic enim tempus concurrit. Quæ exceptio approbatur l. 19. ff. de minor. 25. annis, his uerbis: Interdum ſucceſſori plus quàm annum dabimus, ut edicto eſt expreſſum: ſi fortè ætas ipſius ſubueniat. Nam poſt annum uiceſimumquintum habebit legitimum tẽpus. hoc enim ipſo deceptus uidetur, quòd cum poſſet reſtitui intra tempus ſtatutum ex perſona defuncti, hoc non fecit. Planè ſi defunctus ad in integrum reſtitutionem modicum tempus ex anno utili habuit: huius hæredi minori poſt annum uiceſimumquintũ completum, non totum ſtatutum tempus dabimus ad in integrum reſtitutionem: ſed id duntaxat tempus, quod habuit is cui hæres extitit. *Concordat l. 5. §. ſi quando. C. de tempor. in integr. reſtitut. his uerbis:* Si quando in minoris iura ſucceſſerit minor: minimè prohibeatur, cum quintum & uiceſimum ætatis ſuæ annum tranſierit, in integrum reſtitutionis beneficio uti tempore illibato. Quòd ſi maioris fuerit minor iura nactus, quantum ad eas pertinet cauſas, quas ex perſona maioris fuerit cõſecutus: tantum temporis ad exponendas in integrum reſtitutiones, decidendasque cauſas accipere debebit, quantum defuncto, cuius hæres aut bonorum poſſeſſor docebitur extitiſſe, reliquum fuerat. *Tertia exceptio eſt: Niſi mortuo minore, hereditas eius nondum fuerit adita: illud enim tempus quo hereditas iacet, in tempus quadriennij non connumeratur. Quæ exceptio approbatur d. l. 5. §. ſin. his uerbis:* Cum maior fuerit adeptus ſucceſsionem minoris: ſiquidem ciuili iure ab inteſtato uel ex teſtamento ſucceſſerit, mox cum fuerit adita hæreditas: ſi uerò honorario iure, ex quo bonorum poſſeſsio fuerit accepta: examinando ac terminando in integrum reſtitutionis negocio, ſolida ſine ulla deminutione tempora ſupputentur. *Quarta exceptio eſt: Niſi actor in exilio fuerit. Hæc exceptio reprobatur l. 20. ff. de minor. 25. annis, his uerbis:* Papinianus libro ſecundo Reſponſorum ait, exuli reuerſo non debere prorogari tempus in integrum reſtitutionis ſtatutum, quo abfuit: cum potuerit adire prætorem per procuratorem, nec dixit, uel Præſidem ubi erat. Sed quod idem dicit, id indignum eſſe propter irrogatam pœnam: non rectè. Quid enim commune habet delictum cum uenia ætatis? *Quinta exceptio eſt: Niſi intra tempus ſtatutum actor rem in iudicium deduxerit. Quæ exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. lib. 16. cap. 15. except. 5. Verùm eius replicatio hæc eſt: Niſi à lite deſtiterit. Quæ replicatio approbatur & declaratur d. l. 20. §. fin. cum lege ſequente. cuius uerba uide ſ. quæſtione 4. exceptione 28. Sexta exceptio eſt: Niſi per aduerſarium ſteterit, quo minus lis intra ſtatutum tempus inchoetur uel finiatur. Hæc exceptio approbatur l. 39. in prin. ff. d. tit. his uerbis:* Intra utile tempus reſtitutionis apud præſidem petierunt in integrum reſtitutionem minores, & de ætate ſua probauerunt. dicta pro ætate ſententia, aduerſarij ut impedirẽt cognitionẽ Præſidis, appellauerũt ad Imperatorẽ. Præſes in euẽtũ appellationis cætera cognitionis diſtulit. Quæſitũ eſt, ſi finita appellatiõis apud Imperatorẽ cognitione, & iniuſta appellatione pronunciata, egreſsi ætatem deprehendantur: an cætera negocia implere poſſint: cum per eos non ſteterit, quo minus res finem acciperet? Scæuola reſpondit, ſecundum ea quæ proponerentur, perinde cognoſci, atque ſi nunc intra ætatem eſſent. *Septima exceptio eſt: Niſi ipſo iure non ualeat id quod cum minore geſtum eſt. huic enim reſcindendo nulla temporis præſcriptio obſtat. Quæ exceptio approbatur, ſimul & declaratur per ea quæ propoſita ſunt ſ. quæſtione 4. exceptione 26. exẽplo 1. Octaua exceptio eſt: Niſi minor ætatis ueniã*

impetra-

impetrauit: hoc enim caſu quadriennium non ex uiceſimoquinto anno completo currere incipit, ſed ex die quo illud fuerit intimatum. Quæ exceptio approbatur l.5. in prin. C. de tempor. in integr. reſtitut. his uerbis: Ea quæ de temporibus in integrum reſtitutionum legibus cauta ſunt, cuſtodiri conuenit: & ſi fortè quis beneficio noſtro ætatis ueniam fuerit conſecutus, ex eo die quo indulgentia noſtra in iudicio competenti fuerit intimata, eique adminiſtratio rei propriæ permiſſa, ad perſequendas in integrum reſtitutionum, finiendasque cauſſas iure tempus habeat pſtitutum: ita tamen, ut nunquam minoribus X X V. annis cõſtitutis de ijs quę ante impetratam ueniam ætatis geſſerunt, auxilium in integrum reſtitutionis denegetur.

XIII. ADIVNCTA OFFICIA actoris, rei conuenti & iudicis in hoc iudicio.

I. *Regula: Non niſi cauſa cognita hoc iudicium expeditur. Quæ regula approbatur l.11. §. ſciendum. ff. de minor. 25. annis. cuius uerba uide ſ. quæſt. 4. exc. 15. Concordat l.13. §. cauſſa autem. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. quæſt. 9. reg. 1. Concordat item l.24. §. non ſemper. ff. eod. tt. cuius uerba uide d. except. 15. Concordat l.44. ff eod. tt. cuius uerba uide d. exc. 15. Item concordat l. ult. ibi: cognita ſcilicet. ff. de in integr. reſtitut. cuius uerba uide d. quæſt. 4. except. 20. Item concordat l.1. in fine. C. ſi aduerſus ſolutionem. cuius uerba uide ſ. lib. prox. cap. 8. repl. 9. dupl. 14.*

II. *Regula: Procurator actoris, de cuius mandato dubitatur, de rato cauere debet. Quæ regula approbatur l.26. in prin. ff de minor. 25. annis. cuius uerba uide ſ. quæſt. 5. except. 8.*

III. *Regula: Defenſor rei conuenti Iudicatum ſolui ſatis dabit. Quæ regula approbatur d.l.26. in fine, his uerbis:* Quòd ſi is qui circumſcripſiſſe dicetur, abſit: defenſor eius ſatis Iudicatum ſolui dare debebit.

IIII. *Regula: Minori incumbit ætatis ſuæ probatio. Quæ regula approbatur l.9. C. de probationib. his uerbis:* Cùm te minorem quinque & uiginti annis proponas: adire præſidē prouinciæ debes, & de ætate probare. *Concordat l.4. C. de in integr. reſtitut. minor. cuius uerba uide ſ. quæſt. 4. except. 29.*

XIIII. EVENTVS IN INtegrum reſtitutionis.

I. *Regula: Quidquid ad minorem peruenit, reſtituere aduerſario ſuo tenetur. Quæ regula approbatur l.24. §. reſtitutio. ff. de minor. 25. annis, hiſce uerbis:* Reſtitutio ita facienda eſt, ut unuſquiſque integrum ius ſuum recipiat. Itaq; ſi in uendendo fundo circumſcriptus reſtituetur: iubebit Prætor emptorem fundū cum fructibus reddere, & precium recipere: niſi tunc dederit, cum eum perditurē non ignoraret: ſicuti facit in ea pecunia, quæ ei conſumpturo crederetur. Sed parcius in uenditione: quia æs alienum ei ſoluitur, quod facere neceſſe eſt: credere autem non eſt neceſſe. Nam etſi origo contractus ita conſtitit, ut infirmanda ſit: ſi tamē neceſſe fuit precium ſolui: non omnimodo emptor damno adficiendus eſt. *Concordat l.7. §. planè qui poſt. ff. eod. tt. his uerbis:* Qui poſt aditam hęreditatem reſtituitur: debet præſtare, ſi quid ex hæreditate in rem eius peruenit, nec perijt per imbecillitatem ætatis. *Item concordat l. unica. C. de reputationib. quæ fiunt in iud. in integr. reſtit. cuius uerba uide ſ. cap. 1. quæſt. 6. reg. 5. Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi minor eo quod ad ſe peruenit, non ſit factus locupletior. Hæc exceptio approbatur uerbis d. §. planè ſi poſt, iam propoſitis hiſce:* Nec perijt per imbecillitatem ætatis. *De hac exceptione alijsq; pluribus uide J. in regulis ſequentibus.*

II. *Regula, De precio reſtituendo à minore, ſi aduerſus uenditionem in integrum reſtituatur, proponitur uerbis d. §. reſtitutio, iam propoſitis. Cui cōcordat l.47. §. curator. ff. eod. tt. de minor. 25. annis. cuius uerba uide J. reg. 10. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi minor precio non ſit factus locupletior. Quæ exceptio approbatur l.31. §. interpoſito. ff. de adminiſtrat. tutor. his uerbis:* Interpoſito curatore adoleſcens fundum Titio uendidit, poſtea agnita fraude in integrum reſtitutus, in poſſeſsionem induci iuſſus eſt: quæro, an cum ex hac uenditione melior factus non ſit, neque in rem ſuam quicquā uerſum probetur: precium emptori reſtituere non debeat? Modeſtinus reſpondit, precium fundi ab adoleſcente uenundati, ſi rationibus eius nō profuit, nec quicquā da eo à iudicante de in integrum reſtitutione ſtatutum eſt: emptorem fruſtra poſtulare. Idem reſpondit, ſumptibus uoluptatis cauſſa ab emptore factis, adoleſcentem onerandum non eſſe. Quæ tamen ab eodem ædificio ita auferri poſſunt, ut in facie priſtina ædificium eſſe poſsit: emptori auferre permitti oportere. *Concordat l.27. §. prædium, in fine. ff. de minor. 25. annis. cuius uerba uide ſ. quæſt. 4. cauſa 25. Cōtradicit l.24. §. reſtitutio. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. reg. prox. Altera exceptio eſt: Niſi minor beneficio reſtitutionis in integrum uti nolit. Hæc exceptio approbatur l.41. ff. de minor. 25. annis, hiſce uerbis:* Si iudex circumuento in uenditione adoleſcēti iuſsit fundum reſtitui, eumque precium emptori reddere: & hic nolit uti hac in integrum reſtitutione, pœnitentia acta: exceptionem utilem aduerſus petētem precium quaſi ex cauſſa iudicati, adoleſcens habere poterit: quia unicuique licet contemnere hæc quæ pro ſe introducta ſunt.

nec

nec qoeri poteeit uenditor, ſi eeſtitutus fuerit in eandem cauſſam, in quam ſe ipſe conſtituerat, & quam mutare non poruiſſet, ſi minor auxilium Prætoris non imploeaſſet. *Tertia exceptio uidetur: Niſi emptor precij nomine aduerſus curatorē uel eius hæredes habeat actionem. Sed hæc exceptio reprobatur l. 47. §. curator. ff. d. tt. cuius uerba uide j. reg. 10.*

III. Regula: *Si minor accepta pecunia mutua in integrum reſtituatur, pecuniam reſtituere debet. Quæ regula approbatur quidem ipſo iure, uerùm eius exceptio hæc eſt: Niſi minor pecunia non ſit locupletior factus. Quæ exceptio approbatur per ea quæ proponuntur ſ. quæſt. 4. cauſa 23.*

IIII. Regula, *De uſuris pecuniæ reſtituendæ cōpenſandis, proponitur l. 40. §. fin. ff. de minor. 25. annis. cuius uerba uide ſ. quæſt. 4. cauſa 4.*

V. Regula, *De fructibus aduerſario reſtituendis, proponitur l. 27. §. ſi pecuniam. ibi: & fructus. ff. d. tt. cuius uerba uide d. quæſt. 4. cauſſa 23.*

VI. Regula, *De ſumptibus quos fecit aduerſarius ei reſtituendis, proponitur l. 39. §. uendentib. ff. d. tt. his uerbis:* Vendeotibus curatoribus minoris fundum, emptor extitit Lucius Titius, & ſex fere anois poſſedit, ac longè læteq; rem melioeem fecit. Quæro, cum ſint idonei cueatores, an minor aduerſus Titiū emptoeem io integrum eſtitui poſsit? Scæuola. Reſpondi, ex omnibus quæ proponerentur, uix eum eſſe eeſtituendum: niſi maluerit omnes impeoſas, quas booa fide emptor feciſſe adpeobaueeit, ei peæſtare: maximè cum ſit ei pararum auxilium, cueatoribus eius idoneis conſtitutis. *Concordat l. 4. §. ſi minor. ff. de doli mali except. cuius uerba uide ſ. lib. 21. cap. 8. reg. 7. in prin. Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi uoluptatis tantum gratia ſumptus facti ſint. Quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 31. §. interpoſito. ibidem reſpondit. ff. de adminiſtr. tutor. cuius uerba uide ſ. reg. 2. except. 1.*

VII. Regula: *Si minor aduerſus aditionem hæreditatis in integrum reſtituatur: ſolutiones creditorib. hæreditarijs factæ, item libertates ex teſtamento præſtitæ, & alia bona fide ab eo geſta, non reuocantur. Quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur ſ. lib. 1. cap. 6. quæſt. 5. reg. 7. except. 3.*

VIII. Regula: *Minor aduerſus repudiationem hæreditatis in integrū reſtitutus, bona quæ mortis teſtatoris tempore habuit, cōferre tenetur. Quæ regula approbatur l. 2. in fine. C. ſi ut omiſſam hæred. cuius uerba uide ſ. quæſt. 4. cauſa 19.*

IX. Regula: *Si aduerſus unū caput ſententiæ reſtitutio facta eſt, tota lis uolente aduerſario reſtauranda eſt. Quæ regula approbatur quidem ipſo iure per ea quæ dicta ſunt ſ. reg. 3. item argumento eorum quæ j. reg. prox. dicentur: uerùm eius exceptio hæc eſt: Niſi capita ſint ſeparata, non cohærentia. Quæ exceptio approbatur l. 29. §. 1. ff. de minor. 25. annis, hiſce uerbis:* Ex cauſa curationis condemnata pupilla, adueeſus unum caput ſententiæ reſtitui uolebat: quia uidebatue in cæteris litis ſpeciebus eelsuata fuiſſe. actor maior ætate, qui adquieuit tunc temporis ſententiæ, dicebat rotam debere litem reſtaurari. Herennius Modeſtious eeſpondit, Si ſpecies in qua pupilla io inegeum eeſtitui deſiderat, cæteris ſpeciebus nō cohæret: nihil proponi, cur à tota ſententia recedi actor poſtulans, audiendus ſit.

X. Regula: *Si cum curator minoris prædia ſibi cum minore cōmunia uendidiſſet, in integrū pro ſua parte minor reſtitui poſtulet: etiā altera pars uolente aduerſario ſit inempta. Quæ regula approbatur l. 47. §. curator. ff. d. tt. his uerbis:* Curator adoleſcentium prædia communia ſibi & his quorom curam adminiſtraoerat, uendidit. Quæro, ſi decreto Prætoris adoleſcentes in integrum reſtituti fueriot: an eatenus uenditio reſcindenda ſit, quatenus adoleſcētium ꝑ parte fundus communis fuit? Scæuola. Reſpondi, eatenus reſcindi: niſi emptor à toto contractu uelit diſcedi, quòd partem empturus non eſſet. Item quæro, utrum emptor à Seio & Sempeonio adoleſcentibus preeium cū uſueis recipeee deberet, an uerò ab hærede curatoris? Reſpondi, hæredē quidam curatoris teneei: uerùm & in Seiom & Sempronium, pro parte qua eorom fundus fuit, actiones dandas: utiq; ſi ad eos accepta pecunia pro eadē parte peruaniſſet.

XI. Regula: *Si aduerſus eum cum quo tutelæ egit, reſtitutus ſit minor: contrarium tutelæ iudicium aduerſario reſtituendum non eſt. Quæ regula approbatur l. 28. ff. de minor. 25. annis, hiſce uerbis:* Cùm minor quàm quioqoe & uiginti annorum, aduerſus eum cum quo rutelæ egit, reſtituitur: non ideo tutoei contrarium tutelæ iudiciom eeſtitoendom eſt.

XII. Regula: *Si aduerſus tranſactionem minor reſtituatur, aduerſario quoq; priſtina actio eſt reſtituenda. Quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur ſ. lib. 9. cap. 5. except. 25.*

XIII. Regula: *Si unus hæredum quaſi in maiorē partem condemnatus eſſet, in integrum ſit reſtitutus: aduerſus alterum cohæredem aduerſario utilis datur actio. Quæ regula approbatur l. 20. in prin. ff. de tutelæ actione. cuius uerba uide ſ. lib. 18. cap. 10. quæſt. 8. reg. 1. in prin.*

XIIII. Regula: *Si minor aduerſus poſſeſſorem rei reſtituatur, is poteſt reuerti ad ſuum auctorem. Quæ regula approbatur l. 15. ff. de minor. 25. annis, hiſce uerbis:* Vbi reſtitotio datur, poſterioe emptoe reuerti ad auctorem ſuum poeerit. Per pluees quoque perſonas ſi emptio ambulaueeit: idem iuris eeit. *Concordat l. 39. in prin. ff. de euictione. cuius uerba uide ſ. lib. 42. cap. 7. quæſt. 1. except. 51.*

XV. Regula: *Si minor rem quam ex contractu,*

contra quem reſtituitur, acceperat, alij alienauerat: ei quoq; cui alium auerat, de euictione tenetur. Q*ue re gula approbatur l 62 ff. de iure dotium. cuius uerba uide ǝ. lib. 15. cap. 2. queſt. 4 reg. 8.*

X V I. Regula: *Minore qui pro alio interceſſerat, per in integrum reſtitutionem liberato, non liberatur etiam reus principalis.* Q*ue regula approbatur l. 48. in prin. ff. de minor. 25. annis, biſce uerbis:* Minor ſe in id quod fideiuſsit uel mendeuit, in integrum teſtituendo, reum principelem nō libetat. *Concordat l. ult. ff. eod. tt. cuius uerba uide J. reg. prox. Item concordat l. unica. §. ſed etſi intereeſſor. C. de reputationib. quæ fiunt, &c. cuius uerba uide ǝ. cap. 1. queſt. 6. reg. 5.*

X V I I. Regula: Si *cum minor pro eo qui temporali actione tenebatur, nouãdi animo ſpopondiſſet, reſtitutus ſit: in priorem debitorem actio reſtituitur tanti temporis, quantum ſuperfuerat tempore nouationis.* Q*ue regula approbatur d. l. ult. bis uerbis:* Iunius Diophentus Pomponio ſuo ſalutem. Minor X X V. ennis nouãdi enimo interceſsit pro eo qui tẽporeli ectione tenebetur, tũc cum edhuc ſuperorent docem dies, & poſtee in integtum reſtitutue eſt: utrum teſtitutio quæ creditori eduerſus priorom debitorem detur, decem dietum ſit, en plenior? Ego didici, ex tompote iu integrum teſtitutionis tantundẽ temporie ptæſtandũ, quentum ſupereret. tu quid de eo putse, uelim reſcribas. Pomponius teſpondit: Sine dubio quod de temporeli ectione, in qua interceſsit mitior, ſenſiſti: puto ueriue eſſe. Ideoq; & pignus quod dederet prior debitor, menet obligetum.

X V I I I. Regula: *Minore aduerſus aditionem hæreditatis in integrum reſtituto, ſeruum ei ſubſtitutus neceſſarius hæres efficitur. Sed & aduerſus repudiationẽ eo reſtituto, ſubſtitutus nihilominus hæres manebit.* Q*ue regula approbatur l. 7. §. ſed quod Papinian ff. de minor. 25. annis. cuius uerba uide ǝ. queſt. 10. reg. 7. Hactenus euentus in integrum reſtitutionist quorum exceptienes generales uide ǝ. reg. 2.*

XV. ADFINIA REMEDIA.

I. Regula: *Licet regulariter, ſi alia competat actio, aliudue remedium, in integrũ reſtitutio minoribus nõ competat, ut oſtenſum ẽ. queſt. 4. exc. 26. tamen interdum in integrum reſtitutio peti, uel tutele actio aduerſus tutorem, aut negociorum geſtorum aduerſus curatorẽ minoris inſtitui poteſt, prout elegerit minor: ut oſtẽſum d. exc. 26. repl. 3. cui cõcordat l. 45. in fine. ff. de minor. 25. annis, biſce uerbis:* Imp. Titus Antoninue teſcripſit, eum qui fraude tutoris eduerſerium ſuum diceret ebſolutũ, & egere cũ eo ex integro uellet: licentiem hebere prius cum tutoro egere.

I I. Regula: *Interdum quoq; deficiente in integrum reſtitutione, tutela uel negociorum geſtorum, aut alia actio competit.* Q*ue regula approbatur l. 1. C. ſi tutor uel curator interuenerit, bis uerbis:* Si lem puberes uttiuſque ſexue petentum hæreditetem edijſtis: ſi etiem nunc in ea ætete eſtis, ut eo quòd petetnæ hætedirati uoe obligeſtie, in integrum reſtitutionis euxiliũ debeetie eccipere: p procuretores ueſtroe edite ptæſidem prouinciæ. Quòd ſi legitimem ætatem impleſtis, idque tempus quo in integtum teſtitui poſsitis, exceſsiſtis: curatores ueſtros, ſi eduerſus eos nondum experti eſtis, iudicio ſecundum formem iurie conuenite. *Concordat l. 2. C. ſi aduerſus uenditionem pignoris. cuius uerba uide ǝ. queſt. 4. cauſſa 30. except. 1. Item concordat l. 1. in fine. C. ſi aduerſus libertatem. cuius uerba uide ǝ. queſt. 4. except. gener. 4. repl. 3. Concordat item l. 2. C. eod. tt. cuius uerba uide d. except. 4. in prin. Item concordat l. 8. in fine. C. eod. tt. cuius uerba uide d. except. 4. in prin. Hac de in integrum reſtitutionibus minorum.*

DE IN INTEGRVM REſtitutionibus maiorum propter abſentiam & alias ſimiles cauſas. Cap. V.

PRimò: *Verba edicti quo hæ in integrum reſtitutiones introducuntur, proponuntur l. 1. §. 1. ff. ex quib. cauſis maiores in integr. reſtit. hæc:* Verbe edicti telie ſunt. Si cuius qd de bouie deminutum erit, cum is metu, eut ſine dolo teipub. cauſſe ebeſſet: ſiuo in uinculis, ſeruitute, hoſtiũúe poteſtete eſſet: poſteeúe cuius ectionie eorum cui diee exiſſe dicetur: item ſi qe quid uſu feciſſe ſuum, eut quod non utendo emiſſum ſit, conſecutus eſſe, ectioneúe qte ſolutus ob id qodd dies eius exierar, cum ebſene non defenderetur, intúe uincullis eſſet, ſecumúe egendi poteſtatem non feceret: sut cum eum inuitum iu ius uocare non liceret, neque defendetetur: ſiue cui per megiſtretus fectum ſiue dolo melo ipſius ectio exempte eſſe dicetur: eerum rerum ectionem intte eunum, quo primum de ee re experiũdi poteſtes erit: irem ſi que alia mihi iuſte cauſe eſſe uidebitur, in integrum reſtituem. Quod eius per leges, plebiſcita, ſenetuſconſulte, edicte, decrete principum licebit.

I I. *Ratio huius edicti proponitur d. l. 1. in prin. bis uerbis:* Huius edicti ceuſſem nemo non iuſtiſsimem eſſe confitebitur. Læſum enim iue per id tempus, quo quie reipub. operam debet, uel eduerſo ceſu leborabet, corrigitur: nec uon & eduerſus eoe qui uel ebſentes reipub. cauſſe fuerant, uel epud hoſtes detenti, ſuccurritur: ue uel obſit, uel proſit, quod euenit:

SI LCAV-

III. CAVSAE EX QVIBVS in integrum maiores reſtituuntur.

I. Cauſa: Si abſentis ius ſit læſum. Hæc cauſa approbatur uerbis edicti paulo ſuperius propoſitis. Concordat d.l.1. in prin. uerbis iam propoſitis hiſce: Læſum enim ius per id tempus, quo quis reipub. operam dabat, &c. Item concordat l.10. §.fin.ff.eod.tit. cuius uerba uide paulo inferius exemplo 2. Huius cauſæ exemplum primum eſt, ſi propter abſentiam non egit intra tempus legitimum, ideoq́; temporis præſcriptio aduerſario competere cœperit, uel res abſentis ſit uſucapta. Quod exemplum proponitur uerbis edicti ſ. propoſitis hiſce: Siue cuius actionis eorum cui dies exiſſe dicetur. Cõcordat l.40. in prin.ff. ex quib. cauſis maiores, his uerbis: Si qua militi accuſatio competat eo tempore, quo reipublicæ operam dedit, non perimetur. Concordat item l.2.C. de reſtitut. militum. cuius uerba uide j. quæſt.7. reg.1. Secundum exemplum eſt, ſi contra abſentem ſit iudicatum. quod proponitur l.10. §.fin.ff. ex quibus cauſis maiores, his uerbis: Item ex reliquis omnibus cauſis reſtitutio facienda erit: ueluti ſi aduerſus abſentem pronunciatum ſit. Concordat l.1.C. eod. tit. his uerbis: Si propter officium legationis ad me bona fide factę abſens & indefenſus condemnatus es: inſtaurationem iudicij iure deſideras, ut ex integro defenſionibus tuis utaris. Nam eos quoque, qui legationis officio funguntur, in eo priuilegio eſſe, in quo ſunt qui reipub. cauſa abſunt, receptum eſt. Concordat item l.2. C. eod. tit. cuius uerba uide j. cauſa 6. in prin. Cõcordat itẽ l.8. §. ſed etſi quis. C. de præſcript. 30. annor. cuius uerba uide ſ. lib. 12. cap.5. except.14. in fine. Tertium exemplum eſt, ſi aliquis in bona abſentis non defenſi miſſus ſit. Quod exemplum proponitur d. §. ſed & ſi quis. Quartum exemplũ eſt, ſi alius damni infecti nomine in ædes abſentis ſit miſſus. Quod exemplum proponitur l.15. §. ſi damni. ff. ex quib. cauſis maiores, his uerbis: Si damni infecti miſſum ſit in ædes militis: ſiquidem præſente eo iuſſit Prætor poſſideri, non reſtituitur: ſi uerò abſente eo, dicendum ſubueniri ei debere. Quintum exemplum eſt, ſi bona abſentis uendita ſunt. Quod proponitur l.4. C. de reſtitut. militum, his uerbis: Ignorare non debes, eorum qui reipub. cauſa ſine dolo malo abſunt, ſi abſentes boni uiri arbitratu non defendũtur, bona tantùm poſſideri: uẽditionem autem in id tempus differri, quo reipub. cauſa abeſſe dierint. Concordat l.5. C. eod. tit. his uerbis: Neque reipub. cauſa abſentibus, nec alijs maioribus ad titulũ in integrum reſtitutionis pertinentib. præſcriptionem quinquennij poſt factã à fiſco uenditionem obeſſe poſſe, manifeſtũ eſt. Concordat item l.6. C. eod. tit. his uerbis: Si cùm militarib. laboribus operam dares, creditores tui hęredes poſſeſsiones ſibi obligatas diſtraxerunt: poteris adito præſide prouinciæ in integrum reſtitutionẽ impetrare, retractaq́; uenditione recipies poſſeſsionem, oblato à te debito, uel precio, ſi minus debito fuiſſet. Sextum exemplũ eſt, ſi quis abſens non potuit adire hæreditatem delatam, uel iubere filiũ ſuum hæredẽ inſtitutum adire. Quod exemplũ proponitur l.30. in prin. ff. de adquir. hered. cuius uerba uide ſ. lib.29. cap.13. exc.12. repl.16. Septimũ exemplũ eſt, ſi propter abſentiã ſuã quis conditioni legato uel ſtipulationi adiectæ non paruit: ideoq́; ex teſtamẽto uel ex ſtipulatu actionẽ amiſerit, uel obligari cœperit. Quod exẽplũ proponitur l.17. in fine. ff. ex quib. cauſis maiores, his uerbis: Eũ cui ſic legatũ ſit, In annos ſingulos, quib. in Italia erit: reſtituendũ ut capiat, atq; ſi in Italia fuiſſet, Labeo ſcribit, & Iulianus lib. IIII. & Pomponius lib. XXXI. probant. Nõ enim dies actionis exijt, ut Prætoris auxiliũ neceſſariũ ſit: ſed cõditio in cauſa eſt. Concordat l.41. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. lib. 32. cap.8. cauſa 42. exc.7. Cõcordat item l.43. ff. eod. tit. his uerbis: Si qs ſtipulatus ſit in annos ſingulos, quos in Italia eſſet uel ipſe uel ꝓmiſſor, & alterutrer reipub. cauſa abeſſe cœperit, officiũ Prętoris eſt introducere utilẽ actionẽ. Eadem dicemus, etſi ita cõcepta ſtipulatio fuerit, Si quinquẽnio proximo Romę fuerit: uel ita, Si non fuerit, centum dare ſpondes? Planè propoſitæ cauſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi nõ reipub. cauſa, uel propter aliquã earũ cauſarum, de quib. in cauſis proximè ſequentibus dicetur, abfuerit. Hæc exceptio elicitur ex uerbis edicti ſ. propoſiti, in quo certæ quædã abſentiæ cauſæ ponũtur. Cõcordat l.38. §. tãdiu. ff. ex quib. cauſis maior. cuius uerba uide j. exc.3. Item cõcordat l.4. in fine. ff. eod. tit. cuius uerba uide d. exc.5. Itẽ cõcordat l.21. §. & erit notãdũ. ff. eod. tit. cuius uerba uide j. cauſſa 12. in prin. Planè huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi teſtimonij, cognitionis uel appellatiõis cauſa abfuerit. Quæ replicatio approbatur l.26. §. fin. ff. ex quib. cauſis maiores, his uerbis: Si teſtimonij cauſa ſit euocatus qs ex qualibet ꝓuincia, uel in urbẽ, uel ad principe: huic ſubueniri, ſępiſsime reſcriptũ eſt. Sed & his qui cognitionis gratia, uel appellationis peregrinati ſunt, ſimiliter ſubuenitur. Et generaliter, quotieſcũq; quis ex neceſsitate, nõ ex uolũtate abfuit: dici oportet, ei ſubueniendũ. Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi qs in ius uocatus nõ defendatur. Huic enim nõ prodeſt, quãuis appellatiõis cauſa abſit. Quæ duplicatio approbatur l.1. cum lege ſequẽte ff. cũ qui appellauerit, etc. cuius uerba uide ſ. lib.16. ca.14. reg.9. Altera replicatio eſt: Niſi ex neceſsitate, nõ ex uolũtate abſit. Hæc replicatio approbatur uerbis d.l.26. § fin. paulo ſuperius propoſitis hiſce: Quotieſcunque quis ex neceſsitate, non ex uoluntate abfuit: dici oportet, ei ſubueniendum. Tertia replicatio eſt: Niſi ex alia probabili cauſa quis abfuerit.

Hæc replicatio approbatur l.28. in prin.ff. ex quibus cauſis maiores, his uerbis: Etſi quis de cauſa probabili abfuerit, delibarare deber Prætor, an ei ſubueniri debear: (puta ſtudiorū cauſa) forte ꝓcuratore dafuncto, no decipiatur ꝑ iuſtiſsimā abſentiæ cauſam. *Concordat l.26.§. item inquit.ff.eod.tt.cuius uerba uide J.cauſa 22. Altera propoſitæ cauſæ exceptio eſt. Niſi propter relegationē abfuit. Hæc exceptio approbatur, ſimul et diſtinguitur d.l.26.§.1. his uerbis:* Aduerſus relegatū reſtitutionē faciendā ex generali clauſula, Pomponius sit. Sed non & ipſi cōcedēdū: qa potuit ꝓcurarorem relinquere. Ex cauſa tamē puro etiā ipſi ſuccurrendū. *Concordat l.20. in prin.ff de maior. 25. annis. cuius uerba uide ſ. cap.prox.queſt.4.cauſa 12.exc.4. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi cauſa cognita iudici aliter uidebitur. Quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Ex cauſa tamen puto etiam ipſi ſuccurrendū. *Concordat l.40.ff.ex quib.cauſis maior.his uerbis:* Quod eo temporé, quo in inſula qs fuir ex pœna ei irrogata, cuius reſtitutionā à Principe impetrauit, ab alio uſurpatū ex bonis q̄ non adépta erant, ꝓbatū fuerit: ſuæ cauſæ reſtituendum eſt. *Tertia exceptio eſt: Niſi abſens procuratorem habuit. Hæc exceptio approbatur l.19.ff.ex quibus cauſis maiores, his uerbis:* Is qui reipub.cauſa abfuturus erat, ſi procuratorem reliquerit, per quē defendi potuir: in integrum uolens reſtitui non audietur. *Concordat l.1 ff.de in integr.reſtitut. cuius uerba uide ſ.cap.4.queſt.4.except.gener.20. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi procurator fuerit defunctus. Quæ replicatio approbatur l.28.in prin.ff.ex quib.cauſis maior. cuius uerba uide ſ.except.1.repl.3. Altera replicatio eſt: Niſi abſens legatione pro ciuitate fungatur: hic enim quamuis habuerit procuratorem præſentem, nihilominus reſtituitur. Quæ replicatio approbatur l.26.§.item inquit.ibi: & ſæpiſsime ff.eod tt.cuius uerba uide J.cauſa 22. Tertia replicatio eſt: Niſi abſens in hoſtium ſit poteſtate: huic enim quamuis curator bonis ſit conſtitutus, nihilominus reuerſus poteſt petere in integrū reſtitutionē. Quæ replicatio approbatur l.15.in prin.ibi: ego autē.ff.d.tt.cuius uerba uide J.cauſa 11.in prin. Quarta exceptio eſt: Niſi abſens procuratorē dare potuit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.26.§.1.ff.ex quib.cauſis maiores.cuius uerba uide ſ.exc.2. Quinta exceptio eſt: Niſi cauſa abſentiæ fuerit finita. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.18.§.tamdiu.ff.d.tt.his uerbis:* Tamdiu reipub. cauſa abeſſe quis uidebitur, quamdiu officio alicui præeſt. Quòd ſi finitum fuerit officiū, iam deſinit abeſſe reipub.cauſa. Sed ad reuertendum illi tempora cōputabimus ſtatim atque deſijt raipub.cauſſa abeſſe, quibus reuerti in urbem potuit: & erit moderatum tempora ei dare, quæ lex reuertentibus præſtitit. Quare ſi quid exceſſerit ſuæ cauſſa, non dubitabimus id tempus el noo proficere: habitaque dinumeratione temporis quo reuerti debuit, ſtatim eū dicemus deſijſſe reipub.cauſſa abeſſe. Planè ſi infirmitate impeditus, continuare iter non potuir: habebitur ratio humanitatis, ſicuti haberi ſolet & hyemis, & nauigationis, & cæterorum quæ caſu contingunt. *Cōcordat l.4 ff.eod.tt.his uerbis:* Hoc capite adiuuantur hi qui reipub.cauſſa ſine dolo malo abſuiſſent. Dolum malum eò pertinere accepi, ut qui reuerti poſſet, neque reuerteretur: io eo quod per id tēpus aduerſus eum factum eſſet, non adiuuetur. Veluti ſi alterius grandis commodi caprandi gratia id ágerit, ut reipub.cauſa abeſſet, reuocetur ab iſto priuilegio. *Concordat item l.17.ff.eod.tt.his uerbis:* Hi qui in ꝓuincia ſua ultra tēpus à conſtitutionibus conceſſum adſident, ex publica cauſa abeſſe non intelliguntur. *Huius exceptionis replicatio prima eſt, quoad tempus itineris huc illuc proficiſcendi. Quæ replicatio approbatur uerbis d.l.18.ſ.propoſitis hiſce:* Sed ad reuertendum illi tempora cōputabimus, &c. *Concordat l.12.ff.eod.tt.his uerbis:* Abeſſe reipub.cauſſa intelligitur & is qui ab urbe ꝓfectus eſt, licet nondum prouinciam exceſſerit. Sed & is qui exceſsit, donec in urbem reuertatur. Et hoc etiam ad proconſules legatosq; eorum, & ad eos qui prouincijs præſunt, procuratoresúe principumq́ io prouincijs tenentur, pertinet: & ad tribunos militum, & præfectos, & comites legatorum, qui ad ærarium, aut in commentarium principis relati ſunt. *Cōcordat itē l.35.§.ſimiliter, cum ſequentib.ff.eod tt. cuius uerba uide J. cauſſa 3.in prin. Altera replicatio eſt, quoad tempus quo ob ualetudinem uel tempeſtatem reuerti non poteſt. Quæ replicatio approbatur uerbis d.l.18.ſ.propoſitis hiſce:* Planè ſi infirmitate impeditus, &c. *Sexta exceptio eſt: Niſi aduerſarius quoq; reipub. uel ex alia ſimili cauſa abfuerit. Hæc exceptio reprobatur l.ult.ff.ex quib.cauſis maior.his uerbis:* Qui reipub. cauſſa abſuit, etiam aduerſus eū qui pariter reipub.cauſa abſuit, reſtituēdus eſt, ſi aliquid damni iuſtè queritur. *Septima exceptio eſt: Niſi idem damnum & præſens erat paſſurus. Hæc exceptio approbatur l.44.ff.d.tt.his uerbis:* Is qui reipub. cauſſa abeſt, in aliqua re læſus non reſtituitur, in qua etiamſi reipub.cauſſa non abſuiſſet, damnum erat paſſurus. *Octaua exceptio eſt: Niſi non de damno uitando, ſed de lucro captando abſens agat. Hæc exceptio approbatur l.18.ff.d.tt.his uerbis:* Sciendum eſt, quòd in ijs caſibus reſtitutionis auxilium maioribus damus, in quibus rei duntaxat perſequendæ gratia queruntur: non cum & lucri faciendi cauſſa ex alterius pœna uel damno, auxiliū ſibi impertiri deſiderant.

ſiderát Hui⁹ exceptiōis replicatio hæc eſt: *Niſi ſine alterius dãno abſens lucrari potuit. Quæ replicatio elicitur ex uerbis iam propoſitis hiſce:* Ex alterius pœna uel damno. *Concordat l.27.ff.eod.tt.his uerbis:* Siue quid amiſerit, ſiue lucratus non ſit, reſtitutio facienda eſt, etiamſi non ex bonis quid amiſſum ſit. *Huius exemplum proponitur l.17.§.cum quoq;.ff.d.tt. cuius uerba uide ſ. ead. cauſſa, exemplo 7. Aliud exemplum uide ead. cauſa, exemplo 6. Nona exceptio eſt: Niſi à defuncto geſtum ſit, cui abſens ſucceßit. Hæc exceptio approbatur l.7.C. de reſtitut. militum, his uerbis:* Quæ à patre geruntur, non decet pro diſciplina militari à filijs ad irritum reuocari: præſertim cum nec patrem tuum in rebus humanis agentem adfirmes conqueſtum fuiſſe ſuper huiuſmodi contractu. *Decima exceptio eſt: Niſi cum potuiſſet abſens, uel antequam abiret, uel reuerſus, interrumpere uſucapionem uel præſcriptionem, id facere neglexit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.15.§.fin. cum lege ſequente.ff.ex quibus cauſis maiores, his uerbis:* Quod ſimpliciter Prætor edixit, Poſteauè: ita accipiendum eſt, ut ſi inchoata ſit bonæ fidei poſſeſſoris detentio ante abſentiam, finita autem eo reuerſo: reſtitutionis auxilium locum habeat, non quandocunq;: ſed ita demum, ſi intra modicum tẽpus, quàm redijt, hoc contingat: id eſt, dum hoſpitium quis conducit, ſarcinulas cõponit, quærit aduocatum. Nam eum qui differt reſtitutionẽ, non eſſe audiendum, Neratius ſcribit. Nõ enim negligentibus ſubuenitur, ſed neceſſitate rerum impeditis. Totumq; illud arbitrio Prætoris temperabitur: id eſt, ut ita demum reſtituat, ſi non negligentia, ſed temporis anguſtia non potuerunt litẽ conteſtari. *Hæc de prima cauſſa, eaq; generali in integrum reſtitutionis maiorum. Huius cauſſæ nunc aliquot ſpecies ſequuntur.*

II *Cauſſa: Si eius qui metus cauſſa abeſt, ius leſum ſit. Hæc cauſa approbatur uerbis edicti ſ. eod. cap. in prin. propoſitis hiſce:* Si cuius quid de bonis deminutum erit, cum is metu, &c. *Concordat l.2. in fine.ff.ex quib. cauſis maiores, his uerbis:* Hoc capite adiuuantur in primis hi qui metus cauſa abſuiſſent: ſcilicet ſi non ſuperuacuo timore deterriti abfuiſſent. *Declaratur hæc cauſa l.1.ff.eod.tt.his uerbis:* Metus cauſa abeſſe uidetur, q iuſto timore mortis, uel cruciatus corporis conterritus abeſt: & hoc ex affectu eius intelligitur. *Huius cauſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi meticuloſus rẽ nullã fruſtra metuerit. Hæc exceptio approbatur uerbis d.l.2.iã propoſitis hiſce:* Scilicet ſi nõ ſuperuacuo timore deterriti abſuiſſent. *Concordat d.l.3. in fine, his uerbis:* Non ſufficit quolibet terrore adductum timuiſſe, ſed huius rei diſquiſitio iudicis eſt. *Altera exceptio eſt: Niſi dolo malo metus cauſa abſit. Hæc exceptio approbatur l.5.ff.d.tt. his uerbis:* Adiectio doli mali ad reipub. cauſſa abſentes refertur, non ad eum qui metus cauſa abeſſet: quoniam nullus metus eſt, ſi dolus intercedit. *Reliquas exceptiones uide ſ. cauſa prox.*

III. *Cauſa: Si eius qui reipub. cauſſa abfuit, ius leſum ſit. Hæc cauſa approbatur uerbis edicti ſ. eod. cap. in prin. propoſitis hiſce:* Aut ſine dolo reipub. cauſſa abeſſet. *Concordat l.182.ff. de reg. iuris, his uerbis:* Abſentia eius qui reipub. cauſa abeſt, neq; ei, neq; alij damnoſa eſſe debet. *Concordat item l.2.C. de reſtitut. militum. cuius uerba uide ſ. quæſt.7.reg.1. Sanè qui reipub. cauſſa dicantur uel non dicantur abeſſe, definitur l.32. ibi: & hos etiam.ff. ex quibus cauſis maiores. cuius uerba uide ſ. cauſa 1. except.5. repl.2. Concordat l.33.ff.eod.tt. his uerbis:* Eos qui notis ſcribunt acta præſidum, reipub. cauſa non abeſſe certum eſt. Militum medici (quoniam officium quod gerunt, & publicè prodeſt, & fraudem eis adferre non debet) reſtitutionis auxilium implorare poſſunt. *Item concordat l.14. in fine.ff.eod.tt. his uerbis:* Qui operas in publicum, quod uectigalium cauſſa locatum eſt, dat: reipub. cauſa non abeſt. *Concordat item l.35.ff.eod.tt. his uerbis:* Qui mittuntur ut milites ducerent, aut reducerent, aut legẽdi curam gererent: reipub. cauſa abſunt. hi quoq; qui miſſi ſunt ad gratulandũ Principi. Item procurator Cæſaris, non ſolùm cui rerum prouinciæ cuiuſq; procuratio mãdata erat: ſed & is cui rerum, quamuis non omnium. Itaq; plures ibi procuratores diuerſarum rerum reipub. cauſſa abeſſe intelliguntur. Præfectus quoque Aegypti reipub. cauſſa abeſt, quiuè aliam ob cauſſam reipub. gratia extra urbẽ abierit. Sed & in urbanicis militibus idem diuus Pius conſtituit. Quæſitũ eſt & de eo qui ad compeſcẽdos malos homines miſſus eſt, an reipub. cauſa abeſſet? Et placuit, reipub. cauſſa eum abeſſe. Item paganum qui in expeditionem conſularis iuſſu tranſierat, ibiq; in acie ceciderat: hæredi enim eius ſuccurrẽdũ eſt. Qui reipub. cauſſa Romam profectus eſt, abeſſe reipub. cauſſa uidetur. Sed & ſi extra patriam ſuam reipub. cauſſa profectus ſit, etiamſi per urbẽ ei iter competit: reipub. cauſſa abeſt. Similiter qui in prouincia eſt, ut primùm aut domo ſua profectus eſt: aut cum in eadem p̄uincia degit, reipub. adminiſtrandę cauſſa: ſimulatq; agere rẽpub. cœpit, ad ſimilitudinẽ abſentis habetur. Et dũ eat in caſtra, ac redeat miles, reipub. cauſſa abeſt: quòd & eundum ſit in caſtra militaturo, & redeundum. Viuianus ſcribit, Proculum reſpondiſſe, militem qui cum commeatu abſit, dũ domũ uadit, aut redit, reipub. cauſſa abeſſe:

dũ domi ſit, nõ abeſſe. *Cõcordat it&l. penult. ff. eod. tt. bis uerbis:* Milites omnes, qui diſcedere à ſignis ſine periculo non poſſunt, reipub. cauſſa abeſſe intelliguntur. *De mulieribus comitantib. maritos ſuos reipub. cauſſa abſentes, proponitur l. 5. C. de uxorib. militum, his uerbis:* Téporalibus actionibus excluſis mulierib. quæ cum maritis reipub. cauſa abſentibus peregrinatæ ſunt, ad exemplum militũ ſubueniri ſolere, non eſt incognitum. *Concordat l. 1. C. eod. tt. bis uerbis:* Ei quæ diuriſsimè fuit cum marito, qui militiæ operá daret, non officit præſcriptio longi temporis. Sed quia huiuſmodi diutinæ abſentiæ cõmenta callidè adhibita atq; compoſita obeſſe omnino non debent: decernimus, ut ſi talis mulier domum ad ſe pertinere monſtrauerit, quæ in abſentia eius uendita eſt: refuſo precio quod reuera ſolutum eſt, eandem recipiat. *Planè propoſitæ cauſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi dolo malo reipub. cauſa abſuerit. Quæ exceptio approbatur uerbis edicti ſ. propoſitis hiſce:* Aut ſine dolo reipub. cauſa abeſſet. *Declaratur hæc exceptio exemplis l. 4. ff. ex quib. cauſis maior. cuius uerba uide ſ. cauſa 1. except. 5. Alia exempla proponũtur l. 5. in prin. ff. eod. tt. cuius uerba uide j. except. prox. Secunda exceptio eſt: Niſi data opera adfectauerit, uel ſui lucri aut litis gratia reipub. cauſſa abfuerit. Hæc exceptio approbatur d. l. 5. in prin. his uerbis:* Dolum malum eò pertinere accepimus, ut qui data opera & ſine lucro hoc adfectauerit, uel qui maturius profectus eſt, uel litis gratia cœpit reipub. cauſa abeſſe: reuocetur ab iſto priuilegio. *Concordat l. 36. ff. eod. tt. cuius uerba uide j. except. prox. Item concordat l. 42. ff. eod. tt. his uerbis:* Non uerè dicitur reipub. cauſa abeſſe, q ſui priuati negocij cauſa in legatione eſt. *Tertia exceptio eſt: Niſi ſponte, nõ coactus reipub. cauſſa abſuerit. Hæc exceptio approbatur d. l. 36. his uerbis:* Reipub. cauſa abeſſe eos ſolos intelligimus, qui non ſui commodi cauſa, ſed coacti abſunt. *Concordat l. 26. §. fin. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. cauſa 1. except. 1. in prin. Quarta exceptio eſt: Niſi maturius ſit profectus. Hæc exceptio approbatur uerbis d. l. 5. in prin. paulo ſuperius propoſitis hiſce:* Vel qui maturius profectus eſt. *Quinta exceptio uidetur: Niſi nondum Italiam exceſſerit, uel prouinciã egreſſus ſit. Hæc exceptio reprobatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. cauſa 1. except. 5. repl. 1. Concordat l. 7. ff. de legationibus. cuius uerba uide ſ. lib. 5. cap. 2. quæſt. 1. exc. 15. repl. 5. dupl. 1. tripl. 7. Sexta exceptio eſt: Niſi præſens, nõ abſens reipub. operam dederit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 5. in fine, cum duabus legibus ſequentib. ff. ex quib. cauſis maiores, his uerbis:* Qui Romæ reipub. operam dant, reipub. cauſa non abſunt: ut ſunt magiſtratus. Milites planè, qui Romæ militant, pro reipub. cauſa abſentib. habẽtur. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi miles præſens in militia degat. Hæc replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Milites planè, &c. *Cõcordat l. 15. §. ſed & in urbanicis. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. ead. cauſſa, in prin. Altera replicatio eſt: Niſi adſeſſor præſens adſideat. Hæc replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 38. in prin. ff. eod. tt. bis uerbis:* Si cui in prouincia ſua princeps adſidere ſpeciali beneficio permiſerit: puto eum reipub. cauſa abeſſe. Quòd ſi non ex permiſsione hoc fecerit: conſequenter dicemus, cum crimen admiſit, non habere eum priuilegia eorũ qui reipub. cauſa abſunt. *Septima exceptio eſt: Niſi cõtra leges & iuris formam reipub. det operam. Hæc exceptio approbatur exemplo d. l. 38. in prin. uerbis iam propoſitis hiſce:* Quòd ſi non ex permiſsione, &c. *Octaua exceptio eſt: Niſi ſeruus reipub. cauſa abſit. Hæc exceptio approbatur l. ult. ff. de reg. iuris, bis uerbis:* Seruus reipub. cauſa abeſſe non poteſt. *Reliquas propoſitæ cauſæ exceptiones uide ſ. cauſa 5.*

IIII. *Cauſa: Si abſentis militis ius ſit læſum. Hæc cauſa ſpecies eſt proximè precedẽtis cauſæ, & ſpecialiter approbatur l. penult. ff. ex quib. cauſis maiores. cuius uerba uide ſ. cauſ. prox. in prin. Cõcordat l. 1. cum legib. ſequentib. C. de tẽpor. in integr. reſtitut. quarũ uerba uide ſ. cap. 1. quæſt. 5. reg. 1. exc. 1. Huius cauſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi miles in cõmeatu agat. Hæc exceptio approbatur l. 34. in prin. ff. ex quibus cauſis maiores, bis uerbis:* Miles cõmeatu accepto, ſi domi ſuæ eſt, reipub. cauſa abeſſe nõ uidetur. *Cõcordat l. 1. ff de re militari, bis uerbis:* Miles q in cõmeatu agit, non uidetur reipub. cauſſa abeſſe. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi quoad illud tẽpus, quo domũ uadit ac redit. Quæ replicatio approbatur l. 15. §. fin. ff. ex quib. cauſis maiores. cuius uerba uide ſ. cauſſa prox. in prin. Altera exceptio eſt: Niſi citra expeditionẽ degat miles. Hæc exceptio approbatur l. ult. C. de reſtitut. militũ, bis uerbis:* Sancimus, ijs ſolis q in expeditionib. occupati ſunt, ea tantũmodo tẽpora, q̃ in eadẽ expeditione percurrunt, tã in exceptionib. declinãdis, q̃ in petẽdis in integrum reſtitutionibus, eis opitulari: illis temporibus, per quæ citra expeditionis neceſsitatem in alijs locis, uel in ſuis ædibus degunt, minimè eos ad uindicanda memorata priuilegia adiuuantibus. *Huius exceptionis replicationes uide ſ. cauſſa 1. exceptione 5. Sed & plures propoſitæ cauſſæ exceptiones uide ſ. cauſſa prox. itẽ d. cauſſa 1.*

V. *Cauſſa: Si eius qui legationis nomine abeſt, ius ſit læſum. Hæc cauſa approbatur l. 8. ff. ex quibus cauſis maiores, bis uerbis:* Legatis quoque municipiorũ ſuccurritur ex principũ Marci & Cõmodi cõſtitutione. *Cõcordat l. 26. §. item inquit Prætor. ibi. utputa legat. ff. eod. tt. cuius uerba uide j.*

1

de ȝ. cauſſa 22. Item *concordat l.1. C.quib. ex cauſsis maiores. cuius uerba uide ȝ.cauſſa 2. exemplo 1. Huius cauſſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi ſponte, nõ coactus legatione ſit functus. Hæc exceptio approbatur l.14. ff. de legationib. his uerbis:* Qui liber à legatione abeſt, non uidetur reipub. cauſſa abeſſe: hic enim non publici commodi cauſſa, ſed ſui abeſt. *Altera exceptio eſt: Niſi non publici, ſed ſui commodi cauſſa legatione fungatur. Hæc exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Hic enim nõ publici, &c. *Concordat l.42. ff. ex quib. cauſsis maiores. cuius uerba uide ȝ. cauſſa 3. except.2. Reliquas exceptiones uide ȝ. cauſſa 1 & 3.*

VI. *Cauſſa: Si eius qui in uinculis eſt, aut in cuſtodia, ius læſum ſit. Hæc cauſſa approbatur uerbis edicti ȝ. eod. cap. in prin. propoſitis hiſce:* Siue in uinculis, ſeruiture, hoſtiumúe poteſtate, &c. *Cõcordat l.9. cum lege ſequente. ff. ex quib. cauſsis maiores, his uerbis:* Succurritur etiam ei qui in uinculis fuiſſet. Quod non ſolùm ad eũ pertinet, qui publica cuſtodia coercetur: ſed ad eum quoq; qui à latronibus, aut prædonibus, uel potentioribus ui oppreſſus, uinculis coerceatur. Vinculorum autem appellatio latius accipitur. Nam etiam incluſos (ueluti latumijs) uinctorũ numero haberi placet: quia nihil intersit, parietibus an cõpedibus teneatur. Cuſtodiam autem ſolã publicã accipi, Labeo putat. In eadẽ cauſſa ſunt, & qui à militibus, ſtatoribusq;, uel à municipalibus miniſterijs adſeruantur: ſi probentur rei ſuæ ſupereſſe non potuiſſe. *Concordat itẽ l.2. C. quibus ex cauſsis maiores, his uerbis:* Si idcirco apud arbitrum præſentiam tui facere non potuiſti, quòd ſub cuſtodia militari iuſſu præſidis detinebaris, idq; in ueritate eſſe præſidi prouinciæ probaueris: accipies cauſſæ inſtaurationem.

VII. *Cauſſa: Si eius qui ſine dedecore in publico apparere non poteſt, ius ſit læſum. Hæc cauſſa approbatur l.10. in fine. ff. ex quib. cauſsis maiores, his uerbis:* In uinculis etiam eos accipimus, qui ita alligati ſunt, ut ſine dedecore non poſſint in publico apparere.

VIII. *Cauſſa: Si eius qui ſub fideiuſſorum datione abeſt, ius læſum ſit. Hæc cauſſa approbatur l.28. §.1. ff. d. ti. his uerbis:* Si quis nec in cuſtodia, nec in uinculis ſit, ſed ſub fideiuſſorum ſatiſdatione, & dum propter hoc, quòd recedere non poteſt, captus ſit: & reſtituetur, & aduerſus eum dabitur reſtitutio.

IX. *Cauſſa: Si eius qui in ſeruitute fuit, ius ſit læſum. Hæc cauſſa approbatur uerbis edicti ȝ. eod. cap. in prin. propoſitis hiſce:* Siue in uinculis, ſeruitute, &c. *Cõcordat l.11. ff. ex quib. cauſsis maiores, his uerbis:* Ei quoq; ſuccurritur, qui in ſeruitute fuerit: ſiue bona fide ſeruiat homo liber, ſiue detentus. *Huius cauſſæ exceptio prima, ſumpta ex cauſſa & modo ſeruitutis, reprobatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Siue bona fidè ſeruiat homo liber, ſiue detentus. *Altera exceptio eſt: Niſi de ſtatu ſuo litiget. Hæc exceptio approbatur l.12. ff. d. ti. his uerbis:* Is qui de ſtatu ſuo litigat, ex quo lis inchoata eſt, hoc edicto non cõtinetur. tamdiu igitur in ſeruitute eſſe uidebitur, quamdiu non eſt eiuſmodi lis cœpta. *Tertia exceptio eſt: Niſi ſeruus, non liber, dum in ſeruitute fuit, damnum aliquod paſſus ſit. Hæc exceptio approbatur l.13. ff. d. ti. his uerbis:* Rectè Labeo ait, Eum non contineri, qui liber & hæres inſtitutus eſt, antequã ſit hæres: quia nec bona habet, & Prætor de liberis loquitur hominibus. puto tamen filiumfamiliàs in caſtrenſi peculio pertinere ad hoc edictum.

X. *Cauſſa: Si filij, dum fuit in patris poteſtate, ius ſit læſum in peculio caſtrenſi. Hæc cauſſa approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Puto tamen filiumfamiliàs in caſtrenſi peculio pertinere ad hoc edictum.

XI. *Cauſſa: Si eius qui apud hoſtes fuit, ius ſit læſum. Hæc cauſſa approbatur uerbis edicti ȝ. eod. cap. in prin. propoſitis hiſce:* Hoſtiumúe poteſtate eſſet, &c. *Cõcordat l.14. ff. ex quib. cauſsis maior. his uerbis:* Item ei ſuccurritur, qui in hoſtiũ poteſtate fuit, id eſt ab hoſtibus captus. Nam transfugis nullum credendum eſt beneficium tribui, quibus negatum eſt poſtliminium. Poterant tamen qui in hoſtium poteſtate eſſent, & illa parte edicti cõtineri, quæ loquitur de his qui in ſeruitute fuerint. *Concordat l.15. in prin. ff. eod. ti. his uerbis:* Ab hoſtib. captis poſtliminio reuerſis ſuccurritur, aut ibi mortuis: quia nec procuratorẽ habere poſſunt, cùm alijs ſupraſcriptis per procuratorem poſsit ſubueniri: præter eos qui in ſeruitute detinentur. Vlpianus. Ego autẽ etiã nomine eius qui in hoſtium poteſtate eſt, ſi curator (ut plerunq;) fuerit bonis cõſtitutus, auxilium competere exiſtimo. *Huius cauſſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi ad hoſtes transfugit. Hæc exceptio approbatur uerbis d. l.14. iam propoſitis hiſce:* Nam transfugis nullum credendum eſt beneficium tribui, quibus negatum eſt poſtliminium. *Altera exceptio uidetur: Niſi apud hoſtes mortuus ſit. Sed hæc exceptio reprobatur uerbis d. l.15. in prin. iam propoſitis hiſce:* Aut ibi mortuis, &c. *Tertia exceptio uidetur: Niſi curator bonis captiui fuerit conſtitutus. Sed & hæc exceptio reprobatur uerbis d. l.15. in prin. iam propoſitis hiſce:* Ego autem etiam, &c. *De qua re uide ȝ. quoq; cauſſa 2. exception.3. repl.3. Quarta exceptio uidetur: Niſi non ab hoſtibus captus, ſed apud eos natus ſit. Sed & hæc exceptio reprobatur d. l.15. §. non minus, his uerbis:* Non minus ab hoſtib. capto, quàm ibi nato, qui poſtliminium habet, ſuccurſum uidetur. *Quinta exceptio eſt: Niſi cum rem alienam uſurpare quis cœpiſſet, ab hoſtibus captus ſit, & ita uſucapio*

interrupta. hoc enim caſu ab hoſtibus reuerſus non reſtituitur aduerſus illam interruptionem. quæ exceptio approbatur l.19.§.fin. cum lege ſequente. ff. ex quib. cauſſis maiores, his uerbis: Si emptor, priuſquã per uſum ſibi adquireret, ab hoſtib. captus ſit: placet interruptam poſſeſsionem poſtliminio non reſtitui: quia hæc ſine poſſeſsione non cõſtitit. Poſſeſsio autem plurimum facti habet: cauſſa uerò facti non cõtinetur poſtliminio. Nec utilem actionem tribui ei oportet: cum ſit iniquiſsimũ, auferre dominium quod uſus non abſtulit. nec enim intelligitur amiſſum, quod ablatũ alteri nõ eſt. *Concordat l.21.§.is autem. ff. eod. tt. cuius uerba uide 3. lib.22. cap.2. except.6. in prin. Sexta exceptio eſt: Niſi poſſeſsio per captiuitatem ſit amiſſa. Sed hæc exceptio reprobatur d.l.23.§. item ei, his uerbis:* Ei qui per captiuitatem fundi poſſeſsionẽ, uel uſusfructus quaſi poſſeſsionẽ amiſit: ſuccurrendum eſſe, Papinianus ait. Et fructus quoq; medio tempore ab alio ex uſufructu perceptos, debere captiuo reſtitui, æquum putat. *Reliquas exceptiones uide 3. cauſſa 1.*

XII. *Cauſſa: Si propter abſentiam aduerſarij, ius alicuius læſum ſit. Hæc cauſſa approbatur uerbis edicti 3. eod. cap. in prin. propoſitis hiſce:* Item ſi quis quid uſu feciſſe ſuum, aut quod nõ utẽdo amiſſum ſit, cõſecutus eſſe, actioneúe qua ſolutus ob id quòd dies eius exierat, cum abſens non defenderetur, inúe uinculis eſſet, ſecumúe agẽdi poteſtatẽ non faceret, &c. *Concordat l.1. in prin. ff. ex quib. cauſſis maiores, uerbis 3. quæſt.2. propoſitis hiſce:* Nec nõ & aduerſus eos, qui uel abſentes reipub. cauſſa fuerant, uel apud hoſtes detenti, ſuccurritur, &c. *Cõcordat itẽ l.21. in prin. ff. eod. tt. his uerbis:* Itẽ (ait prætor) ſi quis quid uſu ſuõ feciſſe, aut quod non utẽdo amiſſum ſit, cõſecutus eſſe: actioneúe qua ſolutus ob id, quòd dies eius exierit, cum abſens nõ defenderetur. Quam clauſulam Prætor inſeruit, ut quẽadmodum ſuccurrit ſupradictis perſonis, ne capiãtur: ita & aduerſus ipſas ſuccurrat, ne capiant. Et erit notandũ, quòd plus prætor expreſsit, cum aduerſus eos reſtituit, quàm cùm ipſis ſubuenit. Nã hic non certas perſonas enumerauit, aduerſus quas ſubueniat, ut ſuprà: ſed adiecit clauſulã, qua omnes qui abſentes nõ defendũtur, cõplexus eſt. *Concordat item d.l.21.§. hæc autem, in fine. cuius uerba uide 3. excep.6. Concordat item l.22 in fine. ff eod. tt his uerbis:* Sicut damno abſentes Prætor adfici nõ uult, ita lucrũ facere non patitur. *Item concordat Inſt. de actionib.§. rurſus ex diuerſo, his uerbis:* Si quis cum reipub. cauſſa abeſſet, uel in hoſtium, &c. *Item concordat l.182. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide 3. cauſſa 3. in princip. Huius cauſſæ exceptio prima, ſumpta ex cauſſa abſentiæ, reprobatur uerbis d.l.21. iam propoſitis hiſce:* Et erit notandum, quòd plus prætor, &c. *Altera exceptio eſt: Niſi Romæ fuerit aduerſarius. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.28.§. ſi cum in prouincia. ff. ex quib. cauſſis maiores, his uerbis:* Si cum in prouincia domicilium haberes, eſſes autem in urbe: an mihi annus cedat, quaſi experiundi poteſtatem habeam? Et ait Labeo, non cedere. Vlpianus. Ego autem puto hoc ita uerum, ſi ius reuocandi domum aduerſarius habuit: ſi minus, uideri eſſe experiundi poteſtatem: quia & Romę conteſtari litem potuit. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi aduerſarius domum reuocandi ius habuit. quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Ego autem puto, &c. *Ex quibus autem cauſſis domum reuocandi ius habeat, uide 3. lib.5. cap.2. except.15. repl.5. dupl.1. cum ſequentib. Tertia exceptio eſt, quòd non totius temporis, quod lege ad præſcribendum conſtituitur, reſtitutio fiat, ſed eius tantùm quod ſuperfuit, cum aduerſarius cœpit abeſſe. quæ exceptio approbatur l.24.§. quoties. ff. d. tt. his uerbis:* Quoties per abſentiam quis non toto tempore aliquem excluſit (utputa rem tuam poſſedi uno minus die, ſtatuto in uſucapionibus tempore) deinde reipublicæ cauſſa abeſſe cœpi: reſtitutio unius diei aduerſus me facienda eſt. *Quarta exceptio uidetur: Niſi & læſus abfuit. Sed hæc exceptio reprobatur l. ult. ff. ex quibus cauſſis maiores. cuius uerba uide 3. cauſſa 1. exception.6. Quinta exceptio uidetur: Niſi ſine dolo malo aduerſarius abfuit. Et hæc exceptio reprobatur l.50.§. ſi is qui, in fine. ff. eod. tt. his uerbis:* Licet ſine dolo malo abfuerit, & uſuceperit: tamen eius occurri oportet. *Sexta exceptio eſt: Niſi per ſubiectas ſibi perſonas, eaſq; præſentes, non per ſe adquiſiuit abſens. Hæc exceptio reprobatur l.21.§. hæc autem. ff. d. tt. his uerbis:* Hæc reſtitutio locum habet, ſiue per ſe, ſiue per ſubiectas ſibi perſonas uſu adquiſierint, qui abſentes non defendebantur: & id ſi nemo eorum extat defenſor. Nam ſi fuit procurator cum habuerit quem conueniam, non debeo inquietari. Cæterùm ſi non exiſtebat defenſor, æquiſsimum erit ſubueniri: eo potius, quòd qui non defenduntur (ſiquidem latitent) Prætor pollicetur ex edicto in bona eorum mittere: et ſi res exegerit, etiam diſtrahantur. ſi uerò non latitet, licet non defendantur, in bona tantùm mitti. *Septima exceptio uidetur: Niſi abſente defuncto, hæres eius præſens impleuerit uſucapionem. Sed & hæc exceptio reprobatur l.10. in prin. ff. d. tt. his uerbis:* Cum miles qui uſucapiebat, deceſſerit, & hæres impleuerit uſucapionem: æquum eſt, reſcindi quod poſtea uſucaptum eſt: ut eadẽ in hæ-

redibne

tedibus qui in uſucapionem ſuccedunt, ſeruanda ſunt: quia poſſeſsio defuncti quaſi coniuncta deſcendit ad hæredem, & plerúq; nódũ hæreditate adita cõpletur. *Octaua exceptio eſt: Niſi abſens defendebatur, uel procuratorem habuit. Hæc exceptio approbatur l.21.§.hæc autem. ibi: & ſi nemo. ff ex quib. cauſis maiores. cuius uerba uide paulo ſuperius except.6. Huius exceptionis replicatio prima hæc uidetur: Niſi defenſor ſe non ultrò obtulit. Hæc replicatio reprobatur d.l.21.§. defendi autem uerba uide* J. *except. prox. Altera replicatio eſt: Niſi defenſor iudicatum ſolui non ſatiſdet. Hæc replicatio approbatur d.l.21.§.fin. his uerbis:* Plena defenſio accipietur, ſi & iudicium non detrectetur, & iudicatum ſolui ſatiſdetur. *Nona exceptio eſt: Niſi læſus non interrogauerit amicos abſentis, an defendere abſentem uellet. Hæc exceptio approbatur l.22.ff.d.tt.his uerbis:* Sciendum eſt, non aliter hoc edictum locum habere, quàm ſi amici eius interrogati fuerint, an defendant: aut ſi nemo ſit, qui interrogari poteſt. Ita enim abſens defendi non uidetur, ſi actor ultrò interpellat, nec quiſquem defenſioni ſe offeret: eaque teſtatione complecti oportet. *Concordat d.§. defendi. his uerbis:* Defendi non is rentùm uidetur, cuius ſe defenſor ingerit: ſed & qui requiſitus ab actore, non eſt defenſioni defuturus. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi nemo ſit, qui nomine abſentis interrogari potuit. Hæc replicatio approbatur uerbis d.l.22. iam propoſitis hiſce:* Aut ſi nemo ſit, qui interrogari poteſt. *Huius replicationis duplicatio eſt: Niſi conteſtatio non ſit interpoſita. quæ duplicatio approbatur ibidem his uerbis:* Eaque teſtatione complecti oportet. *Decima exceptio uidetur: Niſi abſens rem uſucaptam alienauit. ſed hæc exceptio reprobatur l.30.§.ſi is qui. ff. ex quib. cauſis maiores, his uerbis:* Si is qui reipub. cauſa abfuit, uſuceperit, & poſt uſucapionem alienauerit rem: reſtitutio faciẽda erit. *Hæc de 12. cauſſa.*

XIII. *Cauſſa: Si propterea, quòd aduerſarius in uinculis uel cuſtodia fuerit, ius alicuius læſum ſit. Hæc cauſſa approbatur uerbis edicti ſ. cauſſa prox. in princip. propoſitis hiſce:* Inue uinculis eſſet, &c. *Concordat l.23. in prin. ff. d.tt. his uerbis:* Ait Prætor, Inue uinculis eſſet. hæc particula meritò adiecta eſt. fieri enim poterat, ut quia in uinculis præſens eſſet: uel uti in publica, uel in priuata uincula ductus. Nam & eum qui in uinculis eſt (ſi modò non ſit in ſeruitute) poſſe uſu adquirere, conſtet. Igitur & is qui in uinculis eſt, ſi defendatur: ceſſat reſtitutio. *Huius cauſſæ exceptio hæc eſt: Niſi aduerſarius defendebatur. quæ exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Igitur & is, qui, &c. *Sed & plures exceptiones uide ſ. cauſſa proxima.*

XIIII. *Cauſſa: Si propter captiuitatem aduerſarij ius alicuius læſum ſit. Hæc cauſſa approbatur d.l.23.§. hi planè, his uerbis:* Hi qui fuerunt in poteſtate captiui, uſu rem adquirere poſſunt ex re peculiari: & æquum erit, ex hac clauſula præſentibus ſubueniri, ſi cum non defenderentur, uſucaptum quid ſit. Sed etſi dies actionis, quæ aduerſus captiuum competebat, exierit: aduerſus eum ſuccurritur.

XV. *Cauſſa: Si propter relegationem aduerſarij ius alicuius læſum ſit. Hæc cauſſa approbatur l.26.§. 2 ff. ex quib. cauſis maiores. cuius uerba uide ſ. cauſſa 1. except. 2.*

XVI. *Cauſſa: Si propter infantiam uel furorem aduerſarij ius alicuius ſit læſum, uel quia ciuitas ſit. Hæc cauſſa approbatur l.22.§.fin. ff. d.tt. his uerbis:* Hoc edictũ etiam ad furioſos, & infantes, & ciuitates pertinere, Labeo ait. *Ait Iuriſcõſultus:* Hoc edictum. *Huius edicti uerba uide ſ. cauſſa 12. in prin. item ſ. eod. cap. in prin.*

XVII. *Cauſſa: Si propterea, quòd aduerſarius ſecum agendi poteſtatem non faceret, alicuius ius ſit læſum. Hæc cauſſa approbatur uerbis edicti ſ. eod. cap. in prin. propoſitis hiſce:* Secumúe agendi poteſtatem non faceret, &c. *Concordat l.23.§. deinde adijcit, cum duab. legib. ſequẽtib. ff ex quib. cauſis maiores, his uerbis:* Adijcit Prætor, Secũue agẽdi poteſtatẽ non faceret: ut ſi dũ hoc faciat, per uſum ſit adquiſitio impleta. uel quid ex ſu præſcriptio conrigerit: reſtitutio cõcedetur. meritò: nec enim ſufficit ſemper in poſſeſſionẽ bonorũ eius mitti: quia interdũ ſpecies eſſe poteſt, ut in bonis latitantis mitti nõ poſsit, cum nõ latitet. Finge enim, dũ aduocationẽ poſtulat, diẽ exijſſe: uel dũ alia more iudicij cõtingit. Sed & ad eos pertinet, q cõuenti fruſtrẽtur, & qualibet tergiuerſatiõe & ſolertia efficiũt, ne cũ ipſis agi poſsit. Quod qdẽ ſimili modo ad eũ quoq; ptinere dicim9, q nõ fruſtrãdi gratia id faceret, ſed q multitudine rerũ diſtringeretur.

XVIII. *Cauſſa: Si dum aduerſariũ inuitum in ius uocare non licet, ius alicuius ſit læſum. Hæc cauſſa approbatur uerbis edicti ſ. eod. cap. in prin. propoſitis hiſce:* Aut cum eum inuitũ in ius uocare nõ liceret, neq; defenderetur, &c. *Cõcordat l.26. §. ait Prætor ff. ex quib. cauſis maiores, his uerbis:* Ait Prætor, Aut cum eum inuitũ in ius uocare non liceret. hæc clauſula ad eos pertinet, quos iure magiſtratus ſine fraude in ius uocare non licet: ut cõſulem, prætorẽ, cæteroſq; qui imperiũ poteſtatẽue quam habẽt. *Huius cauſſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi ij ſint, quos ſine permiſſu prætoris in ius uocare non licet. quæ exceptio approbatur d.§ ait Prætor, his uerbis:* Sed nõ ad eos pertinet hoc edictũ, quos prætor prohibet ſine pmiſſu ſuo in ius uocari: quoniã aditus poterit permittere: patronos puta, & parẽtes. *Altera exceptio eſt: Niſi aduerſarius defendebatur.*

fendebatur. Hæc exceptio elicitur ex uerbis edicti ẽ. propoſitis hiſce: Neq; defenderetur. *Concordat d.l.26.§.deinde adijcit, his uerbis:* Deinde adijcit, Neq; defenderetur. qood ad omnes ſuprāſcriptos pertinet, præterquam ad eum qui abſens quid uſucepit: quoniam plenè de eo ſuprà cautum eſt.

XIX. *Cauſſa: Si dum per magiſtratum ſtat, alicuius ius ſit læſum. Hæc cauſſa approbatur uerbis edicti ẽ. eod. cap. in prin. propoſitis hiſce:* Siue cui per magiſtratos factum ſine dolo malo ipſius actio exempta eſſe dicetur. *Concordat d.l.26. §. ait Prætor, his uerbis:* Ait Prætor, Siue cui per magiſtratus factũ ſine dolo malo ipſius actio exempta eſſe dicetur. hic quoq;, ut ſi per dilationem iudicis effectum ſit, ut actio eximatur, fiat reſtitutio. Sed etſi magiſtratus copia non fuit, Labeo ait reſtitutionẽ faciendam. Per magiſtratus autem factum, ita accipiendũ eſt, ſi ius non dixit. alioqoin ſi cauſſa cognita denegauit actionem, reſtitutio ceſſat. Et ita Seruio uidetur. Item magiſtratus factum uidetur, ſi per gratiam aut ſordes magiſtratus ius noo dixerit. qoo caſu & hæc pars locum habebit, nec non & ſuperior: Secumúe agendi poteſtatem nõ faceret. Nam id egit litigator, ne ſecũ ageretur, dum iudicem corrupit. Actio exempta, ſic erit accipienda, ſi deſijt agere poſſe. *Concordat item d. l. 26. in prin. his uerbis:* Et ſi per prætorem ſteterit, reſtitutio indulgebitur. *Huius cauſſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi magiſtratus cauſſa cognita denegauit actionem. Hæc exceptio approbatur uerbis d. §. ait Prætor, iam propoſitis hiſce:* Per magiſtratus autem factum, ita accipiendum eſt, &c. *Altera exceptio eſt: Niſi dolo malo actoris interueniente, per magiſtratũ ſtetit. quæ exceptio approbatur d.l. 26. §. & adijcitur, his uerbis:* Adijcitur, Sine dolo malo ipſius. uidelicet ut ſi dolus eius interueniat, nec ei ſuccurratur. Ipſis enim delinquentibus Prętor non ſubuenit. Proinde ſi dum uult apud ſequẽtem Prętorem agere, tempus fruſtratus eſt: non ei ſubuenietur. Sed etſi dum decreto Prætoris non obtemperat, iuriſdictionẽ ei denegauit: non eſſe eum reſtituturũ, Labeo ſcribit. Idemq; ſi ex alia iuſta cauſſa nõ fuerit ab eo auditus. *Tertia exceptio eſt: Niſi propter ferias magiſtratus copiam ſui non fecit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur d.l.26. §. ſi feriæ, his uerbis:* Si feriæ extra ordinem ſint indictæ (ob res puta proſperè geſtas, uel in honorem principis) & propterea magiſtratus ius non dixerit. Caius Caſsius nominatim ſe dicebat reſtituturũ: qoia per prætorẽ uideretur factum. Solenoiũ enim feriarũ rationem haberi non debere: qoia proſpicere eas potuerit & debuerit actor, ne in eas incideret. Qood uerius eſt. Et ita Celſus libro ſecuodo Digeſtorũ ſcribit. Sed cum ferię tẽpus eximunt: reſtitutio dũtaxat ipſorũ dierum facienda eſt, non totius tẽporis. Et ita Iul. lib. IIII. Digeſtor. ſcribit. Ait enim, reſciſſionem uſucapionis ita faciendã, ut hi dies reſtituantur, quibus actor agere uoluit, & interuentu feriarum impeditus eſt. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi feriæ fuerint extra ordinem indictæ. quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Si feriæ extra ordinem ſint indictæ, &c. *Quarta exceptio eſt, quoad illud tempus, quo magiſtratus ſui copiã fecit. hoc enim actori reſtituendum non eſt. quæ exceptio approbatur exemplo feriarum, uerbis iam propoſitis hiſce:* Sed cum feriæ tempus eximunt: reſtitutio duntaxat ipſorum dierum, &c.

XX. *Cauſſa: Si reſpub. in aliquo negocio læſa ſit. Hæc cauſſa approbatur l. 4. C. quib. ex cauſis maiores, his uerbis:* Reſpublica minorum iure uti ſolet ideoq; auxiliũ reſtitutionis implorare poteſt. *Concordat l. 3. C. de iure reipub. his uerbis:* Rempub. ut pupillam extra ordinem iuuari moris eſt.

XXI. *Cauſſa: Si fiſcus in aliquo negocio læſus ſit. Hæc cauſſa approbatur l. 33. in prin. ff. ex quib. cauſis maiores, his uerbis:* Inter eos qui ex generali clauſula adiuuentur, & fiſci patronus connumeratur.

XXII. *Cauſſa eſt clauſula generalis: Si qua alia iuſta cauſſa in integrũ reſtituendi prætori uidebitur. quæ clauſula proponitur uerbis edicti ẽ. eod. cap. in prin. propoſitis hiſce:* Item ſi qua alia mihi iuſta cauſſa eſſe uidebitur, in integrũ reſtituã. *Ratio huius clauſulæ & exempla proponũtur l. 26. §. item inquit. ff. d. tt. his uerbis:* Itẽ (inquit Prætor) ſi qua alia mihi iuſta cauſſa uidebitur, in integrum reſtituã. Hęc clauſula edicto inſerta neceſſaria eſt. multi enim caſus incidere poterũt, qui deferant reſtitutionis auxiliũ, nec ſingulatim tamẽ enumerari potuerũt. Vnde quoties æquitas reſtitutionẽ ſuggerit, ad hanc clauſulam erit deſcendendũ. Vt puta legatione quis ꝓ ciuitate functus eſt. ęquiſsimũ eſt eũ reſtitui, licet reipub. cauſſa nõ abſit: & ſępiſsimè cõſtitutũ eſt, adiuuari eũ debere, ſiue habuit procuratorẽ, ſiue nõ. Idem puto, etſi teſtimonij cauſſa ſit euocatus, &c. *Reliqua uerba uide ẽ. cauſſa 1. exc. 1. repl. 1. Cõcordat itẽ l. 28. in prin. ff. eod. tt. cuius uerba uide d. exc. 1. repl. 3. Concordat itẽ l. 7. in prin. ff. de in integr. reſtit. his uerbis:* Diuus Antoninus Marcio Auito Prętori de ſuccurrẽdo ei qui abſens rẽ emiſerat, in hãc ſententiã reſcripſit: Etſi nihil facilè mutãdũ eſt ex ſolẽnibus: tamẽ ubi ęquitas euidens poſcit, ſubueniendũ eſt. Itaq; ſi citatus non reſpondit, &c. *Reliqua uerba uide ẽ. lib. 8. cap. 1. quæſt. 2. except. 27. repl. 3. Concordat itẽ d.l.7. §. nec intra. cuius uerba uide ẽ. cap. 1. quæſt. 10. regul. 2. Concordat item l. 1. C. quibus ex cauſis maiores,*

iores, his uerbis: In contractibus qui bonæ fidei ſunt, etiam maioribus officio iudicis cauſſa cognita publica iura ſubueniunt. *Planè propoſitæ cauſſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi non eſt euidens æquitas cauſſæ quæ exceptio approbatur uerbis d.l.7.iam propoſitis hiſce*: Vbi æquitas euidens poſcit, ſubueniendum eſt. *Concordant ea quæ proponuntur ſ. lib.1. cap.6. regul.1. Altera exceptio eſt: Niſi leges in integrum reſtitui prohibeant. Hæc exceptio approbatur uerbis edicti ſ.eod.cap.in prin.propoſitis hiſce*: Quod eius per leges, plebiſcita, ſenatuſconſulta, edicta, decreta principum licebit. *Concordat l.28. §. quod eius. ff. ex quib. cauſſis maiores, his uerbis*: Quod eius (inquit Prætor) per leges, plebiſcita, ſenatuſconſulta, edicta, decreta principum licebit. Quæ clauſula non illud pollicetur, reſtiturũ ſcilicet, ſi leges permittant: ſed ſi leges non prohibeant. *Hactenus cauſſæ in integrum reſtitutionis maiorum enumeratæ ſunt: quarum tamen plures cum exceptione generali uide ſ.cap.1.quæſt.1.*

IIII. QVIBVS COMPETIT in integrum reſtitutio?

I. *Regula, De hæredibus reſtituendi, proponitur l.1.C.de reſtitut. milit. his uerbis*: Si Valerianus centurio cohortis duodecimæ Alpinorum antè uita deceſſit, quàm poſſeſſionem acciperet: hæres eius ex perſona defuncti reſtitutionis auxilium intra annum utilem ita rectè implorabit, ſi Valerianus poſt exacto diee, quibus poſſeſſio bonorum defertur, in militia defunctus eſt. *Concordat ſ. cap.1. quæſt.2.reg.1.*

II. *Regula, De mulieribus & alijs, qui quæue comitantur eos qui reipub. cauſſa abſunt, uide ſ. quæſtion. prox. cauſſa 3. in prin.*

V. ADVERSVS QVOS IN INTEgrum reſtitutio competit?

I. *Regula, De hæredibus, proponitur l.10. in prin. ff.ex quib.cauſſis maiores. cuius uerba uide ſ.quæſt.3. cauſſa 12.except.7.*

II. *Regula, De poſſeſſore rei uel hæreditatis, proponitur l.17. in prin. ff. d.tt. his uerbis*: Iulianus libro IIII. ſcribit, non ſolùm aduerſus poſſeſſorem hæreditatis ſuccurrendũ eſſe militi, uerùm aduerſus eos quoq;, qui à poſſeſſore emerunt: ut uindicari res poſſint, ſi miles hæreditatem agnouerit. quòd ſi non agnouerit: ex pòſt facto uſucapionem proceſſiſſe manifeſtatur. *Plura de regula propoſita uide ſ.cap.prox quæſt.6.*

III. *Regula, De fideiuſſore eius aduerſus quem reſtitutio competebat, proponitur l. 38.§. ſi quis pro. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ.lib.45. cap.1. quæſt. 2.except.54.repl.5.*

VI. QVID QVANTVM'QVE REſtituendum in integrum?

I. *Regula, De fructibus, proponitur l.18.§.fin.cum lege ſequenti.ff.ex quib. cauſſis maiores, his uerbis*: In actione reſciſſoria, quæ aduerſus militẽ competit, æquiſſimum eſſe Põponius ait, eius quoq; temporis, quo abſens defenſus non eſt, fructus eum præſtare. Ergo & militi debebunt reſtitui, & utriq; actio erit: uideli cet ut ne cui officium publicum uel dãno uel cõpendio ſit. *Cõcordat l.23.§.itẽ ſi qui, in fine. ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ. quæſt.3. cauſſa 11.exc.4.*

II. *Regula: Non totius temporis reſtitutio faciẽda, ſed eius tantùm, quo agi nõ potuit, uel quod ſuperfuit. quæ regula approbatur l.26.§.ſi feriæ.ibi: ſed cum feriæ ff.d.tt.cuius uerba uide ſ.quæſt.3.cauſſa 19.exc.1. Cõcordat d.l.26.§.quoties.cuius uerba uide ſ.quæſt.3. cauſſa 12.except.3. Concordat itẽ l.28.§. ſed ſi omnes. ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ.quæſt.prox.except.2.*

VII. QVAMDIV IN INTEGRVM reſtitutio peti poteſt?

Iure antiquo intra annum competebat. quæ regula approbatur uerbis edicti ſ.eod.cap.in prin. propoſitis hiſce: Earum rerum actionem intra annum, quo primùm de ea re experiundi poteſtas erit. *Concordat l.14. §. honorariæ, in fine. ff.de action. & obligat.his uerbis*: Cùm reſciſſa uſucapione actio redditur, anno finitur: quia contra ius ciuile datur. *Concordat item l.2.C.de reſtitut.militum, his uerbis*: Quod tempore militiæ de bonis alicuius poſſeſſum ab aliquo eſt: poſteaquam is reipub.cauſſa abeſſe deſijt, intra annum utilẽ, amota præſcriptione temporis medij, poſſeſſionem uindicare permiſſum eſt. Vltrà autem ius poſſeſſoris lædere contra eum inſtitutum non oportet. *Concordat l.3. C.eod.tt.his uerbis*: Si quid de bonis eorum qui reipub. cauſſa abſentes ſunt, deminutũ eſt, actioneue qua competente eis aliquis liberatus fuit: in integrum reſtitutio perpetua iuriſdictione intra annum utilem permittitur.

Mutatio iuris.

Planè iure nouo pro anno quadriennium datur, l.7. C. de temp. in integr. reſtitut. cuius uerba uide ſ. cap.1.quæſt.5.in prin. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi cum res uſucapta eſſet ab abſente, prior dominus poſſeſſionem eius poſtea acceperit, rurſusq; amiſerit. hoc enim caſe perpetua eſt actio. quæ exceptio approbatur l.11.ff. ex quib. cauſſis maiores, his uerbis: Si is cuius rẽ uſuceperit reipub. cauſſa abſens, poſſeſſionẽ ſuæ rei ab illo uſucapiẽte nactus ſit: etſi poſtea amiſerit, non temporalem, ſed perpetuam habet actionem. *Altera exceptio eſt: Niſi intra quadriennium experiundi poteſtatem non habuerit. Hæc exceptio approbatur uerbis edicti ſ.propoſitis hiſce*: Quo primùm de ea re experiundi poteſtas erit. *Concordat l. 28. § . ſi quis ſæpius. ff. d. tt. his uerbis*: Si quis ſæpius reipub. cauſſa abfuit, ex nouiſſimo reditu tempus reſtitutionis eſſe ei computandum, Labeo putat. Sed ſi

omnes

omnes quidem abſentiæ annum colligãt, ſingulæ minus anno: utrum annum ei damus ad reſtitutionem, an uerò tantum temporis, quantum noviſsima eius abſentia occupauit, uidendum? Et puto annum dãdum. *Tertia exceptio eſt, Quòd quamuis in reuerſum poſt tempus in integrum reſtitutio nõ detur: datur tamen aduerſus fideiuſſorem eius, acceptũ poſtquam reus fuit reuerſus. quæ exceptio approbatur l. 38. §. ſi quis pro. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ã. lib. 45. cap. 1. quæſt. 2. except. 54. repl. 5. Plura de regula propoſita eiusq; exceptionibus uide ſ. cap. 1. quæſtion. 5.*

VIII. ADFINIA REmedia.

I. *Regula: Etiam in bona abſentis fit miſsio. quæ regula approbatur l. 21. §. cæterùm ſi non. ff. ex quibus cauſsis maiores. cuius uerba uide ſ. quæſt. 3. cauſſa 12. except. 6. Concordat l. 23. §. fin. ff. eod. tt. cuius uerba uide d. quæſt. 3. cauſſa 17.*

II. *Regula: Extra ordinem hodie ex cauſis ſuprà enumeratis læſo ſuccurritur. quæ regula approbatur l. 1. ff. d. tt. his uerbis:* Hoc edictum, quod ad eos pertinet, qui eo continentur, minus in uſu frequentatur. Huiuſmodi enim perſonis extra ordinem ius dicitur ex ſenatuſconſultis & principalibus conſtitutionibus.

III. *Regula, De exceptione agenti aduerſario opponenda, proponitur l. 28 §. penult. ff. d. tt. his uerbis:* Exemplo reſciſſoriæ actionis etiam exceptio ei qui reipublicæ cauſſa abfuit, competit: forte ſi rea ab eo, poſſeſſione merue nacto uindicetur.

IIII. *Regula: Si uſucapio non procedit abſenti uel contra abſentem, ipſo iure prior actio competit ſine reſciſsione uſucapionis. quæ regula approbatur exemplo l. 24. C. de rei uendicat. cuius uerba uide ſ. lib. 22. cap. 4. except. 26.*

V. *Regula: Si aduerſarius ſit abſens, conteſtatione interpoſita interrumpi poteſt uſucapio uel præſcriptio ſine in integrum reſtitutione. Quæ regula approbatur l. 2. C. de annali except. cuius uerba uide ſ. lib. 36. cap. 15. except. 5. repl. 6. dupl. 2. Hactenus de in integrum reſtitutionibus maiorum.*

DE CONDICTIONE INDEbiti. Cap. VI.

I. GENVS HVIVS CONdictionis.

PRima regula: *Ex quaſi contractu deſcendit. quæ regula approbatur Inſt. de obligat. quæ quaſi ex contractu. §. item is cui. cuius uerba cum concordantibus uide ſ. lib. 44. cap 4. quæſt. 2. ſpecie 6.*

II. *Regula: Condictio indebiti naturalis eſt. quæ regula approbatur l. 15. in prin. ff. de condictione indebiti. cuius uerba uide ȷ. quæſt. 5. reg. 11.*

III. *Regula: Indebiti condictio ex bono & æquo introducta eſt. quæ regula approbatur l. 66. ff. eod. tt. cuius uerba uide ȷ. cap. prox. cauſſa 1.*

II. *Cauſſæ condictionis indebiti, cum ſuis exceptionib. proponentur ȷ. duob. capitibus proximis.*

III. QVIBVS COMPETIT condictio indebiti?

I. *Regula: Regulariter quidẽ alij, quàm qui ſoluit, indebiti condictio non datur. Cuius tamen regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi non ſuo, ſed alieno nomine ſoluerit. hoc enim caſu non ſoluenti, ſed ei cuius nomine ſolutum eſt, cõdictio competit. quæ exceptio approbatur l. 6. C. de condictione indebiti, his uerbis:* Si per ignorantiam facti non debitam quantitatẽ pro alio ſoluiſti, & hoc adito rectore prouinciæ fuerit probatum: hanc ei cuius nomine ſoluta eſt, reſtitui eo agẽte prouidebit. *Concordat l. 46. ff. eod. tt. his uerbis:* Qui hæredis nomine legata non debita ex nummis ipſius hæredis ſoluerit, ipſe quidẽ repetere non poteſt. Sed ſi ignorante hærede nummos eius tradiderit: dominus eos recte uindicabit. Eadem cauſſa rerum corporalium eſt. *Item concordat l. 47 ff. eod. tt. his uerbis:* Indebitam pecuniam per errorẽ promiſiſti: nam qui pro te fideiuſſerat, ſoluit. Celſus. Ego exiſtimo, ſi nomine tuo ſoluerit fideiuſſor: te fideiuſſori, ſtipulatoremq; tibi obligatum fore: nec expectandum eſſe, ut ratum habeas: quoniam poteſt uideri id ipſum te mandaſſe, ut tuo nomine ſolueretur. Sin autem fideiuſſor ſuo nomine ſoluerit quod non debebat, ipſum à ſtipulatore repetere poſſe: quoniam indebitam iure gentium pecuniam ſoluit. quod minus autem poterit conſequi ab eo cui ſoluit, à te mandati iudicio conſecuturum: ſi modò per ignorantiam, petentem exceptione nõ ſubmouerit. *Concordat item l. 57. in prin. ff. eod. tt. his uerbis:* Cum indebitum impuberis nomine tutor numerauit: impuberis condictio eſt. *Concordat item l. 56. ff. de ſolutionib. his uerbis:* Qui mandat ſolui, ipſe uidetur ſoluere. *Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi is qui alieno nomine ſoluit, ab eo pro quo ſoluit, repetere non poßit. Hæc replicatio approbatur exemplo l. 67. §. tutor. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Tutor creditori pupilli ſui plus quàm debebatur exoluit, & tutelæ iudicio pupillo non imputauit: quæro, an repetitionem aduerſus creditorem haberet? Scæuola. Reſpondi, habere. *Altera replicatio eſt: Niſi cum antea debitor ſoluiſſet, poſtea alius ignorãs ſolutum pro eo ſoluerit, uel potius alius in rem ſuam procurator factus ſoluerit. quæ replicatio approbatur d. l. 67. §. Titius, his uerbis:* Titius cum multos creditores haberet, in quibus & Seiũ: bona ſua priuatim uenditione facta Mæuio conceſsit, ut ſatis creditoribus faceret. Sed Mæuius ſoluit pecuniam Seio tanquam debitã, quæ iam à Titio fuerat ſoluta. quæ-

ſitum

ſitum eſt, cum poſtea reperiantur apochæ apud Titium debitorem partim ſolutæ pecuniæ: cui magis repetitio pecuniæ indebitæ ſolutæ competit, Titio debitori, an Mæuio, qui in rem ſuam procurator factus eſt? Scæuola. Reſpondi, ſecundum ea quæ proponerentur, ei qui poſtea ſoluiſſet. *Cócordat l.29. ff. eod. tt. cuius uerba uide ꝗ. reg. prox.* *Tertia replicatio uidetur: Niſi quis ſuam, non eius cuius nomine ſoluit, pecuniam dedit. Hæc replicatio reprobatur l.6. §. fin. ff. d. tt. his uerbis:* Iulianus ait, neq; tutorem neq; procuratoré ſoluétes repetere poſſe, neq; intereſſe ſuá pecuniá, an pupilli uel domini ſoluant. *Planè admittitur replicatio hæc ratione æquitatis, de qua ꝗ. repl. prox. Quarta replicatio eſt, quòd quamuis ſtricto iure ei cuius nomine ſolutum eſt, uel domino eius condictio competat: tamen æquitatis ratione ſoluenti actio deneganda nõ eſt, ſi ſuam pecuniá ſoluit. quæ replicatio approbatur l.53. in fine. ff. d. tt. his uerbis:* Dominus teſtaméto ſeruo ſuo libertatem dedit, ſi decem mihi det, ſeruo ignorante id teſtamentú non ualere, data ſunt mihi decem. quæritur quis repetere poteſt? Proculus reſpondit: Si ipſe ſeruus peculiares numos dedit, cum ei à domino id permiſſum non eſſet: manent numi domini, eosq; non condictione, ſed in rem uindicatione petere debet. Sin auté alius rogatu ſerui ſuos numos dedit; facti ſunt eius, eosq; dominus ſerui, cuius nomine dati ſunt, per condictioné petere poteſt. Sed tam benignius quàm utilius eſt, illa recta ipſum qui numos dederit, ſuum recipere. *Cócordat l.38. §. fin. ff. eod. tt. his uerbis:* Legati ſatis accepi, & cum fideiuſſor mihi ſoluiſſet, apparuit indebitum fuiſſe legatum: poſſe eum repetere, Africanus exiſtimauit. *Quinta replicatio eſt: Niſi is cuius nomine ſolutũ eſt, neq; mandauit, neq; ratam habuit ſolutioné. hoc enim caſu ipſi ſoluenti actio datur. quæ replicatio approbatur l.6. in prin. ff. d. tt. cuius uerba uide ꝗ. cap. proxim. cauſſa 8 except. 2. Hæc de prima exceptione. Secunda exceptio eſt: Niſi cum quis tanquã heres creditorib. hereditarijs indebitũ ſoluiſſet, poſtea ad aliũ hereditas peruenerit. hoc enim caſu non ſoluenti, ſed uero heredi, uel ei ad quem hereditas peruenit, condictio cõpetit. quæ exceptio approbatur l.5. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Nõ eſt nouũ, ut quod alius ſoluit, alius repetat. Nam & cum minor XXV. annis inconſultè adita hæreditate, ſolutis legatis, in integrú reſtituitur: non ipſi repetitioné competere, ſed ei ad quẽ bona pertinent, ab Arriano Titiano reſcriptum eſt. *Concordat l.2. in fine, cum duab. legib. ſequẽtib. ff. eod. tt. his uerbis:* Diuus Hadrianus circa inofficioſum & falſum teſtamẽtú reſcripſit, actioné dandá ei, ſecundú quem de hæreditate iudicatum eſſet. Idem eſt, & ſi ſolutis legatis nous & inopinatá cauſſa hæreditaté abſtulit: ueluti nato poſthumo, quem hæres in utero fuiſſe ignorabat: uel etiá ab hoſtib. reuerſo filio, qué pater obijſſe falſò præſumpſerat. Nam utiles actiones poſthumo uel filio, qui hæreditaté euicerit, dari oportere in eos qui legatú perceperunt, Imp. Titus Antoninus reſcripſit. ſcilicet quòd bonæ fidei poſſeſſor, in quantú locupletior factus eſt, teneatur: nec periculú huiuſmodi nominum ad eũ qui ſine culpa ſoluit, pertinebit. Idem diuus Hadrianus reſcripſit, etſi aliud teſtamentú proferatur. *Concordat item l.46. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. exc. 2. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi is qui putabat ſe heredẽ, ſuã, non hereditariam pecuniã ſoluerit. hoc enim caſu ipſi ſoluenti, non uero heredi actio danda. quæ replicatio approbatur l.8. § ſi ex cauſſa. ibi: ſed ſoluta. ff. de inofficioſo teſt. cuius uerba uide ſ. li. 32. ca. 6. quæſt. 8. reg. 1. Tertia exceptio eſt: Niſi cum quibuſdã creditorib. hereditarijs ſolidũ ſolutum eſſet ab herede pupillo, is poſtea ſeſe hereditate abſtinuerit. hoc enim caſu cæteris creditoribus aduerſus eos quib. amplius ſolutũ eſt, condictio indebiti competit. quæ exceptio approbatur l. 61. ff. de condictione indebiti, his uerbis:* Tutores pupilli quibuſdã creditoribus patris ex patrimonio paterno ſoluerunt: ſed poſtea nõ ſufficientibus bonis, pupillum abſtinuerũt: quæritur, an quod amplius creditorib. per tutores pupilli ſolutũ eſt, uel totum quod acceperunt, reſtituere debeãt? Scæuola. Reſpondi, ſi nihil dolo tutoris factũ eſſet, tutori quidem uel pupillo non deberi: creditorib. autem alijs in id quod amplius ſui debiti ſolutum eſt, teneri. *Quarta exceptio eſt: Niſi cum quis à non domino rem aliquam conduxiſſet, mercedem ex ea conductione ſoluiſſet. hoc enim caſu domino rei, non ſoluenti cõdictio cõpetit. quæ exceptio approbatur l.55. ff. d. tt. his uerbis:* Si urbana prædia locauerit prædo: quod mercedis nomine acceperit, ab eo qui ſoluit, nõ repetetur, ſed domino erit obligatus. Idẽq; iuris erit in uectura nauium, quas ipſe locauerit, aut exercuerit. Item in mercedib. ſeruorũ, quorum operæ per ipſum fuerint locatæ. Nam ſi ſeruus non locatus ab ipſo, mercedẽ ut domino prædoni tulit: non fiet accipientis pecunia. Quòd ſi uecturas nauiũ, quas dominus locauerat, itẽ penſiones inſularũ acceperit: ob indebitum ei tenebitur, qui nõ eſt ſoluendo liberatus. Quod ergò dici ſolet, prædoni fructus poſſe condici: tunc locum habet cum domini fructus fuerunt. *Quinta exceptio uidetur: Niſi id quod alij debetur, alij ſolutũ ſit. hoc enim caſu non ipſi ſoluenti, ſed ei cui id quod debebatur, cõdictio indebiti uidetur competere. Sed hæc exceptio reprobatur uerbis d. l.55. iã propoſitis hiſce:* Quòd ſi uecturas nauiũ, quas dominus locauerat, &c. *Planè admittitur exceptio propoſita: ſi creditor ſolutionem alij factam ratã habuerit. quæ*

diſtinctio approbatur l.31 §. ſeruū tuum. ff. ſi certum petatur. cuius uerba uide 3. lib. 11. cap. 9. reg. 9. Sexta exceptio eſt: *Niſi is qui ſoluit, mortuus ſit. hoc enim caſu hæredi eius condictio indebiti competit. quæ exceptio approbatur l.12. ff. de cōdict. indebiti, his uerbis:* Si fundi mei uſumfructū tibi dedero, falſò exiſtimans me eum tibi debere, & antequā repetam deceſſerim: condictio eius ad hæredem quoq; meum tranſibit. *Septima exceptio eſt: Niſi fideiuſſor ſoluerit indebitum. hoc enim caſu reo, non ſoluenti fideiuſſori condictio competit. quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.47. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide 3. ead. reg. except. 2. in prin. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi fideiuſſor ſuo, non debitoris nomine ſoluerit. quæ replicatio approbatur d.l. 47. Altera replicatio eſt: Niſi fideiuſſor perſonali exceptione tutus ſoluerit. quæ replicatio approbatur l.32. §.1. ff. eod. tit. cuius uerba uide 3. cap. prox. cauſſa 7. ſpecie 10. Cōcordat l.59. ff. eod. tit. cuius uerba uide 3. lib. prox. cap. 11. reg. 2. except. 1.*

II. Regula: *Si duo idem debitum ſoluerint in ſolidum: poſteriori ſoluenti condictio eius quod amplius ſolutum eſt, competit, non priori. quæ regula approbatur l.25. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Cum duo pro reo fideiuſſiſſent in decem, deinde reus tria ſoluiſſet, & poſtea fideiuſſores quina: placuit, eum qui poſterior ſoluiſſet, repetere tria poſſe. hoc meritò: quia tribus à reo ſolutis, ſeptem ſola debita ſupererāt: quib. perſolutis, tria indebitè ſoluta ſunt. *Concordat l.67. §. Titius. ff. eod. tit. cuius uerba uide 3. reg. prox. except. 2. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi ambo ſimul ſoluerint. hoc enim caſu utriq; condictio competit. quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.19. §. fin. cum duab. legib. ſequentib. ff. eod. tit. his uerbis:* Si duo rei, qui decem debebant, uiginti pariter ſoluerint: Celſus ait, ſingulos quina repetituros. Si reus & fideiuſſor pariter ſoluerint: in hac cauſſa nō differunt à duobus reis promittendi. Quare omnia quæ de his dicta ſunt, & ad hos transferre licebit. Planè ſi duos reos non eiuſdem pecuniæ, ſed alterius obligationis conſtitueris (utputa Stichi aut Pamphili) & pariter duos datos, aut togam uel denarios mille: non idem dici poterit in repetitione, ut partes repetant: quia nec ſoluere ab initio ſic poterant. Igitur hoc caſu electio eſt creditoris, cui uelit ſoluere: ut alterius repetitio impediatur. *Altera exceptio eſt: Niſi prioris ſolutio non pariat liberationem. hoc enim caſu priori, non poſteriori ſoluenti condictio datur. quæ exceptio approbatur per ea quæ proponuntur 3. cap. prox. cauſſa 6. ſpecie 11. except. 2.*

IIII. ADVERSVS QVOS COMPEtit condictio indebiti?

Aduerſus alium, quàm cui ſolutio indebiti facta eſt, hæc condictio non competit. quæ regula approbatur l.49. ff. de condict. indebiti, his uerbis: Iis ſolis pecunia condicitur, quibus quoquo modo ſoluta eſt, non quibus proficit. *Planè huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi alij ſolutio proſit. Sed hæc exceptio reprobatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Non quibus proficit. *Altera exceptio eſt: Niſi alio delegante, alij ſolutio ſit facta. hoc enim caſu delegans, non is cui ſolutum eſt, tenetur. quæ exceptio approbatur l.2. C. de condict. indebiti, his uerbis:* Si citra ullam tranſactionem pecuniam indebitam alieno creditori promittere delegata es: aduerſus eam quæ te delegauit, condictionem habere potes. *Concordat l.9. §. ſi quis. ff. de condict. cauſſa dati, his uerbis:* Si quis indebitam pecuniam per errorem iuſſu mulieris ſponſo eius promiſiſſet, & nuptiæ ſecutæ fuiſſent: exceptione doli mali uti non poteſt. Maritus enim ſuum negotium gerit, & nihil dolo facit, nec decipiendus eſt. quod fit, ſi cogatur indotatam uxorem habere. Itaque aduerſus mulierem competit ei condictio: ut aut repetat ab ea, quod marito dedit, aut ut liberetur, ſi nondum ſoluerit. Sed ſi ſoluto matrimonio maritus peteret: in eo duntaxat exceptionem obſtare debere, quod mulier recepture eſſet. *Concordat item l.57. §. creditor. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide 3. exception. 4. Concordant item ea quæ proponuntur 3. lib. prox. cap. 14. reg. 7 & 8. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi pupillo delegante alij ſoluerit. quæ replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.66. §. ſi autem debitor. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide 3. lib. proxim. cap. 8. replic. & duplicat. 2. Tertia exceptio eſt: Niſi cum quis ſibi aut Titio dari ſtipulatus indebitum eſſet, Titio ſit ſolutum. hoc enim caſu ſtipulatori condicendum, non Titio. quæ exceptio approbatur l.34. in prin. ff. de ſolutionibus, his uerbis:* Qui hominem aut decem tibi aut Titio dare promiſit, ſi Titio partem hominis tradiderit, mox tibi decem numerauerit: non Titio, ſed tibi partem hominis condicet, quaſi indebitum tua uoluntate Titio ſoluerit. Idemque iuris erit, etiamſi mortuo Titio decem ſoluerit: ut tibi potius quàm hæredi Titij partem hominis condicat. *Concordat l.59. in fine. ff. eod. tit. cuius uerba uide d. cap. 8. repl. 4. in prin. Quarta exceptio eſt: Niſi procuratori indebitum ſit ſolutum. hoc enim caſu domino poteſt condici. quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.57. §. creditor. ff. de condiction. indebiti, his uerbis:* Creditor, ut procuratori ſuo debitum redderetur, mandauit: maiore pecunia ſoluta, procurator indebiti cauſſa conuenietur. Quòd ſi nominatim, ut maior pecunia ſolueretur, delegauit: indebiti cum eo qui delegauit, erit actio. quæ non uidetur adempta, ſi fruſtra cum procuratore lis fuerit

rit

rit inſtituta. *Concordat l.14 ff.de condict. cauſa data, his uerbis:* Si procuratori falſo indebitum ſolutum ſit: ita demum à procuratore repeti non poteſt, ſi dominus ratum habuerit: ſed ipſo dominus tenetur. Sed & Iulianus ſcribit: Quod ſi dominus ratum non habuiſſet (etiamſi debita pecunia ſoluta fuiſſet) ab ipſo procuratore reperetur: non tamen quaſi indebitum datum, ſed quaſi ob rem datum, nec res ſecuta ſit, ratihabitione non intercedente. uel quòd furtum faceret pecuniæ falſus procurator, cum eo non tantùm furti agi, ſed etiam condici ei poſſe. *Concordat item l.83. §. ſi Titius. ff. de furtis. cuius uerba uide ſ. lib.46. cap.3. queſtion.2. cauſſa 24. exception.2. Item concordat l. 5. §. item quæritur. ibi: & ſicut. ff. negocior. geſtor. cuius uerba uide ſ. lib.44. cap.6. quæſtion.1. cauſſa 7. exception.2. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt; Niſi dominus neq; mandauerit, neq; ratam habuerit indebiti ſolutionem. quæ replicatio approbatur uerbis d. l.14. iam propoſitis hiſce:* Ita demum à procuratore repeti non poteſt, &c. *Concordat d. §. ſi Titius. Item concordat l.6. §. idem Labeo. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Labeo ait, ſi procuratori indebitum ſolutum ſit, & dominus ratum non habeat: poſſe repeti. Celſus autem eum qui procuratori debitum ſoluit, continuò liberari, neq; ratihabitionem conſiderari. Quòd ſi indebitum acceperit: ideo exigi ratihabitionem, quoniam nihil de hoc nomine exigendo mandaſſe uideatur. Et ideo ſi ratum non habeatur, repetendum à procuratore. *Altera replicatio eſt: Niſi dominus, ut debitum procuratori ſolueretur, uel generaliter mandauit, non ut etiam indebitum ſolueretur. quæ replicatio approbatur uerbis d. §. creditor, ſ. propoſitis hiſce:* Creditor ut procuratori, &c. *Quinta exceptio eſt: Niſi is cui indebitum ſolutum eſt, deceſſerit. hoc enim caſu hæredi eius condici poteſt. quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.26. §. hæredi. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Hæredi uel bonorum poſſeſſori (ſiquidem defendat hæreditatem) indebitum ſolutum condici poterit. Si uerò is nõ defendat: etiam debitum ſolutum repeti poteſt.

V. QVID QVANTVM'QVE ueniat in condictione indebiti?

I. *Regula: Aut ipſum quod ſolutum eſt, aut tantundem repetitur. quæ regula approbatur l.7. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Quod indebitum per errorem ſoluitur: aut ipſum, aut tantundẽ repetitur. *Concordat l.16. §. fin. ff. de præſcriptis uerbis. cuius uerba uide ſ. lib.39. cap.4. quæſtion.2. except.8.*

II. *Regula: Si plus debito ſit ſolutum: non totum condicitur, ſed id quod amplius ſolutum eſt. quæ regula approbatur l.26. §. idem Marcellus. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Marcellus ait, ſi pecuniam debens, oleum dederit pluris precij, quaſi plus debens: uel cum oleum deberet, oleum dederit, quaſi maiorem modum debens: ſuperfluum olei eſſe repetendum, non totum: & ob hoc peremptam eſſe obligationem. Idem Marcellus dicit: ſi cum fundi pars mihi deberetur, quaſi totus deberetur, æſtimatione facta, ſolutio pecuniæ ſolidi precij fundi facta ſit: repeti poſſe non totum precium, ſed partis indebitæ. *Concordat l.61. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. quæſt.3. reg.1. except.3. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi res indiuidua in ſolutum data ſit. quæ exceptio approbatur l.84. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis:* Cum amplius ſolutũ eſt, quàm debebatur, cuius pars non inuenitur, quæ repeti poſſit: totum eſſe indebitum intelligitur, manente priſtina obligatione. *Altera exceptio eſt: Niſi cùm pecunia deberetur, res immobilis maioris precij pro ea in ſolutũ detur. quæ exceptio approbatur l.26. §. ſi centum. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Si centum debens, quaſi ducenta deberem, fundum ducentorum ſolui: competere repetitionem Marcellus lib. XX. Digeſtor. ſcribit, & in centum manere ſtipulationem. Licet enim placuit rem pro pecunia ſolutam parere liberationem: tamen ſi ex falſa debiti quantitate maioris precij res ſoluta eſt, non fit cõfuſio partis rei cum pecunia: nemo enim inuitus compellitur ad communionem. Sed & condictio integræ rei manet, & obligatio incorrupta. Ager autem retinebitur, donec debita pecunia ſoluatur.

III. *Regula: Eiuſdem bonitatis res reſtituenda eſt. quæ regula approbatur exemplo l.65. §. in frumento. ff. de condict. indebiti. his uerbis:* In frumento indebito ſoluto, & bonitas eſt repetenda.

IIII. *Regula: Si res in ſolutum data perijt, uel aliàs reſtitui amplius non poſſit: æſtimatio eius reſtituenda. quæ regula approbatur d. §. in frumento. his uerbis:* Si conſumpſit frumentum, precium repetit. *Concordat d. l.65. §. ſi ſeruum, his uerbis:* Si ſeruum indebitum tibi dedi, eumq; manumiſiſti: ſi ſciens hoc feciſti, teneberis ad precium eius: ſi neſciens, non teneberis, niſi propter operas eius liberti, & ut hæreditatem eius reſtituas. *Concordat item l.26. §. libertus. ibi: & interdum. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. cap.8. except.10.*

V. *Regula: Quantum precium pro re in ſolutum data reſtituendum. Regulariter quidem quanti ea res fuit, uel æſtimatur, tantum precium reddendum. Verùm eius exceptio prima hæc eſt: Niſi is qui accepit, minoris eam rem diſtraxerit. hoc enim caſu illud ſolum precium, quod pro re accepit, reddendo liberatur. quæ exceptio approbatur d. uerſ. & interdum. Altera exceptio eſt: Niſi is qui accepit, minoris rem*

erat comparaturus.quæ exceptio approbatur d.§. in frumento, his uerbis: Hebitarione data pecuniam condicam:oon quidem quenti locare potui,ſad quaoti tu conductorus fuiſſes. *Concordat d.uerſ.& interdum. Tertia exceptio eſt: Niſi reus ſuis ſamptibus rem fecit precioſiorem. quæ exceptio approbatur d. uerſ. Et interdum.*

V I. *Regula: Si cùm illa aut illa res deberetur, utraq; per errorem ſit ſoluta: uel certi generis res, & plures ſint ſolutæ: in arbitrio actoris ſoluentis eſt, quam uelit repetere. quæ regula approbatur l.10.C. de condict. indebiti,his uerbis:* Si quis ſaruum certi nominis, eut qoandem ſolidorum quentitetem, oel aliam rem promiſetit, & cùm licentie ei ſnerer unum ex ijs ſoloendo liberari, utrunq; per ignorantiam dependarit: dubitabatur, cuiua rei detetur à lagibus ei repetitio, utrum'ne ſerui, an pecuniæ? Et utrum ſtipulator, an promiſſor habeet huius rei facultetem? Er Vlpianus quidem electionem ei præſtat, qui utrunque accepit, ut hoc reddat quod ſibi placuetit. Et tam Metcellum quàm Celſum ſibi cooſonantes rafert. Papinienus autem ipſi qui utrunque perſoluit, electionem do nat:qui & entequam dependat, ipſem habet elactionam, quod uelit præſtare: & huius ſententiæ ſublimiſsimum reſtam adducit Saluium Iulienum, ſummæ authoritatis hominem, & prætorij edicti perpetui ordinatorem. Nobis hæc decidentibus Iulieni & Pepiniani ſantentia placeu ut ipſe habeet electionem recipiandi, qui & dandi hebuit. *Ait Imperator:* Et Vlpianus qnidem alectionem ei præſter, qui utruoque accapit, ut hoc raddat, quod ſibi plecuarit. *Hæc ſententiæ reprobatæ ac mutatæ concordat l.26. §.ſi decem.ibi: ſed etſi poſt.ff.de condict. indebiti. cuius uerba uide J. regul. proxim. Planè huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi cum duo illam aut illam rem deberent, ambo pariter utranque ſoluerint, nec inter eos conueniat ater condicat. hoc enim caſu eius qui accepit,electio eſt, cui uelit reddere.quæ exceptio approbatur l.21.in fine.ff.d. tt. cuius uerba uide S.quæſt.3.reg.2.except.1.*

V I I. *Regula: Si cum decem aut Stichus deberetur, quinq; prius fuerint ſoluta, deinde Stichus: non pars Stichi repetetur, ſed quinq; tantùm. quæ regula approbatur d. §. ſi decem, his uerbis:* Si decem eut Stichum ſtipuletus, ſoluem quinque:quæritor, an poſsim condicere? quæſtio ex hoc deſceodit, en liberer in quinque. Nem ſi libaroe, ceſſat coodictio:ſi non liberor, condictio arit. Placuir euiam (ur Celſus libro V I. & Marcallus libro X X. Digeſtorum ſcripſit) non perimi partem dimidiem obligationis. Ideoqua eum qoi qninque ſoluit, in pendenti habeodum an libereror: petique eb eo poſſe reliqua quinqua, aut Stichum. & ſi præſtiterit reſidua qoinque: oideri aum & priore debite ſoluiſſe. Sin autem Stichum præſtitiſſet: quinqua eum poſſe condicera, quaſi indabita. Sic poſterior ſolutio comprobat, priora quioque utrum debita, en indebita ſoluerenrur. Sed etſi poſt ſolute quinque, & Stichus ſoluetur, & malim ego habare quinque, & Stichum reddara: en ſim audiaodus, quærit Calſus? & purat netam in quinque condictionem: quamuis utroqoa ſimol ſoluto, mihi retineo di quod uallam, arbitrium daratur. Idem eir, etſi duo hæredes ſiot ſtipulatoris: non ſic poſſe elteri quioque ſolutis, alteri partem Stichi ſolui. Idem etſi duo ſinr promiſſoris hætedes. ſacuodum quæ liberatio non eoo tingir, niſi eut utriq; quina, aut utrique paries Stichi fuerinr ſolutæ.

V I I I. *Regula: Si bis idem debitum fuerit ſolutum: quod poſteriore loco ſolutum eſt, tanquam indebitum eſt condicendum. quæ regula approbatur per ea quæ propoſita ſunt S. quæſtion.3. regul.2. Cui concordat l.26.in princip.ibi: etſi poſtea ff. de condict.indebiti. cuius uerba uide J. cap. 8. exception.17. in princip.* *Huius exceptio prima hæc eſt: Niſi cum antea pars debiti ſoluta eſſet, poſtea ſolidum ſoluatur. hoc enim caſu prius ſolutum candici poteſt. quæ exceptio approbatur uerbis d.§.ſi decem, S. reg. proxim.propoſitis. Altera exceptio eſt: Niſi ſimul idem debitum bis fuerit ſolutum. hoc enim caſu in arbitrio ſoluentis eſt, quod uelit repetere. quæ exceptio approbatur S.regul.6. Tertia exceptio eſt: Niſi in pendenti ſit, utrum per priorem ſolutionem liberatio contigerit, uel prior ſolutio minus efficax ſit. quæ exceptio approbatur exemplo l.58.§.fin.ff. de ſolutionib. his uerbis:* Si duo rei ſtipulandi ſunt, quorom alterius abſentis procuratori datum, & anta tempos, quàm is ratum haberet, interim elteri ſolutum eſt: in pendenti eſt poſterior ſolotio, ec prior: qoippe incertum eſt, dabitum, an indebitum axegerit. *Huius exceptionis ſpecies eſt S. exceptio 2.*

I X. *Regula: Si uſusfructus rei in ſolutum date, alienus ſit: deducto uſufructu condictio competit.quæ regula approbatur l.15.§.fin. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide J.cap.8.except.25.diſtinct.2.*

X. *Regula: Si duo ſoluerint indebitum, ſingulis pro parte repetitio competit. quæ regula approbatur l.19.§.fin.cum lege ſequente ff.de condict.indebiti.cuius uerba uide S.quæſtion.3 regul.1.exception.1. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi cum illud aut illud deberetur, utrunq; ſoluerint. hoc enim caſu partium repetitio non datur utriq;. quæ exceptio approbatur l.21.ff eod.tt.cuius uerba uide d.except.1. Altera exceptio eſt: Niſi cum debitum ab uno ſolutum eſſet, alter quoq; poſtea ſoluat. hoc enim caſu poſterior*

rior tantùm ſolidum condicit. quæ exceptio approbatur per ea quæ proponuntur ſ. reg. 2.

X I. *Regula. De eo quod rei in ſolutum datæ acceſſit.* *Hoc quoq; in condictionem indebiti uenit. quæ regula approbatur l. 15. in prin. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Indebiti ſoluti condictio naturalis eſt. Et ideo etiam quod rei ſolutæ acceſſit, uenit in condictionem: utputa partus qui ex ancilla nati ſunt, uel quod alluuione acceſſit. Imò & fructus, quos is cui ſolutum eſt, bona fide perceperit, in condictionem uenient. *Concordat l. 65. §. ei qui. ff. eod. tit. his uerbis:* Ei qui indebitum repetit, & fructus & partus reſtitui debent, deductâ impenſâ.

X I I. *Regula, De fructibus rei in ſolutum datæ reddendis. proponitur uerbis d. l. 15. iam propoſitis hiſce:* Imò & fructus, &c. *Item d. §. ei qui, iam propoſitis hiſce:* Et fructus, &c. *Concordat l. 26. §. libertus. ibi: & interdum ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. cap. 8. except. 18. Item concordat l. 38. §. item ſi indebitum. ff. de uſuris & fructibus. cuius uerba uide ſ. lib. 35. cap. 7. quæſt. 5. reg 3. Concordat item l. 27. ff. de uſufructu legato, his uerbis:* Vxori maritus per fideicommiſſum uſumfructum, & alia, & dotem relegauit. hæredes uſumfructum ei conceſſerunt. poſt biennium illicitum matrimonium fuiſſe pronunciatū eſt. Quæſitum eſt, an id quod præterito tempore poſſedit, ab ea repeti poſsit? Scæuola. Reſpondi, id quod fructus nomine percepiſſet, repeti poſſe.

X I I I. *Regula, De uſuris pecuniæ ſolutæ. Hæ in condictionem indebiti non ueniunt. quæ regula approbatur l. 1. in fine. C. de condict. indebiti, his uerbis* Pecuniæ indebitæ per errorem, non ex cauſſa iudicati ſolutæ, eſſe repetitionem iure condictionis, non ambigitur. Si quid igitur probare potueris patrem tuum, cui hæres extitiſti, amplius debito creditori ſuo perſoluiſſe, repetere potes. Vſuras autem eius ſummæ præſtari tibi fruſtra deſideras: actione enim condictionis ea ſola quantitas repetitur, quæ indebita ſoluta eſt.

X I I I I. *Regula, De impenſis à reo factis deducendis. proponitur l. 65. §. ei qui. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ſ. regul. 11. Concordat l. 26. §. libertus. ibi: & interdum ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. cap. 8. except. 18.*

VI. VBI COMPETIT HAEC actio?

Etiam alibi, quàm ubi ſolutio facta eſt, condictio indebiti competit. quæ regula approbatur l. 27. ff. de condict. indebiti, his uerbis: Qui loco certo ſe debere exiſtimans, indebitum ſoluit: quolibet loco repetet. Non enim exiſtimationem ſoluentis eadem ſpecies repetitionis ſequitur.

VII. ADIVNCTA, SEV DE indebito probando.

Vtri probatio incumbat, diſſeritur l. 25. ff. de probationib. cuius uerba uide ſ. lib. 7. cap. 2. quæſt. 2. reg. 1. except. 2.

VIII. ADFINIA REmedia.

Ex cauſſis quæ ſ. cap. prox. proponuntur, indebiti condictio, non alia competit actio. Cuius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi is qui indebitum ſoluit, ab eo cui ſoluit, conuenitur. hoc enim caſu etiam per exceptionem ſeu retentionem ſolutum poteſt recuperare. quæ exceptio approbatur exemplo l. 23. §. ſi poſt rem. ibi: retineri tamen. ff. de cōdict. indebiti. cuius uerba uide ſ. lib. 9. cap. 5. exception. 15. Aliud exemplum proponitur l. 50. ff. de ſolution. cuius uerba uide ſ. lib. proxim. cap. 9. exception. 13. in prin. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi condictione repeti non poßit. hoc enim caſu nec per exceptionem poteſt retineri. quæ replicatio approbatur exemplo l. ult. §. fin. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ſ. cap. 8. exception. 17. replication. & duplic. 1. Sanè interdum per exceptionem ſolutum poteſt compenſari, quod per indebiti condictionem repeti non poteſt. de quo ſ. cap. 8. exception. 17 & 10. Altera exceptio eſt: Niſi non ſolutum, ſed promiſſum tantùm uel cautum ſit indebitum. nam & hoc caſu non ſolùm cautio poteſt condici, ſed etiam ſi ex ea agatur, exceptio poteſt opponi. quæ exceptio approbatur l. 3. C. de condict. indebiti, his uerbis: Cum & ſoluta indebita quantitas ab ignorante repeti poſsit: multò facilius quantitatis indebitæ interpoſitæ ſcripturæ condictio competit, uel doli exceptio agenti opponitur. *Concordat l. 5. §. ſed ſi falſo. ff. de action. empti. cuius uerba uide ſ. lib. 41. cap. 3. exception. 34. Tertia exceptio eſt: Niſi exceptione compenſationis tutus ſoluerit. hoc enim caſu debiti petitio competit. quæ exceptio approbatur l. 30. ff. de condictione indebiti. cuius uerba uide ſ. cap. proxim. cauſſa 8. ſpecie 11. exception. 2. Quarta exceptio eſt: Niſi pupillus ſine tutoris authoritate, uel furioſus, uel is cui bonis interdictum eſt, ſoluerit. hoc enim caſu rei uendicatio competit. quæ exceptio approbatur l. 29. ff. d. tit. cuius uerba uide ſ. cap. proxim. cauſſa 9. Quinta exceptio eſt: Niſi quis non ſuam, ſed alienam pecuniam ſoluerit, uel ſolutione non tranſlatum ſit dominium. hoc enim caſu dominus nummos uindicare poteſt. quæ exceptio approbatur l. 29. in fine. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ſ. cap. proxim. cauſſa 9. Concordat l. 46 ff. d. tit. cuius uerba uide ſ. quæſt. 3. regul. 1. exception. 2. Concordat item l. 53. ff. eod. tit. cuius uerba uide d. exception. 1. replicat. 4. Item concordat l. 14. ff. ſi certum petatur. cuius uerba uide ſ. cap. 8. exception. 6. replication. 1. Sexta exceptio eſt: Niſi fideiuſſor pro reo principali indebitum ignorans ſoluerit. hoc enim mandati actione à reo repetere poteſt. quæ exceptio approbatur l. 47. ff. d. tit.*

cuius uerba uide d. except. 1. in prin. Concurdant ea quæ proponuntur s. lib. 45. cap. 4. quæſt. 1. except. 5. repl. 2. Septima exceptio eſt: Niſi cum quis alij, quàm cui debetur, ſoluiſſet, creditor id ratum habuerit. hoc enim caſu creditori mandati uel negociorum geſtorum actio eſt aduerſus eum cui ſolutum eſt. de qua re uide s. lib. proxim. cap. 6. quæſtion. 2. regul. 6. Octaua exceptio eſt: Niſi alius quàm qui debet, ſoluerit. hic enim etiam mandati uel negociorum geſtorum actione ab eo pro quo ſoluit, repetere poteſt. quæ exceptio approbatur per ea quæ proponuntur s. lib. prox. cap. 7. exception. 1. diſtin. 1. replication. 1. Nona exceptio eſt: Niſi creditor ſciens indebitum acceperit. hoc enim caſu etiam ſtellionatus crimine tenetur. quæ exceptio approbatur l. 29. §. in omnib. in fine. ff. mandati. cuius uerba uide s. lib. 45. cap. 4. quæſt. 6. regul. 1. except. 4. item furti actione. de quo uide s. lib. 46. cap. 3. quæſt. 2. cauſſa 20. Decima exceptio eſt: Niſi conductor ante tempus finitum penſionem ſoluerit, poſteaq; conductio ante tempus expiret. hoc enim caſu ex conducto actio eſt. quæ exceptio approbatur l. 19. §. ſi quis cum. ff. locati. cuius uerba uide s. lib. 43. cap. 3. quæſt. 1. cauſſa 16.

DE CAVSSIS CONDICTIONIS INDEBITI. Cap. VII.

SVperſunt cauſſæ condictionis indebiti, primo quidem loco proponendæ, ſed ob ſuam multiplicem tractatum in hoc caput reſeruatæ.

I. Cauſſa, eaq; generalis, eſt: Si quid alterius apud alterum ſine cauſſa deprehendatur. Hæc cauſſa approbatur l. 66. ff. de condict. indebiti, his uerbis: Hæc condictio ex bono & æquo introducta, quod alterius apud alterum ſine cauſſa deprehēditur, reuocare conſueuit. *Concordat l. 25. in fine. ff. rerum amotarū. cuius uerba uide s. lib. 47. cap. 5. quæſt. 11. except. 5. Item concordat l. 6. ff. de condict. ob turpē cauſſam, his uerbis:* Perpetuò Sabinus probauit Veterum opinionem, exiſtimantium, id quod ex iniuſta cauſſa apud aliquē ſit, poſſe cōdici. In qua ſententia etiā Celſus eſt. *Huius cauſſæ ſpecies & exempla ſunt cauſſæ ſequentes: item s. lib. 37. cap. 10. quæſt. 1. cauſſa 2. cum ſequentibus.*

II. Cauſſa: Si indebitum ſit ſolutum. Hæc cauſſa approbatur Inſt. quib. mod. re contrah. oblig. §. is quoq; qui, his uerbis: Is qui non debitum accepit ab eo qui per errorem ſoluit, re obligatur, daturq; agenti contra eum propter repetitionem condictitia actio. Nam perinde ei condici poteſt, ſi apparet eum dare oportere, ac ſi mutuum accepiſſet. Vnde pupillus, ſi ei ſine tutoris authoritate indebitum per errorem datum eſt, non tenebitur indebiti condictione, non magis quàm mutui datione. Sed hæc ſpecies obligationis non uidetur ex contractu cōſiſtere: cum is qui ſoluendi animo dat, magis uoluerit negociū diſtrahere, quàm contrahere. *Concordat Inſt. de obligat. quæ quaſi ex contractu. §. item is cui. cuius uerba uide s. lib. 44. cap. 4. quæſt. 2. ſpecie 4. Concordat item l. 4. §. is quoq; ff. de action. & obligat. cuius uerba uide d. ſpecie 6. Cōcordat uē l. 1 C. de cōdict. indebiti. cuius uerba uide s. cap. prox. quæſt. 5. reg. 13.*

III. Cauſſa: Si indebitum promiſſum, uel cautū ſit. Hæc cauſſa approbatur l. 3. C. de iuris & facti ignor: his uerbis: Si nō tranſactionis cauſſa, ſed indebitam errore facti olei materiam nos Archontico ſtipulanti ſpopondiſſe, rector prouinciæ animaduerterit: reddito quod debetis, reſidui liberationem cōdicentes audiet. *Concordat l. 31. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Is qui plus quā hæreditaria portio efficit, per errorem creditori cauerit: indebiti promiſſi habet condictionem. *Item concordat l. 3. C. eod. tit. cuius uerba uide s. cap. prox. quæſt. 5. except. 2. Item concordat l. 5. in fine. ff. de action. empti. cuius uerba uide s. lib. 41. cap. 5. except. 14. Item concordat l. 2. §. aliud iuris. ff. de donationib. cuius uerba uide s. lib. prox. cap. 14. quæſt. 5. reg. 7. except. 7. Item concordat d. l. 2. §. item ſi ei. cuius uerba uide d. reg. 7. except. 8. Sanè hoc loco ſciendum eſt, tria eſſe genera indebiti. Vnum quidem, quum nulla ſubeſt cauſſa ob quam debeatur, ſubeſſe tamēn putatur. Secundum eſt, cum ſubeſt quidem cauſſa debendi, quæ tamen uel ipſo iure non ualeat, uel exceptionis ope poſſit elidi. Tertium genus eſt, cum ſubeſt cauſſa, eaq; iuſta, ex qua debeatur: ſed non debetur ei cui ſolutum eſt, uel non ab eo à quo ſolutum eſt, uel non id quod ſolutum eſt, uel non eo tempore, uel ex ea cauſſa ex qua ſolutio facta eſt, uel aliàs ſolutio non parit liberationem. De quibus tribus indebiti generibus ordine dicendum.*

DE PRIMO GENERE INDEBITI.

IIII. Cauſſa: Si ex cauſſa quaſi facta, quæ facta nō eſt, ſolutum ſit: condictio indebiti competit. quæ cauſſa approbatur l. 23. in prin. ff. de condict. indebiti, his uerbis: Eleganter Pomponius quærit: ſi quis ſuſpicatur tranſactionem factam ab eo cui hæres eſt, uel ab eo cuius procurator eſt, & quaſi ex tranſactione dederit, quæ facta non eſt: an locus ſit repetitioni? & ait repeti poſſe: ex falſa enim cauſſa datum eſſe. Idem puto dicendum, etſi tranſactio ſecuta non fuerit, propter quam datum eſt. Sed etiamſi reſoluta ſit tranſactio, idem erit dicendum. *Concordat d. l. 23. §. fin. his uerbis:* Si quæ lex ab initio dupli, uel quadrupli ſtatuit actionem: dicendum eſt, ſolutum ex falſa eius cauſſa, repeti poſſe. *Aliud exemplum proponitur l. 26. §. ſi quis quaſi. ff. eod. tit. his uerbis:* Si quis quaſi ex compromiſſo condēnatus, falſò ſoluerit: repetere poteſt. *Concordat item l. 3. §. ſi quis quaſi. ff. de condictione cauſſa dati, his uerbis:* Si quis quaſi ſtatuliber mihi decem dederit, cum dare iuſſus non eſſet: condicere eum decem, Celſus ſcribit. *Huius cauſæ exceptio hæc eſt: Niſi etiamſi factum fuiſſet id ob quod ſolutū eſt, ſoluens obligatus non erat.*

hoc

hoc enim caſu, quamuis ex falſa cauſa remunerandi animo ſoluerit, non repetit. Quæ exceptio approbatur l.52.ff. de condict. indebiti, his uerbis: Damus aut ob cauſam, aut ob rem. Ob cauſam præteritam. ueluti cum ideo do, quòd aliquid à te conſecutus ſim, uel quia aliquid à te factum eſt: ut etiamſi falſa cauſa ſit, repetitio eius pecuniæ non ſit. Ob rē uerò datur, ut aliquid ſequatur: quo nō ſequente, repetitio competit. *Concordat l.65.§.id quoq;. ff.eod.tit.his uerbis:* Id quod ob cauſam datur: puta quòd negocia mea adiuua ab eo putaui, licet non ſit factum: quia donare uolui (quamuis falſò mihi perſuaſerim) repeti non poteſt. *Ait Iuriſconſultus:* Quia donare uolui. *hoc ideo, quia ſciens ſe non obligatum, etiamſi factum fuiſſet, ſoluit: ideoq; uidetur donare uoluiſſe. & alias, qui ſciens ſe non teneri, ſoluit, non repetit. de quo ȷ cap prox. except. 26.*

DE SECVNDO GENERE indebiti.

V. Cauſa: Si ex cauſa quaſi iuſta & utili ſolutū ſit, quæ iuſta uel utilis non eſt, aut ipſo iure, aut exceptione aliqua obſtete: condictio competit. Quæ cauſa approbatur l.26.§. indebitum. ff. de condictione indebiti, his uerbis: Indebitum ſolutū accipimus, non ſolùm ſi omnino nō debeatur, ſed etſi per aliquam exceptionē perpetuā peti nō poterat. quare hoc quoq; repeti poterit: niſi ſciens ſe tutū exceptione, ſoluit. *Concordat d. l.26.§. adeò his uerbis:* Adeò perpetua exceptio parit cōdictionē, ut Iulianus lib. X. ſcripſerit, ſi emptor fundi dānauerit hæredē ſuū, ut uenditorē à nexu uēditi liberaret, mox uēditor ignorās rem tradiderit: poſſe eum fundum condicere. Idemq; etſi debitorem hæredē ſuum damnauerit liberare, & ignorans ſoluerit. *Concordat item l.40. in prin. ff. eod. tit cuius uerba uide ȷ. cap. prox exc. 1. Concordat item l.54. ff. eod. tit. his uerbis:* Ex his omnibus cauſis, quæ iure nō ualuerūt, uel non habuerunt effectū: ſecuta per errorē ſolutione, cōdictioni locus erit. *Itē concordat l.54.§. fin ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. lib. prox. cap. 10. except. 31 in prin. Sanè cauſa propoſita duplex eſt. nam (ut ſuprà lib. prox cap. 4. in prin. diximus) omnis exceptio aut cauſæ ex qua agitur, ineſt: aut ex eo quod cauſam ſequitur, eſt ſumpta. Ita quoq; cauſa iniuſta, ex qua indebitū ſoluitur, aut ab initio iniuſta et inutilis eſt ad actionē producēdā: aut ab initio iuſta & utilis exiſtens, ex pòſt facto iniuſta efficitur, & fit irrita. Quæ diuiſio innuitur in uerbis d.l.54. iā propoſitis hiſce:* Quæ iure non ualuerūt, uel nō habuerūt effectū. *Innuitur itē l.5.§. fin. ff. de cōdict. ſine cauſa, his uerbis:* Conſtat, id demū poſſe cōdici alicui. quod uel nō ex iuſta cauſa ad eū peruenit, uel redijt ad nō iuſtā cauſam. *Vtriuſq; generis ſpecies aliquot & exempla ordine enumerabimus. Prioris igitur generis ſpecies prima hæc eſt: Si pupillus ſine tutoris auctoritate promiſerit, & ex ea cauſa ſolutū ſit. Quæ ſpecies proponitur l. 41. ff. de condict. indebiti. cuius uerba cū cōcordantib. uide ſ. lib. 36. cap. 5. exc. 1. repl. 3 & 4. Altera ſpecies eſt: Si mulier pro alio interceſſerit, et ex ea cauſa ſoluerit. Quæ ſpecies proponitur l. 40. in prin. ibi: ut accidit. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ȷ. cap. prox. exc. 1. Tertia ſpecies eſt: Si quis rē ſuā emerit, & preciū ſoluerit. Quæ ſpecies proponitur l.37. ff. d. tit. his uerbis:* Seruū meū inſciēs à te emi, pecuniāq; tibi ſolui. eū me à te repetiturū, & eo nomine condictionē mihi eſſe, omnimodo puto: ſiue ſciſſes meū eſſe, ſiue ignoraſſes. *Quarta ſpecies eſt: Si de alimētis ſine prætore trāſactū ſit, eoq; nomine ſolutū. Quæ ſpecies proponitur l. 23.§. itē ſi ob. ff. d. tit. cuius uerba uide ſ. lib. 9. cap. 6. quæſt. 2. reg. 2. Quinta ſpecies eſt: Si quis poſt rē iudicatā trāſegerit, et ex ea cauſa ſoluerit. Quæ ſpecies proponitur d.l.23.§. ſi poſt rē. cuius uerba uide ſ. lib. 9. ca. 5. exc. 15. Hactenus prioris generis ſpecies ſeu exēpla enumeraſſe ſufficiat: quarū plures uide in ſingulis contractuum & obligationum ſpeciebus.*

VI. Cauſa: Si ex cauſa quæ ab initio quidē obligatoria fuit, ſed ex pòſt facto irrita facta eſt, ſolutio ſit facta. Hæc cauſa, ſpecies cauſæ ſuperioris, approbatur p ea quæ ſ. cauſa prox. in prin. propoſita ſunt: eiuſq; ſpecies hæ ſunt. Prima ſpecies eſt: Si cōditio defecerit. Quæ ſpecies proponitur exēplo l.58. ff. de cōdict. indebiti, his uerbis: Seruo manumiſſo fideicōmiſſum ita reliquit, ſi ad libertatē ex teſtamētò peruenerit. Is poſt acceptā ſine iudice pecuniā, ingenuus pnūciatus eſt: indebiti fideicōmiſſi repetitio erit. *Secunda ſpecies eſt. Si cauſa ob quā datū eſt, ſecuta nō ſit. Quæ ſpecies proponitur l.52. in fine. ff. d. tit. cuius uerba uide ſ. cauſa prox. exc. 2. Cōcordat l.65.§. quod ob rē ff. eod. tit. his uerbis:* Quod ob rē datur, ex bono & æquò habet repetitionē: ueluti ſi dem tibi ut aliquid facias, nec feceris. *Cōcordat itē l.23. in prin. ibi: idem puto. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. cauſa 4. in prin. Cōcordat itē d.l.23.§. ſi quis poſt. cuius uerba uide ſ. lib. 9. cap. 5. exc. 25. repl. 4. dupl. 2. Cōcordat itē l.1. in fine. ff. de cōdict. ob turpē. cuius uerba uide ȷ. ca. 11. in prin. Aliud exēplū eſt, ſi eū cōditionis implēdæ cauſa dediſſet, ut legatū uel hereditatē cōſequeretur: poſtea id eādē nō cōſequatur. Quod exēplū pponitur d.l.65.§. ſed et agere, his uerbis:* Ago etiā p cōdictionē ppter cōditionē legati, uel hereditatis (ſiue nō ſit mihi legatū, ſiue adēptū ſit legatū) poſſum, ut repetam quod dedi: quoniam non contrahendi animo dederim: quia cauſa propter quam dedi, non eſt ſecuta. Idem, etſi hæreditatem adire noluí, uel non potui. Non idem poteſt dici, ſi ſeruo meus ſub cōditione heres inſtitutus ſit, & ego dedero, deinde manumiſſus adierit. nam hoc caſu ſecuta eſt res. *Plura de ppoſita ſpecie uide ȷ. cap 10. Tertia ſpecies eſt: Si teſtamētum ex quo ſolutio facta eſt, falſum, inofficioſum, ruptū uel irritū pronūciatū fuerit: aut ſolutis legatis, æs alienū aut Falcidia*

emerſerit, uel legatum ademptum ſit. Hæc multiplex ſpecies proponitur l. 2. ff. de condict. indebiti, his uerbis: Si quis ſic ſoluerit, ut ſi apparuiſſet eſſe indebitum, uel Falcidia emerſerit, reddatur: repetitio locum habebit. negociũ enim contractum eſt inter eos. Si quid ex teſtamento ſolutum ſit, quod poſtea falſum, uel inofficioſum, uel irritum, uel ruptum apparuerit: repetetur. ſed & ſi poſt multum tempus emerſerit æs alienum, uel codicilli diu celati prolati ſunt, qui ademptionem continent legatorum ſolutorum, uel deminutionem per hoc, quia alijs quoq; legata relicta ſunt. Nam diuus Hadrianus circa inofficioſum & falſum teſtamentum reſcripſit, actionem dandam ei, ſecundum quẽ de hæreditate iudicatum eſſet. *Concordat l. 1. cum lege ſequente. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt. 5. reg. 1. except. 2. Quarta ſpecies eſt: Si cum ex cauſa tranſactionis ſolutum eſſet, tranſactio fuerit reſoluta. Quæ ſpecies proponitur l. 23. in prin. ibi: idem puto. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ſ. cauſa 4. Quinta ſpecies eſt: Si cum ſeruus cõditionis implendæ cauſa ſoluiſſet, ut liber efficeretur: poſtea ex alia cauſa liber appareat. Quæ ſpecies proponitur l. 67. in prin. ff. d. tit. his uerbis:* Stichus teſtamento eius quem dominum ſuum arbitrabatur, libertate accepta, ſi decẽ annis ex die mortis annuos decem hæredibus præſtitiſſet: per octo annos præfinitam quantitatem, ut iuſſus erat, dedit: poſtmodũ quũ ſe ingenuũ cõperit, nec reliquorũ annorũ dedit, & pronunciatus eſt ingenuus. quæſitũ eſt, an pecuniã quã hæredibus dedit, ut indebitã datã repetere, & qua actione poſſit? Scæuola. Reſpondi, ſi eam pecuniam dedit, quæ neq; ex operis ſuis, neq; ex re eius cui bona fide ſeruiebat, quæſita ſit: poſſe repeti. *Concordat l. 3. §. ſi liber. ff. de cõdict. cauſa dati. cuius uerba uide ſ. cap. 10. quæſt. 1. except. 10. repl. 4. Sexta ſpecies eſt: Si cum eidem ſeruo primum ſub cõditione dãdorũ decẽ libertas relicta eſſet, deinde in codicillis pure: is poſteriui legatũ ignorans, cõditionis implendæ cauſa decem ſoluerit. Quæ ſpecies proponitur l. 3. §. ſed etſi ſeruum. ff. de condict. cauſa dati, his uerbis:* Si ſeruus qui teſtamento hęredi iuſſus erat decẽ dare, & liber eſſe, codicillis purè libertatẽ acceperit, & id ignorãs dederit hæredi decem: an repetere poſſit? Vlpianus. Celſus refert, patrẽ ſuũ Celſum exiſtimaſſe, repetere eum nõ poſſe. Sed ipſe Celſus naturali ęquitatę motus, putat repeti poſſe. Quæ ſententia uerior eſt. Quanquam conſtet (ut & ipſe ait) eũ qui dedit ea ſpe, quòd ſe ab eo q accepit, remunerari exiſtimaret, uel amiciorẽ eũ ſibi eſſe futurũ: repetere nõ poſſe, opinione falſa deceptũ. *Septima ſpecies eſt: Si cũ heredi cõditionis implendæ cauſa ſoluiſſet, ut hæreditatẽ uel legatũ acciperet. hæres poſtea coactus hæ-*

reditatẽ adierit, eaq; ſoluenti ex fideicõmiſſo reſtituerit. Quæ ſpecies proponitur l. 24. ff. de cõdict. indebiti. cuius uerba uide ſ. lib. 34. cap. 3. quæſt. 3. reg. 4. exc. 1. Octaua ſpecies uidetur: Si cum ob rem non defenſam ſoluiſſet, poſtea defendere ſit paratus. Sed hæc ſpecies reprobatur l. 15. ff. d. tit. his uerbis: Qui ob rem non defenſam ſoluerit (quãuis poſtea defendere paratus eſt) non repetet quod ſoluit. *Nona ſpecies eſt: Si cũ debitori liberatio in teſtamẽto creditoris legata eſſet, id ignorans ſoluerit. Quæ ſpecies proponitur l. 22. §. adeò ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. cauſa prox. in prin. Decima ſpecies eſt: Si exceptione pacti de nõ petẽdo tutus ſoluerit. Quæ ſpecies proponitur l. 32. §. 1. ff. de cõdict. indebiti, his uerbis:* Fideiuſſor cũ paciſcitur, ne ab eo pecunia petatur, & per imprudentiã ſoluerit: cõdicere ſtipulatori poterit. idq; eo, quia reus quidẽ manet obligatus, ipſe aũt ſua exceptione tutus eſt. nihil eñt intereſt, fideiuſſor, an hæres eius ſoluerit. Quòd ſi huic fideiuſſori reus hæres extiterit, & ſoluerit: nec repetet, ſed liberabitur. *Concordat l. 40. §. fin. ff. eod. tit. his uerbis:* Si pactus fuerit patronus cum liberto, ne operæ ab eo petentur: quidquid poſtea ſolutum fuerit à liberto, repeti poteſt. *Huius cauſæ exceptio hæc eſt: Niſi cum fideiuſſor exceptione pacti conuenti de non petendo tutus eſſet, reus principalis hæres ei exiſtens ſoluerit. Quæ exceptio approbatur uerbis iam dictis his:* Quòd ſi huic fideiuſſori, &c. *Vndecima ſpecies eſt: Si cum debitor delato ſibi iureiurando iuraſſet, ſe dare nõ oportere: ſoluiſſet. Quæ ſpecies proponitur l. 43. ff. d. tit. his uerbis:* Si quis iurauit ſe dare non oportere, ab omni contentione diſcedatur: atque ita ſolutam pecuniam repeti poſſe, dicendũ eſt. *Duodecima ſpecies eſt: Si cum idem debitor & creditor eſſet, atq; compenſationis, retentionis ſeu deductionis exceptione tutus, nihilominus ſoluerit. Hæc ſpecies proponitur exemplo l. 45. ff. d. tit. his uerbis:* Si is qui hæreditatem uendidit, & emptori tradidit, id quod ſibi mortuus debueret, non retinuit: repetere poterit. quia plus debito ſolutum per cõdictionem rectè recipitur. *Concordant huic exemplo ea quæ proponuntur ſ. lib. 41. cap. 7. quæſt. 2. reg. 11. Huius ſpeciei exceptio prima hæc eſt: Niſi retentionem tantùm, non etiam petitionem is qui ſoluit, habuit. Quæ exceptio ap probatur exẽplo l. 31 ff. d. tit. cuius uerba cũ cõcordantib. uide ſ. lib. 21. ca. 8. reg. 7. exc. 6. Huius exceptionis replicationẽ uide d. exc. 8. Altera exceptio eſt: Niſi cõpenſationis exceptio aliqua replicatione poſſit elidi: Hæc exceptio approbatur l. 30. ff. d. tit. his uerbis:* Qui inuicẽ creditor, idẽq; debitor eſt, in caſibus, in quib. cõpẽſatio locũ non habet, ſi ſoluit: nõ habet condictionẽ ueluti indebiti ſoluti, ſed ſui crediti repetitionem. *Decima tertia ſpecies eſt: Si cum antea ſolutum eſſet debitũ, poſtea rurſus per errorẽ ſoluatur. Hæc ſpecies approbatur per ea quæ proponuntur ſ. cap. prox. quæſt.*

queſt.1.reg.2. Huius ſpeciei ſeu cauſſæ exceptio hæc eſt: Niſi prior ſolutio liberationē non pariat. hoc enim caſu id quod poſtea ſolutū eſt, non condicitur. quæ exceptio approbatur l.58.ff.de cōdict.indebiti. cuius uerba uide ſ.lib.prox.cap.11.reg.2.exc.1. Cōcordat l.34. §.fin ff de ſolutionib. cuius uerba uide ſ.lib.prox.cap.10.exc.31.in prin. item concordat l.58.§.ſio.ff.eod.tt. cuius uerbis uide ſ.cap.prox.queſt.5.reg.6. except.1. Decimaquarta ſpecies eſt: Si cum debitor creditori ſuo hæres exiſteret, & ita obligatio confuſa eſſet, cohæredib.ſuis ſolidū debitum ſoluerit. hoc enim caſu id quod ſolutū eſt, repeti poteſt. quæ ſpeciēs approbatur, ſimul & diſtinguitur l.38.in prin.ff.de condict.indebiti, his uerbis: Frater à fratre, cū in eiuſdē poteſtate eſſet, pecuniā mutuatus, poſt mortē patris ei ſoluit: quæſitū eſt, an repetere poſsit? Africanus reſpondit, utiq; quidē pro ea parte, qua ipſe hæres patri extitiſſet, repetiturum: pro ea uerò, qua frater hæres extitiſſet, ita repetiturū, ſi non minus ex peculio ſuo ad fratrē perueniſſet. Naturalē enim obligationē, quæ fuiſſet, hoc ipſo ſublatam uideri, q peculij partē frater ſit cōſecutus: adeò ut ſi prælegatū filio aidemq; debitori fuiſſet, daductio huius debiti à fratre ax eo fieret. Idq; que maximè cōſequens eſſe ei ſentētiæ, quā Iulianua probaret: ſi extraneo qd debuiſſet, & ab eo poſt mortē patris exactū eſſet: tantum iudicio eum familiæ erciſcundæ recuperaturū à cohæredib. fuiſſe, quantū ab ijs creditor actione de peculio cōſequi potuiſſet. Igitur ſi re integra familiæ erciſcundæ agatur: ita peculiū diuidi æquū eſſe, ut ad quantitatē eiua indēnis à cohæredib. præſtetur. Porrò eum quē aduerſua axtraneū dafendi oporteret, longè magis in eo quod fratri debuiſſat, indemnem præſtandū. Huius ſpeciei ſeu cauſſæ exceptio hæc eſt, quòd non niſi pro parte qua debitor creditori hæres extuit, cōdictio indebiti ei ſit danda. quæ exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce: Vtiq; quidē pro aa parte, qua ipſe hæres patri axtitiſſet, repetiturū. Huius replicatio hæc eſt: Niſi cum filiusfamiliâs debitor creditori patri pro parte hæres extitiſſet, peculiū eius ad cohæredē peruenerit. hoc enim caſu pro quantitate peculij, quæ ad cohæredē puenit, debitori ultra partem hæreditariā condictio indebiti dāda eſt, quaſi bis ſolutum eſſet. qua replicatio approbatur uerbis ſ. propoſitis hiſce: Pro aa uerò, qua frater hæres extitiſſet, &c. Hæc de ſecundo genere indebiti, eiuſq; ſpeciebus & exemplis ſint dicta.

DE TERTIO GENERE INdebiti.

VII. Cauſſa: Si iuſta quidem debiti cauſſa fuit, ſed per ſolutionē liberatio non cōtigit. nam & hoc caſu ſoluti cōdictio competit, quamuis debitū maneat. quæ cauſſa approbatur l.26.§. ſi decem. ff. de condictione indebiti, uerbis ſ.cap.prox.quaſt.5.reg.7. propoſitis hiſce: Si liberor, ceſſat condictio: ſi non liberor, cō dictio erit. Huius cauſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi cū certū hominē deberet, ſtatuliberū poſt morā uel culpa ſua factū ſoluerit: hoc enim caſu nec liberatur, neq; repetit. Quæ exceptio approbatur l.63. ff.d. tt. cuius uerba uide ſ.lib.prox.cap.9.exc.21. Altera exceptio eſt: Niſi ex alia cauſa debens, ex alia ſoluerit: hoc enim caſu liberatio qdē nō cōtingit à cauſa ex qua debetur, argumēto eorū quæ propoſita ſunt ſ. lib.prox.cap.10.in prin. nō tamē ſolutū repetitur, ſed cōpēſationis iure retinetur. de qua re uide J.ca. prox. exc.30. Plures huius cauſæ exceptiōes ſpeciales uide in cauſis ſequētib. Nā cauſæ propoſitæ quatuor potiſsimùm ſunt ſpecies. Prima: Si alius quàm q debet, ſoluit. Altera: Si alij quàm cui debetur, ſolutū ſit. Tertia: Si aliud quàm debetur, ſit ſolutū. Poſtrema: Si antequā diēs debiti uenerit, ſolutio ſit facta. de quib. quatuor ſpeciēb. cū alijs cognatis ordine dicetur in cauſis ſequētib.

VIII. Cauſa: Si alius quàm q debet, ſoluit: repetitiōi locus eſt. Quæ ap.pbatur l.19 §.1.ff.de cōdictiōe indebiti, his uerbis: Quāuis debitū ſibi qa racipiat: tamē ſi is q dat, nō debitū dat: repatitio cōpetit. ualuti ſi is q hæredē ſe uel bonorū poſſeſſorē falſò exiſtimās, creditori hæreditario ſoluerit. hic.n. neq; uerua hæres liberatus erit, & is quod dadit, repetere poterit. Cōcordat l.65.§.fin.ff.eod.tt. his uerbis: Indebitum eſt nō tātū, quod omnino non debetur: ſed & quod alij debetur, ſi alij ſoluatur: aut ſi id quod alius debebat, alius quaſi ipſe debeat ſoluat. Itē cōcordat l.32.§.1.ff eod.tt. cuius uerba uide ſ. cauſa 6. ſpecie 10. Itē cōcordat l.59.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ.lib.prox.cap.11.reg.2.exc.1. Cōcordat itē l.34. §.fin.ff. de ſolut. cuius uerba uide ſ.lib.prox. cap.10.exc.31.in prin. Cōcordat itē l.5.C.de cōdict. indebiti, his uerbis: Si à patre emācipatus ei non intra tēpora pſtituta iure honorario ſucceſſiſti: quidquid indebitū poſtea per errorem (utpote patris ſucceſſor) dediſti: eius cōdictionē tibi cōpetere, nō eſt inceeti iuris. Huius cauſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi alius quàm q debet, nomine debitoris ſoluerit. Quæ exceptio approbatur l.44.ff.de cōdict.indebiti, his uerbis: Repetitio nulla eſt ab eo q ſuū recepit: tametſi ab alio, q̄ à uero debitore, ſolutū eſt. Cōcordat l.9.§. ſi quis indebitam. ff.de condict.cauſa dati. cuius uerba uide ſ.cap.prox. quæſt.4.except.2. Concordat item l.36.ff.eod.tt. his uerbis: Seruus cuiuſdam inſciente domino magidem cōmodauit: ia cui commodauerat, pignori eam poſuit, & fugit. Qui accepit, nō aliter ſe redditurū aiebat, q̄ ſi pecuniā accepiſſet. Accepit à ſeruulo, & reddidit magidē. quæſitum eſt, an pecunia ab eo repeti poſsit? Paulus reſpondit, ſi is qui pignori accepiſſet, magidem alienam ſciſſet apud ſe pignori deponi: furti eū ſe obligaſſe. Ideoq; ſi pacuniā à ſeruulo accepiſſet, redimendi furti cauſa: poſſe repeti. Sed ſi neſciſſet alienam ram apud ſe deponi: non eſſe furem. Item ſi pacunia eius no-

mine, à quo pignus acceperat, à ſeruo exoluta eſſe: non poſſo ab eo repeti. Huius exceptionis ſpecies ſunt exceptiones aliquot proximè ſequentes. Planè eius replicatio hæc eſt. Niſi creditor ſciens pro re aliena ſibi pignori obligata redimenda ab alio debitum acceperit. Quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce: Paulus reſpõdit, &c. Altera exceptio eſt: Niſi procurator debitoris ſoluerit. Quæ exceptio approbatur l.6. in prin. ff. de condict. indebiti, his uerbis: Si procurator tuus indebitum ſoluerit, & id tu ratum non habeas: poſſe repeti, Labeo libris Poſterior. ſcripſit. Quòd ſi debitum fuiſſet, non poſſe repeti, Celſus ait: ideo, quia cum quis procuratorem rerum ſuarum conſtituit: id quoque mandare uideatur, ut ſoluat creditori: neq; poſtea expectandum ſit, ut ratum habeat. Concordat d.l.6. §. fin. cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt.3. reg.1. except.1. repl.3. Item concordat l.87. ff. de ſolutionib. his uerbis: Quodlibet debitũ ſolutũ à procuratore meo non repeto: quoniam cum quis procuratorem omnium rerum ſuarũ conſtituit, id quoq; mandare uidetur, ut creditorib. ſuis pecunia ſoluatur: neq; poſtea expectandum eſt, ut ratum habeat. Tertia exceptio eſt: Niſi tutor debitoris ſoluerit. Quæ exceptio approbatur d.l.6. §. fin. Quarta exceptio eſt: Niſi unus ex duobus, quorũ ſinguli pro parte tenentur, ſolidum ſoluerit: hoc enim caſu repetitio ceſſat, quamuis ſoluens non niſi pro parte tenebatur. Quæ exceptio reprobatur l.49. §.1. ff. de fideiuſſorib. cuius uerba uide ſ. lib.45. cap.1. quæſt.2. exc.55. repl.2. Planè admittitur in duob. fideiuſſorib. d.l.49. §. quòd ſi duo. cuius uerba uide ſ. lib.45. cap.2. quæſt.1. exc.2.

IX. Cauſa: Si pupillus, furioſus, uel is cui bonis interdictum eſt, ſoluerit. Hæc cauſa approbatur l.29. ff. de condict. indebiti, his uerbis: Interdum perſona locum facit repetitioni: utputa ſi pupillus ſine tutoris authoritate, uel furioſus, uel is cui bonis interdictũ eſt, ſoluerit. Nã in ijs perſonis generaliter repetitioni locum eſſe, non ambigitur. Et ſiquidem extant nummi, uindicabũtur: ꝓ cõſumptis uerò condictio locũ habebit. Concordat Inſt. quib. alienare nõ licet. §. fin. cuius uerba uide ſ. lib.21. cap.4. cauſa 1. exc.3. Itẽ cõcordat l.14. §. fin. ff. de ſolut. cuius uerba uide ſ. lib.18. cap.7. quæſt.1. reg.1. except.3. repl.2.

X. Cauſa: Si reus criminis creditori ſuo ſoluerit. Hæc cauſa reprobatur l.42. ff. de ſolut. cuius uerba uide ſ. lib. prox. cap.7. exc.10. Hactenus cauſæ cõdictionis, de ſumptæ ex pſona ſoluẽtis: ſequũtur eæ quæ ſumuntur ex perſona eius cui ſolutum eſt.

XI. Cauſa: Si alij quàm cui debetur, ſolutũ eſt. Hæc cauſa approbatur l.65. §. fin. ff. de cõdict. indebiti. cuius uerba uide ſ. cauſa 8. in prin. Huius exẽplũ primũ eſt, ſi falſo procuratori ſit ſolutũ. quod ꝓponitur l.8. C. de cõdict. indebiti. his uerbis: Creditoris falſo ꝓcuratori ſoluẽti, aduerſus eũ indebiti repetitio, nõ obligationis liberatio cõpetit. Cõcordat l.14. ibi: quod ſi dominus. ff. de cõdict. cauſa d. ti. cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt.4. exc.4. Aliud exemplũ proponitur l.55. ibi: nã ſi ſeruus. ff. de cõdict. indebiti. cuius uerba uide ſ. ca. prox. quæſt.5. reg.1. exc.4. Tertiũ exẽplum proponitur l.22. in prin. ff. eod. tt. his uerbis: Si me purè tibi aut Titio ꝓmiſiſſe: cũ aut neutrũ factũ ſit, aut Titij pſona in ſtipulatione cõprehẽſa nõ ſit, & Titio ſoluero: te petere à Titio potero. Quartũ exẽplũ proponitur l.26. §. hæredi, in fine. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt.4. exc.5. Quintũ exẽplũ eſt: Si maritus ſocero dotẽ ſoluerit, uxore nõ cõſentiẽte. Quod exẽplũ approbatur, ſimul et diſtinguitur p ea quæ proponũtur ſ. lib.15. cap.6. exc.39. repl.2. Planè propoſitæ cauſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi procuratori creditoris ſit ſolutũ. Quæ exceptio approbatur l.6. §. Celſus ait. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt.4. exc.4. repl.1. Cõcordãt ea quæ proponũtur ſ. lib. prox. cap.8. repl.4. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi dominus ſolutionẽ procuratori factã, ratã nõ habuerit. Hæc replicatio reprobatur d. §. Celſus. Cõtradicit l.14. ibi: quod ſi dominus. ff. de cõdict. cauſa dati. cuius uerba uide ſ. ca. prox. quæ.4. exc.4. Cõtradicit itẽ l.58. §. fin. ff. de ſolut. cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt.5. reg.8. exc.3. Altera replicatio eſt: Niſi cũ ita ſolutio procuratori facta eſſet, ut niſi dominus ratũ habuiſſet, cõdicatur: dominus ratũ nõ habuerit. Hæc replicatio approbatur l.14. in prin. ff. de ſolut. his uerbis: Quòd ſi fortè quis ita ſoluat, ut niſi ratũ habeatur, condicat: ſi dñs ſolutionẽ ratũ nõ habuerit, cõdictio ei q ſoluit, cõpetit. Cõcordat l.58. in prin. ibi: poſteriore. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. exc. prox. Secunda exceptio eſt: Niſi creditor ſolutionem alij factã ratã habuerit. Quæ exceptio approbatur d.l.58. in prin. his uerbis: Si quis offerẽti ſe negocijs alienis bona fide ſoluerit, quãdo liberatur? Et ait Iulian. cũ dominus ratũ habuerit, tũc liberari. Idẽ ait, antequã dominus ratũ habuerit, an cõdici ex ea cauſa poſſit? & ait intereſſe, qua mẽte ſolutio facta eſſet: utrũ ut ſtatim debitor liberaretur, an uerò cũ dominꝰ ratũ habuiſſet. Priore caſu cõfeſtim poſſe cõdici ꝓcuratori: & tũc demũ extingui cõdictionẽ, cũ dominus ratũ habuiſſet. Poſteriore tũc demum naſci cõdictionẽ, cũ dominus ratũ nõ habuiſſet. Cõcordat l.34. §. ſi gener. ff. de ſolut. cuius uerba uide ſ. lib.15. cap.6. exc.39. repl.2. Itẽ cõcordat l.23. ff. de negocijs geſtis. cuius uerba uide ſ. lib. prox. cap.8. repl.3. dupl.2. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi poſtquã creditor ſe adrogãdũ dediſſet, pater eius ratũ habuerit. Quæ replicatio approbatur d.l.58. §. ſi creditor, his uerbis: Si creditor, cuius ignorãtis ꝓcuratori ſolutũ eſt, adrogãdũ ſe dederit: ſiue habuerit pater ratũ, ſiue nõ habuerit, repetere debitor poteſt. Altera replicatio eſt: Niſi tunc cum ſoluens alia ratione liberari potuit, creditor ratum habuerit. Hæc replicatio approbatur l. ult. §. fin. in fine. ff. ratam rem haberi. cuius uerba ui-

ba uide ſ.lib.6.cap.8.quæſt.3.except.4.repl.1. *Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi fideiuſſor qui ad tempus obligatus erat, ante tempus finitum ſoluerit: hoc enim caſu, quamuis poſt tempus finitum dominus ratum habuerit, condictio tamen ceſſat. Quæ duplicatio approbatur l.71. §.1.ff. de ſolutionib. his uerbis:* Si fideiuſſor procuratori creditoris ſoluit, & creditor poſt tēpus quo liberari fideiuſſor potuerit, ratum habuit: tamen quia fideiuſſor, cum adhuc ex cauſa fideiuſſionis teneretur, ſoluit: nec repetere poteſt, nec minus agere aduerſus reum mandati poteſt, quàm ſi tum præſenti dediſſet. *Tertia replicatio uidetur: Niſi cum ignoraret creditor alij ſolutum, debitori acceptotulerit: hoc enim caſu, quamuis poſteà certior factus ratam habuerit ſolutionem, tamen condictioni locus eſſe uidetur. Sed hæc replicatio reprobatur d.l.71.§ item ſi ignorans. cuius uerba uide ſ. lib. prox. ca.13. quæſt.5. except.21. Tertia exceptio eſt: Niſi is cui ſolutum eſt, poſtea in ius creditoris ſucceſſerit. Hæc exceptio approbatur exemplo l.96.§.fin.ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ.lib.prox.cap.8. repl. 14. Quarta exceptio eſt: Niſi cum eo etiam, cui ſolutio facta eſt, contractum ſit, quamuis de re aliena. Hæc exceptio approbatur l.26.§. qui filiofamilias.ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Qui filiofamilias ſoluit, cum eſſet eius peculiaris debitor: ſiquidē ignorauit ademptū ei peculium, liberatur: ſi ſcit & ſoluit, condictionem non habet: quia ſciens indebitum ſoluit. *Concordat l.15. in prin. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt. 1. reg. 1. except. 4. Quinta exceptio eſt: Niſi cum quis ſibi aut Titio dari ſtipulatus eſſet, Titio ſit ſolutum. Hæc exceptio approbatur per ea quæ proponūtur ſ. lib. prox. cap. 8. repl. 4. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi debitor poſt ſtipulationē ſoli ſtipulatori ſe ſoluturū cōſtituerit, & nihilominus Titio ſoluerit. Quæ replicatio approbatur l.8. cum lege ſequēte. ff. de conſtituta pecunia. cuius uerba uide ſ.d.ca 8. repl. 16. dupl. 1. Plures propoſitæ cauſæ exceptiones uide d. cap. 8. repl. 1. cum ſequentibus.*

XII. *Cauſa: Si aliud quàm debetur, ſolutum ſit, uel non tale, quale debetur: quia per hanc ſolutionem liberatio non contingit (ut oſtenſum ſ. lib. prox. cap. 9. in prin.) condictioni indebiti locus eſt. Quæ cauſa approbatur etiam l.19.§.penult.ff. de cōdict. indebiti, his uerbis:* Si putem me Stichum aut Pamphilum debere, cum Stichum debeam, & Pamphilum ſoluam: repetam quaſi indebitum ſolutum: nec enim pro eo quod debeo, uideor id ſoluiſſe. *Huic contradicit l. 19. in fine. ff. de leg. 2. cuius uerba uide ſ. lib. 34. cap. 11. quæſt. 1. except. 19. repl. 5. Aliud exemplum habetur l.26.§. ſi centum. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt. 5. reg. 1. except. 2. Huius etiam exemplum eſt, ſi hominem debens, ſtatuliberum ſoluat: quod proponitur l.38.§. qui hominem. ibi: & illi condictionem ff. de ſolut. cuius uerba uide ſ. lib. prox. cap. 9. exc. 21. repl. 1. Planè huius exempli exceptio hæc eſt: Niſi certū hominē debēs, ſtatuliberū culpa ſua factum ſoluerit. Quæ exceptio approbatur l.65. ff. de cōdict. indebiti. cuius uerba uide d. exc. 21. in prin. Aliud propoſitæ cauſæ exēplū eſt, ſi cū fundū ſeruū tradere deberet, liberum tradidit. quod proponitur l.22. in fine. ff. d. tit. his uerbis:* Cum iter excipere deberem, fundum liberum per errorem tradidi: incerti condicam, ut iter mihi concedatur. *Planè cauſæ propoſitæ exceptio hæc eſt: Niſi id quod debetur, non ſit ſolutum: hoc enim caſu creditor indebitū quod accepit, retinere poteſt, donec debitū ſoluatur. Quæ exceptio approbatur d. §. ſi centum, in fine.*

XIII. *Cauſa: Si plus quàm debetur, ſolutū ſit, cōdictio indebiti competit. Quæ cauſa approbatur l.19.§. fin. cū lege ſequēte. ff. de cōdict. indebiti. cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt. 3. reg. 2. exc. 1. Concordat l.25. ff. eod. tit. cuius uerba uide d. reg. 2. in prin. Cōcordat itē l.26. in prin. ff. eod. tit. cuius uerba uide j. ca. prox. exc. 17. Cōcordat item l.31. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. cauſa 3. Itē cōcordat l.67.§. tutor. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt. 3. reg. 1. exc. 1. repl. 1. Huius cauſæ exceptio prima hæc eſt, quòd id tātùm, quod amplius debito ſolutū eſt, repetitur, nō omne quod eſt ſolutū. Quæ exceptio cōſtat ex legib. iam allegatis. cuius tamē replicatio hæc eſt: Niſi pecuniā debens, fundū maioris precij per errorē ſoluit: hoc enim caſu totus fundus repetitur. Quæ replicatio approbatur d. §. ſi cētū. Altera exceptio eſt: Niſi cū quis ſibi quinq; aut decem Titio dari ſtipulatus eſſet: Titio decē ſint ſoluta: hoc enim caſu quinq; quaſi indebita nō repetūtur. Quæ exceptio approbatur l.98.§. qui ſtipulatur, in fine. ff. de ſolut. cuius uerba uide ſ. lib. prox. cap. 9. exc. 15. repl. 4. Tertia exceptio eſt: Niſi cū pro parte hæres ſolidū ſoluiſſet, poſtea cohæredis portio ei adcreſcat. Quæ exceptio approbatur l.35. ff. de ſolut. his uerbis:* Ex parte hæres inſtitutus, ſi decē, quæ defunctus promiſeret, tota ſoluerit: pro parte quidem qua hæres eſt, liberabitur: pro parte autem reliqua ea condicat. Sed ſi antequam condicat, ei adcreuerit reliqua pars hæreditatis, etiā pro ea parte erit obligatus. Et ideò condicenti indebitum doli mali exceptionem obſtare exiſtimo. *Quarta exceptio eſt: Niſi is qui nō niſi in id quod facere poteſt, ſolidū ſoluerit, uel alius pro eo: hoc enim caſu cōdictio ceſſat. Quæ exceptio approbatur l.8. cū lege ſequēte. ff. de cōdict. indebiti, his uerbis:* Quod nomine mariti, qui ſoluendo non eſt, alius mulieri ſoluit, repetere non poteſt: ideo quia debitum eſt mulieri. Nā & maritus, ſi cū facere nihil poſſit, dotē ſoluerit: in ea cauſa eſt, ut repetere non poſſit. *Cōcordat l.5.§. idē Iulian. ff. de liberatione legata. cuius uerba uide ſ. lib. 34. cap. 13. Quinta exceptio eſt: Niſi pater filij nomine cōuentus, plus quàm in peculio eſt, ſoluerit. Quæ exceptio approbatur l.11. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Si is cum quo de peculio actum eſt, per imprudentiam plus quàm in peculio eſſet, ſoluerit: repetere nō poteſt. *Cōtradicit d. §. idē Iulianus. ibi: ſed eſt uerius.*

Sexta exceptio eſt: Niſi cum Stichum aut Pamphilum deberet, & utrunq; ſolviſſet: alteruter poſtea deceſſerit. Hæc exceptio approbatur l.32. in prin. ff. de condict. indebiti, his uerbis: Cum is qui Pamphilum aut Stichum debet, ſimul utrunque ſoluerit; ſi poſteaquam utrunq; ſoluit, aut uterque, aut alter ex his deſierit in rerum natura eſſe: nihil repetet. id enim remanebit in ſoluto, quod ſupereſt.

X I I I I. *Cauſa: Si cum deductionis uel retentionis exceptione tutus eſſet debitor, nihil ex debito retinuerit, ſed totum ſoluerit. De hac cauſa dictum ſ. cauſa 6. ſpecie 12.*

X V. *Cauſa: Si cautio debita in ſoluendo ſit omiſſa, poteſt condici. Quæ cauſa approbatur l.39. ff. de condictione indebiti, his uerbis:* Si quis, cum à fideicommiſſario ſibi cauere poterat, nõ cauerit: quaſi indebitum eum plus debito ſolutum repetere poſſe, diui Seuerus & Antoninus reſcripſerunt. *Concordat l.3. §. item ſciendum, in fine. item §. fin. ff. ſi cui pluſquam. cuius uerba uide ſ. lib.13. cap.9. caut.3. quæſt.1. except.6.*

X V I. *Cauſa: Si cum decem aut Stichum deberet, quinq; ſoluerit: Sticho poſtea ſoluto, quinq; erunt condicenda. Quæ cauſa approbatur l.26. §. ſi decem. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ſ. cap. prox. quæſt.3. reg.7.*

X V I I. *Cauſa: Si cum hominem incertum deberet, putans ſe Stichum debere, eum ſoluerit. Hæc cauſa approbatur l.32. §. fin. ff. d. tt. his uerbis:* Qui hominem in genere promiſit, ſimilis eſt ei qui hominem aut decem debet: adeoque ſi cũ exiſtimaret ſe Stichum promiſiſſe, eum dederit: condicet. Alium autem quemlibet dando liberari poterit.

X V I I I. *Cauſſa: Si ante diem debiti uenientẽ ſolutio facta ſit: condictio indebiti competit. Quæ cauſa approbatur, ſimul & diſtinguitur l.16. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Sub conditione debitũ, per errorẽ ſolutũ, pendente quidẽ cõditione repetitur: conditione autẽ exiſtente, repeti nõ poteſt. Quod etiã ſub incerto die debetur, die exiſtẽte nõ repetitur. *Cõcordat l.48. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. lib. prox. ca.10. exc.33. repl.1. dupl.5. Concordat item l.56. ff. eod. tt. cuius uerba uide J. cap. prox. except.15. Item concordat l.5. §. idem Iulianus. ibi: quem ſolutum. ff. de liberat. legata. cuius uerba uide ſ. lib.14. cap.13. Huius cauſſæ exceptio prima hæc eſt: Niſi antequam condiceretur, dies uenerit, uel conditio extiterit. Quæ exceptio approbatur uerbis d. l.16. iam propoſitis hiſce:* Conditione autem exiſtente, repeti nõ poteſt, &c. *Concordat l.18. §. qui hominem. ibi: perinde atq; ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ſ. lib. prox. cap.9. except.21. repl.2. Huius exceptionis replicationes uide ſ. lib. prox. cap.10. except.33. repl.1. dupl.2. cum ſequentib. Altera exceptio eſt: Niſi dies debiti certus ſit. Hæc exceptio approbatur l.10. ff. de cõdict. indebiti, his uerbis:* In diem debitor adeò debitor eſt, ut ante diem ſolutum repetere non poſſit. *Concordat l.51. ff. mandati. cuius uerba uide ſ. lib.45. cap.4. quæſt.5. reg.2. Item cõcordat l.38. §. inter. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ſ. lib. prox. cap.10. except.33. repl.1. dupl.5. Tertia exceptio eſt: Niſi certũ ſit, diem uel conditionem omnino extituram eſſe. Quæ exceptio approbatur l.18. ff. de condictione indebiti, his uerbis:* Quòd ſi ſub eâ conditione debetur, quæ omnimodo extatura ſit: ſolutum repeti non poteſt. licet ſub alia conditione, quæ an impleatur incertũ eſt, ſi antè ſoluatur, repeti poſſit. *Concordat l.17. ff. eod. tt. his uerbis:* Si cum moriar, dare promiſero, & antè ſoluam: repetere me non poſſe, Celſus ait. quæ ſententia uera eſt. *Quarta exceptio uidetur: Niſi id quod quis purè debet, ſub conditione promiſerit, & ante conditionem exiſtentem ſoluerit. Sed hæc exceptio reprobatur l.60. §. ubi autem. ff. d. tt. cuius uerba uide J. cap. prox. except.14. Quinta exceptio eſt: Niſi uerus debitor poſt litem conteſtatam ſoluerit, manẽte adhuc iudicio. Hæc exceptio approbatur d. l.60.*

DE EXCEPTIONIBVS præcedentium cauſarum generalibus. Cap. V I I I.

H*Actenus cauſæ condictionis indebiti tam generales quàm ſpeciales enumeratæ ſunt: quarum ſunt aliquot exceptiones communes et generales, quæ in hoc capite proponentur: & primùm quidem eæ quæ ſumuntur ex genere & qualitate exceptionis, qua tutus fuit is qui ſoluit.*

I. *Exceptio: Niſi exceptio qua ſoluens tutus fuit, in odium et pœnam creditoris fuerit introducta. Hæc exceptio approbatur l.40. in prin. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Qui exceptionem perpetuã habet, ſolutum per errorẽ repetere poteſt. Sed hoc nõ eſt perpetuum. Nam ſiquidem eius cauſa exceptio datur, cum quo agitur: ſolutum repetere poteſt: ut accidit in Senatuſcõſulto de interceſſionib. Vbi uerò in odiũ eius cui debetur, exceptio datur: perperã ſolutũ nõ repetitur. Veluti ſi filiusfamiliãs cõtra Macedonianũ mutuã pecuniã acceperit, & paterfamiliãs factus ſoluerit, nõ repetit. *Concordat l.19. in prin. ff. eod. tt. his uerbis:* Si pœnæ cauſa eius cui debetur, debitor liberatus ſit: naturalis obligatio manet. Et ideo ſolutum repeti non poteſt. *Concordat item l.9. §. penult. ibi: quia hi demum. ff. ad S.C. Macedonianum. cuius uerba uide J. except. prox. quæ eſt ſpecies huius exceptionis.*

I I. *Exceptio: Niſi exceptione S.C. Macedoniani tutus ſoluit. Hæc exceptio approbatur uerbis d. l.40. iam propoſitis hiſce:* Veluti ſi filiusfamiliãs, &c. *Concordat d. §. penult. his uerbis:* Hi qui pro filiofamiliãs ſine uoluntate patris eius interceſſerunt, ſoluendo non repetent. hoc enim

nim & diuus Hadrianue conſtituit, & poteſt dici non repetituroe. atquio perpetua exceptione turi ſunt. Sed & ipſe filiusfamiliâs: & tamen non repetit: quia hi demom ſolutum non repetunt, qoi ob pœnam creditorum actione liberantur, non quoniam exonersre eos lex uoluit. *Cōcordat d l.9.§.fin. cum lege ſequente, bis uerbis*: Soluendo noo repetunt: quia naturalis obligatio manet. *Concordat item l.7.§.fin ff.d.tt.ad S.C. Macedonianum. cuius uerba uide ſ.lib.19.cap.3.queſt.1.repl.30. Item concordat l.14. in fine.ff.ſi certum petatur. cuius uerba uide j.repl.prox. Huius exceptionis replicatio prima hec eſt: Niſi filiusfamiliâs ſoluerit: hoc enim caſu pater numos uindicare non prohibetur. Quæ replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur d.l.14. bis uerbis*: Si filiusfamiliâe contra ſeoatuſcooſultum mutuatus, pecuniam ſoluetit: patti numos uindicanti nulla exceptio obijcietut. Sed ſi fuerint conſumpti numi à creditore: Marcellus ait, ceſſare coodictionem. Quoniam toties condictio datur, qootiee ex ea cauſa numerati ſunt, ex qua actio eſſe potuiſſet, ſi dominium ed accipientem trenſtuliſſet. Io propoſito aōt nō eſſe. Deniqoe per errorem ſoluti contra ſenatuſconſultū crediti, magis eſt ceſſare repetitionem. *Huius replicationis duplicatio prima hec eſt: Niſi numi à creditore ſint conſumpti. Quæ duplicatio approbatur uerbis iam propoſitis biſce*: Sed ſi fuerint cōſumpti nomi à creditore, &c. *Altera duplicatio eſt: Niſi filiusfamiliâs qui ſoluit, heres patri exiſtat. Quæ duplicatio approbatur l.26.§.ſi filiusfamiliâs.ff.de condict. indebiti, bis uerbis*: Si filiusfamiliâs contra Macedonianum mutuatue ſoluerit, & patri ſuo heree effectue uelit oindicare nomos: exceptione ſubmouebitur à uindicatione nomorum. *Tertia duplicatio eſt: Niſi filiusfamiliâs pecuniam ſibi ab alio donatam ſoluerit. Hæc duplicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.9.§.1.ff.ad S.C. Macedon. bis uerbis*: Si eb alio donatam ſibi pecuniam filius creditori ſoluerit: en peter uindicare oel repetere poſsit? Et ait Iulienus, ſiquidem hsc conditiona ei donata ſit pecunie, ut creditori ſoluat: uideri è donatore profectam protinus ad creditorem, & fieri numoe accipientis. Si uerò ſimpliciter ei donauit, alienationem eorum filiom non habuiſſe: & ideo ſi ſoluerit, condictionem patri ex omni euentu competere. *Altera propoſite exceptionis replicatio eſt: Niſi curator minoris ſoluerit. Quæ replicatio approbatur l.8.ff.eod.tt bis uerbis*: Cum à coratore per ignoraotiam ſolutum ſit, repetere poteſt.

III. *Exceptio: Niſi exceptione de eo quod face re poteſt, tutus, ſolidum ſoluerit, uel alius ipſius nomine. De bac exceptione uide ſ. cap. prox. cauſſa 13.except.4.*

IIII. *Exceptio: Niſi exceptione, ne ultra uires peculij conueniatur, tutus, ſolidum ſoluerit. De bac exceptione dictum d.cauſa 13.except.5.*

V. *Exceptio: Niſi cùm ipſo iure actio non daretur in ſoluentem, ſoluit. Hæc exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. cap.prox.cauſa 4. except.1.*

VI. *Exceptio: Niſi exceptio qua tutus debitor ſoluit, replicatione aliqua elidi potuit. Hæc exceptio approbatur exemplo l.28.ff.de condict. indebiti, cuius uerba uide j.except.14. Aliud exemplum proponitur l.30.ff. eod.tt. cuius uerba uide ſ.cap. prox. cauſa 6.ſpecie 12.except.2. Alia exempla ſunt, ſi deberi pronunciatum ſit: item, ſi de negocio trāſactum ſit. de quibus ſequitur.*

VII. *Exceptio: Niſi deberi pronunciatum ſit. Hæc exceptio approbatur l.29. §.in omnibus.ff. mandati. cuius uerba uide ſ.lib.45.cap.4. queſt.6. reg.1. exc. 4. Concordat l.1.ibi: non ex cauſa.C.de condict.indebiti. cuius uerba uide ſ.cap.6.queſt.5.reg.11. Item concordat l.60.in prin.ff.eod.tt. cuius uerba uide j. exc. 14. Huius exceptionis replicatio hec eſt: Niſi ex falſis inſtrumentis indicatum ſit. Quæ replicatio approbatur l.11. ff. de exceptione & preſcript. cuius uerba uide ſ.libro 4.capite 8.queſt.1.exceptione general.9.*

VIII. *Exceptio: Niſi de negocio, cui exceptio obſtabat, tranſactum ſit. Hæc exceptio ſpecies ſuperioris ſextæ exceptionis approbatur, ſimul & diſtinguitur l.65.in prin.ff.de condictione indebiti. bis uerbis*: In ſumme (ut generaliter de repetitione tractemus) ſciendō eſt, dari aut ob trāſectionē, aut ob ceuſem, aut propter conditionem, eur ob rem, aut in debitum. In qoibus omnibus quætitur de repetitione. Et quidem quod tranſactionie nomine detur, licet ree nulle media fuerit, non repetitur. Nam ſi lia fuetit: hoc ipſum quod à lite diſceditur, cauſe uidetur eſſe. Sio autem euidens calumnia detegitur: & tranſectio imperfecte eſt, & repetitio dabitur. *Concordat l.23.C. de tranſactionib. cuius uerba uide ſ.lib.9. cap.5.except.19. Concordat item l.1.C.de pactis, biſce uerbis*: Conditionis incertum inter fratres non iniquis rationibus conoentione finitum eſt. Cum igitur uerbis fideicommiſsi petitum à patre tuo profiteatie, ut ſi uite ſine liberis decederet, hæreditetem Licinio Frontoni reſtitueret: pectum eo tempore de ſextante Licinin Frontoni dando, cum liberos Philinue non ſuſtulerit, interpoſitum, non idcirco poreſt iniqoom uideri, quòd facta (ſicut placuit) diuiſione, diem ſuum te filio eius ſuperſtite functus eſſet. *Concordat item l.2.C.de condict. indebiti. cuius uerbis uide ſ.cap.6.queſt.4.except.2. Planè propoſite exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi euidens calumnia detegatur. Quæ replicatio approbatur uerbis d.l.65.ſ. propoſitis biſce*: Sio autem

auidás calumnia detegitur: & tráſactio imperfecta eſt, & repetitio dabitur. *Altera replicatio eſt: Niſi cùm tranſactionis nomine datū eſſet, tranſactio facta non ſit. Quæ replicatio approbatur l.23. in prin. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ſ. cap. prox. cauſa 4. Tertia replicatio uidetur: Niſi tutoribus tranſigentibus & ſoluentibus, pupillus tranſactionem ratam non habuerit. Hæc replicatio reprobatur l.96. §. cum pupilla. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. lib. prox. ca. 7. except. 1. diſtinct. 3.*

IX. Exceptio: *Niſi cauſa exceptionis, qua ſoluens tutus fuit, exceptionem tantùm, non etiam actionem pariat. Hæc exceptio approbatur l.51. ff. de condict. indebiti. his uerbis:* Ex quibus cauſis retentionem quidem habemus, petitionem autē non habemus: ea ſi ſoluerimus, repetere non poſſumus. *Huius exemplum proponitur l.13. ff. eod. tit. cuius uerba cum concordantibus uide ſ. lib. 21. cap. 8. reg. 7. except. 6. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi non dominus, ſed ſeruus eius pecuniam ſoluerit ſine ipſius conſenſu. Hæc replicatio approbatur l.94. §. fin. ibi: cum uerò ſeruus. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ſ. libro prox. cap. 7. exceptione 2.*

X. Exceptio: *Niſi exceptio qua ſoluens tutus fuit, iure ciuili introducta, naturali iure deficiat. Hæc exceptio approbatur l.9. ff. de action. & obligat. cuius uerba cum concordantibus uide ſ lib. 16. cap. 1. de natural. obligat. proprio 3. Huius exemplum proponitur l.13. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Naturaliter etiam ſeruus obligatur. Et ideo ſi quis nomine eius ſoluat, uel ipſe manumiſſus, uel (ut Pomponius ſcribit) ex peculio eo, cuius liberam adminiſtrationem habebat, repeti non poterit. Et ob id & fideiuſſor pro ſeruo acceptus, & pignus pro eo datum tenebitur. Et ſi ſeruus qui peculij adminiſtrationem habet, rem pignori in id quod debebat, dederit: utilis pignoraticia reddenda eſt. *Concordat l.83. ff. de ſolut. his uerbis:* Si tuo ſeruo credidero, eumq; redemero, & is manumiſſus mihi ſoluerit: non repetet. *Item concordat l.32. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide ſ. lib. 34. cap. 3. except. 3. repl. 2. Item concordat l.13. in fine. ff. de action. & obligat. cuius uerba uide d. except. 3. in prin. Item concordat l. heres. 21. §. quod ſi hic. ibi: & tamen nihilominus. ff. de fideiuſſorib. cuius uerba uide ſ. lib. 45. cap. 1. quæſt. 4. reg. 1. except. 1. repl. 3. Plura de exemplo propoſito uide J. except. prox. Aliud exemplū proponitur ſ. except. 2. Sed & alia exempla uide J. in exceptionib. proximè ſequentibus.*

XI. Exceptio: *Niſi exceptione hac, quòd ſeruus ſe obligauerit, tutus ſoluerit. Hæc exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. except. prox. exēplo primo. cuius replicatio hæc eſt: Niſi ſeruus ſine domini uoluntate ex ſuo contractu ſoluerit: hoc enim caſu domino ſerui uindicatio & condictio pecuniæ non eſt deneganda. Quæ replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.19. cum lege ſequente. ff. de fideiuſſorib. cuius uerba uide ſ. lib. 45. cap. 4. quæſt. 6. reg. 1. exc. 3.*

XII. Exceptio: *Niſi exceptione hac, quòd inter dominum & ſeruum geſtum ſit, tutus ſoluerit. Hæc exceptio approbatur l.64. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Si quod dominus ſeruo debuit, manumiſſo ſoluit: quamuis exiſtimaret ei ſe aliqua actione teneri, tamen repetere non poterit: quia naturale debitum agnouit. Vt enim libertas naturali iure cōtinetur, & dominatio ex gentium iure introducta eſt: ita debiti uel non debiti ratio in condictione naturaliter intelligenda eſt.

XIII. Exceptio: *Niſi exceptione hac, quòd inter patrem & filiumfamiliâs geſtum ſit, tutus ſoluerit. Hæc exceptio approbatur l.38. §. quæſitum. ff. d. tit. his uerbis:* Quæſitum eſt, ſi pater filio crediderit, iſq; emācipatus ſoluat, an repetere poſſit? Africanus reſpondit, ſi nihil ex peculio apud patrem remanſerit, nō repetiturum: nam manere naturalem obligationem. Argumento eſſe, quòd extraneo agēte intra annum de peculio, deduceret pater, quod ſibi filius debuiſſet. Contrà ſi pater, quod filio debuiſſet, eidem emancipato ſoluerit: non repetet. Nam hic quoque manere naturalem obligationem, eodem argumento probatur. Quòd ſi extraneus intra annum de peculio agat: etiam quod pater ei debuiſſet, computetur. Eademque erunt, etſi extraneus hæres exhæredato filio ſoluerit id quod ei pater debuiſſet.

XIIII. Exceptio: *Niſi cùm exceptione rei iudicatæ tutus eſſet is qui ſoluit, malè fuerit iudicatum. Hæc exceptio approbatur l.28. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Iudex ſi malè abſoluerit, & abſolutus ſua ſponte ſoluerit: repetere nō poteſt. *Concordat l.60. ff. eod. tit. his uerbis:* Iulianus uerum debitorē poſt litem conteſtatam, manēte adhuc iudicio, negabat ſoluentem repetere poſſe: quia nec abſolutus, nec condemnatus repetere poſſet. Licet enim abſolutus ſit, natura tamen debitorem manere: ſimilemq; eſſe ei dicit, qui ita promiſit, Siue nauis ex Aſia uenerit, ſiue non uenerit: quia ex una cauſa alterius ſolutionis origo proficiſcitur. Vbi autem quis quod purè debet, ſub conditione nouandi animo promiſit: pleriq; putant, pendente nouatione ſolutum repeti poſſe: quia ex qua obligatione ſoluat, adhuc incertū ſit. Idemq; eſſe, ac ſi diuerſas perſonas ponas eandem pecuniam purè, & ſub conditione nouādi animo promiſiſſe. Paulus. Sed hic diſsimile eſt. In ſtipulatione enim pura & conditionali eundem debiturum, certum eſt.

XV. Exceptio: *Niſi exceptio qua tutus fuit is qui ſoluit, dila... fit, non perpetua. Quæ exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. cap. prox. cauſa 18.*

ſa 18.

ſa 13.except.2 & 3.Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi incertum ſit, utrum temporaria, an perpetua exceptio ſit futura. Quæ replicatio approbatur per ea quæ propoſita ſunt d. cauſa 18. in prin. Cui concordat l.56.ff. de condict. indebiti, his uerbis: Sufficit ad cauſam indebiti, incertum eſſe, temporaria ſit, an perpetua exceptionis defenſio. Nam ſi quis ne conueniatur, donec Titius cõſul fiat, paciſcatur: quia poteſt Titio decedente, perpetua fieri exceptio, quæ ad tẽpus eſt Titio conſulatum ineunte: ſumma ratione dicetur, quod interim ſoluitur, repeti. Ut enim pactum quod in tẽpus certũ collatum eſt, non magis inducit condictionem, quàm ſi debitor ex ea die ſoluiſſet: ita prorſus defenſio iuris, quæ cauſam incertã habet, cõditionis inſtar obtinet. *Hactenus exceptiones deſumptæ ex genere & qualitate exceptionis, qua tutus fuit is qui ſoluit. Sequuntur nunc exceptiones deſumptæ ex cauſa ex qua ſolutio facta eſt.*

XVI. Exceptio: *Niſi pœnæ nomine ſolutio facta eſt. Hæc exceptio approbatur l.42 ff. de cõdict. indebiti, his uerbis:* Pœnæ non ſolent repeti, cum depenſæ ſunt. *Concordat l.46.ff. de reg. iuris. cuius uerba cum aliis cõcordantibus uide ſ. lib. 40. cap. 22. quæſt. 4. reg. 6. exc. 1. Huius exẽplum proponitur l.15.ff. de cõdict. indebiti. cuius uerba uide ſ. ca. prox. cauſa 6. ſpecie 8. Planè huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi delictum non ſit commiſſum, cuius nomine pœna ſoluta eſt. Hæc replicatio approbatur l.25. §. fin. ff. d. tit. his uerbis:* Si qua lex ab initio dupli uel quadrupli ſtatuit actionem: dicendum eſt, ſolutum ex falſa eius cauſa, repeti poſſe. *Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi tale ſit genus delicti, in quo inficiando lis creſcit. Quæ duplicatio elicitur ex uerbis iam propoſitis hiſce:* Ab initio, &c. *Cui concordat l.4 C. eod. tit. his uerbis:* Ea quæ per inficiationem in lite creſcunt, ab ignorante etiam indebita ſoluta repeti nõ poſſe, certiſſimi iuris eſt. Sed etſi cautio indebitæ pecuniæ ex eadem cauſa interponatur, condictioni locũ nõ eſſe conſtat. *Concordat item inſt. de obligat. quæ ex quaſi contractu. §. ex quibuſdam. cuius uerba uide ſ. except. 22.*

XVII. Exceptio: *Niſi uſurarum nomine ſolutũ ſit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.26. in prin. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Si nõ ſortem quis, ſed uſuras indebitas ſoluit: repetere non poterit, ſi ſorti debitas ſoluit. Sed ſi ſupra legitimum modum ſoluit: diuus Seuerus reſcripſit (quo iure utimur) repeti quidem non poſſe, ſed ſorti imputandũ: etſi poſtea ſortẽ ſoluit, ſortẽ quaſi indebitã repeti poſſe. Proinde & ſi ſors antè ſoluta fuerit: uſuræ ſupra legitimũ modũ ſolutæ quaſi ſors indebita repetũtur. Quòd ſi ſimul ſoluerit: poterit dici, & tunc repetitionem locum habere. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt, quòd quamuis uſuræ indebitæ ſolutæ repeti non poßint, ſorti tamen imputari poſſe. Quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Sed ſi ſupra legitimum modum ſoluit, &c. *Concordat l.26. §. ſi quis autem. ibi: ſed etſi acceperit. C. de uſuris. cuius uerba uide ſ. lib. 36. cap. 9. quæſt 2. reg. 2. Concordat item l.102. §. fin. ff. de ſolut. cuius uerba uide ſ. lib. prox. ca. 12. reg. 1. except. 1. repl. 2. Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi ex pacto nudo uſuræ fuerint debitæ: hæ enim quamuis indebitæ non potuerint peti, tamen ſolutæ repeti non poſſunt, nec in ſortem imputari. Quæ duplicatio approbatur uerbis d. l.26. in prin. ſ. propoſitis hiſce:* Si ſorti debitas. *Cõcordat l.3. C. de uſuris. cuius uerba cũ concordantib. uide ſ. d. cap. 9. quæſt. 1. cauſa 1. except. 1. repl. 3. Huius duplicationis triplicatio hæc eſt: Niſi ultra legitimũ modũ in pactũ ſint deductæ. Quæ duplicatio approbatur d. l.26 § ſupra duplũ cuius uerba uide ſ. d. cap. 9. quæſt. 2. reg. 3. Altera replicatio eſt: Niſi ſors quoq; fuerit indebita: hoc enim caſu quemadmodũ ſors, ita etiam uſuræ indebitæ ſolutæ repeti poſſunt. Quæ replicatio approbatur l.26 §. ſi quis. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Si quis fallò ſe ſortẽ debere credens, uſuras ſoluerit: poteſt condicere, nec uidetur ſciens indebitũ ſoluiſſe. *Cõcordat l. ult. §. fin. ff. de cõſtituta pecunia cuius uerba uide ſ. lib. 45. cap. 5. quæſt. 2. except. 25. Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi cũ minor 25. annis aduerſus cõtractũ, ex quo uſuras ſoluerat, in integrum reſtitutus eſſet, nulla uſurarum mentione facta. Quæ duplicatio approbatur l. ult § fin. ff. de cõdict. indebiti, his uerbis:* Lucius Titius Caio Seio minori annis uiginti quinq; pecuniã certã credidit, & ab eo aliquantulum uſurarũ nomine accepit. Cuius Seii minoris hæres aduerſus Publium Mæuiũ à præſide prouinciæ in integrũ reſtitutus eſt, ne debitũ hæreditarium ſolueret: & nec quicquã de uſuris eiuſdem ſortis, quas Seius minor annis 25 exoluerat, repetendis tractatũ apud Præſidẽ, aut ab eo pronunciatũ eſt. quæro, an uſuras quas Caius Seius minor annis 25. quoad uiueret, creditori exoluerat, hæres eius repetere poſſit? Scæuola. Reſpondi, ſecundũ eaq; proponerẽtur, condici id quod defunctus uſurarũ nomine ſoluiſſet, non poſſe. Item quæro, ſi exiſtimas repeti nõ poſſe, an ex alio debito hæres eas retinere poſſit? Reſpondi, Ne hoc quidem. *Tertia replicatio eſt: Niſi poſt ſortem ſolutam uſuræ indebitæ ſint ſolutæ. Hæc replicatio approbatur l.18. C. de uſuris, hiſce uerbis:* Indebitas uſuras, etiamſi ante ſortẽ ſolutæ nõ fuerint, ac propterea minuere eam nõ potuerint, ſed poſt ſortẽ redditam creditori fuerint datæ: excluſa ueteris iuris uarietate, repeti poſſe, perpenſa ratione firmatũ eſt. *Cõcordat l.26. in prin. ibi: proinde etſi. ff. de cõdict. indebiti. cuius uerba uide ſ. ead. except. in prin. Quarta replicatio eſt: Niſi ſors ſoluta ſit, non imputatis uſuris indebitis ſolutis. Hæc replicatio approbatur d. l.26. in prin. ibi: etſi poſtea.*

XVIII. Exceptio: *Niſi libertus operas, uel operarũ indebitarũ nomine patrono ſoluit. Hæc exceptio cõprobatur, ſimul & diſtinguitur d.l.26.§.libertus, his uerbis*: Libert⁹, cũ ſe putaret operas patrono debere, ſoluit: cõdicere eũ nõ poſſe, quãuis putãs ſe obligatũ ſoluit, Iul.li.X.Digeſt. ſcribit. naturæ enim operæ patrono libertus debet. Sed etſi non operæ patrono ſunt ſolutę: ſed cũ officiũ ab eo deſideraretur, cũ patrono decidit pecuniæ & ſoluit, repetere non poteſt. Sed ſi operas patrono exhibuit non officiales, ſed fabriles (ueluti pictorias, uel alias) dum putat ſe debere: uidẽdũ eſt, an poſſit condicere? Et Celſus lib.X.Digeſtor. putat, eã eſſe cauſam operarũ, ut nõ ſint eædẽ, neq; eiuſdẽ hominis, neq; eædẽ exhibeantur. Nã plerunq; robur hominis, ætas, tẽpus, opportunitasq; naturalis cauſã operarũ mutent. Et ideo nec uolẽs quis reddere poteſt. Sed hæ quidem operæ recipiũt æſtimationem. Et interdũ licet aliud præſtemus (inquit) aliud cõdicimus. Vt pure fundum indebitũ dedi, & fructus condico: uel hominẽ indebitũ, & hunc ſine fraude modico diſtraxiſti. nempe hoc ſolùm refundere debes, quod ex precio habes: uel ſi meis ſumptibus precioſiorem hominem feci, nõ æſtimari hæc debẽt. Sic & in propoſito ait poſſe condici, quanti operas eſſet cõducturus. Sed ſi delegatus ſit alij à patrono in officiales operas, apud Marcellũ lib.XX.Digeſtor. quæritur? Et dicit Marcellus, nõ teneri eũ, niſi fortè in artificio ſint. hæ enim iubente patrono & alij edendæ ſunt. Sed ſi ſoluerit officiales delegatus: nõ poteſt condicere neq; ei cui ſoluit creditori, cui alterius contemplatione ſolutũ eſt, quiq; ſuum recepit: neq; patrono, quia naturæ ei debẽtur. *Concordat l.penult.ff. præſcriptis uerbis. cuius uerba uide ſ.lib.39.cap.4.quæſt 2.exc.8. Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi non officiales, ſed fabriles operas indebitas libertus patrono præſtiterit: harũ enim æſtimatio repeti poteſt. Quę replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce*: Sed ſi operas patrono exhibuit, &c. *Altera replicatio uidetur: Niſi delegante patrono libertus alij operas præſtiterit. Quę replicatio reprobatur uerbis iam propoſitis hiſce*: Sed ſi delegatus ſit alij à patrono, &c. *Tertia replicatio eſt: Niſi patronus liberto pactum fecerit de operis non petendis. Quæ replicatio approbatur l.40.§.fin.ff.de condict.indebiti. cuius uerba uide ſ.cap.prox.cauſa 6 ſpecie 10.*

XIX. Exceptio: *Niſi dotis cauſa ſoluit. Hæc exceptio approbatur l.32.§.ſi in ea.ff.de condict.indebiti, his uerbis*: Si in ea opinione ſit mulier, ut credat ſe pro dote obligatam: quidquid dotis nomine dederit, non repetit. Sublata enim falſa opinione, relinquitur pietatis cauſa, ex qua ſolutum repeti non poterit.

XX. Exceptio: *Niſi pietatis cauſa ſoluit. Hæc exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce*: Pietatis cauſa, ex qua ſolutum repeti non poterit. *Concordat Inſt.de obligat. quæ quaſi ex contractu.§.fin. cuius uerba uide j.except.prox.*

XXI. Exceptio: *Niſi legati uel fideicommiſſi cauſa ſoluit. Hæc exceptio reprobatur l.7.C.de cõdict.indebiti, his uerbis*: Fideicõmiſſum uel legatũ indebitũ per errorẽ facti ſolutũ repeti poſſe, explorati iuris eſt. *Planè admittitur exceptio propoſita, ſi in pias cauſas legatũ uel fideicõmiſſum ſit relictũ. Quæ diſtinctio approbatur Inſt.d.§.fin. his uerbis*: Ex quibuſdem cauſis repeti nõ poteſt, quod per errorẽ nõ debitũ ſolutũ ſit. Sic nãq; definierũt ueteres, ex quib. cauſis inficiãdo lis creſcit, ex ijs cauſis nõ debitũ ſolutũ repeti nõ poſſe: ueluti ex lege Aquilia, itẽ ex legato. Quod ueteres qdẽ in ijs legatis locũ habere uoluerũt, quæ certa cõſtituta, per damnationẽ cuiq; legata fuerãt. Noſtra eũt cõſtitutio, cũ unam naturã omnibus legatis & fideicõmiſſis indulſit, huiuſmodi augmẽtũ in omnibus legatis & fideicõmiſſis extẽdi uoluit: ſed non omnibus legatarijs hoc prębuit, ſed tantũmodo in ijs legatis & fideicõmiſſis, quæ ſacroſanctis eccleſijs, & cæteris uenerabilibus locis, quæ religionis uel pietatis intuitu honorentur, relicta ſunt: quæ ſi indebite ſoluantur, non repetuntur.

XXII. Exceptio: *Niſi remunerandi & donandi animo quid datum ſit. Hæc exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ.cap.prox.cauſa 4.exc.1. Concordat l.6.C.de condict.ob cauſam. cuius uerba uide j.cap.prox.cauſa 2.*

XXIII. Exceptio: *Niſi tãquã indebitũ ſibi ſolutũ reddidit, cũ id retinere poſſet. Quæ exceptio approbatur l.49.§.1.ibi: propterea. ff.de fideiuſſoribus. cuius uerba uide ſ.lib.45.cap.1.quæſt.2.exc.51.repl.2. Hactenus exceptiones aduerſus cauſas cõdictionis indebiti, deſumptæ partim ex genere & qualitate exceptionis, qua tutus fuit is q ſoluit: partim ex cauſa ex qua ſolutũ eſt. ſequũtur nũc exceptiões deſumptæ partim ex perſona eius cui indebitum ſolutum eſt, partim ex re in ſolutum data, partim ex alijs huiuſmodi circũſtantijs.*

XXIIII. Exceptio: *Niſi pupillo ſine tutoris authoritate indebitũ ſit ſolutũ. Hæc exceptio approbatur Inſt.quib.mod.re cõtrahitur obligat.§.is quoq; q. ibi: unde pupillus. cuius uerba uide ſ.cap.prox.cauſa 2. Concordat l.66.§.ſi autem debitor.ff.de ſolut. cuius uerba uide ſ.lib.prox.cap.8.repl.1.dupl.2.*

XXV. Exceptio: *Niſi quis non ſuã, ſed alienam rem uel pecuniam ſoluerit. Hæc exceptio reprobatur l.15.§.ſed etſi.ff.de cõdict.indebiti, his uerbis*: Etſi nummi alieni dati ſunt: cõdictio cõpetit, ut uel poſſeſſio eorũ reddatur: quemadmodũ etſi falſò exiſtimans poſſeſſionem me tibi debere alicuius rei, tibi tradidiſſem, condicerem. *Planè admitti uidetur exceptio propoſita, primùm quidem, ſi is qui rem alienam in ſolutum accepit,*

eam

eam uſuceperit. Sed hæc diſtinctio reprobatur d.l.25.§.ſed etſi poſſeſsion. his uerbis: Etſi poſſeſsionem tuam feciſſem, & ita tibi per longi tēporis præſcriptionem auocari non poſsit: etiam ſic rectè tecum per indebiti condictionem agerem. *Deinde admittitur exceptio propoſita, ſi uſufructus rei alienus ſit: hoc enim caſu deducto uſufructu condicendum. Quæ diſtinctio approbatur d.l.15.§.fin. his uerbis:* Si uſusfructus in re ſoluta alienus ſit: deducto uſufructu, à te condicā. *Tertiò admittitur exceptio ꝓpoſita, ſi pars rei aliena ſit: hoc enim caſu dempta parte iſta, cōdictio cōpetit. Quæ diſtinctio approbatur l.19.§.ſi falſò ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Si falſò exiſtimans debere tibi numos ſoluero, qui pro parte alieni, pro parte mei fuerunt: eius ſummæ partem dimidiam, non corporū, condicā. *Quartò admittitur exceptio propoſita, ſi quis nō ſuam, ſed eius cui ſoluit, pecuniam dederit. Quæ diſtinctio approbatur l.67. in prin. ibi: ſi eam pecuniam dedit. ff. eod. tt. cuius uerba uide ī. cap. prox. cauſa 6. ſpecie 5.*

XXVI. *Exceptio: Niſi quis ſciens indebitum ſoluit. Hæc exceptio approbatur l.1. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Si quis indebitum ignorans ſoluit: per hanc actionem condicere poterit. Sed ſi ſciens ſe non debere, ſoluerit: ceſſat repetitio. *Concordat l.24. ff. eod. tt. his uerbis:* Si is qui perpetua exceptione tueri ſe poterat, cum ſciret ſibi exceptionem profuturā, promiſerit aliquid, ut liberaretur: condicere non poteſt. *Concordat item l.62. ff. eod. tt. his uerbis:* Fideicōmiſſum in ſtipulationem deductum, tametſi non debitum fuiſſet: quia tamen à ſciente fidei explēdæ cauſa promiſſum eſſet, debetur. *Item concordat l.26.§. indebitum, in fine. ff. eod. tt. cuius uerba uide ī. cap. prox. cauſa 5. in prin. Concordat item d.l.26.§. qui filiofamiliâs. cuius uerba uide ī. cap. prox. cauſa 21. exc.4. Concordat item l.53. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis:* Cuius per errorem dati repetitio eſt, eius conſultò dati donatio eſt. *Item concordat l.9. C. de cōdict. indebiti. cuius uerba uide ſ. exc.31. Item concordat l.21.§. item cum quæſitum. ff. de inoff. teſtā. cuius uerba uide ī. lib.32. cap.5. exc.82. repl.1. Item concordat l.19.§. ſi quis cum. ff. locati. cuius uerba uide ī. lib.43. cap.3. quæſt.3. cauſa 26. Item concordat l.50. ff. de ſolut. cuius uerba uide ī. lib. prox. cap.9. except.13. in prin. Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi quis dubitans ſoluerit. Hæc replicatio approbatur l. ult. C. de cōdict. indebiti. his uerbis:* Pro dubietate eorum qui mente titubante indebitam ſoluerint pecuniam, certamen legiſlatoribus incidit: id'ne quod ancipiti animo perſoluerint, poſsint repetere, an non? Quod nos decidentes ſancimus, omnibus qui incerto animo indebitam dederint pecuniam, uel aliam quandam ſpeciem perſoluerint, repetitionem non denegari, & præſumptionem tranſactionis non contra eos induci: niſi hoc ſpecialiter ab altera parte adprobetur. *Concordat l.2. in prin. ff. eod. tt. cuius uerba uide ī. cap. prox. cauſa 6 ſpecie 5. Altera replicatio eſt: Niſi ſoluit ita, ut ſi apparuiſſet indebitum, repeteret. Hæc replicatio approbatur d.l.2. in prin. Cuius duplicatio hæc eſt: Niſi ſciens indebitum non titubans ſoluit ita, ut repeteret. Quæ duplicatio approbatur l.50. ff. de condict. indebiti, his uerbis:* Quod quis ſciens indebitum dedit hac mente, ut poſtea repeteret: repetere non poteſt.

XXVII. *Exceptio: Niſi ius ignorans ſoluit. Hæc exceptio approbatur l.10. C. de iuris et facti ignor. his uerbis:* Cùm quis ius ignorans, indebitam pecuniam ſoluerit: ceſſat repetitio. per ignorantiam enim facti repetitionem tàntùm indebiti ſoluti competere, tibi notum eſt. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi hæres, cui remiſſa fuit in teſtamento ſatiſdatio legatorum ſeruandorum cauſa, putans remitti eam non poſſe, ſatiſdederit. hic enim nihilominus condicit. Quæ replicatio approbatur l.1. in prin. ibi: ſi uerò hoc nō potuiſſe. ff. ut in poſſeſſ. legatorū. cuius uerba uide ī. lib.33. cap.12. quæſt.10. Altera replicatio eſt: Niſi mulier ignorans ſe tutam ſenatuſconſulto Velleiano, pro alio ſoluerit. Quæ replicatio approbatur l.9. C. ad S.C. Velleianum. cuius uerba uide ī. lib.45. cap.6. quæſt.6. reg.6.*

XXVIII. *Exceptio: Niſi antequam exceptio debitori competeret, ſoluit. Hæc exceptio approbatur exemplo l.71.§.1. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ī. cap. prox. cauſa 11. except.2. repl.2. Aliud exemplum proponitur d.l.71.§. item ſi ignorans. cuius uerba uide ī. lib. prox. cap.13. quæſt 5. except.21. Tertium exemplum proponitur l.60. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ī. except.24.*

XXIX. *Exceptio: Niſi minor 25. annis ex contractu quem fecit, antequam in integrum reſtitueretur, ſoluit: nec in reſtitutione in integrum eius quod ſolutum eſt, ulla mentio ſit facta. Hæc exceptio approbatur l. ult.§. fin. ff. de condictione indebiti. cuius uerba uide ī. except.27. repl.2. dupl.1.*

XXX. *Exceptio: Niſi eidem ab eodem ex alia cauſa debeatur. hoc enim caſu repetenti ſolutum exceptio obſtabit. Quæ exceptio approbatur exemplo l.26.§. ſi centum, in fine. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ī. cap.6. quæſt.5. reg.2. Concordat l.32.§.1. in fine. ff. eod. tt. cuius uerba uide ī. cap.6. quæſt.3. reg.1. except.1. repl.7. Item concordat l.97.§. fin. ff. de ſolutionibus. cuius uerba uide ī. lib. prox. cap.12. reg.1. except.5.*

XXXI. *Exceptio: Niſi per ſolutionē negociū ſit ratificatum & confirmatum. Hæc exceptio approbatur exemplo l.5. C. de condict. indebiti, his uerbis:* Indebitum ſolutum ſciens non rectè repetit. Citra mādatum autem ab alio re diſtracta, dominus euicta re, uel ob præcedens uicium ſatis emptori faciens, non indebitum prætendere, ſed per huiuſmodi factum ratum contractum habuiſſe probans, à ſe

debitum oſtendit ſolutum.

XXXII. Exceptio: *Niſi in ſolutionis apocha adſcriptum ſit, ex eo contractu controuerſiam nullam amplius eſſe. Hæc exceptio reprobatur l.67.§. item quæſitum.ff.de condict.indebiti, his uerbis:* Quæſitũ eſt, an pactum quod in pariationibus adſcribi ſolet in hunc modum, Ex hoc cõtractu nullam inter ſe controuerſiam amplius eſſe: impediat repetitionem? Scæuola Reſpondi, nihil proponi, cur impediret.

XXXIII. Exceptio: *Niſi res ab eo cui in ſolutum data eſt, ſit cõſumpta. Hæc exceptio reprobatur l.65.§.in frumento.ff.de condict.indebiti.cuius uerba uide ŝ.cap 6.quæſt.5.reg.4.*

XXXIIII. Exceptio: *Niſi ſeruum ab eo cui in ſolutum datus eſt, ſit manumiſſus. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur d.l.65.§.ſi ſeruum.cuius uerba uide d.reg.4.*

XXXV. Exceptio: *Niſi res aliena in ſolutum data, ab eo qui accepit, ſit uſucapta. Hæc exceptio reprobatur l.15.§.ſed etſi poſſeß.ff.d.tit.cuius uerba uide ŝ.except.25.diſtinct.1.*

XXXVI. Exceptio: *Niſi res in ſolutum data perierit. Hæc exceptio approbatur l 32.in prin.ff.d.tit.cuius uerba uide ŝ.cap.prox.cauſa 13.except.6. Hactenus de condictione indebiti.*

DE CONDICTIONE SIne cauſa. Cap. IX.

I. CAVSAE HVIVS Actionis.

I. Cauſa: *Si quis ſine cauſa indebitum promiſerit uel ſoluerit. Hæc cauſa approbatur l.1.in prin.ff.de cõdictione ſine cauſa, his uerbis:* Eſt & hæc ſpecies condictionis, ſi quis ſine cauſa promiſerit uel ſoluerit quid indebitum. *Concordat l.3.in prin.ff.eod.tit.cuius uerba uide J.cauſa 5.*

II. Cauſa: *Si cauſa ob quam datum uel promiſſum eſt, non ſit ſecuta. Hæc cauſa approbatur d.l.1.§.ſed etſi ob, his uerbis:* Si ob cauſam promiſit, cauſa tamen ſecuta non eſt: dicendum eſt, condictionem locum habere. *Concordat l.4.ff.eod.tit.his uerbis:* Nihil refert, utrum'ne ab initio ſine cauſa quid datum ſit, an cauſa propter quam quid datum eſt, ſecuta non ſit. *Concordat item l 6.C.de condict. ob cauſam, his uerbis:* Cùm ancillam patrem ueſtrum ei contra quem ſupplicatis, dediſſe proponatis: intereſt multum, utrum'ne donandi animo dedit, an ob manumittendam filiam, quam ancillam exiſtimabat: cùm perfecta quidem donatio reuocari non poſsit. cauſſa uerò donandi non ſecuta, repetitio com petat. *Plura de cauſſa propoſita uide J.cap prox.*

III. Cauſſa: *Si cauſſa ob quam datum uel promiſſum eſt, ſit finita. Hæc cauſa approbatur l.1.§.ſiue autem.ff.de condict.ſine cauſa, his uerbis:* Siue ab initio ſine cauſſa promiſſum eſt, ſiue fuit cauſſa promittendi, quæ finita eſt, uel ſecuta non eſt: dicendum eſt, condictioni locum fore. *Huius cauſſæ exemplum proponitur l.11.§.ego illud.ff.de action.empti.cuius uerba uide ŝ.lib.41.cap.1 quæſt.4.reg.8. Aliud exemplum proponitur l.2.ff.de condict. ſine cauſa. cuius uerba uide ŝ.lib.43.cap.6.quæſt.4.reg.3.*

IIII. Cauſa: *Si res alicuius ex iniuſta cauſa ad alium peruenerit, uel redeat ad iniuſtam cauſam. Hæc cauſa approbatur d.l.1.§. fin. cuius uerba uide ŝ.cap.7.cauſa 5.in prin.*

V. Cauſa: *Si plus quàm debuit, promiſit. Hæc cauſa approbatur l.1.ff.de condict.ſine cauſa, his uerbis:* Qui ſine cauſa obligantur, incerti condictione conſequi poſſunt, ut liberentur. Nec refert, utrum quis obligationem ſine cauſa ſuſcipiat, an maiorem quàm ſuſcipere eum oporteat: niſi quòd aliàs condictione id agitur, ut omni obligatione liberetur: aliàs, ut exoneretur. Veluti qui decem promiſit. Nam ſiquidem nullam cauſam promittendi habuit: incerti condictione conſequitur, ut tota ſtipulatio acceptofiat. at ſi, cum quinquo promittere deberet, decem promiſit: incerti condictione conſequitur, ut in quinque liberetur. *Concordat l.4.C. de condictione ob cauſam, his uerbis:* Si cum exiguam pecuniam reuera ſuſciperes, longè maiorem te accepiſſe cauiſti, eo quòd tibi patrocinium aduerſarius repromitteret: cum dicas fidem promiſsi non ſecutam: ut libereris obligatione eius, quod non acceptum propter ſperatum patrocinium ſpopondiſti, per condictionem conſequeris.

II. QVID VENIAT IN condictione propoſita?

I. Regula: *Si ſine cauſſa promiſſum ſit: ut liberetur, condictio competit. Quæ regula approbatur uerbis d.l.3.& d.l.4.ŝ.cauſa prox.propoſitis. Concordat l.2.§.1.ff. de condict. ob cauſam, his uerbis:* Qui promiſit ſine cauſa, condicere quantitatem non poteſt, quá non dedit, ſed ipſam obligationem.

II. Regula: *Qui plus quàm debet, promiſit: non totam obligationem condicit, ſed id tantùm quod amplius promiſit. Quæ regula approbatur d.l.3.& d.l.4.*

III. ADFINIA REMEdia.

Regulariter quidem ex cauſis ŝ. propoſitis condictio propoſita competit, non alia actio. cuius tamen regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi arra data, precioq́; ſoluto, quaſi cauſſa finita, arra emptori non reddatur: hoc enim caſu etiam ex empto actio eſt. Quæ exceptio approbatur l.11.§.ego illud.ff.de action.empti.cuius uerba uide ŝ.lib.41.cap.1.quæſt.4.reg.8. Altera exceptio eſt: Niſi cum fullo ob ueſtimẽta deperdita, precium pro ijs domino ſoluiſſet, dominus poſtea ueſtimẽta receperit: hoc.n.caſu etiã ex cõducto actio eſt.

Qua

Quæ exceptio approbatur l.2.ff.de condict.ob cauſſam.cuius uerba uide ȝ.lib.41. cap.4.quæſt.4. reg.3. Tertia exceptio eſt: *Niſi quis ſine cauſſa promiſerit. hoc enim caſu ex ſtipulatu conuentus etiam exceptione defendatur. quæ exceptio approbatur l.2.§. circa.ibi:ſi quis ſine.ff de doli mali except. cuius uerba uide ȝ.lib.17.cap.3.except.11.* Hæc de condictione ſine cauſſa.

DE CONDICTIONE CAVSSA *dati non ſecuta. Cap. X.*

I. CAVSSAE EX QVIBVS competit hæc coodictio.

PRima cauſſa: *Si cauſſa ob quam quid datum eſt, ſecuta non ſit, uel legi dictæ non paruit is qui accepit.* Hæc cauſſa approbatur *per ea quæ propoſita ſunt ȝ.cap.prox.quæſt.1.cauſſa 2.* Concordat *l.1. in fine.ff.de condict. ob turpem. cuius uerba uide ȝ.cap. prox.in prin.* Item concordat *l.45.§. ſed & agere. ff. de condict.indebiti. cuius uerba uide ȝ.cap.7.cauſſa 6.ſpecie 2.* Itē concordat *d.l.65.§.quod ob rē.cuius uerba uide d.ſpecie 2.* Itē cōcordat *l.52. in fine.ff. eod.tt. cuius uerba uidē d.cap.7.cauſſa 4. except.1.* Itē cōcordat *l.8.C. de condict. ob cauſſam, his uerbis:* Dictam legem donationi (ſi non impoſsibilē contineat cauſſam) ab eo qui hāc ſuſcepit, non impletam, condictioni facere locum, iuris dictat diſciplina. Quapropter ſi titulo liberalitatis res tuas in ſponſam conferendo certam dixiſti legem, nec huic ille, cum poſſet, paruit: ſucceſſores ipſius ad repetendi eæ quæ dederas, ſi hoc tibi placuerit, conuenire non prohiberis. *Huius cauſſæ exemplū etiam proponitur l.ult.C.d.tt. his uerbis:* Aduocationis cauſſa datā pecuniā, ſi per eos qui ſuſceperant, quo minus ſuſceptam fidem impleant, ſtetiſſe probetur: reſtituendam eſſe conuenit. *Aliud exemplum proponitur l. 2.C.eod.tt.his uerbis:* Si (ut proponis) pater tuus ea lege ſorori tuæ prædia, cæteraq́ue quorum meminiſti, donauit; ut creditoribus ipſe ſatisfaceret, et ſi placita obſeruata non eſſent, donatio ſolueretur, eaq́; contra fidem negocij geſti uerſata eſt: non eſt iniquum, actionem condictionis ad repetitionem rerum donatarum tibi, qui patri ſucceſsiſti, decerni. *Aliud exemplum proponitur l.3.C.eod.tt.his uerbis:* Ea lege in uos collata donatio, ut neutri alienandæ ſuæ portionis facultas ulla competeret: id efficit, ne alterutri eorum dominium prorſus alienaret: uel ut donatori uel eius hæredi condictio, ſi non fuerit conditio ſeruata, quæratur. *Aliud exemplum proponitur l.6. C eod.tt.cuius uerba uide ȝ.cap.prox.quæſt 1.cauſſa 2.* Concordat *l.9.C.eod.tt.cuius uerba uide ȝ.lib 19.cap.4.cauſſa 11.* *Aliud exemplum proponitur l.12 ff. de condict. cauſſa dati, his uerbis:* Cui quis mortis cauſſa donationem fecerat, cum conualuit donator, condicit. fructus quoq; & partus donatarum rerum, & quod adcreuit rei donatæ, repetere poteſt. *Plura de hoc exemplo uide ȝ.lib.35.cap.6.quæſt.1.except.14. item cap.7. Aliud exemplum proponitur l.11. ff. eod.tt.his uerbis:* Si hæres arbitratu liberti certa ſumma monumentū iuſſus facere, dederit liberto pecuniam, & is acceptā pecuniæ monumentū non faciat: condictione tenetur. *Aliud exemplū proponitur l.ult.ff.eod.tt.his uerbis:* Dedi tibi pecuniam, ut mihi Stichū dares: utrum id contractus genus pro portione emptionis & uenditionis eſt: an & hic nulla alia obligatio eſt, quàm ob rem dati re non ſecuta? in quo procliuior ſum. Et ideo ſi mortuus eſt Stichus, repetere poſſum, quod ideo tibi dedi, ut mihi Stichū dares. Finge alienū eſſe Stichum, ſed te tamen eum tradidiſſe: repetere à te pecuniā potero, quia hominē accipientis non feceris. Et rurſus, ſi tuus eſt Stichus, & pro euictione eius promittere non uis: non liberaris, quo minus à te pecuniam repetere poſsim. *Aliud exemplum eſt, ſi cum ſeruus quæſtionis habendæ cauſſa datus eſſet, de crimine eius in quæſtione non conſtiterit, nec tamen reddatur. Quod exemplum proponitur l.penult. ff.d.tt.cuius uerba uide ȝ.quæſt.4.except.2.* Concordat *l.8. ff. de præſcriptis uerbis. cuius uerba uide ȝ. lib.44.cap.1.quæſt.1.cauſſa 6.exemplo 6.* *Aliud exemplum eſt, ſi cum procuratori ſolutum eſſet, dominus id non habuerit ratum. quod proponitur l.14.§.quod ſi dominus.ff.de condict.cauſſa dati. cuius uerba uide ȝ.cap.6.quæſt.4.except.4.*

II. Cauſſa: *Si cauſſa ob quam quid promiſſum uel cautum eſt, ſecuta non ſit.* Hæc cauſſa approbatur *l.1. §.ſed etſi ob.ff.de condictione ſine cauſſa.cuius uerba uide ȝ.cap.prox. quæſt.1. cauſſa 2.* Huius exemplum eſt *cautio non numeratæ pecuniæ: quod proponitur l.4. C.de condictione ex lege, his uerbis:* Si non eſt numeratum, quod uelut acceptum te ſumpſiſſe mutuò ſcripſiſti, & necdum tranſijſſe tempus ſtatutum, uel infra hunc diem habitam conteſtationem monſtrando: reddi cautionem præſidis ſui notionis poſtulare potes. Concordat *l.4. C.de condict.ob cauſſam. cuius uerba uide ȝ.cap.prox.quæſt.1. cauſſa 5.Plura de hoc exēplo uide ȝ. lib.prox.cap.4.*

III. Cauſſa: *Si cum acceptolatū alicui ob cauſſam eſſet, cauſſa non ſit ſecuta.* Hæc cauſſa approbatur *l.4.ff.de condict.cauſſa dati, his uerbis:* Si quis acceptotulerit debitori ſuo, cum conueniret ut expromiſſorē daret, nec ille det: poteſt dici, cōdici poſſe ei q accepto ſit liberatus. *Cōcordat l.10.ff.eod.tt.his uerbis:* Si mulier ei cui nuptura erat, cum dotē dare uellet, pecuniā quæ ſibi debebatur, acceptā fecit, neq; nuptiæ ſecutæ ſunt: rectè ab eo pecuniæ cōdicetur. quia nihil intereſt, utrū ex numeratiōe pecunia ad eū ſine cauſſa, an p accepti

lationē peruenerit. *Plures huiuſmodi cauſſas uide J.except.10.repl.1.cum ſequentibus.*

EXCEPTIONES PRAECEDENTIVM cauſſarum generales.

I. Exceptio: *Niſi cauſſa uel conditio non ſit expreſſa. Hæc exceptio approbatur l.7.C.de condict. ob cauſſam,his uerbis:* Si repeteo di,quod donebas uxori eius, quem ad proficiſcendū recum huiuſmo di liberalitate prouocare propoſueras, nullam addidiſti conditionem:remaner integra donatio: cum leuitati perfectam donationem reuocare cupientium iure occurretur. *Concordat l. 6. C. eod. tt.cuius uerba uide §.cap.prox.queſt.1.cauſſa 2.Concordat item l.25.C.de tranſactionib. cuius uerba uide §.lib.9.cap.5.queſt.2.except.25.repl.3.*

II.Exceptio:*Niſi cauſſa ob quam datum uel promiſſum eſt,turpis ſit,& legibus prohibita.Hæc exceptio approbatur per ea quæ proponuntur J.cap.prox. queſt.1.except.1. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi ob matrimonium quod legibus prohibetur,contrahendum dotem dedit. Hæc replicatio approbatur l.5. ff. de condict.ſine cauſſa, his uerbis:* Aounculo nuptura pecuniam in dotem dedit,neq; nupſit:eo eandem repetere poſſit, quæſitum eſt? Papinianus.Dixi,cum ob turpē cauſſam dantis & accipientis pecuniæ numeretur,ceſſare condictionem: & in delicto pari potiorem eſſe cauſſam poſſeſſoris. quam rationem forteſsis aliquem ſecutum reſpondere, nō habituram mulierē condictionem.Sed rectè defendi, non tam turpem cauſſam in propoſito, quàm nullā fuiſſe:cùm pecunia quæ daretur, in dotem conuerti nequiret.non enim ſtupri,ſed matrimonij gratia datam eſſe.Nouerce priuigno,nurus ſocero pecuniam dotis nomine dedit,neq; nupſit: ceſſare condictio prima facie uidetur: quoniam iure gentium inceſtum committitur.Atquin magis in ea ſpecie nulla cauſſe dotis dandæ fuit. cōdictio igitur competit. *Altera replicatio eſt:Niſi militi,ut procurationem in iudicio ſuſciperet,dedit:hæc enim cauſſa quamuis legibus prohibita ſit, condictio tamen competit.quæ replicatio approbatur l.5. C.de condict. ob cauſſam, his uerbis:* Si militem ad negocium procuratorem feciſti (cum hoc legibus interdictum ſit) ac propter hoc pecuniā ei numeraſti: quidquid ob cauſſam datum eſt, cauſſa non ſecuta reſtitui tibi competens iudex curæ habebit. *Plura de exceptione propoſita eiuſq; replicationib.uide J. except.4.repl.2.item J.cap.prox.*

III.Exceptio:*Niſi cauſſa adiecta ſit contra bonos mores:utputa,Si me haredē ſcripſeris. Hæc exceptio approbatur l.11.C.de tranſactionib. cuius uerba uide §.lib.9.cap.5.queſt.2.except.4.repl.3.*

IIII.Exceptio:*Niſi per reum non ſteterit, quo minus cauſſa ſit ſecuta. Hæc exceptio approbatur l.10. C.de condict.ob cauſſam,his uerbis:* Pecuniam à te datam,ſi hæc cauſſa pro qua data eſt,nō culpa accipientis,ſed fortuito caſu non eſt ſecuta: minimè repeti poſſe, certum eſt. *Concordat l.11. C.eod.tt.cuius uerba uide §. cauſſa 1. Concordat item l.5. in prin.ff.de condict. cauſſa dati. cuius uerba uide J.proximè. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt : Niſi actor pœnitentia ductus rē repetat.quæ replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur d.l.5.in prin.his uerbis:* Si pecuniam ideo acceperis,ut Capuam eas:deinde parato tibi ad proficiſcendū,conditio temporis uel ualetudinis impedimento fuerit, quo minus proficiſcereris:an condici poſſit,uidēdum? & cum per te non ſteterit:poteſt dici,repetitionem ceſſare.Sed cum liceat pœnitere ei qui dedit, proculdubio repetetur id quod datū eſt:niſi fortè tua interſit, non accepiſſe te ob hanc cauſſam pecuniā. Nā ſi ita res ſe habeat,ut licet nondum profectus ſis,ita tamen rem compoſueris, ut neceſſe habeas proficiſci: uel ſumptus qui neceſſarij ſint ad profectionem,iam feciſti,ut manifeſtum ſit plus fortè quàm acceperis, te erogaſſe:condictio ceſſabit.Sed ſi minus erogatum ſit,condictio locum habebit: ita tamen, ut indemnitas tibi præſtetur eius quod expendiſti. *Concordat l.1.in fine.ff.eod. tt. his uerbis:* Si parendi conditioni cauſſa tibi decem dedero, & mox repudiauero hæreditatem,uel legatum: poſſum condicere. *Concordat item l.3.§.1.ff.eod.tt. cuius uerba uide J. except. e. in prin. Concordat item l.65.§. ſed & agere.ibi: idem etſi. ff. de condiction.indebiti. cuius uerba uide §.cap.7.cauſſa 6.ſpecie 2. Item concordat l.13.ff. de condict. cauſa dati. his uerbis:* Si filius contulerit fratri quaſi agniturus bonorum poſſeſsionem,& non agnouerit: repetere eum poſſe,Marcellus ſcribit. *Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt:Niſi interſit accipientis rei, non accepiſſe rem. quæ duplicatio approbatur uerbis d.l. 5. iam propoſitis hiſce:* Niſi fortè tua interſit, non accepiſſe te ob hanc cauſſam pecuniam, &c. *Altera duplicatio eſt: Niſi reus ſumptus in rē fecit, nec eos actor reſtituat. Hæc duplicatio approbatur uerbis d.l.5. iam propoſitis hiſce:* Vel ſumptus qui neceſſarij ſunt ad profectionem, iam feciſti, &c. *Huius duplicationis triplicatio hæc eſt:Niſi antequam ſumptus faceret reus,actor illum de pœnitentia ſua certiorauit. quæ triplicatio approbatur d.l. 5. §. item ſi quis.cuius uerba uide J.except.10. repl.1. duplicat.2. Altera propoſitæ exceptionis replicatio eſt: Niſi iure cauſſa ſequi, uel conditio impleri non poßit. hoc enim caſu, quamuis non ſtet per reum, quo minus impleat, utputa iure impeditus : tamen condictio competit. quæ replicatio approbatur l.1. C. de condict. ob cauſſam, his uerbis:* Pecuniam,quam te ob dotem accepiſſe pacto interpoſito

(ut

(ut fieri, cùm iure matrimonium contrahitur, ediſolet) proponis: impediente quocunq; modo iuris authoritate matrimonium, iure condictionis reſtituere debes: & pactum quod ita interpoſitum eſt, perinde ac ſi interpoſitum non eſſet, haberi oportet. *Concordat l.c.C.eod.tt.cuius uerba uide* ß. *except.2.repl.2. Tertia replicatio eſt: Niſi cum conditionis implendæ cauſſa pecunia daretur ad conſequendam hæreditatem uel legatum, teſtamentum iniuſtum, falſum uel inofficioſum pronuncietur. hoc enim caſu, quamuis per reum non ſtetit, nihilominus condictioni eſt locus. quæ replicatio approbatur l.2. ff. de condict. cauſſa dati. his uerbis:* Si parendi conditioni cauſſa tibi decem dedero, & falſum teſtamentum ſine ſcelere eius qui decem dedit, uel inofficioſum pronuncietur, ueluti cauſſa non ſecuta, decem repetentur. *Concordat l.65.§.ſed & agere. ff de condict. indebiti.cuius uerba uide* ß.*cap.7.cauſſa 6.ſpecie 2.*

V. Exceptio: *Niſi impoßibilis ſit cauſſa, ob quam datum eſt. Hæc exceptio elicitur ex l. 8. ibi: ſi non impoßibilem. C. de condict. ob cauſſam. cuius uerba uide* ß.*cauſſa 2.*

VI Exceptio: *Niſi res in qua cauſſa implēda erat, perierit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur exemplo ſerui l.5.§.planè ſi tibi ff de condict. cauſſa dati, his uerbis;* Si tibi pecuniam meam dedero, ut Stichum manumittas: ſi non facis, aut ſi me pœniteat: condicere poſſum. Quid ſi ita dedi, ut intra certum tempus manumittas? ſi nondum tempus præterijt, inhibenda erit repetitio, niſi me pœniteat: quod ſi præterijt, condici poterit. Sed ſi Stichus deceſſerit: an repeti, quod datum eſt, poſſit? Proculus ait, ſi poſt id tempus deceſſerit, quo manumitti potuit, repetitionem eſſe; ſi minus, ceſſare. Quinimò etſi nihil tibi dedi, ut manumitteres, placuerat tamen ut darem: ultrò tibi competere actionem quæ ex hoc contractu naſcitur, id eſt condictionem, defuncto quoque eo. *Concordat l.5.§, item ſi quis. ibi: aut ſi ante. ff. eod.tt. cuius uerba uide* J. *exception. 10. replicat.1. duplic.1. Concordat item d.l 5.§.ſed ſi ubi, his uerbis:* Si quis dederit Titio decem, ut ſeruum manumittat, & is accepit ut manumitteret, deinde ſeruus deceſſerit: ſiquidem moram fecit manumiſsioni, conſequens eſt ut dicamus, eum refundere quod accepit. Quòd ſi moram non fecit, ſed cum profectus eſſet ad Præſidem, uel apud quem manumittere poſſit, ſeruus in itinere deceſſit: uerius eſt, ſiue distracturus erat, ſiue eo quoque ipſe uſurus: oportere dici, nihil eum refundere debere. Enimuerò ſi nihil eorum facturus erat: ipſi adhuc ſeruum obijſſe. Decederet enim, etſi non accepiſſet ut manumitteret: niſi forte profectio manumiſsionis gratia mortis cauſſam præbuit: ut ſi uel à latronibus interfectus ſit, uel à ruina in ſtabulo oppreſſus, uel uehiculo obtritus, uel alio quo modo non perijſſet, niſi manumiſsionis cauſſa proficiſceretur. *Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi poſt moram à reo factam res perierit. quæ replicatio approbatur uerbis d.l.5.* ß. *propoſitis hiſce:* Sed ſi Stichus deceſſerit, an repeti quod datum eſt, poſſit, &c. *Concordat d.l 5. uerbis iam propoſitis hiſce:* Siquidem moram fecit manumiſsioni: conſequens eſt ut dicamus, eum refundere quod accepit. *Altera replicatio eſt: Niſi per reum ſteterit, quo magis res perierit. Hæc replicatio approbatur d. uerſ. aut ſi ante. Concordat l. 15 ff. eod.tt. cuius uerba uide* J *queſtion.6. except.2. Tertia replicatio eſt: Niſi reus qui pro re quæ perijt, aliquid accepit, neque diſtracturus eam erat, neque ipſe ea uſurus. quæ replicatio approbatur uerbis d.§ ſed ſi ubi,* ß. *propoſitis hiſce:* Enimuerò ſi nihil eorum facturus erat, &c. *Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi id quod acceptum eſt, occaſionem dedit, quo res periret. quæ duplicatio approbatur ibidem uerbis* ß. *propoſitis hiſce:* Niſi fortè profectio manumiſsionis gratia, &c. *Quarta replicatio eſt: Niſi dedi ut dares. hoc enim caſu, ſi id quod dandum à te fuit, perierit: mihi condictio competit eius quod dedi. quæ replicatio approbatur l. ult. ibi: & ideo. ff d. tt. cuius uerba uide* ß.*cauſſa 1. Planè hic uerſ. Et ideo. contradicit potius exceptioni propoſitæ, quàm eam diſtinguat. De qua re uide Accurſium.*

VII. Exceptio: *Niſi ſeruus, in quo cauſſa implenda erat, aufugerit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur d l.5.§. item ſi quis. ibi: quod ſi fugit, his uerbis:* Si quis dederit Titio decem, ut ſeruum emat & manumittat, ſeruusque emptus fugit, nec culpa eius contigit qui redemit: nihil præſtabit. Planè repromittere eum oportet, ſi in poteſtatem ſuam peruenerit, reſtituturum. Sed ſi acceperit pecuniam, ut ſeruum manumittat, iſq; fugerit priuſquā manumittatur: uidendū an condici poſsit quod accepit? Et ſi quidem diſtracturus erat hūc ſeruū, & propter hoc non diſtrexit, quòd acceperat ut manumittatur: non oportet ei condici. Planè cauebit, ut ſi in poteſtatem ſuam peruenerit ſeruus, reſtituat id quod accepit: & eo minus, quo uilior ſeruus eſt propter fugam. Planè ſi adhuc eum manumitti uelit is qui dedit, ille uerò manumittere nolit propter fugam offenſus: totum quod accepit, reſtituere eum oportet. Sed ſi eligat is qui decem dedit, ipſum ſeruum conſequi: neceſſe eſt, aut ipſum ei dari, aut quod dedit reſtitui. Quòd ſi diſtracturus non erat eum: oportet id quod accepit, reſtitui:

niſi

niſi fortè diligentius eum habiturus eſſet, ſi non accepiſſet ut manumitteret. tūc enim non eſt æquum, eum & ſeruo & toto pretio carere. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi culpa rei conuenti ſeruus fugit. quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Nec culpa eius contigit qui redemit, &c. *Altera replicatio eſt: Niſi reus conuentus non caueat, ſi in poteſtatem ſuam ſeruus peruenerit, ſe eum reſtituturū. quæ replicatio approbatur uerbis iā propoſitis hiſce:* Planè repromittere, &c. *Item hiſce:* Planè cauebit, &c. *Tertia replicatio eſt: Niſi ex fuga receptus ſit. quæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Planè ſi adhuc manumitti uelit is, &c. *Quarta replicatio eſt: Niſi cum quis pecuniam accepiſſet, ut ſuum ſeruum manumitteret, is antequam manumitteretur fugit, neq; dominus eum erat diſtracturus. quæ replicatio approbatur, ſimul et diſtinguitur uerbis ē. propoſitis hiſce:* Quòd ſi diſtracturus non erat eum, &c.

VIII. *Exceptio: Niſi ob cauſſam præteritam datum ſit. hoc enim caſu, quamuis ea defecerit, nihilominus datū condici poteſt. quæ exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ē. cap. 7. cauſſa 4. except. 1.*

IX. *Exceptio: Niſi ſeruus domino dedit ob cauſſam. Hæc exceptio approbatur l. 9. C. de condict. ob cauſſam. cuius uerba uide ē. lib. 19. cap. 4. cauſſa 12.*

X. *Exceptio: Niſi cauſſa ſit ſecuta. hoc enim caſu ceſſat condictio. quæ exceptio approbatur l. 1. in prin. ff. de condict. cauſſa dati, his uerbis:* Si ob rem non inhoneſtam data ſit pecunia: puta ut filius emanciparetur, uel ſeruus manumitteretur, uel à lite diſcederetur: cauſſe ſecuta, repetitio ceſſat. *Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi poſtquam eum qui dedit, pœnituit, cauſſa ſit ſecuta. quæ replicatio approbatur l. 5. §. ſi ſeruum. ff. eod. tt. his uerbis:* Si ſeruum quis tradiderit alicui ita, ut eū eó intra certum tempus manumitteretur: ſi pœnituerit eū qui tradidit, & ſuper hoc eum certiorauerit, & fuerit manumiſſus poſt pœnitétiam: attamen actio propter pœnitentiam competit ei qui dedit. Planè ſi non manumiſit: conſtitutio ſuccedit, facitq; eum liberum, ſi nondum pœniteat eum qui in hoc dedit. *Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi de pœnitentia nondum ſit certioratus is qui cauſſam impleuit. Hæc duplicatio elicitur ex uerbis iam propoſitis hiſce:* Et ſuper hoc eum certiorauerit, &c. *Altera duplicatio eſt: Niſi re non integra, de pœnitentia ſit certioratus. Hæc duplicatio approbatur d. l. 5. §. item ſi quis, hiſce uerbis:* Si quis dederit Titio decem, ut ſeruum emat & manumittat, deinde pœniteat: ſiquidem nondum emptus eſt, pœnitentia dabit condictionem, ſi hoc ei manifeſtum fecerit: ne ſi poſtea emat, damno afficiatur. Si uerò iā emptus ſit, pœnitentia non facit iniuriam ei qui redemit: ſed pro decem quæ accepit, ipſum ſeruum quem emit, reſtituet: aut ſi antè deceſsiſſe proponatur, nihil præſtabit, ſi modò per eum factum non eſt. *Altera replicatio eſt: Niſi inutiliter cauſſa ſit ſecuta. Hæc replicatio ipſo quidem iure ſubſiſtit, eiuſq; exemplum proponitur l. 3. §. ſi liber. ff. d. tt. cuius uerba uide J. repl. 4. uerùm eius duplicatio hæc eſt: Niſi cauſſa inualida adhuc conualeſcere & confirmari poßit. quæ duplicatio approbatur exēplo l. 8. ff. de condict. cauſſa dati, his uerbis:* Quod Sextius in libro de Dotibus ſcripſit: ſi inter eas perſonas, quarum altera nondum iuſtam ætaté habeat, nuptiæ factæ ſint, quod dotis nomine interim datum ſit, repeti poſſe: ſic intelligendū eſt, ut ſi diuortiū interceſſerit prius, quàm utraq; perſona iuſtam ætatem habeat: ſit eius pecuniæ repetitio. Donec autem in eodem habitu matrimonij permaneant: non magis id repeti poſsit, quàm quod ſponſa ſponſo dotis nomine dederit, donec maneat inter eos adfinitas. Quod enim ex ea cauſſa nondum coito matrimonio datur: cum ſic detur, tanquam in dotem peruenturum: quādiu peruenire poteſt, repetitio eius non eſt. *Tertia replicatio eſt: Niſi cum dediſſem ut aliud dares, tu alienum, non tuum dederis. Hæc replicatio approbatur l. ult. ibi: finge alienum ff. d. tt. cuius uerba uide ē. cauſſa 1. Quarta replicatio eſt: Niſi ex alia cauſſa ſit ſecutum propter quod datū eſt, non opera neq; beneficio eius qui accepit. Hæc replicatio approbatur exemplo l. 3. § ſi liber. ff. d. tt. his uerbis:* Si liber homo, qui bona fide ſeruī erat, mihi pecuniam dederit, ut eum manumittā, & fecero: poſtea liber pronunciatus, an mihi cōdicere poſsit, quæritur? Et Iulianus lib. X. Digeſtor. ſcribit, cōpetere manumiſſo repetitionē. Neratius etiā libris Membranarum refert, Paridem Pantomimum à Domicia Neronis filia decem, quæ ei pro libertate dederat, repetiſſe per iudicē: nec fuiſſe quæſitum, an Domicia ſciens liberū accepiſſet. *Concordat l. 67. in prin. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide ē. cap. 7. cauſſa 6. ſpecie 5. Quinta replicatio eſt: Niſi turpe ſit id propter quod datum, quodq; ſecutū eſt. Hæc replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur J. cap. prox. Sexta replicatio eſt: Niſi eam datum quidē ſit, ſed de euictione nondum cautā. Hæc replicatio approbatur l. ult. in fine. ff de condictione cauſſa dati. cuius uerba uide ē. cauſſa 1. Septima replicatio eſt: Niſi cùm cauſſa ob quam datum eſt, in non faciendo cōſiſteret, is qui accepit, nolit cauere ſe non facturum. Hæc replicatio reprobatur l. 3. in prin. ff. d. tt. his uerbis:* Dedi tibi pecuniam meam, ne ad iudicem iretur, qua quaſi decidi: an poſsim condicere, ſi mihi non caueatur, ad iudicem non iri? Et eſt uerum, multum intereſſe, utrum ob hoc ſolum dedi, ne eatur: an ut & mihi repromittatur non iri. Si ob hoc ut repromit-

promittatur: condici poterit, ſi non repromittatur. Si ut noo eatur: coodictio ceſſat, quamdiu non itur. Idem eſt, etſi tibi dedero ut Stichum manumittas. Nam ſecuodũ diſtinctionem ſuprà dictam, aut admitteoda erit repetitio, aut inhibenda.

II. QVIBVS DATVR ACTIO propoſita?

I. Regula, De heredibus eius qui dedit ob cauſſam, propoaitur l.2.C. de condict. ob caeſſam. cuius aerba uide 3. queſt. prox. cauſſa 1. Concordat l.5 C. eod. tt. cuius uerba uide d. cauſſa 1.

II. Regula: Si alius pro muliere dotem dedit: nuptijs non ſecutis, mulieri pro qua dedit, non ei qui dedit, condictio cõpetit. quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur l.9. in prin. ff. de condict. cauſſa dati, his uerbis: Si donaturus mulieri, iuſſu eius ſponſo numerauí, nec nuptiæ ſecutæ ſunt: id mulier condicet. Sed ſi ego contraxi cum ſponſo, & pecuniam in hoc dedi, ut ſi nuptiæ ſecutæ eſſent, mulieri dos adquireretur: ſi non eſſent ſecutæ, mihi redderetur: quaſi ob rẽ datum, & re non ſecuta, ego à ſponſo condicam. *Concordat l 7. ibi: ſed ſi cum. ff. eod. tt. cuius uerba uide 3. except. 1. Plane huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi is qui pro muliere dotem dedit, nuptijs non ſecutis eam ſibi reddi pactus ſit. quæ exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Sed ſi ego contraxi cum ſponſo, &c. *Altera exceptio eſt: Niſi is qui pro muliere dotẽ dedit, ſoluto matrimonio eam ſibi reddi pactus ſit: hoc enim caſu etiam non ſecuto matrimonio ſibi reddi pactus uidetur: quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.6. ff. d. tt. his uerbis:* Si extraneus pro muliere dotem dediſſet, & pactus eſſet, ut quoquo modo finitum eſſet mattimoniũ, dos ei redderetur: nec fuerint nuptiæ ſecutæ: quia de his caſibus ſolummudo fuit conuentum, qui matrimonium ſequuntur. nuptiæ autẽ ſecutæ non ſunt: quærendum erit, utrum mulieri condictio, an ei qoi dotem dedit, cõpetat? Et ueriſimile eſt, in hunc quoq; caſum eum qui dat, ſibi proſpicere. nam quaſi cauſſa nõ ſecuta, habere poteſt condictionem, qui ob matrimonium dedit, matrimonio non copulato: niſi fortè euidentiſsimis probationibus mulier oſtenderit, hoc eum feciſſe, ut ipſi mulieri magis quàm ſibi proſpiceret. Sed etſi pater pro filia det, & ita conueoit: niſi euidenter aliud actum ſit, condictionẽ patri competere. Marcellus ait. *Tertia exceptio eſt: Niſi quis quaſi debitor mulieris, pro ea dotem dedit. quæ exceptio approbatur l.7. ff. d. tt. his uerbis:* Qui ſe debere pecuniam mulieri putabat, iuſſu eius dotis nomine promiſit ſponſo, & ſoluit: nuptiæ deinde non interceſſerunt. quæſitum eſt, utrum ipſe poſſit repetere qui pecuniam dediſſet, an mulier? Nerua & Atilicinus reſponderunt; quoniam putaſſet quidem debere pecuniam, ſed exceptione doli mali ſe tueri potuiſſet: ipſum repetiturũ. Sed ſi, cum ſciret ſe nihil mulieri debere, promiſiſſet: mulieris eſſe actionem. quoniam pecunia ad eam pertineret. Sin autem uerè debitor fuiſſet, & ante nuptias ſoluiſſet, & nuptiæ ſecutæ non fuiſſent: ipſum poſſe condicere, cauſſa debiti integra mulieri ad hoc ſolùm manente, ut ad nihil aliud debitor compellatur, niſi ut cedat ei condictitia actione.

III. ADVERSVS QVOS datur?

De heredibus proponitur l.8. C. de condict. ob cauſſam. cuius uerba uide 3. queſt. 1. cauſſa 1.

IIII. QVID VENIAT IN CONdictione propoſita?

I. Regula: Venit in hanc actionem, ut id quod datum eſt, cauſſa non ſecuta reddatur. quæ regula approbatur per ea quæ propoſita ſunt 3. d. cauſſa 1. Concordant ea quæ proponuntur 3. lib. 41. cap. ult. queſt 5. in prin. Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi cum decem data eſſent, ut ſeruus emeretur & manumitteretur: hoc enim caſu empto ſeruo, ſi dantem pœniteat, ſeruus, non decem erunt reſtituenda. quæ exceptio approbatur l.5. §. itẽ ſi quis. ibi: ſi uerò id emptus. ff. de condict. cauſſa dati. cuius uerba uide 3. queſt. 1. exc. 10. reg l.2. cap. 2.

II. Regula, De fructibus, partu & omni cauſſa, proponitur l.7. §. fin. ff. de condict. cauſſa dati, his uerbis: Fũdus dotis nomine traditus, ſi nuptiæ ſecutæ nõ fuerint, condictione repeti poteſt. fructus quoq; poterunt. Idẽ iuris eſt de ancilla & partu eius. *Concordat l.12 ff. eod. tt. cuius uerba uide 3. queſt. 1. cauſſa 1.*

V. QVANDO COMpetat?

Si cum, ut intra certum tempus fieret, datum eſſet, tempus illud finitum non ſit: actio nondum competit. quæ regula approbatur l.1. § . quod ſi ita dedi. ff. d. tt. cuius uerba uide 3. queſt. 1. except. 6.

VI. ADFINIA REmedia.

Regulariter quidem ex cauſſis ſuprà propoſitis cõdictio propoſita, non alia competit actio: uerùm eius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi ex contracto nominato res tradita ſit: puta res uendita emptori. hoc enim caſu, quamuis emptor non ſoluat precium, & ita cauſſa dandi non fuerit ſecuta: non tamen condictio rei traditæ, ſed ad precium ſoluendum ex uendito actio datur. quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ propoſita ſunt 3. li. 42. ca. 9. queſt. 3. reg. 4. Altera exceptio eſt: Niſi dominiũ rei datæ in accipientem non ſit translatũ. hoc enim caſu non condictio, ſed rei uendicatio, uel ad exhibendũ actio competit. quæ exceptio approbatur l.15. ff. de condict. cauſſa dati, his uerbis: Cum ſeruus tuus in ſuſpicionẽ furti Attio ueniſſet, dediſti eũ in quæſtionẽ ſub ea cauſſa, ut ſi id repertũ in eo non eſſet, tibi redderetur.

reddetetur. Is eum tradidit præfacto uigilum, quaſi in faciooce deprehenſum. Præfectos uigilum eum ſummo ſupplicio adfecit. Ages cum Attio, dare eum tibi oportere: qoia & aote mortem dare eum tibi oportuerat, Labeo ait. poſſe & ad exhibendum agi: quis dolo feciſſet, quo minus eum exhiberet. Sed Proculus dari oportere ita ait, ſi feciſſes eius hominem. quo caſu ad exhibendom agere non poſſes. Sed ſi tuus manſiſſet: etiam furti te acturum cum eo qoi re aliena ita ſit uſus, cum ſciret ſe inuito domino uti, aut dominum (ſi ſciret) prohibiturũ eſſe. *Concordat l. 9. in prin. ibi: ſin uerò non ſtatim. ff. de iure dotium. cuius uerba uide s̃. lib. 14. cap. 1. queſt. 4. reg. 7. Concordant item ea quæ proponuntur s̃. cap. 6. quæſt. 8. except. 5. Sed & huius exceptionis exemplum eſt, ſi quis ſuam pecuniã dederit, quaſi ea ſit accipientis, non ſua. hoc enim caſu dominium non transfertur: ideoq; uindicatio competit. Quod exemplum proponitur l. 3. §. ſubtilius. ff. de condict. cauſſa dati, his uerbis:* Celſus illud tractat, an ille qoi ſe ſtatoliberum putauit, cum non eſſet, conditionis implendæ cauſſa daodo numos, non fecerit eos accipientis: quoniam hæredi dedit, quaſi ipſius hæredis numos daturus, non quaſi ſuos: qoi utiq; ipſius fuerunt, adquiſiti ſcilicet poſt libertatem ei ex teſtamento competentã? Vlpianos. Et puto, ſi hoc animo dedit, non fieri ipſius. Nam & cum tibi oumos meos quaſi tuos do: non facio tuos. Quid ergo ſi hic ooo hæredi, ſed alij dedit, cui putabat ſe iuſſum dare? ſiquidem pecoliares dedit: nec fecit accipiantis. Si autem alius pro eo dedit, aut ipſe dedit iam liber factus: facit accipientis. *Concordat item propoſitæ exceptioni l. 53. ff. de condictione indebiti. cuius uerba uide s̃. cap. 6. queſt. 3. reg. 1. except. 1. repl. 4. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi pecunia data ſit conſumpta. hoc enim caſu, quamuis dominium non fuerit translatum, condictio tamen competit. quæ replicatio approbatur l. 29. in fine. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide s̃. cap. 7. cauſſa 9. Tertia exceptio uidetur: Niſi dominium non ſit translatum. hoc enim caſu etiam furti actio competit. quæ exceptio approbatur l. 15. in fine. ff. de condict. cauſſa dati. cuius uerba uide s̃. exc. prox. in prin. Concordat l. 14. in fine. ff. eod. tt. cuius uerba uide s̃. cap. 6. queſt. 4. except. 4. Quarta exceptio uidetur: Niſi pecunia data ſit, ut res detur. hoc enim caſu empti potius actio uidetur competere, non condictio. Sed hæc exceptio reprobatur l. ult. ff. d. tt. cuius uerba uide s̃. queſt. 1. cauſſa 1. Quinta exceptio eſt: Niſi cum quis ob cauſſam promiſiſſet, cauſſa non ſit ſecuta. hoc enim caſu etiam exceptione defenditur. quæ exceptio approbatur l. 1. §. circa, in fine. ff. de doli mali except. cuius uerba uide s̃. lib. 17. cap. 3. except. 13. Sexta exceptio eſt: Niſi cum ſeruus datus eſſet ut manumitteretur, is qui accepit, eum non manumittat. hoc enim caſu ſeruus ex conſtitutione diui Marci ſit liber. quæ exceptio approbatur l. 5. §. ſi ſeruũ, in fine. ff. de condict. indebiti. cuius uerba uide s̃. queſt. 1. except. 10. repl. 1. Septima exceptio eſt: Niſi in id quod intereſt, agatur. hoc enim caſu præſcriptis uerbis actio eſt. quæ exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt s̃ lib. 44. cap. 1. queſt. 2.*

DE CONDICTIONE OB TVRpem uel iniuſtam cauſſam.

Cap. XI.

I. CAVSSA, EX QVA HAEC condictio competit.

SI quid ob turpem uel iniuſtam cauſſam datum uel promiſſum ſit, hac actione condicitur. quæ cauſſa approbatur l. 1. ff. de condict. ob turpem uel iniuſtã cauſſam, his uerbis: Omne quod datur, aut ob rem datur, aut ob cauſſam: & ob rem aut turpem, aut honaſtam. Turpem autem, aut ut dantis ſit torpitudo, noo accipientis: aut accipientis dootaxat, non etiam dantis: aot utrioſq;. Ob rem igitur honeſtam datũ ita repeti poteſt, ſi res propter quam datũ eſt, ſecuta non eſt. Quòd ſi turpis cauſſa accipiẽtis fuerit: etiam ſi res ſecuta fuerit, repeti poteſt. *Concordat l. 4. C. eod. tt. cuius uerba uide J. queſt. prox. reg. 1. Huius exemplum proponitur l. 4. §. quoties. ff. d. tt. his uerbis:* Quoties ſolius accipientis turpitudo uerſatur: Celſus ait, repeti poſſe. Veluti ſi tibi dedero, ne mihi iniuriam facias. *Alia exempla proponuntur l. 2. ff. d. tt. his uerbis:* Si turpis cauſſa accipientis fuerit: etiamſi res ſecuta fuerit, repeti poteſt. Vt pota dedi tibi, ne ſacrilegiũ facias, neo furtom, neue hominem occidas. In qua ſpecie Iuliaous ſcribit, ſi tibi dedero ne hominem occidas: condici poſſe. Idem ſi tibi dedero, ut mihi rem apud te dapoſitam reddas, uel ot inſtrumentum. *Aliud exemplum proponitur l. ult. in prin. ff. d. tt. his uerbis:* Si oeſtimenta tibi utenda commodaoero, deindè precium, ut reciperem, dediſſem: condictiooe me rectè acturum, reſpooſum eſt. qoamois enim proptot rem datum ſit, & cauſſa ſecuta ſit: tameo turpiter datum eſſe. *Concordat l. 6. C. eod. tt. his uerbis:* Ob reſtituenda quæ ſobtraxerat, accipientem pecuoiam: cum eius tantùm torpitudo interueniat, condictione cõuootum hanc reſtituere debere conuenit. *Concordat item l. 7. C. eod. tt. his uerbis:* Eum qoi ob reſtituonda quæ abagerat pecora pecuniam accepit, tam haoc, quàm ea qoæ per hoc commiſſum teouit, raſtituere debere conuenit: licet mortua, uel alio caſu fortuito perijſſe dicantur: cùm hoc caſu in ré morabat. *Aliud exemplum proponitur l. 1. C. eod. tt. his uerbis:* Quod euitandi tyrocinij caoſſa dediſſe te apud competentem iudicem ei, de quo quereria, indubia probationis loce conſti-

conſtiterit:inſtantia eius recipiet. Qui memor cenſuræ publicæ poſt reſtitutionem pecuniç,etiam concuſsionis crimen inultum eſſe non patietur. *Hactenus exempla propoſitæ cauſſæ ſunt enumerata, cuius exceptiones hæ ſunt.*

I. Exceptio:*Niſi utriuſq; ſit turpitudo, tam dantis quàm accipientis, uel dantis tantùm. Hæc exceptio approbatur, ſimul & exemplis declaratur l.3. cum lege ſequente.ff d.tt.his uerbis:*Vbi & dãtis & accipientis turpitudo uerſatur,non poſſe repeti dicimus:ueluti ſi pecunia detur,ut malè iudicetur.Idem ſi ob ſtuprum datum ſit, uel ſi quis in adulterio deprehenſus redemit ſe:ceſſat enim repetitio. Idq; Sabinus & Caſsius reſponderunt. Itẽ ſi dederit fur, ne proderetur:quoniam utriuſq; turpitudo uerſatur,ceſſat repetitio. *Concordat d.l. 4.§.ſed & quod.ff. de condict. ob turpem cauſſam, his uerbis:* Quod meretrici datur,repeti nõ poteſt,ut Labeo & Marcellus ſcribunt:ſed noua ratione,non eo quòd utriuſq; turpitudo uerſatur,ſed ſolius dãtis. Illam enim turpiter facere, quòd ſit meretrix: ſed non turpiter accipere,cum ſit meretrix. *Concordat item l.5.§.ſed etiam.ff.de calumniator. cuius uerba uide ̅j.cap.prox.quæſt.1 except.7 Item concordat l.8.ff.de condict.ob turp.cauſſam,his uerbis:* Si ob turpem cauſſam promiſeris Titio: quãuis ſi petat,exceptione doli mali uel in factum ſubmouere eum poſsis: tamen ſi ſolueris, non poſſe te repetere,Paulus ait:quoniam ſublata proxima cauſſa ſtipulationis, quæ propter exceptionem inanis eſſet,priſtina cauſſa, id eſt turpitudo, ſupereſſet. Porrò autem,ſi & dantis & accipiẽtis turpis cauſſa ſit:poſſeſſorem potiorem eſſe. Et ideo repetitionem ceſſare,tametſi ex ſtipulatione ſolutum ſit. *Concordat item l. 2. C. de condict. ob turpem cauſſam,his uerbis:* Cùm te propter turpem cauſſam contra diſciplinam temporum meorum domum aduerſariæ dediſſe profitearis, fruſtra eã tibi reſtitui deſideras:cum in pari cauſſa poſſeſſoris conditio melior habeatur. *Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt:Niſi nuptura auunculo,priuigno uel ſocero dotem dedit. quæ replicatio approbatur l.5.ff.de condictione ſine cauſſa.cuius uerba uide ̅s.cap.prox.quæſt.1.except.2.repl.1. Altera replicatio eſt:Niſi ſeruus turpiter dederit. Hæc replicatio approbatur l.4.§.fin.ff.de condict. ob turpem cauſſam, his uerbis:* Si à fugitiuo meo acceperis,ne eum indicares:condicere tibi hoc poſſum,quaſi furi. *Concordat l 5.ff. eod.tt.his uerbis:* Si à ſeruo meo pecuniam quis accepiſſet, ne furtum ab eo factum indicaret: ſiue indicaſſet,ſiue non,repetitionem fore eius pecuniæ,Proculus reſpondit. *Tertia replicatio eſt:Niſi quis dederit, ut iudex in bona cauſſa ſecundum dantem pronunciaret.Hæc replicatio approbatur l.2.§.ſed ſi dedi.ff.d.tt.his uerbis:* Si dedi ut ſecundum me in bona cauſſa iudex pronunciaret,eſt quidem relatum condictioni locum eſſe: ſed hic quoq; crimen cõtrahit.Iudicem enim corrumpere uidetur: & non ita pridem Imperator noſter conſtituit, litem eum perdere. *Quarta replicatio eſt: Niſi turpis ſponſionis gratia rem ſuã apud aliquẽ depoſuerit,ut eam uictori redderet. Hæc replicatio approbatur l.18.§.fin.in fine ff.de præſcriptis uerbis. cuius uerba uide ̅s.lib.39. cap.8. quæſt.9. except.14. Quinta replicatio uidetur:Niſi ſtipulatio interuenerit,ut proximior cauſſa dandi fuerit ſtipulatio. Hæc replicatio reprobatur l.8.ff.de condict.ob turpem.cuius uerba uide paulo ſuperius ead.exc.in prin. Sexta replicatio eſt,quòd quamuis ei qui turpiter dedit,repetitio denegetur: tamen eidem poſsidenti exceptio competat ad retinendum.quæ replicatio approbatur d.l.8.in prin. Concordat l.1.C.eod.tt.his uerbis:* Si ex cautione tua conueniri cœperis:nullam te accepiſſe pecuniam, ſed ob turpẽ cauſſam,& quam fieri prohibitum eſt,interpoſitam cautionem, ei qui ſuper ea recogniturus eſt,probandum eſt:& eo impleto, abſolutio ſequetur. *Concordat item l.5.C.eod.tt.cuius uerba uide ̅s.lib.18.cap.4. except.28. Concordat item l.9.in fine.ff.de doli mali except:cuius uerba uide ̅s.lib.8.cap.3.except.10.Sed & plures leges concordantes uide d.except.18.Hæc de prima exceptione.*

II.Exceptio:*Niſi dedit ut fur uel fugitiuus indicaretur.Hæc exceptio approbatur l 4.§.ſi tibi.ff.de cõdict.ob turpem,his uerbis:* Si tibi indicium dẽdero,ut fugitiuum meum indices, uel furem rerum mearum:nõ poteſt repeti quod datum eſt.nec enim turpiter accepiſti. *Huius exceptionis replicatio eſt: Niſi ipſi furi uel ſocio eius datum ſit,ut indicaret.Hæc replicatio approbatur d.l.4.§. fin. his uerbis:* Sed ſi ipſe fur indicium à me accepit,uel furis uel fugitiui ſocius:puto condictionem locum habere.

III.Exceptio:*Niſi cauſſa ſecuta ſit. Hæc exceptio reprobatur l.1.in fine.ff.de condict: ob turpem cauſſam.cuius uerba uide ̅s.eod.cap.in prin. Concordat l. 5.ff.eod.tt.cuius uerba uide ̅s.except.1.repl.2.Concordat item l.4.C.eod.tt.cuius uerba uide ̅j quæſt.prox.*

II. QVID VENIAT IN Actione propoſita?

I Regula,*De uſuris pecuniæ turpiter acceptæ,proponitur d.l.4.his uerbis:* Quoties accipientis, non etiam dantis turpis inuenitur cauſſa: licet hæc ſecuta fuerit,datum condici tantùm,non etiam uſuræ peti poſſunt.

II.Regula:*Si cùm pecunia data eſſet, ut debitum ſolueretur:tam pecunia data,quàm debitum ob quod ſoluendum datum eſt,peti poteſt. quæ regula approbatur l. 7. C. de condict.ob turpem.cuius uerba uide ̅j quæſt.prox.in prin.*

III. ADFINIA REMEDIA.

Si ut debitum ſolueretur, pecunia data ſit: etiam actione quæ pro debito exigendo competit, pecunia data repeti poteſt. quæ regula approbatur l. ult. §. ſi ob rem. ff. de condict. ob turpem, his uerbis: Si ob rem locaram tibi, uel uenditam à re, uel mādatam ut redderes, pecuniā acceperis: habebo tecum ex locato, uel uendito, uel mādati actionem. *Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi actione ſtricti iuris debebatur. quæ exceptio approbatur ibidem his uerbis:* Quòd ſi, ut id quod ex teſtamēto uel ex ſtipulatu debebas, redderes mihi, pecuniam tibi dederim: cōdictio duntaxat pecuniæ datæ eo nomine erit. Idemq; & Pomponius ſcribit. *Eſt inſuper propoſitæ actionis adfine remedium actio, de qua ſequitur.*

DE CALVMNIATORIBVS IN factum actio. Cap. XII.

I. CAVSSAE HVIVS actionis.

P*Rima cauſſa: Si quis calumniæ cauſſa, ut negocium faceret uel non faceret, pecuniam acceperit. Hæc cauſſa approbatur l. 1. in prin. ff. de calumniatorib. his uerbis:* In eum qui, ut calumniæ cauſſa negocium faceret, uel non faceret, pecuniam accepiſſe dicetur: intra annū in quadruplum eius pecuniæ quam accepiſſe dicetur, poſt annum ſimpli in factum actio competit. *Declaratur hæc cauſſa definitione calumniatoris l. 233. in prin. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide J. lib. prox. cap. 4. in uerbo Calumniator. Huius exemplum proponitur l. 24. §. 1. C. ad l. Iul. de adulterijs. biſce uerbis:* Is qui poſt diſſociatum matrimonium uxorem licito iure duxit, obq; intentatæ accuſationis, ac potētis patrocinij metum, ei qui accuſationem inſtituerat, aurum & argentum dedit: ad recipiendum id, ulciſcendamq; turpis lucri cupiditatem, adire præſidem poteſt: qui examinatis partiū allegationibus, & inquiſita fide ueri, ſiquidem id ab eo qui innocens eſt, ob illati criminis timorem datum eſſe cognouerit: quemadmodū ſententiam formare debeat, ex euidentibus iuris placitis inſtruetur. Sin uerò conſtiterit, corrupti matrimonij uelut mercedem ad captandā impunitatem ſolutā eſſe: eum qui etiam aduerſus Senatuſconſulti cenſuram cum fœdiſsimo flagitio accepit, puniri iubebit. *Cōcordat propoſitæ cauſſæ l. 8. ff. de calumniatorib. his uerbis:* Si ab eo qui innocens fuit, ſub ſpecie criminis alicuius, quod in eo probatū non eſt, pecuniam acceptam, is cuius de ea re notio eſt, edoctus fuerit: id quod illicitè extortū eſt (ſecundū edicti formam, quod de his eſt, qui pecuniam, ut negocium facerent, aut non facerent, accepiſſe dicētur) reſtitui iubeat: & ei qui id commiſit, pro modo delicti pœnam irroget.

II. *Cauſſa: Si depectus eſt, ſeu turpiter pactus uel ſtipulatus. Hæc cauſſa approbatur l. 1. §. hoc edicto. ff. de calumniatoribus, his uerbis:* Hoc edicto tenetur etiam is qui depectus eſt. Depectus autem dicitur, turpiter pactus.

III. *Cauſſa: Si aliqua obligatione liberatus ſit, ut uel ne negocium faceret. Hæc cauſſa approbatur l. 2. in prin. ff. d. tt. de calumniatorib. his uerbis:* Etiamſi quis obligatione liberatus ſit, poteſt uideri accepiſſe. Idemq;, ſi gratuita pecunia utēda data ſit, aut minoris locata, uendita ue res ſit. nec refert, ipſe pecuniam acceperit, an alij iuſſerit dari, uel acceptum ſuo nomine ratum habuerit.

IIII. *Cauſſa: Si ob negocium faciendum, uel non faciendum, pecunia alicui gratis utenda data ſit, uel res minoris locata uel uendita. Hæc cauſſa approbatur uerbis d. l. 2. iam propoſitis hiſce:* Idemq;, ſi gratuita, &c.

V. *Cauſſa: Si quodcunq; compendium ſenſit. ut uel ne alicui negocium faceret. Hæc cauſſa approbatur l. 3. in prin. ff. d. tt. his uerbis:* Generaliter idem erit, ſi quid omnino compendij ſenſit propter hoc, ſiue ab aduerſario, ſiue ab alio quocunq;.

VI. *Cauſſa: Si publicanus mancipia retinet, ut indebita pecunia ei ſolueretur. Hæc cauſſa approbatur l. 7. §. fin. ff. d. tt. his uerbis:* Cum publicanus mancipia retinet, dataq; ei pecunia eſt quæ non debetur: & ipſe ex hac parte edictā in factum actione tenetur.

EXCEPTIONES PRAECEDENTIVM cauſſarum generales.

I. Exceptio, *ſumpta ex genere actionis inſtituendæ uel non inſtituendæ, reprobatur l. 1. §. 1. ff. de calumniatorib. his uerbis:* Hoc iudicium non ſolùm in pecuniarijs cauſsis, ſed etiam ad publica crimina pertinere, Pomponius ſcribit. Maximè cum & lege Repetundarum teneatur, qui ob negociū faciendū, uel nō faciendum per calumniam, pecuniā accepit.

II. Exceptio: *Niſi tranſactionis cauſſa pecunia accepta ſit. Hæc exceptio approbatur d. l. 1. §. penult. his uerbis:* Tractari poteſt, ſi aduerſarius non per calumniam, ſed tranſigendi animo pecuniam acceperit: an conſtitutio ceſſet? Et puto ceſſare. ſicuti hoc quoq; iudiciō. neq; enim tranſactionibus licitis eſt interdictū, ſed ſordidis concuſsionib. *Ait iuriſconſultus:* An conſtitutio ceſſet. *De hac conſtitutione dictum erat in d. l. 1. §. ſed & conſtitutio. cuius uerba uide J. quæſt. ult.*

III. Exceptio: *Niſi parens, patronus, eiuſue liberi uel parentes pecuniam ob negocium faciendum uel non faciendum accepiſſe dicantur. Hæc exceptio approbatur l. 5. ff. de obſequijs à liberis & libertis, &c. cuius uerba uide J. lib. 16. cap. 1. quæſt. 5. reg. 4.*

IIII. Ex-

IIII. *Exceptio: Niſi nulla pecunia data uel promiſſa, fecit uel non fecit negocium. Hæc exceptio approbatur in ſimili caſu l. 29. § pleƈtitur. ibi: ceterùm ſi gratis. ff. ad l. Iul. de adulterijs. cuius uerba uide 3. li. 4. cap. 7 quæſt. 2. cauſſa 7. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi aliud compendium ſenſit. quæ replicatio approbatur l. 1. in prin. ff. de calumniator. cuius uerba uide 3. cauſſa 5. eiusq; exemplum uide 8. cauſſa 5.* *Altera replicatio eſt: Niſi iubente uel ratum habente reo, alij pecunia data ſit. Hæc replicatio approbatur l. 2. in fine. ff. d. tit. cuius uerba uide d. cauſſa 3.* *Tertia replicatio eſt: Niſi ab alio acceperit, quamuis non ab actore. Hæc replicatio approbatur d. l. 5. in prin.* *Quarta replicatio eſt: Niſi aliquid aliud pro pecunia accepit. Hæc replicatio approbatur l. 2. § fin. ff. d. tit. his uerbis:* Pecuniã accepiſſe dicemus, etiã ſi aliquid pro pecunia accepit.

V. *Exceptio: Niſi ante uel poſt ſuſceptum iudicium pecuniam accepit. Hæc exceptio reprobatur d. l. 1. §. qui accepit, his uerbis:* Qui accepit pecuniam ſiue ante iudicium, ſiue poſt iudicium acceptum, tenetur.

VI. *Exceptio: Niſi cauſſa ob quam pecunia data eſt, ſecuta non ſit. Hæc exceptio reprobatur l. 3. § 1. ff. de calumniatorib. his uerbis:* Si acceperit ut negociũ faceret: ſiue fecit, ſiue nõ fecit, tenetur. & qui accepit, ne faceret: etſi fecit, tenetur.

VII. *Exceptio: Niſi condiƈtio ac ob turpem cauſſam actum ſit. Hæc exceptio approbatur l. 5. §. ſed etiã præter. ff. d. tit. his uerbis:* Præter hanc actionẽ etiam cõdiƈtio competit, ſi ſola turpitudo accipientis uerſetur: nam ſi & dantis, melior cauſſa erit poſsidentis. Quæritur, ſi fuerit condiƈtum, utrum tollatur hæc actio. an uerò in triplũ danda ſit? an exemplo furtis & in quadruplum actionem demus, & cõdiƈtionẽ? Sed puto ſufficere alterutrã actionẽ. Vbi aũt condiƈtio cõpetit, ibi poſt annũ non eſt neceſſe dare in factum actionem.

VIII. *Exceptio: Niſi ex eadem cauſſa etiam condiƈtio ob turpem cauſſam competat. quæ exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Vbi autem condiƈtio competit, &c. *Cuius replicatio hæc eſt: Niſi intra annum agatur. quæ replicatio elicitur ex uerbis iam propoſitis hiſce.* Ibi poſt annũ, &c.

II. QVIBVS COMPETIT actio propoſita?

Regulariter alij, quàm qui pecuniam ob negociũ faciendum uel non faciendum dedit, actio propoſita non datur. Cuius tamen regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi alius dedit, ut alij negocium fieret. hoc enim caſu non danti, ſed ei cuius gratia datum eſt, actio cõpetit. quæ exceptio approbatur l. 3. §. illud erit. ff. de calumniator. his uerbis: Illud erit notandum, quòd qui dedit pecuniam, ut negociũ quis pateretur: non habebit ipſe repetitionẽ, cur piter enim fecit: ſed ei dabitur repetitio, propter quam datũ eſt, ut calumnia ei fieret. Quare ſi quis & à te pecuniam acceperit, ut mihi negocium faceret: & à me, ne mihi faceret: mihi duobus iudicijs tenebitur. *Altera exceptio eſt: Niſi alius dedit, ne alij negocium fieret. hoc enim caſu et cuius gratia datum eſt, actio cõpetit: interdũ etiam ei qui dedit. quæ exceptio approbatur l. 7. in prin. ff. d. tit. his uerbis:* Si quis ab alio acceperit pecuniam, ne mihi negocium faceret: ſiquidem mandatu meo ei datum eſt, uel à procuratore meo omnium rerum, uel ab eo qui negocium meum gerere uolebat, & ratum habui: ego dediſſe intelligor. Si autem non mandatu meo alius ei (licet miſericordiæ cauſſa) dederit, ne fieret, neque ratum habui: tunc & ipſum repetere, & me in quadruplum agere poſſe, Paulus ait. *Concordat d. l. 7. §. etſi alius, his uerbis:* Si alius non meo mandatu ei dederit, ne fiet: tunc & ipſum repetere, & me in quadruplum agere poſſe, Paulus ait. *Tertia exceptio eſt: Niſi ut filiofamiliâs negocium fieret, datum ſit. hoc enim caſu etiam patri competit actio. quæ exceptio approbatur d. l. 7. §. ſi ut filiofam. his uerbis:* Si ut filiofamiliâs negocium fieret, acceptum eſt: etiam patri actio danda eſt. *Quarta exceptio uidetur: Niſi is cui competit actio, defunctus ſit: hoc enim caſu hæredibus eius uidetur actio danda. Sed hæc exceptio reprobatur l. 4. ff. de calumniator. his uerbis:* Hæc actio hæredi non competit: quia ſufficere ei debet, quòd eã pecuniam, quam defunctus dedit, repetere poteſt.

III. ADVERSVS QVOS datur?

I. *Regula, De hæredibus. proponitur l. 5. in prin. ff. d. tit. his uerbis:* Hæc actio in hæredẽ competit in id quod ad eum peruenit. Nam conſtitutum eſt, turpia lucra ab hæredibus quoq; extorqueri, licet crimine extinguantur. Vtputa ob falſum teſtimonium, uel iudici ob gratioſam ſententiam datum, & hæredi extorquebitur: & ſi quid aliud ſcelere quæſitum eſt.

II. *Regula: Si filiusfamiliâs accepit: ipſe, non pater tenetur. quæ regula approbatur l. 7. §. item ſi filiusf. ff. d. tit. his uerbis:* Si filiusfamiliâs pecuniam acceperit, ut faceret negocium, uel non faceret: in ipſum iudicium dabitur.

IIII. QVID VENIAT IN actione propoſita?

In quadruplum actio eſt. Hæc regula approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 1. in prin. ff. de calumniator. cuius uerba uide 3. eod. cap. in prin.

V. QVANDO ET QVAMdiu competit?

I. *Regula: Annalis eſt actio. quæ regula approbatur d. l. 1. in prin. Cuius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi in ſimplum agatur. hoc enim caſu etiam poſt annum datur: quæ exceptio approbatur d. l. 1. in prin. Cuius*

replicatio hæc eſt: Niſi conditio ob turpem cauſſam competat. hoc cum caſu poſt annum, nec in ſimplum datur. quæ replicatio approbatur l.5.§.fin.ff.d tit. cuius uerba uide 5. quæſt.. except.7.

II. *Regula: A quo die annus numerandus, definitur l.6.ff.d.tit. his uerbis:* Annus in perſona quidem eius qui dedit pecuniam, ne ſecum ageretur, ex eo tempore cedit, ex quo dedit: ſi modò poteſtas ei fuerit experiundi. In illius uerò perſone, cum quo ut agatur, alius pecuniam dedit: dubitari poteſt, utrum ex die datæ pecuniæ numerari debeat, an potius ex quo cognouit datam eſſe: quia qui neſcit, is uidetur experiundi poteſtatem non habere. Et uerius eſt, ex eo annum numerari, ex quo cognouit.

VI. ADFINIA REmedia.

I. *Regula, De conditione ob turpem cauſſam, proponitur l.5.§.ſed etiam prater.ff.de calumniator. cuius uerba uide 5.quæſt.1.except.7.*

II. *Regula, De lege Repetundarum, proponitur l.1.§.1.ibi: maximè.ff.eod.tit. cuius uerba uide 5. quæſt. 1.except.1.*

III. *Regula, De conſtitutione Imp. Antonini, proponitur d.l.1.§.ſed & conſtitutio, his uerbis:* Et conſtitutio Imperatoris noſtri, quæ ſcripta eſt ad Ceſsium Sabinum, prohibuit iudici uel aduerſario in publicis uel priuatis uel fiſcalibus cauſsis pecuniam dari: & ex hac cauſſa litem perire iuſsit. *Concordat l.1.C.de pœna iudicis qui malè iudicauit. cuius uerba uide 5. lib.5.cap.9.quæſt.1.reg.7.*

IIII. *Regula, De concuſsionis crimine, proponitur l.2.ff.de concuſsione. cuius uerba uide 5.lib.4.7. cap.19.reg.4.*

DE ALIENATIONE IUDIcij mutandi cauſſa facta. Cap. XIII.

I. GENUS HUIUS Actionis.

Prima *regula: In factum actio eſt. quæ regula approbatur l.1. ibi: tanti nobis in factum.ff.de alienatione iudicij mutandi cauſſa. cuius uerba uide 3. quæſt.3.in prin.*

II. *Regula: Non eſt pœnalis actio, ſed rei perſecutoria. quæ regula approbatur l.4.§.fin.ff.d.tit. cuius uerba uide 3.quæſt.4.*

III. *Regula: Species eſt in integrum reſtitutionis. quæ regula approbatur l.3.§.ex quib.ff.d.tit. cuius uerba uide 3.quæſt 6. Concordat l.unica.C.eod.tit. cuius uerba uide 5.lib 31.cap.1.quæſt.4.cauſſa 2.*

II. *Ratio huius actionis proponitur d.l.1.*

III. CAUSSAE HUIUS actionis.

I. *Cauſſa: Si reus iudicij mutandi cauſſa rem alienauit. Hæc cauſſa approbatur d.l.1. cum legib. ſequentibus, his uerbis:* Omnibus modis proconſul id agit, ne cuius deterior cauſſa fiat ex alieno facto. Et cum intelligeret, iudiciorum exitum interdum duriorem conſtitui, oppoſito nobis alio aduerſario: in eã quoq; rem proſpexit, ut ſi quis alienando rem, alium nobis aduerſarium ſuo loco ſubſtituerit, idq; data opera in fraudem noſtram fecerit: tanti nobis in factum actione teneatur, quanti noſtra intereſſit alium aduerſarium non habuiſſe. Itaque etſi alterius prouinciæ hominem, aut potentiorem nobis oppoſuerit aduerſarium, tenebitur: aut alium qui uexaturus ſit aduerſarium. Quia etiam ſi cum eo qui alterius prouinciæ experiri debeo: & potentioribus pares eſſe non poſſumus. *Huius exemplum proponitur l.3.§.item ſi locum.ff.eod.tit. his uerbis:* Si locum in quo opus feceris, cuius nomine interdicto Quod ui aut clàm, uel actione Aquæ pluuiæ arcendæ tenebaris, alienaueris: durior noſtra conditio facta intelligitur. Quia ſi tecum ageretur, tuis impenſis id opus tollere debetes: nunc uerò cum incipiat mihi aduerſus alium actio eſſe, &c. *Aliud exemplum proponitur d.l.3.§.opus, his uerbis:* Opus quoque nouum ſi tibi nunciauerim, tuque eum locum alienaueris, & emptor opus fecerit: dicitur hoc te iudicio teneri, quaſi neque tecum ex operis noui nunciatione agere poſsim, quia nihil feceris: neque cum eo cui id alienaueris, quia ei nunciatum non ſit. *Aliud exemplum proponitur l.24.in fine.ff.communi diuid. cuius uerba uide 5.lib.44.cap.11. quæſt.9. except.9. Aliud exemplum eſt l.2.C.ne fiſcus uel reſpub. cuius uerba uide 5.lib.5.cap.6.quæſt.4.except.15.*

II. *Cauſſa: Si hominem qui petebatur, reus manumiſit. Hæc cauſſa approbatur l.3.§.1.ff.de alienat.iudic.mut. his uerbis:* Si hominem quem petebamus, manumiſerit: durior noſtra conditio fit: quia Prætores fauent libertatibus.

III. *Cauſſa: Si rem quæ petitur, in ſacrum dedicauit reus. Hæc cauſſa approbatur l.3.ff.de re litigioſa. cuius uerba uide 5.lib.5.cap.9.de re litigioſa, quæſt.1. except.3.*

EXCEPTIONES PRAECEDENTIUM cauſſarum generales.

Cauſſarum iam enumeratarum aliquot ſunt exceptiones nunc proponendæ, quarum primum genus deſumptum eſt ex ſpecie alienationis.

I. *Exceptio: Niſi hæredem inſtituendo, uel legando rem alienauit. Hæc exceptio approbatur l.8. §.ſed hæredem.ff.de alien.iud.mutand.cauſſa facta, his uerbis:* Hæredem inſtituendo, uel legando

legando ſi quis alienet: huic edicto locus non erit. *Planè ſi quis litis cauſſa Imperatorem hæredem inſtituat, inſtitutio non ualet. de qua re uide ℥.lib.28. cap.21. exception.33. replication.11. Sed & ſi quis rem litigioſam fiſco uel alijs reliquerit in teſtamento ſuo, non transfertur iudicium in eos: ſed hæres iudicium ſuſtinebit, & illis æſtimationem eius tenetur præſtare. de qua re dictum ℥. lib.5. cap. 9. de re litigioſa, quæſtion.1. exception.4.*

II. Exceptio: *Niſi reus rem uenditori redhibuerit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur d.l. 8. §. fin. cum lege ſequente, his uerbis:* Qui uenditori ſuo redhibet, non uidetur iudicij mutandi cauſſa alienare. Quia redhibito homine omnia retrò aguntur. Et ideo non uidetur iudicij mutandi cauſſa alienare, qui redhibet: niſi fortè propter hoc ipſum redhibet, non redhibiturus aliàs.

III. Exceptio: *Niſi reus obligatus ſoluit rem. Hæc exceptio approbatur l.10. in prin.ff. eod.tit. his uerbis:* Si obligatus ſoluero, quod à me petere uellea: huic edicto locus non erit.

IIII. Exceptio: *Niſi manumiſerit, uel in ſacrum dedicauerit. Hæc duplex exceptio reprobatur ℥. cauſſa 2 & 3.*

V. Exceptio: *Niſi non dominium, ſed poſſeßionem tantùm alienauit. Hæc exceptio reprobatur l. 4. §. Pedius ff. de alienat. iud. mutand. cauſſa, his uerbis:* Pedius lib. IX. non ſolùm ad dominij translationem hoc edictum pertinere ait uerùm ad poſſeſsionem quoque. alioquin & is cum quo in rem agebatur (inquit) ſi poſſeſsione ceſsit, non tenebitur. *Contradicit d.l 4. §. poteſt etiam. ibi: neq; enim. cuius uerba uide ℥. exception.7. Cui concordat l.121. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis:* Non alienat, qui duntaxat omittit poſſeſsionem. *Planè poſſunt hæc contraria intelligi de eo, qui cum poſſet adquirere, non adquiſiuit. de qua re uide ℥. cap. prox. quæſt.5. except.1.*

VI. Exceptio: *Niſi ſine dolo malo poßidere deſierit. Hæc exceptio reprobatur d.l.4. §.1. his uerbis:* Fieri poteſt, ut ſine dolo quidem malo deſierit poſsidere, uerùm iudicij mutandi cauſſa id fiat. Sunt & alia complura talia.

VII. Exceptio: *Niſi non iudicij mutandi cauſſa alienauit. Hæc exceptio approbatur ibidem, his uerbis:* Poteſt etiam aliquis dolo malo deſinere poſsidere, nec tamen iudicij mutandi cauſſa id feciſſe, nec hoc edicto teneri: neq; enim alienat, qui duntaxat omittit poſſeſsionem.

VIII. Exceptio: *Niſi lites execratus rem alienat. Hæc exceptio approbatur d l.4. §. non tamen, his uerbis:* Non tamen eius factum improbat Prætor, qui tanti habuit re carere, ne propter eam ſæpius litigaret. hæc enim uerecundia & cogitatio eius qui lites execratur, non eſt uituperanda: ſed eius duntaxat, qui cum rem habere uult, litem ad alium transfert, ut moleſtum aduerſarium pro ſe ſubijciat.

IX. Exceptio: *Niſi ob ualetudinem, ætatem, uel occupationes neceſſarias rem alienauerit, ne litigare cogatur. Hæc exceptio approbatur d. l. 4. §. ſi quis autem, his uerbis:* Si quis ob ualetudinem, aut ætatem, aut occupationes neceſſarias litem in alium transtulerit: in ea cauſſa non eſt, ut hoc edicto teneatur: cum in hoc edicto doli mali fiat mentio. Cæterùm interdictum erit per procuratores litigare, dominio in eos plerunq; ex iuſta cauſſa translato.

X. Exceptio: *Niſi præſentis, non futuri iudicij mutandi cauſſa alienauerit. Hæc exceptio approbatur l. 8. §. 1. ff. de alienat. iud. mutand. cauſſa, his uerbis:* Ait Prætor, Quæue alienatio iudicij mutandi cauſſa facta fuerit: id eſt, futuri iudicij cauſſa, non eius quod iam ſit.

XI. Exceptio: *Niſi ſeruitus prædij ſit alienata iudicij mutandi cauſſa. Hæc exceptio reprobatur l.4. §. ad iura. ff. d.tit. his uerbis:* Ad iura etiam prædiorum hoc edictum pertinet: modò ſi dolo malo fiat alienatio.

XII. Exceptio: *Niſi res aliena ſit alienata. Et hæc exceptio reprobatur d. l. 8. §. abalienare, his uerbis:* Abalienare intelligitur, & qui alienam rem uendiderit.

XIII. Exceptio: *Niſi nihil interſit actoris, res'q; eius nõ ſit. Hæc exceptio approbatur d.l.4. §. penult. cuius uerba uide ℥. quæſt.6.*

XIIII. Exceptio: *Niſi non reus, ſed tutor eius uel curator alienauit. Hæc exceptio reprobatur l.10. ff. d.tit. his uerbis:* Si tutor pupilli, uel adgnatus furioſi alienauerit: utilis actio competit. quia conſilium huius fraudis inire non poſſunt.

XV. Exceptio: *Niſi actoris conditio non ſit durior effecta per alienationem, & æquè aduerſus eum cui res alienata eſt, atq; aduerſus eum qui alienauit, experiri poßit. Hæc exceptio elicitur ex uerbis l.1. & l.3. ℥. ead. quæſtion. in prin. propoſitis. Cum tamen replicatio hæc eſt: Niſi is cui res alienata eſt, exceptionem ſit nactus: Hæc replicatio approbatur exemplo l.4. in prin. ff. d.tit. his uerbis:* Si eæ fuerint uſucaptæ ab eo cui alienatæ ſunt, nec peti ab eo poſsint: locum, &c.

XVI. Exceptio: *Niſi is qui alienauit, nihilominus iudicium rei nomine ſuſcipere ſit paratus. Hæc exceptio approbatur l 1. §. fin. ff. de alienat. iud. mutand. cauſſa, his uerbis:* Si is aduerſus quem talis actio competit, paratus ſit utile iudicium peti, perinde ac ſi poſsideret: rectè

dicitur, denagandam eſſe aduarſua eum ex hoc edicto actionem.

X V II. Exceptio: *Niſi reus rem alienatam receperit. Hæc exceptio approbatur l. 8. §. penult. ff. d. tt. bis uerbis:* Si quia alianauerit, deinde receperit: non tenebitur hoc edicto.

X V I I I. Exceptio: *Niſi reus rem alienatam exhibeat uel reſtituat actori. Hæc exceptio ipſo quidem iure ſubſiſtat, uerùm eius replicatio eſt: Niſi non in eadem cauſſa, in qua fuit antequam alienaretur. Hæc replicatio approbatur d. l. 8. in prin. bis uerbis:* Ex hoc adicto tenetur etiam qui rem exhibat, ſi arbitratu iudicia priſtinam cauſſam iudicij non reſtituit.

XIX. Exceptio: *Niſi res alienata perierit. Hæc exceptio approbatur l. 4. §. penult ff. d. tt. cuius uerba uide J. quæſt. 6.*

X X. Exceptio: *Niſi res alienata fuerit uſucapta. Hæc exceptio reprobatur d. l. 4. in prin. cuius uerba uide ſ. except. 15. repl. 1.*

IIII. QVIBVS DATVR Actio propoſita?

Heredibus datur. que regula approbatur d. l. 4. §. fin. bis uerbis: Hæc actio non eſt pœnalia, ſed rai perſecutionam arbitrio iudicia cōtinet. Quara & hæradi datur.

V. ADVERSVS QVOS comperit?

Aduerſus heredes non datur. que regula approbatur d. §. fin. cum tribus legibus ſequentibus, bis uerbis: In hæredam auram, uel ſimilem, uel poſt annum nō dabitur: quia partinet quidem ad rei perſecutionem, uidetur autem ex dalicto dari.

VI. QVID VENIAT IN Actiona propoſita?

In id, quanti actoris intereſt alium aduerſarium non eſſe ſubſtitutum, datur. que regula approbatur l. 3. §. ex quibus. ff. de alienatione iud. mutandi cauſſa, bis uerbis: Apparet, quòd proconſul in integrum reſtituturum ſe pollicatur, ut hac actione tantum officio iudicia conſequatur actor, quantum eiua interſit alium aduerſarium non habuiſſe: fortè ſi quas impanſaa fecerit, aut ſi quam aliam incommoditatem paſſua arit, alio aduerſaiio ſubſtituto. *Concordat l. 4. §. penult. ff. eod. tt. bis uerbis:* Hæc actio in id quod intareſt, competit. Proinde ſi res non fuit periroria, aut ſi ia qui alienatua eſt, ſine culpa deceſsit: ceſſat iudicium: niſi quid actoris præterea intarfuit. *Concordat item l. 1. in fine. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. quæſt. 3. in prin.*

VII. QVAMDIV COMpetit?

Annalis eſt actio. quæ regula approbatur l. 6. cum lege ſequente. ff. d. tt. cuius uerba uide ſ. quæſt. 5.

VIII. ADFINIA REmedia.

I. Regula: *In arbitrio actoris eſt, utrum actione propoſita aduerſus alienantem, an in rem actione aduerſus eum cui alienatio facta eſt, experiri uelit. quæ regula approbatur l. unica. C. de alienat iud. mutandi cauſſa. cuius uerba uide ſ. lib. 31. cap 1. quæſt. 4. cauſſa 2.*

I I. Regula: *Si poſt ſuſreptum iudicium res ſit alienata: ipſo iure non ualet alienatio, eſtq; res reſtituenda alienanti. quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur ſ. libro 5. capite 9. de re litigioſa, regula 1.*

III. Regula: *Si actor ſuam actionem alienauerit iudicij mutandi cauſſa: ius crediti perdit, & exceptione repellitur. quæ regala approbatur l. 2. C. ne liceat potentiorib. bis uerbis:* Si cuiuſcunq; modi actionas ad potentiorum fuerint delatæ perſonas: debiti creditorea iactura mulctantur. aperta enim credentium uidatur eſſa uoracitaa, qui alioa actionum ſuarum redimunt exactorea. *Concordat l. ult. ff. de alienation. iud. mutand. cauſſa. cuius uerba uide J. reg. prox.*

IIII. Regula: *Si reus rem iudicij mutandi cauſſa alienauit: poſtea eiuſdem rei nomine agere uolens, tam ipſe, quàm is cui res alienata eſt, exceptione repellitur. quæ regula approbatur d. l. ult. bis uerbis:* Si quia iudicij communi diuidundo euitandi cauſſa rem alienauerit: ex lege Liriniа interdicitur ei, ne communi diuidundo iudicio expariatur. uerbi gratia, ut potentior amptor per licitationem uiliua eā accipiat, & per hoc iterum ipſe recipiat. Sed & ipſe quidem, qui partem alienauit, communi diuidundo iudicio ſi agera uelit, nō audietur. Is uerò qui emit, ſi experiri uelit: ex illa parte edicti uetatur, qua cauetur, ne qua alienatio iudicij mutandi cauſſa fiat.

DE ACTIONE PAVLIANA. *Si quid in fraudem creditorum geſtum eſt.* Cap. XIIII.

PRimò: *Verba edicti quo hæc introducitur actio, proponuntur l. 1. in prin. ff. quæ in fraudem creditorum facta ſunt, hæc nimirum:* Ait Prætor · Quæ fraudationia cauſſa geſta erunt cum eo qui fraudem non ignorauerit, de bis curatori bonorum, ual ei cui de ea re actionem dare oportabit, intra annum quo experiundi poteſtas fuerit, actionam dabo. idq; etiam aduaſus ipſum qui fraudem fecit, ſeruabo. *Concordat aliud edictum l. 10. in princip. ff. eod. tt. bis uerbis:* Ait Prætor · Quæ Lucius Titius fraudandi cauſſa ſciente te in bonis, quibua de agitur, fecit: aa illia, ſi eo nomine quo de agitur, actionem ex edi-

cto

ƈto meo competere eſſe ue oportet: etſi ei non plus quàm annus eſt, cum de ea re, qua de agitur, experiundi poteſtas eſt: reſtituas. Interdum cauſa cognita, etſi ſcientia non ſit, in factum actionem permittam.

II. GENVS HVIVS Actionis.

In factum actio eſt. Quæ regula approbatur uerbis d.l.10. iam propoſitis hiſce: In factum actionem permittam.

III. NOMEN.

Pauliana appellatur actio. Quæ regula approbatur l.38.§.in Fauiana.ff.de uſuris. cuius uerba uide ī. lib.20.cap.9.quæſt.5.reg.7.

IIII. *Ratio huius actionis proponitur l.1.§.1.ff. Quæ in fraudem creditorum, his uerbis:* Neceſſariò Prætor hoc edictū propoſuit: quo edicto conſuluit creditoribus, reuocando ea, quæcunque in fraudem eorum alienata ſunt.

V. CAVSAE, EX QVIbus hæc actio competit.

I. Cauſa, eaq; generalis, hæc eſt: Si quid in fraudem creditorum geſtum uel alienatum eſt, agitur hac actione ut reſtituatur. Quæ cauſa approbatur uerbis d.§.1. iam propoſitis hiſce: Reuocando ea, &c. *Concordat d.l.1. in prin. & l.10. in prin. ff eod.tit. quarum legum uerba uide ī. eod. cap. in prin. Concordat item d.§. in Fauiana.ff.de uſuris. Item concordat l.1.C. de reuocandis iis quæ per fraudem. his uerbis:* Hæres poſt aditam hæreditatem ad eum cui res ceſsit, corpora hæreditaria trāſtulit: creditoribus permanſit obligatus. Si igitur in fraudem tuam id fecerit: bonis eius excuſsis, uſitatis actionibus ſi tibi, &c. *Concordat item Inſt. de actionibus. §. item ſi quis, hiſce uerbis:* Si quis in fraudem creditorū rem ſuam alicui tradiderit: bonis eius à creditoribus poſſeſsis ex ſententia Præſidis, permittitur ipſis creditoribus reſciſſa traditione, eam rem petere: id eſt, dicere eam rem traditam non eſſe, & ob id in bonis debitoris manſiſſe. *Exempla proponuntur d.l.1.§. fin. cum duab. legib. ſequentib. his uerbis:* Ait Prætor, Quæ fraudationis cauſſa geſta erunt. Hæc uerba generalia ſunt, & continent in ſe omnem omnino in fraudem factam uel alienationem, uel quemcunq; cōtractum. Quodcūq; igitur fraudis cauſa factum eſt, uidetur his uerbis reuocari, qualecunq; fuerit. nam latè iſta uerba patent. Siue ergo rem alienauit, ſiue acceptilatione uel pacto aliquē liberauit: idem erit dicēdum. Et ſi pignora liberet, uel quē aliū in fraudē creditorum præponat; uel ei præbuit exceptionem, ſiue ſe obligauit fraudandorum creditorum cauſa, ſiue numerauit pecuniā, uel quodcunq; aliud fecit in fraudem creditorum: palam eſt, edictum locū habere. Geſta fraudationis cauſa accipere debemus, non ſolùm ea quæ contrahens geſſerit aliquis: uerùm etiam ſi fortè data opera ad iudicium non adſit, uel litem mori patiatur, uel à debitore non petat ut tempore liberetur, aut uſumfructum uel ſeruitutem amittit. Et qui aliquid facit, ut deſinat habere quod habet: ad hoc edictū pertinet. *Ait Iuriſconſultus:* Siue acceptilatione uel pacto aliquem liberauit, &c. *Huic cōcordat l.10.§. ſi cum mulier.ff. eod.tit. his uerbis:* Si cum mulier fraudādorum creditorum cōſilium iniiſſet, marito ſuo, eidemq; debitori in fraudem creditorum acceptum debitum fecerit dotis conſtituendæ cauſa: locum habet hæc actio, & per hanc omnis pecunia, quam maritus debuerat, exigitur: nec mulier de dote habet actionem. Neq; enim dos in fraudem creditorum conſtituenda eſt: & hoc certo certius eſt, & ſæpiſsime conſtitutum. Exitus autem actionis erit, ut ſtipulatio quæ accepta facta fuerat, ex integro interponatur. *Ait inſuper Iuriſconſultus:* Et ſi pignora liberet. *Huic exemplo concordat l.18.ff.eod.tit. his uerbis:* Si pignus uir uxori, uel uxor uiro remiſerit: uerior ſententia eſt, nullam fieri donationem exiſtimantium. Quod ſine dubio, ſi in fraudem creditorum fiat, actione utili reuocabitur. Idemque, & ſi quis debitor in fraudem creditorum pignus omiſerit. *Ait inſuper Iuriſconſultus.* Vel quem alium in fraudem creditorum præponat. *aliud propoſitæ cauſſæ exemplum eſt. de quo uide plura ỹ. exception gener. 3. Aliud exemplum proponitur l.5.ff. quæ in fraudem cred. his uerbis:* In fraudem facere uideri etiam eum, intelligendum eſt, qui rem ſuam pro derelicto habuerit, ut quis eam ſuam faciat. *Sed & plura huiuſmodi exempla uide in cauſsis ſequentibus.*

II. Cauſa: Si debitor in fraudem creditorum non facit quod facere debet, quo ius ſuum amittit. Hæc cauſa approbatur & exemplo declaratur l.4.ff. quæ in fraudem credit. his uerbis: In fraudem facere uideri etiam eum, qui non faciat quod debet facere, intelligendum eſt: id eſt, ſi non utatur ſeruitutibus. *Concordat l.163.ff.de reg.iuris. cuius uerba uide ỹ. libro prox. capite 5. in uerbo Facere, reg.1. Ait Iuriſconſultus:* Id eſt, ſi non utatur ſeruitutibus. *Primum exemplum propoſitæ cauſſæ. cui concordat l.1.§. penult. ff. eod.tit. cuius uerba uide ī. cauſa prox. Alia exempla proponūtur d.l.1.§. geſta. cuius uerba uide d. cauſa prox. Planè huius cauſæ exceptio hæc eſt: Niſi cum poſſet adquirere debitor, non adquiſiuit. de qua exceptione cum aliis ſimilibus paulo inferius dicetur.*

III. *Cauſa: Si debitor in teſtamento ſcripſerit ſe debere, quod non debebat. Hæc cauſa approbatur l. 28. in prin. ff. ad S.C. Velleianum. cuius uerba uide ſ. lib. 45. cap. 6. quæſt. 3. cauſa 21.*

IIII. *Cauſſa: Si is qui ſoluendo non eſt, ſeruos ſuos manumiſerit. Hæc cauſa approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur ſ. lib. 19. cap. 5. except. 6.*

EXCEPTIONES PRAECEDENTIVM cauſarum generales.

I. *Exceptio: Niſi cum debitor poſſet adquirere, non adquiſiuit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & exēplis declaratur l. 6. in prin. ff. quæ in fraudem creditor. his uerbis:* Quod cum poſsit quis quærere, non id agit ut adquirat: ad edictum non pertinet. pertinet enim hoc edictum ad deminuentes patrimonium ſuum, non ad eos qui id agunt, ne locupletentur. Vnde ſi quis ideo conditioni non pareat, ne committatur ſtipulatio: in ea conditione eſt, ne faciat huic edicto locum. Proinde & qui repudiauit hæreditatem uel legitimam, uel teſtamentariam, non eſt in ea cauſſa, ut huic edicto locum faciat: noluit enim adquirere, non ſuum patrimonium deminuere. Simili modo dicendum eſt, etſi filium ſuum emancipauit, ut ſuo arbitrio adeat hæreditatem: ceſſare hoc edictum. Sed & illud probandum eſt, ſi legatum repudiauit, ceſſare hoc edictum. quod Iulianus quoque ſcribit. Si ſeruū ſuum hæredē inſtitutum alienauit, ut iuſſu emptoris adeat hæreditatem: ſiquidem in uenditione nulla fraus, ſed in hæreditate ſit: ceſſat edictum. quia licuit ei etiam repudiare hæreditatem. At ſi in ipſa ſerui alienatione fraus eſt, reuocabitur: quemadmodum ſi eum in fraudem manumiſiſſet. *Concordat propoſitæ exceptioni l. 176. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis:* Non fraudantur creditores, cum quid non adquiritur à debitore: ſed cum quid de bonis deminuitur. *Concordat item l. 28. §. qui occaſione. ff. de uerb. ſignificationib. cuius uerba uide J. libro proxim. capite 4. in uerbo Alienare. Concordant item ea quæ proponuntur ſ. cap. prox. quæſt. 3. except. 5. in fine.*

II. *Exceptio: Niſi omiſſa ratione Falcidiæ uel Trebellianicæ, debitor legata uel fideicommiſſa in ſolidum ſoluit. Hæc exceptio approbatur l. 19. ff. quæ in fraudem creditor. his uerbis:* Patrem qui nō expectata morte ſua, fideicommiſſum hæreditatis maternæ filio ſoluto poteſtate reſtituit, omiſſa ratione Falcidiæ: plenam fidem & debitam pietatem ſecutus exhibitionis, Papinianus reſpondit creditores non fraudaſſe. *Concordat l. 20. ff. eodem titulo, his uerbis:* Debitorem qui ex Senatuſconſulto Trebelliano totam hæreditatem reſtituit, placet non uideri in fraudem creditorum alienaſſe portionem, quam retinere potuiſſet: ſed magis fideliter facere.

III. *Exceptio: Niſi quibuſdam ex creditoribus debitor ſoluit. Hæc exceptio approbatur l. 6. §. apud Labeonem. ff. d. tt. his uerbis:* Apud Labeonem ſcriptum eſt, eum qui ſuum recipiat, nullam uideri fraudem facere: hoc eſt, eum qui quod ſibi deberur, recipiat. Eum enim quem Præſes inuitum ſoluere cogat, impunè non ſoluere, iniquum eſſe. Totum enim hoc edictum ad contractus pertinere, in quibus ſe Prætor non interponat: ut puta pignora uenditioneſque. *Concordat d. l. 6. §. ſciendum. cuius uerba uide J. replicatione proxim. Item concordat l. 25. §. in maritum. ff. eodem titulo. cuius uerba uide J. quæſtione 10. reg. 1. Item concordat l. 171. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis:* Nihil dolo creditor facit, qui ſuum recipit. *Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi poſtquā creditores in bona debitoris miſsi ſunt, unus ex iis ſuum receperit. Quæ replicatio approbatur d. §. ſciendum, his uerbis:* Sciendum eſt, Iulianum ſcribere, eoque iure nos uti: ut qui debitam pecuniam recepit, antequam bona debitoris poſsideantur: quamuis ſciens prudenſque ſoluendo non eſſe recipiat, non timeat hoc edictum: ſibi enim uigilauit. Qui uerò poſt bona poſſeſſa debitum ſuum fecerit: hunc in portionem uocandum, exæquandumque cæteris creditoribus. Neque enim debuit præcipere cæteris poſt bona poſſeſſa, cum iam par conditio omnium creditorum facta eſſet. *Concordat l. 10. §. ſi debitorem. ff. eodem tt. quæ in fraudem creditor. his uerbis:* Si debitorem meum & complurium creditorum conſecutus eſſem fugientem, ac pecuniam ſecum ferentem, & abſtuliſſem ei id quod mihi debebatur: placet Iuliani ſententia, dicentis, multum intereſſe, antequam in poſſeſsionē bonorum mittantur eius creditores, hoc factum ſit: an poſtea. ſi antè, ceſſare in factum actionem: ſi poſtea, huic locum fore. *Concordat item l. 2. ff. eodem titulo. cuius uerba uide ſ. cauſa 1. Altera propoſitæ exceptionis replicatio eſt: Niſi ante diem debiti uenientem uni creditorum ſit ſolutum. Hæc replicatio approbatur d. l. 10. §. ſi cum in diem, his uerbis:* Si cum in diem mihi deberetur, fraudator præſens ſoluerit: dicendū erit, in eo quod ſenſi cōmodū in repræſentatione, in factū actioni locū fore. nam prætor fraudē intelligit etiam in tempore fieri. *Concordat l. 17. §. fin. ff. eod. tt. his uerbis:* Si uir uxori, cum creditores ſuos fraudare uellet, ſoluto matri-

monie

monio pręſantem dotem reddidiſſet, quam ſtatuto tempore reddere debuit: hac actione mulier tantum præſtabit, quanti creditorum intererat dotem ſuo tempore reddi. Nam Pretor fraudem etiam in tempore fieri intelligit. *Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi poſt mortem ſuam reſtituere hæreditatem rogatus, eam ante mortem reſtituit.* Q*uæ duplicatio approbatur l.19.ff.d.tt.cuius uerba uide ſ. exceptione proxim.* Tertia replicatio eſt: *Niſi eum hæres debitoris quibuſdam creditoribus per gratiam ſoluiſſet, poſtea aduerſus aditionem hæreditatis in integrum ſit reſtitutus. Hæc replicatio approbatur l.24.ff.d.tt. his uerbis:* Pupillus patri hæres extitit, & uni creditorum ſoluit: mox abſtinuit hæreditate paterna. bona patria ueneunt. an id quod accepit creditor, reuocandum ſit: ne melioris conditionis ſit, quàm cæteri creditores? Diſtinguimus, an per gratificationẽ acceperit creditor, uel nõ: ut ſi p gratificationẽ tutorũ, reuocetur ad eandem portionem, quam cæteri creditores fuerint laturi. Si uerò iuſtè exegerit, cæteri creditores neglexerint exactionem, & interea res deterior facta ſit, uel mortalitate, uel ſubductis rebus mobilibus, uel rebus ſoli ad irritum perductis: id quod acceperit creditor, reuocari nullo pacto poteſt: quia alij creditores ſuæ negligentiæ expenſum ferre debent. *Concordat l.6.§.1 ff.de rebus iud. author.poſſiden.cuius uerba uide ſ.libro 8.capite 6.quæſtione 5 reg.7.exceptione 3.* Q*uarta replicatio eſt: Niſi creditor inuito debitori pecuniam extorſerit. Hæc replicatio approbatur d.l.24. in fine, his uerbis:* Quid ergo ſi cum in eo eſſet, ut bona debitoris mei uenirent, ſoluerit mihi pecuniam: an actione reuocari poſsit à me? & diſtinguendum eſt, is obtulerit mihi, an ego illi extorſerim inuito: ut ſi extorſerim inuito, reuocetur: ſi non extorſerim, non reuocetur. Sed ſi uigilaui, meam conditionem meliorem feci: quia ius ciuile uigilantibus ſcriptum eſt. Ideoque non reuocatur id quod percepi. *Huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi debitori cum pecunia aufugienti creditor pecuniam extorſit uel abſtulit. Hæc duplicatio approbatur l.10.§. ſi debitorem.ff.d.tt. quæ in fraudem. cuius uerba uide ſ.repl.1.*

IIII. *Exceptio: Niſi debitor rem ſuam pignori obligauerit. Hæc exceptio approbatur l.13.ff.d.tt.his uerbis:* Illud conſtat, eum qui pignus tenet, actione hac non teneri: ſuo enim iure, & ut pignus, non rei ſeruandæ cauſſa poſsidet. *Concordat l.22.ff.eodem titulo, his uerbis:* Cum in uetus creditum unus creditor pignora accepiſſet: quæro, an in fraudem cæterorum creditorum factum nullius momenti eſſet? Scæuola reſpondit, creditorem non idcirco prohibendum à perſecutione pignorum, quòd in uetus creditum, ut obligaretur, pactus eſſet: niſi id & in fraudem cæterorum creditorum factum ſit, & ſic cauſſa iuris occurrat, qua creditorum fraude reſcindi ſolent. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi in cæterorum creditorũ fraudẽ pignus obligatum ſit.* Q*uæ replicatio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Niſi id & in fraudem cæterorum creditorum factum ſit. *Cõcordat l.10.§.ſi cui.ff. eodem titulo, his uerbis:* Si cui ſolutum quidem non fuit, ſed in uetus creditum pignus accepit: hac actione tenebitur, ut eſt ſæpiſsime conſtitutum. *Concordat item l.6.§.apud Labeonem, in fine ff.eodem tt.cuius uerba uide ſ.except.prox.in prin.*

V. Exceptio: *Niſi debitor rem uenditori redhibuit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.41.§.ſi quis cum.ff. de ædilitio edicto. cuius uerba uide ſ.lib.42.cap.5.reg.10.*

VI. Exceptio: *Niſi bona debitoris alienãtis, libertatis conſeruandæ cauſſa alicui ſint addicta. Hæc exceptio approbatur l.10.§.ſi ex conſtitut.ff. quæ in fraudem creditor. his uerbis:* Si ex conſtitutione diui Marci bona ſint addicta alicui libertatum conſeruandarum cauſſa: dicendũ eſt, actionem ceſſare. ita enim ſuccedunt, ut rata ſint quæ pater familias geſſerat.

VII. Exceptio: *Niſi non fraudandi animo geſtum ſit. Hæc exceptio reprobatur l.17.§.1.ff.d.tt. his uerbis:* Lucius Titius, cùm haberet creditores, libertis ſuis, iiſdemque filijs naturalibus uniuerſas res ſuas tradidit. Iulianus reſpondit, quamuis non proponatur conſilium fraudandi habuiſſe: tamen quia creditores habere ſe ſcit, & uniuerſa bona ſua alienauit: intelligendus eſt fraudandorum creditorum conſilium habuiſſe. Ideoq; etſi filij eius ignorauerunt hanc mentem patris ſui fuiſſe, hac actione tenentur. *Concordat l.23.in fine.ff.eodem titulo.cuius uerba uide ſ.libro 8.capite 9.reg.16. Planè admittitur exceptio propoſita, primum quidem, ſi libertas ſeruis ſit relicta: his enim, quamuis dominus ſoluendo non ſit, niſi tamen & fraudandi animũ habuerit, ualet id quod geſtum eſt.* Q*uæ diſtinctio approbatur d.l.23.in fine.de qua re plura uide ſ. libro 19. cap.5. quæſtione 9. exceptione 6. replicatione 1. Deinde admittitur exceptio propoſita, ſi debitor pignus dederit: hoc enim caſu non ſufficit eum ſoluendo non eſſe, ſed requiritur etiam fraudandi animus.* Q*uæ diſtinctio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ſ. exceptione 4. Tertiò admittitur exceptio propoſita, ſi debitor ignorauit ſe debere. de qua re uide ſ. except.18.* Q*uartò admittitur in caſu ſolutionis; de quo uide ſ except.1.repl.1.*

VIII. Exceptio: *Niſi alienata in fiſc⁹ debitoris ſint collata. Hæc exceptio reprobatur l.16.§.planè ta.ff q et à quibus,*

qaib. bis aerbis: Ea quæ in fraudem fiſci in funus debitoris collata ſunt, rauocantur.

I X. Exceptio: *Niſi conſentientibus creditoribus ſit geſtū. Hec exceptio approbatur l.6.§.præterea illud. ff.que in fraudem cred.bis uerbis*: Illud ſciandū eſt, eum qui conſentientibus creditoribus aliquid à fraudatore uel emit uel ſtipulatua eſt, ual quid aliud contraxit: nou uideri iu fraudem creditorum facilſa. Nomo enim uidetur fraudare aos qui ſciunt, & ad hoc conſantiunt.

X. Exceptia: *Niſi impubes debitor alienauit. Hec exceptio reprobatur l.10.§.ſi impubes.ff.d.tt. bis uerbis*: Si impubes hætes patri oxtiterit, eiuſque mortui bona uanaant: ſoparatioue impetrata, utriuſque fraus orit reuocanda, pupilli, uel atiam tutoris, itam curatoris. *Ait Iuriſconſaltus*: Eiuſq; *ſcilicet patris, con filij: ne contradicat ijs que proponentur* J. *except.15.*

X I. Exceptio: *Niſi impuberi alienatum ſit. Hec exceptio reprobatur d.l.6.§.ſi quid cum, bis uerbis*: Si quid cum pupillo geſtum ſit in fraudam craditorum, Labeo ait, omnimodo reuocādum, ſi fraudati ſint craditores: quia pupilli ignorantia, quæ per ætatem contiugit, nō dobot aſſe captioſa creditoribua, & ipſi lucroſa. eoq; iure utimur.

X I I. Exceptio: *Niſi ius aliquod perſonale à debitore ſit alienatum, quod morte eius extingaitur. Hec exceptis reprobatar d.l.10.§.per banc, bis uerbis*: Per hanc actionam etiam uſusfructus, & eiuſmodi ſtipulatio, In auuoa ſinguloa dena dari ſpondes? exigi poteſt.

X I I I. Exceptio: *Niſi dos ſit conſtituta ab ea que ſoluendo non eſt. Hec exceptio reprobatur d.l.10. §.ſi cum mulier. cuius uerba uide* ſ. *ead. queſt. cauſa 1.*

X I I I I. Exceptio: *Niſi debitori cuius bona ſunt alienata, heres exiſtat, isq; ſoluendo ſit, uel defendatur. Hec exceptio approbatur d.l.10.§. ſi ex conſtit. cuius uerba uide* ſ. *exceptione 6. Concordat l.1. C. de reuocandis bis que. cuius uerba uide* ſ. *ead. queſtione in prin. Concordat item l.95.ff.de reg.iuris, biſce uerbis*: Nemo dubitat, ſoluendo uideri eum qui defanditur. *Huius exceptionis replicatio bec eſt: Niſi heres poſtea aduerſus aditionem hereditatis in integrum ſit reſtitutus. Hec replicatio approbatur d.l.10.§.ſi quid in, bis aerbis*: Si quid iu fraudem creditorum fecit filius, qui ſe poterat abſtinera, & in integrum ſit reſtitutus, quòd ſe miſcuerat: ual ſi quid facit uoluntarius, & uel par ætatem, uel aliam cauſſam iuſtam in integrum reſtitutionom meruit: dicendum arit, utilom actionam competere. Idem & in ſaruo nacaſſario. Sanè cum illa diſtinctiona hoc admittandum eſſa Labeo ſcribit. ut ſi quidem protinus bona uandiderint creditoraa, uel paciſcantibus creditoribua ſa neceſſarius miſcuarit, utriuſqua fraus rauocetur. id aſt teſtatoris & ipſius. Si uerò paſsi ſunt neceſſarium craditoras, & quaſi increditum habuerunt nomon aius, uel dulcedina uſurarum, uel quam aliam rationam ſecuti: dicēdum eſt, nihil rauocari ex hia quæ taſtator aliauauit. *Concordat l.24.ff.eod tt. cuius uerba uide* ſ. *exc.3. repl.3. Huius replicationis duplicatio bec eſt: Niſi creditores nomen heredis ſecuti ſint: hoc enim caſu à defuncto geſtum non reuocatur, quamuis heres poſtea in integrum ſit reſtitutus. Que duplicatio approbatur uerbis iam propoſitis biſce*: Si uerò paſsi ſunt neceſſarium craditores, &c.

X V. Exceptio: *Niſi non debitoris qui alienauit, ſed heredis eius bona ueneant. Hec exceptio approbatur d.l.10.§.ſi fraudator, bis uerbis*: Si fraudator hæredem habuit, & hæredis bona uenierint: non oſt in bonis, de quibus agitur, factum. Et ideo caſſat hæc actio.

X V I. Exceptio: *Niſi creditoribus, in quorum fraudem geſtum eſt, ſit ſatisfactum. Hec exceptio approbatar l.10.§.1.ff.que in fraudem creditor. bis uerbis*: Ita demum reuocatur, quod fraudandorū creditorum cauſa factum aſt, ſi euentum fraua habuerit: ſcilicat ſi hi creditores, quorum fraudandorum cauſſa fecit, bona ipſius uendidarunt. Cætarùm ſi illos dimiſit, quorum cauſſa fraudandorum fecit, & alios ſortitus eſt: ſiquidem ſimpliciter dimiſsis prioribus, quos fraudara uoluit, alios poſtea ſortitus aſt: ceſſat rauocatio. Si autem horum pecunia quos fraudare noluit, priores dimiſit quoa fraudare uoluit: Marcellus dicit, rauocationi locum fore. ſecundum hauc diſtinctionam & ab Imperatore Sauero & Antonino reſcriptum eſt, eoq; iure utimur. *Huius exceptionis replicatio prima bec eſt: Niſi eorum creditorum pecunia, quos fraudare noluit, alijs quos fraudare uoluit, ſit ſatisfactum. Hec replicatio approbatur uerbis iam propoſitis biſce*: Si autem horum pecunia, &c. *de qua uide* J. *except. prox. repl.1. Altera replicatio eſt: Niſi non omnib. creditorib. ſit ſatisfactum. Hec replicatio approbatur d.l.10.§.preterea ſciēdū, bis uerbis*: Sciandum eſt, poſſe quæri quod dicitur, in fraudem craditorum alienatum reuocari poſſe, ſi ijdam ſint creditorea: & ſi unus craditor ſit ex illis qui fraudati ſunt (ſiue ſolus tunc fuit, ſiue cùm cæteris ſatisfactum aſt, hic ſolus remanſit) probandum eſſa, adhuc actioni locum fore. *Huius replicationis duplicatio eſt: Niſi eos quibus ſatisfactum non eſt, creditores ignorauit debitor. Hec duplicatio approbatar d.l.10.§.illud certè, bis uerbis*: Illud cartè ſufficit, etſi unum ſcit creditoram fraudari, cæteros ignorauit: fore locū actioni Quid ergo, ſi ei quam ſcit fraudari, ſatisfactū aſt: nūquid deficiat actio? quia qui ſuperſunt, nō ſunt fraudati? Et hoc puto probādū.

Tertia

Tertia replicatio eſt: Niſi uerbis tantùm non reipſa offerat quod debetur. Hæc replicatio approbatur d. §. illud certè. his uerbis: Non tamen, ſi dicat aliquis, Offero quod debetur ei quem ſcio creditorem: audiendus erit, ut actionem elidat.

XVII. *Exceptio: Niſi poſtquam geſtum eſt, creditores eſſe cœperint. Hæc exceptio approbatur l. 15. ff. quæ in fraudem creditor. cuius uerba uide ſ. lib. 19. cap. 5. except. 6. repl. 11. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi prioribus creditoribus, in quorum fraudem geſtum erat, poſteriorum creditorum pecunia ſit ſatisfactum. Quæ replicatio approbatur l. 16 ff. eod. tt. his uerbis:* Niſi priores pecunia poſteriorũ dimiſsi probentur. *Concordat l. 10. §. 1. ibi: ſi autẽ horum. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. except. prox. in prin.*

XVIII. *Exceptio: Niſi ignorans ſe creditores habere, uel ſoluendo non eſſe, geſſit debitor. Hæc exceptio approbatur uerbis d. l. 15. hiſce:* Et ſciret ſe ſoluendo non eſſe. *Cui concordat l. 17. §. 1. ibi: tamen quia creditores. ff eod. tt. cuius uerba uide ſ. except. 7. Huius exceptionis replicatio eſt: Niſi uel unum creditorẽ ſe habere ſciuit: hoc enim caſu, quamuis cæteros ignorauit, nihilominus actio propoſita locum habet. Quæ replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 10. §. illud certè. ff quæ in fraudem creditor. cuius uerba uide ſ. except. 16. repl. 2. dupl. 1.*

XIX. *Exceptio: Niſi id quod in fraudem creditorum geſtum uel alienatum eſt, debitori ſit reſtitutum. Hæc exceptio reprobatur l. 25. §. ſi à ſocero. ibi: ſed ſi priuſquam. ff. d. tt. cuius uerba uide j quæſt. 10. reg. 1.*

XX. *Exceptio: Niſi actor non reſtituat impenſas. Hæc exceptio approbatur l. 10. §. per hanc. ff. d. tt. cuius uerba uide j. quæſt. 8. reg. 2. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi precium quo rem reus emit: hoc enim actor reſtituere non tenetur. Quæ replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 7. cum lege ſequente. ff d. tt. his uerbis:* Si debitor in fraudom creditorum minore precio fundũ ſcienti emptori uendiderit, deinde hi quibus de reuocando eo actio datur, eum petant; quæſitum eſt, an precium reſtituere debeant? Proculus exiſtimat, omnimodo reſtituendum eſſe fundum, etiamſi precium nõ ſoluatur. Et reſcriptum eſt ſecũdum Proculi ſententiam Ex his, &c.

VI. QVIBVS DATVR Actio propoſita?

I. Regula: Regulariter omnibus creditoribus datur eius qui alienauit. Cuius exceptio hæc eſt: Niſi ijs in quorum fraudem non eſt geſtum. Quæ exceptio approbatur l. 10. §. illud certè. ff. quæ in fraudẽ creditor. cuius uerba uide ſ. quæſt. prox. except. 16. repl. 2. dupl. 1. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi eorum pecunia, in quorum fraudem geſtum non eſt, alijs creditoribus, in quorum fraudem geſtũ eſt, ſit ſatisfactũ. Quæ replicatio approbatur per ea quæ proponũtur paulo ſuperius except. 17. repl. 1.

II. Regula: Regulariter ſolis creditoribus, non alijs datur actio propoſita. Cuius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi creditor mortuus ſit: hoc enim caſu eius quoq; heredibus datur. Quæ exceptio approbatur d. l. 10. §. fin. his uerbis: Hæc actio hæredi cæteriſq; ſucceſſoribus competit: ſed & in hæredes ſimileſq; perſonas datur. *Altera exceptio eſt: Niſi creditor pignus, in quo fraus admiſſa eſt, alienauerit: hoc enim caſu etiam ſingulari ſucceſſori actio competit. Quæ exceptio approbatur l. 21. ff. quæ in fraudem, his uerbis:* Debitor in fraudem creditoris cum uicino de finibus pignori dati fundi pactus eſt. quæſitum, an is qui à creditore emit, de finibus agere poſsit? Scæuola reſpondit, ſecundum ea quę proponerentur, non idcirco minus agere poſſe, quòd debitor ignorante creditore pactus eſſet. *Tertia exceptio eſt: Niſi curatori, bonorum. de quo uide uerba edicti ſ. eod. cap. in prin.*

III. Regula, De ipſo alienante debitore, eiuſq; heredibus. His non datur actio propoſita. Quæ regula approbatur l. 4. C. de reuocandis ijs quæ per fraudem, his uerbis: Filios debitoris ei ſuccedentes, ueluti in creditorum fraudẽ alienatorum facultatem reuocandi non habere, notiſsimi iuris eſt.

VII. ADVERSVS QVOS competit actio propoſita?

I. Regula, De eo cui in fraudem creditorum alienatum eſt. Hic regulariter propoſita actione tenetur. Quæ regula approbatur uerbis edicti l. 1. in prin. & l. 10. in prin. ff. quæ in fraudem creditor. quæ uide ſ. eod. cap. in prin. Concordat l. 5. C. de reuocandis ijs quæ per fraudem, his uerbis: Ignoti iuris non eſt, aduerſus eum qui ſententia condemnatus, intra ſtatutum tempus ſatis non fecit, nec defendatur, bonis poſſeſsis, itemq; diſtractis, per actionem in factum contra emptorem qui ſciens fraudem comparauit, & eum qui ex lucratiuo titulo poſsidet, ſcientiæ mentione detracta, creditoribus ſuis eſſe conſultum. *Planè propoſitæ regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi is cui res alienata eſt, ignorauit in fraudem creditorum geri. Hæc exceptio elicitur ex uerbis edicti ſ. eod. cap. in prin. propoſitis. Concordat l. 6. §. hoc edictum. ff. quæ in fraudem creditor. his uerbis:* Hoc edictum eum coercet, qui ſciens eum in fraudem creditorum hoc facere, ſuſcepit quod in fraudem creditorum hic faciebat. Quare ſi quid in fraudem creditorum factum ſit: ſi tamen is qui accepit, ignorauit: ceſſare uidentur uerba edicti. *Concordat item l. 25. §. ſi à ſocero. ibi: in maritum. ff. eod. tt. cuius uerba uide j. quæſt. 10. reg. 1. Huius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi ignorante pupillo uel adulto, curator uel tutor eius ſciuit. Hæc replicatio approbatur, ſimul et diſtinguitur l. 10. §. ait prætor. ff. eod. tt. his uerbis:* Ait Prætor, ſciente te: id eſt, eo qui conuenietur hac actione. Quid ergo,

go, ſi fortè tutor pupilli ſit, ipſe pupillus ignorauit? uideamus an actioni locus ſit, ut ſcientia turoris noceat: idem & in curatore furioſi & adoleſcentis? Et putem hactenus iſtis nocere ſcieotiam tutorum ſiue curatorum, quatenus quid ad eos peruenit.

Altera replicatio eſt: Niſi ignoranti denunciatum ſit à creditoribus, ne emeret. Hæc replicatio approbatur d.l.10.§.ſi quis particeps, his uerbis: Si quis particeps quidem fraudis non fuit, ueruntamen uendente debitoro teſtatò conuentus eſt à creditoribus, ne emeret: an in factũ actione teneatur, ſi comparauit? Et magis eſt, ut teneri debeat. non enim carot fraude qui conuentus teſtatò perſeuerat. aliàs autem, qui ſcit aliquem creditores habere, ſi cum eo contrahat ſimpliciter ſine fraudis conſcientia: non uidetur hac actione teneri. *Tertia replicatio uidetur: Niſi ignorans ſciuit alienantem creditores habere. Hæc replicatio reprobatar uerbis iam propoſitis hiſce:* Aliàs autem, qui ſcit aliquem creditores habere, &c. *Concordat d.l.10.§.quod ait, his uerbis:* Sciente, ſic accipiamus, te conſcio & fraudem participante. nõ enim ſi ſimpliciter ſcio illum creditores habere, hoc ſufficit ad contendendum, teneri eum in factum actione: ſed ſi particeps fraudis eſt. *Quarta replicatio eſt: Niſi uel unum creditorem ſciuit defraudari: hoc enim caſa, quamais ceteros ignorauit, nihilominus tenetur. Quæ replicatio approbatur, ſimul & diſtinguitur d.l.10.§.illud certè ſufficit. cuius uerba uide ſ.except.16. repl.2. Quinta replicatio eſt: Niſi ex cauſa lucratiua res ſit alienata. Hæc replicatio approbatur l.6.§ ſimili modo.ff. quæ in fraudem creditor. his uerbis:* Dicimus, & ſi cui donatum ſit, non eſſe quęrendum, an ſciente eo cui donatum eſt, geſtum ſit: ſed hoc tantùm, àn fraudentur creditores: nec uidetur iniuria affici is q ignorauit, cum lucrum extorqueatur, nõ damnum infligatur. In hos tamen, qui ignorantes ab eo qui ſoluendo nõ ſit, liberalitatem acceperunt: hactenus actio erit danda, quatenus locupletiores facti ſunt, ultrà non. *Cõcordat l.5.in fine.C.de reuocandis ijs quæ per fraudem. cuius uerba uide ſ.ead.reg.in prin. Huius exemplum proponitur d.l.6.§.penult. his uerbis:* Si neceſſarius hæres legata præſtiterit, deiode eius bona uenieriut: Proculus ait, etiamſi ignorauerint legatarij, tamen utilem actionem dandam. Quod oequaquam dubium eſt. *Aliud exemplum propenitur l.17.§.1.in fine.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ.queſt.5.except.7. Planè huius replicationis duplicatio hæc eſt: Niſi is qui ex lucratiua cauſa accepit, non ſit locupletior factus. Quæ duplicatio approbatur uerbis d.§. ſimili modo, ſ.propoſitis hiſce:* In hos tamen, qoi ignorantes ab eo. &c. *Sexta replicatio eſt: Niſi cam fideiuſſori uel reo promittendi ſcienti accepto ferretur, alter reus ignorauerit: hic.n. nihilominus tenetur. Quæ replicatio approbatur l.25.in prin.ff.quæ in fraudem creditor. cuius uerba uide ſ.reg.8. Septima replicatio eſt: Niſi genero ignoranti à ſocero dos in fraudem creditorum data ſit: hoc enim caſu filia, pro qua dos data eſt, etiam ignorans tenetur. Quæ replicatio approbatar d.l.25.§.1. ibi: at ſi neuter. cuius uerba uide ſ.queſt.10.reg.1.*

II.Regula, *De domino & patre eius cui in fraudẽ alienatum eſt, proponitur l.6.§. ſimili modo.ff. quæ in fraudem creditor. his uerbis:* Quæritur, ſi ſeruus ab oo qui ſoluendo non ſit, ignorante domino ipſe ſciens rem acceperit: an dominus teneatur? & ait Labeo, hactenus eum teneri, ut reſtituat quod ad ſe peruenoit: aut dontaxat de peculio damnetur, uel ſi quid in rem eios uerſum eſt. Eadem in filiofamiliàs probaoda ſunt. Sed ſi dominus ſcit: ſuo nomine conuenietur.

III. Regula, *De eo cuius iuſſu alius in fraudem creditorum accepit, propenitur l.25.§. ſi procurator. ff.d.tt. his uerbis:* Si procurator ignorante domino, cum ſciret debitorem eius frandandi cepiſſe conſilium, iuſsit ſeruo ab eo accipere: hac actione ipſe tenebitur, non dominus.

IIII. Regala, *De eo cui alienauit is qui rem à debitore in fraudem creditorum accepit. Hic non tenetur. Quæ regula approbatur l.9.ff.d.tt. his uerbis:* Qui à debitore, cuius bona poſſeſſa ſunt, ſciens rem emit, iterum alij bona fide ementi uendidit: quæſitum eſt, an ſecũdus emptor conueniri poſsit? Sed uerior eſt Sabini ſententia, bona fide emptorem oõ teneri: qoia dolus ei duntaxat oocere debeat, qui eum admiſit: quemadmodum diximus non teneri eum, ſi ab ipſo debitore ignorans emerit. Is autem qui dolo malo emit, bona fide autem ementi uendidit: in ſolidum precium rei quod accepit, tenebitur. *Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi fraudis conſcius fuit. de quo ſ.reg.prox.*

V. Regula, *De quouis ad quem aliquid ex geſto in fraudem peruenit, proponitur l.10.§ penult.ff.d.tt. cuius uerba uide ſ.queſt.9.reg.1.except.2. Concordat l.14.ff.d.tt. his uerbis:* Hac in factum actione nõ ſolùm dominia reuocantur, uerùm etiam actiones reſtaurantur. Eapropter competit hæc actio & aduerſus eos quibus actio competit, ut actione cedant. Proinde ſi interpoſuerit quis perſonam Titij, ut ei fraudator res tradat: actione mãdati cedere debet. Ergo & ſi fraudator pro filia ſua dotem dediſſet ſcienti fraudari creditores: filia tenetur, ut cedat actione de dote aduerſus maritum.

VI.Regula, *De muliere pro qua dos in fraudẽ creditorũ data eſt, proponitur uerbis iam dictis hiſce:* Ergo etſi fraudator pro filia, &c. *Cui concordat l.25.*

§.1.

§.1.ibi: quod ſi is.ff.d.tt.cuius uerba uide ſ.quæſt.10.reg.1.Item concordat d.l.25.§.item ſi extraneus.cuius uerba uide ſ.reg.prox.Item concordat l.2.C.de reuocandis ijs quæ per fraudem.cuius uerba uide ſ.lib.36.cap.6.reg.4.except.9. repl.1.

V I I.Regula, *De patre filiæfamiliâs, pro qua dos data eſt, proponitur d.§.item ſi extraneus, his uerbis:* Si extraneus filiæfamiliâs nomine fraudandi cauſa dotem dederit: tenebitur maritus, ſi ſcierit, æquè mulier: nec minus & pater, ſi non ignorauerit: ita ut caueat, ſi ad ſe dos peruenerit, reſtitui eam.

V I I I Regula, *De reo promittendi, ſi fideiuſſori: & de fideiuſſore ac correo, ſi reo in fraudem ſit acceptolatum: proponitur d.l.25.in prin.his uerbis:* Si fraudator fideiuſſori ſuo ſcienti acceptum tulerit: ſi reus non ignorauerit, uterq; tenebitur: ſi minus, is qui ſcierit. Si tamen ille cui acceptum factum eſt, ſoluendo nõ ſit: uidendum eſt, an in reum, etiamſi ignorauerit, actio danda ſit: quia ex donatione capit? Contrà ſi reo ſciẽnti acceptum factũ ſit: fideiuſſor quoq;, ſi & ipſe ſcierit, tenebitur. Si uerò ignorauerit: nunquid non æquè actio in eum dari debeat: quoniá magis detrimentum non patiatur, quàm lucrum faciat? In duobus autem reis par utriuſq; cauſa eſt.

I X.Regula, *De ipſo alienante in fraudem creditorum. Hic quoq; tenetur. Quæ regula approbatur uerbis edicti ſ.eod.cap. in prin. propoſitis hiſce:* Idque etiam aduerſus ipſum qui fraudem fecit, ſeruabo. *Concordat l.ult.§.fin.ff.quæ in fraudem creditor.his uerbis:* Hæc actio etiam in ipſum fraudatorem datur. Licet Mela non putabat in fraudatoré eam dandam: quia nulla actio in eum ex ante geſto poſt bonorum uenditionem daretur: & iniquum eſſet, actionem dari in eum cui bona ablata eſſent. Si uerò quædá deperdidiſſet ſic, ut nulla ratione recuperari poſſent: nihilò minus actio in eũ dabitur: & Prætor nõ tá emolumẽtum actionis intueri uidetur in eo qui exutus eſt bonis, quàm pœnam. *Concordat item l.ult.C.de reuocandis ijs quæ per fraudẽ, his uerbis:* Si actu ſolenni præcedentẽ obligationẽ peremiſti: pſpicis aduerſus fraudatorem intra annum, in quantum facere poteſt, uel dolo malo fecit quo minus poſſit, edicto perpetuo tantùm actionem permitti.

X.Regula, *De patre alienantis in fraudem creditorum, proponitur l.12 ff.quæ in fraudem creditor.his uerbis:* Si pater filiofamiliâs liberam peculij adminiſtrationé dederit: non uidetur ei & hoc conceſsiſſe, ut in fraudem creditorum alienaret. talem enim alienationé non habet. At ſi hoc quoq; cõceſsit filio pater, ne uel in fraudé creditorú facere poſsit: uidebitur ipſe feciſſe, ut ſufficiant aduerſus eũ cópetẽtes actiones. Etenim filij creditores etiá patris ſunt creditores: & cum eo eiuſdem generis uidelicet habebunt actionũ; ut his de peculio præſtari neceſſe ſit.

X I. Regula, *De hæredibus. Aduerſus hos quoq; actio propoſita competit. Quæ regula approbatur l.10.§.fin.ff.d.tt.cuius uerba uide ſ.quæſt.prox.reg.2.exc.1. Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi nihil uel minus ad hæredem peruenit. Quæ exceptio approbatur l.11.ff.eod.tt.his uerbis:* Caſsius actionem introduxit in id quod ad hæredẽ peruenit.

V I I I. QVID VENIAT IN actione propoſita?

I.Regula: *Venit in hac actione, ut ipſa res in fraudẽ alienata reſtituatur. Quæ regula approbatur uerbis edicti ſ.eod.cap.in prin.propoſitis. Concordat d.l.10.§ præterea generaliter, his uerbis:* Generaliter ſciendum eſt, ex hac actione reſtitutionẽ fieri oportere in priſtinú ſtatú, ſiue res fuerint, ſiue obligationes: ut perinde omnia reuocentur, ac ſi liberatio facta nõ eſſet. Propter quod etiá medij tẽporis cõmodũ, quod quis cõſequeretur liberatione nõ facta, pſtandũ erit: dũ uſuræ nõ pſtẽtur, ſi in ſtipulatũ deductæ nõ fuerũt: aut ſi talis cõtractus fuerit, in quo uſuræ deberi potuerũt etiá nõ deductæ. *Concordat item d.l 10.§. per hanc.cuius uerba uide ſ.reg.prox.Item concordat l.14.ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ.quæſt.prox. reg.5. Item concordat l.1.in fine.C.de reuocandis ijs quæ per fraudem. cuius uerba uide ſ.quæſt.5.in prin. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi is cui res alienata eſt, eam rurſus uendidit. hoc enim caſu ad precium dũtaxat quod percepit, reſtituendum tenetur. Quæ exceptio approbatur l.9.in fine.ff.quæ in fraudem creditor.cuius uerba uide ſ.quæſt.prox.reg.4. Altera exceptio eſt: Niſi uni creditorum in fraudem cæterorum ante diem ſit ſolutum. hoc enim caſu commodũ tantùm repræſentationis reuocatur. Quæ exceptio approbatur d.l.10.§.ſi cum in diẽ.cuius uerba uide ſ.quæſt.5.exc.3.repl.2. Concordat l.17.§.fin.ff.eod.tt.cuius uerba uide d.repl.2. Tertia exceptio eſt: Niſi reus cõuẽtus fraudis particeps nõ fuit, & actionẽ habeat: tunc enim ſolam actionẽ reſtituẽdo liberatur. Quæ exceptio approbatur l.14.ff.quæ in fraudẽ creditor.cuius uerba uide ſ.quæſt.prox.reg.5. Quarta exceptio eſt: Niſi is qui aliẽnauit, cõueniatur: hic enim in quãtũ facere poteſt, tenetur. Quæ exceptio approbatur l.ult.C.de reuocandis ijs quæ per fraudẽ.cuius uerba uide ſ.quæſt.prox.reg.9. Quinta exceptio eſt: Niſi is cui ex cauſa lucratiua alienatũ eſt, fraudis fuit ignarus: tunc enim nõ niſi in id quo locupletior factus eſt, tenetur. Quæ exceptio approbatur l. 6.§.ſimili modo.in fine.ff.quæ in fraudem creditor.cuius uerba uide ſ.quæſt.prox.reg.1.exc.1.repl.5. Sexta exceptio eſt: Niſi pater dominusue eius cui alienatio facta eſt, cõueniatur. hic enim de eo duntaxat quod ad ſe peruenit, uel de peculio, uel de in rem uerſo tenetur. Quæ exceptio approbatur,*

ſimul & diſtinguitur d.l.6.§.ſimili modo. cuius uerba uide ſ.quæſt.prox.reg.2. *Septima exceptio eſt: Niſi hæres conueniatur: hic enim non niſi de eo quod ad ſe peruenit, tenetur. Quæ exceptio approbatur l.11.ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ.quæſt.prox.reg.11. Octaua exceptio eſt:* Niſi *poſt annũ agatur: tunc enim non niſi in id quod ad reũ peruenit, uel dolo eius factũ eſt quo minus perueniret, datur actio. Quæ exceptio approbatur l.10.§.penult.ff.quæ in fraudem creditor.cuius uerba uide j.quæſt.9.reg.1.except.2.*

II.Regula, *De fructibus & omni cauſa, proponitur d.l.10.§.per hanc, his uerbis:* Per hanc actionẽ res reſtitui debet, cũ ſua ſcilicet cauſa: & fructus nõ tantùm qui percepti ſunt, uerùm hi quoq; q percipi à fraudatore potuerũt, ueniunt: ſed cũ aliquo modo. ſcilicet ut ſumptus facti deducantur. Nam arbitrio iudicis non prius cogendus eſt rem reſtituere, quàm ſi impẽſas neceſſarias conſequatur. Idemq́ue erit probandum, etſi quis alius ſumptus ex uoluntate fideiuſſorum creditorumq; factus erit. *Concordat l.25.§.non ſolùm, his uerbis:* Non ſolùm ipſam rem alienatam reſtitui oportet, ſed etiam fructus qui alienationis tempore terræ cohærent: quia in bonis fraudatoris fuerunt. item eos qui poſt inchoatum iudicium recepti ſunt. Medio autem tempore receptos in reſtitutionem non uenire. *Concordat item d.l.25.§. fructus, his uerbis:* Fructus fundo cohæſiſſe, non ſatis ſe intelligere Labeo ait: utrum duntaxat qui maturi, an etiã qui immaturi fuerint, Prætor ſignificet. Cæterùm etiamſi de his ſenſerit, qui maturi fuerint: nihilo magis poſſeſsionem reſtitui oportere. nã cum fundus alienaretur (quod ad eõ fructusq; eius attineret) unam quandam rem fuiſſe, id eſt, fundum, cuius omnis generis alienatione fructus ſequantur. nec eum qui tempore hyberno habuit fundum centũ, ſi ſub tempore meſsis uindemiæ'ue fructus eius uẽdere poſsit decẽ: idcirco duas res, id eſt, fundum centum, & fructus decem eũ habere intelligendũ: ſed unã rem habere, id eſt, fundũ centum: ſicut is quoq; unam rẽ haberet, qui ſeparatim ſolũ ædium uendere poſsit. *Concordat item l.38.§.in Fauiana.ff.de uſuris. cuius uerba uide ſ.lib.20.cap.9. quæſt.5. reg.7. Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi fructus medio tẽpore poſt alienationẽ ante litem conteſtatam ſint percepti. Quæ exceptio approbatur uerbis d.§. nõ ſolũ, paulo ſuperius propoſitis hiſce:* Medio autem tẽpore receptos in reſtitutionem nõ uenire. *Contradicit l.10.§. præterea.ff. quæ in fraudem creditor.cuius uerba uide ſ.reg prox.in prin.*

III.Regula, *De uſuris, proponitur d.§.præterea, in fine.*

IIII.Regula, *De partu ancillæ alienatæ, proponitur d.l.10.§.partum quoq;, his uerbis:* Partũ quoq; in hanc actionem uenire, puto uerius eſſe. *Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi partus poſt alienationem conceptus, & antequã ageretur, editus ſit. Hæc exceptio approbatur l.25.§.item partum, cum §. ſequente.ff.eod.tt. his uerbis:* Partum ancillæ per fraudem alienatæ medio tempore editum, in reſtitutionem non uenire: quia in bonis non fuerit. Proculus ait, ſi mulier poſt alienationẽ conceperit, & antequã ageretur, pepererit: nullã eſſe dubitationẽ, quin partus reſtitui non debeat. Si uerò cũ alienaretur, prægnans fuit: poſſe dici, partum quoq; reſtitui oportere. *Huic exceptioni contradicit §. præterea. de quo ſ.reg.1.except.1.eſt dictum.*

V.Regula: *Si in fraudem creditorum quis obligatione aliqua liberatus ſit: hæc quoq; in priſtinum ſtatum reſtituenda eſt. Quæ regula approbatur l.17.in prin.ff.quæ in fraudẽ creditor. his uerbis:* Omnes debitores, qui in fraudem creditorum liberantur, per hanc actionẽ reuocantur in priſtinã obligationem. *Concordat.l.10.§. ſi cum mulier, in fine.ff. eod.tt. cuius uerba uide ſ. quæſt.5. cauſſa 1. Item concordat d.l.10.§.præterea. cuius uerba uide ſ.reg.1.in prin. Itẽ cõcordat d.l.10.§. ſi conditionalis, hiſce uerbis:* Si cõditionalis fuit obligatio, cũ ſua cõditione: ſi in diem, cũ ſua die reſtauranda eſt. Si tamen ea erit, cuius dies finitur: poteſt dici, reſtitutionẽ intra id tẽpus poſſe poſtulari, quod ſupereſſet obligationi, non utiq; intra annum.

IX. QVAMDIV COMPETAT actio propoſita?

I.Regula: *Annalis eſt actio. Quæ regula approbatur uerbis edicti ſ.eod.cap. in prin.propoſitis hiſce:* Intra annum quo experiundi poteſtas fuerit, actionem dabo. *item l.10. in. prin. ff. quæ in fraudem creditor. item ſ.eod.cap.in prin. propoſitis uerbis hiſce:* Etſi ei non plus quàm annua eſt, cũ de ea re qua de agitur, experiundi poteſtas eſt, &c. *Concordat item l.ult.C. de reuocandis ijs quæ per fraudem. cuius uerba uide ſ.quæſt.7. reg.9. Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi experiundi poteſtas non fuerit. Quæ exceptio approbatur uerbis edicti ſ.eod.cap.in prin.propoſitis. Cui cõcordat l.6.§.fin.ff. quæ in fraudem creditor. his uerbis:* Huius actionis annum utilem cõputamus, quo experiundi poteſtas fuit, ex die factæ uenditionis. *Altera exceptio eſt: Niſi de eo quod ad reum peruenit, agatur: hoc enim caſu etiam ultra annum datur. Quæ exceptio approbatur l.10.§. penult.ff.d.tt.his uerbis:* Actio hæc poſt annum de eo quod ad eum peruenit, aduerſus quem actio mouetur, competit. Iniquũ enim Prætor putauit, in lucro eum morari, qui ſenſit lucrum ex fraude. Idcirco extorquendum ei lucrum putauit, Siue igitur fraudator ſit ipſe ad quem peruenit, ſiue alius quiuis: competit actio in id quod ad eum peruenit,

nit, dolo'ue malo eius factum aſt quo minus paruanirer. *Tertia exceptio eſt: Niſi dies in fraudem remiſſæ obligationis uel actionis anno citius exeat: hoc enim caſu non intra annum competit, ſed intra id tẽpus quod ex remiſſa obligatione ſupereſt. Quæ exceptio approbatur d.l.10.§.ſi conditionalis. cuius nerba uide ȝ.quæſt prox.reg.9.*

I I.*Regula: Annus à die alienationis uel geſti negocij incipit currere. Quæ regula approbatur d.l. 10.§.annus, his uerbis:* Annus huius in factum actionis compurabitue ex dia uenditionis bonorum. *Concordat l.6.§.fin.in fine.ff.eod.tt.cuius nerba uide ȝ.reg. prox.except.2.*

X. EVENTVS HVIVS actionis.

I.*Regula: Reus cui dos in fraudẽ creditorum per actionem propoſitam euicta eſt, exceptione defenditur aduerſus dotis actionem. Quæ regula approbatur l.25.§.ſi à ſocero.ff quæ in fraudem cred. his uerbis:* Si à ſocero fraudarora ſciens genet accaperit dorem: ranabitur hac actione. & ſi eeſtituerit eã, deſinir dotem habere: nec quidquam emancipatæ diuortio facto raſtiruturum, Labeo ait: quia hac actio rei reſtituendæ gratia, nõ pœnę nomine daretur. Ideoque abſolui ſoler reus, ſi raſtituerit. Sed ſi priuſquam cradirores cum eo experirẽtur, eeddiderit filiæ doram iudicio nomina dotia cõuantus: nihilominus aum hac actiona tanari Labao air, nac ullũ ragreſſum habirurum ad mulieram. Si uerò ſine iudice: uidandum eſt, an ulla raperitio comperat ei? Quòd ſi is ignorauerit, filia aurem ſcierit: tanabitur filia. Si uerò utarque ſcierit: utetq; renabitur. ar ſi nourer ſcierit: quidam axiſtimant, nihilominus in filiam dandam actionem: quia intalligitur quaſi ax donatione aliquid ad aam perueniſſe: aut caerè cauare eam dabare, quod conſacuta fuarit, ſo reſtirururam. In maritũ auram qui ignorauit, non dandam actionam, non magis quàm in ceeditorem qui à fraudatore, quod ei debeeerur. accepit, cum is indotarsm uxorem ductutus nõ fuerit. *Cõcordat propoſitæ regulæ l.10.§.ſi cum mulier.ibi: nec mulier ff.eod.tt.cuius uerba nide ȝ. quæſt.5.cauſa 1.*

I I.*Regula: Reus cui res propoſita actione eſt euicta, regreſſum ad ſuum auctorem, uel eam cui is antea rem ex cauſa dotis reſtituerat, non habet. Quæ regula approbatur uerbis d.§.ſi à ſocero, iam propoſitis hiſce:* Nac ullum regraſſum habiturũ ad muliorem, &c. *Concordat l.9.ff.de priuilegijs craditor. cuius nerba uide ĩ.lib.39.cap.2.quæſt.1.except. 11. Item concordat l.98.§.diuerſum. ff. de ſolutionib. cuius uerba uide ȝ.lib.prox.cap.10.except.35.repl.2.*

XI. ADFINIA REMEdia.

Ex cauſis ȝ.propoſitis regulariter actio propoſita Pauliana, non alia competit. cuius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi is cum quo in fraudem creditorũ contractum eſt, eo nomine agat. hoc enim caſu per exceptionem repellitur. Quæ exceptio approbatur d.l.9.ff. de priuilegijs creditor. Altera exceptio eſt: Niſi libertus in frandem legitimæ, quæ patrono in bonis eius debetur, quædam alienauit: hoc enim caſu patrono Fauiana cõpetit actio. de qua uide ȝ.li.20. cap. 9. Tertia exceptio eſt: Niſi pater filijſfamiliâs, uel dominus ſerui nomine conuenia tur. hoc enim caſu de peculio actio eſt. Quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.6.§.ſimili modo.ff.quæ in fraudem creditor. cuius uerba uide ĩ.quæ.7.reg.2. Cõcordat l.12. in fine.ff. eod.tt. cuius nerba uide d. quæſt.7. reg.10.

Hactenus cauſæ ſeu modi, quibus iura amiſſa recuperantur, expoſiti ſunt. quanquã einſdem generis eſt actio Fauiana & Caluiſiana: uerùm de ea dictum (ut oſtendi) ȝ.lib.20.cap.9. item einſdem generis eſt interdictum recuperandæ poſſeſsionis Vnde ui: de quo dictum ȝ.lib.23.cap.11. item huc pertinent etiam iura poſtliminij: ſiquidem per hoc quoq; iura per captiuitatem amiſſa recuperantur. uerùm de eo nan minus commodè tractabitur J.lib.prox. Sed & modi liberationum non ſolùm iuris retinendi, ſed etiam recuperandi uim habent: quia per eos iura per obligationes amiſſa recuperamus. uerùm de ijs dictum ȝ.lib. prox.

DIGESTORVM LIBER QVINQVAGESIMVS.

DE CAPITIS DEMINUTIONE, Captiuitate & Poſtliminio, necnon de uerborum ſignificatione, & de regulis iuris.

Ad cauſas ſeu modos amittendi iuris pertinet etiam capitis deminutio, eiusq́. ſpecies captiuitas: quam ſequitur cauſa recuperandi iuris poſtliminium. de quibus in hoc libro dicetur, adiunctis duobus titulis generalibus: uno de uerborum ſignificatione. altero de regulis iuris.

DE CAPITIS DEMInutione. Cap. I.

PRimò: *Definitio capitis deminutionis proponitur l.1.ff. de capite minutis, hiſce uerbis:* Capiris deminutio, eſt ſtatus mutatio. *Concordat iiſdem uerbis Inſt. de capitis deminut. in prin.*

I I.*Diuiſio capitis deminutionis proponitur Inſt. d.tt.in prin. his uerbis:* Capiris deminutio tribus modis accidir. Nã aur maxima eſt capiris daminutio, aut minor (quam quidã madiam uocant) aut minima. Maxima capitis deminutio eſt, cum aliquis ſimul & ciuita-

ciuitatem & libertatem amittit: quod accidit in his qui ſerui pœnæ efficiuntur atrocitate ſententiæ, uel libertis ut ingratis erga patronos cōdemnatis, uel his qui ſe ad precium participandum uenūdari paſsi ſunt. Minor ſiue media capitis deminutio eſt, cū ciuitas quidem amittitur, libertas uerò retinetur: quod accidit ei cui aqua & igni interdictum fuerit, uel ei qui in inſulam deportatus eſt. Minima capitis deminutio eſt, cum ciuitas retinetur & libertas, ſed ſtatus hominis commutatur: quod accidit in his qui cū ſui iuris fuerint, cœperūt alieno iuri ſubiecti eſſe, uel cōtrà. ueluti ſi filiusfamiliâs à patre emancipatus fuerit, eſt capite deminutus. Seruus aūt manumiſſus, capite nō minuitur: quia nullū caput habuit. *Cōcordat propoſitæ diuiſioni l. ult. ff. de capite minutis, hiſce uerbis*: Capitis deminutionis tria genera ſunt: maxima, media, minima. tria enim ſunt quę habemus: libertatē, ciuitatē, familiam. Igitur cū hæc omnia amittimus, hoc eſt, libertatē, & ciuitatē, & familiā: maximā eſſe capitis deminutionē. Cū uerò amittimus ciuitatem, & libertatem retinemus: mediam eſſe capitis deminutionem. Cum autem & libertas & ciuitas retinetur, familia tantùm mutatur: minimam eſſe capitis deminutionem, conſtat.

III. CAVSAE EX QVIBVS quis capite deminuitur.

I. *Cauſa: Si quis ſeruus pœnæ efficiatur. Hæc cauſa approbatur uerbis Inſt. ē. quæſt. prox. propoſitis hiſce*: Quod accidit in his qui ſerui pœnæ efficiuntur atrocitate ſententiæ. *Huius ſpecies uide ē. lib. 3. cap. 3. quæſt. 4. De pœna qua libertas adimitur.*

II. *Cauſa: Si libertus ut ingratus in patronum condemnetur: hic enim ſeruus efficitur. Quæ cauſa approbatur uerbis Inſt. ē. quæſt. prox. propoſitis hiſce*: Vel libertis ut ingratis erga patronos cōdēnatis. *Plura de hac cauſa uide ē. lib. 19. cap. 11. quæſt. 1. cauſa 2.*

III. *Cauſa: Si quis ob preciū participandum ſe uenundari paſſus ſit. Hæc cauſa approbatur uerbis Inſt. ē. quæſt. prox. propoſitis hiſce*: Vel his qui ſe ad preciū participādum uenūdari paſsi ſunt. *Plura de hac cauſa uide ē. lib. 19. cap. 3. cauſa 3. exc. 1.*

IIII. *Cauſa: Si cui aqua & igni interdictum fuerit. Hæc cauſa approbatur uerbis Inſt. ē. quæſt. prox. propoſitis hiſce*: Quod accidit ei cui aqua & igni interdictum fuerit. *Concordat l. 5. in prin. ff. de capite minutis, hiſce uerbis*: Amiſsione ciuitatis fit capitis deminutio, ut in aquæ & ignis interdictione. *Planè in huius pœnæ locum hodie ſucceſſit deportatio, l. 2. §. conſtat. ff. de pœnis. cuius uerba uide ē. lib. 3. cap. 12. quæſt. 1. exc. 1. de iure deportandi.*

V. *Cauſa: Si quis in inſulam ſit deportatus. Hæc cauſa approbatur uerbis Inſt. ē. quæſt. prox. propoſitis hiſce*: Vel ei qui in inſulam deportatus eſt. *Plura de hac cauſa uide ē. lib. 3. cap. 3. quæſt. 4. De deportatione in inſulam.*

VI. *Cauſa: Si quis uel cuius parens adoptetur, uel adrogetur. Hæc cauſa approbatur uerbis Inſt. ē. quæſt. prox propoſitis hiſce*: Quod accidit in his qui cum ſui iuris fuerint, cœperunt alieno iuri ſubiecti eſſe. *Concordat l. 3. in prin. ff. de capite minutis, hiſce uerbis*: Liberos qui adrogatum parentem ſequuntur, placet minui capite: cū in aliena poteſtate ſunt, & familiam mutauerunt. *Plura de hac cauſa uide ē. lib. 16 cap. 8.*

VII. *Cauſa: Si quis uel cuius parens emancipatus fuerit. Hæc cauſa approbatur uerbis Inſt. ē. quæſt. prox. propoſitis hiſce*: Si filiusfamiliâs à patre emancipatus fuerit, eſt capite diminutus. *Concordat d. l. 3. §. emancipato cum lege ſequente, his uerbis*: Emancipato filio, & cæteris perſonis capitis deminutio manifeſtè accidit: cum emancipari nemo poſsit, niſi in imaginariā ſeruilem cauſam deductus. Aliter atq; cum ſeruus manumittitur: quia ſeruile caput nullum ius habet, ideoq; nec minui poteſt. Eo die enim incipit ſtatum habere. *Plura de cauſa propoſita uide ē. lib. 16. cap. 9.*

VIII. *Cauſa: Si ſeruus manumiſſus fuerit. Hæc cauſa reprobatur uerbis iam propoſitis hiſce*: Aliter atq; cum ſeruus manumittitur, &c. *Concordat Inſt. uerbis ē. quæſt. prox. propoſitis hiſce*: Seruus manumiſſus capite nō minuitur: quia nullum caput habuit.

IX. *Cauſa: Si cuius dignitas mutetur, uel quis ſenatu moueatur. Hæc cauſa reprobatur Inſt. de capitis deminutione, §. quib. autem, his uerbis*: Quibus dignitas magis quàm ſtatus permutatur, capite non minuuntur. Et ideo à ſenatu motos capite non minui conſtat. *Concordat l. 3. ff. de ſenatorib. his uerbis*: Senatorem remotum ſenatu capite non minui, ſed Romæ morari, diuus Seuerus & Antoninus reſcripſerunt.

X. *Cauſa: Si quis ad hoſtes defecerit. Hæc cauſa approbatur l. 5. §. 1. ff. de capite minutis, hiſce uerbis*: Qui deficiunt, capite minuuntur. Deficere autem dicuntur, qui ab his quorum ſub imperio ſunt, deſiſtunt, & in hoſtium ſe numerum conferunt.

XI. *Cauſa: Si quis à ſenatu hoſtis iudicatus ſit. Hæc cauſa approbatur d. l. 5. §. ſed & ij, his uerbis*: Et ij quos ſenatus hoſtes iudicauit lege lata, capite minuuntur utique, uſque adeò ut ciuitatem amittant.

XII. *Cauſa: Si quis à ſenatu hoſtibus deditus ſit: Hæc cauſa ipſo quidem iure ſubſiſtit, uerùm eius exceptio hæc eſt: Niſi ab hoſtib. non ſit receptus. Quæ exceptio approbatur l. ult. ff. de legationibus. cuius uerba uide ē. lib. 4. cap. 2. quæſt. 1. in fine, except. gener. 2. Plura de hac re uide ē. capite 5. quæſtione 1. except. 8.*

X I I I. *Cauſa: Si quis ab hoſtibus capiatur. Hæc cauſa approbatur l. 24. in fine. ff. de captiuis. de qua re uide ſ. cap. prox.*

X I I I I. *Cauſa: Si quis furioſus fiat. Hæc cauſa reprobatur l. 20. ff. de ſtatu hominum, his uerbis:* Qui furere cœpit: & ſtatum, & dignitatem in qua fuit, & magiſtratum, & poteſtatem uidetur retinere: ſicut & rei ſuç dominium retinet.

IIII. EVENTVS CAPITIS deminutionis.

I. *Regula: Capitis deminutione amittit quis iura quæ habuit. Quæ regula cùm ipſo iure ſubſiſtit, recipit exceptionem hanc: Niſi minima ſit capitis deminutio. Quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 5. §. fin. cum duab. legib. ſequentibus. ff. de capite minutis, hiſce uerbis:* Nunc reſpiciendum, quç capitis deminutione iura pereant? Et primò de ea capitis deminutione, quæ ſalua ciuitate accidit, per quam publica iura nõ interuerti conſtat. Nam manere magiſtratum, uel ſenatorem, uel iudicem, certum eſt. Nam & cętera officia quç publica ſunt, in eo non finiuntur. Capitis enim deminutio, priuati hominis & familiæ eius iura, non ciuitatis amittit. Tutelas etiam non amittit capitis deminutio: exceptis his quæ in iure alieno perſonis poſitis non deferuntur. Igitur teſtamento dati uel ex lege, uel ex ſenatuſconſulto, erunt nihilominus tutores: licet legitimæ tutelæ ex X I I Tabulis interuertãtur eadem ratione, quâ & hæreditates exinde legitimæ, quæ adgnatis deferuntur: quia deſinunt eſſe familia mutata. Ex nouis autem legibus & hæreditates & tutelę plerunq; ſic deferuntur, ut perſonæ naturaliter deſignẽtur: ut ecce deferunt hæreditaté ſenatuſconſulta matri & filio. *Ait Iuriſconſultus:* Tutelas etiam non amittit capitis deminutio, &c. *De hac re uide ſ. lib. 17. cap. 8. cauſa 9. except. 1.*

I I. *Regula: Capitis deminutione actoris definit illi competere actio. Quæ regula ipſo quidem iure ſubſiſtit, eiuſq; exemplum proponitur ſ. lib. 12. ca. 7. cauſa 10. Verùm eius exceptio prima hæc eſt: Niſi actio naturalem præſtationem habeat. Hæc exceptio approbatur, ſimul & exemplo declaratur l. 8. cum lege ſequente. ff. de capite minutis, hiſce uerbis:* Eas obligationes, quæ naturalem præſtationẽ habere intelliguntur, palàm eſt capitis deminutione non perire: quia ciuilis ratio naturalia iura corrumpere non poteſt. Itaque de dote actio (quia in bonum & æquum concepta eſt) nihilominus durat, etiam poſt capitis deminutionem: & quandoq; emancipata aget. *Altera exceptio eſt: Niſi dotis actio ſit. Quæ exceptio approbatur uerbis iam propoſitis hiſce:* Itaq; de dote actio, &c. *Tertia exceptio eſt: Niſi ex teſtamento actio ſit. Quæ exceptio approbatur l. 10. ff. eod. tit. cuius uerba uide ſ. lib. 34. cap. 8. quæſt. 4. except. 2.*

I I I. *Regula: Reus capite deminutus exceptione defenditur. Quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur ſ. lib. 48. cap. 21. Hæc de capitis deminutione in genere.*

DE CAPTIVITATE.
Cap. II.

PRimò: Iuris quoq; amittendi modus eſt captiuitas. *Quæ regula approbatur l. 24. in fine. ff. de captiuis, hiſce uerbis:* Ab hoſtibus captus (utputa Germanis ſeu Parthis) & ſeruus eſt hoſtium, & poſtliminio ſtatum recuperat priſtinum. *Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi non ab hoſtibus, ſed ab alijs ſit captus. Hæc exceptio approbatur d. l. 24. in prin. cuius uerba cum concordantibus uide ſ. lib. 19. cap. 1. cauſa 2. except. 2. Sed & concordat l. 19. §. à piratis. ff. eod. tit. his uerbis:* A piratis aut latronibus capti, liberi permanent. *Concordat item l. 7. in prin. ff. eod. tit. his uerbis:* Non dubito quin fœderati & liberi nobis externi non ſint, neq; inter nos atq; eos poſtliminium ſit. Etenim quid inter nos atque eos poſtliminio opus eſt, cum etiam illi apud nos & libertatem ſuam, & dominium rerum ſuarum æquè atque apud ſe retineant: & eadem nobis apud eos contingant? *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi ab ea gente, cum qua neque amicitia, neque hoſpitium, neque fœdus eſt, ſit captus. Hæc replicatio approbatur l. 5. §. in pace. ff. eod. tit. his uerbis:* In pace quoque poſtliminium datum eſt. Nam ſi cum gente aliqua neque amicitiam, neque hoſpitium, neque fœdus amicitiæ cauſa factum habebimus: hi hoſtes quidem non ſunt. Quod autẽ ex noſtro ad eos peruenerit, illorũ fit: & liber homo noſter ab eis captus, fit ſeruus eorum. Idẽq; eſt, etſi ab illis ad nos aliquid perueniat: hoc quoq; igitur caſu poſtliminiũ datũ eſt. *Altera exceptio eſt: Niſi in bello ciuili captus ſit. Hæc exceptio approbatur l. 21. §. in ciuilibus. ff. de captiuis. cuius uerba uide ſ. lib. 19. cap. 3. cauſa 2. except. 1. Tertia exceptio eſt: Niſi ante bellum ad hoſtes poſtea factos peruenerit. Hæc exceptio reprobatur l. 12. §. 1. ff. d. tit. his uerbis:* In pace qui peruenerunt ad alteros, ſi bellum ſubitò exarſiſſet, eorũ ſerui efficiuntur, apud quos iam hoſtes ſuo facto deprehenduntur: quibus ius poſtliminij eſt tã in bello, quàm in pace: niſi fœdere cautum fuerat, ne eſſet his ius poſtliminij. *Quarta exceptio eſt: Niſi tempore induciarũ captus ſit. Hæc exceptio approbatur l. 19. §. induciæ. ff. d. tit. his uerbis:* Induciæ ſunt, cum in breue & in præſens tempus conuenit, ne inuicẽ ſe laceſſerent. quo tempore non eſt poſtliminium. *Quinta exceptio eſt: Niſi nondum in præſidia hoſtium fuerit deductus. Hæc exceptio ap-*

 pro-

probatur l.5.§.antequam.ff.d.tt. his uerbis: Antequam in præſidia deducatur hoſtium, manet ciuis. *Sexta exceptio eſt: Niſi captus ad ſuos fuerit reuerſus. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur] cap.prox.*

II. QVAE IVRA PER captiuitatem amittantur.

I Regula: *Amittitur per captiuitatē libertas. Quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur ſ.lib. 19.cap.1.cauſa 2.in prin.*

II.Regula: *Amittitur patria poteſtas. Quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur l 12.§.ſi quis capiatur.ff.de captiuis.hiſce uerbis:* Si quis capiatur ab hoſtibus: hi quos in poteſtate habuit, in incerto ſunt, utrum ſui iuris facti, an adhuc pro filijsfamilias computentur. Nam defuncto illo apud hoſtes, ex quo captus eſt, patresfamiliarum i reuerſo, nunquam non in poteſtate eius fuiſſe credentur. Idē & de his quæ medio tempore adquirunt ſtipulatione, traditione, legato. Nam hæreditatem an poſsint, tractatum eſt, ubi non eſt reuerſus. Si fortè alij uel in totum, his exhæredatis in teſtamento, uel in partem inſtituti ſunt hæredes: utrum in hæreditate captiui, quæ lege Cornelia inducitur: an propria ipſorum ſint? quod uerius eſt. Diuerſumque in his quæ per ſeruum adquiruntur. meritò: quia hi bonorum fuerunt, & eſſe perſeuerant: hi ſui iuris exinde, ſibique ideo adquiſiſſe intelliguntur. *Concordat l.22. §. quod filius. ibi: nam ſtatus.ff. eod.tt. cuius uerba uide ſ.lib.18.cap.7.reg.2.except.1. Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi captiuus poſtliminio fuerit reuerſus. quæ exceptio approbatur uerbis iam propoſitis. Plura de hac regula uide ſ.lib.16.14.9.quæſt. 4.reg.1.*

III. Regula: *Captiuo per filiumfamilias non adquiritur. Quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur uerbis d.§.ſi quis capiatur, iam propoſitis. Concordat d.§.quod filius. Item concordat l.9. in fine.ff. de caſtrenſi peculio.cuius uerba uide ſ. lib 19. cap.1. quæſt.2 except.2. repl.1. Plura de regula propoſita uide ſ.lib.18.cap 7.reg.2.except.1.*

IIII. Regula: *Captiuo eiusq; hæredibus nihilominus per ſeruum adquiritur. Quæ regula approbatur l.22.§.porrò quæcunq;.ff.de captiuis, hiſce uerbis:* Quæcunque ſerui captiuorum ſtipulantur uel accipiunt, adquiri dominis intelliguntur, cùm poſtliminio redierint. Quare neceſſe eſt & ad eos pertinere, qui ex lege Cornelia hæreditatem adierint. Quòd ſi ex lege Cornelia nemo hæres extiterit: bona publica fiunt. Legata quoq; ſeruis eorum præſenti die, uel ſub conditione, ad hæredes pertinebunt. Item ſi ſeruus ab extero hæres inſtitutus fuerit, iuſſu hæredis captiui adire poterit. *Concordat d.l.22.§.quæ peculiari, his uerbis:* Quæ peculiari nomine ſerui captiuorum poſsident, in ſuſpenſo ſunt. Nam ſi domini poſtliminio redierint, eorum facta intelliguntur: ſi ibi deceſſerint, per legem Corneliam ad hæredes eorum pertinebunt. *Concordat item l.1.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ.lib 16.cap.5.reg.2.except.1. Item concordat l.12.§.ſi quis capiatur.ibi.diuerſumq;.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ.reg.2.*

V.Regula: *Captiuitate diſſoluitur matrimonium. Quæ regula approbatur, ſimul et diſtinguitur per ea quæ proponuntur ſ.lib.14.cap 8.cauſa 2.*

VI.Regula: *Captiuitate poſſeſſoris poſſeßio amittitur, & interrumpitur uſucapio. Quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur ſ.lib.22.cap.2.except.6.uē lib.23.cap.4.cauſa16.*

III. RELIQVA CAPTIVItatis iura.

I. Regula, *De curatore bonis captiui dando, proponitur l.5.C.de poſtliminio, his uerbis:* Cum cognatos tuos nōdum poſtliminio reuerſos adfirmes, ſed adhuc in rebus eſſe humanis, & eorum bona fraudibus diuerſæ partis diſsipari: interpellatus rector prouinciæ prouidebit eum ſub obſeruatione conſtituere, qui ſtipulante ſeruo publico ſatis idoneè dederit.

II. Regula, *De captiuis domum reuertentibus nō retinendis, proponitur l.ult.C.eod.tt.his uerbis:* Diuerſarum homines prouinciarum cuiuslibet ſexus, conditionis, ætatis, quos Barbarica feritas captiuitatis neceſsitate tranſuexerat, inuitos nemo retineat, ſed ad propria redire cupientibus libera ſit facultas. Quibus ſi quidquam in uſum ueſtium uel alimoniæ impenſum eſt, humanitati ſit præſtitum, nec maneat uictualis ſumptus repetitio: exceptis ijs quos Barbaris uendentibus emptos eſſe docebitur, à quibus ſtatus ſui precium propter utilitatem publicā emptoribus æquum eſt redhiberi. Ne quādo enim damni conſideratio in tali neceſſitate poſitis negari faciat emptionem: decet redemptos aut datum pro ſe precium emptoribus reſtituere, aut laboris obſequio uel opere quinquennij uicem referre beneficij, habituros incolumem (ſi in rem nati ſunt) libertatem. Reddantur igitur ædibus proprijs ſub moderatione quam iuſſimus, quibus iure poſtliminij etiam ueterum reſponſis incolumia cuncta ſeruanda ſunt. Si quis itaq; huic præcepto fuerit conatus reſiſtere actor, conductor, procuratorq;: dari ſe metallis cū pœna deportatiōis, nō ambiget. Sin uerò poſſeſsionis dn̄s: rē ſuā fiſco nouerit uindicādā, ſeq; deportandū. Et ut facilis executio proueniat: Chriſtianos proximoru locorū uoluntas huius rei ſolicitudinē gerere. Curiales quoq; proximarū ciuitatū placuit admoneri, ut emergētib. talibus

cauſis,

cauſis, ſciant legis noſtræ auxiliū deferendū: ita ut nouerint rectores uniuerſi, decē libras auri à ſe, & tātūdē à ſuis appatitiōib. exigendas, ſi præceptum noſtrum neglexerint. *Concordat l.11.C.de epiſcopali audientia.cuius uerba uide ſ.lib.10.cap.5.reg.8.*

III. *Regula: Captus ab hoſtibus, & in captiuitate mortuus, intelligitur ipſo die captiuitatis deceßiſſe. quæ regula approbatur l.18.ff.de captiuis, biſce uerbis:* In omnibus partibus iuris is qui reuerſus non eſt ab hoſtibus, quaſi tunc deceſſiſſe uidetur, cum captus eſt.

DE POSTLIMINIO.
Cap. III.

PRimò: *Definitio poſtliminij proponitur l.19.in prin.ff.de captiuis, biſce uerbis:* Poſtliminiū eſt ius amiſſæ rei recipiendæ ab extraneo, & in ſtatū priſtinū reſtituendæ, inter nos & liberos populos regesq; moribus, legib. conſtitutū. Nam quod bello amiſimus, aut etiā citra bellum: hoc ſi rurſus recipiamus, dicimur poſtliminio recipere: idq; naturali æquitate introductū eſt, ut qui per iniuriā ab extraneis detinebatur, is ubi in fines ſuos redijſſet, priſtinū ius ſuū recipat.

II. *Etymologia poſtliminij proponitur inſt. quib. modis ius patriæ poteſtatis ſoluitur.§. dictū eſt, bis uerbis:* Dictū eſt poſtliminium à limine & poſt. Vnde eum qui ab hoſtibus captus eſt, & in fines noſtros poſtea peruenit: poſtliminio reuerſum rectè dicimus. Nam limina, ſicut in domo finem quendam faciunt; ſic & imperij finem eſſe limen, ueteres uoluerunt. Hinc & limen dictum eſt, quaſi finis quidam & terminus. ab eo poſtliminiū dictum eſt: quia ad idem limen reuertebatur, quod amiſerat.

III. GENVS HVIVS iuris.

Poſtliminiū iuris naturalis eſt. quæ regula approbatur uerbis d.l.19.in prin. ſ. quæſt.1. propoſitis biſce: Idq; naturali æqitate introductū eſt, &c.

IIII. *Diuiſio poſtliminij proponitur l. 5. in prin.ff.de captiuis, biſce uerbis:* Poſtliminij ius competit aut in pace, aut in bello. In bello, cum hi qui nobis hoſtes ſunt, aliquem ex noſtris ceperunt, & intra præſidia ſua deduxerunt. Nam ſi in eodem bello is reuerſus fuerit, poſtliminium habet: id eſt, perinde omnia reſtituuntur ei iura, ac ſi captus ab hoſtibus non eſſet. In pace quoq; poſtliminium, &c. *Reliqua uerba uide ſ. cap. prox. quæſt.1.except.1.repl.1. Cōcordat l.12.in prin.ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ.quæſt.prox.exc.7. Alia diuiſio proponitur l.14.in prin ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ. quæſt.6.reg.1.*

V. *Iura per captiuitatem amiſſa, poſtliminio reuerſus recuperat. quæ regula approbatur uerbis d. l. 5.in prin. iam propoſitis biſce:* Perinde omnia reſtituuntur ei iura, ac ſi captus ab hoſtib. non eſſet. *Concordat l.12. §. codicilli. ibi: cætera quæ in iure.ff.de captiuis. cuius uerba uide ſ. lib.18. cap.25.quæſt.4.excepl.2.repl.1. Item concordat l.6. ff.eod.tt.his uerbis:* Retrò creditur in ciuitate fuiſſe, qui ab hoſtibus aduenit. *Item concordat l.19.in prin.ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ.quæſt.3. Item concordat l.14.in fine.ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ. cap.prox.in prin. Concordat item l 19.C.de poſtliminio.cuius uerba uide ſ.quæſt.prox.reg.11. Ratio huius regulæ proponitur l.19.in prin.ibi: idq; naturali. ff.de captiuis.cuius uerba uide ſ.eod.cap.in prin. Declaratur regula propoſita definitione poſtliminio reuerſi, d.l.19.in prin. Concordat l.4.in priu.ff.d tt.bis uerbis:* Eos qui ab hoſtib. capiuntur, uel ab hoſtib. deducuntur, iure poſtliminij reuerti, antiquitùs placuit. *Planè propoſitæ regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi nō ab hoſtib. ſed ab alijs captus, reuerſus ſit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponūtur ſ. cap prox. quæſt.1.exc.1. Altera exceptio eſt: Niſi ad hoſtes tranſfugit is qui reuerſus eſt. Hæc exceptio approbatur l. 19.§.tráſfugæ.ff.de captiuis, biſce uerbis:* Trāſfugæ nullū poſtliminiū eſt. nā qui malo conſilio & proditoris animo patriā relinquit, hoſtiū numerō habendus eſt. *Concordat l 14. ibi: nam trāſfugis.ff.ex quib. cauſis maiores in integr. reſtit. cuius uerba uide ſ.lib.prox.ca.5.quæſt.3.cauſa 11.in prin. Itē cōcordat l.51.ff de adq.rer.dominio, his uerbis:* Transfugā iure belli recipimus: & quæ res hoſtiles apud nos ſunt, nō publicæ, ſed occupantiū fiunt. *Concordat itē l.19. in fine.C.de poſtliminio.cuius uerba uide ſ.quæſt.prox reg 11. Declaratur exceptio propoſita definitione trāſfugæ, d.l. 19.§.transfuga.ff.de captiuis, biſce uerbis:* Transfuga non is ſolus accipiendus eſt. qui aut ad hoſtes, aut in bello trāſfugit: ſed & qui per induciarū tēpus ad eos, cum quib. nulla amicitia eſt, fide ſuſcepta transfugit. *Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi quoad ius quod alius in trāſfuga habuit. hoc enim nihilominus recuperatur in transfuga reuerſo. quæ replicatio approbatur exēplo ſerui trāſfugæ, d.§.trāſfugæ ibi: ſed in libero, his uerbis:* In libero trāſfugæ id iuris eſt, ſiue fœmina, ſiue maſculus ſit. ſi uerò ſeruus trāſfugerit ad hoſtes: quoniā & cùm caſu captus eſt, dominus in eo poſtliminiū habet: rectiſſimè dicitur, etiā ei poſtliminiū eſſe, ſcilicet ut dominus in eo priſtinū ius recipiat: ne contrariò ius non tā ipſi iniurioſum ſit, qui ſeruus ſemper permanet, quàm domino damnoſum conſtituatur. *Huius replicationis duplicatio prima hæc eſt: Niſi ſtatuliber trāſfuga fuerit, & conditio libertatis, dū apud hoſtes eſt, extiterit. quæ duplicatio approbatur d.l.19.§.ſi ſtatuliber.ff de captiuis, biſce uerbis:* Si ſtatuliber transfuga reuerſus ſit: exiſtente cōditione poſtquā redijt, liber efficitur. diuerſum eſt, ſi conditio extitiſſet, dum apud hoſtes eſt. In eo enim

caſu neq; ſibi reuetti poteſt, ut libar ſit: neque hæredi in eo ius poſtliminij eſt: quia non poreſt queri, cum nullum damnũ patiarur, libertare iam obtingenre, ſi non impediret, quòd rransfuga factua eſt. *Altera duplicatio eſt: Niſi filiusfamiliâs transfuga reuerſus fuerit: in hoc enim parens patriam poteſtatem non recuperat. quæ duplicatio approbatur d. l 19. §. filius quoque, bis uerbis:* Filiua quoq; familiâs transfuga non potaſt poſtliminio reuerti, neq; uiuo patre: quia parer ſic illum amiſit, quemadmodum partia: & quia diſciplina caſtrorum antiquior fuir parentibus Romanis, qoàm chariras liberorum. *Tertia propoſitæ regulæ exceptio eſt: Niſi uictus hoſtibus ſe dediderit. Hæc exceptio approbatur l. 17. ff. de captiuis, biſce uerbis:* Poſtliminio carent, qui armia uicti hoſtibua ſe dedi derunr. *Quarta exceptio eſt: Niſi uolens, non coactus apud hoſtes manſerit. Hæc exceptio approbatur l. 20. in prin. ff. eod. tt. bis uerbis:* Si captiuua, de quo in pace cautũ fuerat ut rediret, ſua uoluntare apud hoſtea manſit: non ei poſtea eſſe poſtliminiũ, uerum eſt. *Concordat l. 19. in fine. C. de poſtliminio. cuius uerba uide J. quæſt. prox. reg. 11. Quinta exceptio eſt: Niſi reuerſus babeat reuertendi ad boſtes animum. Hæc exceptio approbatur l. 5. §. captiuus. ff. de captiuis, biſce uerbis:* Captiuua, ſi à nobis manumiſſus fuerit, & peruenerit ad ſuoa: ita demũ poſtliminio reuerſus intelligitur, ſi maluit eos ſequi, quàm in ciuitate ooſtra manere. Et ideo in Attilio Regulo, quem Carthaginẽſes Romam miſerunt, reſponſum eſt, non eſſe eum poſtliminio reuerſum: quis iurauerat Carrhaginem ſe reuerſurum, & non haboit animum Romę remaneudi. Et ideo in quodam ioterprere Menandro, qui poſteaquam apud nos manumiſſua erat, miſſus eſt ad ſuos, non eſt uiſa neceſſaria lex, quæ lata eſt de illo, ut maneret ciuis Romanus. Nam ſiue animus ei fuiſſet remanẽdi apud ſuos, deſinerat eſſe ciuia: ſiue animus ei fuiſſet reuerrendi, maneret ciuia. Et ideo eſſet lex ſuperuacua. *Concordat l. 12. §. ſi quis ſeruum. ibi: quod in liberis. ff. eod. tt. cuius uerba uide J. except. 11. repl. 1. dupl. 3. Concordat item l. 25. ibi: ita tamen. ff. eod. tt. cuius uerba uide J. except. 9. Huius exceptionis replicatio bæc eſt: Niſi quoad ius, quod alius in reuerſo babet. Hæc replicatio approbatur exemplo ſerui ab boſtibus capti, reuerſi, & à domino ſuo adprebenſi, d. § ſi quis ſeruum ibi: certè apud boſtes. cuius uerba uide d. except. 9. Sexta exceptio eſt: Niſi reuerſus apud boſtes natus ſit. Hæc exceptio reprobatur per ea quæ proponuntur ȝ. lib. 19. cap. 1. cauſſa 1. except. 8. Septima exceptio eſt: Niſi pace cum boſtib. facta conuenerit, ne reuerſo poſtliminium eſſet. Hæc exceptio approbatur l. 12. in prin. ff. de captiuis, biſce uerbis:* In bello poſtliminium eſt. In pace etiam his qui in bello capti erant, de quib. nihil in pactis erat cõprehenſum. Quod ideo placuiſſe Seruiua ſcribit, quia ſpẽ reuerrẽdi ciuibus in uirtute bellica magis, quàm in pace Romani eſſe uoluerũt. *Cõcordat d. l. 12. §. 1. ibi: niſi fœdere. cuius uerba uide ȝ. cap. 2. quæſt. 1. exc. 3. Octaua exceptio eſt: Niſi boſtibus deditus reuerſus ſit, nec à ſuis receptus. Hæc exceptio approbatur l. 4. ff. d. tt. bis uerbis:* An qui hoſtibus deditus reuerſua, nec à nobis receptua eſt, ciuia Romanus ſir, inrer Brutũ & Scæuolã uariè tractatũ eſt. Er conſequẽs eſt, ur ciuitarem non adipiſcarur. *Huius exceptionis replicatio eſt: Niſi deditus ab hoſtibus non ſit receptus quæ replicatio approbatur l. ult. ff. de legationib. cuius uerba uide ȝ. lib. 4. cap. 2. quæſt. 1. in fine, except. gener. 2. Nona exceptio, ſumpta ex modo quo captiuus euaſit, reprobatur l. 25. ff. de captiuis, biſce uerbis:* Nihil intereſt, quomodo captiuus reuerſua eſt: utrum dimiſſua, an ui uel fallacia poteſtarem hoſtium euaſerit: ita tamen, ur ſi ea menre uenerit, ur non illò reuerreretur. Nec enim ſatis eſt corpore demum quem rediſſe, ſi mente alienus. *Decima exceptio uidetur: Niſi uictis hoſtibus captiuus ſit ablatus atq; receptus. hoc enim caſu uidetur iure belli occupanti concedi. Sed hæc exceptio reprobatur d. l. 25. in fine. bis uerbis:* Sed & qui uictia hoſtibua recuperantur, poſtliminio rediſſe exiſtimãtur. *Concordat Inſt. quib. mod. ius patriæ poteſt. ſoluitur. §. ſed & qui captus, bis uerbis:* Et qui captus uictis hoſtibus recuperator, poſtliminio rediſſe exiſtimatur. *Itẽ concordat l. 12. C. de poſtliminio, bis uerbis:* Ab hoſtib. capti, & noo cõmercio redompti, ſed uirture militum noſtrorum libarati, illico ſtatum quem captiuiraris cauſſa amiſerant, recipiunt. Serui au tam dominia ſuia reſtituantur. Receptos enim eos, nõ captos iudicare debemua: & milites noſtros defenſorea eorũ decet eſſe, non dominos. *Vndecima exceptio eſt: Niſi captiuus ab boſtibus precio redemptus ſit. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 17. C. de poſtliminio, bis uerbis:* Liber captus ab hoſtibus, & commercio redemptua, tũc demũ, cum preciũ ſoluitur, uel hoc ei qualicunq; remittitur iudicio, ſtatum priſtinum recipit. Quo genere matre filiũ redimente, cũ huiuſmodi contractua non de mercede, ſed de triſtitia repudianda cogitatur, uoti recipiendi filium cogitatio cum optabili cõditione filiũ illico matri reſtituit: ita ut & cioilium obſequio munerum propter caſum prærerirum filius non excuſerur. Pro pietatis itaq; ratione ab hoſtibua redempro filio, facti te pœnitere, ac de preciô quidquam tractare non conuenit: dotem tamen ab eo debitam iure conceſſo reddi poſtulaa. *Concordat l. ult. ibi: exceptis ijs. C. eod. tt. cuius uerba uide ȝ. cap. prox. quæſt. 5. reg. 2. Item cõcordat*

cordat l.12.§.ſi quis ſeruum.ff.de captiuis.cuius uerba uide J.repl.prox. dupl.2. Item concordat d.l.12.§. ſi fideicõmiſſa.cuius uerba uide J.queſt. prox. reg.6. except.1.Planè propoſitæ exceptionis replicatio prima hec eſt:Niſi precium quo redemptus eſt, redemptori reſtituatur. quæ replicatio approbatur uerbis d.l.17.iam prepoſitis hiſce: Tunc demum, cum precium ſoluitur,&c. *Cõcordat d.§.ſi quis ſeruum.uẽ l.15.ff.eod.tt.cuius uerba uide ã. lib.29. cap. 1.queſt.1.except.1.repl.3.Concordat itẽ l.6.C.de poſtliminio,his uerbis:* Cum & poſtliminij ius, & communis utilitatis ratio exigat, ut ſi qui captos ab hoſtib. redemerint, accepto precio redemptos ſuæ ingenuitati reſtituant, proponasq; redemptorem noluiſſe oblatũ precium à te uel ab alio recipere: præſes prouinciæ efficaci inſtantia compellere eũ legibus obtemperare, & recepto eo quod precij nomine dependitur, ſtatus ſecuritatem non inquietare. *Huius replicationis duplicatio prima hec eſt:Niſi non totum preciũ quo redẽptus eſt, reſtituatur. qua duplicatio approbatur l.12. §.fin.in fine.ff.de captiuis. cuius uerba uide ã. lib.32. cap.11.cauſſa 57.exc.1.repl.1.Huius duplicationis triplicatio hec eſt: Niſi redemptor redemptũ alij pluris uendiderit,quàm ipſe eum ab hoſtib. redemerat. hoc enim caſu non totum precium,quo poſterior emptor emit, reſtituere tenetur. quæ triplicatio approbatur l.19.§.ſi is qui.ff.eod.tt.his uerbis:* Si is qui emerat ab hoſtibus, pluris alij ius pignoris, quod in redempto habat, ceſſerit: non eam quantitatem, ſed priorem redemptus reddere debet: & emptor habet actionem aduerſus eum qui uendidit, ex empto. *Altera propoſitæ replicationis duplicatio eſt: Niſi ſeruus redemptus ſit uſucaptus. Hæc duplicatio approbatur l. 12.§.ſi quis ſeruum.ff. de captiuis, hiſce uerbis:* Si quis ſeruum captũ ab hoſtibus redemerit: protinus eſt redimentis, quamuis ſcientia alienum fuiſſe. Sed oblato ei precio quod dedit, poſtliminio rediiſſe, aut receptus eſſe ſeruus creditur. At ſi ignorãs captiuũ, exiſtimans uẽdentis eſſe, redemit: an quaſi uſucepiſſe uidear, ſcilicet ne poſt legitimũ tẽpus offerendi preciũ priori domino facultas ſit, uideamus: nam occurrit, quòd cõſtitutio quæ de redemptis lata eſt, eum redimentis ſeruũ facit: & quod meũ eſt, uſucapere me intelligi non poteſt. Rurſum cum cõſtitutio non deteriorẽ cauſſam redimentiũ, ſed aliquo meliorẽ effecerit: perimi ius bonæ fidei emptoris, & iniquũ & contra mentẽ conſtitutionis eſt. Ideoq; tranſacto tẽpore, quanto (niſi conſtitutio eũ propriũ feciſſet) uſucapi potuiſſet: nihil ex conſtitutione domino ſupereſſe, rectè dicetur. *Tertia duplicatio eſt: Niſi ſeruus redẽptus ſit manumiſſus. Hæc duplicatio approbatur d.§.ſi quis ſeruũ.ibi: manumittendo autẽ, his uerbis:* Manumittẽdo, utrũ domini tãtùm eſſe deſinit, & relictus ab eo ſeruus in ius prioris domini redit: an & liberũ eũ facit, ne præſtatio libertatis dominij fiat tranſlatio? Certè apud hoſtes manumiſſus liberatur. & tamẽ ſi eũ nactus dominus ipſius uetus intra præſidia noſtra fuiſſet, quãuis nõ ſecutus res noſtras, ſed cũ eo cõſilio ueniſſet, ut ad illos reuerteretur: ſeruũ retineret iure poſtliminij. quod in libertis aliter erat: non enim poſtliminio reuertebatur, niſi qui hoc animo ad ſuos ueniſſet, ut eorũ res ſequeretur, illosq; relinquẽret à qb. abijſſet: qa (ut Sabinus ſcribit) de ſua quaq; ciuitate cuiq; cõſtituendi facultas libera eſt, nõ de dominij iure. Verùm hoc nõ multũ onerat præſentẽ inſpectionẽ: qa hoſtiũ iure manumiſſio obeſſe ciui noſtro, domino ſerui, nõ potuit. At is de quo quęritur lege noſtra, quẽ cõſtitutio fecit ciuẽ Romanũ, dominum habuit: & an ab eo poſsit libertatẽ adſequi, tractamus. Quid enim ſi nõ quã ille preciũ eius offerat? ſi nec cõueniendi eius ſit facultas? liber erit ſeruus, q nullo merito ſuo poterit à domino libertatẽ cõſequi? quod eſt iniquũ, & cõtra inſtitutũ à maiorib. libertatis fauorẽ. Certè & ueteri iure, ſi ab hoc qui ſciẽs alienũ eſſe redemiſſet, alius bona fide emiſſet, uſucapere, ad libertatẽq; pducere potuit: & iſto quoq; modò prior dominus, q ante captiuitatẽ fuerat, ius ſuũ amittebat. Quare igitur iſte nõ habet ius manumittẽdi? *Hæc de prima propoſitæ exceptionis replicatione. Altera replicatio eſt, quòd redẽptor in redẽpto ius tantùm pignoris habeat: quoad alia iura, redẽptus in priſtinũ ſtatũ reſtitutus uidetur. quæ replicatio approbatur l.20.§. fin. ff.de captiuis, hiſce uerbis:* Redẽptio facultatẽ redeũdi præbet, nõ ius poſtliminij mutat. *Ait Iuriſconſultus:* Redeundi. *Malim legere* Reluendi. *Cõcordat l.2.in prin.C.de poſtliminio. cuius uerba uide ã.lib.19.cap.3.cauſſa 1.exc.5.repl.2. Plures propoſitæ exceptionis replicationes uide J.exc.prox. Duodecima exceptio eſt: Niſi captiuo ab hoſtib. redẽpto, preciũ redemptionis nõ reſtituatur redẽptori. Hæc exceptio approbatur per ea quæ propoſita ſunt ã. exc. prox.in prin. Cuius exceptionis replicatio prima hæc eſt: Niſi preciũ uel ius pignoris ſit remiſſum redẽpto. quæ replicatio approbatur d.l.2.ibi: & ideo ſi numi. Cõcordat l.11.C.eod.tt.his uerbis:* Si liberũ captũ te ab hoſtib. cõmercio redemit Sabinus, & eũ uinculũ pignoris ſuperſtitẽ remiſiſſe tibi pbetur: nõ libertus effectus, ſed ingenuitati quã omiſeras reſtitutus, nullũ filijs eius obſequiũ debes. *Cõcordat itẽ l.17.in prin.C.eod. tt.cuius uerba uide ã.exc.px.in prin. Altera replicatio eſt: Niſi mater filiũ ab hoſtib. redemerit. hoc enim caſu etiã nullo reſtituto precio priſtinũ ſtatũ recuperat. quæ replicatio approbatur d.l.17. Tertia replicatio eſt: Niſi redẽptor eã quã redemit, in uxorẽ duxerit.*

rii.Hæc replicatio approbatur l.2. C.de poſtliminio. cuius uerba (ut dixi) uide ĩ.lib.19.cap.3.cauſſa 1.except.5 repl.2.Concordat l.13.C.eod.tt.his uerbis: Si is qui te ab hoſtibus captam ingenuam te demit commercio, tibi matrimonio coiuoxit: dignitate nuptiarũ,& uoto futuræ iuſtę ſobolis,uinculo pignoris tibi remiſſo,reddi natales priſtinos,rationis eſt. *Quarta replicatio eſt: Niſi redemptor redemptam proſtituerit. Hæc replicatio approbatur l.7.C.d.tt.his uerbis:* Fœdiſsimæ mulieris nequitiæ permouemur. Cum igitur filiã tuã ab hoſtib.captã,ac proſtitutã ab ea quæ eam redemeret, obretinẽdæ pudicitiæ cultũ,ac ſeruandẽ nataliũ honeſtatẽ ad te confugiſſe proponas: præſes prouinciæ,ſi filiæ tuę ſupradictã iniuriã ab ea quæ ſciebat ingenuã eſſe, inflictã cognouerit: cùm huiuſmodi perſonę indigna ſit preciũ recipere, propter odiũ deteſtabilis quęſtus: etiãſi precium compenſatũ nõ eſt, ex neceſsitate miſerabili,cuſtodita ingenuitate natæ tuæ,aduerſus flagitioſę mulieris turpitudinẽ,tutã eã defenſamq; præſtabit. *Quinta replicatio eſt: Niſi redemptus petat hæreditatẽ,quo ex ea poßit ſoluere preciũ. Hæc replicatio approbatur l.15.C.eod.tt. his uerbis:* Is qui liber cõſtitutus captus ab hoſtib. cõmercio redimitur: & antequã reſtituatur pro eo data pecunia,ſucceſsionis iure ſibi uindicare ingenuitatis fauore poteſt,ut ex ea poſsit preciũ pro ſe datũ exſoluere. *Sexta replicatio eſt: Niſi operas quinquennales pro precio præſtiterit redemptus. Hæc replicatio approbatur l.20.ibi: aut laboris obſequio. C. d.tt. cuius uerba uide ĩ.cap.prox. quæſt.3.reg.2. Septima replicatio eſt: Niſi redẽptus mortuus ſit. Hæc replicatio approbatur l.15. in fine.ff. de captiuis. cuius uerba uide ĩ.lib.29.cap.1.quæſt.1. exc.1.repl.3. Octaua replicatio eſt: Niſi ſine precio captiuus alicui ex ſuis traditus ſit. quæ replicatio approbatur l 5.C.de poſtliminio,his uerbis:* Cum nõ redemptũ ab hoſtib.filium tuũ,ſed ſine ullo contractu traditũ à barbaris præfecto legionis dicas: poſtliminij ius locũ habuit,& illico ingenuitati ſuæ reddi eũ præſes prouinciæ iubebit. *Cõcordant ea quæ proponũtur ĩ.exc. 10. Decimatertia exceptio uidetur: Niſi captiuus reuerſus impenſas uictus & amictus à ſuis præſtitι non ſoluat. Sed hæc exceptio reprobatur l.20.C.eod.tt.cuius uerba (ut dixi) uide ĩ.cap.prox.quæſt.3.reg.2. Decimaquarta exceptio eſt: Niſi ab hoſtib. liberatus non dũ fines Reipub. uel imperij ſui ſit ingreſſus. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.19.§.poſtliminio.ff de captiuis, hiſce uerbis:* Poſtliminio redijſſe uidetur,cum in fines noſtros intrauerit: ſicuti amittitur,ubi fines noſtros exceſſerit. Sed etſi in ciuitatẽ ſociam amicamue, aut ad regẽ ſociũ uel amicũ uenerit: ſtatim poſtliminio redijſſe uidetur: quia ibi primùm nomine publico tutus eſſe incipiet. *Cõcordat l.5.§.1.ibi: tũc autẽ.ff.eod.tt.his uerbis:* Tũc reuerſus intelligitur, ſi aut ad amicos noſtros peruenit,aut intra præſidia noſtra eſſe cœpit. *Cõcordat uẽ l.ult.in prin.ff.eod.tt.cuius uerba uide ĩ. except prox. Decimaquinta exceptio eſt: Niſi ſeruus ab hoſtib. reuerſus neq; in poteſtate domini ſit,neq; ulli alij ſeruiat. Hæc exceptio approbatur d.l.ult.his uerbis:* Si id quod noſtrũ hoſtes ceperũt,eiuſdẽ generis eſt,ut poſtliminio redire poſsit: ſimulatq; ad nos redeũdi cauſſa profugit ab hoſtibus,& intra fines imperij noſtri eſſe cœpit: poſtliminio redijſſe exiſtimandũ eſt. Paulus. Imò cũ ſeruus cuiuſuis noſtrûm ab hoſtib. captus inde aufugit, & in urbe Roma ita eſt,ut neq; in domini poteſtate ſit,neq; ulli ſeruiat: nondũ eũ poſtliminio redijſſe,exiſtimandũ eſt. *Decimaſexta exceptio, ſumpta ex ſexu, conditione & qualitate reuerſi, reprobatur l.19.§.fin.ff.de captiuis, hiſce uerbis:* Poſtliminium eſt hominibus,cuiuſcũq; ſexus cõditionisue ſint: nec intereſt, liberi an ſerui ſint. nec enim ſoli poſtliminio recipiuntur,qui pugnare poſſunt: ſed omnes homines qui eius naturæ ſunt, ut uſui eſſe uel conſilio uel alijs modis poſsint.

VI. QVAE IVRA POSTLIMInio recuperentur,& quibus rebus poſtliminium ſit.

I. *Regula: Tam commodũ, quàm onus & incõmodum per captiuitatem amiſſum recuperatur. quæ regula approbatur l.14.in prin.ff.de captiuis, hiſce uerbis:* Cum duæ ſpecies poſtliminij ſint, ut aut nos reuertamur, aut aliquid recipiamus: cum filius reuertitur,duplicem in eo cauſam eſſe oportet poſtliminij: & quòd pater eum recipiat,& ipſe ius ſuum.

DE COMMODO QVOD REVERſus recuperet.

II. *Regula, De patria poteſtate, proponitur l.12. ff.de captiuis, hiſce uerbis:* Si quis, prægnãte uxore relicta,in hoſtiũ poteſtatem peruenerit, mox natus filius eius uxore ducta filiũ uel filiã procreauerit, ac tũc poſtliminio auus reuerſus fuerit: omnia iure nepotis nomine perinde capiet,ac ſi is,cum filius naſceretur,in ciuitate fuiſſet. *Concordat l.8.ff.eod.tt.cuius uerba uide J.reg.prox. Itẽ cõcordat l.12.§.medio. ibi: ſuſceptus ergo.ff.eod.tt.cuius uerba uide ĩ.lib.14. cap.4.exc.1.repl.4. Itẽ cõcordat l.26.ff.eod.tt. cuius uerba uide ĩ.lib.19.cap.1.cauſſa 1.exc. 8. Itẽ concordat Inſt.quib.mod.ius patriæ poteſtatis ſoluitur. §. ſi ab hoſtib.cuius uerba uide ĩ.li.16.ca.9.quæſt.4.reg.3.*

III. *Regula, De matrimonij iure. hoc poſtliminio nõ recuperatur, ſed cõſenſu. quæ regula approbatur d.l.8.his uerbis:* Non ut à patre filius,ita uxor à marito iure poſtliminij recuperari poteſt: ſed tũc cum uoluerit mulier, & adhuc alij poſt conſtitutum tempus nupta non eſt. Quòd ſi noluerit,nulla cauſſa probabili interueniente: pœnis diſsidij tenebitur. *Concordat l.14.in fine.ff.eod.tt.his uerbis:* Non ut pater

patet filium, ita uxorem maritus iure poſtliminij recipit: ſed conſenſu redintegratur matrimonium.

IIII. *Regula: Filius reuerſus ius quoq; filiationis recipit. quæ regula approbatur d.l.14. in prin. cuius uerba uide ĩ.reg.2. Concordant ea quæ proponuntur ĩ.reg.prox. Huius regulæ exceptio uidetur: Niſi apud hoſtes filius ſit natus. Sed hæc exceptio reprobatur per ea quæ proponũtur ĩ.lib.19.ca.1.cauſſa 1. exc.8.*

V. Regula, *De iure ſucceſſionis. Hoc quoq; reuerſus recuperat. quæ regula approbatur l.9.C.de poſtliminio, his uerbis:* Captum ab hoſtibus filium, patre mortuo, medio tempore lex Cornelia reuerſum (ſi in poteſtate patris tempore quo capiebatur, fuit) ſuum facit hæredem. Vnde ſiue ex teſtamento ad te, ſiue inteſtatò ſucceſſionem patris tui pertinere, apud Præſidem prouinciæ probaueris: reſtitui tibi res hæreditarias iubebit: ſi non tantum, poſtquam tu reuerſus es, tẽpus effluxit, quantum intentionem tuam temporis prolixitate conquieſcere facit: *Concordat l.14.C.eod.tt.his uerbis:* Ius poſtliminij filiam, rebus exempta matre, dum in ſeruitutis ipſa neceſſitate per captiuitatis cauſſam fuit, euẽtu purgato uigere. ad eius legitimã inuitãt hæreditatem: nec tibi medij temporis fortuna, quo minus res matернas ſucceſſione quæſitas perſequi poſsis, iniuriam fieri patimur. *Concordat item l.15.C. eod.tt. cuius uerba uide ĩ.queſt.prox.except.12.repl. 9. Plura de hac re uide ã lib.29.cap.1.queſt.1.except. 3.repl.2.dupl.1.item cap.2.except.8.repl.4.*

VI. Regula: *Si ſtatuliber captus reuerſus ſit, ſuam cauſſam retinet. quæ regula approbatur l.12.§. ſi ſtatuliber. ff.de captiuis, hiſce uerbis:* Si ſtatuliber fuerit, antequam ab hoſtibus caperetur: redemptus pendente cõditione ſuã cauſſam retinebit. Quid ergo ſi ita libertatẽ acceperat, ſi decem dederit: quæſtiõ eſt, unde dare debebit: quoniam etſi conceſſum eſt ſtatu libero de peculio dare, hoc tamen quod apud hunc qui redemit, habet, nũquid uice illius ſit, quod apud hoſtes quæſiuiſſet: utique ſi ex re illius, aut ex operis ſuis quæſitũ eſt. Ex alia autem cauſſa parato peculio, poteſt dari ita, ut conditioni benignè eũ paruiſſe credamus. *Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi redemptus precium redemptionis non ſoluerit. quæ exceptio approbatur d.l.12.§.ſi fideicommiſſar. his uerbis:* Si fideicommiſſaria libertas debita captiuo fuerit: redemptus nondũ eam petere poterit, niſi redemptori ſatisfecerit. *Altera exceptio eſt: Niſi ſtatuliber ad hoſtes transfugerit. quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l.19.§.ſi ſtatuliber. ff. eod.tt. cuius uerba uide ĩ. queſt.prox.except.2.repl.1.dupl.1.*

VII. Regula: *Ea quæ facti ſunt, non recuperantur poſtliminio: ut eſt poſſeſſio. Quæ regula approbatur l.19 ff.ex quib.cauſis maiores, &c. cuius uerba ã lib. prox.cap.5.queſt.3.cauſſa 11. exc. 5. Cõcordat l.12.§. codicillis. ibi: cætera quæ. ff.de captiuis. cuius uerba uide ĩ.lib.28.cap.25.queſt.4.except.2.repl.1. Cõcordant item ea quæ proponuntur ĩ.lib.22.cap.2.exc.6.*

VIII. Regula, *De iis quæ filius uel ſeruus reuerſi tempore captiuitatis eius adquiſiuit, proponitur ĩ. cap.prox.queſt.2.reg 3. & 4.*

IX. Regula: *Stipendia & donatiua, quæ medio tempore adquiſiuiſſet, ſi captus non eſſet, reuerſus nõ recuperat. Quæ regula approbatur l.1.C.de re militari. cuius uerba uide ĩ.lib.12.cap.12. queſt.8.except.2.*

X. Regula. *De rebus medio tempore ab alio poſſeſsis & uſucaptis, proponitur l.18.C.de poſtliminio, his uerbis:* Ab hoſtibus captis, & poſtliminio reuerſis, pro huiuſmodi caſu amiſſa, quæ in eadẽ cauſſa quidã durant, omnimodo directa: quæ uerò per uſucapionẽ uel liberationẽ ex bonis ſubtracta, uel nõ utendo finita eſſe uidentur: intra annum utilem experientibus actione reſciſſoria reſtituuntur. *Plura de hac regula uide ĩ.lib.prox.cap.5.*

XI. Regula, *De rebus à fiſco poſſeſsis. Has quoq; poſtliminio reuerſus recuperat. quæ regula approbatur l.19.C.d.tt.his uerbis:* Si quos fortè neceſsitas captiuitatis abduxit: ſciant, ſi non tranſierint, ſed hoſtilis irruptionis neceſsitate tranſducti ſunt: ad proprias terras feſtinare debere, recepturos iure poſtliminij ea quæ in agris. uel mãcipijs, ſeu alijs reb. antè tenuerũt, etſi à fiſco noſtro poſsideãtur. nec timeat quiſquã alicuius cõtradictiõis moram: cũ hoc ſolum requirẽdũ ſit, utrũ forſitã aliquis cũ Barbaris uolũtate fuerit, an coactus.

DE ONERE ET INCOMMODO quod reuerſus recuperat, & quibus rebus poſtliminium ſit.

XII. Regula: *Reuerſus recidit in patriam poteſtatẽ. quæ regula approbatur l.11.ff.de captiuis, hiſce uerbis:* Si me tibi adrogandũ dediſſem: emãcipato me, reuerſum ab hoſtib. filiũ meũ loco nepotis tibi futurũ, cõſtat. *Concordat l.14.in prin.ff.eod.tt. cuius uerba uide ĩ.reg.1. Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi filius reuerſus antea ad hoſtes transfugerat. quæ exceptio approbatur l.19.§ filius quoq;.ff.eod.tt. cuius uerba uide ĩ. queſt. prox.except.2.repl.1.dupl.2.*

XIII. Regula: *Seruus reuerſus in domini prioris poteſtatem recidit. quæ regula approbatur l.10.C.de poſtliminio, his uerbis:* Sicut liberis captis, ac poſtliminio reuerſis, ſtatus priſtinus reſtituitur: ſic ſerui domino. Vnde ſi hæc cuius meminiſti, ancilla patris tui fuerit, nec cõmercio redempta eſt: reuerſa dñm uel eius ſucceſſorẽ ſequitur, qui p captiuitatẽ hãc amiſerat. *Cõcordat l.12.C.eod.tt. cuius uerba uide ĩ. queſt.px.exc.10. Huius regulæ exceptio prima hæc uidetur: Niſi ante ĩ hoſtib. ſeruus ui ſit ablatus. Sed hæc exceptio reprobatur d.l.12. Altera exceptio uidetur:*

Niſi

Niſi ſeruus ab hoſtibus ſit manumiſſus. Sed & hæc exceptio reprobatur l.12.§.ſi quis ſeruum. ibi: certè apud hoſtes.ff.de captiuis. cuius uerba uide ¶. quæſt. prox.except 11.repl.1. dupl.3. Tertia exceptio eſt: *Niſi cum ſeruus plurium captus eſſet & redemptus, quorundam, non omnium nomine redemptori precium ſit numeratum. hoc enim caſu in eorum tantum poteſtatem recidit. quorum nomine precium eſt numeratum. quæ exceptio approbatur d.l. 12. §. ſi ſeruus. his uerbis:* Si ſeruus plurium fuerat, & omnium nomine ei qui redemit, reſtitutũ precium erit: in communionem redibit. Si unius tantùm, uel quorundam, nec omnium: ad eum eosúe qui ſoluerunt, pertinebit: ita ut in portione ſua priſtinum ius obtineat, & in partes cæterorum ei qui redemit, ſuccedat. *Reliquas exceptiones propoſitæ regulæ uide ¶.quæſt.prox.*

XIIII. *Regula: Seruus pignori obligatus, & ab hoſtibus captus, atq; receptus, in priſtinam obligationem recidit. quæ regula approbatur d.l.12.§. ſi pignori. cuius uerba uide ¶.lib.40.cap.9.cauſſa 13.*

XV. *Regula: Homo deportatus, uel alia pœna affectus, captus & reuerſus in ſuam pœnam recidit. quæ regula approbatur d.l.12. §. ſi deportatum, his uerbis:* Si deportatum ab inſula hoſtes ceperunt: redemptus quibus caſibus rediit, in eam cauſſam ueniet, in qua futurus eſſet, ſi captus non fuiſſet. deportabitur igitur. Sed ſi in captiuo ſeruo talia præceſſeret cauſſa, quæ eius uel ad tempus, uel in perpetuum libertatem impediret: nec redemptione ab hoſtibus mutabitur. Veluti ſi in legem Fauiam commiſiſſe eum conſtiterit, uel ita uenierit, ne manumitteretur: habebit autem interim ſine pœna ſua eum qui redemit. Ergo de metallo captus redẽptus in pœnam ſuam reuertetur: nec tamẽ ut transfuga metalli puniendus erit, ſed redemptor à fiſco precium recipiet. Quod etiam cõſtitutum eſt ab Imperatore noſtro, & diuo Seuero. *Concordat l.6.ff.eod.tt.his uerbis:* Mulier in opus ſalinarium ob maleficium data, & deinde à latrunculis exteræ gentis capta, & iure commercij uendita, ac redempta, in cauſſam ſuam recidit. Cocceio autem Firmo centurioni precium ex fiſco reddendum eſt.

XVI. *Regula: Seruus qui ad libertatem perduci non potuit, captus atq; reuerſus ad ſuam cauſſam redit. quæ regula approbatur uerbis d.§.ſi deportatum, iam propoſitis hiſce:* Sed ſi in captiuo ſeruo talia præceſſeret cauſſa, &c.

XVII. *Regula: Nauibus piſcatorijs aut alijs actuarijs uoluptatis cauſſa paratis, item armis & ueſtibus ab hoſtibus captis atq; à noſtris receptis, ius poſtliminij denegatur.l.2.cum lege ſequente.ff. de captiuis.de qua re alibi. Hæc de iure poſtliminij.*

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE. Cap. IIII.

VErborum ſignificationes, & rerum definitiones, quæ quidem in iure ciuili continentur, ſi quis in unum colligere uellet, aliquot compleret libros: tantum abeſt, ut uno capite uel titulo comprehendi omnes poſſint. Quid enim aliud ſunt pleræq; regulæ ¶.lib.31.cap.3. cum duobus capitibus ſequentibus enumeratæ, quàm uerborum ac rerum ſignificationes ſeu definitiones? item eod.lib.33.cap.1.quæſt. 3.reg.8.cum aliquot ſequentibus? Verùm cum eæ ſuprà ſuis locis ſint ſubiectæ, nõ ſolùm prolixum nimis, ſed & ſuperuacuum foret, eas omnes definitiones hic repetere. Proinde quæ res antea ſpecialiter ſunt tractatæ, earum definitiones in ſuperioribus capitibus, ubi res ex profeſſo tractatæ ſunt, quæri debẽt: ut poſtliminij definitio ¶.cap.prox.in prin. Capitis deminutionis ¶.cap.1.in prin. Hæreditatis ¶. lib.28.cap.1. & ſic de alijs. in hoc capite tantùm eorum uerborum ſignificationes, earumq; rerum definitiones proponemus, quæ utpote nimium generales, ſpecialiter antea tractatæ non ſunt. Ordinem autem alphabeticum, quemadmodum hodie moris eſt, in ijs enumerandis ſequemur.

A

Abeſſe quis dicatur, definitur l.173. in fine.ff. de uerb. ſignificat. his uerbis: Qui extra continentia urbis eſt, abeſt. Cæterùm uſq; ad continentia, non abeſſe uidebitur. *Concordat l.199.ff.eod. tt. his uerbis:* Abſentem accipere debemus eum qui non eſt in eo loco, in quo petitur. Nõ enim trans mare abſentem deſideremus: ſed ſi fortè extra continentia urbis ſit, abeſt. Cæterùm uſq; ad continentia, non abeſſe uidetur, ſi non latitet. Abeſſe nõ uidetur, qui ab hoſtibus captus eſt: ſed qui à latronibus detinetur. *Rem abeſſe quid ſit, definitur l.13.§.1. ff. d.tt. his uerbis:* Res abeſſe uidentur (ut Sabinus ait, & Pedius probat) etiam hæ, quarum corpus manet, & forma mutata eſt. Et ideo ſi corruptæ redditæ ſunt, uel transfiguratæ: uideri abeſſe. quoniam plerunq; plus eſt in manus precio, quàm in re. *Concordat l.14.ff.eod. tt.his uerbis:* Labeo & Sabinus exiſtimant, ſi ueſtimentum ſciſſum reddatur, uel res corrupta reddita ſit: ueluti ſcyphi colliſi, aut tabula raſa pictura: uideri rem abeſſe. Quoniam earum rerum preciũ non in ſubſtantia, ſed in arte ſit poſitum. *Rem abeſſe quid ſit, definitur etiam d.l.11.in fine, his uerbis:* Abeſt & ea res, quæ in rebus humanis non eſt. *Abeſſe deſinere quid ſit, definitur d.l.13.§. deſinere, his uerbis:* Deſinere abeſſe res tunc uidetur, cum ſic redijt in poteſtatem, ne amittẽre eius poſſeſsionẽ poſsimus ob hoc, quòd furto pridem ſubtracta eſt. *Huius exceptio hæc eſt: Niſi dominus rem ignorans emerit. quæ exce-*

ptio

ptio approbatur d.l.14.§.item ſi dominus,his uerbis: Si dominus rē quæ ſibi furto aberat,ignorans emerit: rectè dicitur res abeſſe, etiamſi poſteà id ita eſſe ſcierit: quia uidetur res ei abeſſe,cui precium abeſt. *Sed de hac re dictum aliquid ē lib.12.cap.3.ex lept.11.reg.11.*

Abrogari legi quid ſit,definitur l.102.ff. de uerb. ſignif.his uerbis: Derogatur legi, aut abrogatur. Derogatur legi,ſi pars detrahitur: abrogatur legi,cum prorſus tollitur.

Acciderit: Si quid filio meo acciderit,quid ſit,definitur l.162.ff.d.tt. his uerbis: Si quis ita in teſtamento ſcripſerit,Si quid filio meo acciderit,Dama ſeruus meus liber eſto: mortuo filio,Dama liber erit. Licet enim aliqua accidant & uiuis,ſed tamen uulgi ſermone etiam mors ſignificatur.

Accipere quid ſit,definitur l.71.ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Aliud eſt capere,aliud accipere. Capere cum effectu accipitur: accipere,etiā ſi quis non ſic accepit,ut habeat. Ideoq́; nō uidetur quis capere,quod eſt reſtituturus. Sic & peruenisſe propriè illud dicitur, quod eſt remanſurum.

Actum quid ſit,definitur l.19.ff.d. tt. cuius uerba uide ī. in uerbo Agere.

Adſignare libertum quid ſit,definitur l.107.ff. d.tt.his uerbis: Adſignare libertum, hoc eſt teſtificari, cuius ex liberis libertum eum eſſe uoluit.

Aduena definitur l.239.§.aduena.ff.d.tt.his uerbis: Aduena eſt, quem Græci ἐπηλύτην appellant.

Adulter definitur l.225.ff.d.tt. cuius uerba uide ī. lib.29.cap.12.reg.1.except.8.

Adulterum definitur l.101.in prin.ff. de uerb. ſignif.his uerbis: Inter ſtuprum & adulterium hoc intereſſe quidam putant,quòd adulterium in nuptam,ſtuprum in uiduam committitur. Sed lex Iulia de adulterijs hoc uerbo indifferenter utitur. *Concordant ea quæ proponuntur ī.lib.4.cap.7.queſt.2.cauſſa 1.*

Aedes definiantur l.211.ff. d.tt. cuius uerba uide ī. in uerbo Fundus.

Aes definitur l.159.ff.d.tt.his uerbis: Etiam aureos numos æs dicimus.

Aes alienum & æs ſuum definitur l.213. §. penult. ff.d.tt.his uerbis: Æs alienum eſt,quod nos alijs debemus: æs ſuum eſt,quod alij nobis debent.

Aeſtas definitur l.1.§. æſtatem. ff. de aqua quotidiana, his uerbis: Æſtatem incipere ſic peritiores tradiderunt, ab æquinoctio uerno, & finiri æquinoctio autumnali: & ita ſenis menſibus æſtas diuiditur, atque hyems.

Aetas legitima uel perfecta quæ dicatur, definitur l.ult.C. de his qui ueniam ætatis impetrauerunt, his uerbis: Si quis aliquid dari uel fieri uoluerit, & legitimæ ætatis fecerit mentionem, uel ſic abſolutè dixerit,Perfectæ ætatis: illam tantummodo ætatem intellectam eſſe uideri uolumus,&c.

Ager definitur l.27.in prin.ff.de uerb. ſignif. his uerbis: Ager eſt locus,qui ſine uilla eſt. *Concordat l.211 ff.eod.tt.cuius uerba uide ī.in uerbo Fundus. Alia definitio proponitur l.115.§.ager.ff. eod. tt.cuius uerba uide ī.in uerbo Fundus.*

Agere definitur l.19.ff.d.tt. his uerbis: Labeo libro primo Prætoris urbani definit,quòd quædam agantur,quædam gerantur,quædam contrahantur. Et actum quidem uerbum generale eſſe,ſiue uerbis,ſiue re quid agatur,ut in ſtipulatione, uel numeratione pecuniæ. Contractum autem ultrò citroq́; obligationem eſſe,quam Græci συνάλλαγμα uocant: ueluti emptionem,uenditionē,locationē,conductionē,ſocietatē. Geſtū autem rem ſignificare ſine uerbis factam.

Agi,ferri,& portari, quid differant, definitur l. 235.ff.d.tt.cuius uerba uide ī.in uerbo Ferri.

Agnitis natalibus quid ſit,definitur l.5.in prin.ff.ſi libertus ingenuus eſſe dicatur,his uerbis: Hoc ſermone,Agnitis natalibus: de nullis alijs intelligendum eſt Senatū ſenſiſſe, quàm ingenuis. *Alienatio definitur l.28.ff. de uerb. ſignif. his uerbis:* Alienationis uerbum etiam uſucapionem continet. uix eſt enim, ut non uideatur alienare,qui patitur uſucapi. Is quoque alienare dicitur, qui non utēdo amiſit ſeruitutē. Qui occaſione adquirendi nō utitur,non intelligitur alienare: ueluti qui hæreditatem omittit,aut optionē intra certū tempus datā non amplectitur. *Ait Iuriſconſultus:* Is quoq; alienare dicitur,qui non utendo amiſit ſeruitutem. *Huic concordant ea quæ proponuntur ī.lib.prox.cap.14.queſt.5.cauſſa 2. Ait inſuper:* Qui occaſione adquirendi non utitur, &c. *Huic concordant ea quæ proponuntur d. queſt 5.except. gener.1. Cuius exceptio hæc eſt: Niſi pupillus occaſione adquirendi non utatur. quæ exceptio approbatur l.5.§.fundum autem.ff. de rebus minorū.cuius uerba uide ī.lib.18.cap.6.queſt.1. exc.11. Alia definitio alienationis proponitur l.67.in prin.ff. d.tt.his uerbis:* Alienatum non propriè dicitur,quod adhuc in dominio uēditoris manet: uenditum tamen rectè dicitur. *Alia definitio proponitur l.ſi in fine.C.de fundo dotali,his uerbis:* Alienatio eſt omnis actus, per quem dominium transfertur.

Amicus quis ſit, definitur l.223. ff. de uerb.ſignif. his uerbis: Amicos appellare debemus,non leui noticia coniunctos, ſed quibus fuerūt iura cum patrefamiliâs, honeſtis familiaritatis quæſita rationibus.

Amittere quid ſit,definitur l.14.in fine.ff.d.tt. his uerbis: Rem amiſiſſe uidetur, qui aduerſus nullum eius perſequendæ actionem habet.

r Amphora

Amphoræ uinariæ que ſiet, definitur l.208. in fine. ff. d.tt. cuius uerba uide J. in uerbo Dolia.

Amplius quid ſit, definitur l.82. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Verbum Amplius ad eum quoq; pertinet, cui nihil deberet: ſicuti ex contrario minus ſolutum uidetur, etiamſi nihil eſſet exactum. *Plura de hoc uocabulo Amplius uide 3. lib. 32. cap. 5. reg. 18.*

Anniculus definitur l.132. in prin. ff. d. tt. his uerbis: Anniculus emittitur, qui extremo anni die moritur: & conſuetudo loquendi id ita eſſe declarat. *Concordat l.134. ff. eod. tt. his uerbis:* Anniculus non ſtatim ut natus eſt, ſed trecenteſimo ſexageſimoquinto die dicitur: Incipiente plane, non exacto die: quia annum ciuiliter non ad momenta temporum, ſed ad dies numeramus.

Ante diem decimum quid ſit, definitur d.l. 132. his uerbis: Ante diem decimum calendarum, poſt diem decimum calendarũ. nac utroq; ſermone undecim dies ſignificatur.

Apud te quid ſit, definitur l.63. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide J. in uerbo Penes te. Alia definitio proponitur l.143. ff. eod. tt. cuius uerba uide J. in uerbo Habere.

Arbitratu alicuius fieri quid ſit, definitur l. 68. ff. d. tt. his uerbis: Illa uerba, Arbitratu Lucij Titij fieri: ius ſignificant, & in ſeruum non cadunt. *Alia definitio proponitur l.22. ff. de reg. iuris, his uerbis:* Generaliter probandum eſt, ubicunq; in bonæ fidei iudicijs confertur in arbitrium domini uel procuratoris eius conditio: pro boni uiri arbitrio hoc habendum eſſe. *Concordat l.7. in prin. ff. de contrah. empt. cuius uerba uide 3. lib 41. cap. 4. except. 5. in prin. Item concordat l.30. in prin. ff. de operis libertorum. cuius uerba uide 3. lib. 20. cap. 8. queſt. 5. reg. 2.*

Area definitur l.211. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide J. in uerbo Fundus.

Arma definiuntur l. 41. ff. d. tt. his uerbis: Armorum appellatio non tantùm utiq; ſcuta & gladios & galeas ſignificat: ſed & fuſtes, & lapides. *Concordat l.1. §. armis. ff. de ui & ui armata cuius uerba uide 3. lib. 23. cap. 10. queſt. 4. except. gener. 1. repl. 1.*

Armenta definiuntur l.89. in prin. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Boues magis armentorum, quàm iumentorum genere appellantur.

Artemon definitur l.242. in prin. ff. d. tt. his uerbis: Malum nauis eſſe partem, artemonem autem non eſſe, Labeo ait: & uerius eſt, quia pleræque naues ſine malo inutiles eſſent: ideoq; pars nauis habetur. artemon autem magis additamentum, quàm pars nauis eſt.

Atteſtari quid ſit, definitur l.39. §. penult. ff. d. tt. his uerbis: Atteſtari eſt, abſenti denunciare.

Aut particula quid ſignificet, definitur l.124. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Hæc uerba, Ille aut ille non ſolùm diſiunctiua, ſed etiam ſubdiſiunctiuæ orationis ſunt. Diſiunctiuum eſt, ueluti cum dicimus: Aut dies, aut nox eſt. quorum poſito altero, neceſſe eſt tolli alterum: item ſublato altero, poni alterũ. Ita ſimili figuratione uerbum Aut, poteſt eſſe ſubdiſiunctiuum. Subdiſiunctiui autem genera ſunt duo: unum, cum ex propoſitis finib. ita nõ poteſt utrunq; eſſe, ut poſſit neutrũ eſſe. ueluti cum dicimus: Aut ſedet, aut ambulat. Nam ut nemo poteſt utrunq; ſimul facere, ita aliquis poteſt neutrum: ueluti is qui accumbit. Alterius generis eſt, cũ ex propoſitis finibus ita nõ poteſt neutrũ eſſe, ut poſſit eſſe utrũq; ueluti cum dicimus: Omne animal aut facit, aut patitur. Nullũ enim animal eſt, quod nec faciat, nec patiatur. At poteſt ſimul & facere & pati. *Plura de hac particula Aut, uide J. in uerbo Coniunctio.*

B

Beare quid ſit, definitur l. 49. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Beare eſt prodeſſe.

Bis ſexto calendas quid ſit, definitur l.98. ff. d. tt. his uerbis: Cum bis ſexto calendas eſt: nihil refert, utrum priore, an poſteriore die quis natus ſit: & deinceps ſexto calẽdas eius natalis dies eſt. Nã id biduum pro uno die habetur, & poſterior dies intercalatur, non prior. Ideo quo anno intercalatũ non eſt, ſexto calẽdas natus: cum bis ſexto calẽdas eſt, priorẽ diem natalem habet. Cato putat mẽſem intercalarẽ additiciũ eſſe, omneſq; dies eius pro momẽto temporis obſeruat, extremoq; diei menſis Februarij attribuit Quintus Mutius. Menſis autẽ intercalaris conſtat ex diebus uiginti octo. *Concordat l.3. §. minore. ff. de minor. 25. annis. cuius uerba uide 3. lib. prox. cap. 4. queſt. 4. except. 23. in prin.*

Bona quæ & unde dicantur, definitur l. 49. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Bonorum appellatio aut ciuilis, aut naturalis eſt. Naturaliter bona ex eo dicũtur, quòd beant: hoc eſt, quòd beatos faciunt. Beare eſt prodeſſe. In bonis autem noſtris computari ſciendum eſt, non ſolùm quæ dominij noſtri ſunt, ſed etſi bona fide à nobis poſſideantur, uel ſi ſuperficiaria ſunt. Æquè bonis adnumerabitur, etiamſi quid eſt in actionibus, petitionibus, perſecutionibus. Nam hæc omnia in bonis eſſe uidentur. *Hiſce poſterioribus concordat l.21. ff. eod. tt. cuius uerba uide 3. lib. 3. cap. 13. queſt. 3. reg. 1. Alia bonorum definitio proponitur l.39. ff. eod. tt. his uerbis:* Bona intelliguntur cuiuſque, quæ deducto ære alieno ſuperſunt. *Alia definitio proponitur l. 83. ff. eod. tt. his uerbis:* Propriè bona dici non poſſunt, quæ plus incommodi quàm commodi habent. *Alia definitio proponitur l.208. ff. d. tt. his uerbis:* Bonorũ appellatio, ſicut hæreditatis, uniuerſi-

uniuerſitatem quaodã ac ius ſucceſsionis, & noo ſingulas res demonſtrat. *Alia definitio ſeu ſpecies proponitur l.8.in prin.ff.de reb.iudicis au thor.poßiden.his uerbis:* In uenditione bonorum etiam uſusfructus uenit: quia appella rione domini fructuarius quoq; contioetur. *Plura de bonis uide ȝ.in uerbo Meum.*

Bonæ fidei poſſeſſor uel emptor quis ſit, uide ȝ. lib.21.cap.11.quæſt.1.except.5.uẽ lib.22.cap.2.exe.11. in prin.Sed et eius ſpecies proponitur l.179.ff.de reg. iuris, hiſce uerbis: Qui authore iudice comparauit, bonæ fidei poſſeſſor eſt.

C

Caligati milites qui dicantur, definitur Nouell.c. 74.§.quiſquis autem.ibi:ſed neq;.cuius uerba uide ȝ. lib.14.cap.4.except.13.in fine.

Calumniator quis dicatur, definitur l.233. in prin. ff.de uerbor.ſignif.his uerbis: Si calumnietur, & moretur, & fruſtretur. Inde & calumniatores appellati ſunt, qui per fraudem & fruſtrationem alios uexareot litibus. inde & cauillatio dicta eſt.

Capere quid ſit, definitur l.71. ff. d.tt.cuius uerba uide ȝ.in uerbo Accipere.Cui definitioni uidetur quodammodo contradicere l. 140. ff. eod.tt. his uerbis: Cepiſſe quis intelligitur, quamois alijs adquiſiuit.

Capitalis quid ſit, definitur l.103.ff.d.tt.his uerbis: Licet capitalis Latinè loquentibus omnis cauſſa exiſtimatioois oidearur:tamen appellatio capiralis, mortis uel amiſsionie ciuitatis intelligenda eſt. *Concordant ea quæ proponuntur ȝ.lib.3.cap.1.quæſt.2.*

Carbo quid ſit, definitur l.167.ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ȝ.in uerbo Ligna.Concordat l.55.§.ſi lignum. ff. de leg.3.cuius uerba uide ȝ. lib.33. cap.5. reg 11.

Cauere & cautio quid ſit, definitur l.188.in fine.ff. de uerb.ſignif.his uerbis: Caotum intelligitur, ſiue perſonis ſiue rebus cautum ſit. *Cõcordat l.3.C.eod.tt.cuius uerba uide ȝ.lib.6.cap.7.quæſt.2.*

Cauillatio quid ſit, definitur l.177.ff.de uerb.ſignif. his uerbis: Natura cauillationis, quam Græci *σώρειμα* appellauerunt, hæc eſt: ut ab eoidenter ueris per breuiſsimas mutationes diſputatio ad ea quæ euidenter falſa ſunt, perducatut. *Concordat iiſdem uerbis l. 65. ff. de reg.iuris Nominis ratio proponitur l.233. in prin.ff. de uerb.ſignif. cuius uerba uide ȝ. in uerbo Calumniator.*

Cauſſa rei appellatione continetur. quæ regula approbatur l.21.ff.de uerb.ſignif. cuius uerba uide ȝ. in uerbo Res.

Cedere diem quid ſit, definitur l. 213. in princip. ff. eod. tt. cuius uerba uide ȝ. libro 31. capite 8. in princip.

Cenſere & cenſor quid ſit, definitur l.111. ff. d.tt. his uerbis: Cenſere eſt conſtiroere & præcipere. Vode etiam dicere ſolemos, Cenſeo ut hoc facias: & ſenatum aliqnid cenſuiſſe. Inde Cenſoria nomen uidetur eſſe tractum.

Ceteri quid ſignificet, definitur l.160. ff. d.tt. his uerbis: Cæterorũ & Reliquorũ appellatione etiam omoes continentur: ut Marcellus ait circa eum cui optio ſerui legata erat, cæteri Semprooio. Nam teotat, ſi non optet, omoes ad Semptonium pertioere.

Ciues Romani qui ſint, definitur l.17. ff. de ſtatu hominum, his uerbis: In orbe Romaoo qui ſunt, ex conſtitutione Imperatoris Antonini ciues Romani effecti ſuot.

Cognoſcere inſtrumenta quid ſit, definitur l.5a.ff. de uerb.ſignif. his uerbis: Cognoſcere ioſtrumenta, eſt relegete & recognóſcere.

Collegæ qui dicantur, definitur l.173.ff. eod.tt. his uerbis: Collegarum appellatione hi continentur, qui ſunt einſdem poteſtatis.

Collegium quot faciant, definitur l.85.ff. eod.tt. his uerbis. Neratius Priſcus tres facere exiſtimat collegium. Et hoc magis ſequendom eſt.

Commendare quid ſit, definitur l. 186. ff. de uerb. ſignif.his uerbis: Cõmendare nihil aliud eſt, quàm deponere. *Concordat l.24.ibi: quid eſt enim. ff. depoſiti. cuius uerba uide ȝ. lib. 39. cap.8. quæſt.5.reg.1.*

Conditionales creditores qui dicantur, definitur l. 54.ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Cooditionales creditores dicontur hi quibus noodũ cõpetit actio, eſt autem competitura: oel qui ſpem habent, ut competat.

Coniuncti tripliciter dicuntur. quæ regula proponitur l.142.ff.de uerb. ſignificat. cuius uerba uide ȝ. lib.28.cap.24.reg.2.

Coniunctio nonnunquam pro diſiunctione accipitur. quæ regula approbatur l. 29. ff. d.tt.his uerbis: Coniunctionẽ nonnunquã pro diſiũctione accipi, Labeo ait: ut in illa ſtipulatione, Mihi hærediq; meo te hæredemq; tuum. *Concordat l.53 ff eod.tt.his uerbis:* Sæpe ita cõparatum eſt, ut cooiuncta pro diſiunctis accipiantur, & diſiuncta pro coniunctis, interdũ ſoluta pro ſeparatis. Nã cum dicitur apud ueteres, Adgnatorũ, gentiliumq;: Quę pro ſeparatione accipitur. At cum dicitur, Super pecuniæ, tutelæue ſuę: tutor ſeparatim ſine pecunia dari non poteſt. Et cum dicimos, Qood dedi aut donaui: utraq; continemus. Cum uerò dicimus, Quod eum datẽ facere oportet: quoduis eorum ſufficit probare. Cum uerò dixit Prætor, Si donũ, munus, operas redemerit: ſi omoia impoſita ſunt, certum eſt omnia redimenda eſſe. Ex re ergo pro coniunctis habentur: & ſi quædam impoſita ſunt, cætera non deſiderabuotur. Item dubitatum eſt, illa uerba,

Ope, conſilio: quemadmodum accipienda ſunt: ortū ex ſententiæ coniungentiū, an ſeparantium? Sed uerius eſt (quod & Labeo ait) ſeparatim accipienda: quia aliud factū eſt eius qui ope, aliud eius qui conſilio furtum facit. Sic enim alij condici poteſt, alij non poteſt. Et ſanè poſt ueterum authoritatem eò peruentum eſt, ut nemo ope uideatur feciſſe, niſi & conſilium malignum habuerit: nec cōſilium habuiſſe noceat, niſi & factum ſecutum fuerit. *Plura de diſiunctis uide* ʒ*. in uerbo Diſiuncta.*

Cōtinentes prouinciæ quæ dicātur, definitur l. 99. §. 1. ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Cōtinentes prouincias accipere debemus eas, quæ Italiæ coniunctæ ſunt: ut puta Galliā. Sed & prouinciam Siciliam magis inter continentes accipere nos oportet, quæ modico freto Italia diuiditur.

Continentia Romæ Romæ ſunt: de quo uide ʒ*. in uerbo Roma.*

Cōtrahere quid ſit, definitur l. 19. §. contractū. ff. d. tt. cuius uerba uide ꝫ*. in uerbo Agere. Alia definitio proponitur l. 20. ff. eod. tt. bis uerbis:* Verba Cōtraxerūt, Gesſerūt, nō pertinēt ad ius teſtādi.

Contubernales unde dicti, definitur l. 184. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ʒ*. in uerbo Taberna.*

Coram aliquo facere, quid ſit, definitur l. 209. ff. d. tt. bis uerbis: Coram Titio aliquid facere iuſſus, non uidetur præſente eo feciſſe, niſi is intelligat. Itaq; ſi furioſus aut infans ſit, aut dormiat: non uidetur coram eo feciſſe. Scire autem, nō etiam uelle is debet: nam & inuito eo rectè fit quod iuſſum eſt.

Credere & Creditum quid ſit, definitur l. 1. ff. ſi certum petatur, bis uerbis: Ære eſt, priuſquam ad uerborum interpretationē perueniamus, pauca de ſignificatione ipſius tituli referre. Quoniā igitur multa ad contractus uarios pertinentia iure ſub hoc titulo Prætor inſeruit: ideo rerum creditarum titulum præmiſit. Omnes enim contractus, quos alienam fidem ſecuti inſtituimus, complectitur. Nam (ut libro primo Quæſtionum Celſus ait) credendi generalis appellatio eſt. Ideo ſub hoc titulo Prætor & de commodato & de pignore edixit. Nam cuicunq; rei adſentimur, alienam fidem ſecuti, mox recepturi quid ex hoc contractu, credere dicimur. Rei quoq; uerbum, ut generale, Prætor elegit.

Creditores qui dicantur, definitur l. 10. ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Creditores accipiēdos eſſe conſtat eos, quibus debetur ex quacunq; actione, uel perſecutione, uel iure ciuili ſine ulla exceptionis perpetuæ remotione, uel honorario, uel extraordinario, ſiue purè, ſiue in diē, uel ſub cōditione. Quòd ſi natura debeatur: non ſunt loco creditorū. ſed & ſi non ſit mutua pecunia, ſed cōtractus: creditores accipiuntur. *Cōcordat l. 11. ff. eod. tt. bis uerbis:* Creditorū appellatione nō hi tātùm accipiuntur, qui pecuniā crediderint: ſed omnes quib. ex aliqua cauſſa debetur. *Concordat item l. 12. ff. eod. tt. bis uerbis:* Si cui ex empto, uel ex locato, uel ex alio contractu debetur, ſed etſi ex delicto debeatur: mihi uidetur poſſe creditoris loco accipi. Quòd ſi ex populari cauſſa: ante litis conteſtationē rectè dicetur, creditoris loco nō eſſe potuiſſe. *Concordat itē l. 55. ff. eod. tt. bis uerbis:* Creditor is eſt, qui exceptione perpetua ſubmoueri nō poteſt. Qui aūt temporalē exceptionē timet, ſimilis eſt cōditionali creditori. *Cōcordat item l. 42. in fine. ff. de action. & oblig. bis uerbis:* Creditores eos accipere debemus, qui aliquam actionē uel ciuilē habent (ſic tamen, ne exceptione ſubmoueantur) uel honorariam, uel in factum. *Cōcordat item Nouell. c. 4. §. creditorem. cuius uerba uide* ꝫ*. lib. 48. cap. 9. except. 13. repl. 3. Ex bis conſtat, creditorem dici, cui aliquid debeatur ex quacunq; cauſſa. cuius exceptio prima hæc eſt: Niſi actio per exceptionem elidi poßit. quæ exceptio approbatur uerbis d. l. 42. iam propoſitis biſce:* Sic tamen, ne exceptione ſubmoueantur. *Concordat d. l. 10. uerbis paulo ſuperius propoſitis biſce:* Sine ulla exceptionis perpetuæ remotione. *Item d. l. 55. uerbis paulo ſuperius propoſitis. Huius exceptionis replicatio hæc eſt: Niſi dilatoria, non perpetua exceptio actioni obſtet. quæ replicatio approbatur uerbis d. l. 55. paulo ſuperius propoſitis biſce:* Qui aūt temporalē exceptionē timet, ſimilis eſt cōditionali creditori. *Altera exceptio eſt: Niſi non purè, ſed ſub conditione debeatur. quæ exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur l. 42. in prin. ff. de action. & obligat. bis uerbis:* Is cui ſub conditione legatū eſt, pendente cōditione nō eſt creditor: ſed tunc, cum extiterit cōditio: quāuis eū qui ſtipulatus eſt ſub cōditione, placuit etiā pendēte cōditione creditorē eſſe. *Declaratur exceptio propoſita l. 54. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide* ꝫ*. in uerbo Conditionales. Tertia exceptio eſt: Niſi naturaliter tantùm debeatur. Hæc exceptio approbatur uerbis l. 10.* ꝫ*. ead. reg. in prin. propoſitis biſce:* Quòd ſi natura debeatur: nō ſunt loco creditorū. *Quarta exceptio eſt: Niſi popularis ſit actio. Hæc exceptio approbatur, ſimul & diſtinguitur uerbis l. 12.* ꝫ*. ead. reg. in prin. propoſitis biſce:* Quòd ſi ex populari cauſſa: ante litis conteſtationē rectè dicatur, creditoris loco nō eſſe potuiſſe.

Culpa magna uel lata quid ſit, uide ꝫ*. lib. 36. cap. 3. except. 2. repl. 1. dupl. 1. tripl. 3. item lib. 48. cap. 19. except. 2.*

Cum commodū erit, quid ſit, definitur l. 125. ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Nepos Proculo ſuo S. Ab eo qui ita dotem promiſit, Cum commodum erit, dotis filiæ meæ erunt aurei centum:

tum: putas'ne prorinus nuprijs factis dotē peri poſſe? quid ſi ita promiſiſſet: Cum potuero, doti eruot? quòd ſi aliquam nim habeat poſterior obligatio, Poſsit uerbum quomudo interprerari? utrum ęre alieno deducto, an extante? Proculus. Cum dotē quis promiſit, Cum potusro, doti tibi erūt ceotum: exiſtimo ad id quod actum eſt, in terpretationem redigendam eſſe. Nam qui ambiguè loquitut, id loquitur quod ex his quæ ſignificantur, ſenſit. Propius eſt tamē, ut hoc sum ſenſiſſe exiſtimem, Quod deducto æro alieno potero. Potoſt etiam illa accipi ſignificatio, Cùm ſalua dignitate mea potero. quæ interpretatio magis accipienda eſt, ſi ita promiſſum eſt, Cum commodum erit: hoc eſt, cum ſine incommodo meo potero.

Cum potuero, quid ſignificet, definitur uerbis d.l. 125. iam propoſitis.

Cum fari potuerit, quid ſit, definitur l. 217. ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Inter illam cooditionē: Cum fari potuerit: &, Poſtquā fari potuerit: multum intereſt. Nam poſteriorem ſcripturam uberiorem eſſe conſtat: Cum fari potuerit, arctiorem, & id tantummodo tēpua ſignificare, quo primùm fari poſsit.

Cuſtodia quid ſit, definitur l. 224. in fine. ff. d.tt. cuius uerba uide J. in uerbo Vincula.

D

Dare definitur l. 76. ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Dediſſe intelligendus eſt etiam is qui permutanit, nel compenſauit.

Debere & Debitor definitur l. 108. ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Debitot intelligiturr is, à quo inuito exigi pecunia puteſt. *Alia definitio proponitur l. 178. §. fin. ff. eod. tt. bis uerbis:* Hoc uerbū Debuit, omnem omnino actionem cōprehendere intelligitur: ſiue ciuilis, ſiue honoraria, ſiue fideicommiſſaria fuit perſecutio.

Decurio definitur l. 239. §. decuriones. ff. eod. tt. cuius uerba uide ꝰ. lib. 12. cap. 2. in prin.

Derogari legi quid ſit, definitur l. 102. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ꝰ. in uerbo Abrogari.

Deſinere abeſſe quid ſit, definitur l. 13. §. deſinere. ff. eod. tt. cuius uerba uide ꝰ. in uerbo Abeſſe.

Deteſtatio definitur l. 40. in prin. ff eod. tt. bis uerbis: Deteſtatio eſt, denunciatio facta cum teſtatioos. *Cōcordat l. 238. §. 1 ff. eod. tt. bis uerbis:* Deteſtatum eſt, teſtarione denunciatum.

Dies definitur l. 8. ff. de ferijs, biſee uerbis: More Romaoo dies à media oocte incipit, & ſequētis noctis media parte finitur. Ita qdqd in ijs uiginti quatuor horis, id eſt duab. dimidiatis noctib. & luce media, actū eſt: pinde eſt, quaſi qualibet hora lucis actū eſſet.

Dimiſſoriæ literæ quæ & unde dicantur, definitur l. 106. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ꝰ. lib. 8. cap 1. quæſt. 9. reg. 4.

Diſiuncta in oratione definiuntur l. 53 ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ꝰ. in uerbo Coniunctio. item l. 124. ff. eod. tt. cuius uerba uide ꝰ. in uerbo Aut.

Diſpūgere quid ſit, definitur l. 56 ff d. tt. bis uerbis: Diſpungere eſt, cooferre accepra & data.

Diuortium & Repudium in quo differant, uide ꝰ. lib. 24. cap. 8. cauſſa 6.

Dolia uinaria quæ ſint, definitur l. 206. ff. d. tt. bis uerbis: Vinaria uaſa propriè uaſa torcularia placet eſſe Dolia autem & ſerias tamdiu in ea cauſſa eſſe, quamdiu uinum haberent: cum ſine uino eſſe cœperint, deſinere in eo numero eſſe: quoniam ad alium uſum trās ferri poſſunt: ueluti ſi frumentum in his condatur. Eandem cauſſam amphorarum eſſe: ut cum uinum habeant, tum in uaſis uinarijs: cum inanes ſiot, tunc extra numerum uinariorum ſint: quia aliud in his condi poſsit.

Dolus malus definitur l. 7. §. dolo malo. ff. de pactis. cuius uerba uide ꝰ lib. 37. cap. 3. exc. 24. in prin. Concordat l. 1. §. dolum malum. ff. de dolo malo. cuius uerba uide ꝰ. lib. prox. cap. 3. quæſt. 4. cauſſa 1.

Dolum malum abeſſe quid ſit, definitur l. 69 ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Hæc nerba, Cui rei dolus malus abfuerit: generaliter comprehenduot omnem dolum, quicunq; in hanc rem admiſſus eſt, de qua ſtipulatio eſt interpoſita.

Domus appellatione fructuarius quoq; continetur. quæ regula approbatur l. 8. in prin. ff. de reb. iud. auth. poſſid. cuius uerba uide ꝰ. in uerbo Bona; in fine.

Domum ducere quid ſit, definitur l. 203. ff. de uerb. ſignificat. cuius uerba uide ꝰ. lib. 11. cap. 7. de commiſſis, quæſt. 1 except. 21.

Donatio quid, definitur l. 67. ff. eod. tt. bis uerbis: Donationis uerbum ſimpliciter loqueodo omnem donationem comprehendiſſe uidetur, ſiue mortis cauſſa, ſiue non mortis cauſſa fuerit. *Alia definitio proponitur l. 82. ff. de reg. iuris, biſee uerbis:* Donari uidetur, quod nullo cogente iure conceditur.

Donum & Munus in quo differant, definitur l. 194. ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Inter donū & munus hoc intereſt, quod inter genus & ſpeciem. Nam genus eſſe donum Labeo ait, à donando dictum; munus ſpeciem. Nam munus eſſe donum cum cauſſa: utputa natalitium nuptiarum. *Concordat l. 214. ff. eod. tt bis uerbis:* Munus propriè eſt, quod neceſſariò ſubimus, lege, more, imperioue eius qui iubendi haber poteſtatem. Dona autem propriè ſunt, quæ nulla neceſsitate, iure, officio, ſed ſponte præſtantur: quæ ſi non præſtentur, nulla reprehonſio eſt. & ſi præſtentur, plerunque laus ineſt. Sed in hoc uenrum eſt, ut non quodcunque munus; id & donum accipiatur: at quod

donum fuerit, id munus rectè dicatur.

Dum nupta erit, quid ſignificet, definuur l. 89. §. 1. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Hoc ſermone, Dum nupte erit: primæ nuptiæ ſignificantur.

E

Edere quid ſit, definitur per ea quæ proponuntur 3. lib. 6. cap. 4. de edenda actione, quæſt. 2.

* *Edere & Reddere rationem, in quo differant, definitur d. l. 89. § inter. cuius uerba uide d. cap. 4. de rationibus edendis, quæſt. 1. in fine.*

Eremodicium eſt, quando reus cõtumaciter abſens condemnatur, l. 23. in prin. ff. iudicatum ſolui. cuius uerba uide 3. lib. 6. cap. 20. quæſt. 4. except. 8.

Erro qui dicatur, uide 3. lib. 19. cap. 22. reg. 2.

Eſt & Erit quid ſignificent, definitur l. 123. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Verbum Erit interdum etiem præteritum, nec ſolum futurum tempus demonſtret. quod eſt nobis neceſſariũ ſcire. & cum codicilli ite confirmati teſtamento ſuerunt, Quod in codicillis ſcriptum erit: utrum'ne futuri temporis demonſtratio fiet, en etiem præteriti, ſi ante ſcriptos codicillos quis relinquat? quod quidem ex noluntate ſcribentis interpretandum eſt. quemadmodum autem hoc uerbum Eſt non ſolùm præſens, ſed & præteritum tempus ſignificet: ita & hoc uerbum Erit non ſolùm futurum, ſed interdũ etiem præteritum tempus demonſtrat. Nam cum dicimus, Lucius Titius ſolutus eſt obligatione: & præteritum & præſens ſignificamus: ſicut hic, Lucius Titius obligatus eſt. Idem erit & cum ite loquimur: Troie capta eſt. non enim ed præſentis facti demonſtrationem refertur is ſermo, ſed ed præteritum.

Exercitus definitur l. 2. §. exercitum autem. ff. de his qui notãtur infamia. cuius uerba uide 3. lib. 1. cap. 24. cauſſa 9 Ratio nominis proponitur l. 1 §. fin. in fine. ff. de militari teſt. his uerbis: Exercitus nomẽ ab exercitetione traxit.

Exhibere quid ſit, uide 3. lib. 21. cap. 20. quæſt. 3.

Exigere quid ſit, definitur l. 187. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Verbum exactæ pecuniæ non ſolùm ed ſolutionem referendum eſt, uerùm etiem ad delegationem.

Ex legibus quid ſit, definitur l. 6. in fine. ff. eod. tt. his uerbis: Verbum Ex legibus, ſic accipiendum eſt, tem ex legum ſententia, quàm ex uerbis.

F

Fabri tignarij definiuntur l. 235. in fine. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Fabros tignarios dicimus non eos duntaxat qui tigne dolent, ſed omnes qui ædificant.

Facere & factum quid, definitur l. 58. in prin. ff. d. tt. his uerbis: Licet inter geſta & facta uidetur quædam eſſe ſubtilis differentie: attamen κατακχρηστικῶς nihil inter geſtum & factum intereſt. *Alia definitio proponitur l. 175. ff. eod. tt. his uerbis:* Faciendi uerbo reddendi etiem cauſſa continetur. *Alia definitio proponitur l. 218. ff. eod. tt. his uerbis:* Verbũ Facere omnem omnino faciendi cauſſam cõplectitur: donendi, ſoluendi, numerandi, iudicandi, embulandi.

Facere non oportere quid ſit, definitur l. 189. ff. d. tt. his uerbis: Facere non oportere & hanc ſignificationem habet, ut abſtineat quis ab eo facto, quod contra conuentionem fieret: & curare, ne fiet.

Falſum quid ſit, definitur l. 221. ff. d. tt. his uerbis: Paulus reſpondit, Falſum tutorem eum uerè dici, qui tutor non eſt: ſiue hebenti tutor detus ſit, ſiue non: ſicut falſum teſtamentũ, quod teſtamentum non eſt: & modius iniquus, qui modius non eſt.

Familia definitur l. 40. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Familiæ appellatione liberi quoq; continentur. Vnicus ſeruus familiæ appellatione non continetur: nec duo quidem familiam faciunt. *Quod dictum de liberis, eius exceptio hæc eſt: Niſi de familia fœminæ quæratur. quæ exceptio approbatur l. 196. ff. eod. tt. his uerbis:* Fœminarum liberos in familia earum non eſſe, palàm eſt: quia qui naſcuntur, patris, non matris familiam ſequuntur. *Alia definitio proponitur d. l. 196. in prin. his uerbis:* Familiæ appellatione & ipſe princeps familiæ continetur. *Alia definitio proponitur l. 195. ff. eod. tt. his uerbis:* Familiæ appellatio qualiter accipiatur, uideamus? Et quidem uarie accepta eſt. Nam & in res & in perſones deducitur. In res, utputa in lege XII. Tabul. his uerbis: Adgnatus proximus familiam habeto. Ad perſonas autem refertur familiæ ſignificatio ita, cum de patrono & liberto loquitur lex familiæ: In ea (inquit) familia. Et hic de ſingularibus perſonis legẽ loqui cõſtet. Familiæ appellatio refertur & ad corporis cuiuſdẽ ſignificationẽ, quod aut iure proprio ipſorum, aut cõmuni uniuerſæ cognationis cõtinetur. Iure proprio familiam dicimus plures perſonas, quæ ſunt ſub unius poteſtate, aut natura aut iure ſubiectæ: utpute patremfamiliâs, matremfamiliâs, filiumfamiliâs, filiamfamiliâs: quiq; deinceps uicem eorum ſequuntur, utpute nepotes, & neptes, & deinceps. Pater autẽ familiâs appellatur, qui in domo dominium habet: recteq; hoc nomine appellatur, quamuis filiũ non habeat. Non enim ſolẽ perſonam eius, ſed & ius demõſtramus. deniq; & pupillũ patremfamiliâs appellamus: & cum paterfamiliâs moritur, quotquot capite ei ſubiectæ fuerunt, ſingulas familias incipiunt habere. ſinguli

enim

enim patrumfamiliâs nomen ſubeunt. Idemq; eueniet in eo qui emancipatus eſt. nam & hic ſui iuris effectus, propriam familiam habet. Communi iure familiam dicimus omnium adgnatorum. nam etſi patrefamiliâs mortuo, ſinguli ſingulas familias habent: tamẽ omnes qui ſub unius poteſtate fuerunt, rectè eiuſdem familiæ appellabuntur, qui ex eadem domo & gente proditi ſunt. Seruitutum quoq; ſolemus appellare familiam: ut in edicto Prætoris oſtendimus, ſub titulo de furtis, ubi Prætor loquitur de familia publicanorũ. Sed ibi non omnes ſerui, ſed corpus quoddam ſeruorum demonſtratur, eius rei cauſa paratum, hoc eſt uectigalis cauſa. Alia autem parte edicti omnes ſerui continentur, ut de hominibus coactis, & Vi bonorum raptorum: item redhibitoria, ſi deterior res reddatur emptoris opera, aut familię eius. & interdicto Vnde ui familiæ appellatio omnes ſeruos comprehendit, ſed & filij cõtinentur. Item appellatur familia plurium perſonarum, quæ ab eiuſdem ultimi genitoris ſanguine proficiſcuntur: ſicuti dicimus familiam Iuliam, quaſi à fonte quodã memoriæ. mulier autem familiæ ſuæ & caput & finis eſt. *Alia definitio familiæ proponitur l.ult.C. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ō.lib.34. cap. 15.quæſt.2.reg.1.*

Familia urbana et ruſtica quæ ſit, definitur l.166. ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Vrbana familia & ruſtica non loco, ſed genere diſtinguitur. Poteſt enim aliquis diſpenſator non eſſe urbanorum ſeruorum numero: ueluti is qui ruſticarum rerum rationes diſpenſet, ibique habitet, & non multum abſit à uillico. Inſularius autem urbanorum numero eſt. Videndum tamen eſt, ipſa domini quorum loco quęq; habuerit: quod ex numero familiæ & uicariæ apparebit. *Vide item ȷ in uerbo Vrbana.*

Ferri quid ſit, definitur l.235. in prin. ff. d.tt. bis uerbis: Ferri propriè dicimus, quæ quis ſuo corpore baiulat: portari ea, quæ quis in iumento ſecum ducit: agi ea, quæ animalia ſunt.

Filius quis ſit, definitur l.84. ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Filij appellatione omnes liberos intelligimus. *Concordat l.201. ff. eod. tt. bis uerbis:* Iuſta interpretatione recipiendum eſt, ut appellatione filij, ſicuti filiamfamiliâs contineri ſæpe reſpondimus, ita & nepos uideatur comprehendi, & patris nomine auus quoq; demonſtrari intelligatur. *Concordat item l.220. §. ſed & Papyrius. ff. eod. tt. bis uerbis:* Papyrius Fronto libro tertio Reſpõſorum ait: prædio cum uillico & contubernali eius, & filijs legato, nepotes quoq; ex filijs contineri: niſi uoluntas teſtatoris aliter ſe habeat. Filij enim appellatione ſæpe & nepotes accipi, multifariam placere. Diuus quoq; Marcus reſcripſit, non uideri ſine liberis defunctum, qui nepotem ſuum hæredem reliquit. Præter hæc omnia natura quoq; nos docet, parentes pios, qui liberorũ procreandorũ animo & uoto uxores ducũt, filiorũ appellatione omnes qui ex nobis deſcẽdũt, cõtineri: nec. n. dulciore nomina poſſumus nepotes noſtros, q̃ filij, appellare. Etenim idcirco filios filiasue cõcipim° atq; edimus, ut ex prole eorum earũue diuturnitatis nobis memoriam in æuum relinquamus. *Planè propoſitæ regulæ exceptio hæc eſt: Niſi contraria ſit uoluntas teſtatoris uel contrahentis. Quæ exceptio approbatur uerbis d.l.220. iam propoſitis hiſce:* Niſi uoluntas teſtatoris aliter ſe habeat. *Concordat d.l.220. in prin. ibi: totiens enim. cuius uerba uide ȷ in uerbo Liberi.*

Filij appellatione filia quoq; continetur. Quæ regula approbatur l.116 ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Quiſquis mihi alius filius, filiiue hæres ſit: ait Labeo non uideri filiam contineri. Proculus contrà. Mihi Labeo uidetur uerborũ figuram ſequi: Proculus mentem teſtantis. Iabolenus. Reſpondi: Non dubito, quin Labeonis ſententia uera non ſit. *Concordat l.122. ff eod. tt. cuius uerba uide ō. lib.17. cap.2. quæſt.1. reg. 2. Item concordat l.201. ff eod. tt. cuius uerba uide ſ. reg. prox. Item concordat l.46. in prin. ibi: nam ſi ita. ff. de leg.2. cuius uerba uide ō. lib.34. cap.1. quæſt.3. reg 9.*

Filij filiæue appellatione poſthumus & poſthuma quoq; continetur. Quæ regula approbatur l.164. in prin. ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Nomen filiarum & in poſthumam cadere, quæſtionis non eſt: quamuis poſthumæ nomen non bene cadere in eam quæ iam in rebus humanis eſt, certum ſit. *Concordat l. qui filiabus. 7. in prin. ff. de leg.2. cuius uerba uide d. quæſt.3. reg 10.*

Facta quæ dicantur, definitur l.229. cum lege ſequente ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ȷ. in uerbo Tranſacta.

Foſſa quid ſit, definitur l. unica. §. foſſa ff ut in flumine publico nauigare. cuius uerba uide ō. lib.26. ca. 6. quæſt.5. reg.5. in prin.

Fraus quid ſit, definitur l.131. in prin. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ō. lib.1. cap.3. quæſt.2. Alia definitio proponitur l.7. §. ſed ſi fraudandi. in fine. ff. de pactis. cuius uerba uide ſ. libro 17. capite 3. except. 14 in prin.

Fruges definiuntur l.77. ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Frugem pro reditu appellari, non ſolùm pro frumẽtis aut leguminibus: uerùm & pro eo quod ex uino, uel ex ſyluis cęduis, cretifodinis, lapidicinis capitur. Iulianus ſcribit, fruges omnes eſſe quib. homo ueſcatur, falſum eſſe. Non enim carnes aut

aues feraſúe, aut poma fruges dici. Frumẽtum autem id eſſe, quod ariſta in ſe renaat, rectè Gallum daſiniſſe. Lupinum uerò & fabas fruges potius dici: quia non ariſta, ſed ſiliqua continnentur: quæ Serulus apud Alfenum in frumento contineri putat.

Frumentum quid ſit, definitur uerbis iam propoſitis hiſce: Frumentum autem id aſſe, quod ariſta in ſe teneat, &c.

Fugitiuus quis ſit, uide ſ. lib. 19. ca. 12. reg. 1. exc. 8.

Fundus definitur l. 60. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Locua aſt non fundus, ſed portio aliqua fondi: fundus autem integrum aliquid aſt: & plerunq; locom ſina uilla accipimos. Cæterùm adeò opinio noſtra & conſtitutio locum à fundo ſaparat, ut & modicus locua poſsit fundus dici, ſi fundi animo aum haboarimus. Non anim magnitudo locum à fundo ſeparat, ſed noſtra affectio: & quęlibet portio fundi potarit fundus dici, ſi iam hoc conſtituerimus, nec non & fundus locus conſtitui poteſt: nam ſi eum alij adiunxerimus fundo, locus fundi efficiatur. Loci appellationam non ſolùm ad ruſtica, uerùm ad urbana quoq; prædia partinora, Labeo ſcribit. ſed fundus quidem ſuoa haber fines: locus uerò latêre poteſt, quaranus determinerur, & daſiniarur. *Alia definitio proponitur l. 211. ff. eod. tt. his uerbis:* Fundi appellatione omna ædificium, & omnis ager continarur. Sad in uſu urbana ædificia, ædas: ruſtica, uillæ dicuntur. Locus uarò ſina ædlficio, in urba araa: ruri autam, ager appellatur. Idemq́ua ager cum ædificio fundus dicitur. *Alia definitio proponitur l. 115. ff. eod. tt. his uerbis:* Quæſtio eſt, fundus à poſſeſsione, uel agro, uel prædio quid diſtet. Fundus eſt omna, quidquid ſolo tenatur. Agar, ſpecies fundi qui ad uſum hominis comparatur. Poſſeſsio ab agro iuria ꝓprietate diſtat. quidquid enim adprahaudimus, cuius proprietas ad uos non pertinat, aut uac poreſt pertinera: hoc poſſeſsionem appellamus. Poſſeſsio argo uſua eſt, Ager proprietas loci eſt. Prædium utriuſq; ſupraſcriptæ rai ganarale nomen aſt. Nam & ager & poſſeſsio huius appellationis ſpecies ſuut.

Fur quis dicatur, definitur l. 225 ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ſ. lib. 19. cap. 12. reg. 1. except. 8.

Furem non eſſe, & furto noxaq́; ſolutum eſſe, in quo differant, definitur l. 174. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. lib. 42. cap. 4. quæſt. 3. cauſa 3.

G

Gener quis dicatur, definitur l. 136. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Generi appellationa & napris & pronepris, tam ex filia quàm ex filio editarum, cęterarumq́; maritos continari, manifaſtum aſt.

Gerere et Geſtũ quid ſit, definitur l. 19. ff. d. tt. cuius uerba uide ſ. in uerbo Agere. Alia definitio proponitur l. 20. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. in uerbo Contrahere. Alia definitio proponitur l. 58. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. in uerbo Facere.

Glans quid ſit, definitur l. 236. in fine. ff. eod. tt. his uerbis. Glandis appellatione omnis fructus cõtinerur (ut Iabolenus ait) exẽplo Græci ſarmonis, apod quos omues arborum ſpecies *ἀκρόδρυα* appellantur.

Glans caduca quid ſit, definitur l. 30. §. penult. ff. eod. tt. his uerbis: Glans cadoca eſt, quæ ex arbore cecidit.

H

Habere quid ſit, definitur l. 164. §. fin. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Habera, ſicut peruenire, cum effectu accipiandum aſt. *Alia definitio proponitur l. 141. ff. eod. tt. his uerbis:* Id apud ſa quis habera uidetur, da quo habat actionẽ. habetur enim quod peti potaſt. *Concordat l. 15. ff. de reg. iuris, his uerbis:* Qui actionam haber ad ram recuperaudam, ipſam rem habere uidetur. *Concordat item l. 52. ff. de adquir. rer. dom. cuius uerba uide ỹ. in uerbo Meum. Contradicit quodammodo l. 204. ff. de reg. iuris, his uerbis:* Minus eſt actionem habere, quàm rem. *Huius exceptio hæc eſt: Niſi actio per exceptionem elidi poßit. Quæ exceptio approbatur l. 115. in fine. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide ỹ. cap. prox. in uerbo Capere, reg. 5. Alia definitio proponitur l. 181. ff. de uerb. ſignif. his uerbis:* Habere doòbus modis dicitur: altero, iure dominij: altaro, obtinera ſina intarpellatione id quod quis emerit. *Concordat l. 38. §. habere. ff. de uerb. obligat. cuius uerba uide ſ. lib. 38. cap. 11. in ſtipulatione Habere licere, reg. 2.*

Hæreditas definitur per ea quæ proponuntur ſ. lib. 28. cap. 1. in prin.

Hæreditarium æs alienum quid ſit, definitur l. 7. ff. de reb. iud. author. poßid. his uerbis: Hæreditarium ęs alienum intelligitur etiã id quoq;, de quo cum defuncto agi uou potuit: ualuti quod is cum moreratur, daturum ſa promiſiſſet: itẽ quod is qui pro defuncto fidoiuſsit, poſt mortam eius ſoluit. *Aliud exemplum proponitur in legatorum actione l. 19. ff. de action. & obligat. cuius uerba uide ỹ. lib. 8. capite 10. quæſt. 1. except. 10.*

Hæres definitur per ea quæ proponuntur ỹ. lib. 28. cap. 1. quæſt. 1. reg. 5 & 4.

Hermaphroditus, utrũ mas an fœmina ſit, definitur l. 10. ff. de ſtatu hominum, his uerbis: Quæritur, hermaphroditum cui comparamus? Et magis puto eius ſexus exiſtimandum, qui in ao præualat.

Homo quis, definitur l. 152. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Hominis appallatioue tam fœminam quàm maſculum continari, non dubitatur.

Hoſtis

Hoſtis quis ſit, definitur l.118. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Hoſtes hi ſunt, qui uobis, aut quibus nos publicè bellum decreuimus. Cæteri latrones aut prædones ſunt. *Concordat l.24. in prin. ff. de captiuis. cuius uerba uide ſ. lib.19. cap.3. cauſa 2. except.1. Alia definitio proponitur l.234. ff. de uerb. ſignif. his uerbis:* Quos nos hoſtes appellamus, eos ueteres perduellee appellabant, per eam adiectionem Indicentes, cũ quibus bellum eſſet.

I

Immiſſum & Proiectum in quo differant, definitur l.242. §. inter. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide J. in uerbo Protectum.

Impenſæ neceſſariæ, utiles & uoluptariæ definiuntur l.79 ff. d. tt. his uerbis: Impenſæ neceſſariæ ſunt, quæ ſi factæ non ſint, res aut peritura eut deterior future ſit. Vtiles impenſas eſſe Fulcinius ait, quę meliorem dotem faciẽt, deteriorem eſſe oon ſinant, ex quib. reditus mulieri adquiratur: ſicuti arbuſti paſtinationes ultrà quàm neceſſe fueret. item doctrinam puerorum, quorum nomine onerari mulierem ignorentem oel inuitam non oportet: ne cogatur fundo aut mancipije carere. In his impenſis & piſtrinum & horreum inſulæ dotali adiectum plerunq; dicimus. Voluptariæ ſunt, quę ſpeciem dũtaxat ornent, non etiem fructum augent: ut ſunt uiridiarie, equæ ſalientes, iocruſtationes, loricationes, picturæ. *Concordant ea quæ proponuntur ſ. libro 15. capite 4. queſtione 1. except.1.*

Incertus poſſeſſor definitur l.59. §. fin. ff. d. tt. his uerbis: Incertus poſſeſſor eſt, quem ignoramue.

Incola definitur l.239. §. incola. ff. d. tt. cuius uerba uide ſ. lib.13. cap.2 queſt.5. reg.2. in prin.

Induciæ definiuntur l.19. §. induciæ. ff. de captiuis. cuius uerba uide ſ. cap.2. queſt.1. except.4.

Indicare quid ſit, definitur l.197. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Indicaſſe eſt detuliſſe, arguiſſe, accuſeſſe & conoiciſſe.

In diebus quid ſit, definitur l.217. §. fin. ff. eod. tt. his uerbis: Ita datem conditionem, Illud facito in diebus: ſi oihil præterea fuiſſet adiectum, in biduo cõditionem impleri oportet.

Ingenui qui dicantur, definitur Inſt. de ingenuis, in prin. his uerbis: Ingenuus eſt is, qui ſtatim ut natus eſt, liber eſt: ſiue ex duobus ingenuie matrimonio editus eſt, ſiue ex libertinis duobus, ſiue ex eltero libertioo & altero ingenuo. Sed etſi quis ex matre, &c. *reliqua uerba uide ſ. lib.19. cap.3. cauſa 1. except.13.5.4. & 7. Concordat l.5. §. ingenui. ff. de ſtatu hominum, his uerbis:* Ingenui ſunt, qui ex matre libera oeti ſunt. ſufficit eutem liberã fuiſſe, &c. *reliqua uerba uide d. except.5.4 & 7. Concordat item l.11. in prin. C. de operis libertorum. cuius uerba uide ſ. lib.20. cap.1. queſt.5. reg.1.*

Iniquum modium quis dicatur, definitur l.221. in fin. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ſ. in uerbo Falſum.

In itinere faciendo 20. millia paſſuum in dies ſingulos peragenda, definitur l.3 ff. eod. tt. his uerbis: Itineri faciendo oiginti millia paſſuom in dies ſingulos peragenda, ſic ſunt accipiende: ut ſi poſt hãc dinumerationẽ minus quèm uiginti milie ſuperſint, integrum diem occupent: ueluti ſi uiginti unum milie paſſuum ſunt, biduum eis attribuetur. quæ dinomeratio ita demum faciende erit, ſi de die non conueniat.

In ſtratum quid ſit, definitur l.45. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: In ſtrato omne ueſtimentũ contineri, quod inijciatur, Labeo ait: neq; enim dubium eſt, quin ſtregula ueſtis ſit, quod Græci περίστρωμα uocant. In uictu ergo ueſtem accipiemus non ſtragulem, in ſtratum omnem ſtragulam ueſtem.

Inſtructa taberna quid ſit, definitur l.185 ff. d. tt. his uerbis: Inſtructã tabernam ſic accipimus, quæ & rebus & hominibus ad negociationem paratis conſtet.

Inſtrumẽta quæ dicantur, definitur l.99. §. inſtrumentorum. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ſ. lib.6. cap.5. queſt.2. cauſa 4.

Integra terra quæ dicatur, definitur l.10. §. integra. ff. d. tt. his uerbis: Integra terre eſt, in qua nondum dominus paſcendi gratia pecue immiſit.

Integro ſtatu alienatum quid dicatur, definitur l.2. C. de bonis uacantib. his uerbis: Si qoãdo adnotatiões noſtræ cõtineant, poſſeſsionẽ ſiue domũ quam donauerimus, integro ſtatu donatã: hoc uerbo ea uis continebitur, quã antè cõſcribebemus, cũ adiecẽtibus, & mãcipijs, & pecoribus, & fructibus, & omni iore ſuo: ut ee quæ ad inſtructum poſſeſsionis uel domus pertinent, tradenda ſint.

Intercalaris menſis definitur l.98. §. fin. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ſ. in uerbo Bis ſexto.

Inteſtatus quis dicatur, uide ſ. lib.29. cap.1. queſt. 1. cauſa 4.

Intra diem mortis quid ſit, definitur l.131 ff d. tt. his uerbis: Si quis ſic dixerit, Vti intra diem mortis eius aliquid fiat: ipſe quoque dies quo quis mortuus eſt, numeretur.

In uinculis eſſe quid ſit, definitur l. 216. ff. d. tt. cuius uerba uide J. in uerbo Vinctus.

Inuitus quis dicatur, definitur l.8. §. inuitus. ff. de procurat. cui⁹ uerba uide ſ. li.5. ca.6 quæ.4. exc.19.

Iterum quid ſit, definitur l.7. §. fin. ff. de edendo. cuius uerba uide ſ. lib.6. cap.4. de rationib. edendis, queſt.3. except.5.

Iumẽtorũ appellatiõe boues nõ cõtinẽtur. Quæ reg. ap. pbatur l.89. in prin ff. de uerb. ſig. cui⁹ uerba uide ſ. in

ē.in uerbo Armen'a .Concordat l.38.§.iumentorum. ff.de ædilitio edicto.cuius uerba uide ē.lib.42.cap.4. queſt.3.cauſa 6.in prin.

Iura prædiorum quid ſint, definitur l. 86.ff. de uerb.ſignif.bis uerbis: Quid aliud ſunt iura prædiorum, quàm prædia, qualiter ſe habentia:ut bonitas,ſalubritas,amplitudo?

L

Lacus definitur l.1 §.lacus.ff.ut in flumine publico nauig. cuius uerba uide ē.lib.26. cap.6. queſt.5. reg.5.in prin.Alia definitio pponitur l.112. in fine.ff. de uerb.ſignif.cuius uerba uide d.ca.6.queſt.3.reg.1.

Lata culpa quæ dicatur,uide ē.lib.36. cap.3. exc. 8.repl.1.dupl.1 tripl.3.

Legatum quid ſit,uide ē.lib.12.cap.1.in prin.

*Legatorum appellatione libertates quoq; relictæ cõtinentur.Quæ regula approbatur l.80.ff.de uerb. ſignif.bis uerbis:*In generali repetitiõe legatorum etiam datæ libertates continentur ex mente legis XII.Tabularum.*Concordat l.75. ff.de leg.3. bis uerbis:* Cum in ſubſtitutione legata repetũtur: libertates etiã cõtineãtur.

*Liberi definiuntur l.56. in fin.ff.de uerb.ſignif.bis uerbis:*Liberorum appellatione cõtinentur nõ tãtùm qui ſunt in poteſtate, ſed omnes qui ſui iuris ſunt,ſiue uirilis, ſiue fœminini ſexus ſunt,exúe fœminis deſcẽdentes.*Concordat l.104.ff.eod.tt.bis uerbis:* Τῶν τέκνων προσηγορία καὶ ἐπὶ τοὺς ἐγγόνους ἐκτείνεται. id eſt, Natorum appellatio & ad nepotes extenditur. *Cõcordat itẽ l.220.in prin.ff.eod.tt.bis uerbis:*Liberorum appellatione nepotes & pronepotes.cæteriq; qui ex his deſcẽdunt, continẽtur.hos enim omnes liberorum appellatione lex XII.Tabul.comprehendit.Toties enim leges neceſſariam ducunt cognationẽ ſingularum nominibus uti, ueluti filij,nepotis,pronepotis,cæterorumúe qui ex his deſcendunt:quoties nõ omnibus qui poſt eos ſunt,præſtitum uoluerint, ſed ſolis his ſuccurrent, quos nominatim enumerant. At ubi non perſonis certis, non quibuſdã gradibus præſtatur, ſed omnibus qui ex eodem genere orti ſunt:liberorum appellatione comprehenduntur. *Concordat item l. ult.ff de pollicitationib.cuius uerba uide ē.lib.12.cap. 8.queſt.3.*

Liberorum appellatione monſtroſi partus nõ cõtinentur.Quæ regula approbatur l.14.ff.de ſtatu hominum.cuius uerba uide ē.lib.16.cap.4. queſt.2.reg. 3.ext.4.Contradicit l.135.ff.de uerb.ſignif.bis uerbis: Quæret aliquis,ſi portentoſum, uel monſtroſum,uel debilẽ mulier ediderit,uel qualem uiſu,uel uagitu nouũ,nõ humanæ figuræ,ſed alterius magis animalis,quàm hominis partũ:an quia enixa eſt, prodeſſe ei debeat?Et magis eſt,ut hæc quoq; parentibus proſint:nec enim eſt quod eis imputetur,quæ qualiter potuerunt,ſtatutis obtẽperauerunt:neq; id quod fataliter acceſſit, matri damnum iniungere debet.

Liber populus quis dicatur, definitur l.7.§.liber.ff. de captiuis, bis his uerbis: Liber populus eſt is, qui nullius alterius populi poteſtati ſubiectus eſt, ſiue qui fœderatus eſt. Item ſiue æquo fœdere in amicitiam uenit:ſiue fœdere comprehenſum eſt, ut is populus alterius populi maieſtatem comiter cõſeruaret.hoc enim adijcitur,ut intelligatur alterum populum ſuperiorem eſſe: non ut intelligatur alterum non eſſe liberum. Et quemadmodum clientes noſtros intelligimus liberos eſſe,etiamſi neq; authoritate, neq; dignitate, neq; uiribus nobis pares ſunt: ſic etiam eos qui maieſtatẽ noſtrã cõmuniter conſeruare debent,liberos eſſe intelligendum eſt. At ſi fuerunt apud nos rei ex ciuitatibus fœderatis:& in eos damnatos animaduertimus.

Libertas definitur l.4.in prin.ff.de ſtatu hominũ. cuius uerba uide ē.lib.19.cap.1.in prin.

Liberti qui dicantur, uide ē.lib.20.cap.1.in prin. Alia huiuſmodi definitio proponitur l.172 ff.de uerb. ſignif.bis uerbis: Liberti appellatione etiam libertam contineri placuit.*Alia definitio proponitur l.143.ff.eod.tt.bis uerbis:*Scæuola reſpõdit,Semper acceptum eſſe, ut libertorũ appellatione etiã hi cõtineri intelligẽtur,qui eodem teſtamento uel poſteriore loco manumitterentur:niſi manifeſtè is à quo peteretur,contra defuncti uoluntatem doceret peti.*Alia definitio proponitur l.105.ff.eod.tt.cuius uerba uide ē.lib.34. cap.9.queſt.2.excep1.6.*

Ligni appellatione quæ contineantur,definitur l. 167.ff.de uerb.ſignif. bis uerbis: Carbonum appellatione ait Ofilius materiam non contineri:ſed an lignorum? & fortaſſis quis dicet.nec lignorum:non enim lignorum gratia habuit. Sed & Titiones & alia ligna cocta ne fumum faciant,utrum ligno, an carboni,an ſuo generi adnumerabimus? Et magis eſt,ut propriũ genus habeatur. Sulfurata quoq; de ligno æquè eãdem habebunt definitionem. Ad faces quoq; parata non erunt lignorum appellatione comprehenſa:niſi hæc fuerit uoluntas.Idem etiam de nucleis oliuarum, ſed & de balanis eſt, uel ſi qui alij nuclei ſunt. de pinu; autẽ integri ſtrobyli ligni appellatione continebuntur.*Similis definitio proponitur l.168.ff.eod.tt. bis uerbis:* Pali & perticæ in numerum materiæ redigendi ſunt : & ideo lignorum appellatione non continentur. *Plura de lignorum definitione uide ē.lib.34.capite 5. reg.11.*

Lis quid ſignificet,definitur l.36 ff.d.tt.bis uerbis: Litis nomen omnem actionẽ ſignificat, ſiue in rem,ſiue in perſonam ſit.

Litus quid ſit, definitur l.96.ff.de uerb.ſignif. cuius uerba cum concordantibus uide ſ.lib.26.cap.6. queſt.3.reg.1.

Locus quid ſit, definitur l.60.ff.d.tt.cuius uerba uide ſ. in uerbo Fundus. Alia definitio proponitur l.211. ff.eod.tt.cuius uerba uide in d.uerbo Fundus.

Locuples quis dicatur, definitur l.234.§.locuples. ff. de uerb ſignif. his uerbis: Locuples eſt, qui ſatis idoneè habet pro magnitudine rei, quam actor reſtituendam eſſe petit. *Plura de locupletis definitione uide j.cap. prox. in uerbo Locuples*

M

Magiſtri & magiſtratus qui ſint, definitur l.57. ff.de uerb.ſignif.his uerbis: Quibus præcipua cura rerum incumbit, & qui magis quàm cæteri diligentiam & ſolicitudinem rebus quibus præſunt, debent: hi magiſtri appellantur. quinetiã & ipſi magiſtratus per deriuationem à magiſtris cognominantur: unde etiam cuiuslibet diſciplinæ præceptores magiſtros appellamus à mouendo uel monſtrando.

Magna culpa & magna negligentia quid ſit, definitur l.226.ff.d tt.cuius uerba uide ſ.lib.34.cap.3.except.1.repl.1.dupl.1.tripl.3.

Maior pars diei quæ, definitur l.2.in fine.ff.d. tt. his uerbis: Cuiuſque diei maior pars eſt horarum ſeptem primarum diei, non ſupremarum.

Maior pars anni quæ ſit, definitur l.156.ff.d.tt.his uerbis: Maiore parte anni poſſediſſe quis intelligitur, etiamſi duobus menſibus poſſederit: ſi modò aduerſarius eius aut paucioribus diebus, aut nullis poſſederit.

Malus nauis definitur l.242.in prin.ff. d.tt. cuius uerba uide ſ.in uerbo Artemon.

Mangones qui, definitur l.207.ff.d.tt. cuius uerba uide j.in uerbo Merx.

Materfamiliâs quæ dicatur, definitur l.46.ff.d.tt. his uerbis: Matremfamiliâs accipere debemus eã, quæ nõ inhoneſtè uixit. Matrẽ enim familiâs à cęteris fœminis mores diſcernũt atq; ſeparant. Proinde nihil intererit, nupta ſit, an uidua: ingenua ſit, an libertina. nã neq; nuptię, neq; natales faciũt matresfamiliarũ, ſed boni mores. *Cõcordat l.3.§.fin.ff. de liberis exhibẽdis, hiſce uerbis:* Cum audis matremfamiliâs, accipe notę authoritatis fœminam.

Materia quid ſit, definitur l.167.cũ lege ſequẽte.ff. de uerb.ſignif.quarum uerba uide ſ. in uerbo Ligna.

Merx quid ſit, definitur l.66 ff.eod.tt.his uerbis: Mercis appellatio ad res mobiles tãtùm pertinet. *Alia definitio proponitur l.207.ff.eod.tt.his uerbis:* Mercis appellatione homines nõ cõtineri, Mela ait: & ob eam rem mangones non mercatores, ſed uenaliciarios appellari ait. & rectè.

Meum & Noſtrum quid ſit, definitur l.25.in prin. ff.de uerb.ſignif.cuius uerba cum concordantib. uide ſ.lib.33.cap.4.de ſuis reb.relictis. Alia definitio proponitur l.49.in fine.ff.de rei uendicat. his uerbis: Meum eſt, quod ex re mea ſupereſt, cuius uindicandi ius habeo. *Alia definitio proponitur l.42.ff.de adquir.rerum dominio.his uerbis:* Subſtitutio quæ nondum competit, extra bona noſtra eſt. *Alia definitio proponitur l.52. ff.eod.tt.his uerbis:* Rem in bonis noſtris intelligimur habere, quoties poſſidentes exceptionẽ, aut amittentes ad recuperandam eam actionẽ habemus. *Concordat l.49. §.in bonis.ff.de uerb. ſignif.cuius uerba uide ſ.in uerbo Bona. Concordant item ea quæ proponitur ſ.in uerbo Habere. Alia definitio proponitur l.190.ff.de reg.iuris, hiſce uerbis:* Quod euincitur, in bonis nõ eſt. *Alia definitio proponitur l.181.in fine.ff.eod.tt.his uerbis:* Nõ uidetur perfectè cuiuſq; id eſſe, quod ex caſu auferri poteſt. *Alia definitio proponitur l.58. in fine.ff.de uerb.ſignif.his uerbis:* Paternos libertos rectè uidemur dicere noſtros libertos: libertorum uerò noſtrorum libertos nõ rectè noſtros libertos dicimus. *Similis definitio proponitur l.105.ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ. lib. 34.cap.9.queſt.2.except.6. Alia definitio proponitur l.96.in fine.ff.eod.tt.his uerbis:* Prædia dicimus aliquorum eſſe, non utiq; communiter habentium ea, ſed uel alio aliud habente.

Miles unde dicatur, definitur l.1.§ fin.ff.de militari teſtamẽto. cuius uerba uide ſ.lib.28.ca.18. in prin.

Mille paſſus unde dinumerandi, definitur l.154.ff. de uerb.ſignif.his uerbis: Mille paſſus non à miliariis, ſed à continentibus ædificijs numerandi ſunt.

Minus ſoluere quid ſit, definitur l.12.§. fin.ff. eod. tt.his uerbis: Minus ſoluit, qui tardius ſoluit: nam & tẽpore minus ſoluitur. *Alia definitio proponitur l.32.ff eod.tt.his uerbis:* Minus ſolutũ intelligitur, etiamſi nihil eſt ſolutũ. *Concordat l.82.ff.d.tt.cuius uerba uide ſ. in uerbo Amplius. Alia definitio proponitur l.117.ff.eod.tt. his uerbis:* Non poteſt uideri minus ſoluiſſe is, in quem amplioris ſummæ actio nõ cõpetit.

Mobilia & mouentia idem. Quæ regula approbatur, ſimul & diſtinguitur l.93.ff.de uerb.ſignif. cuius uerba uide j.in uerbo Mouentia.

Monumentum definitur l.2.§.monumentum.ff.de religioſis, hiſce uerbis: Monumẽtũ eſt, quod memoriæ ſeruẽdę gratia exiſtit. *Concordat l.42. ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ lib.24.cap.2.de religioſis, queſt.1.reg.4.*

Morbus quid ſit, definitur l.101.§. uerũ.ff. de uerb. ſignif.his uerbis: Verũ eſt, morbũ eſſe temporalẽ corporis imbecillitatẽ: uitiũ uerò perpetuũ corporis impedimẽtũ. Veluti ſi talũ excuſſit. ita luſcus utiq; uitioſus eſt. *Alia definitio proponitur l.1.§.ſed ſciẽdũ ff. de ædilitio edicto, cuius uerba uide ſ.li.42.ca.4.queſt.3.cauſa 1.in prin.*

Morbus

Morbus ſonticus definitur l.113.ff.de uerb.ſignif. his uerbis: Morbus ſonticus eſt, qui cuiq; rei nocet. *Concordat l.65.§. quoties.ff. de ædilitio edicto. cuius uerba uide ſ.lib.42.cap.4. quæſt. 3.cauſſa 1.except.1.*

Mouentia definiuntur l.93.ff. de uerb. ſignif.his uerbis: Mouentium, item mobilium appellatione idem ſignificamus: ſi tamen appareret, defunctum animalia duntaxat quæ ſe ipſe mouerent, mouentia uocaſſe. Quod uerum eſt.

Mulcta & pœna in quo differant, uide ſ.lib.3.cap. 3.quæſt.2.

Mulier definitur l.13.in prin.ff.de uerb.ſignif.his uerbis: Mulieris appellatione etiam uirgo uiripotens continetur.

Municeps quis dicatur, definitur l.18.in fine.ff.d. tt.cuius uerba uide ſ lib. 13.cap.3.in prin. item definitur l.228. ff.d.tt. cuius uerba uide ſ.lib.33.cap.3. quæſt.2.

Munimentum ſepulchri definitur l.37.§.munimentum.ff.de religioſis.cuius uerba uide ſ.lib.26.cap.2. de religioſis.quæſt.2.reg.7.

Munus definitur l.18.ff.de uerb.ſignif.cuius uerba uide ſ.lib.33.cap.1.in prin.Alia definitio proponitur l.194.& l.214.ff.cod.tt.quarum uerba uide ſ.in uerbo Donum.

Munus publicum definitur l.239.§.munus.ff.eod. tt.cuius uerba uide d.cap.1.quæſt.3.in prin.

N.

Negationes duæ quid ſignificent, definitur l.237. ff.de uerb.ſignif. his uerbis: Duobus negantibus uerbis quaſi permittit lex magis, quàm prohibet: idque etiam Seruius animaduertit.

Nomen quid ſignificet, definitur l.4.ff. d.tt.his uerbis: Nominis appellatione rem ſignificari, Proculus ait. *Alia definitio proponitur l.6.in prin.ff.eod.tt.his uerbis:* Nominis & rei appellatio ad omnem contractum & obligationem pertinet.

Noſtrum quid dicatur, uide ſ in uerbo Meum.

Notio definitur l.99.in prin.ff.de uerb.ſignif.his uerbis: Notionem accipere debemus, & cognitionem, & iuriſdictionem. *Alia definitio proponitur l.5.in prin.ff.de re iudicata,his uerbis:* Ait Prætor, Cuius de ea re iuriſdictio eſt: melius ſcripſiſſet, Cuius de ea re notio eſt. Etenim notionis etiam ad eos pertinet, qui iuriſdictionem non habent: ſed habẽt de quauis alia cauſa notionem.

Noualis terra quæ dicatur, definitur l.30.§.noualis.ff.de uerb.ſignif.his uerbis: Noualis eſt terra proſciſſa, quæ anno ceſſauit, quam Græci *νεάτιν* uocant.

Noxa definitur l.238.§.fin ff.de uerb. ſignif. his uerbis: Noxæ appellatione omne delictũ continetur. *Concordant ea quæ proponuntur ſ. lib.47.cap.2.quæſt.4.except.15 in prin.*

Noxa ſolutus quis dicatur, uide ſ.lib. 4.cap.4. quæſt.3.cauſa 5.

Nurus definitur l.50.ff.de uerb. ſignif his uerbis: Nurus appellatio etiam ad pronurum & ultrà porrigenda eſt.

O.

Ope, conſilio quomodo intelligendum, definitur l. 53.§.fin.ff.de uerb.ſignif.cuius uerba uide ſ.in uerbo Coniunctio.

Opere legato uel conducto, quid ueniat, definitur l.5.in fine.ff.eod.tt.his uerbis: Opere legato uel conducto: his uerbis ſignificari Labeo ait id opus, quod Græci *ἀποτέλεσμα* uocant, nõ *ἔργον*, id eſt, ex opere facto corpus aliquod perfectum.

Oportebit uerbum quid ſignificet, definitur l.8.in prin.ff.eod.tt.his uerbis: Verbum Oportebit tam præſens quàm futurum tempus ſignificat. *Alia definitio proponitur l.37.ff.eod.tt.his uerbis:* Verbum Oportere non ad facultatem iudicis pertinet, qui poteſt uel pluris uel minoris cõdemnare: ſed ad ueritatem refertur.

Oppidum unde dictum, definitur l.239.§.oppidũ. ff.d.tt.his uerbis: Oppidum ab ope dicitur, quòd eius rei cauſa mœnia ſint conſtituta.

Opprobrium definitur l.42.ff.d.tt.cuius uerba uide ſ.in uerbo Probrum.

Optimus maximusq; quid ſit, definitur l.90.ff.de uerb.ſignif. his uerbis: Qui uti optimæ maximæque ſunt, ædes tradit: non hoc dicit, ſeruitutem illis deberi: ſed illud ſolùm, ipſas ædes liberas eſſe, hoc eſt, nulli ſeruire. *Concordat l.126.ff.eod.tt.his uerbis:* Si cum fundum tibi darẽ, legem ita dixi, Vti optimus maximusque eſt: & adieci, ius fundi deterius factũ nõ eſſe p dñm, pſtabitur: amplius eo pſtabitur nihil. Etſi prior pars, qua ſcriptũ eſt, Vti optimus, maximusq; eſt: liberũ eſſe ſignificat, eoque ſi poſterior pars adiecta non eſſet, liberum præſtare deberet: tamen inferiore parte ſatis me liberatum puto (quod ad iura attinet) ne quid aliud præſtare debeam, quàm ius fundi per dominũ deterius factum non eſſe. *Concordat l.169.ff. eod.tt.his uerbis:* Non tantùm in traditionibus, ſed & in emptionibus, & ſtipulationibus, & teſtamentis adiectio hæc, Vti optimus maximusq; eſt: hoc ſignificat, ut liberũ præſtetur prædium, non ut etiam ſeruitutes ei debeantur. *Alia huius loci regula proponitur l.161.in prin.ff.eod.tt.his uerbis:* Illa uerba, Optimus, maximusque eſt: uel in eum cedere poſſunt, qui ſolus eſt. Sic & circa edictum Prætoris ſupremæ tabulæ habentur etiam ſolæ.

Ornamentum quid comprehendat, definitur l.74. ff.de uerb.ſignif.his uerbis: Signatorius annulus ornamenti appellatione non continetur.

Oſtentum

Oſtentum definitur l.38 ff.d.tt.bis uerbis: Oſtenrum Labeo definit, omne contra naturam, cuiuſq; rei genitum factumq́;. Duo autem genera ſunt oſtentorum: onum, quoties quid contra naturá naſcitur: tribus manibus fortè, aur pedibus. aur qua alia parte corporis, quæ naturæ cõtraria eſt. alterum, cum quid prodigioſum uidetur, quomodo Græci *φαντάσματα* uocant.

P

Palàm quid ſit, definitur l.33.ff.de uerb.ſignif.bis uerbis, Palàm eſt, cotam pluribus.

Palàm corpore quæſtum facere, quid ſit, definitur l.41.in prin.uſq; ad §.lenocinium.ff. de ritu nuptiarum.cuius uerba uide ĩ.lib.1.cap.14. cauſa 23.ext.1. cum quatuor exceptionib.ſequentibus.

Pali definiuntur l.163 ff.de uerb.ſignif.cuius uerba uide ĩ.in uerbo Ligna.

Parens definitur l.51.ff.eod.tt.bis uerbis: Appellationa patentis non tantòm patet, ſed etiã aoua, & proauua, & deinceps omnas ſuperiores contineotur: ſad & matar, & auia, & proauia.

Párere definitur l.132.§.fin.ff.d.tt.bis uerbis: Falſum eſt eam peporiſſa, cui mortuæ filius extractus eſt.

Paries definitur l.157.ff.eod.tt.bis uerbis: Paries eſt, ſiue murus, ſiue maceris eſt.

Pars quid ſignificet, definitur l.25.§.fin.ff.de uerb. ſignif.bis uerbis: Quintus Mutius ait, Partis appellationa tam pto iodiuiſo ſignificari. nam pro diuiſo quod noſtrum ſit, id oon partom, ſed totum eſſe. Seruius non ioeleganter, partie appellatiooe utruoqua ſignificari.

Partus definitur l.26.ff. de uerb.ſignif. bis uerbis: Partum oon eſſe partem rei furtiuæ, Scæuola lib. X I. Quæſtionum ſcribit.

Patris appellatione auus quoq; continetur. Quæ regula approbatur l.201.in fine. ff.d. tt. cuius uerba uide ĩ. in uerbo Filium.

Paterfamiliâs quis dicatur, definitur l.195.§.pater autem.ff.de uerb. ſignif. cuius uerba uide ĩ.in uerbo Familia.

Patroni appellatione quid ſignificetur, definitur l.52.ff.d.tt.bis uerbis: Patroni appallatione & patrona continetur.

Peculium definitur l.182.ff.eod.tt.bis uerbis: Liber peculium habera non poteſt, quemadmodum nec ſeruus bona.

Pecunia definitur l.178.in prin ff.de uerb. ſignif. bis uerbis: Pecuniæ uerbum non ſolùm oumeratam pocuniem complectirur, uerùm omnem omnino pecuniam, hoc eſt omuia corpora. Nam corpora quoq; pecuoiæ appellationo contineri, namo eſt qui ignoret. *Concordat l.222 ff eod.tt. bis uerbis:* Pecuoiæ nomioe noo ſolùm numerata pocunia, ſed etiam omnes tes tam ſoli quàm mobiles, & tam corpora quàm iura continentur *Alia definitio proponitur l. 88. ff. eod. tt. bis uerbis:* Propemodum tantum quis pecuniæ relinquit, quantum ex bonis eius refici poteſt. Sic dicimus caotum aureorum habere, qui tantum in prædijs cæterisq́; ſimilibus rebus habeat. Non idem eſt in fundo alieno legaro, quaoquam is fundus hæreditaria pecuoia comparari potoſt: oeq; quiſquam eum qui pacuniam numeratam habet, habere dicit quidquid ex ea parari poteſt. *Alia definitio proponitur l.117.ff.eod.tt.bis uerbis:* Cũ ſtipulamur, Quania pecuoia ex hæreditate Lucij Titij ad ta peroenit: res ipſas quæ peruenerunt, noo precia earum ſpectare uidemur. *Alia definitio proponitur l.5.in prin.ff.eod. tt.cuius uerba uide ĩ.in uerbo Res.*

Pecus definitur l.18.§.iumentorum.ff. de edilitio edicto.cuius uerba uide ĩ.lib.42.cap.4.queſt.3.cauſa 6.in prin.

Pellex definitur l.144.ff.de uerb.ſignif.bis uerbis: Maſurius ſcribit libro Memorialium, pellicem apud antiquos eam habitam, quæ cũ uxor non eſſet, cum aliquo tamẽ uiueb: t: eamq́; nunc uero nomioe amicam, paulò honeſtiore concubinam appellari. Caius Flaccus io libro de iure Papyriano ſcribit, pellicem nuoc uulgò uocari, quæ cum eo cui uxor ſit, corpus miſceat: quoſdam eam quæ uxoris loco ſine ouptijs in domo ſit, quam Græci *παλλακήν* uocaot.

Penes te quid ſit, definitur l.63.ff. d.tt.bis uerbis. Penes te amplius eſt, quàm apud te. Nam apud te eſt, quod qualiter qualiter à te teneatur: panes to eſt, quod quodammodo à te poſsideatur.

Perfectum definitur l.1.ff. de origine iuris, biſce uerbis: In omnibus reb. aoimaduerto id perfectum oſſe, quod ex omnibus ſuis partibus conſtat.

Perficere quid ſit, definitur l.139.in fine.ff. eod.tt. bis uerbis: Perfeciſſe ædificiũ is uidetur, qui ita conſummauit, ut iam in uſu eſſe poſsit.

Perire quid ſit, definitur l.9.ff.d.tt.bis uerbis: Marcellus apud Iulianum tractans notat, uerbo Perijſſe & ſciſſum & fractum cootinari, & ui raptom.

Pernoctare quid ſit, definitur l.166.in fine ff.d.tt. bis uerbis. Pernoctare extra urbem intallıgẽdus eſt, qui nulla parte noctis in orbe eſt. Per enim totam noctem ſignificat.

Perſequi & Perſecutio definitur l.57.in fine. ff.d. tt.bis uerbis Perſeq. uidetur & q ſatis accepit.

Perſecutio actio eſt. Quæ regula approbatur l.34. ff.d.tt.cuius uerba uide ĩ.lib.36.ca.4.queſt.1. in fine.

Perticæ definiuntur l.168.ff.eod.tt. cuius uerba uide ĩ.in uerbo Ligna.

Pertinere quid ſignificet, definitur l.181.ff. eod.tt. bis uerbis: Verbum illud Pertinere lariſsimè

patet. Nam & eis rebus patẽdis aptum aſt, quæ dominij noſtri ſint, & ais quas iure aliquo poſsideamus, quãuis non noſtri dominij ſint. Pertinere ad nos atiam aa dicimus, quæ in nulla eorum cauſa ſint, ſad aſſe poſsint. *Alia definitio proponitur l. 70. §. fin. ff. eod. tt. his uerbis*: Verba hæc, Is ad quem ea res pertinet: ſic intelliguntur, ut qui in uniuerſum dominium uel iure ciuili, ual iure Prætorio ſuccedit, continaatur. *Concordat l. 52. §. fin. ff. de actioa. & abligat. his uerbis*: Cum generaliter adijcimus, Eiúe ad quem aa res pertinabit: & adrogati, & eorum qui iure nobis ſuccadunt, perſonae comprehendimua.

Peruenire quid ſit, definitur l. 71. in prin. ff. de uerbo. ſignif. his uerbis: Paruaoire propriè illud dicitur, quod aſt remanſurum. *Cõcordat l. 164. §. fin. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. in uerbo Habère. Huius exceptio proponitur l. 171. ff. eod. tt. his uerbis*: Perueniſſe racte ad te dicitur, quod parte ad alium prouanerit: ut in hæreditata à liberto pat patronum filiumfamiliâs patri eius adoptiuo adquiſita reſponſum eſt. *Alia definitio proponitur l. 165. ff. eod. tt. his uerbis*: Perueniſſe ad hæredem nihil intelligitur, niſi deducto ære alieno.

Petitio definitur l. 278. §. actionis. ff. d. tt. cuius uerba uide ſ. lib. 36. cap. 4. quæſt. 1. in prin.

Pignus unde dicatur, & differentia eius ab hypotheca proponitur ſ. lib. 40. cap. 1.

Plebs definitur l. 238. in prin. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Plebs eſt, cætari ciues ſine ſenatorib.

Pluriſue quid ſignificet, definitur l. 192. ff. d. tt. his uerbis: Hæc adiectio, Pluriaúa: nõ infinitam pecuniam continat, ſed modicam: ut taxatio hæc, Solidorum decam, pluriſue: ad minutulam ſummã refaratur. *Alia definitio proponitur l. 232. ff. eod. tt. his uerbis*: Hæc enũciatio, Quæ ſunt pluris auraorum triginta: ſimul & quantitatis & æſtimationis ſignificatiua eſt.

Pœna quid ſit, uide ſ. lib. 3. cap. 3 quæſt. 2.

Portari quid ſit, definitur l. 231. ff. d. tt. cuius uerba uide ſ. in uerbo Ferri.

Portio definitur l. 164. §. 1. ff. d. tt. his uerbis: Portionis nomen non ſampar dimidiam ſignificat, ſed prout adiectum eſt. Potaſt anim iubare aliquis & maximam partiri: poteſt & uiceſimam, & tertiá, & prout libuerit. Sad ſi non fuerit portio adiacta: dimidia pars debetur.

Portus definitur l. 59. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Portus appellatus eſt cõcluſus locus, quo importantur merces, & inde exportantur; eaq; nihilominꝰ ſtatio eſt cõcluſa atq; munita. Inde angiportum dictum eſt.

Poſſeſsio definitur l. 115. §. poſſeſsio. ff. d. tt. cuius uerba uide ſ. in uerbo Fundus. Alia ſignificatio proponitur l. 78 ff. eod. tt. his uerbis: Interdũ proprietatem quoq; uatbum poſſeſsionis ſignificat: ſicut in eo qui poſſeſsiones ſuas legaſſet, reſponſum eſt. *Plura de definitione poſſeſsionis uide ſ. lib. 23. cap. 1.*

Poſthumus filiorum appellatione cõtinetur. Quæ regula approbatur l. 164. in prin. ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ſ. in uerbo Filij.

Poſt diem decimũ calendarum, quid ſignificet, definitur l. 132. §. ante. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. in uerbo Ante diem decimum.

Paſtliminium quid ſit, uide ſ. cap prox. in prin.

Poſtquam ſuri potuerit quid ſit, definitur l. 217. in prin. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. in uerbo Cum ſuri pota erit.

Poteſtas definitur l. 215. ff. eod. tt. his uerbis: Poteſtatis uerbo plura ſignificãtur. In pſona magiſtratuũ, imperiũ: in perſona liberorũ, patria potaſtas: in parſona ſarui, dominiũ. At cũ agimus da noxæ daditione cum ao qui ſaruũ nõ dafandit: præſentis corporis copiam facultatemq; ſignificamus. Ex laga Atinia in potaſtatẽ domini rem furtiuam uaniſſe uidari, & ſi aius uindicandæ poteſtatam habuarit, Sabinus & Caſsius aiunt.

Pratum definitur l. 31. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Pratũ eſt, in quo ad fructũ percipiandũ falce duntaxat opus eſt: ex eo dictum, quòd paratum ſit ad fructum capiendum.

Prædium definitur l. 115. in fine. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. in uerbo Fundus.

Prædia urbana quæ ſint, definitur l. 198. ff. eod. tt. cuius uerba uide ſ. lib. 25. cap. 5. quæſt. 1.

Præuaricatores definiuntur l. 212. ff. d. tt. his uerbis: Præuaricatores eos appellamus, q cauſam aduerſarija ſuis donãt, & ex parte actoris in partẽ rei cadunt. à uaricando enim præuaricatores dicti ſunt. *Concordant ea quæ proponuntur ſ. lib. 3. cap. 10. quæſt. 2. in prin.*

Probrum definitur l. 42. ff. de uerb. ſignif. his uerbis: Probrũ & obprobrium idem eſt. Probra quædã natura turpia ſunt, quædã ciuiliter & quaſi more ciuitatis: utputa furtũ, adulteriũ, natura turpa eſt. Enimuarò tutelę damnari hoc nõ natura ꝓbrũ aſt, ſad more ciuitatis. Nec enim natura probrũ aſt, quod poteſt atiam in hominem idonaum incidata.

Proiectum definitur l. 242. §. 1. ff d. tt. his uerbis: Inter proiactum & immiſſum hoc intereſſa ait Labeo, quòd proiectũ eſſat id quod ita prouaheretur, ut & nuſquam requieſceret: qualia mœniana & ſubgrundæ eſſant. Immiſſum autẽ, quod ita fieret, ut aliquo loco requiaſcaret: ueluti tigna, trabes, quæ immitterentur.

Pronunciatum definitur l. 46. in prin. ff. d. tt. his uerbis: Pronunciatum & ſtatutum idem dici poteſt: promiſcuè enim & pronunciaſſa & ſtatuiſſe ſolemus aos dicare, qui ius habent cognoſcendi.

Praprie-

Proprietas interdum poſſeßio dicitur,l.78.ff.d.tt. cuius uerba uide ʒ.in uerbo Poſſeßio.

Prouinciales definiuntur l.190.ff.d.tt. bis uerbis: Prouinciales eos accipere debemus, qui in prouincijs domicilium habent: non eos qui ex prouincijs oriundi ſunt.

Proximus quis ſit, definitur l.92.ff.de uerb.ſignif. bis uerbis: Proximus eſt, quem nemo antecedit. ſupremus eſt, quem nemo ſequitur. *Concordat l.10.§.1.ibi: & proximus.ff.de reb.dubijs, bis uerbis:* Proximus adgnatus intelligitur etiam qui ſolus eſt, quemq́; nemo antecedit. *Ait iuriſconſultus:* Et qui ſolus eſt. *Huic cõcordat l.155.ff.de uerb.ſignif. bis uerbis:* Proximi appellatione etiam ille continetur, qui ſolus eſt. *Concordat item l.213. in prin. ff.eod.tt. bis uerbis:* In uulgari ſubſtitutione, qua ei qui ſupremus morietur, hæres ſubſtituitur: rectè ſubſtitutus & unico intelligitur exemplo XII Tabularum, ex quib. proximus adgnatus & ſolus habetur.

Publica quæ ſint, definitur l.15.ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Bona ciuitatis abuſiuè publica dicta ſunt. Sola enim ea publica ſunt, quæ populi Romani ſunt. *Concordat l.16.ff.eod.tt. cuius uerba uide ʒ.in uerbo Publicanus. Alia definitio proponitur l.17.ff.eod.tt.bis uerbis:* Inter publica habemus non ſacra, nec religioſa, nec quæ publicis uſibus deſtinata ſunt: ſed ſi qua ſunt uelut ciuitatum bona. Sed & peculia ſeruorum ciuitatum proculdubio publica habentur.

Publica uectigalia quæ dicantur, definitur d.l.17. in fine. cuius uerba uide ʒ.lib.11.cap.7.in prin.

Publicanus definitur d.l.16.bis uerbis: Eum qui uectigal populi Romani conductum habet, publicanum appellamus. Nam publica appellatio in cõpluribus cauſis ad populum Romanum reſpicit. Ciuitates enim priuatorum loco habentur.

Puer definitur l.161.§. pueri ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Pueri appellatione etiam puella ſignificatur. nam & fœminas puerperas appellãt recẽtes ex partu, & *παῖδας* Græcè cõmuniter appellãtur. *Alia definitio ꝓponitur l.204.ff.d.tt.bis uerbis:* Pueri appellatio tres ſignificationes habet: unã, cũ omnes ſeruos pueros appellamus: alteram, cum puerum contrario nomine puellæ dicimus: tertiam, cum ætatem puerilem demonſtramus.

Pupillus definitur l.239.in prin.ff.de uerb. ſignif. cuius uerba uide ʒ.lib.56.cap.3.except.1.in prim. Alia definitio proponitur l.142.ff.eod.tt. bis uerbis: Nõ eſt pupillus, qui in utero eſt.

Q

Quanti ea res eſt, quid ſit, definitur ʒ.lib.36.cap.8.reg.2.

Quis definitur l.1.ff. de uerb. ſignif. bis uerbis: Verbum hoc, Si quis, tam maſculos quàm fœminas complectitur. *Concordat l.195. in prin.ff.eod.tt.bis uerbis:* Pronunciatio ſermonis in ſexu maſculino ad utrunq; ſexum plerunq; porrigitur. *Concordat item l.40.ff.de leg.3. cuius uerba uide ʒ.lib.33. cap.4. de animantib. legatis, reg.1. item de ſeruis legatis, reg.1.*

R

Rectè præſtari quid ſit, definitur l.71.in fine.ff. de uerb.ſignif.bis uerbis: Hæc uerba, His rebus rectè præſtari: hoc ſignificatur, ne quod periculum uel damnum ex ea re ſtipulator ſentiret.

Rectè reſtitui quid ſignificet, definitur l.73. ff.d.tt.bis uerbis: Hæc uerba in ſtipulatione poſita, Eam rem rectè reſtitui: fructus continent. Rectè enim uerbum pro uiri boni arbitrio eſt.

Reddere quid ſit, definitur l.94.ff.d.tt.bis uerbis: Verbum reddendi, quãquam ſignificatum habeat retrò dandi: recipit tamen & per ſe dandi ſignificationem. *Concordat ijſdem uerbis l.21.in fine.ff.de leg.2.*

Reddere rationes quid ſit, definitur l.89.§. inter. ff.de uerb.ſignif.cuius uerba uide ʒ.lib.6.ca.4.de rationib.edendis, queſt.1. Concordãt ea quæ proponuntur ʒ. libro 34. capite 5. queſtione 3. exceptione 10. repl.6.

Regula definitur l.1. ff.de regulis iuris. de qua re uide ʒ.cap.prox.in prin.

Reliquerunt quid ſignificet, definitur l.3.§.uerbo. ff ſi libertus ingenuus eſſe dicatur. cuius uerba uide ʒ. lib.20.cap.5.queſt.6.reg.1.

Reliqui quid ſit, definitur l.95.ff.de uerb.ſignif.bis uerbis: Poteſt reliquorum appellatio & uniuerſa ſignificare. *Concordat l.160.ff.eod.tt. cuius uerba uide ʒ.in uerbo Cæteri.*

Repudium quid ſit, uide ʒ. libro 24. capite 8. cauſa 6.

Res definitur l.5.in prin.ff.de uerb.ſignif.bis uerbis: Rei appellatio latior eſt, quàm pecuniæ: quia etiam ea quæ extra computationẽ patrimonij noſtri ſunt, continet: cum pecuniæ ſignificatio ad ea referatur, quæ in patrimonio ſunt. *Concordat l.1.in fine.ff.ſi certum petatur. cuius uerba uide ʒ.in uerbo Credere. Alia definitio proponitur l.6.in prin.ff.de uerb.ſignif. cuius uerba uide ʒ.in uerbo Nomen. Alia definitio proponitur l.23.ff.eod.tt.bis uerbis:* Rei appellatione & cauſæ & iura continentur. *Alia definitio proponitur l.72.ff.d.tt.bis uerbis:* Appellatione rei pars etiam continetur.

Reſtituere quid ſit, definitur l.35.ff.de uerb.ſignif. bis uerbis: Reſtituere is intelligitur, qui ſimul & cauſam actori reddit, quam is habiturus eſſet, ſi ſtatim iudicij accepti tẽpore res ei reddita fuiſſet: id eſt, uſucapionis cauſam & fructuum. *Concordat l.75.ff.eod.tt. bis uerbis:* Reſtituere uidetur is, qui reſti-

tuit quod hebiturus eſſet actor, ſi controuerſie ei facta non eſſet. *Concordat item l.81.ff. eod.tt.bis uerbis*: Cum Prætor dicit, ut opus factum reſtituetur: etiem damoum datum actor conſequi debet. Nam uerbo reſtitutio uis omois utilites actotis continetur. *Concordat item l.ult.§.fin ff.eod.tt.bis uerbis*: Reſtituit non tentùm qui ſolum corpus, ſed etiã qui omnem rem conditionemq́; roddita cauſa prẹſtat. Et tora reſtitutio, iuris interpretatio eſt. *Concordat item l.22.ff. eod.tt.cuius uerba uide ſ.lib.21.cap.10.quæſt.3. Concordat item l.153.§.2.ff.de reg.iuris.cuius uerba uide ſ.li.36. cap. 10.quæſt.1.except.1.repl.15.Concordat item l.38.§.in Fauiana.ff.de uſuris & fructib. cuius uerba uide ſ.d. except.1.repl.8. Alia definitio proponitur l.2.§. penult.ff.ne quid in loco uel itinere publico.cuius uerba uide ſ.lib.26.cap.10.interd.2.quæſt.5.reg.1.*

Roma definitur l.2.in prin.ff.de uerb. ſignif. bis uerbis: Vrbis appellatio muris, Romæ euté continentibus ædificijs finitur; quod letius patet. *Concordat l.87.ff.eod.tt.bis uerbis*: Alfenus eit, urbem eſſo Romam, quà muto cingeretur. Romam etiem, quà iu coutineoti ædificia eſſent. Nem Romã oõ muroteuus exiſtimeti, ex conſuetudine quotidieua poſſe intelligi: cum diceremus Romã uos ire, etiamſi extra urbem hebireremus. *Concordat item l.139.ff. eod.tt. bis uerbis*: Aedificie Romæ fieri etiam ee uidentur, quæ io continentibus Romæ ædificijs fiant. *Concordat item l.247.ff.eod.tt. bis uerbis*: Qui io continentibus urbis neti ſuot, Romæ neti intelligũtur. *Item concordat l.154.ff.eod.tt. cuius uerba uide ō.in uerbo Mille paſſus.*

Ruſtica familia definitur l.166.ff.d.tt. cuius uerba uide ſ.in uerbo Familia.

Ruta caſa quæ dicantur, uide ſ.li.42. ca.2.reg.31.

S

Satiſacceptio definitur l.5.§. ſatiſacceptio.ff.de uerb.obligation.bis uerbis: Satiſacceptio oſt, ſtipulatio, quæ ite obligat promiſſorem, ut edpromiſſores quoq; ab eo accipientur, id eſt, qui idem promittaot. Setis eutem accipere dictum eſt eodem modo, quo ſetisfacere. Nam quie id quo quis cõtentue erat, ei præſtebatur, ſetisfieri dictum eſt: & ſimiliter quia teles, quibus cõteotue qois futurus eſſet, ite dabentur, ut uerbis obligerentur, ſetis accipi dictum eſt.

Satiſdatio quid ſit, uide ſ.lib.6.cap.7. quæſt.1.

Satisfactio definitur uerbis d.§.ſatiſacceptio, iam propoſitis biſce: Nam quie id quo quia contétue erat, ei præſtabatur, ſetisfieri dictum eſt, &c. *Concordant ea quæ proponuntur ſ.lib.40. cap.4. cauſa 4.in prin.*

Scena definitur l.2.§.ait Prætor.ff.de his qui notantur inf. cuius uerba uide ō. lib.3. cap.14. quæſt.1. cauſa 11.

Sepulchrum definitur l.2.§.ſepulchrum.ff. de religioſi.cuius uerba uide ō.lib.20.cap.2.de loco religioſo.quæſt.1.in prin. Concordat l.1.§.ſepulchri.ff. de ſepulchro uiolato.cuius uerba uide ſ.lib.26.cap.5. quæſt.2.cauſa 1.

Sequeſter definitur l.109.ff. de uerb. ſignif. cuius uerba uide ō.lib.5.cap.9.de re litigioſa ſequeſtranda, in prin.

Seruus quid ſignificet, definitur l.40. §.1.ff.d.tt. bis uerbis: Serui appellerio etiem ad encillã refertur. *Concordat l.101.§.fin.ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ.lib.13.cap.4.de ſeruis legatis, reg.1.*

Vnde dicantur ſerui, definitur l.239.§.1.ff.d.tt. bis uerbis: Seruorũ eppellatio ex eo fluxit, quòd Imperetores captiuos uendere, ec per hoc ſetuare, nec occidere ſolent. *Concordant ea quæ propenuntur ō.lib.19.cap.1.quæſt.2.*

Signatorius annulus ornamenti appellatione non continetur. Quæ regula approbatur l.74.ff.de uerb. ſignif.cuius uerba uide ſ.in uerbo Ornamentum.

Sylua cædua definitur l.30.in prin.ff.d.tt. bis uerbis: Sylue cædue eſt (ut quidem putãt) quę in hoc hebetur, ut cæderetur. Seruius eam eſſe, quæ ſucciſe ruſſus ex ſtirpibus eut redicibus renaſcatur.

Sylua paſcua definitur d.l.30.§.fin.bis uerbis: Paſcue ſylue eſt, quæ peſcuis pecudum deſtiuata eſt.

Singularis numerus interdum ſumitur pro numero plurali. Quæ regula approbatur l.158.ff.de uerb. ſignif.bis uerbis: Io uſu iuris frequẽter uti oos Cetcellius ait ſingulari appellatione, com plura genetis eiuſdẽ ſignificare uellemus. uem & multum hominem uenisse Romã, & piſcem uilem eſſe dicimus. Item in ſtipulaodo ſatie hebemus de hærede ceuere, Si ee ree ſecundum me hæredemue meum iu diceta erit: & rutſus, Quod ob eam rem te hæredemue tuom: nempè ęquè, etſi plutes hæredes ſint, contioentur ſtipulatiooe.

Socer & Socrus definitur l.146.ff.d.tt.bis uerbis: Soceri & ſocrus adpellatiooe euum quoq; & euiam uxoris uel mariti contineti, reſpondetur.

Sodales definiuntur l.4. in prin.ff. de collegijs & corporibus. cuius uerba uide ō.lib.12.cap.4. quæſt.3. reg.2.

Solarium definitur l.2.§.ſi quis nemine.ibi: ſic enim uectigal.ff.ne quid in loco uel itinere publico fiat.cuius uerba uide ſ.lib.26.cap.10.quæſt.4.except. gener.9.

Soluendo eſſe quis dicatur, definitur l.114.ff.d tt. bis uerbis: Soluendo eſſe nemo intelligitur, niſi qui ſolidum poteſt ſoluere. *Alia definitio proponitur l.95.ff.de reg.iuris, biſce uerbis*: Nemo dubitet, ſoluẽdo uideri eũ qui defenditur.

Solutio definitur ſ.lib.48.cap.5.quæſt.1.

Solutũ matrimonium definiter l.240.ff.de uerb. ſignif.cuius uerba uide ſ. lib.15.ca.6.except.3. repl.5.

Solutus

Solutum qs dicatur, definitur l.48.ff.de uerb.ſignif. bis uerbis: Solutum non intelligimus eum, qui licet uinculis leuatus ſit, manibus tamen tenetur. ac ne eum quidem intelligimus ſolutum, qui in publico ſiue uinculis ſeruatur.

Sonticus morbus definitur l.113 ff.d.tt.de quo ſ.in uerbo Morbus.

Spado definitur l.128.ff.d.tt.bis uerbis: Spadonū generalis appellatio eſt, quo nomine tam hi qui natura ſpadones ſunt, item thlibiæ, thlaſiæ, ſed & ſi quod aliud genus ſpadonum eſt, continetur.

Speciosæ perſonæ quæ dicantur, definitur l.100. ff.de uerb.ſignif.bis uerbis: Speciosas perſonas accipere debemus clariſsimas pſonas utriuſq; ſexus: item eorum qui ornamentis ſenatorijs utuntur.

Sponſio definitur l.7.ff.d.tt.bis uerbis: Sponſio appellatur non ſolùm quæ per ſponſi interrogationem fit, ſed omnis ſtipulatio promiſsioq;.

Stagnum definitur l.1.§.ſtagnum.ff. ut in flumine publico nauigare liceat.cuius uerba uide ſ.lib.26. capite 6.quæſt.5. reg.5.in prin.

Statio definitur l.1.§.ſtationem.ff. de fluminib.ne quid in flumine. cuius uerba uide ſ.lib.26.capite 7. quæſt.2.in prin.

Statutum definitur l. 46.in prin.ff.de uerb.ſignif. cuius uerba uide ſ.in uerbo Pronunciatum.

Stipendium definitur l.27 ff.d.tt.bis uerbis: Stipendium à ſtipe appellatum eſt, quòd per ſtipes, id eſt modica æra colligatur. Idem hoc etiam tributū appellari, Pomponius ait. Et ſanè appellatur à contributione tributū, uel ex eo quòd militibus tribuatur.

Stipulæ illectæ definitur l.30.§.1.ff.de uerb. ſignif. bis uerbis: Stipulæ illectæ ſunt ſpicæ in maſſem deiectæ, necdum lectę: quas ruſtici, cū uacauerint, colligunt.

Stuprum definitur l.101.in prin.ff. d.tt.cuius uerbis uide ſ.in uerbo Adulterium.

Subdisiunctiua definiuntur l.124.§ ſubdiſiunctiul.ff.d.tt. cuius uerba uide ſ.in uerbo Aut.

Subſignatum definitur l.39.in prin.ff.d.tt.bis uerbis: Subſignatū dicitur, quod ab aliquo ſubſcriptum eſt. Nam ueteres Subſignationis uerbo pro ſubſcriptione uti ſolebant.

Suburbanum prædium definitur l.16. in prin. C. de prædijs minor.cuius uerba uide ſ. lib.18.capite 6. quæſt.1.except.40.

Superſtes definitur l.121.ff.de uerb.ſignif. bis uerbis: Quod dicimus, eum qui naſci ſperatur, pro ſuperſtite eſſe: tunc uerum eſt, cum de ipſius iure quæritur: alijs autem non prodeſt, niſi natus ſit.

Supremus definitur l.92.ff.d.tt. cuius uerba cum concordantibus uide ſ.in uerbo Proximus.

Suum definitur l.139. §. fin. ff. de uerb. ſignif.bis uerbis: Verbum Suum, ambiguum eſt, utrū de toto, an de parte ſignificet. Et ideo qui iurat ſuum non eſſe, adijcere debet, neq; ſibi commune eſſe.

T

Taberna definitur l.183. cum lege ſequente.ff.de uerb.ſignif.bis uerbis: Tabernæ appellatio declarat omne utile ad habitandum ędificiū, nempe ex eo quod tabulis clauditur. Vnde tabernacula & cōtubernales dicti ſunt.

Taberna inſtructa definitur l.185.ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ.in uerbo Inſtructa.

Tabernacula unde dicantur, patet ex uerbis iam propoſitis.

Telum definitur ſ.lib.4.cap.4.quæſt.1 cauſa 2.

Ter enixa quæ dicatur, definitur l.137.ff de uerb. ſignif.bis uerbis: Ter enixa uidetur etiam quæ tergeminos peperit.

Terra noualis & integra quæ dicatur, definitur l. 30.§. nouális, & §. integra.ff.d. tt.cuius uerba uide ſ.in uerbis Nouális & Integra.

Territorium definitur l.239.§. penult.ff. d.tt.bis uerbis: Territorium eſt, uniuerſitas agrorū intra fines cuiuſq; ciuitatis: quod ab eo dictum quidam aiunt, quòd magiſtratus eius loci intra eos fines terrendi, id eſt ſubmouendi ius habent.

Tignarij fabri qui dicantur, definitur l.235.in fine. ff.d.tt.cuius uerba uide ſ.in uerbo Fabri tignarij.

Tignum definitur l.62.ff.d.tt.cuius uerba cum concordantibus uide ſ.lib.47.cap.15.quæſt.2.

Toga unde dicta ſit, definitur l.180.ff.de uerb.ſignif.cuius uerba uide ſ.in uerbo Tugurium.

Totum definitur l.25.ff d.tt. cuius uerba uide ſ.in uerbo Pars: & lib.33.cap.4.de ſuis reb.relictis, reg.1. except.2.

Tranſacta definiuntur l.229.cum lege ſequente.ff. de uerb.ſignif.bis uerbis: Tranſacta finitaue intelligere debemus non ſolùm de quibus controuerſia fuit, ſed etiam quæ ſine cōtrouerſia ſunt poſſeſſa: ut ſunt iudicio terminata, tranſactione compoſita, longioris tēporis ſilentio finita.

Transfuga definitur l.19.§.transfuga.ff.de captiuis.cuius uerba uide ſ.cap.prox.quæſt.5.except.2.in prin.

Tributum unde dicatur, definitur l.27.ff.de uerb. ſignif.cuius uerba uide ſ.in uerbo Stipendium.

Tugurium definitur l.180.ff. eod.tt. bis uerbis: Tugurij appellatione omne ædificium, quod ruſticæ rei magis cuſtodiendæ conuenit, quàm quod urbanis ædibus, ſignificatur. Ofilius ait, tugurium à tecto, tanquā tegularum, eſſe dictum: ut toga, quòd ea tegamur.

Tuorum appellatione actiones quoq; cōtinentur: Quæ regula approbatur l.91.ff.de uerb.ſignif. cuius uerba uide ſ.libro 33.capite 4.de ſuis reb.relictis, regula ult.except.3.

V

Vaſa uinaria definiuntur l.206.ff. de uerb.ſignif. cuius uerba uide ſ. in uerbo Dolia.

Venenum definitur l.236.ff.eod.tt.cuius uerba uide ā.lib.4.cap.4.quæſt.1.cauſa 3.

Ventre diem quid ſit, definitur l.213.ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ.lib.31.cap 8.in prin.

Veſtis definitur l.127.ff.d.tt. his uerbis: Veſtis appellatione tam uirilia quàm muliebria, & ſcenica, etiamſi tragica aut citharœdica ſit, continetur. *Alia definitio proponitur l.45.ff. eod.tt.cuius uerba uide ſ.in uerbo Inſtratum.*

Via definitur ſ.lib.25.cap.7.in prin.

Vitium definitur l.101.§.uerū.ff.eod.tt.cuius uerba uide ā.in uerbo Morbus.

Victus definitur l.43. cum lege ſequente.ff.eod.tt. his uerbis: Verbo uictua continentur, quæ eſui, potui, cultuiq; corporis, quæq; ad uiuendū homini neceſſaria ſunt. Veſtē quoq; uictua habere uicem, Labeo ait. Et cætera quoq;, quibus tuendi curandiue corporis noſtri gratia utimur, ea appellatione ſignificantur. *Ait Iuriſconſultus:* Veſtem quoq; uictua habere uicem. *Huic concordat l.45.ibi:in uictu.ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ. in uerbo Inſtratum. Item concordat l.234. in fine.ff. eod.tt. cuius uerba uide ſ.in uerbo Viuere.*

Vidua definitur l.242.§.uidua.ff. eod.tt. his uerbis: Viduam non ſolùm eam quæ aliquando nupta fuiſſet, ſed eam quoq; mulierem quę uirum non habuiſſet, appellari ait Labeo: quia uidua ſic dicta eſt, quaſi uecors, ueſanus, qui ſine corde aut ſanitate eſſet: ſimiliter uiduā eſſe dictam, ſine duitate.

Villa definitur l.211.ff.eod.tt.cuius uerba uide ſ.in uerbo Fundus.

Vinctus definitur l.216.ff.eod.tt.his uerbis: Verum eſt, eum qui in carcerem clauſus eſt, non uideri neq; uinctum, neq; in uinculis eſſe: niſi corpori eius uincula ſint adhibita.

Vincula quæ ſint, definitur l.224.ff.d.tt.his uerbis: Vinculorum appellatione uel priuata uel publica uincula ſignificātur: Cuſtodiæ uerò tantùm publica cuſtodia. *Alia definitio proponitur uerbis d.l.216.iam propoſitis.*

Virilis definitio proponitur l.241.ff de uerb.ſignif.cuius uerba uide ſ.lib.22.cap.23.reg.3. except.1.

Viuere quid ſit, definitur l.234.in fine.ff.eod.tt. his uerbis: Verbum uiuere quidam putant ad cibum pertinere. Sed Ofilius ad Atticum ait, his uerbis & ueſtimenta & ſtramenta contineri: ſine his enim neminē uiuere poſſe. *Concordāt ea quæ propoſita ſunt ā.in uerbo Victus.*

Vota pro principe quando ſuſcipiantur, definitur l.233.§.1.ff.d.tt.his uerbis: Poſt calendas Ianuarias die tertio pro ſalute principis nota ſuſcipiuntur.

Vrbs definitur l.2.in prin.ff.d.tt. cuius uerba uide ā.in uerbo Roma. Concordat l.87.in prin.ff.eod.tt. cuius uerba uide in d.uerbo Roma. Vnde dicatur, definitur l.239.§.urbs ff.eod.tt.his uerbis: Vrbs ab uruo appellata eſt. Vruare eſt, aratro definire. & Varus ait, uruū appellari curuaturā aratri, quod in urbe condenda adhiberi ſolet.

Vrbana familia quæ dicatur, definitur l.166.ff.d.tt.cuius uerba uide ā.in uerbo Familia urbana. Exemplum huius proponitur l.220.ff.eod.tt his uerbis: Is qui natus eſt ex mancipijs urbanis, & miſſus eſt in uillam nutriendus, in urbanis ſeruis conſtituetur.

Vrbana prædia quæ dicantur, definitur l.198.ff.d.tt.cuius uerba uide ſ.lib.25.cap.5.quæſt.2. Alia definitio proponitur l.211. ff.eod.tt. cuius uerba uide ſ.in uerbo Fundus.

Vruare quid ſit, definitur l.239.§.urbs.ff.d.tt.cuius uerba uide ā.in uerbo Vrbs.

Vruum definitur d.§.urbs.

Vſura fructus nō eſt: Quæ regula definitur l.121. ff.de uerb. ſignif. cuius uerba uide ſ. lib.36. cap.9. quæſt.3.reg.1.

Vſusfructus definitur ſ.lib.24.cap.1.in prin.

Vſu ſuo quid ſit, definitur l.201.ff.d.tt.cuius uerba uide ā.lib.11.cap.7.de commiſſis, quæſt.1.except.11.

Vtiles dies qui ſint, definitur l.11.§.quidam.ff.ad l. Iul.de adulterijs.cuius uerba uide ſ.lib.4.ca.7.quæſt.3.reg 1.except.12.repl.4.

Vua definitur l.205.ff.d.tt.his uerbis: Qui fundum uendidit, pomum recepit, nucea & ficus & nuss. duntaxat duracinas, & purpureas, & quæ eiuſdem generis eſſent, quas non uini cauſa haberemus, quas Græci *τρωξίμους* appellant, receptas uideri.

Vulgò quæſitus quis dicatur, definitur l.23. ff. de ſtatu hominum, his uerbis: Vulgò concepti dicūtur, qui patrem demonſtrare non poſſunt: uel qui poſſunt quidem, ſed eum habent, quem habere non licet: qui & Spurij appellantur *παρὰ τὴν σποράν. Hactenus de uerborum ſignificationibus. Sed & plures huiuſmodi definitiones uide paſſim in ſuis locis, ut ſ. eodem capite in prin. oſtendi.*

DE REGVLIS IVRIS.
Cap. V.

ANtequam regulas iuris ordine proponamus, ſciendum eſt, quid hoc loco regulæ appellatione contineatur. Definitur autem regula l.1 ff.de regulis iuris, hiſce uerbis: Regula eſt, quæ rem quæ eſt, breuiter enarrat: non ut ex regula ius ſumatur, ſed ut ex iure quod eſt, regula fiat. Per regulam igitur breuis rerum narratio traditur, & (ut ait Sabinus) quaſi cauſæ coniectio: quæ ſimul cum in aliquo uiciata eſt, perdit officium ſuum. *Hiſce uerbis quid regula ſit, definitur: quæ definitio ſatis obſcura eſt, et ab ipſo Accurſio parū intellecta. Sanè omnis lex regula rectè dici poteſt, l.2.§.ſed & phi-*

philoſophiæ.ff.de legib. Nã ita dicitur, legẽ oportere iuſtorum & iniuſtorum regulã eſſe. Sunt .n. leges nihil aliud quã regulæ actionũ humanarũ. Sed hoc loco regulæ aliter ſumitur: quia ex legibus ius ſumitur, hoc eſt actio, exceptio & replicatio. Siquidem actio nihil aliud eſt quam ius, hoc eſt facultas à lege conceſſa perſequendi quod ſibi debetur: exceptio, ius defendendi reum, & excludendi actionem: quemadmodum & replicatio ius eſt eliſendi exceptionem. quæ omnia iura ſumuntur ex legibus. At in definitione propoſita dicitur, non ex regula ius ſumi, ſed ex iure quod eſt, regulam fieri. Ex quibus apparet, Edicta Prætorum, Senatuſconſulta, & alias huiuſmodi leges propoſita definitione non contineri. Regulæ itaq; appellatione hic ſignificantur prima iuris principia, ſeu generaliſſimæ quædam ſententiæ, quales in ſua arte Dialectici Maximas uocant. Ideoq; poſitum in definitione uocabulum Breuiter pro Generaliter interpretandum eſt. Siquidem qui genus dicit, plures & uarias ſpecies ſub eo comprehenſas breuiter complectitur. Ex hiſce generaliſſimis ſententijs ius agendi non ſumitur, quamuis ex iure agendi illæ colligi poſſint. Sit exempli gratia regula hæc: Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri, l.74.ff.de reg.iuris. Iam ſi quis iudicij mutandi cauſſa rem alienauerit, quo actori potentiorem aduerſarium ſubſtitueret: facit eius conditionem duriorem. ideoq; in regulam propoſitam committit. At ex regula iſta non datur actori actio ad id quod in fraudem ſuam geſtum eſt, reuocandum: ſed ex edicto Prætoris, quod ratione iſtius regulæ ſiue maximæ de cauſſa propoſita ſpecialiter factum eſt. de quo l.1.cum legibus ſequentibus.ff.de alienatione iudicij mutandi cauſſa facta. Si enim ex iſta regula quæ ex naturali iure deſcendit, actio daretur, edictum Prætoris ſuperuacuum eſſet: quod dictu eſt abſurdum, l.16.in prin.ff.de minor.25.annis. Et alibi oſtendi, ex mero iure naturali, niſi iure ciuili adiuuetur, non dari actionem. Sic & l.63.§.quod uerò.ff.de furtis, dicitur, Nemini ſuum officium debere eſſe damnoſum. quæ regula, etſi naturali iure ſubſiſtit: tamen ex ea non ſumitur ius agendi negociorum geſtorum, ſed ex edicto Prætoris, l.1.ff. negociorum geſtorum. Idem de alijs actionibus dicendum, quæ licet iuſtiſſimis rationibus nitantur, non tamen ex ijs competunt, ſed ex legibus quibus ſpecialiter ſunt introductæ. Similis ratio eſt exceptionum. Nam exceptio Senatuſconſulti Macedoniani, licet optima ratione ſit introducta: tamen ante Senatuſconſultum illud, quamuis eadem ratio eſſet, non dabatur. Idem de exceptione Senatuſconſulti Velleiani & alijs dicendum eſt. Sed & de replicationibus, quæ & ipſæ nihil aliud ſunt, quàm exceptionum exceptiones, necnon de duplicationibus & triplicationibus idem dicendum. Nec enim hæ ex rationibus generalibus ſeu regulis uel maximis ſumendæ ſunt, ſed ex legibus de ijs ſpecialiter latis, uel ex reſponſis prudentum, quæ & ipſa uim legis obtinent. Hinc Cicero lib.1.de Oratore [illegible] In iure ciuili aperiri nobis non infinitis concertationibus [illegible] ſpeculationibus, ſed uniuerſitate numquã legum. Alioquin ſi deficientibus legibus ſpecialibus, ex generalibus rationibus ſeu regulis (quemadmodum hodie fieri ſolet) exceptiones, replicationes, duplicationes & ſic deinceps ſumamus, & ubi lex nõ diſtinguit, nos diſtinguamus: nihil habebimus certum in toto iure ciuili. Nihil eſt enim, quod, ſi ingenij neruos intendas, aliqua ratione non poſſit uel confirmari uel labefactari: rationesq; rationibus cõuelli poſſunt. Quod igitur in definitione propoſita dicitur, Non ut ex regula ius ſumatur: ita accipiendum eſt, Ex iſtis generalibus rationibus ſiue regulis, non dari actionem, exceptionem uel replicationem: niſi aliqua ſpeciali lege adiuuentur. Sic Paulus l.6.ff. de pactis: Interdum (inquit) ex pacto actio naſcitur uel tollitur, quoties lege uel ſenatuſconſulto adiuuatur. Ecce, quamuis nihil tam congruum ſit fidei humanæ, quàm ea ſeruare quæ inter eos placuerunt, l.1.in prin.ff.eod.tit. tamen non aliter Paulus ex pacto actionem concedit, niſi ſpeciali aliqua lege adiuuetur. Quod de alijs omnib. regulis ſiue maximis eſt dicendum. Solent enim regulæ legum rationes eſſe: quo caſu ex regula ius ſumitur, lege ſcilicet interueniente. Porrò quod in definitione propoſita dicitur, Sed ut ex iure quod eſt, regula fiat: perinde eſt, ac ſi diceret Iuriſconſultus: Omnis quidem lex regula eſt, ſed non omnis regula lex eſt. Quamuis autem ius actionis, exceptionis uel replicationis ex regulis generaliſſimis ſumendum non ſit: tamen in cæteris quæſtionibus, quarum ius magis ex arbitrio iudicis, quàm ex legum authoritate pendet (de quibus in libello meo de Iudicandi ratione, cap.9. dixi) poteſt iudex in decernendo & definiendo iure cauſſæ regulas iſtas ſequi: quemadmodum etiam in facti quæſtionibus, quas & ipſas ex iudicis arbitrio pendere, in d.cap.9. demonſtraui: cum ſcilicet dubitatur, an & à quo aliquid factum ſit? qua mente? quid præſumendum ſit, &c. quibus caſibus nullæ certæ leges ſpeciales præſcribi poſſunt, quibus ueritas indagari queat. Ideoq; ex iſtis generalibus regulis licet iudici argumentari, ut quamuis ex ijs ius ſumi non poſſit, poſſit tamen præſumptio aliqua ex ijs depromi. Hoc eſt quod in definitione propoſita dicitur his uerbis: Per regulam igitur breuis rerum narratio traditur, & (ut ait Sabinus) quaſi cauſſæ coniectio. (Quamuis quidam legant Coniunctio, ſed male) Vult enim Iuriſconſultus innuere, quemadmodum aliàs in facti quæſtionibus, cum teſtes & inſtrumenta deficiunt, licet ex alijs quibuſcunq; indicijs coniecturam facere: ita quoq; cum in dictis cauſſis leges certæ ſpeciales deficiunt, licere iudici ex regulis generalibus, quaſi ex quibuſdam indicijs, ius cauſſæ conijcere, uel aliquid præſumere. Poſtremò in definitione propoſita Iuriſconſultus ait: Quæ ſimul cum in aliquo uitiata eſt, perdit officium ſuum. Hoc commune eſt tam regulis generalibus, quàm legibus ſpecialibus, ut per exceptiones oppoſitas eliduntur: quod hic dicit, Perdit officium ſuum. Quod idem eſt ac id quod aliàs dici

ſolet, Generi per ſpeciem derogari: l. 80. ff. de reg. iuris. & quod Vlpianus: Omnis definitio (inquit) in iure ciuili periculoſa eſt. rarum eſt enim, ut non ſubuerti poſsit. *Ex his patet, regulæ appellatione in hoc capite contineri ſententias iuris generaliſsimas, non certarum actionum uel exceptionum leges ſpeciales: & quemadmodum leges ſunt petitionum, exceptionum & ſententiarum in cauſsis latarum rationes: ita legum rationes eſſe regulas. patent item harum regularum tria propria: primum quidem, quòd ex iis ius non ſumatur: alterum, quòd ſint quaſi cauſarum coniectiones, per quas ius uel factum in cauſis dubium conijcimus: tertium, quòd per exceptiones oppoſitas elidantur: quorum hoc poſterius illis cum cæteris quoq; legibus eſt commune. Hiſce præmiſsis, regulas iuris, quæ quidem ſpeciales in iure locos non habent, ſecundum locos communes ordine alphabetico diſpoſitos enumerabimus: quæ autem ſuos in iure locos habent (ut de obligationibus & actionibus, de hereditatibus tam ex teſtamento quàm ab inteſtato, de legatis & fideicommiſsis, de donationibus, de tutelis, de uſuris & fructibus, &c.) eas iam antea ſuis locis ſubiectas, ut ex indice legum conſtabit, hic omittemus.*

A

Acceſsio.

I. *Regula proponitur Inſt. de fideiuſſoribus. §. fideiuſſores, his uerbis:* Non plus in acceſsione poteſt eſſe, quàm in re principali. *Huius regulæ exemplum proponitur d. §. fideiuſſores. cuius uerba uide 3. lib. 45. cap. 1. quæſt. 2. except. 30. repl. 1. Aliud exemplum proponitur 3. lib. 42. cap. 3. except. 23.*

II. *Regula proponitur l. 118. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis:* Cum principalis cauſſa non conſiſtat: plerumq; nec ea quidem quæ ſequuntur, locum habent. *Concordat iiſdem uerbis l. 171. in fine. ff. eod. tt. Huius exemplum proponitur 3. lib. 45. cap. 1. quæſt. 2. except. 24. Aliud exemplum proponitur lib. eod. 43. cap. 5. quæſt. 2. exception. 19. Aliud exemplum proponitur 3. lib. 40. cap. 1. exc. 15.*

Accipere, *uide J. in uerbo Capere.*

Actor & reus.

Fauorabiliores ſunt partes rei conuenti, quàm actoris. de qua regula cum alijs ſimilibus uide 3. lib. 5. cap. 9. in prin.

Æquitas.

I. *Regula: In iure æquitas præferenda rigori. quæ regula approbatur l. 90. ff. de reg. iuris. cuius uerba cum concordantibus uide 3. lib. 1. cap. 7. except. 5.*

II. *Regula: Etſi nihil facilè mutandum eſt ex ſolennibus: tamen ubi æquitas euidens poſcit, ſubueniendum eſt. quæ regula approbatur l. 143. ff. de reg. iuris. cuius uerba cum concordantibus uide 3. lib. 1. cap. 6. reg. 2. except. 2.*

III. *Regula: Aequitas utrum ad merum ius gentium, an uerò cum præceptis ciuilibus ſit æſtimanda, diſſeritur l. 31. ff. depoſiti. cuius uerba uide 3. lib. 39. cap. 7. quæſt. 3. except. 3. 4 & 9. item cap. 8. quæſt. 3. reg. 8.*

Alienatio.

I. *Regula proponitur l. 26. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis:* Qui poteſt inuitis aliquibus alienare, multo magis & ignorantibus & abſentibus poteſt.

II. *Regula proponitur l. 125. ff. eod. tt. his uerbis:* Cum quis poſsit alienare, poterit & conſentire alienationi. Cui autem donare non conceditur: probandum erit, nec ſi donationis cauſſa conſenſerit, ratam eius uoluntatem habendam.

III. *Regula proponitur l. 123. ff. d. tt. his uerbis:* Cui ius eſt donandi, eidem & uendendi & concedendi ius eſt.

IIII. *Regula proponitur l. 11. ff. d. tt. his uerbis:* Id quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro ad aliū transferri non poteſt.

Amiſsio.

I. *Regula proponitur l. 83. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis:* Non uidetur rem amittere, cuius propria non fuit.

II. *Regula: Quibus modis adquirimus, iiſdem in contrarium actis amittimus. quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur 3. lib. 22. cap. 4. in prin. item lib. 48. cap. 5. quæſt. 3. in prin.*

B

Bona fides.

I. *Regula: Bona fides in contractibus conſideranda. quæ regula approbatur l. 4. C. de obligat. & action. cuius uerba uide 3. lib. 56. cap. 4. quæſt. 2. diuiſ. 7. proprio 2.*

II. *Regula: Bona fides æquitatem ſummam deſiderat. quæ regula approbatur l. 31. in prin ff. depoſiti. cuius uerba uide 3. lib. 39. cap. 8. quæſt. 5. reg. 8.*

III. *Regula: Bona fides exigit, ut quod conuenit fiat. quæ regula approbatur l. 21. ff. locati et conducti. cuius uerba uide 3. lib. 43. cap. 1. quæſt. 5. exc. 1. repl. 1. dupl. 2. Concordat l. 1. in prin. ff. de pactis. cuius uerba uide 3. lib. 57. cap. 5. in prin.*

IIII. *Regula: Bona fides contraria eſt fraudi & dolo. quæ regula approbatur l. 3. §. fin. ff. pro ſocio. cuius uerba uide 3. lib. 43. cap. 10. quæſt. 3. except. 4. Concordat l. 23. ibi: excepto eo. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide 3. lib. 56. cap. 3. except. 8. repl. 1.*

V. *Regula: Graue eſt fidem fallere. quæ regula approbatur l. 1. in prin. ff. de conſtituta pecunia. cuius uerba uide 3. lib. 45. cap. 5. quæſt. 1.*

VI. *Regula proponitur l. 57. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis:* Bona fides non patitur, ut bis idem exigatur.

VII. *Regula proponitur l. 178. ff. eod. tt. his uerbis:* Bona fides tantundem poſsidenti præſtat, quantum ueritas, quoties lex impedimento non eſt.

VIII. *Regula: Bonæ fidei non congruit, de apicibus iuris diſputare. quæ regula approbatur l. 29. §. quædam. ff. mandati. cuius uerba uide 3. lib. 45. cap. 4. quæſt. 1. except. 7. repl. 2.*

Bonæ

Bonæ fidei iudicia.

Harum regulas & propria uide ſ. lib.36. cap.4. quæſt.1.diuiſ.7.

C

Capere.

I. *Regula*: De *differentia inter uerbum Capere & Accipere uide ſ.cap.prox.in uerbo Accipere.*

II. *Regula*: *Non uidetur quiſquam id capere, quod alij reſtituere neceſſe habet. quæ regula approbatur l.51. ff. de reg.iuris. cuius uerba cum concordantibus uide ſ.lib.38.cap.5.except.36.repl.1.*

III. *Regula*: *Non uidetur perfectè cuiuſq; id eſſe, quod ex caſu auferri poteſt. quæ regula approbatur iiſdem uerbis l.181.in fine.ff.d.tit.*

IIII. *Regula*: *Si quis obligatione liberatus ſit, poteſt uideri accepiſſe. quæ regula approbatur iiſdem uerbis l.125. in prin ff.de reg.iuris.cuius exẽpla uide ſ.lib.36.cap.13.quæſt.6.reg.1.itẽ lib.48.cap.6.repl.6.*

V. *Regula proponitur d.l.113.in fin.his uerbis*: Nõ poteſt uideri accepiſſe, qui ſtipulatus poteſt exceptione ſubmoueri. *Concordant ea quæ propoſita ſunt ſ.lib.48.cap.1.quæſt.12.reg.1. itẽ cap.14.quæſt.4.except.6.*

Caſus fortuitus.

Fortuitos caſus nullũ humanũ conſiliũ præuidere poteſt. quæ regula approbatur l.2.§. ſi eo tẽpore.ff. de adminiſtr. rerũ ad ciuitates pertinent. cuius uerba uide ſ.lib.13.cap.7.quæſt.1.cauſſa 2.Cõcordãt ea quæ proponuntur ſ.lib.36.cap.3.except.8. repl.1.dupl.3.

Cauillatio.

Proprium cauillationis proponitur l.65.ff.de reg. iuris. cuius uerba cum concordantibus uide ſ. cap. prox.in uerbo Cauillatio.

Cauſſæ cognitio.

I. *Regula proponitur l.105.ff. de reg.iuris, hiſce uerbis*: Vbicunq; cauſſæ cognitio eſt, ibi Prætor deſideratur. *Concordant ea quæ proponuntur ſ.lib.2.cap.4.quæſt.1.§. porrò quæ imperij.item cap.13.quæſt.3.reg.1.*

II. *Regula proponitur l.71.ff.d.tit.his uerbis*: Omnia quæcũq; cauſſæ cognitionẽ deſiderãt, ꝑ libellũ expediri nõ poſsũt. *Cõcordat l.9.§.1. ff.de officio ꝓcõſulis.cuius uerba uide d.ca.4.in fine.*

Cautio.

Huius loci regula proponitur l.25. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis: Plus cautionis in re eſt, quàm in perſonam.

Ciues Romani.

De his regula proponitur l.17.ff. de ſtatu hominũ. cuius uerba uide ſ.cap.prox.in uerbo Ciues Romani.

Ciuitas.

Ciuitates priuatorum loco habentur. quæ regula approbatur l.16.in fine ff.de uerb.ſignif.cuius uerba uide ſ.cap.prox.in uerbo Publicanum.

Commoda.

I. *Regula proponitur l.10.ff.de reg.iuris, hiſce uerbis*: Secundũ naturã eſt, cõmodu cuiuſq; rei conſequi eũ quem ſequuntur incõmoda. *Concordat Inſt.de contrah.empt.§.ſed & ſi poſt emptio. cuius uerba uide ſ lib.41.cap.2.in prin.*

II. *Regula*: *Onus ad eum pertinet, qui commodũ percepit. quæ regula approbatur l. 35. in fine.ff pro ſocio. cuius uerba uide ſ.lib.41.cap.11.quæſt.2.cauſſa 3.except.5.repl.2. Concordat l.unica.§. pro ſecundo, in fine. C. de caducis toll. cuius uerba uide ſ. lib 32. cap 8.cauſſa 42.except.1.in prin.*

III. *Regula*: *Ex qua perſona quis lucrum capit, eius factum præſtare debet. De qua regula uide ſ.lib. 34.cap.6.reg.4.except.9.*

Communio.

I. *Regula*: *Communio diſcordiæ mater eſt. quæ regula approbatur l.77.§.dulciſſimis, in fine.ff.de leg.2. cuius uerba uide ſ.lib.33.cap.4. de eo quod ſupereſt legato, reg.4.*

II. *Regula*: *Nemo inuitus compellitur ad communionem. quæ regula approbatur l.26. §. ſi centum ff. de condict.indebiti.cuius uerba uide ſ. lib.prox.cap. 6.quæſt.5.reg.1.except.2.*

Confeſsio.

I. *Regula proponitur l.184. ff.de reg.iuris, hiſce uerbis*: Qui tacet, nõ utiq; fatetur: ſed tamẽ uerum eſt, eum non negare. *De hac regula uide plura in libello meo de Litis conteſtatione.*

II. *Regula*: *Nullæ partes iudicis in confitentes ſunt. quæ regula approbatur l. 25 §.fin.ff.ad l.Aquil.cuius uerba uide ſ.lib.7.cap.5.de confeſsis, quæſtion.7. regul.1.*

Conſenſus & diſſenſus.

I. *Regula*: *Nihil conſenſui tam contrariũ, quàm uis atq; metus. quæ regula approbatur l.116.in prin.ff.de reg iuris.cuius uerba uide ſ.lib.37.cap.3. except.16.*

II. *Regula*: *Non uidentur conſentire, qui errant. quæ regula approbatur d.l.116.§.fin.cuius uerba uide ſ.lib.36.cap.3.except.14.repl.1.*

III. *Regula*: *Qui tacet, conſentire uidetur. quæ regula approbatur l.13.§.fin.ff.locati & conducti.cuius uerba uide ſ.lib.40.cap.4.cauſſa 12.except.1.*

IIII. *Regula proponitur l.120. in prin.ff. de reg. iuris, hiſce uerbis*: Aliud eſt uendere, aliud eſt uendenti conſentire.

V. *Regula*: *Naturalis eſt hominum ad diſſentiendum facilitas. quæ regula approbatur l.17.§. principaliter.ff.de receptis arbitris. cuius uerba uide ſ. lib. 9.cap.2.except.14.*

Conſuetudo.

Tolerabilia ſunt, quæ uetus conſuetudo comprobat. quæ regula approbatur l.13. in fine. ff.de pollicitationibus.cuius uerba uide ſ.lib 11. cap.8 quæſt.4. regul.1.

Culpa.

I. *Regula proponitur l.36 ff.de reg iuris, hiſce uerbis*: Culpa eſt, immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti.

II. *Regula proponitur l.50.ff. eod.tit. his uerbis*: Culpa caret qui ſcit, ſed prohibere non poteſt. *Concordat l.109.ff.eod.tit.his uerbis*: Nullum crimen patitur is qui non prohibet, cũ prohibere non poſsit.

III. Regula

III.Regula proponitur l.131.ff.eod.tt. his uerbis: Eius nulla culpa eſt, cui parère neceſſe ſit.

IIII.Regula: Lata culpa dolus eſt. quæ regula approbatur l.29. in prin. ibi: diſſoluta enim. ff. mandati. cuius uerba uide ꝫ. lib.45. cap.4. quæſt.1. except.7. in prin. Concordat l. antepenult. ff. depoſiti. cuius uerba cum alijs concordantibus, ſimul & huius regulæ declaratione uide ꝫ. lib.36. cap.8. except.8. repl.1. dupl.1. tripl.3. Plures huiuſmodi regulas & culpæ ſpecies uide d. repl.1. dupl.3. tripl.2. cum ſequentibus. item lib.39. cap.5. quæſt.1. except.3.

D

Damnare & abſoluere.

I.Regula proponitur l.37. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis: Nemo qui condemnare non poteſt, abſoluere poteſt. *Concordant ea quæ proponuntur ꝫ. lib.8. cap.3. except.11. repl.1.*

II. Regula: Inaudita cauſſa quenquam damnari, æquitatis ratio non patitur. quæ regula approbatur ijſdem uerbis l.1. in prin. ff. de requirẽdis reis. cuius reliqua uerba uide ꝫ. lib.3. cap.6. actu 1. in prin.

III.Regula proponitur l.5. in prin. ff. de pœnis, hiſce uerbis: Satius eſt impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem dãnari.

Dare & datum.

Huius proponitur regula l.127. in prin ff. de reg. iuris, hiſce uerbis: Non uidentur data, quæ eo tempore quo dantur, accipientis non fiũt. *Cõcordant ea quæ proponũtur ꝫ. lib.38. cap.8. reg.11.*

Defendere.

I. Regula: Inuitus nemo rem cogitur defendere. quæ regula approbatur l.198. in prin ff. de reg. iuris. cuius uerba cum concordantibus uide ꝫ. lib.47. cap.2. quæſt.2. except.16.

II. Regula: Aduerſus periculum naturalis ratio permittit ſe defendere. quæ regula approbatur l.4. in prin. ff. ad l. Aquiliam. cuius uerba uide ꝫ. lib.4. cap.4. quæſt.1. except.3.

III.Regula: Vim ui repellere licet. quæ regula approbatur l.45. §. qui cum. ff. eod. tt. cuius uerba uide ꝫ. lib.46. cap.10. quæſt.3. cauſſa 2. except.2.

IIII.Regula: Defendi uxores à uiris, non uiros ab uxoribus, æquum eſt. quæ regula approbatur Inſt. de iniurijs. §. patitur. ibi: contra autem. cuius uerba cum concordantibus uide ꝫ. lib.46. cap.11. reg.9.

V. Regula: Nemo alienæ rei defenſor idoneus uidetur ſine ſatiſdatione. quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur ꝫ. lib.5. cap.6. quæſt.4. except.1. in fine, dupl.3. item lib.6. cap.10. quæſt.2. reg.2. item lib.8. cap.6. quæſt.3. except.4. repl.1.

Deſinere.

Huius loci regula proponitur l.208. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis: Non poteſt uideri deſiiſſe habere, qui nunquam habuit. *Concordat l.94. in prin. ff. de condit. & demonſtrat. his uerbis:* Deſiiſſe non uidetur, quod nec incœpit. *Exemplum huius proponitur d. l.94. in prin. cuius uerba uide ꝫ. lib.34. cap.5. quæſt.3. except.14.*

Dignitas.

Ex conuerſatione æquali contemptus dignitatis naſcitur. quæ regula approbatur l.19. in prin. ff. de officio præſidis. cuius uerba uide ꝫ. lib.2. cap.16. quæſt.3. reg.2.

Diligentia.

Inter inſolentiam iniurioſam, & diligentiam non ambitioſam multũ intereſt quæ regula approbatur l.33. ff. de uſuris. cuius uerba uide ꝫ. lib.12. cap.33. reg.5.

Dolus & decipere.

I.Regula proponitur l.116. §. penult. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis: Non capitur, qui ius publicum ſequitur. *Concordat l.5. C. de in integr. reſtit. minor. cuius uerba uide ꝫ. lib. prox. cap.4. quæſt.4. except.18.*

II. Regula: Nemo uidetur fraudare eos qui ſciunt & conſentiunt. Quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur ꝫ. lib.36. cap.3. except.14.

III. Regula: Dolus eſt, ſi quis nolit perſequi uel ſoluere, quod perſequi uel ſoluere poteſt. quæ regula approbatur l.44. ff. mandati. cuius uerba uide ꝫ. lib.43. cap.13. quæſt.1. cauſſa 7. Huius regulæ exceptio hæc eſt: Niſi ignoret quantum ſoluere uelit. quæ exceptio approbatur l.99. ff. de reg. iuris. hiſce uerbis: Non poteſt improbus uideri, qui ignorat quantum ſoluere debeat.

IIII.Regula: Dolus malus etiam abſentis eſſe poteſt. quæ regula approbatur l.4. §. hoc autem edicto. ff. ui bonor. raptor. cuius uerba uide ꝫ. lib.47. cap.14. quæſt.6. except.1.

V.Regula: Is qui per iniuriam uerberat, dolo facit. quæ regula approbatur d. l.4. §. penult. cuius uerba uide d. cap.14. quæſt.4. except.3.

VI. Regula: Fraudis interpretatio non ex euentu duntaxat, ſed ex conſilio quoq; deſideratur. quæ regula approbatur l.79. ff. de reg. iuris. cuius uerba cũ concordantibus uide ꝫ. lib.5. cap.2. except.9.

VII. Regula: Nemini dolus ſuus debet prodeſſe. quæ regula approbatur l.176. in prin. ff. de regulis iuris, hiſce uerbis: Nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionem facere poteſt. *Concordat l.37. §. fin. ff. mandati. cuius uerba uide ꝫ. lib.36. cap.8. reg.3. except.4. Item concordat l.1. in prin. ff. de dolo malo. cuius uerba uide ꝫ. lib. proxim. cap.3. quæſt.2. Item concordat l.10. §. fin. ff. ſoluto matrimonio. cuius uerba uide ꝫ. lib.15. cap.6. in fine, repl.2.*

VIII. Regula: Dolus alij quàm qui eum admiſit, nocere nõ debet. quæ regula approbatur l.9. ibi: quia dolus. ff. quæ in fraudem creditor. cuius uerba uide ꝫ. lib. prox. cap.14. quæſt.7. reg.4.

IX. Regula: Dolus puniendus, etiamſi ei tantùm qui eum admiſit, damnoſus ſit futurus. quæ regula approbatur l.11. §. fin. ff. de doli mali except. cuius uerba uide ꝫ. lib.48. cap.2. quæſt.2. except.4.

X.Regula proponitur l.49 ff. de reg. iuris, hiſce uerbis: Alterius circumuentio alij non præbet actionem.

XI.Regula ꝓponitur l.159. ff. eod. tt. his uerbis: Nõ

poteſt

poreſt dolo carere, qui imperio magiſtratue non obtemperat. *Plura de dolo malo uide d.cap.2.item ſ.lib.prox.cap.3.*

Domus.

I. *Regula: Domus cuiq; ſua tutiſsimum refugium atq; receptaculum eſt. quæ regula approbatur l.18. ff.de in ius uocando.cuius uerba uide ſ. lib.6. cap.2. quæſt.3.reg.1.*

II. *Regula: Nemo de domo ſua extrahi debet. quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur d.reg.1. except.1.repl.1.*

III. *Regula: Domus conſtat ex ſolo & ſuperficie. quæ regula approbatur l.23. in prin.ibi:utputa cum. ff.de uſucap.cuius uerba uide ſ.lib.23. cap.3. quæſt.3. reg.2.*

IIII. *Regula: Domus pariete medio ædificato in duas diuiſa,pro duab. domibus accipitur. quæ regula approbatur l. 6. §. quod & in ædibus. ff. communia prædiorum.cuius uerba uide ſ.lib.25.cap.2.except.6. repl.1.dupl.1.tripl.1.*

Donatio.

I. *Regula proponitur l.53.ff.de reg.iuris. cuius uerba uide ſ.lib.prox.cap.8.except.26.*

II. *Regula proponitur l.82.ff.eod.tit. cuius uerba uide ſ.cap.prox.in uerbo* Donatio.

Dubia.

I. *Regula proponitur l.96. ff. de reg.iuris, hiſce uerbis:* In ambiguis orationibus maximè ſententia ſpectāda eſt eius qui eas protuliſſet. *Concordat l.28 §.fin.ff.de uerb.ſignif.his uerbis:* Oratio quæ neq; coniunctionē,neq; diſiunctionem habet, ex mente pronūciantis uel diſiuncta uel coniuncta accipitur. *Concordat item l.151.in fine. ff. de reg.iuris.cuius uerba uide ſ. lib.35.cap.2.quæſt.1. except.14. Concordant item ea quæ proponuntur ſ.lib.7.cap.9.reg.5.*

II. *Regula proponitur l.81 ff.de regulis iuris,hiſce uerbis:* Quæ dubitationis tollendæ cauſſa contractib. inſeruntur,ius cōmune nō lædunt. *Plures huiuſmodi regulas uide d.cap.9.*

E

Error.

I. *Regula: Error ius facit. quæ regula approbatur l.2.§.fin.ff.de ſupellectile legata. cuius uerba uide ſ. lib.33.cap.4.de ſupellectile legata,reg.1.except.3.*

II. *Regula: Non uidentur cōſentire,qui errāt.quæ regula approbatur l.116.§. fin. ff. de reg. iuris.cuius uerba cum concordantib.uide ſ.lib.17.cap.3.exc.15.*

III. *Regula: Hi qui neſciunt,ius ſuum eligentes, id quod putant ſibi competere,non amittunt.quæ regula approbatur l.19.§.cæterum ſi quis.ff. de inoff. teſtam.cuius uerba uide ſ.lib.29.cap.13.except.15.*

Expreſſa & non expreſſa.

I. *Regula: Aliud iuris eſt,ſi quid tacitè continetur: aliud,ſi uerbis exprimatur.quæ regula approbatur l.195.ff.de reg.iuris,hiſce uerbis:* Expreſſa nocent, non expreſſa non nocēt. *Exemplū proponitur l.50 ff.de conditionib. & demonſtr.cuius uerba uide ſ. lib.32.cap.5. except.78. Aliud exemplum proponitur l.64. §. illi ſi uolet. ff. de leg.2. cuius uerba uide ſ. lib. 32. cap.7. cauſſa 10.in prin.Huius regulæ exceptio prima hæc eſt: Niſi quis ſeruo ſuo libertatem reliquerit ſub hac conditione, Si meus erit. Hæc enim conditio,quamuis expreſſa non eſſet, tacitè tamen ineſſet.quæ exceptio approbatur l.45. §.fin.ff. de condition.& demonſtr.cuius uerba uide ſ. lib.32. cap.3. except.25. Tertia except. repl.1. dupl 3.tripl.1. Altera exceptio eſt:Niſi ab aliquo legatum ſit ita, Si hæres erit.nam & hæc conditio tacitè ineſt. quæ exceptio approbatur l.22.§.quædam.ff.quando dies legati cedat.cuius uerba cum concordantib.uide ſ. lib. 33.cap.8.reg.1.except.2.repl.4.*

II. *Regula: Sæpe credimus defunctum aliquid uoluiſſe, attamen non rogaſſe. quæ regula approbatur l.5.§.ſi quis rogatus.ibi:ſæpe enim.ff.de donation.inter uir.& uxor.cuius uerba uide ſ.lib.34. cap.2. except.35.repl.2.*

F

Facere & Factum.

I. *Regula: Factum infectum fieri non poteſt. quæ regula approbatur l.31.ff.de reg.iuris.cuius uerba uide ſ.lib.37.cap.3.except.23. Concordat l.12.§.factæ. ff.de captiuis.cuius uerba uide ſ.lib.22.cap.2.except. 6.in prin.*

II. *Regula: Quod quis per alium facit,hoc ipſe feciſſe uidetur. quæ regula approbatur l.1.§.deieciſſe. ff.de ui & ui armata.cuius uerba uide ſ.lib.23.cap.11. quæſt.6.except.3.*

III. *Regula: Quod quis per ſe facere non poteſt, id nec per alium poteſt. quæ regula approbatur l.2.§.1.ff.de adminiſtrat. rerum ad ciuitates pertinentium. cuius uerba uide ſ. lib.12. cap.2. quæſt.2. regul.5.*

IIII. *Regula proponitur l.165.ff.de reg.iuris,hiſce uerbis:* Qui non facit quod facere debet, uidetur facere aduerſus ea quæ non facit: at qui facit quod facere non debet, non uidetur facere id quod facere iuſſus eſt. *Exempla huius regulæ uide ſ.lib.prox.cap.14. quæſt.5.cauſſa 2.*

Fama.

Falſus rumor non ſolet obeſſe. quæ regula approbatur l.ult.ibi:quia tamen falſus.ff. de hæred. inſtitu. cuius uerba uide ſ. lib. 28. cap.21. exception.53.replicat.11.

Fœmina.

I. *Regula: Fœminæ ab omnib. officijs ciuilibus remotæ ſunt. quæ regula approbatur l.2. in prin. ff.de reg.iuris.cuius uerba uide ſ.lib.2.cap.2.quæſt.1. reg. 15.Cōcordāt ea quæ proponūtur ſ.lib.13. cap.4.reg.2.*

II. *Regula: In multis deterior eſt conditio fœminarum quàm maſculorum.quæ regula approbatur l.9. ff.de ſtatu hominum,his uerbis:* In multis noſtri iuris articulis deterior eſt conditio fœminarum,quàm maſculorum.

III. *Regula proponitur l.195.§.fin.in fine.ff.de uerb.ſignif. his uerbis:* Mulier familiæ ſuæ & caput & finis eſt.

Fructus

Fructus & lucrum.

I. Regula proponitur l.71.ff. de reg. iuris, hiſce uerbis: Fructus rei eſt, uel pignori dare licere.

II. Regula proponitur l.56.§.1.ff. de furtis, hiſce uerbis: Species lucri eſt, ex alieno largiri, & beneficij debitorem ſibi adquirere.

III. Regula proponitur l.25. in prin.ff. de uſuris, hiſce uerbis: Omnis fructus nõ iure ſeminis, ſed iure ſoli percipitur. Concordat d.l.25.§. in alieno.ibi:quoniam in. cuius uerba uide ſ. lib.21. cap.1.cauſſa 16.in prin.

IIII. Regula proponitur l.28.in fine.ff. d. tt. his uerbis: Omnes fructus rerum natura hominum gratia comparauit.

V. Regula proponitur l.44.ff.de rei uendicat.his uerbis: Fructus pendentes pars fundi uidentur. Reliquas huius loci regulas uide ſ. lib. 36.cap.10.

Furioſus.

I. Regula: Furioſus nullum negocium contrahere poteſt.quæ regula approbatur l.5.ff.de reg.iuris. cuius uerba uide ſ.lib.36.cap.3.except.1.repl.1.

II. Regula: Furioſi nulla uoluntas eſt.quæ regula approbatur l.40.ff.d.tt.cuius uerba uide ſ. d. cap.3. except.2.

III. Regula: Furioſus abſentis loco eſt.quæ regula approbatur l.164.§.fin.ff. eod.tt. cuius uerba uide ſ. lib.8.cap.6.queſt.2.cauſſa 3.

IIII. Regula: Furioſus ſtatum & dignitatem in qua fuit, retinet. quæ regula approbatur l.20. ff. de ſtatu hominum.cuius uerba uide ſ.cap.1.queſtion.1. cauſſa 14.

G

Genus & Species.

I. Regula proponitur l.89. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis: Semper ſpecialia generalibus inſunt.

II. Regula: Non eſt nouum, ut lex ſpecialiter quibuſdam enumeratis generale ſubijciat uerbum, quo ſpecialia complectatur.quæ regula approbatur l.27. §.cum eo planè.ff.ad l.Aquiliam. cuius uerba uide ſ. lib.46.cap.10.queſt.3.cauſſa 47.

III. Regula: Generi per ſpeciem derogatur. quæ regula approbatur l.80. ff. de reg. iuris. cuius uerba uide ſ.lib.1.cap.7.except.4.

IIII. Regula: Generalis lex uel uoluntas defuncti uel conuentio non pertinet ad ea, de quibus ſpecialiter cautum eſt.quæ regula approbatur l.10.in prin.ff.de manumiſſis teſtamento. cuius uerba uide ſ. lib.19. cap.6.except.11.repl.5.Concordat l. antepenult.ff. de pœnis.cuius uerba uide ſ.lib.4. cap.2. exception.15. replicat.5.

H

Hæreditas.

Huius loci regula proponitur l.180. in prin.ff. de reg.iuris, hiſce uerbis: Omnis hæreditas, quãuis poſtea adeatur, tamen cum tẽpore mortis continuatur. Huius regulæ uſum uide ſ. lib. 32.cap.5.except.34.repl.1.dupl 2.tripl.1.

Honeſtum.

I. Regula proponitur l. 186. ff.de reg.iuris, hiſce uerbis: Non omne quod licet, honeſtum eſt.

II. Regula proponitur l.197.ff. eod. tt. his uerbis: Semper in coniunctionibus non ſolùm quod licet, conſiderandũ eſt, ſed & quod honeſtum eſt. Quidam pro Coniunctionibus legunt Conuentionibus, ſed malè: ſiquidem eadem lex ad uerbum ponitur l.42. in prin.ff. de ritu nuptiarum.quod ineptum eſſet, ſi Conuentionibus eſſet legendum.

I

Imperium.

Par in parem non habet imperium. quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur ſ. lib. 5. cap.2. queſt.1.except.22.

Impoſsibile.

I. Regula: Impoſſibilium nulla obligatio eſt. quæ regula approbatur l. 145. ff. de reg. iuris. cuius uerba cum concordantibus uide ſ. lib.37. cap 3. except.23.

II. Regula: Quæ facta lædunt pietatem, exiſtimationem, uerecundiam noſtram, & generaliter quæ contra bonos mores fiunt: nec facere nos poſſe credendum eſt.quæ regula approbatur l.15.ff. de condit. inſtitut.cuius uerba uide ſ.lib.18.cap.12. except.117. repl.1.dupl.2.

Impubes, uide ſ.in uerbo Pupillus.

Initium.

I. Regula: Uniuſcuiuſq; contractus & initium ſpectandum eſt, & cauſſa.quæ regula approbatur l 8 in prin ff.mandati.cuius uerba uide ſ.lib.5. cap.8. effectu 1.queſt.1 cauſſa 5.Concordat l.58.§. ſi filius familiâs.ff.pro ſocio. cuius uerba uide ſ. lib 41. cap.10. queſt.4.cauſſa 2.except.1.Concordat item l.11 in fine.ff.ad S.C.Macedonianum.cuius uerba uide ſ. lib. 39.cap.3.queſt.1.repl.18.dupl 2.

II. Regula: Origo potius obligationis, quàm titulus actionis conſiderandus. quæ regula approbatur l. 3.in fine.C.ad S.C. Macedonianum. cuius uerba uide ſ.lib.39.cap.3.repl.24.

III Regula: Quod initio uicioſum eſt, tractu temporis conualeſcere non poteſt. quæ regula approbatur l.29.ff.de reg.iuris.cuius uerba uide ſ lib 37 [illegible] 4.repl.7.Concordat l.201.ff. eod.tt. cuius uerba cum concordantibus uide ſ.lib.28.cap.17.repl.8.

IIII. Regula: Quod initio uicioſum nõ eſt, ex pòſt facto nõ uiciatur.quæ regula approbatur l.85.ff. eod. tt.his uerbis: Non eſt nouum, ut quæ ſemel utiliter conſtituta ſunt, durent: licet ille caſus extiterit, à quo initium capere non potuerunt. Planè habet hæc regula plures exceptiones quàm exempla: ut in obligationib. de quo uide ſ. lib.38.cap.5.in prin. In hæredum inſtitutionib. in legatis & fideicommiſſis: ut ſ. in ſuis locis paſſim eſt demonſtratum.

V. Regula ꝑponitur l.1.ff.de origine iuris, hiſce uerbis: Cuiuſq; rei potiſsima pars principiũ eſt.

Intereſſe.

Intereſſe.

Huius loci regulas uide ẽ.*lib*.36.*cap*.8.*reg*.1.

Iudex.

I.*Regula:Pertinet ad officium iudicis, lites demi-nuere.quæ regula approbatur l*.21.*in fine.ff.ſi certum petatur.cuius uerba uide* ẽ. *lib*.42. *cap*.9.*except*.15.*repl*.1.*in prin*.

II.*Regula proponitur l*.129.*ff.de regulis iuris,biſce uerbis*: Factũ à iudice, quod ad officium eius non pertinet,ratum non eſt.*Concordant ea quæ proponuntur* ẽ.*lib*.8.*cap*.1. *quæſt*.3. *except*.11.*Plures de iudice regulas proponuntur* ẽ.*lib*.5. *cap*.2.*quæſt*.2.

Iudicium.

Iudicium redditur in inuitum. quæ regula approbatur l.83. §. *ſi Stichum . ibi: nam ſtipulatio.ff. de uerb.oblig. cuius uerba uide* ẽ.*lib*. 36.*cap*.8.*reg*.11.

Ius ciuile.

I.*Regula:Ius ciuile uigilantibus ſcriptum eſt. quæ regula approbatur l*.24.§.*fin.ff.quæ in fraudem creditor.cuius uerba uide* ẽ .*lib* . *prox. cap*.14. *quæſt*.5. *except*.3.*repl*.4.

II. *Regula: Iura naturalia & ſanguinis nullo iure ciuili dirimi poſſunt.quæ regula approbatur l*.8.*ff.de reg.iuris.de qua re uide* ẽ.*lib*.1.*cap*.7.*except*.27.*repl*.3.*item d.cap*.7.*except*.3.

III.*Regula proponitur l*.202.*ff.eod.tt.bis uerbis*: Omnis definitio in iure ciuili periculoſa eſt: rarum eſt enim, ut non ſubuerti poſsit. *Plura de hac regula uide* ẽ.*eod.cap in prin*.

IIII. *Regula:Non fit excuſatio aduerſus præcepta legem ei,qui dum leges inuocat , contra eas committit.quæ regula approbatur l*.37.§.*fin.ff. de minor*.25.*annis.cuius uerba uide* ẽ.*lib*.4.*cap*.7.*quæſt*.2. *exc: gener*.4. *Plures huiuſmodi regulas uide* ẽ.*lib*.1.

L

Lædere alium.

I.*Regula proponitur l*.74. *ff. de reg.iuris,biſce uerbis*: Nõ debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

II. *Regula proponitur l*.75 . *ff.eod.tt. bis uerbis*: Nemo poteſt mutare conſilium ſuum in alterius iniuriam.

III.*Regula proponitur l*.197.*in prin.ff.eod.tt.bis uerbis*: Factum cuiq; ſuum,non aduerſario ſuo nocere debet.

IIII.*Regula proponitur l*.206.*ff.eod.tt.bis uerbis*: Iure naturæ æquum eſt,neminẽ cum alterius detrimẽto & iniuria fieri locupletiorẽ. *Concordat iiſdem uerbis l*.14.*ff. de condict. indebiti*.

V. *Regula proponitur l*.38. *ff. de negocijs geſtis, biſce uerbis*: Naturalis ſimul & ciuilis ratio ſuadet, alienam conditionem meliorem, etiam ignorantis & inuiti,nos facere poſſe: deteriorem non poſſe.

VI.*Regula proponitur l*.6.*in fine.ff.de iure dotiũ, bis uerbis*: Bono & æquo non conuenit, aut lucrari aliquem cum damno alterius, aut damnum ſentire per alterius lucrum.

VII.*Regula:Nemo alterius facto debet prægrauari.quæ regula approbatur l*.42.*ff de hæredib. inſtit.cuius uerba uide* ẽ.*lib*.34.*cap*.5.*quæſt*.1.*except*.5.*repl*.1.*dupl*.2.*tripl*.1.

VIII.*Regula proponitur l*.2.§. *nullum.ff. de decurionib . bis uerbis*: Nullum patris delictum innocenti filio pœna eſt.

Leges.

I. *Regula:Simplicitas legibus amica.quæ regula approbatur inſt.de legitima adgnator. ſucceſſ*. §. *ceterum.ibi:& hæc quidem. cuius uerba uide* ẽ. *lib*.29.*cap*.6.*reg*.1.*except*.3. *repl*.2. *De reliquis huiuſmodi regulis uide* ẽ.*in uerbo Ius ciuile. item* ẽ.*lib*.1.

Libertas.

I.*Regula proponitur l*.106.*ff.de reg.iuris,biſce uerbis*:Libertas inæſtimabilis res eſt. *Concordat l*.176.*in fine.ff.eod.tt.bis uerbis*: Infinita æſtimatio eſt libertatis & neceſsitudinis.

II.*Regula proponitur l*.164.*ff.eod.tt. bis uerbis*: Libertas omnibus rebus fauorabilior eſt.

III. *Regula : Liberum corpus non recipit æſtimationem . quæ regula approbatur l*.3. *ff. ſi quadrupes pauperiem.cuius uerba uide* ẽ.*lib* 47.*cap*.1. *quæſt*.2. *except*.8.*Cõcordat l*.7.*in fine.ff.de his qui deiecerint. cuius uerba uide* ẽ.*lib*.46.*cap*.12.*quæſt*.3.*reg*.10.

Litis conteſtatio.

Huius loci regula proponitur l.86.*cum lege ſequẽte.ff.de reg.iuris,biſce uerbis*: Non ſolet deterior conditio fieri eorũ qui litẽ conteſtati ſunt, quàm ſi non eſſent: ſed plerunq; melior. Nemo enim perſequendo deteriorẽ cauſſam,ſed meliorem facit. *Concordat l*.29.*ff.de nouationib.cuius uerba uide* ẽ.*lib*.48.*cap*.14. *quæſt*.4.*reg*.6.

Locuples.

I. *Regula proponitur l*.126. *ff . de reg. iuris,biſce uerbis*: Qui rem alienam defendit,nunquã locuples habetur.

II. *Regula proponitur l*.63.*in prin.ibi : eſſe autẽ. ff.ad l.Falcidiam,bis uerbis*: Præpoſterũ eſt,antè nos locupletes dici,quàm adquiſierimus.

III.*Regula proponitur l*.168.§.1. *ff.de reg. iuris, biſce uerbis*: Locupletior non eſt factus, qui liberum adquiſiuerit.

Lucrum.

Huius loci regula proponitur l.56.§.1.*ff de furtis, biſce uerbis*: Species lucri eſt, ex alieno largiri, & beneficij debitorem ſibi adquirere.

M

Magiſtratus.

I.*Regula proponitur l*.15.*ff.ſi ſeruitus uindicetur, bis uerbis*:Quod alium facientem prohibere ex officio neceſſe habuit,id ipſe committere non debuit.

II. *Regula proponitur l*.70 *ff.de reg. iuris, biſce uerbis*: Nemo poteſt gladij poteſtatẽ ſibi datam,uel cuiuſuis alterius coercitionis ad aliũ transferre. *Plura de hac re uide* ẽ.*lib*.2.*cap*.4.*quæſt*.2.*except*.2.*repl*.9.*item quæſt*.3.*reg*.3.

III. *Regula proponitur l.136.in prin.ff.d.tt.his uerbis:* Non eſt ſingulis concedendū,quod per magiſtratū publicè poſsit fieri: ne occaſio ſit maioris tumultus faciendi. *Huius exemplum uide ī.eod.cap.in prin.except.1 & 2. Plures huius loci regulas uide ī.lib.2.*

Malaficia.

I.*Regula proponitur l.70.§. id quod uulgo.ff. de fideiuſſorib.his uerbis:* Pœnas ob maleficia ſolui,magna ratio ſuadet. *Concordat l.51.§.quod ſi quis.ff.ad l.Aquil.his uerbis:* Impunita eſſe maleficia non oportet. *Itē concordat l.18.in prin. ff.de iniurijs, hiſce uerbis:* Peccata nocentium nota eſſe & oportet,& expedit.

II.*Regula proponitur l.53.in prin.ff.de furtis,hiſce uerbis:* Maleficia uoluntas & propoſitū delinquentis diſtinguunt. *Concordant ea quæ proponuntur ī.lib.3.cap.1.except.2.*

III. *Regula:In maleficijs uoluntas ſpectatur, non exitus.quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur d.cap.2.except.9.*

Matrimonium,*uide ſ.uerbum Nuptiæ.*

Mulier *uide ī.in uerbo Fœmina.*

N

Nolle *uide ſ. in uerbo Velle.*

Nuptiæ,& procreatio liberorum.

I.*Regula proponitur l.30.ff.de reg.iuris, hiſce uerbis:* Nuptias non concubitus,ſed cōſenſus facit. *Concordant ea quæ proponuntur ī .lib. 14. cap.4.except.6.repl.4.*

II. *Regula proponitur l.120. §.fin. in fine.ff. de uerb .ſignif. his uerbis:* Idcirco filios filiasúe concipimus atq; edimus, ut ex prole eorū earumúe diuturnitatis nobis memoriam in æuum relinquamus.

O

Obligatio.

Nemo ideo obligatur, quia recepturus eſt ab alio quod præſtitit. Hæc regula approbatur l.130. ff.de reg.iuris. cuius uerba cum alijs ad eam pertinentibus uide ī.lib.36.cap.6.reg.4.except.10.

Occaſio.

I.*Regula proponitur l.118.in prin.ff.de reg. iuris, hiſce uerbis:* Capienda occaſio eſt,quæ præbet benignius reſponſum. *Concordat l.46.ff. de action.& obligat.cuius uerba uide ī.lib.7.cap.9. reg.16.*

II.*Regula proponitur l.1.C.quādo liceat unicuiq; ſine iudice, his uerbis:* Melius eſt occurrere in tempore, quàm poſt exitum uindicare. *Similis regula proponitur l.3 ff.de compenſationib.his uerbis:* Intereſt noſtra potius non ſoluere, quàm ſolutum repetere.

Officium.

Nemini officium ſuum debet eſſe damnoſum. quæ regula approbatur l. 63.§.quod uerò ad.ibi:multo tamen æquius. ff.de furtis. cuius uerba uide ī. lib.43. cap.14 quæſt.1.cauſſa 1.

Onus *uide ī.in uerbo Commodum.*

P

Pars *uide infrà in uerbo Totum.*

Partus *uide ī.cap.prox.in uerbo Partus.*

Peculium *uide ī.cap.prox.in uerbo Peculiū.*

Pœna.

Quod à quoquam pœnæ nomine exactum eſt, id eidem reſtituere nemo cogitur.quæ regula approbatur iiſdem uerbis l.46.ff.de reg. iuris. de qua re uide ī.lib.prox.cap.1.except.16.itē lib.40.cap.12. quæſt. 4.reg.6.except.1.

Plus *uide ſ.in uerbo Totum.*

Poſthumus.

Huius regula proponitur l.7.ff. de ſtatu hominū, his uerbis: Qui in utero eſt,perinde ac ſi in rebus humanis eſſet, cuſtoditur, quoties de cōmodis ipſius partus quæritur: quanquam alij, antequam naſcatur, nequaquā proſit. *Concordat l.26.ff.eod.tt.his uerbis:* Qui in utero ſunt,in toto,&c.

Prædo.

De hoc regula proponitur l.161.in prin.ff.de reg. iuris,hiſce uerbis: Nemo prædo eſt, qui precium numerauit.

Præſumptio.

Præſumptio transfert onus probandi in aduerſarium.quæ regula approbatur l.24.§ ſed etſi ita,in fine.ff.de fideicom.libertatib.cuius uerba uide ī.lib.19. cap.7.except.45.

Publica utilitas.

I.*Regula proponitur l.3.C.de primipilo,his uerbis:* Vtilitas publica præferenda eſt priuatorum contractibus.

II.*Regula proponitur l.unica. C.de ſententijs præfectorum prætorio,his uerbis:* Publicè nō prodeſt, ſingulis legum adminicula denegari.

Pupillus.

I. *Regula: Impuberes ab omnib.officijs ciuilibus debent abſtinere.quæ regula approbatur iiſdem uerbis l.2. in fine. ff. de reg. iuris. de qua re uide ī.quoq; lib.19.cap.4.quæſt.1.reg.3.*

II.*Regula:Pupillus omnia negocia tutore authore agere poteſt.quæ regula approbatur iiſdem uerbis l.5.in fine.ff.d.tt.*

III.*Regula proponitur l.110.§.pupillus.ff.eod.tt. his uerbis:*Pupillus pati poſſe nō intelligitur.

IIII.*Regula:Pupillus proximus pubertati doli capax cenſetur.quæ regula approbatur l.111.in prin.ff. d.tt.cuius uerba uide ī.lib.3.cap.2.except.5.repl.1.*

V.*Regula:Pupillus ſine tutoris autoritate nec uelle,nec nolle creditur.quæ regula approbatur l.149.ff. d.tt.cuius uerba uide ī.lib.36.cap.3.except.1.*

VI. *Regula: Pupillo dolus tutoris non nocet. de qua re uide ī.lib.17.cap.1. quæſtion.8. regul.5. exception.2.*

R

Renunciare.

Omnes licentiam habent iis quæ pro ſe introducta ſunt,renunciare.quæ regula approbatur l. 41. ff. de minor.25.annis,hiſce uerbis: Vnicuiq; licet con

temnere

temnere hæc, quæ pro ſe introducta ſunt. Concordat l.46.in fine.ff.de pactis. cuius uerba uide ſ. lib.31.cap.12.except.18. Item concordat l. 29. ibi: cum alia.C.de pactis.cuius uerba uide ſ.lib.37.cap.3. except.17.repl.1.item concordat l.39.C.de epiſcopis & clericis.cuius uerba uide ſ.lib.5.cap.2. quæſt.1. in fine,repl.14. Concordat item Nouell.c.136.§. ſancimus igitur. ibi: propterea quod. cuius uerba uide ſ. lib.45.cap.3.quæſt.6.reg.2.except.2.Concordant itẽ ea quæ proponuntur ſ.lib.37.cap.3.except.17.repl.1. Huius regulæ exceptiones tot & tales ſunt, quot & quales enumerauimus d.cap.3.

Reus.

Rei partes fauorabiliores ſunt, quàm actoris. de qua regula cum alijs ſimilibus uide ſ. lib.5. cap. ult. in prin.

S

Seruitus & Seruus.

I. Regula proponitur l.209.ff.de reg.iuris, hiſce uerbis: Seruitutem mortalitati ferè comparamus. Concordat l.57.§. fin.ff.de condit. & demonſtrat. his uerbis: Seruitus morti adſimilatur.

II.Regula:Seruus non in omnibus domino parẽre debet. quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur ſ.lib.3.cap.2.except.4.repl.1.

III.Regula proponitur l 4.ff. de reg.iuris, hiſce uerbis: Velle non creditur, qui obſequitur imperio patris uel domini.

IIII. Regula:Serui iure ciuili pro nullis habentur:ſecus iure naturali. quæ regula approbatur l.32. ff.de reg.iuris.cuius uerba uide ſ. lib. 36. cap.3. except.3.repl.2.

V. Regula: Cum ſeruis nulla actio eſt.quæ regula approbatur l.107.ff.d.tit.de qua re uide ſ lib.36. cap. 6.reg 1.

VI. Regula: In ſeruilem perſonam non cadit obligatio.de qua re uide d.except.3.

VII.Regula proponitur l.215.ff.de reg. iuris, hiſce uerbis: In omnib.officijs,quæ fieri per liberas perſonas leges deſiderant,ſeruus interuenire non poteſt.

VIII. Regula:Per ſeruos melior conditio domini, non deterior fieri poteſt. quæ regula approbatur l. 175.ff. de reg.iuris. cuius uerba uide ſ. lib.19. cap.1. quæſt.1.reg.4.

IX. Regula proponitur l.118 ff. d.tit. his uerbis: Quod quis dum ſeruus eſſet egit,proficere libero facto non poteſt.

X. Regula: Seruus manumiſſus ex ſeruitutis actu non tenetur.quæ regula approbatur,ſimul & diſtinguitur per ea quæ proponuntur ſ. lib. 39. cap. 10. quæſt.13.reg.9.

XI. Regula:Seruus reipub.cauſſa abeſſe non poteſt.quæ regula approbatur iiſdem uerbis l.ult.ff de reg.iuris.de qua re dictum ſ.lib.prox.cap.5.quæſt.3. cauſſa 1.except.8.

Soloere.

Plus eſt ſtatim aliquid ſoluere,minus eſt poſt moram ſoluere.quæ regula approbatur Inſt. de fideiuſſorib.§.non ſolùm autem.cuius uerba uide ſ. lib.45. cap.1.quæſt.2.except.30.repl.1.

Solum.

Huius loci regula proponitur l. 49. in prin.ff. de rei uendicat. his uerbis: Celſus. Solum eſſe partem ędium exiſtimo,nec alioquin ſubiacere, uti mare nauibus. Concordat l.23. in prin.ibi:utputa cum ff.de uſucap.cuius uerba uide ſ. lib.23.cap.3.quæſt.3.reg.2.

Species,uide ſ.Genus.

Stultus.

I.Regula:Non debent melioris conditionis eſſe ſtulti,quàm periti. quæ regula approbatur l.4.§.fin.ff. quod ui aut clàm. cuius uerba uide ſ. lib.23. cap.12. quæſt.3.except.gener.2.repl.6.

II.Regula:Non ſtultis ſubuenitur, ſed errantibus. quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur ſ. lib.48.cap 3.quæſt.1.except.2.

Succeſſor.

I. Regula: Succeſſor non plus iuris habet,quàm eius auctor habuit. quæ regula approbatur l. 135. §. fin. ff. de reg. iuris, hiſce uerbis: Non debeo melioris conditionis eſſe, quàm auctor meus,à quo ius in me tranſit.Concordat l.120. §.fin.ff. eod.tit. his uerbis: Abſurdum eſt, plus iuris habere eum cui legatus ſit fundus, quàm hæredem aut ipſum teſtatorem,ſi uiueret. Concordat item l.54. ff. eod.tit. cuius uerba cum alijs concordantibus uide ſ. lib. 21. cap.3.quæſt. ult.reg.1.Sed & concordat l.185.ff.eod.tit. cuius uerba uide ſ.lib.37.cap.7.except.1.

II.Regula:Succeſſor non minus iuris habet,quàm auctor. quæ regula approbatur l.137. in prin.ff. de reg.iuris,hiſce uerbis: Qui in ius dominiũue alterius ſuccedit,iure eius uti debet. Concordat l.198.§.cum quis.ff.eod.tit.cuius uerba uide ſ. lib.18.cap.1.quæſt.6.reg.1. Concordant item ea quæ proponuntur ſ.lib.41.cap.1.quæſt.4 reg.4.

Surrogatum.

Surrogatum recipit naturam eius cui ſurrogatum eſt.quæ regula approbatur l.28.§.1.ibi:nam quod in. ff. de iureiurando. cuius uerba uide ſ. lib.7. cap.7. quæſt.1.except.21.repl.5 & 6.

Suùm.

I.Regula proponitur l.1.§.ijdem.ff.de aqua & aquæ pluuiæ, his uerbis: Prodeſſe ſibi unumquenq;,dum alij non noceat non prohibetur, neque eo nomine tenetur. Concordant ea quæ proponuntur ſ.lib.21. cap.12. quæſtion. 1.exception.12.item lib.27.cap.7.quæſt.2.exception. gener.5.

II. Regula:Nemo ſibi ipſi legẽ dicere poteſt, à qua recedere non poſſit. quæ regula approbatur l. 22. in prin ff.de leg.2.his uerbis: Nemo ſibi eam legẽ

poteſt dicera, nt ab es ai recedere non liceat. *Concordat l.7.§. uxori. ibi: quia uenditor. ff.de donation. inter uir. & uxor. cuius uerba uide alibi. Plures huius loci regulas uide ē. lib. 16. cap.13.*

T

Tacens uide ē. in uerbo Confeßio, reg.1.in uerbo Conſenſus, reg.3. & in uerbo Expreſſa.

Totum & Plus.

I. Regula proponitur l.113.ff.de reg.iuris, hiſce uerbis: In toto & pars continatur. *Concordat l. 110.in prin.ff.eod.tt.his uerbis:* In eo quod plus eſt, ſemper ineſt & minus.

II. Regula: *Quod iuris in toto, idem & in parte. quæ regula approbatur l. 30. §. diligenter. ff. ad l. Falcidiam. cuius uerba uide ā. lib.32. cap.9. cauſſa 31.*

III. Regula: *Toto alienato, perinde eſt ac ſi ſingulæ partes ſint alienatæ. quæ regula approbatur exemplo l.77.in prin.ff. de leg.3. his uerbis:* Si chorus aut familia legatur, perinda eſt quaſi ſinguli homines legati ſint.

IIII. Regula: *Nihil intereſt, de uniuerſo quæratur, an de parte. quæ regula approbatur l.81.in fine ff. de adq.hered.cuius uerba uide ē.lib.28. cap.11. except. 162.repl.3.*

V. *Regula proponitur l.190.ff. de reg.iuris, hiſce uerbis:* Cuius affectus omnibus prodeſt, eius & partes ad omnes pertinent.

VI. *Regula proponitur l.21.ff.eod.tt.his uerbis:* Non dabet cui quod plus eſt licet, quod minus eſt non licara. *Concordat l.7.§.fin. ibi: eſt enim.ff.de interdictis & relegatis.cuius uerba uide ē.lib.3.cap.3.queſt.4.reg.ult.*

VII. Regula: *Non debet cui quod minus eſt non licet, quod maius eſt licere. quæ regula approbatur d. uerſ. eſt enim.*

VIII. *Regula proponitur l.120.§.1.ff.de reg. iuris, hiſce uerbis:* Refertur ad uniuerſos, quod publicè fit per maioram partem.

IX. *Regula proponitur l.11.ff.arbor.furtim cæſarum, his uerbis:* Si gamina arbor ſit, & ſupra terram iunctura eius emineat: una arbor uidetur aſſe. Sad ſi id cui iungeretur, non extet: totidem arbores ſunt, quot ſpecies earum ſupra terram ſunt.

V

Velle & uoluntas.

I. Regula proponitur l.3.ff.de reg iuris, hiſce uerbis: Eius eſt non ualle, qui poteſt & nelle. *Huius exemplum proponitur l.334. in fine. ff. eod.tt.his uerbis:* Quod quis ſi uelit, habere non poteſt, id repudiare non potaſt. *Aliud exemplum proponitur l.102.in fine.ff.eod.tt.his uerbis:* Eius eſt actionem denegare, qui poſſit & dare. *Aliud exemplum proponitur l.37. ff.eod.tt. cuius uerba uide ē, in uerbo* Damnare, *regul.1.*

II. *Regula proponitur l.4.ff.eod.tt. his uerbis:* Velle non craditur, qui obſequitur imperio patris ual domini.

III. Regula: *Pupillus nec uelle nec nolle creditur. quæ regula approbatur l.149.ff.d.tt.cuius uerba uide ē.lib.36.cap.3.except.3.*

IIII. Regula: *Furioſi uel eius cui bonis interdictum ſit, nulla uoluntas eſt. quæ regula approbatur iiſdem uerbis l.40.ff.d.tt.de quare uide item d.cap. 3.except.2.*

V. Regula: *Ambulatoria eſt uoluntas hominis uſq; ad extremum uitæ ſpiritum. quæ regula approbatur l.4.ff.de adimendis legatis, hiſce uerbis:* Ambulatoria aſt uoluntas dafuncti uſq; ad uitæ ſupramum exitum.

Varba & Vocabula.

I. Regula proponitur l.4.ff.de præſcriptis uerbis, his uerbis: Natura rarum inductum eſt, ut plura ſint nagocia, quàm uocabula.

II. Regula: *Verba ſignificandarum rerum gratia reperta ſunt. quæ regula approbatur inſt.de legatis.§.ſiquidem, his uerbis:* Nomina ſignificandorum hominum gratia reperta ſunt: qui ſi alio quolibet modo intalligantur, nihil intereſt.

III. Regula: *Semper ſexus maſculinus fœmininum ſexum continet. quæ regula approbatur per ea quæ propoſita ſunt ā. cap. proxim. in uerbo Quis.*

IIII. Regula: *Exemplo turpiſsimum eſt, fœminino uocabulo etiam maſculos contineri. quæ regula approbatur l.46 in prin ff.de leg.2.cuius uerba uide ē. lib.33.cap.1.queſt.3.reg.9.*

Varitas.

I. Regula: *Plus ualet quod in ueritate actum eſt, quàm quod eſt in opinione. quæ regula approbatur Inſt.de legatis.§. ſi quis rem ſuam. cuius uerba uide alibi.*

II. Regula: *Plus ualet quod in ueritate actum eſt, quàm quod ſimulatè conceptum eſt, uel ſcriptum. quæ regula approbatur per ea quæ proponuntur ē.lib.7. cap.3.queſt.5.except.13.*

III. Regula: *Veritas rerum erroribus geſtorum non uitiatur. quæ regula approbatur iiſdem uerbis l.6.§.ueritas.ff. de officio præſidis.*

Vis.

I. Regula: *Vi factum quid ſit, definitur l.73.§. ui factum. ff. de regul. iuris. cuius uerba cum concordantibus uide ē. lib. 23. cap. 12. queſtion. 3. in princip.*

II. Regula: *Vis conſenſui contraria eſt. quæ regula approbatur l.116.in prin.ff.eod.tt.cuius uerba uide ē. lib.37.cap.3.except.16.*

III. Regula:

III. *Regula: Non uidetur uim facere, qui iure ſuo utitur, & ordinaria actione experitur. quæ regula iiſdem uerbis approbatur l. 197. §. 1. ff. d. tt.*

Vocabula, *uide* ſ. *Verba.*

Voluntas, *uide* ſ. *Velle.*

Vtile.

I. *Regula: Vtile per inutile uiciari non debet. quæ regula approbatur l. 1. §. ſed etſi mihi, in fine. ff. de uerb. obligation. cuius uerba uide* ſ. *lib. 38. cap. 4. exception. 23. replicat. 6. Concordat l. 2. ff. de umere actuq; priuato. cuius uerba uide* ſ. *lib. 25. cap. 8. except. 7. repl. 4.*

II. *Regula: Prodeſſe ſibi unumquenq;, dum non noceat alteri, licet. de qua re uide* ſ. *in uerbo Suum, regul. 1.*

III. *Regula: De utilitate uide* ſ. *in uerbo Publica utilitas.*

Vulgò quæſitus.

Vulgò quæſitus matris conditionem ſequitur, non patris. quæ regula approbatur l. 19. ff de ſtatu hominum, his uerbis: Cum legitimæ nuptiæ factæ ſunt, patrem liberi ſequuntur: uulgò quæſitus matrem ſequitur. *Concordat l. 24. ff. eod. tt. his uerbis:* Lex naturæ eſt, ut qui naſcitur ſine legitimo matrimonio, matrem ſequatur, niſi lex ſpecialis aliud inducat. *Hæc de regulis iuris: ſed & plures huiuſmodi regulas uide* ſ. *lib. 2. cap. 4. cum tribus capitibus ſequentibus. lib. 7. cap. 9. lib. 26. cap. 13. lib. 33. cap. 10. lib. 38. cap. 9. Sed & in alijs locis, puta de hæreditatibus, de obligationibus, de actionibus, &c. uide eiuſdem loci regulas ſpeciales.*

LIBRI QVINQVAGESIMI FINIS.

INDEX LEGVM QVAE IN HAC
SEPTIMA DIGESTORVM PARTE
continentur.

LIBRI TERTII PANDECTARVM.

De calumniatoribus.
Tit. VI.

L.I.in prin.lib.49.cap.12.quæſt.1.cauſſa 1.item quæſt.4.item quæſt.5.reg.1

§ 1.d.quæſt.1.except.gener.1

ibi: Maximè cum.d.cap.12.quæſt.6.reg.2

§ Qui accepit.d.quæſt.1.except.5

ibi: Sed & conſtitutio.d.quæſt.6.reg.3,

§ Et tractari.d.quæſt.1.except.2

§ fin.d.quæſt.1.except.4.repl.4

L.II.d.cap.12.quæſt.1.cauſſa 3 & 4

ibi: Nec refert.d.quæſt.1.except.4.repl.2

L.III.in prin.d.quæſt.1.cauſſa 5.item d.exception.4.repl.1

ibi: Si igitur.d.quæſt.1.except.6

§ Hoc edicto.d.quæſt.1.cauſſa 2

§ Illud erit.lib.49.cap.12.quæſt.2.except.1

L.IIII. d. quæſt.2.except.4. item lib.36. cap.5.reg.7.except.7

L.V.in prin.d.cap.12.quæſt.3.reg.1

§ Sed etiam præter.d.cap.12.quæſt.2. except.7. item quæſt.6.reg.1

ibi: Nam ſi & dantis. lib. 49. cap. 11. quæſtion. 1. except.1

§ fin.d.cap.12. quæſt. 1. except.8. item quæſt.5.reg.1. except.1.repl.1

L.VI.d.quæſt.5.reg.2

L.VII.in prin.lib.49.cap.32.quæſt.2.except.2

§ Si ut filiofamil.d.quæſt.2.except.3

§ Item ſi filiusfam.d.cap.12.quæſt.3.reg.2

§ Etſi alius.d.except.2

§ fin.d.cap.12.quæſt.2.cauſſa 6

L.VIII.d.quæſt.1.in prin.

L.IX.lib.3.cap.8.quæſt.1.reg.4. item cap.9.quæſt.1.except.10

LIBRI QVARTI PANDECTARVM.

De in integrum reſtitutionibus.
Tit. I.

L.I.lib.49.cap.1.in prin.

L.II.ibidem.item lib.37.cap.3.except.15.item lib.48.cap.2.quæſt.3.in prin.item cap.23.quæſt.1.except.1.in prin.

L.III.d.cap.1.quæſt.6.reg.1

L.IIII.d.cap.1.quæſt.1.exc.3.item lib.7.cap.8.quæſt.1.reg.3.in prin.

L.V.d.cap.1.quæſt.6.reg.4

L.VI.d.cap.1.quæſt.2.reg.1

ibi: Proinde etſi minor, cum ſequentib.lib.49.cap.4.quæſt.5.except.2

L.VII.lib.1.cap.6.reg.2.item cap.7.except.5.item lib.49.cap.5.quæſt.3.cauſſa 22

ibi: Itaq; ſi citatus.lib.8.cap.7.quæſt.2.exception.27.repl.3. item lib.38. cap.6. exception.8. replicat.3. duplicat.1

§ Nec intra.lib.49.cap.3.quæſt.10. reg.2. item cap.5.quæſt.3.cauſſa 22

L.VII.lib.49.cap.4.quæſt.4.except.gener.20. item cap.5.quæſt.3.cauſſa 1.except.3

ibi: Cognita ſcilicet.d.cap.4.quæſt.13.reg.2

Quod metus cauſſa geſtum erit.
Tit. II.

L.I.lib.49.cap.2.in prin.item quæſt.3.in prin.

L.II.d.quæſt.3.in prin.

L.III.in prin.d.quæſt.3.in prin.

§ Sed uim.d.quæſt.3.except.14

§ fin.cum lege ſequente.d.quæſt.3.except.8

L.V.d.except.5

L.VI.d.quæſt.3.except.1

L.VII.in prin.d.quæſt.3.except.6

§ Proinde ſi quis.d.except.3

§ Proinde ſi quis.d.quæſt.3.except.8

L. VIII. in prin.d.except.8. item quæſtion.9. exception.10

§ Si is accipiat.d.quæſt.3.except.5

§ Quod ſi dederit.ibidem

§ fin.d.quæſt.3.except.12

L.IX.in prin.d.quæſt.3.except.4

§ Deniq; tractat.d.quæſt.3. cauſſa 11.item lib.23. cap.31.quæſt.4.cauſſa 7.except.1

§ Idem ait. d. quæſt.3. cauſſa 9. item quæſt.9. exception.6

§ Sed & ſi per uim.d.quæſt.3.cauſſa 10

§ Animaduertendum. d. quæſt.3. except.13. & exception.16

§ Sed licet.d.quæſt.3.except.17

§ Idem Pomponius. lib. 49. cap. 2. quæſtion.3. cauſſa 7

§ Sed quod Prætor.d.quæſt.3.except.22.item quæſt.9.except.4

§ Volenti.d.quæſt.9.except.2 & 3

§ Item Iulianus.lib.49.cap.2.quæſt.6.reg.2

§ Licet etiam.d.cap.2.quæſt.3. except.2.itē quæſt.9.except.2.repl.1

§ Ex hoc.d.quæſt.6.reg.1 & reg.2

ibi: Vſq; adeo.d.quæſt.6.reg.4

§ Cum

§ Cum autem.lib 49.cap.2.quæſt.5.reg.5
L.X.in prin.d.quæſt.5.reg.4
§ Si metu.d.cap.2.quæſt.6.reg.1
L.XI.d.reg.4.except.1
L.XII.in prin.d.quæſt.6 reg 3
§ Quæri lib.49.cap.2.quæſt.3.except.20
§ fin d.quæſt.3.except.18.item quæſt.9.except.7. itē lib.48.cap.23.cauſa 35
L.XIII.d.cauſa 35
L.XIIII in prin.lib.49.cap.2 quæſt.3.except.21
§ Si quis non.d.cap.2.quæſt.6.reg.4
ibi:Quadruplabitur.d.quæſt.6.reg.6
ibi:Poſt annum.lib.49.cap.2.quæſt.1.except.24.item quæſt.4.reg.1.item quæſt.7.except.2.in prin.& repl.1.item quæſt.9.except.5
§ In hac actione.d.quæſt.3.except.16.item quæſt.5.reg.2
ibi:Quia non ſtatim d.cap.2. quæſtione 6. regula 4. except.1
§ Hæc autem.d.except.1.item d.cap.2.quæſt.2
§ Aliquando tamen.d.cap.2.quæſt.3.except.29
§ Vnde quidam.d.cap.2.quæſt.5.reg.2
§ Pedius.d.quæſt.5.reg.1.& 2
§ Labeo.d.cap.2.quæſt.6.reg.1
§ Quadruplatur.d.quæſt.6.reg.6
§ Si quis per.d.reg.1
§ Sed etſi quis.lib 37.cap.3.except.16.repl.3
§ Labeo autem.ibidem
§ Quatenus.d.quæſt.6.reg.5
§ Quod ſi homo.lib.49.cap.2.quæſt.3.except. 27. repl.1
§ Ergo etſi in fuga.d.except.27.repl.2
§ Sed etſi non.d.repl.2.dupl.1. tripl.3. item repl.3
§ Quidam intulit.lib.46.cap.3.quæſt.2.cauſa 2.item except.gener.16.item lib.49.capite 2.quæſt.9. except.9
§ Eum qui.d.cap.2.quæſt.3.except.25.item d.quæſt. 9 except.1
§ Iulianus.d.cap.2.quæſt.6.reg.6
§ fin.cum lege ſequente.d.except.25.repl.1
L.XVI.in prin.d.repl.1
§ 1.d.except.25.repl.2.item quæſt.5.reg.6. itē quæſt. 9.except.13
§ Hæc actio.d.cap.2.quæſt.4.item quæſt.5.reg.3.except.1
L.XVII.d.quæſt.5.reg.2.except.3.item d. exceptione 1.repl.2
L.XVIII.d.cap.2.quæſt.3.except.27.repl.5
L.XIX.d.cap.2.quæſt.7.except.2
L.XX.d.cap.2 quæſt.5.reg.3.except.1.repl.2. item except.2
L.XXI.in prin.d.cap.2.quæſt.3.except.11
§ Quod metus.d.cap.2.quæſt.7.except.2
§ Qui poſſeſſionem.d.cap.2.quæſt.6.reg.3.except.1. item reg.6
§ Si dos d.cap.2 quæſt.3.cauſa 3
§ Si metu d.quæſt.3.cauſa 4
§ Si metu.d quæſt.3.cauſa 5
§ fin.d.quæſt.3.cauſa 6.item excep. gener. 14.repl. 3.item quæſt.9.except.3
L.XXII.d.quæſt.3.cauſa 14
L.XXIII.in prin.lib.49.cap.2.quæſt.8
§ Si iuſto.d.cap.2.quæſt.3.cauſa 2
§ Si fœnerator.d.quæſt.3.cauſa 8.22 & 14
§ Si quis quod.d.quæſtione 3.except.14.repl.1.item except.18

De dolo malo.

Tit.III.

L.I.in prin.lib.49.cap.3.quæſt.2
§.1.d cap.3.in prin.
ibi:Si de his.d.cap.3.quæſt.4.except.10
ibi:Et iuſta cauſa.d.cap.3.quæſt.9.reg.1.
§ Dolum malum,uſq; ad §.Ait Prætor.d.quæſt.4. cauſa 2
§ Ait Prætor.d.quæſt.4.except.10
ibi:Quoniam tam famoſa.d.cap.3.quæſt.3
§ Vſq; adeò.d.except.10.in prin.
§ Idem Pomponius ait.ibidem
§ Idem Pomponius refert.ibidem
§ Sed etſi alia.d.except.10.repl.2.dupl.2
§ fin cum tribus legibus ſequent:..d.except. 10. repl.5
L.V.d.except.10.exemplo 2.item repilca- ‹tione› 1.& repl.5
L.VI.d.repl.1.item lib.48.cap.23.cauſa 33
L.VII.in prin.lib.49. cap.3.quæſt.4.cauſa 20.item except.gener.10.repl.2.item cap.4 quæſt.4.except.gener.4.repl.2
ibi:Secundum quæ.d.except.10.repl.3
§ Pomponius.d.except.10.repl.4
§ Non ſolum.lib.42.cap.1.cauſa 29.item cauſa 36. item lib.49.cap.3.quæſt.4.cauſa 21.item except. gener.10.repl.6
§ Sed eſt uerius.d.except.10.exemplo 1
§ Si ſeruum.lib.24.cap.4.quæſt.1.reg.4
§ Item ſi ſeruum. libro 49. capite 3.quæſtione 4. cauſa 6
§ Si quadrupes.d.quæſt.4.cauſa 25.item except.gener.10.repl.1
§ Idem Labeo.d.quæſt.4. cauſa 26.item lib.46.cap. 12.quæſt.5.except.2
§ Seruus.d.quæſtione 4.cauſa 24.item quæſtione 5. reg.2.item libro 45.cap.1.quæſt.2.exceptione 13. diſtinct.1
ibi:Sed ſi per patronum.d.quæſtione 2.exceptione 63
ibi:Niſi fortè quis.d.quæſtione 4.except.gener.10. repl.2
ibi:Expromiſſori planè.lib.45.cap.4.quæſt.6.reg.1. except.8
§ Si dolo.d. quæſt.4. cauſa 32. item except.gener.10. replicatione 1.item d.capite 3. quæſtione 6. reg 1. exceptione 1.replicatione 1.item lib.43. cap.13. quæſt.7 except.13
§ fin.cum lege ſequente.lib.49.cap.3. quæſt.4. cauſa 14.item except.gener.8

L.IX. in prin.d. queſtione 4. cauſa 3. cauſa 3. & cauſa 17. item lib. 41. cap. 1. except. 27. diſtinct. 2. item lib. 42. cap. 9. queſt. 1. cauſa 12

§ Item ſi tabulæ. d. queſt. 4. cauſa 5. item except. gener. 10. repl. 5

§ Labeo. d. queſt. 4. cauſa 37. item d. except. 10. repl. 1. item lib. 38. cap. 8. queſt. 9. except. 13

§ Etſi ſeruum. d. queſt. 4. cauſa 30. item lib. 47. cap. 2. queſt. 2. except. 15. repl. 4

§ Hæc de dolo d. cap. 2. queſt. 11. except. 6. item lib. 49. cap. 3. queſt. 7. reg. 5.

§ fin. cum lege ſequente. d. cap. 3. queſt. 4. except. 9. item queſt. 9. reg. 1

L.XI in prin. ibidem

§ Sed & quibuſdam. d. queſt. 4. except. 2 & 3. item queſt. 8

ibi: Quid ergo, cum lege ſequente. d. except. 2 & 3

L.XIII. in prin. d. except. 2. repl. 2. item queſt. 6. reg. 1. except. 1. repl. 2

§ Item in cauſe, cũ lege ſequente. d. queſt. 4. except. 2.

L.XV. lib. 49. cap. 3. queſt. 6. reg. 1

§ fin. lib 49. cap. 2. queſt. 3. except. 16. item cap. 3. queſt. 9. reg. 3

L.XVI. d. reg. 3

L.XVII. d. cap. 3. queſt. 4. except. 12

§ fin. d. cap. 3. queſt. 6. reg. 1. except. 1. item reg. 2

L.XVIII. in prin. d. cap. 3. queſt. 7. reg. 1. & 2 & 3. item cap. 2. queſt. 6. reg. ult.

§ Non tamen. d. reg. 1. except. 1

§ Si dominus. lib. 24. cap. 4. queſt. 1. reg. 4. itẽ d. cap. 3. queſt. 4. cauſa 7

§ De eo. d. queſt. 4. cauſa 19. item lib. 4. cap. 8. queſt. 1. cauſa 23

§ Si cuius dolo. d. queſt. 4. cauſa 29. item queſt. 7. reg. 1. except. 2

§ fin. lib. 38. cap. 10. reg. 5. item lib. 46. cap. 12. queſt. 1. reg. 2. except. 7. item d. queſt. 4. cauſſa 27

L.XIX. d. reg. 3. item d. cauſa 27. item lib. 45. cap. 1. queſt. 2. except. 12. rep. 1. dupl. 1. tripl. 1. item lib. 48. cap. 19. except. 6. repl. 5

L.XX. in prin. lib. 49. cap. 3. queſt. 4. cauſa 15

§ fin. d. queſt. 4. cauſa 32

L.XXI. queſt. 4. cauſa 33. item lib. 7. cap. 7. queſt. 1. except. 17.

L.XXII. d. except. 17. item lib. 7. cap. 6. queſt. 7. reg. 5. in prin.

L.XXIII. d. queſt. 4. cauſa 10. itẽ lib. 34. cap. 1. queſt. 6. in fine.

L.XXIIII. d. queſt. 4. cauſa 35

L.XXV. d. queſt. 4. cauſa 32

L.XXVI. cum lege ſequente. lib. 49. cap. 3. queſt. 3. except. 1. item queſt. 6. reg. 2. except. 1

L.XXVIII. ibidem

ibi: Sed utiq; in. d. cap. 3. queſt. 8. except. 4

L.XXIX. d. queſt. 3. except. 1. item d. reg. 2. except. 1

ibi: Ideoq; in perpetuum. d. except. 4.

L.XXX. d. queſt. 3. except. 1. item d. reg. 2. except. 1. item queſt. 9. except. 1

L.XXXI. lib. 49. cap. 3. queſt. 4. cauſa 12.

L.XXXII. d. queſt. 4. cauſa 9.

L.XXXIII. d. queſt. 4. cauſa 36

L.XXXIIII. d. queſt. 4. cauſa 21.

L.XXXV. d. queſt. 4. cauſa 4. item queſt. 5. reg. 1

L.XXXVI. d. queſt. 4. except. gener. 5

L.XXXVII. d. queſt. 4. cauſa 18. item lib. 42. cap. 4. queſt. 3. cauſa 9. except. 2. item queſt. 9. reg. 3

L.XXXVIII. d. queſt. 4. cauſa 28. item lib. eod. 49. cap. 4 queſt. 4. except. gener. 26. repl. 2

L.XXXIX. lib. 49. cap. 3. queſt. 4. cauſa 34

L.XL. d. cap. 3. queſt. 4. cauſa 2. item lib. 48. cap. ult. cauſa 40

De minoribus uigintiquinq; annis. Tit. IIII.

L.I. in prin. lib. 49. cap. 4. queſt. 2

§ Prætor edicit. d. cap. 4. in prin.

§ Apparet. d. cap. 4. queſt. 2. item queſt. 4. except. gener. 7 & 8

ibi: Nec ante rei. lib. 26. cap. 23. queſt. 1. reg. 1. except. 1. & d. queſt. 2. item d. queſt. 4. except. 5. repl. 3

L.II. ibidem. item d. queſt. 4. except. 8. & d. repl. 3.

ibi. Quod enim legibus. lib. 16. cap. 1. queſt. 3. reg. 2. except. 3. item lib. 13. cap. 4. reg. 8

L.III. in prin. d. queſt. 2 & d. repl. 3

§ Si quis eum. lib. 49. cap. 4. queſt. 4. except. 23 & except. 27

§ Scio etiam d. except. 27. repl. 1

§ Minore quàm. d. queſt. 4. exc. 23. item lib 50. cap. 4. in uerbo Bis.

§ Sed utrum ſolis. d. queſt. 4. except. gener. 9. item except. 22. repl. 4

ibi: Sed an hoc auxilium. d. cap. 4. queſt. 5. except. 3

ibi: Vt ſolet. d. queſt. 5. except. 4. diſtinct. 3

ibi: Excepta mutui. d. except. 9. repl. 1. dupl. 1. item cauſa 23. except. 1.

ibi: Nec eo mouemur. d. repl. 1. dupl. 2

§ Si quis minor. lib. 49. cap. 4. queſt. 4. cauſa 36. except. gener. 21

§ Si quid minori. d. queſt. 4. cauſa 22. item except. gener. 9. repl. 1. item lib. 33. cap. 1. queſt. 3. reg. 2. exc. 6 & 7

§ Et ſi hæres. d. queſt. 4. cauſa 20

§ Pomponius d. cap. 4. queſt. 5. except. 1 & 3

ibi: Sin autem filiusfa. d. queſt. 4. exc. gener. 9. repl. 1

§ fin. d. queſt. 4. except. gener. 10

L.IIII. d. except. 10. & except. 22

L.V. d. except. 10. repl. 1

L.VI. d. queſt. 4. except. gener. 15. repl. 2

L.VII. in prin. d. queſt. 4. cauſa 1. cauſa 23. cauſa 27. & except. gener. 8

§ Sed etſi ei. d. queſt. 4. cauſa 8. item lib. 48. cap. 7. except. 6. in prin.

ibi: Quid tamen ſi prætor. d. except. 6. repl. 1. itẽ lib. 49. cap. 4. queſt. 4. except. 21

§ Non ſolum. lib. 49. cap. 4. queſt. 4. cauſa 33

§ Sed & in iudiciis. d. queſt. 4. cauſa 10

§ Sed

§ Sed etſi hered.d.quæſt.4.cauſa 18
§ Non ſolum.d.cauſa 18.except.1.item except. gener. 10.repl.2
ibi:Plane qui poſt.d.cap.4.quæſt.14.reg.2
§ Hodie.d.cap.4.quæſt.4.cauſa 11.item except. gener.16
ibi:Vel ſi duae.d.quæſt.4.cauſa 6
§ Quæſitum.d.quæſt.4.cauſa 2.except.1. diſtinct.1. item d.except.16
§ Reſtitutus.d.quæſt.4. cauſa 18.except.2. item exc. gener.25.
§ Sed quod Papin.d.cap.4.quæſt.10.reg.7.itē quæſt. 14.reg.18
§ Item ſi non.d.cap.4.quæſt.4.cauſa 11
§ fin.d.quæſt.4.cauſa 12
L.VIII.d.quæſt.4.cauſa 25
L.IX.in prin.lib.40.cap.4.cauſa 1.except.13.repl. 14. item lib.49. cap.4. quæſt.4. cauſa 30. item quæſt.10.reg.5
§ In dotis.d.quæſt.4.cauſa 28
§ Nunc uidendum.d.quæſt.4.except.gener.2.
§ Pomponius.d.quæſt.4.cauſa 40.except.2
§ Si in commiſſum.d quæſt.4.cauſa 39. item except. gener.2.repl.5
§ fin.d.quæſt.4.except.gener 4
L.X.d.except.4.repl.4.
L.XI.in prin.d.except.4
§ Sed & nomine. d.except.4. item lib.47.cap.2. quæſt.2.except.gener.5.repl.1
§ Quid ſi minor.d.except.4.repl.5
§ Item quæri.d.repl.3.
§ Ex facto.d.quæſt.4.cauſa 32 (13.reg.1
§ Sciendum.d. quæſt.4.except.gener.25. item quæſt.
§ Vnde Marcellus.d.quæſt.4.cauſa 13.except.4.item d.except.15
§ Item quæritur.d.quæſt.4.except.gener.11.item lib. 39.cap.3. quæſt.2.repl.2. dupl.1
§ fin.d.repl.2
L.XII.d.quæſt.4.cauſa 35. item lib.45.cap.6. quæſt. 1.except 17
L.XIII.in prin.d.quæſt.4.cauſa 14.item quæſt.5. except.4
ibi:Sed potius ipſi.lib.45 cap.4.quæſt.1.except.21.
§ Cauſa autem. lib. 49.cap.4.quæſt.9.reg.1.item quæſt.13.reg.2
§ Interdum autem.d.cap.4.quæſt.6.except.5
§ Pomponius quoq;.d.quæſt.6.except.1 & 2
L.XIIII.d. quæſt. 6.in prin.item except.2.& except.5
L.XV.d.cap.4.quæſt.14.reg.14
L.XVI in prin.lib.49.cap.4 quæſt.4.except.26
§ Pomponius quoq;.d.quæſt.4.cauſa 25.item d.exc. 26.exemplo 1
§ Et generaliter.d.except.26.in prin.
§ Idem Pomponius.lib.41.cap.3.except.27.item lib. 49.cap.3.quæſt 4.cauſa 16
§ fin.lib.49.cap.4.quæſt.7.in prin.
L.XVII.d.cap.4.quæſt.4.cauſa 17.except.2. item d. quæſt.7.except.1
L.XVIII.in prin.d.quæſt.7.except.3
§ Si autem.d.cauſa 17.except.2
§ Idem imperator.d.quæſt.7.except.4 & 5
§ fin.lib.49.cap.4.quæſt.5.except.3
L.XIX.d.cap.4.quæſt.12.except.2
L.XX.in prin.d.quæſt.12.exc.4.item cap.5.quæſt. cauſa 1.except.2
in fine, cū lege ſequente.lib.49.cap.4.quæſt.4. exc. 28.item quæſt.12. exc.5. itē lib.3. cap.11. quæſt.3. 2.except.1.item lib.48.cap.23.cauſa 20
L.XXII.lib.8.cap.6.quæſt.5.reg.7.except.3
ibi:Quemadmodum per.lib. 49.cap.4.quæſt.10. reg.6
L.XXIII.d.cap.4.quæſt.4. except gener.9. repl.1. item except.22.item quæſt.5.except.6.repl.1
ibi:Si autem ipſe dominus.d.quæſt.4.cauſa 27.exc. 3.repl.1.item except.gener.21
ibi:Ergo etſi procuratorio.d.except.22
L.XXIIII.in prin.d.except.22.repl.3.item quæſt.5. except.6
§ Non ſemper.d.quæſt.4.except.gener.25.et except. 17.item quæſt.13.reg.1
§ Scæuola noſter.d.quæſt.4.cauſa 19.except.2
§ Si ſeruus.lib.49.cap.4.quæſt.6. except.4.item quæſt.10.reg.8
§ Reſtitutio.d.quæſt.10.reg 1. item quæſt.14. reg.1. & reg.2.in prin.item except.2
§ fin.lib.49.cap.4.quæſt.3
L.XXV.in prin.d.cap.4.quæſt.4.cauſa 5. item exc. gener.26.repl.2
§ fin.d.cap.4.quæſt.5.except.8.item quæſt.13.reg.2
L XXVI.d.except.8
ibi:Quod ſi is.d.quæſt.13.reg.3
L.XXVII.in prin.lib.49. cap.4.quæſt 5.except.1. item except.8. repl.1. in prin. item dupl.1. & dupl.4.
§ Si pecuniam.d.cap.4.quæſt.4.cauſa 23
ibi:Prædium quoq;.d.quæſt.4.cauſa 2
ibi:Etiam uſuras.d.cap.4 quæſt.10.reg 3
ibi:Prædia cum fructib.d.quæſt.10.reg 2
ibi:Iuuenis autem.d.cap.4 quæſt.14.reg.2. except.1
§ Si minor.d.quæſt.10.reg.4
§ Ex hoc.d.cap.4.quæſt.4.cauſa 26
§ fin.d.quæſt.4.except.gener.13 & 14
L.XXVIII.d.cap.4.quæſt.14.reg.11
L.XXIX.in prin.lib.49.cap.4.quæſt.4.except.20. item quæſt.5,except.8.repl.1.dupl.3
§ Ex cauſa.d.cap.4.quæſt.14.reg.9
§ fin.d.cap.4.quæſt.9.reg.2
L.XXX.d.cap.4.quæſt.4.except.27.& except.28
L.XXXI.lib.8.cap.6.quæſt.5.reg 7.except.3
L.XXXII.lib.48.cap.7.except.6.repl.2.item lib. 49.cap.4.quæſt.4.except.gener.6.repl.2
L.XXXIII d.quæſt.4.except.gener.4 repl.5
L.XXXIIII.in prin.d.quæſt.4 except.11.
in fine.d quæſt 4.cauſa 16
L.XXXV.d.quæſt.4.cauſa 5

L.XXXVI.

L.XXXVI.d.quæſt.4.cauſa 15
L.XXXVII.d.quæſt.4.cauſa 21.except.1. item exc. gener.1..item lib.36 cap.15.except.11.repl.3
ibi:Et cum neq;.d.quæſt.4.except.gener.2
§ In delictis.d.except.2
ibi:Sed ut ad legis.lib.4.cap.7.quæſt.2. exceptione gener.4
ibi:Et non ſit.lib.50.cap.5.in uerbo Ius ciuile, reg.4.
L.XXXVIII.lib.49.cap.4.quæſt.4.cauſa 7.item cauſa 39
ibi:Dicebam magis.lib.41.cap.6.quæſt.2. except.8
§ fin.d.quæſt.4.except.gener.9.repl.1
L.XXXIX.in prin.lib.49.cap.4.quæſt.12.exc.6
§ Vendentib.d.cap.4.quæſt.4.except.33.item quæſt. 14.reg.6
L.XL.in prin.d.quæſt.4.cauſa 26
§ Prædia.d.quæſt.4.cauſa 4.item quæſt.10.reg.2. itẽ quæſt.14.reg.4.
L.XLI.d.quæſt.4.except.25.item quæſt.14. reg.2. except.2
ibi:Quia unicuiq; lib.50.cap.5.in uerbo Renunciare.
L.XLII.d.quæſt.4. cauſa 17.item quæſtione 7.except.1
L.XLIII.d.quæſt.4.except.gener.6.repl.2
L.XLIIII.d.quæſt.4.exc.gener.15 & 16.item quæſt. 11.reg.1
L.XLV.in prin.d.quæſt.4. cauſa 31
§ Imperator.lib.49.cap.4.quæſt.15.reg.1
L.XLVI. d.cap.4. quæſt.4.cauſa 17.except.3. item except.gener.21.item quæſt.5.except.7
L.XLVII.in prin.d.quæſt.4.cauſa 2.except.1.item except.gener.20
§ Curator.lib.49.cap.4.quæſt.5.exc.5.item quæſt. 14.reg.2.in prin.& except.1.item reg.10
L.XLVIII.in prin.d.quæſt.14.reg.16
§ Minor d.cap.4.quæſt.4.except.gener.4.repl.1
§.fin.d.quæſt.4.cauſa 29
L.XLIX.d.quæſt.4.cauſa 2.item lib.18.cap.6.quæſt. 1.in fine
L.L.d.cap.4.quæſt.14.reg.27

De capite minutis.
Tit. V.

L.I.lib.50.cap.1.in prin.
L.II.in prin.lib.48.cap.21.quæſt.1.in prin.
ibi:Debitor planè.d.cap.21.quæſt.2.reg.2
§ Ait Prætor.d.quæſt.1.except.1
§ Hi qui capite.d.except.1.repl.1.item repl.3
§ Nemo.lib.46.cap.1.quæſt.1.except.2
§ Ei qui.lib.48.cap.21. quæſt.1.except.5.repl.2.item cap.23.cauſa 12.except.2
§ fin.d.cap.21.quæſt.1.except.1
L.III.in prin.lib.50.cap.1.quæſt.3.cauſa 8
§ 1.d.quæſt.3.cauſa 7
§ fin.cum lege ſequente.d.quæſt.3.cauſa 8
L.V.in prin.d.quæſt.3.cauſa 4
§ 1.d.quæſt.3.cauſa 10
ibi:Sed & ij.d.quæſt.1.cauſa 11
§ fin.cum lege ſequente.lib.50.cap.1.quæſt.4.
L.VII.in prin.d.quæſt.4.item lib.17.cap.1.cauſa 9. except.1
§ Iniuriarum.lib.46.cap.1.quæſt.1.except.2
§ Si libertate.lib.48.cap.21.quæſt.2.in prin.
ibi:Sed utilis.d.cap.21.quæſt.2.reg.2
§ fin.d.cap.21.quæſt.1.in prin.
L.VIII. d. quæſt.1.except.1. item lib.1. cap.7.except. 17.repl.1.item lib.50.cap.1.quæſt.4.reg.1.exc.1
L.IX.d.reg.2.except.2
L.X.d.reg 2.except.3. item lib.34.cap.8.quæſt.4. except.2
L.XI.lib.50.cap.1.quæſt.2

Ex quibus cauſis maiores in integrum reſtituuntur. Tit.VI.

L.I.in prin.lib.49.cap.5.quæſt.2
ibi:Nec non &.d.cap.5.quæſt.3.cauſa 12.in prin.
§ Verba autem.d.cap.5.in prin.
ibi:Cum is metu.d.quæſt.3.cauſa 2
ibi:Aut ſine dolo.d.quæſt.3.cauſa 3
ibi:Siue in uinculis.d.quæſt.1.cauſa 6
ibi:Seruitute.d.quæſt.1.cauſa 9
ibi:Hoſtiumue.d.quæſt.3.cauſa 11
ibi:Item ſi quis quid.d.quæſt.3.cauſa 12 & 13
ibi:Secumue agendi.d.quæſt.3.cauſa 17
ibi:Aut cum eum.d.quæſt.3.cauſa 18
ibi:Siue cui per.d.quæſt.3.cauſa 19
ibi:Earum rerum.d.cap.5.quæſt.7.reg.1.in prin.
ibi:Item ſi qua.d.quæſt.3.cauſa 22
ibi:Quod eius per.d.cauſa 22.except.2
L.II.lib.49.cap.5.quæſt.8.reg.2
ibi:Hoc autem capite.d.cap.5.quæſt.3.cauſa 2
L.III.d.cauſa 2
L.IIII.d.quæſt.5.cauſa 1.except.5. item cauſa 3. exc.1.
ibi:Veluti ſi alterius.d.cauſa 1.except.1
L.V.d cauſa 1.except.1.2 & 4
ibi:Sed hæc adiectio.d.quæſt.3. cauſa 2.except.2
ibi:Sed qui Romæ,cũ duab.legib.ſequentib.d.quæſt.3. cauſa 1.except.6
L.VIII.d.except.6.item cauſa 5
L.IX.d.quæſt.3.cauſa 6
L.X.in prin.d.cauſa 6
§ In uinculis.d.quæſt.3.cauſa 7
L.XI.d.quæſt.3.cauſa 9
L.XII.d.cauſa 9.except.2
L.XIII.d.cauſa 9.except.3
ibi:Puto tamen.d.quæſt.3.cauſa 10
L.XIIII.d.quæſt.3.cauſa 11.in prin.& except.1
ibi:Nam transfugis.lib.50.cap.3.quæſt.5.except.2
L.XV.in prin.lib.49.ca.5.quæſt.3.cauſa 11. in prin. item except.2 & 3
ibi:Ego autem.d.quæſtione 3.cauſa 1. exceptione 3. repl.3
§ Non minus.d.cauſa 11.except.4.item lib.50. cap.3. quæſt.5.except.6
§ Si damni.d.cauſa 1.exemplo 4
§ Sed quod.d.cauſa 1.except.10
L.XVI.d.except.30
L.XVII.in prin.lib.49.cap.5.quæſt.5.reg.1

§ Eum

§ Eum quoq; d.cap.5. quæſt.5. cauſſa 1. exemplo 7. item exemplo 8.repl.1.
L.XVIII.d.cauſa 1.except.8.
L.XIX.cum lege ſequẽte.d.quæſt.3.cauſa 11. except. 5 item lib.22.cap.2.except.6.
L.XXI.in prin.d.quæſt.3.cauſa 12.in prin.
§ Et erit quidem.d.cauſa 12.except.1.item cauſa 1. except.1.in prin.
§ Hæc autem.d.cauſa 12.except.6.
ibi: Et id ſi nemo.d.cauſa 12.except.8.
ibi: Cæterùm ſi non. d.cauſa 12.in prin. item quæſt.8. reg.1.
§ Defendi.d.except.8.repl.1.& except.9.
ibi: Pleniq; defenſio.d.except.8.repl.2.
L.XXII.d.except.9.
ibi: Sicut igitur.lib.49.ca.5.quæſt.5.cauſa 12.in prin.
ibi: Quod edictum.d.quæſt.3.cauſa 16.
L.XXIII.in prin.d. quæſt.5.cauſa 13.
§ Is autem.d. quæſt.3. cauſa 11. except.5. item lib.22. cap.2.except.6.in prin.
§ Item ei qui.d.cauſa 11.except.6.item quæſt.6.reg.1.
§ Hi plane.d.quæſt.3.cauſa 14.
§ Deinde adijcit.d.quæſt.3.cauſa 17.item quæſt.8. reg.1
L.XXIIII.d.cauſa 17
L.XXV. ibidem
L.XXVI.in prin. d.quæſt.3.cauſa 19
§ 1.d.quæſt.3.cauſa 1.except.2.item except.4.item cauſa 15
§ Ait Prætor.d.quæſt.3.cauſa 18
§ Sed non ad.d.cauſa 18.except.1
§ Deinde adijcit.d.cauſa 18.except.2
§ Ait Prætor.d.quæſt.3.cauſa 19
§ Per magiſtratum.d.cauſa 19.except.1
§ Item magiſtratus.d.cauſa 19.in prin.
ibi: Et adijcitur.d.cauſa 19.except.2
§ Si feriæ.d.cauſa 19.except.3
§ Sed cum feriæ.d.cauſa 19.except.4.item quæſt.6. reg.2
§ Quoties per.d.reg.2.item d.quæſt.3. cauſa 12.except.3
§ Item inquit.d.quæſt.3.cauſa 1.except.1.repl.3. item cauſa 22
ibi: Vtputa legatione.d.quæſt.3.cauſa 5.in prin.
ibi: Et ſæpiſſime.d.cauſa 1.except.3.repl.2
§ Idem puto.d.cauſa 1.except.1.repl.1.& repl.2.item cauſa 3.except.3
L.XXVII.d.cauſa 1.except.8.repl.1 (repl.2.
L.XXVIII.in prin.d.except.1.repl.3.item except.3.
§ 1.lib.49.cap.5.quæſt.3.cauſa 8
§ Quod eius.d.quæſt.3.cauſa 22.except.2
§ Si quis ſæpius.d.cap.5.quæſt.7.except.2
ibi: Sed ſi omnes.d.cap.5.quæſt.4.reg.2
§ Si cum in.d.cap.5.quæſt.3.cauſa 12.except.2
§ Exemplo.d.cap.5.quæſt.8.reg.3
§ fin.cum lege ſequente.d.cap.5 quæſt.6.reg.1
L.XXX. in prin.lib.49.cap.5.quæſt.3.cauſa 12.except.7. item quæſt.5.reg.1
§ Si is qui.d.cauſa 12.except.10
ibi: Et licet ſine.d.cauſa 12.except.5
§ fin.d.quæſt.3.cauſa 1
L.XXXI.lib.49.cap.5.quæſt.7.reg.1.except.1
L.XXXII.d.cauſa 1.except.5.repl.2
ibi: Et hoc etiam.d.quæſt.3.cauſa 3.in prin.
L.XXXIII.in prin.d.quæſt.3.cauſa 21
§ 1.d.cauſa 3.in prin.
§ Militum.ibidem
L.XXXIIII.in prin.d.quæſt.3.cauſa 4.except.1
§ Qui operas.d.cauſa 3.in prin.
L.XXXV.d.cauſa 3 in prin.
ibi: Sed & in urbanis.d.cauſa 3.except.6.repl.1
§ Et dum eat.d.quæſt.5.cauſa 1.except.5.repl.1.
§ fin.d.repl.1.item cauſa 4.except.1.repl.1
L.XXXVI.d.cauſa 1.except.2 & 3
L.XXXVII.d.cauſa 1.except.5
L.XXXVIII.in prin.d.cauſa 3.except.6.repl.2.item except.7
§ Tamdiu.lib.49.cap.5.quæſt.3.except.5
L.XXXIX.d.quæſt.3.cauſa 1.except.3.
L.XL.in prin.d.cauſa 2.in prin.
§ Quod eo.d.cauſa 2.except.2.repl.1
L.XLI.d.cauſa 1.exemplo 7.item lib.32.cap.8.cauſa 42.except.7
L.XLII.lib.49.cap.5.quæſt.3.cauſa 3.except.2. item cauſa 5.except.2.
L.XLIII.d.exemplo 7
L.XLIIII.d.quæſt.3.cauſa 1.except.7
L.XLV.d.quæſt.3.cauſa 3.& cauſa 4.
L.XLVI.d. quæſt.3.cauſa 1. except.6. item cauſa 13. except.4.

De alienatione iudicij mutandi cauſa facta. Tit.VII.

L.I.lib.49.cap.13.quæſt.2.item quæſt.3.cauſa 1
ibi: In factum actione.d.cap.13.quæſt.1.reg.1
ibi: Quanti noſtra.d.cap.13.quæſt.4
L.II.d.cauſa 1
L.III.in prin.ibidem
§ Sed etſi hominem.d.cap.13.quæſt.3.cauſa 2.
§ Item ſi locum.d.cauſa 1
§ Opus quoq; ibidem
§ Ex quibus.d.cap.13.quæſt.6
§ Quid ergo.d.cap.13.quæſt.3.except.6
L.IIII.in prin.d.quæſt.3. exc.15.repl.1.itẽ except.10
§ Itemq; fieri.d.except.6
§ Poteſt etiam.d.quæſt.3.except.7
ibi: Neq; enim alienat.d.quæſt.3.except.5
ibi: Non tamen eius.d.quæſt.3.except.8.
§ Pedius. d. except.5
§ Si quis autem.d.quæſt.3.except.9
§ Ad iura.d.quæſt.3.except.11
§ Hæc actio.d.quæſt.3. except.13. except.19.item quæſt.6
§ fin.lib.49.cap.13.quæſt.1.reg.2.item quæſt.4.& quæſt.5
L.V.d.quæſt.5
L.VI.d.cap.13 quæſt.7
L.VII.d.quæſt 5 & quæſt.7
L.VIII in prin.d.cap.13.quæſt.5.except.18

§ Ait

§ Ait Prætor.d.queſt.3.except.10.
§ Abalienare.d.queſt.1.except.12.
§ Sed hæredem.d.queſt.3.except.1.
§ Si quis.d.queſt.1.except.17.
§ fin.cum lege ſequente.d.queſt.3.except.2.
L.X.in prin.d.queſt.3.except.5.
§ Si tutor.d.queſt.1.except.14.
L.XI.lib.36.cap.5.reg.6.except.2.repl.5.
L.XII. lib.44. cap.12. queſt.2.reg.1.except.2. item lib.49.cap.13.queſt.8.reg.3.& reg.4.

LIBRI DVODECIMI PANDECTARVM.

De condictione cauſa dati non ſecuta. Tit.IIII.

L.I.in prin.lib.49.cap.10.queſt.1.except.10.
§ Si parendi.d.queſt.1.except.4.repl.1.
L.II.d.except.4.repl.1.
L.III.in prin.d.queſt.1.except.10.repl.7.
ibi:Planè ſi tibi.d.queſt.1.except.6
ibi:Aut ſi me.d.queſt.1.except.4.repl.1.
ibi: Quid ſi ita.d.cap.10.queſt.5.
ibi:Quinimò etſi.lib.37.cap.1.except.41.repl.1.
§ Si liber.lib.49.cap.10.queſt.1.except.10.repl.2. & repl.4.
§ Si quis quaſi.lib.49.cap.7.cauſa 4.
§ Sed etſi ſeruum.d.cap.7.cauſa 6.ſpecie 6.
§ Subtilius.d.cap.10.queſt.6. except.2. item lib.21. cap.4.cauſa 1.except.7.
§ fin.lib.19.cap.9.in prin. repl.1.itē lib.12.cap.6.exc. 74.§ Præterea uerba ſub ſpecie modi,in fine.
L.IIII.lib.49.cap.10.queſt.1.cauſa 3.
L.V.in prin.d.queſt.1.except.4.
§ Si ſeruum.d.queſt.1.except.10.repl.1.
ibi:Planè ſi non.d.cap.10.queſt.6.except.6.
§ Item ſi quis.d.queſt.1.except.4.repl.1.dupl.2.tripl. 1.item except.10.repl.1.dupl.12.
ibi:Sed pro decem.d.cap.10.queſt.4.reg.1. except.11.
ibi:Aut ſi ante.d.cap.10.queſt.1.except.6. in prin.& repl.2.
ibi:Quod ſi fugit.d.queſt.1.except.7.
ibi:Sed ſi ubi.d.queſt.1.except.6.
L.VI.lib.49.cap.10.queſt.2.reg.2.except.2.
L.VII.in prin.d.reg.2.except.1.
ibi:Sin autem uerè.lib.48.cap.8.repl.1.dupl.11.
§ fin.lib.49.cap.10.queſt.4.reg.2.
L.VIII.d.cap.10.queſt.1.except.10.repl.2.dupl.1.
L.IX.in prin.d.cap.10.queſt.2.reg.2.
§ Si quis indebitam.lib.49.cap.6.queſt.4. except.2. item cap.7.cauſa 8.except.1. item lib.48.cap.14. queſt.3.reg.7.in prin.
ibi:Sed ſi ſoluto.d.reg.7.except.8.
L.X.lib.49.cap.10.queſt.2.cauſa 3.
L.XI.d.queſt.1.cauſa 1.
L.XII.d.cauſa 1.item queſt.4.reg.2.
L.XIII.d.queſt.1.except.gener.4.repl.1.
L.XIIII.lib.49.cap.6.queſt.4.except.4.item cap.7. cauſa 11. except.1.
ibi:Quod ſi dominus.d.except.1.repl.1.
ibi: Cum eo non.lib.46.cap.3. queſt.2. cauſa 24.in prin.item lib.49 cap.10.queſt.6.except.3.
L.XV. d.cap.10. queſt.1.cauſa 1.item except.gener. 6.repl.2.item queſt.6.except.2.
ibi:Sed ſi tuus.d.queſt.6.except.3.
L.XVI.d.cauſa 1.item d.queſt.6.except.4. item lib. 44.cap.1.queſt.2.cauſa 5.except.1.
ibi:Et ideo ſi mortuum.d.cap.10.queſt.1.except.6. repl.4.
ibi:Finge alienum.d.queſt.1.except.10.repl.3.
ibi:Et rurſus.d.except.10.repl.6.

De condictione ob turpem uel iniuſtam cauſſam. Tit.V.

L.I.lib.49.cap.11.queſt.1.cauſa 1.
§ Ob rem igitur.d.queſt.1.except.3.item lib.eod.cap. 7.cauſa 6.ſpecie 2.item cap.10.queſt.2.cauſa 1.
L.II.d.cap.11.queſt.1.in prin.
ibi:Sed ſi dedi d.queſt.1.except.1.repl.3.
L.III. d. except.1. in prin.item cap.10. queſt.1. exceptione 2.
L.IIII.in prin.d.except.1.in prin.
§ Item ſi dederit.ibidem.
§ Quoties autem.d.cap.11.queſt.1.in prin.
§ Sed & quod.d.queſt.1.except.1.
§ Si tibi iudicium.d.queſt.1.except.2
§ Quod ſi à fugitiuo.d.except.1.repl.2.
ibi:Sed ſi ipſe fur.d.except.2.repl.1.
L.V.d.repl.2.
ibi:Siue indicaſſet.d.queſt.1.except.3.
L.VI.lib.49.cap.7.cauſa 1.
L.VII.lib.49.cap.2.queſt.3.except.23.repl.1.
L.VIII.lib.49.cap.11.queſt.1.except.1.in prin. item repl.5 & 6.
L.IX.in prin.d.queſt.1.in prin.
§ Si ob rem.d.cap.11.queſt.3.

De condictione indebiti. Tit. VI.

L.I.lib.49.cap.8.except.26.
L.II.d.except.26.repl.1.& 2.item lib.eod.cap.7.cauſa 6.ſpecie 3.
ibi:Nam diuus.lib.49.cap.6.queſt.3.reg.1.except.2.
L.III. cum lege ſequente.d.except.2.item d.ſpecie 3.
L.V.d.except.2.
L.VI.in prin.lib.49.cap.6.queſt.1.reg.1.except.1. repl.5.item cap.7.cauſa 8.except.2.
§ Idem Labeo.d.cap.6.queſt.4.except.4.repl.1.item cap.7.cauſa 11.except.1.
§ Celſus ait.ibidem.
§ fin.d.cap.6.queſt.1.reg.1. except.1.repl.3. item d. cauſa 8.except.2 & 1.
L.VII.d.cap.6.queſt.5.reg.1.
L.VIII. cum lege ſequente.lib.49.cap.7.cauſa 13.except.4.
L.X d.cap.7.cauſa 18.except.3.
L.XI.d.cauſa 13.except.5.
L.XII.lib.49.cap.6.queſt.3.reg.1.except.6.
L.XIII.lib.36.cap.1.proprio 4.item cap.3.except.3. repl.2.item lib.49.cap.8.except.10.
ibi:Et pignus.lib.40.cap.2.except.12
ibi:Etſi ſeruum.lib.40.cap.3.except.40.repl.15.

ibi:

ibi: Item quod pupillus.lib.36.cap.1.proprio 3.item cap.9.except.1.repl.3
L.XIIII.ibidem.item lib.30.cap.5.in uerbo Lædere, reg.4
L.XV.in prin.lib.49.cap.6.quæſt.1.reg.2.item quæſt.5.reg.11
ibi: imò & fructus.d.quæſt.5.reg.12
§ Sed & ſi nummi.lib.49.cap.3.except.25
§ Sed etſi poſſeſsionem.d.except.25.diſtinct.1
§ fin.d.except.25.diſtin.2 item d.quæſt.5.reg.9
L.XVI.lib.49.cap.7.cauſa 18
L.XVII.d.cauſa 18.except.3
L.XVIII.d.except.3
L.XIX.in prin.lib.49.cap.8.except.1
§ 1.lib.49.cap.7.cauſa 8.in prin.
ibi: Hic enim neq;.lib.40.cap.7.except.1.diſtin.1.
§ Si falſo.lib.49.cap.8.except.25.diſtinct.3
§ Si putem.lib.49.cap.7.cauſa 12.in prin.
§ fin.cum lege ſequente.lib.49.cap.6.quæſt.3.reg.2.except.1.item quæſt.5.reg.10
L.XXI.ibidem
ibi: Quia nec ſoluere.lib.48.cap.9.except.16
ibi: Igitur hoc caſu.d quæſt.5.reg.6
L.XXII.in prin.lib.49.cap.7.cauſa 11.exemplo 3.
§ Cum iter.d.cap.7.cauſa 22.exemplo 2
L.XXIII.in prin.d.cap.7.cauſa 4.item cap.8.exc.8.repl.2
§ Idem puto.d.cap.7.cauſa 6.ſpecie 2 & 4
§ Si poſt.d.cap.7.cauſa 5.ſpecie 3.item cauſa 7.exc.3.item lib.eod.cap.6.quæſt.8.except.1.item lib.9.cap.5.except.15
§ Item ſi ob tranſactionem.d.cauſa 5.ſpecie 4.item lib.9.cap.6.quæſt.2.reg.2
§ Si quis poſt d.cap.7.cauſa 6.ſpecie 2.itē lib.9.cap.5.except.25.repl.4.dupl.2.
ibi: Cum ergo repetitio.lib.48.cap.10.exc.31.in prin.
§ fin.lib.49.cap.7.cauſa 4.item cap.8.exc.16.repl.1
L.XXIIII.d.cap.3.except.26
L.XXV.lib.49.cap.6.quæſt.1.reg.1.except.1.repl.2.item reg.2.item cap.7.cauſa 13
L.XXVI.in prin.d.cauſa 13.item lib.eod.cap.8.exc.17.in prin.
ibi: Etſi poſtea.lib.49.cap.6.quæſt.5.reg.8
ibi: Proinde etſi ſors.d.except.17.repl.3
ibi: Supra duplum.lib.36.cap.9.quæſt.2.reg.3 & reg.4
§ Si quis falſo.d.except.17.repl.2
§ Indebitum autem.lib.49.cap.7.cauſa 5.in prin.item cap.8.except.26
§ Si centum.d.cap 7.cauſa 12.item cauſa 13.except.1.item cap.6.quæſt.5.reg.2.except.2.item lib.48.cap.0.except 11.repl.1.dupl.4
ibi: Nemo enim.lib.50.cap.5.in uerbo Communio.
ibi: Ager autem.lib.40.cap.1.quæſt.4.cauſa 2
§ Idem Marcellus.lib.49.cap 6.quæſt.5.reg.2.item cap.7.d.cauſa 11.except.1.item cap.8.except.10.
§ Idem Marcellus.ibidem
§ Adeo autem.d.cap.7 cauſa 5.in prin.item cauſa 6.ſpecie 9
§ Qui filiofamiliâs.d.cap.7.cauſa 11.except.4.item cap.8.except.26.item lib.48.cap.7.except.8
§ Si filiusfamiliâs.d.cap.8.except.2.repl.1.dupl.2
§ Si quis quaſi.lib.49.cap.7.cauſa 4
§ Heredi.d.cap.7.cauſa 11.exemplo 4.item cap.6.quæſt.4.except.5
§ Libertus.lib.49.cap.8.except.18
ibi: Et interdum.lib.49.cap.6.quæſt.5.reg.4.item reg.5.except.1.2 & 3.item reg.12.& reg.14
§ Si decem.d.quæſt.5.reg.7.& reg.8.except.1.item cap.7.cauſa 7.in prin.item cauſa 16.item lib.48.cap.9.except.15.repl.1.dupl.3
ibi: Sed etſi quis.d.quæſt.5.reg.6
§ fin.lib.48.cap.9.except.16
L.XXVII.lib.49.cap.6.quæſt.6
L.XXVIII.lib.49.cap.8.except.6.item except.14
L.XXIX.d.cap.6.quæſt.8.except.4.item cap.7.cauſa 9
L.XXX.d.quæſt.8.except.3.item cap.7.cauſa 6.ſpecie 11.except.2.item cap.3.except.6
L.XXXI.d.cap.7.cauſa 3.item cauſa 13
L.XXXII.in prin.d.cauſa 15.except.6.item cap.8.except.36
§ Fideiuſſor.lib.48.cap.11.reg.2.except.1.item lib.49.cap.6.quæſt.3.reg.1.except.1.repl.7.itē cap.7 cauſa 6.ſpecie 10
ibi: Quod ſi huic.lib.49.cap.8 except.30
§ Si in ea opin.d.cap.8.except.19.item except.20
§ fin.d.cap.7.cauſa 17
L.XXXIII.d.cap.7.cauſa 6.ſpecie 12.except.1.item cap.8.except.9.item lib.23.cap.8.reg.7.except.6
L.XXXIIII.d.cauſa 6.ſpecie 7.item lib.34.cap.3.quæſt.1.reg.4.except.1
L.XXXV.d.cauſa 6.ſpecie 8.item cap.8.exceptione 16
L.XXXVI.lib.49.cap.7.cauſa 8.except.1.item lib.46.cap.1.quæſt.2.cauſa 18
L.XXXVII.d.cap.7.cauſa 5.ſpecie 3
L.XXXVIII.in prin.d.cap.7.cauſa 6.ſpecie 14
ibi: Idq; maximè lib.44.cap.9.quæſt.3.cauſa 10.except.3.repl.1
§ Quæſitum.lib.49.cap.8.except.11
§ fin.lib.49.cap.6.quæſt.3.reg.1.except.1.repl.4
L.XXXIX.lib.49.cap.7.cauſa 15
L.XL.in prin.d.cap.7.cauſa 5.in prin.& ſpecie 2.item cap 8 except.1
§ Si pars.lib.22.cap.8.reg.7.except.6.repl.2
§ fin.lib.49.cap.7.cauſa 6.ſpecie 20.item cap.8.except.18.repl.2
L.XLI.d.cap.7.cauſa 5.ſpecie 1.item lib.36.cap.3.except.1.repl.2.dupl 1
L.XLII.d.cap.8.exc.16.item lib.40.cap.12 quæſt.4.reg.6.except.1
L.XLIII.d.cap.7.cauſa 6.ſpecie 11
L.XLIIII.d.cap.7 cauſa 8.except.1
L.XLV.d.cauſa 6.ſpecie 12
L.XLVI lib.49.cap.6 quæſt.3.reg.1.except.1 & 2.item quæſt.8.except.5
L.XLVII.d.except.1.item d.reg.1.except.7.item d.

quæſt.8.except.6.
ibi: Quod minus autem.lib.45 cap.4.quæſt.1.cauſa 1.
except.7.repl.1
L.XLVIII.lib.48.cap.10.except.33.repl.1.dupl.5.item lib.49.cap.7.cauſa 18
L.XLIX.lib.49.cap.6.quæſt.4.in prin.
L.L.lib.49.cap.8.except.16.repl.2
L.LI.d.cap.8.except.9
L.LII.lib.49.cap.7.cauſa 4.except.1.item cauſa 6.ſpecie 2.item cap.10.quæſt.1.cauſa 1
L.LIII.lib.49.cap.6.quæſt.3.reg.1.except.1.repl.4.item quæſt.8.except.5
L.LIIII.lib.49.cap.7.cauſa 3.in prin.
L.LV.lib.49.cap.6.quæſt.3.reg.1.except.4.itē cap.7.cauſa 11.except.4
ibi: Nam ſi ſeruus.d.cauſa 11.exemplo 2
ibi: Sed etſi vecturas.d.reg.1.except.5
ibi: Quod ergo dici.lib.37.cap.10.quæſtione 1.reg.4.except.1
L.LVI.libro 49.capite 7.cauſa 18.item capite 8.except.13
L.LVII.in prin.libro 49.capite 6.quæſtione 3.reg.1.except.1
§ Creditor.d.capite 6.quæſtione 4.exceptione 2 & except.4
L.LVIII.lib.49.cap.7.cauſa 6.ſpecie 1.item lib.34.cap.3.quæſt.3.except.14
L.LIX.d.cauſa 6.ſpecie 13.item cauſa 8.item lib.eod.cap.6.quæſt.3.reg.1.except.1.repl.7.item lib.48.cap.11.reg.2.except.1
L.LX.in prin.d.cap.7.cauſa 18.except.5.item cap.8.except.7.item except.14.item except.28
§ Vbi autem quis.d.cauſa 18.except.4
L.LXI.lib.49.cap.6.quæſt.3.reg.1.except.3.item quæſt.5.reg.2
L.LXII.lib.49.cap.8.except.26
L.LXIII.lib.48.cap.9.except.21.item lib.49.cap.7.cauſa 7.except.1.item cauſa 12
L.LXIIII.lib.49.cap.8.except.12
L.LXV.in prin.d.cap.8.except.8
§ Id quoq;.lib.49.cap.7.cauſa 4.except.1
§ Sed & agere.d cap.7.cauſa 6.ſpecie 2.item cap.10.quæſt.1.cauſa 1.item except.gener.4.repl.3.
§ Item etſi.d.except.4.repl.1
§ Quod ob rem.d.capite 7.cauſa 6.ſpecie 2.item d.cauſa 1
§ Ei qui indebitum.lib.49.cap.6.quæſt.5.reg.11.12 & 14
§ In frumento.d.quæſt.5.reg.3.& 4.item cap.8.except.33
ibi: Sic & habitatione.d.quæſt.5.reg.5.except.2
§ Si ſeruum.d.reg.4.item d.cap.8.except.34
§ fin.lib.49.cap.7.cauſa 8.item cauſa 11
L.LXVI.d.cap 7.cauſa 1.item cap.6.quæſt.1.reg.3.
L.LXVII.in prin.d.cap.7.cauſa 6.ſpecie 2.item cap.8.except.25.diſtinct.4.item cap.10.quæſt.1.exc.10.repl.4
§ Tutor.d.cap.7.cauſa 13.item cap.6.quæſt.3.reg.1.except.1.repl.1.
§ Titius.d.except.1.repl.2.item reg.2
§ Item quæſitum.lib.49.cap.8.except.32
§ Lucius Titius.d.cap.8.except.17.repl.2.dupl.1.itē except.29
§ fin.lib.49.cap.6.quæſt.8.except.1.repl.1

De condictione ſine cauſa.

Tit. VII.

L.I.in prin.lib.49.cap.9.cauſa 1
ibi: Qui autem promiſit.d.cap.9.quæſt.2.reg.1
ibi: Sed etſi ob cauſam.d.cap.9.cauſa 2.item cap.10.quæſt.1.cauſa 2
§ Sin autem ab initio.d.cap.9.cauſa 3
§ fin.d.cap.9.cauſa 4.item lib.eod.cap.7.cauſa 5.in prin.
L.II.d.capite 9.cauſa 5.item libro 43.capite 6.quæſtione 4.regula 3.item capite 7.quæſtione 1.cauſa 2
L.III.d.cap.9.quæſt.1.cauſa 1.& cauſa 5
L.IIII.d.cap.9.quæſt.1.cauſa 2
L.V.lib.49.cap.10.quæſt.1.except.2.repl.1.item cap.11.quæſt.1.except.2

LIBRI VICESIMISECVNDI PANDECTARVM.

De iuris & facti ignorantia.

Tit. VI.

L.I.lib.48.cap.3.quæſt.1.except.8
L.II.ibidem
L.III.d quæſt.1.except.2 & 3
L.IIII.lib.22.cap.2.except.12.repl.4
L.V.lib.48.cap.3.quæſt.1.except.7.item quæſt.2
L.VI.d.quæſt.1.except.2
L.VII.d.quæſt.1.except.1.repl.5
L.VIII.d.except.1.repl.2.dupl.1.item d.repl.5
L.IX.in prin.d.except.1.in prin.
ibi: Quod minoribus.d.except.1.repl.1 & 2
§ Hac ratione.d.repl.1
§ Si filiusfamiliâs.d.except.1.repl.3
§ Sed facti.lib.48.cap.3.quæſt.1.except.2
§ Sed iuris.d.quæſt.1.except.1.repl.4
§ Qui ignorauit.lib.21.cap.4.cauſa 1.exc.7.repl.3
§ Si quis ius.lib.32.cap.7.repl.4.dupl.1.item lib.34.cap.1.except.35.repl.1.dupl.1
ibi: Quod ſi ideo.lib.48.cap.3.quæſt.1.except.1.& except.2
L.X.d.except.1.repl.2

LIBRI QVADRAGESIMISECVNDI PANDECTARVM.

De ceſsione bonorum.

Tit. III.

L.I.lib.3.cap.9.reg.10
L.II.d.cap.9.reg.17
L.III.lib.43.cap.20.quæſt.4.reg.3.item lib.8.cap.8.quæſt.1.cauſa 1
L.IIII.in prin.d.cap.20.quæſt.1.except.7
§ Sabinus.d.cap.20.quæſt.3
L.V.d.cap.20.quæſt.4.reg.3
L.VI.d.cap.20.quæſt 1.except.7.repl.1 & 2
L.VII.d.except.7.in prin.
L.VIII.d.quæſt.1.except.4

L.IX.

L.IX.d.queſt.1.except.3

Quæ in fraudem creditorum facta ſunt, ut reſtit. Tit.IX.

L.I.in prin.lib.49.cap.14.in prin.item quæſtione 5. cauſa 1
ibi:Intra annum.d.cap.14.queſt.9.reg.1
ibi:Idq; etiam aduerſus.d.cap.14.queſt.7.reg.9
§ Neceſſariò.d.cap.14.queſt.4
§ Ait ergo.d.cap.14.queſt.5.cauſa 1
L.II.d.cauſa 1
ibi:Vel quem alium.d.queſt.5.except.gener.3.repl.1.
L.III.in prin.d.cauſa 1
§ Geſta.d.cauſa 1 & cauſa 2
L.IIII.d.cauſa 2
L.V.d.cauſa 1
L.VI.in prin.lib.49.cap.14.queſt.5.except.1
§ Si ſeruum.ibidem
§ Apud Labeonem.d.queſt.5.except.3. item lib.36. except.13
ibi:Vtputa pignora.d.queſt.5.except.4.repl.1
§ Sciendum.d.except.3.repl.1
§ Hoc edictum.d.cap.14.queſt.7.reg.1.except.2
§ Præterea illud.d.cap.14.queſt.5.except.9.item lib. 36.cap.3.except.14
§ Si quid cum.d.queſt.5.except.11
§ Simili modo.d.queſt.7.reg.1.except.1.repl.5.item queſt.8.reg.1.except.5
§ Simili modo.d.queſt.7.reg.2.item d.queſt.8.reg.1. except.6.item queſt.11.except.3
§ Item ſi neceſſarius.d.queſt.7.reg.1.except.1.repl.1.
§ fin.d.cap.14.queſt.9.reg.1.except.1
ibi:Ex die factæ.d.queſt.9.reg.2
L.VII.cum lege ſequente.d.cap.14.queſt.5.except. 10.repl.1
L.IX.lib.49.cap.14.queſt.7.reg.4.
ibi:Quia dolus.lib.50.cap.5.in uerbo Dolus,reg.8
ibi:Is autem.d.cap.14.queſt 8.reg.1.except.1
L.X.in prin.d.cap.14.in prin.item queſt.5.cauſa 1.
ibi:Etſi ei non plus.d.cap.14.queſt.9.reg.1
§ Ita demum.d.queſt.5.except.16.in prin. & repl.1. item except.17
§ Quod ait Prætor.d.cap.14. queſt.7.reg.1. except. 1.repl.3
§ Si quis particeps.d.except.1.repl.2
ibi:Aliàs autem qui ſcit.d.except.1.repl.3
§ Ait Prætor.d.except.1.repl.1
§ Præterea ſciendum.d.except.16.repl.1
§ Illud certè.d.repl.2.dupl.1.item except.18.repl.1.itē queſt.4.reg 1.in prin.item queſt.7.reg.1.except. 1.repl.4
ibi:Non tamen.d.except.14.repl.3
§ Si fraudator.lib.49.cap.14.queſt.5.except.15
§ Si quid in.d.queſt.5.except.14.repl.1
§ Si impubes.d.queſt.5.except.10
§ Si cum in diem.d.queſt.5.exc.1.repl.2. item queſt. 8.reg.1.except.2
§ Si cui ſolutum.d.queſt.5.except.4.repl.1
§ Si cum mulier.d.queſt.5.cauſa 1.item except.13
ibi:Nec mulier.lib.49.cap.14.queſt.10.reg.1
ibi:Exitus autem.d. cap.14.queſt.8.reg.5
§ Per hanc actionem.d.cap.14.queſt.5.except.12
§ Si debitorem.d.queſt.5.except.1.repl.1.& repl.4. dupl.1
§ Si ex conſtitutione.d.queſt.5.except.6.item exc.14
§ Annus.d.cap.14.queſt.9.reg.1
§ Per hanc.d.cap.14.queſt.8.reg.1 & reg.2
ibi:Scilicet ut ſumptus.d.cap.14.queſt.5.except.10
§ Partum quoq;.d.queſt.8.reg. 4
§ Præterea generaliter.d.queſt 8.reg.1.item reg.5
ibi:Propter quod etiam.d.queſt.8.reg.1.except.1
ibi:Dum uſuræ non.d.queſt.8.reg.3
§ Si conditionalis.d.queſt.8.reg.5. item queſt.9.reg. 1.except.3
§ Actio hæc.d.queſt.8.reg.1.except.8.item queſt.7. reg.5.item queſt.9.reg.1.except.2
§ fin.lib.49.cap.14. queſt.6.reg.2.except.1.item queſt.7.reg.11
L.XI.d.reg.11
L.XII.d.queſt.7.reg.10.item queſt.11.except.5
L.XIII.d.cap.14.queſt.5.except.4
L.XIIII.d.cap.14.queſt.7.reg.5.item queſt.8. reg.1. except.3
ibi.Et aduerſus eos.d.reg.1.in prin.item d.queſt.7. reg.4
ibi:Ergo etſi fraudator.d.queſt.7.reg.6
L.XV.d.cap.14.queſt.5.except.17 item lib.19.cap. 5.except.6.repl.11
L.XVI.d.except.17.repl.1
L.XVII.in prin.lib.49.cap.14.queſt.8.reg.5
§ 1.d.cap.14.queſt.5.except.7.item except.18
ibi:Ideoq; etſi filij.d.cap.14.queſt.7.reg.1. except.1. repl.5
§ fin.d.cap.14.queſt.5.except.3.repl.2. item queſt.8. reg.1.except.1
L.XVIII.d.queſt.5.cauſa 1
L.XIX.d.queſt.5.except.2.item exc.3.repl.2.dupl.1
L.XX.d.except.2
L.XXI.d.cap.14.queſt.6.reg.2.except.2
L.XXII.d.queſt.5.except.4.item except.7.diſt.2
L.XXIII.d.except.7.in prin.itē lib.8.cap.9. reg.16. item lib.19.cap.5.except.6.repl.1 & repl.15
L.XXIIII.lib.49.cap.14.queſt.5.except.3.repl.3.item except.14.repl.1
ibi:Quid ergo ſi cum.d.except.1.repl.4
L.XXV.in prin.d.cap.14.queſt.7.reg.1.except.1. repl.6.item reg.8
§ Si à ſocero.d.cap.14 queſt.10.reg.1
ibi:Sed ſi prius.d.cap.14.queſt.5.except.19
ibi:Nec ullum regreſſum.d.queſt.10.reg.2
ibi:Quod ſi is ignor.d.cap.14.queſt.7.reg.6
ibi:Et ſi neuter.d.quæ.7.reg.1.exc.1.repl.7. itē reg.6
ibi:In maritum.d.except.1.in prin. item queſt.5. except.1
§ Item ſi extraneus.d.queſt.7.reg.6.& reg.7
§ Si procurator.d.queſt.7.reg.1
§ Non ſolum.d.cap.14.queſt.8.reg.2
ibi:Item partum.d.queſt.8.reg.4.except.1
§ Proculus d.except.1

§ *Fructus autem.d.queſt.8.reg.2*

§ *Hæc actio.d.cap.14.queſt.7.reg.9*

LIBRI QVADRAGESIMI QVARTI PANDECTARVM.

De exceptionibus, præſcriptionibus & præiudicijs. Tit.I.

L.I.*lib.48.cap.1.queſt.2.except.1*
L.II.*in prin.d.cap.1.queſt.1.item queſt.4*
§ *Replicationes.d.cap.1.queſt.5.reg.1*
§ *Illud tenendum.d.queſt. 4. & queſt.5.reg.1.& reg.2*
§ *fin.d.cap.1.queſt.3.diuiſ.2*
L.III.*d.diuiſ.2*
L.IIII.*lib.48.cap.7.except.5.repl.2*
L.V.*lib.48.cap.1.queſt.11*
L.VI.*lib.48.cap.2.queſt.4.reg.1.except.4*
L.VII.*lib.48.cap.1.queſt.7.reg.4*
ibi: *Si mariti.lib.15.cap.8.reg.18.except.9*
ibi: *Quia ſi deceptus.lib.49.cap.4.queſt.4.exc.29*
L.VIII.*lib.48.cap.1.queſt.11*
L.IX.*d.cap.1.queſt.12.reg.2*
L.X.*lib.48.cap.17.reg.2.in prin.*
ibi: *Nec ſi is contra.lib.48.cap.16. except.4. in prin.*
L.XI.*lib.4.cap.8.queſt.1.except.gener.9.item lib.8. cap.3.except.34.item lib.49.cap.8.exceptione 7. repl.1*
L.XII.*lib.48.cap.1.queſt.2.except.1*
L.XIII.*lib.7.cap.8.queſt.1.reg.3.except.8*
L.XIIII.*lib.42.cap.9.queſt.1.except.5*
L.XV.*lib.7.cap.7.queſt.1.except.16.& except.17*
L.XVI.*lib.7.cap.8.queſt.1.reg 3*
L.XVII.*d.reg.3*
L.XVIII.*d.reg.3*
L.XIX.*lib.48.cap.1.queſt.7.reg.4.except.4*
L.XX.*d.cap.1.queſt.6.in prin.*
L.XXI.*lib.7.cap.8.queſt.1.reg.1.in prin.*
L.XXII.*in prin.lib.48.cap.1.queſt.1*
§ *Replicatio.d.cap.1.queſt.5*
L.XXIII.*lib.12.cap.10.reg.26*
L.XXIIII.*lib.7.cap.7 queſt.1.except.13.repl.2*

De exceptione rei iudicatæ. Tit.II

L.I.*lib.48.cap.17.reg.1.in prin.*
L.II.*lib.48.cap.16.except.7.*
L.III.*d.cap.16.in prin.*
ibi: *Et ideo etſi ſingulis.d.cap.17.reg.3.exc.1.exemplo 6.item except.2.in prin.*
L.IIII.*d.cap.17.reg.2.except.2*
L.V.*lib.48.cap.16.except.5. item cap.17.reg.3.in prin.*
L.VI.*d.except.5.item lib.36.cap.16.in prin.*
L.VII.*in prin.d.reg.3.except.1*
§ *Si ancillam.d except.1.repl.1*
ibi: *Et quidem ita.lib.48.cap.16.in prin.*
ibi: *In his igitur.d.except.1.exemplo 4.item repl.2*
§ *De fructibus.d.except.1 repl.1*
§ *Et generaliter lib.48.cap.16.in prin.item except. 5 item cap.17.reg.1.in prin.*
ibi: *Et ideo ſi hered.d.cap.17.reg 3. except.1. exemplo 6.item except.2.in prin.*
§ *Idem erit prob.d.exemplo 6.& d.exc.2. in prin.*
L.VIII.*lib.48.cap.16.except.5.exemplo 2*
L.IX.*in prin.d.cap.16.except.7*
§ *Si quis fundum.d.except. 7 & except.8*
§ *fin.lib.48.cap.17. reg.1. except.1. & except.2.item reg.2.except.4.& except.5*
L.X.*d. except.2*
L.XI.*in prin.lib.48.cap.16.except.4.repl.1.dupl.4*
§ *Deniq; & Celſus.d.repl.1.in prin.*
§ *Si quis.d.repl.1.dupl.1*
§ *Item Iulianus.lib.48.cap.16.except.5. exemplo 2. item cap.17.reg.1.except.1*
§ *Eandem cauſam.d.repl.1.dupl.3* (*tripl.2*
ibi: *Mutata autem opinio.d.repl.1.in prin.& dupl.9*
§ *Si quis iter.lib.48.cap.17.reg.3.except.2.repl.1*
§ *Hoc iure.d.cap.17.reg.2.except.2*
ibi: *Ex perſona autem.d.cap.17.reg.1.except.7*
§ *Si quis hominem.d reg.1.except.3*
§ *Si egero.d.reg.1.except.1.item reg.2.exceptione 4. in prin.*
§ *fin.d.except.4.repl.2.dupl.1*
L.XII.*cum lege ſequente.lib.48.cap.14.except.4. in prin.item cap.17. reg.1. in prin.item reg.3.in prin.*
L.XIII.*in prin.ibidem*
§ *Idem corpus.d.reg.3.except.3*
§ *Qui cum partem.d reg.3.except.1.repl.1*
§ *Actiones.d.cap.16.except.4.repl.1.item lib.36. cap.4.queſt.2.diuiſ.1.in fine.item lib.21.cap.1.in prin.*
§ *fin.lib.48.cap.16.except.5.diſtinct.1*
L.XV.*d.cap.16.except.8.item except.9.in prin. & repl.1*
L.XVI.*d.except.8*
L.XVII.*d.cap.16.except.7*
L.XVIII.*d.except.7*
L.XIX.*d.cap.16.except.9.repl.1.dupl.1.tripl.1*
L.XX.*lib.48.cap.17.reg.3.exemplo 2.item except. 2.repl.2*
L.XXI.*in prin.d.reg.3.exemplo 1*
§ *Si petiero.d.reg.2.except.1.exemplo 10.item except.3*
§ *Si Stichum.d except.1.exemplo 3*
§ *Si fundum.d.except.1.exemplo 8*
§ *Sed ſi uſumfructum.lib.48.cap.16.except.4*
§ *fin.lib.48.cap.17.reg.1.except 4*
L.XXII.*d.reg.1.in prin.item except.6.repl.2*
ibi: *Etſi actum.lib.48.cap.16.except.4*
L.XXIII.*lib.48.cap.17.reg.3.exemplo 3*
L.XXIIII.*lib.48.cap.16.except.9.repl.2.item lib. 21.cap.11.queſt.3.except.18*
L.XXV.*in prin.d.cap.16.except.7*
§ *Eſt in poteſtate.d.cap.16.except.5.exemplo 3. item lib.42.cap.4.queſt.3.exceptione 25.repl.3.item queſt.9.reg.7*
§ *Si te negocijs.d.cap.16.except.6.& 7*
ibi: *Idem eſt etſi.d.except.5.diſtinct.2*
L.XXVI.*in prin.lib.48.cap.17.reg.3.exc.2.in prin.*

§ Item ſi fundo.d.reg 3.except.1.exemplo 7
L.XXVII.lib.48.cap.16.except.4.in prin.itē cap.17 reg 1.in prin.itē reg.2.in prin.itē reg.3.in prin.
ibi:Nec tam intereſt.d.except.4.repl.1
L.XXVIII.d.reg.2.except.4
L.XXIX in prin.d.reg.2.except.1 repl.1.in prin.& dupl.1
§ fin d reg.2 except.4.repl.2.
L.XXX in prin lib.48.cap.16.except.4.repl.1. itē cap.17.reg 1.except.1.exemplo 9.
§ Latinus Largus.d.cap.16.except.9.
ibi Neq; enim poteſt pignus. lib.40.cap.5.cauſſa.18
L.XXXI.lib.48.cap.16.except.5. diſtinct.2

De doli mali & metus exceptione.

Tit.IIII.

L.I.in prin.lib.48.cap.1.quæſt.1
§ Ideo itidem.d.quæſt.1
ibi:Sed an dolo.lib.7 cap 2.quæſt.1.de dolo malo probando.item lib.49.cap.3.quæſt.4.cauſa 2
L.II.in prin.d.quæſt.1
§ Sequitur.Propoſitio.
§ Et quidem illud.lib.48.cap.1.quæſt.4.reg.1
§ Plane ex perſonis.d.cap.2.quæſt.3
§ Circa primum.lib.17.cap.3. except.13. item except.41 & except.44.item lib.49.cap.9.quæſt 3.except.3
ibi:Proinde etſi crediturus.lib.49.cap.10.quæſt.6.except.5
§ Item quæritur.lib.36 cap.14.reg 1. except.4. item except.9.item reg.19
§ Et generaliter.lib.48.cap.2.quæſt.2.cauſa 1. item quæſt.7.reg 1
§ Non male.lib.36 cap.14.reg 1 except.10.
§ Idem quæritur.lib.42 cap.7.quæſt.1.cauſa 4. exc.2.item except.gener.64
L.III.lib.42.cap.1.reg.19.
L.IIII.in prin.lib.37.cap.7.except.3.in fine.item except.4
§ Iulianus.lib.17.cap.3.except.45
§ Si in arbitrum.lib.9 cap.4.quæſt.1.cauſa 2.except.5.item lib.18.cap.6.except.4
§ Idem quæritur.d.quæſt.1.cauſa 7.exc.6.exēplo 9
§ Si quis pupillo lib.36.cap.3.except.1.repl.3.item lib.19.cap 2 quæſt.1.except.10. item lib.48. cap.7.except.4.repl.1
§ Item Labeo.lib.42.cap.3 exc.gener.2 repl.1
§ Quod ſi is.lib.30.cap.3.reg.6.exc.2.repl.7.& 12. item lib.41 cap.8.quæſt.1.cauſa 2
§ Labeo ait.lib.18.cap.11.ſpecie 2.reg.3.except.2
§ Idem quæritur.lib.48 cap.22.cauſa 8
§ Si maior.lib 21.cap.1.reg.7.in prin. item lib.49.cap.4.quæſt.14.reg.6
§ Præterea ſciendum.lib.48.cap 2 quæſt.2.cauſa 3
§ Si quis ex uncia.lib.31.cap 8.cauſa 31.in prin.& diſtinct.4
§ Quæſitum.lib.24.cap.2.cauſa 10.except.1
§ Marcellus.lib.48.cap.2.quæſt.1.except.6
§ Contra ſenatuſconſulti.lib.49.cap.3.quæſt.1.repl.8
§ Labeo etſi.lib.48.cap.1.quæſt.2.except.5
§ Aduerſus parentes.d.quæſt.2.except.1,item lib.49 cap.3.quæſt.4 except.2
§ In ſtipulatione.d.except.1.repl.5.item d.quæſt.4.except.10
§ In hac except.lib.40.cap.2.quæſt.4.reg.1.exc.6
§ Quæſitum.d.reg.1.except.1.diſtinct.2 & 3
§ Mandaui.d.except.1.diſtinct.4.item except.6
§ Item quæritur.d.reg.1.except.3
§ Sed etſi mulier.ibidem
§ Apud Iulianum.d.reg.1.except.7
§ Illud non explicat.d.cap.2.quæſt.2.except.7
§ Illa etiam quæſtio.d.cap.2.quæſt.4.reg.1. except.4
§ Si quis non.d.except.2
ibi:Nam etſi is.lib.22.cap.6.pro emptore,except.6
§ Quæ in tutore.d.reg 1.except.3
§ De dolo autem.lib.48.cap.2.quæſt.2.except.2
ibi:Nam & de pupillis.lib.40.cap.8.repl.2. dupl.2. tripl.2
ibi:Idem ſeruandum.d.repl.1.dupl.4
§ De auctoris.lib.48.cap.1.quæſt.8.reg.1.except.12 item cap.2.quæſt.4.reg.1.except.4.repl.2
§ Si cum legitima.lib.29.cap.13.except.14.repl.8.itē lib.48.cap.2.quæſt.4 reg.1.except.4.repl.1. item lib.49.cap.3.quæſt.4.cauſa 3
§ Si quis autem.d.except.4.in prin.
§ Idem tractat.d.except.4.repl.1.dupl.2
§ Auctoris.d.except.4.in prin.
§ Si à Titio. lib.21.ca.3.quæſt.3.reg.2.except.1.repl.1. item lib.48. cap.2.quæſt.7.reg.1
§ Metus cauſa.d.cap.1.quæſt 4.reg.2.in prin. item lib.37.cap.1.except.16.repl.4
§ fin.d.except.16.repl.4
L.V.in prin.lib.34.cap.19.quæſt.1.except.10
§ Si cui legata.lib.34.cap.1.quæſt.1.except.11. item quæſt 4. reg.3
§ Si donaui.lib.21.cap.1.reg 7.except.6
§ Actoris.lib.48.cap.2.quæſt.4.reg.1.except.8.repl.1 & dupl.1
§ Si ſeruum.lib.42.cap.9.quæſt.1.except.5 .
ibi:Etiam mercis.lib.42.cap.9.quæſt.1.exc.gener.4
§ Si eum qui.lib.48.cap.2.quæſt.4.reg.1.except.5.item cap.14.quæſt 3.reg.7.in prin.& reg.8
§ fin.lib.48.cap.1.quæſt.10.item cap.2.quæſt.5
L.VI.lib.48 cap.13.except.11.repl.3 & repl.4
ibi:Idem eſt etſi creditori lib.48.cap.8.repl 8
L.VII.in prin.lib.48.cap.4.except.16 item lib.48.cap.2.quæſt 7.reg.2.item cap.14.quæſt.3.reg.7.except.7 (7.except.8
§ Idem Iulianus.d.except.26.item d.reg.2.& d.reg.
L.VIII.lib.48.cap.2 quæſt.2.cauſa 2.& cauſa 3.item quæſt 7.reg.2
L.IX.lib 8.cap.3.except.40.item lib.49.cap.1.quæſt.4.cauſa 31 item cap.11.quæſt.2.except.1.repl 6
L.X.lib.35.cap.9.quæſt.4 reg.8.except.1
L XI.in prin.lib.48.cap.2.quæſt.4.reg.1.in prin.& except.1
§ Si poſt litem.d.except.2.diſtinct.1
ibi Idem de tutore.d.reg.1.except.2
§ fin.d.cap.2.quæſt.2.except 4.

L.XII.d quæſt.2.cauſa 1

L.XIII.d.quæſt.2.cauſa 3.except.1.item lib.29. cap. 7.except.1.in prin.

L.XIIII.lib.11.cap.8.reg.7.except.6

L.XV.lib.8.cap.3.in fine. item lib.42.cap.7.quæſt.1. except.19

L.XVI.lib.48.cap.8.repl.1.dupl.8. item repl.8. item cap.15.ſpecie 2.except.3.repl.1

L.XVII.in prin.lib.15.cap.2.quæſt.4.reg.1.except.2. repl.1 item lib.38.cap.4.except.26

§ Auus nepotib.lib.48.cap.2.quæſt.1.cauſa 3

§ Ex quadrante.lib.42.ca.9.quæſt.1. exceptione gener.7

§ Marito.lib.33.cap.8.reg.1 except.4

LIBRI QVADRAGESIMI SEXTI PANDECTARVM.

De nouationibus & delegationibus. Tit. II.

L.I.in prin.lib.48.cap.14.in prin.

§ Illud non intereſt.d. cap.14.quæſt.4. exc.6.repl.1. item except.9.item lib.36.cap.1.de naturali obligat.ſpecie 2.item cap.8.except.1.repl.2

L.II.d.except.9

ibi:Dummodo ſciamus.d.quæſt.4.except.12

L.III.d.quæſt.4.except.3

L.IIII.lib.48.cap.15.ſpecie 1.reg.3.except.9.item ſpecie 2.except.2

L.V.lib.48.cap.14.quæſt.4.except.17.repl.3

L.VI.in prin.d.quæſt.4 except.12

§ Cum pecuniam.d.except.12.item lib.38.cap.3.reg.8

L.VII.ibidem

L.VIII.in prin.lib.48.cap.19.except.7.repl.3

§ 1.lib.48 cap.14 quæſt.4.except.9.item excep.17

ibi:Et hoc actum ſit.d.quæſt.4.except.12

§ Si quis ita.d.quæſt.4.except.10

§ Idem Celſus.d.except.12. item lib.6. cap.10.in fine.

§ Si decem.lib.48.cap.15.ſpecie 1.except 6

§ Si ab alio.d.ſpecie 1.reg.3.except.3. itē lib.eod.cap. 7.except.1.diſtinct.3

ibi:Si autem non.d.quæſt.4.except.11.in prin.

ibi:Non tamen ſi quis.d.quæſt.4.except.1

L.IX.in prin.lib.48.cap.14.quæſt.4.exceptione 42. repl 2

§ Qui ſub.d.quæſt.4.except.17.repl.2.item lib.37. cap.14.reg.7.except.3

§ Qui actum lib 37.cap.3.except.31.repl.4. dupl.3

L.X.lib.48.cap.14.quæſt.4.except.1.repl.3

L.XI.lib.48.cap.14.quæſt.2.item cap.15.ſpecie 1. reg.1.& reg.2

L.XII.lib.48.cap.14.quæſt.3.reg.7. in prin. itē reg. 8.in prin.& except.1

L.XIII.d.reg.7.in prin.item d.reg.8

L.XIIII.in prin.lib.48.cap.15.ſpecie 1.reg.1.except.1

ibi:Et ideo ſi fortè.d.reg 1.except.4

§ Vnde Marcellus.lib.48.cap.19.exc.7.repl 3.dupl.2

§ Sed ſi quod.lib.48.cap.14.quæſt.4.except.17

ibi:Et ideo ſi fortè.d.except.17.repl.3. dupl.1. item cap.15.ſpecie 1.except.14.item ſpecie 5.reg.1. except.3

L.XV.lib.18.cap.11.ſpecie 2.reg.1.except.3

L.XVI.lib.48.cap.14.quæſt 4.except.2

L.XVII.lib.48.cap.15.ſpecie 1.except.5

L.XVIII.lib.40 cap.4.cauſa 6

L.XIX.in prin.lib 48.ca.14.quæſt.3.reg.7.in prin.

ibi:Imò & in ea.d.reg.7.except.3

ibi:Diuerſum eſt in.d.reg.7.except.4

§ Idemq́; eſt in minore.d.reg.7.except.8

L.XX.in prin.lib.48. ca.14. quæſt.4.exc.1.repl.1

§ Pupillus.d.quæſt.4.except.4

ibi:Tutor poteſt.d.except.1.repl.4

ibi:Item procurator.d.except.1.repl.6

L.XXI.d.except.1.repl.3.dupl.2

L.XXII.d.except.1.repl.2

L.XXIII.d. except.1.in prin.

L.XXIIII.lib.48.cap.14.quæſt.4.except.6

ibi:Nec huic.lib.48.cap.15.ſpecie 1.except.13

L.XXV.lib.48.ca.7.exc.8.& 9.itē cap.14.quæſt.4. except.1.repl.3.dupl.3.item except.2

L.XXVI.lib.48.cap.15.ſpecie 1.except.6

L.XXVII.lib.56.cap.9.quæſt.1.except.gener.2

L.XXVIII.lib.37.cap.3.exc.31. repl.4. item lib.48. cap.14.quæſt.4.except.12.item cap.16.except.4.

ibi:Nec ſi litem.lib.56.cap.8.reg.3 except.3

L.XXIX.lib.48.cap.14.quæſt.2.itē quæſt.3.reg.6

ibi:Neq; enim deteriorem.lib.50.cap.5.in uerbo Litis conteſtatio.

L.XXX.lib.40.cap 4.cauſa 6

L.XXXI.in prin.lib.48.ca.15.ſpecie 3.reg.1.exc.4. item cap.19 except.7.in prin.

ibi:Etſi prius.d.except.7. repl.3. dupl.2.item lib.eod. cap.14.quæſt.4.except.16.repl.1

§ Si duo.d.quæſt.4.except.5.itē lib.36. cap.5.reg.4. except.1.repl.3

ibi:Ferè autē conuenit.lib.48.cap.8.repl.16.in prin. item cap.17.reg.1.except.1

ibi:Itē unius acceptil.li.48.ca.13.quæ.5. exc.1.repl.4

ibi:Alioquin dicemus.li.48.ca.15.ſpecie 1.reg.3.exc.10

L.XXXII.d.reg.1.except.6.repl.2

L.XXXIII.lib.48.cap.14.quæſt.3.reg.7.in prin.

L.XXXIIII.in prin.d.cap.14.quæſt. 4.exc.2.repl.1

ibi:Nam ſi alium.d.quæſt.4.except.1.repl.1.dupl.1

§ Adgnatum.d.except.1.repl.5

§ In ſumma.d.quæſt.4.except.11.item cap.15.ſpecie 1. reg.3.except.6.repl.3

De Solutionibus & liberationib. Tit.III.

L.I.lib.48.cap.12.reg.1.except.1

ibi:Quotiens uerò.d.reg 1.except.2

ibi:Dummodo in id.d. except.1. repl.3 (2.repl.2

ibi:Sed conſtituere.d.reg.1.except.1.repl.4. item exc.

L.II.ibidem

L.III.in prin.ibidem

§ Hæc res efficiet. d.reg.1.in prin.

ibi.Quod ſi fortè.d.cap.12.reg.2

L.IIII.d.cap.12.reg.3

ibi:Et potius.d.cap.12.reg.4

ibi:Et potius.d.cap.12.reg.5

L.V.in prin.d.cap.12.reg.1.in prin.

ibi:Si autem nulla.d.cap.12.reg.10

§ *Si duos.d.reg.1.except.1.item lib.eodem cap.9.except.15.repl.1.dupl.5*
§ *Imperator.lib.48.cap.12.reg.11.except.2.repl.2. itẽ reg.1.except.2.repl.1.dupl.2*
ibi:Sin uerò ſumma.d.cap.12.reg.13
ibi:Sed ſi fortè.d.reg.11.except.1.in prin.
§ *fin.cum lege ſequente.d.reg.11.except.2*
L.VII.*lib.48.cap.12.reg.7*
ibi Proinde ſi quid.d.cap.12.reg.9
ibi:Ergo ſi ex cauſſa.d.cap.12.reg.4
L.VIII.*d.cap.12.reg.13*
L.IX *in prin.lib.48.cap.8.repl.4.dupl.9*
§ *Qui decem.lib.48.cap.9.except.15.repl.1*
ibi:Qui autem hominem.d.repl.1.dupl.2
ibi:Sed ſi debitor.lib.48.cap.19.except.11.repl.3
L.X.*lib.48.cap.1.queſt.3.except.1.repl.2. item cap.14.queſt.4.except.1.repl.3*
ibi:Tantumq́; ei ſolui.lib.48.cap.8.repl.4
L.XI.*lib 48.cap.7.except.5.repl.5*
L.XII.*in prin.lib.48.cap.8.repl.6*
§ *Interdum tamen.d.cap.8.repl.4.in prin.* (tripl.3
§ *Sed etſi quis.d. cap. 8. repl. 1. dupl.1. triplicat.1.&*
§ *fin.d.cap.8.repl.3*
L.XIII.*lib.6.cap.8.queſt.3.except.4.repl.2*
L.XIIII.*in prin.lib.49.cap.7.cauſſa 11.exception.1. repl.2* (dupl.10
§ *Sunt quidam.lib.48.cap.8.replic.9. duplicat.8.&*
ibi:Niſi interdicta.d.repl.9.dupl.3
ibi:Idem dico.d.repl.9.dupl.4
ibi:Quod ſi remoto.d.repl.9.dupl.5
§ *Quid ergo.d.repl.9.dupl.6*
ibi:Quinimmò etſi.d.repl.9.dupl.7
§ *Sine autem.d.repl.9.dupl.9 & 10*
§ *Ei qui.d.repl.9.dupl.8*
§ *Curatori.d.repl.9.in prin.*
§ *fin.lib.49.cap.7.cauſſa 9.item lib.18.cap.7. queſt.1.reg.1.except.3.repl.2*
L.XV.*lib.48.cap.7.except.5.in prin.& repl.3*
ibi:Sed nec delegare.lib.48.cap.14.queſt.4.exc.4.
L.XVI.*lib.48.cap.10.except.31. repl.1. in prin. & dupl.5.item cap.13.queſt.3.except.19*
L.XVII.*lib.48.cap. 9. exception.18. item cap.10.in prin.*
ibi:Sed ſi creditor.d.except.18.repl.4
L.XVIII.*lib.48.cap.8.repl.10.dupl.3*
ibi:Quod ſi ex cauſſa.lib.48.cap.7.exc.9.diſtinct.4
ibi:Nam etſi debitori.d.cap.8.repl.1.dupl.1.tripl.3
ibi:Et Titius furti.lib.46.cap.1.queſt.2.cauſſa 24
L.XIX.*lib.48. cap.8.repl.10.dupl.2*
ibi:Sed ſi alij.d.cap.8.repl.1.dupl.5
ibi:Et ideo ſeruus.lib.48.cap.7.except.9.in prin. itẽ cap.14.queſt.4.except.2
L.XX.*lib.40.cap.5.cauſſa 21.diſtinct. 6.item lib.48. cap.9.except.20*
L.XXI.*lib.48.cap.11.reg.4.item cap.17.reg. 1. except.4.repl.2.item except.6.repl.1*
L.XXII.*lib.17.cap.5.repl.2.dupl.2*
L.XXIII.*lib.48.cap.7.except.1.diſtinct.3.item cap.17.reg.1.except.7*
L.XXIIII.*lib. 38. cap.8.reg 6.except.1.item lib.48. cap.12.reg.2.except.2.item cap.12.reg.1.except.1. item reg.10*
L.XXV.*lib.49.cap.7.cauſſa 13.except.8*
L.XXVI.*lib.48. cap.22. cauſſa 2. in prin.item except.1 & 2*
L.XXVII.*lib.48.cap.9.except.26*
L.XXVIII.*lib.48.cap.8.repl.7.item repl.9.dupl.1. tripl.2*
L.XXIX.*lib.38.cap.8.reg.20*
L.XXX.*lib.48.cap.19.except.11.repl.2*
L.XXXI.*lib.48.cap.6.except.2.diſtinct.4*
ibi:Quare etiam.lib.38.cap.6.except.1
L.XXXII.*lib.48.cap.7.except.9.diſtinct.3 & 4.*
ibi:Idemq́; iuris.lib.48.cap.8.repl.10.dupl.3.tripl.2
ibi:Sicut is qui iuſſus.d.cap.8.repl.2.dupl.7.tripl.1
L.XXXIII.*in prin.d.cap.8.repl.4.dupl.8.item cap.10.exception.35.item lib. 42. cap.7.queſt.1. except.35*
ibi: Quemadmodũ ſi hominẽ. lib.48. cap.9. exc.22
§ *Qui Stichum.d.cap 9.except.22* (cept.1
L.XXXIIII.*in prin.lib.49.cap.6. queſtion.4. ex.*
§ *Si duo.lib.48.cap.9.except.16*
§ *Stipulatus ſum. lib. 48. cap.8. repl.4.dupl.7.item lib.17.cap.3.except.26.repl.11.dupl.2*
§ *Si Titium.d.cap.8.repl.6.dupl.2*
ibi:Nam is qui.d.repl.6.in prin.
§ *Si nullo.d.cap.8.in prin.& d.repl.6.dupl.1*
§ *Et cum fugitiuus.d.cap.8.repl.10.dupl.2*
§ *Si gener.lib.15. cap. 6. exception. 19. replicat. 2. item lib. 49.cap.7.cauſſa 1.exemplo 5. item except.2*
§ *Si debitorem.lib.48.cap.8.repl.1.dupl.9*
§ *Quidam filiumfamiliâs. lib. 48. cap. 18. regul.1.in prin.*
§ *Si prædo.lib.48.cap.8.repl.7*
§ *Si decem.lib.48.cap.9.except.15.in prin.item repl.2.dupl.5.tripl.2*
ibi:Quod ſi Meuius.d.cap 9.except.16
§ *fin.lib.48.cap.10.exception.12.in prin. item cap.11.regul.8.exception.1. item lib. 49. cap.7.cauſſa 5.in prin.item cauſſa 6.ſpecie 13. item cauſſa 8. in prin.*
L.XXXV.*lib. 48. cap.7. except.9.in prin.& diſtinct.2.item cap.8.repl.10.dupl.3.tripl.2*
L.XXXVI.*lib.48.cap.16.except.7*
L.XXXVII.*lib. 48. cap.9.except.15.repl.2.dupl.5. tripl.2* (dupl.2
L. XXXVIII. *in prin. lib. 48. cap. 8. replicat. 4.*
§ *Si debitorem.d.cap.8. repl.1. dupl.1. tripl.3. quadrupl.1*
ibi: Quoniam furtum. lib. 46. cap.3.queſt.2.cauſſa 20.item cauſſa 24
ibi:Sicuti ſeruatur.d.repl.1.dupl.6. item lib. eod.cap.15.ſpecie 2.except.5
§ *De peculio.lib.48.cap.11.reg 8*
ibi: Et magis uериſimile. lib. 48. cap.7. except.2.diſtinct.1.item cap.10.except.11
§ *Qui hominem.lib.48.cap.9.except.21.repl.1 et 2.*

item d. except.31
ibi:Et illi condictionem.lib. 49.cap.7.cauſſa 12
ibi:Perinde atq; ſi quis.lib 48.cap.10.except.31.repl.
1.item lib.49.cap.7.cauſſa 18.except.1
ibi:Alioquim propè erit.lib.48.cap 9.exc.19.in fine.
§ Si quis pro.lib.45.cap.1.quæſt.2.except.19. repl.1.
item except.54.repl.5.item lib.49.cap.5.quæſt.5.
reg.1.item quæſt.7.except.1
ibi:Quemadmodum in eum.lib.48.cap.19. except.6.
repl.5
§ fin.lib.45. cap.1.quæſt.2. except.54.in prin. item
quæſt.4.reg.1.except.1.repl.2.item lib.40.cap.4.
cauſſa 8.except.3
L.XXXIX.lib.48. cap.19.except.12. repl.1.in prin.
& dupl.1.item cap.11.cauſſa 28
§ His conſequens.d.except.11.exemplo 2
ibi:Et nihilominus.lib.41.cap.2.in prin.
L.XL. in prin.lib.40.cap.4. cauſſa 1. except.1.item
lib.48.cap.7.except.1.diſtinct.1
§ Item ſi quis. d. cauſſa 1. except.1.item lib.31. cap.13.
quæſt.1.except.4
L.XLI.lib.48.cap.7.except.10
L.XLII.lib.48.cap.3.except.4.item cap.7. except.
4.item lib.49.cap.7.cauſſa 10
L.XLIII.lib.48.cap.5.quæſt.4.reg.1
ibi:Præterquam quod.lib.48.cap.18.reg.1
L.XLIIII.in prin.lib.48.cap.12.reg.14.item cap.22.
cauſſa 2
§ Item ſi pupillo.ibidem
§ fin.lib.48.cap.6.quæſt.2.reg.9
L.XLV.in prin.lib.48.cap.9.except.13.repl.1
§ Idem Frontoni.lib.48.cap.7.except.10.item cap.8.
repl.9.dupl.5
L.XLVI.lib.48.cap.9.except.13.repl.1. dupl.1. item
cap.10 except.31
ibi:Sed etſi quis.d.cap.9.except.15.in prin.
L.XLVII.lib.48.cap.7.except.5.repl.2.dupl.1
ibi:Sic & in filiofamiliás.lib.39.cap.1.quæſt.1.repl.15
L.XLVIII. lib.15.cap.8. reg.25. item lib.36. cap.13.
quæſt.1.in prin.
ibi:Sed ſi fortè.lib.48.cap.12.reg.11
L.XLIX.in prin.lib.48.cap.8.repl.1.in prin.itẽ cap.
ibi:Ratam quoq; d.cap.8.repl.3 (6.in prin.
ibi:Tutori quoq;.d.cap.8.repl.9
ibi:Vel procuratori.d.cap.8.repl.6
ibi:Vel ſeruo.d.cap.8.repl.10
§ Quod ſi acceptolatum.d.cap.6.quæſt.1.except.8
L.L. lib.48. cap.9. except.13. in prin. item lib.49.
cap.6.quæſt.8.except.1.item cap.8.except.26
ibi:Petentem tamen.d.except.13.repl.6
L.LI.lib.48.cap.8.repl.6 dupl.2.item repl.10.dupl.1
L.LII.lib 40.cap.4.cauſſa 4.in prin.
L.LIII.lib.48.cap.7.except.1.diſtinct.1
L.LIIII.lib.48.cap.5.quæſt.1.item cap.6.in prin.
L.LV.lib.48.cap.10 except.30
L.LVI. lib.48. cap.7. except. 2. in prin.item lib.49.
cap.6.quæſt.3.reg.1.except.1
L.LVII. in prin.lib.38. cap.8.reg.4. except.6. item
lib.48.cap.9.except.23.repl.1.dupl.1
ibi:Item ſi mihi.lib.48.cap.8.repl.4.dupl.5.item repl.
16.dupl.2
L.LVIII.in prin.d.cap.8.repl.3.item lib. 49. cap.7.
cauſſa 11.except.2
§ Si creditor.d.repl.3.dupl.1.item d.except.2.repl.1
§ fin.lib.49 cap.6.quæſt.5.reg 8.except.3.item cap.
7.cauſſa 6.ſpecie 13. item cauſſa 11.exception.2.
repl.2
L.LIX.lib.48.cap.8.repl.4.dupl.4
ibi:Etſi à filiofamiliás.d.repl.4.in prin.& dupl.10
L.LX.lib.48.cap.9.except.18.repl.2
L.LXI.lib.38.cap.5.except.36.repl.1.item lib.48.
cap.8.repl.7.item cap.10.except.30.in prin.
L.LXII. lib.34. cap. 14. quæſt.2. reg.5.except.12 &
except.13
ibi:Si uerò non liberantur.lib.44.cap.6.quæſtion.2.
cauſſa 7.except.1
L.LXIII. lib.37. cap.5. repl.4. dupl.5. item lib.48.
cap.13.quæſt.5.except.5.repl.1
L.LXIIII.lib.48.cap.7.except.1.in prin.item cap.8.
repl.1
L.LXV.d.cap.8.repl.9. in prin.item lib. 15. cap.6.
except.39.repl.1.dupl.1
L.LXVI.d. cap.8.repl.1.dupl. 2. item repl. 8.item
lib.eod.cap.7.except.5.repl.4
ibi:Si autem debitor.lib.49.cap.6.quæſt.4.except.2.
repl.1.item cap.8.except.24
L.LXVII.lib.48.cap.9.except.17.itẽ cap 10.exc.36
L.LXVIII.lib.48.cap.7.exc.5.repl.6.item except.8
ibi:Et quid inquit.lib.48.cap.8.repl.9.dupl.11
L.LXIX.lib.48.cap.9.except.19.item except.20
L.LXX.lib.48.cap.10.except.33.repl.1
L.LXXI.in prin.lib.48.cap.8.repl.4.dupl.6
§ 1.lib.45.cap.4.quæſt.1.except.2.repl.1.dupl.1. item
except.7.repl 6.item lib. 49. cap.7.cauſſa 11. ex-
cept.2.repl.2.item cap.8.except.18
§ Item ſi ignorans.lib.48.cap.13.quæſt.5.exc.21.item
d.cauſſa 11.except.1.repl.3.item d.except.18
§ fin lib.48.cap.8.repl.3
L.LXXII.in prin.lib 48.cap.19.except.7. repl. 4.
item except.13.repl.1
§ Si cum mihi.d.except.7.repl.3.dupl.1
ibi: Nam uerum eſt cum.d.repl.4
§ Sed quid ſi ignorante.d.repl.1.dupl.3.item d.exc.12.
repl.1.dupl.3
§ Idem reſponſum. d. except.21. repl.1.dupl.4. item
lib.46.cap.8 quæſt.1.except.9.diſtinct.1
§ Stichum aut. lib.38. cap.5. except.36. repl.2. item
cap.8.reg.4.except.7
ibi:Fingamus ita.lib.37.cap.1.except.30.repl.1.item
lib.48.cap.19.except.11.repl.1
§ Qui hominem.lib.48.cap.9.except.21.item exc.23.
& 24
§ fin.d cap.9.except.15
L.LXXIII.lib.48.cap.12.reg.1.exc.1. repl.3. dupl.1
L.LXXIIII.lib.40.cap.12.quæſt.4.reg.6.except.1.
item lib.48.cap.10.except.29.item lib.49.cap.8.
except.16
L.LXXV.lib.48.cap.18.in prin.item reg.1.in prin.

L.LXXVI.

L.LXXVI.lib.36.cap.5.reg.6.except.2.repl.6
L.LXXVII.lib.36.cap.1.except.6.repl.11
L.LXXVIII.lib.48.cap.9.except.18.repl.3
ibi:Ita ut actio.lib.46.cap.3 quæſt.2.cauſſa 4
L.LXXIX.lib.40.cap.23.cauſſa 23.item lib.13.cap. 2.cauſſa 8
L. LXXX. lib. 43. cap.5. quæſt. 3. item cap. 23. cauſſa 19
L.LXXXI.in prin.lib.48.cap.8.repl.4.dupl.9
§ Si lancem.lib.19.cap.7.quæſt.3.except.10.repl.3
L.LXXXII.lib.48.cap.8.repl.2. dupl.1. in prin. itē tripl.3 quadrupl.2.item tripl. 4. item repl.5.dupl. 2.tripl.1
L.LXXXIII. lib. 40. cap.ult.cauſſa 32.item lib.49. cap.0.except.10
L.LXXXIIII.lib.40.cap.7.exception.2.repl.1.item cap.11.reg.2.in prin.item cap.17.reg.1. except.4. repl.2
L.LXXXV.lib.40 cap.10.except.13
L.LXXXVI.lib.48.cap.8.repl.6.dupl.3
L.LXXXVII.lib.49.cap.7.cauſſa 8.except.2
L.LXXXVIII.lib.48.cap.8.repl.9.dupl.2.tripl.1
L.LXXXIX.in prin.lib.7.cap.3.quæſt.8.except.3. item lib. 17.cap.8. in prin.
§ Lucius Titius.lib.48 cap.0.repl.2.dupl 10
§ fin.lib.40.cap.11.reg.10
L.XC.lib 48.cap.8.repl.15
L. XCI. lib.48. cap.5. quæſt.1. except.2 item cap.13. quæſt.5.except. 5.repl.1. item cap.15.ſpecie 1.reg. 3.except.1
L.XCII.lib 18.cap.5.except.34
ibi:Si autem deceſsiſſet.lib.48.cap.19.in prin.
ibi:Sed etſi quis.lib.43.cap.9 except.21.repl.3
L.XCIII.in prin.lib.48.cap.10 reg 6
§ Item ſi duo.d.cap.18.reg.5 & reg.7
ibi:Quid ergo ſi fideiuſſor.lib.45.cap.1.quæſt.4.reg. 1.except.1
L.XCIIII.in prin.lib.40.cap.9.except.10.repl.5
ibi:Sin autem communes.d.except.18.repl.6.item lib. 39.cap.2.quæſt.1.except.14.repl.2
ibi:Sed etſi fideiuſſor.lib.45.cap.4.quæſt.1. except.2. repl.1.item d.except.18.repl.4
ibi:Et ideo ſi eam d.except.18.repl.7
§ Fauius.lib.48.cap.7. except. 2. item cap.12. reg.1. except.1.repl.3.item reg.11 except.1
ibi:Cum verò ſeruus.lib.49.cap 0.except.9.repl.1
ibi:Non magis quàm.lib.40.cap.11.reg.2.except.2
L.XCV. in prin. lib.48 cap.19.except.12.item except.6. repl.6. item lib. 18. cap.8.reg.4. except.2. repl.3
ibi:Quod ſi promiſeris.d.reg.4.except.4
ibi:Aliter quā in perſona.d.ca.19.exc.6.repl.5.dupl.1
§ Aditio.lib.48.cap.18 reg.1.item reg.2.in prin.
ibi:Aliquando pro ſolutione.lib.39.ca.2.quæſt.2.except.10.repl.2
ibi:Aliquando euenit. d.cap.18.reg.5. except.1.item lib.45.cap.6.quæſt 3.except.25.item lib.34. cap. 4.quæſt.1.except.14
§ Quod uulgò.d.reg.5.except.2 & 3.item lib.45.cap. 1.quæſt.1.exc.54.repl.2.dupl.1. item lib.49. cap. 4.quæſt.5.except. 4. diſtinct.2. item lib.36.cap.1. de naturali obligat.proprio 5
§ Naturalis.lib.36.cap.1.de naturali obligat.proprio 1.& 6 (prin.
ibi:Ideoq; fideiuſſor.lib.48. cap.4. quæſt.4. reg.1.in
§ Quæſitum eſt.lib.37.cap.1.except.26.repl.3.dupl. 6.item repl.11.dupl 1.tripl.2
§ Vſumfructum.lib.48.cap.0.repl.4.dupl.0
ibi: Nam etſi furioſi.d.repl.4. dupl.9. tripl. 2. item repl.9.dupl.11
ibi:Cæterum qui ſeruo.d.dupl 9.tripl.1
ibi:Idem reſpondendum.ibidem
§ Si creditor. lib. 45. cap.1. quæſt.2. except.61.item lib 48.cap.18.reg.2.except.3
§ Dolo feciſti.lib.31.cap.2.reg.2.exception.4.repl.1. item reg.1.except.15.item lib.40.cap.7. except.1. diſtinct.1.repl.2
ibi:Cæterum ſi tu.lib.48.cap.17.reg.1.except.2.repl.1
§ Si mandatu.lib.48.cap.6.quæſt.2. reg.4. item cap. 11.reg.2.except.1.item cap.17.reg.1.except.5
ibi:Et ad hoc pertinet.d.reg.1.exemplo 2
§ Si creditor.d.reg. 1. except.4. repl.1. item lib.45. cap.2.quæſt.1.except.9.repl.4
§ fin.lib.37.cap.6.exception.10. item lib.48. cap.23. cauſſa 19
L.XCVI.in prin.lib.43.cap.8.repl.1.dupl.4
§ Cum pupilla.lib.40.cap.7. except.1 diſtinct.3.item lib.49.cap.8.except.8.repl 3
ibi:Planè ſi adoleſcēs.lib.9.ca.5.exc.15.repl.4. dupl.3
§ Soror.lib.48.cap.9.except.11.repl.1. dupl.2. item cap.15. ſpecie 1. except.8. item lib.9.cap.5.exc.30
§ Cum in eodem.lib.48.cap.12.reg.1.except.2. repl. 3.in fine.item repl.4
ibi: Quod ſi temporib.d.reg.1.except.3.item reg.10
§ fin.lib.48.cap. 8.repl.14.item lib.49.cap.7.cauſſa 18.except.5
L.XCVII.in prin.lib.48.cap.12.reg.7.& reg.12
ibi: Mox eius.d.cap.12.reg.4
ibi:Tertio.d.cap.12.reg.6
ibi:Poſt hunc.d.cap.12.reg.3
ibi:Si nihil eorum.d.cap.11.reg.10
§ fin.d.cap.12.reg.1.except.3.item lib.49.cap.8. except.10
L.XCVIII.in prin.lib.15.cap.3. in prin. item lib.48. cap.9.except.18.item except.20.item cap.10.except.35
ibi:Ac ſi ſtatuliberum.d.cap. 9.except.21.repl.3
§ Diuerſum. d. except.35. repl.2. item lib.42. cap.7. quæſt.1.except.11.in fine.
§ Huic applicatur.d.except.35.repl.3.item d. except. 51.in fine.
§ Rem autem.lib.48.cap 9.except.18.repl.7
§ Mihi decem.lib.37.cap.1.except.26.repl.11. dupl.2
ibi:Nam cum in diem.lib.48.cap.10.except.33 repl.1
§ Qui ſtipulatur.lib.48.cap.9 except.15.repl.4.item lib.49.cap 7.cauſſa 13.except.2
ibi:Contrà ſi mihi.lib.48.cap.8.repl.4 dupl.10
ibi:Porrò ſi decem.lib.48.cap. 6.quæſt.2.reg.6

§ Mihi Romæ.lib.48.cap.8.repl.4.dupl.7
ibi:Nemo enim dixit.lib.48.cap.9.in prin.
§ Si ſeruus.lib.37.cap.1.except.16.repl.11.dupl.1
§ Aream.d.cap.3. except. 28. repl.4. dupl.1.item lib. 38.cap.5.except.34. in prin. & repl.5. item lib. 48.cap.13 cauſſa 34
ibi:Diuerſum dicemus.d.cap.5.except.35.in prin.
ibi: Deniq; lex.lib.21.cap.5. queſt.9.reg.6. item lib. 47.cap.13
L.XCIX.lib.48.cap.9.except.14
L.C.lib.48.cap.8.repl.9.dupl.12
ibi:Paulus reſpondit.d.repl.9.in prin.
L.CI.in prin.lib. 48. cap.7. except.1. diſtinct.1.item cap.11.reg.1.except.2
§ Paulus reſpondit.lib.48. cap.12. reg.1. except.1. in prin. & repl.1. item except.1. repl.3. dupl.1. item reg.11.except.1.repl.2
L.CII.in prin.lib. 48. cap. 9. except.27. repl.2.item lib.18.cap.9.queſt.1.except.8
§ Cum de ſorte.lib.48.cap.12.reg.1.except.1
§ Valerius.d.cap.12.reg.10
§ fin.d.cap. 12. reg. 1. except. 1. repl.2. item lib.49. cap.8.except.17.repl.1
L.CIII.d.cap.12.reg.2
L.CIIII.lib.48.cap.5.queſt.5.except.1.repl.1
L.CV.lib.38.cap.6.except.8.repl.3. dupl.1. item lib. 48.cap.10.except.33.repl.1
L.CVI.lib.48.cap.8.repl.1.dupl.1.in prin. & tripl.1
L.CVII.lib.48.cap.5.queſt.2.diuiſ.1
ibi:Aut cum rei.lib.48.cap.19.in prin.
ibi:Vel cum in.lib.48.cap.18.in prin.
L.CVIII.lib.43.cap.12.queſt.3.except.17. repl.2. itē lib.48.cap.8.repl.2
ibi:Ideoq; etiam inuito.d.cap.8.repl.1. dupl.1. tripl.2
ibi:Ei autem cui.d.repl.1.dupl.7.item d. queſt.3. except.18.in prin.& repl.3

De acceptilatione. Tit.IIII.

L.I.lib.48.cap.13.in prin.
L.II.d.cap.13.queſt.5.except.8
L.III.d.queſt.5.except.1
L.IIII.d.queſt.5.except.15
L.V.d.queſt.5.except.16.item queſt.4
L.VI.d.cap.13.queſt.8. except.1. item lib.38. cap.9. reg.1.except.1
ibi:Dummodo illud.d.cap.13.queſt.5.except.14
L.VII.d.cap.13.in prin.
L. VIII. in prin. lib. 48. cap. 13. queſtion. 5. in fine, dupl.1
§ Seruus.d.queſt.5.except.5.repl.3
§ Accepto.d.repl.3.item lib.36.cap.3.exc.6.repl.10
§ Acceptum.d.queſt.5.except.10
§ Filiusfamiliás.d.queſt 5.except.7

ibi.Pater autem.d.queſt.5.except.5
ibi:Et tolluntur.lib.48.cap.13.queſt.6.reg.3
ibi:Quia hoc iure.d.cap.13.queſt.2
ibi:Et ideo puto.d.cap.13.queſt.5.except.18
L.IX.d.queſt.5.except.13.repl.1
L.X.d.repl.1
ibi:Quomodo & uni.d.queſt.5.except.9
L.XI.in prin.d.queſt.5.except.5.repl.3
ibi:Idemq; dicemus.d.except.5.repl.4
ibi:Et in ceteris.d.except.5.repl.5
ibi:Sed etſi ſeruo.d.queſt.5. except.6. item queſt.6. reg.3
§ fin.d.except.5.repl.3.item lib.37. cap.3. except.26. repl.3.dupl.3.tripl.1
L.XII.d.queſt.5.except.19
L.XIII.in prin.d.queſt.5.except.11
§ 1.d.queſt.5.except.13.repl.1.dupl.1
ibi:Si tamen iiem.d.repl.1.dupl.2
ibi:Si autem iter.d.except.13.repl.4
§ Illud certum.d.except.13.in prin.& repl.1. dupl.4
ibi:Non magis.d.repl.1.dupl.3
§ Si quis uſumfructum.d.repl.1.dupl.5
§ Si is qui hominem.d.except.13.repl.2.item queſt.8. except.5
§ Eum qui fundum.d.except.13.in prin.
§ Si Stichum.lib.48.cap.13 queſt.5.except.19.repl.1. item queſt.8.except.4.repl.2
§ Si fideiuſſori.d.cap.13.queſt.6.reg.1.except.1
§ Si legatorum.d.reg.1.except.2
§ Qui ita ſtipulatur.d.cap.13.queſt.5.except.20.item d.except.2
§ Tutor.d.queſt.5.except.1
ibi:Ne his quidem.d.queſt.5.except.5
§ Heres quoq;.d.except.1.repl.3. item d.exc.5. repl.2
§ fin.d.except.1.repl.4.item queſt.7.except.1
L.XIIII.lib.48.cap.13.queſt.5.except.13. in prin. & except.17
L.XV.d.except.13.repl.3
L.XVI.d.cap.13.queſt.6.reg.2
§ fin.d.queſt.6.reg.2.in prin.
L.XVII.d.cap.13.queſt.5.except.13.repl.1. itē queſt. 8.except.4
L.XVIII.d.queſt.5.except.10.repl.1
L.XIX.in prin.d.except.10.repl.2
§ Inter acceptilat.lib.7.cap.1.queſt.8.ſpecie 1.exc.3. item lib.48.cap.13.queſt.3
L.XX.d.cap.13.queſt.8.except.2
L. XXI. d. cap. 14. queſt.5.except.19. item cap.14. queſt.4 except.17.repl.3
L.XXII.d. queſt.5.except.1.repl.1. duplicat. 1. item except.4
L.XXIII.d.cap.13.queſt.3.except.3

LIBRI QVADRAGESIMI NONI PANDECTARVM

De captiuis,& de poſtliminio,& de redemptis ab hoſtibus.

Tit.XV.

L.I.lib.36. cap.5. reg.2. except.5. item lib.50.cap.2. queſt.2.reg.4.
L.II.cum lege ſequente.lib.21.cap.1.cauſſa 6. except. 3.item lib.50.cap.3.queſt.6.reg.17
L.IIII.in prin.d.cap.5.queſt.5.in prin.
§ An qui hoſtibus.d.queſt.5.except.8
L.V.in prin.lib.50.cap.3.queſt.4.& queſt.5.in prin.
§ Antequam in.lib.50.cap.2.queſt.1.except.5
ibi:Tunc autem reuerſus.lib.50.cap.3.queſt.5.exc.14

§ In pace.lib.50.cap.2.queſt.1.except.1.repl.1.item cap.3.queſt.4
§ Captiuum.lib.50.cap.3.queſt.5.except.5
L.VI.d.cap.3.queſt.6.reg.15
L.VII.in prin.lib.50.cap.2.queſt.1.except.1
§ Liber autem.lib.50.cap.4.in uerbo Liber populus
L.VIII.lib.50.cap.3.queſt.6.reg.2 & 3
L.IX.d.cap.3.queſt.5.except.6.item lib.19.cap.3.cauſſa 1.except.8
L.X.in prin.lib.28.cap.14.except.170
ibi:Quod uiuo patre.d.cap.14.except.167.repl.1
§ Si mortuo.d.cap.14 except.169.repl.1
L.XI.
ibi:Sed ſi ambo.d.except.169.repl.3
L.XII.in prin.lib.50.cap.3.queſt.4.item queſt.5.except.7
ibi:Item in pace.lib.50.cap.2.queſt.1.except.3
ibi:Niſi fœdere.d.except.7
§ Si quis capiatur.d.cap.2.queſt.2.reg.2 & 3
ibi:Diuerſumq; in his.d.queſt.2.reg.4
§ Facto cauē.lib.22.cap.2.except.6.in prin.& repl.2
§ Medio tempore.lib.14.cap.4.except.1.repl.4
ibi:Suſcepto ergo.lib.50.cap.3.queſt.6.reg.2
ibi:Sed captiui lib.14.cap.8.cauſſa 2
§ Codicilli.lib.28.cap.25.queſt.4 except.1.repl.1
ibi:Cætera quæ.lib.50.cap.3.queſt.5.in prin.item queſt.6.reg.7
§ Si quis ſeruum.d.queſt.5.except.11.repl.1.in prin.& dupl.2
ibi:Et quod meum.lib.22.cap.4.in prin.
ibi:Manumittendo.lib.19.cap.6.except.11.repl.20.item d.repl.1.dupl.3
ibi:Certè apud hoſtes.lib.19.cap.8.except.24.item lib.50.cap.5.queſt.5.except.5.repl.1.item queſt.6.reg.13.except.2
ibi:Quod in liberis.d.except.5.in prin.
§ Si ſtatuliber.lib.50.cap.3.queſt.6.reg.6
§ Si pignori.d.queſt.6.reg.14.item lib.8.cap.9.reg.
¶ 14.except.4.item lib.40.cap.4.cauſſa 1.except.4.repl.5.dupl.5.item cap.5.cauſſa 3.item cap.9.reg 1.except.26
§ Si ſeruus d.queſt.6.reg.13.except.3
§ Si fideicommiſſa.d.queſt.6.reg.6.except.1
§ Si deportatus.d.queſt.6.reg.15 & reg 16
§ Si natum.lib.32.cap.12.cauſſa 57.except.1.repl.3
ibi:Sed ſi ſuo.lib.50.cap.9.queſt 5.exc.11.repl.1.dupl.2
L.XIII.d.cap.3.queſt.6.reg.12
L.XIIII.in prin.d.cap.3.queſt.4.diuiſ.2.item queſt.6.reg.2.reg.4 & reg.12
§ fin.d.queſt.6.reg.3
L.XV.d.cap.3.queſt.5.except.11.repl.1.item except.12.repl.7.item lib.29.cap.1.queſt.1.exc.1.repl.1
L.XVI.d.queſt.5.in prin.
L.XVII.d.queſt.5.except.3
L.XVIII.lib.50.cap.2.queſt.3.reg.3
L.XIX.in prin.lib.50.cap.3.queſt.1.item queſt.5.in prin.
ibi:Idq; naturali.d.cap.3.queſt.1.itē queſt.5.in prin.
§ Induciæ.lib.50.cap.2.queſt.1.except.4
§ A` piratis.d.queſt.1.except.1
§ Poſtliminio.lib.50.cap.3.queſt.5.except.14
§ Transfugæ.d.queſt.5.except.2.item lib.21.cap.12.queſt.8.except.1
ibi:Sed in libero.d.except.2.repl.1
§ Si ſtatuliber.d.repl.1.dupl.2.itē queſt.6.reg.6.exc.2
§ Filius quoq;.d.repl.1.dupl.2.item queſt.6.reg.12.except.2
§ Transfuga.d.queſt.5.except.2.in prin.item cap.4.in uerbo Transfuga
§ Si is qui.d.queſt.5.except.11.repl.1.dupl.1.tripl.1
§ fin.d.queſt.5.except.16
L.XX.in prin.lib.50.cap.3.queſt.5.except.4
§ Expulſis.lib.21.cap.1.cauſſa 6.except.8
§ fin.d queſt.5.except.11.repl.2
L.XXI in prin.lib.19.cap.3.cauſſa 1.except.5 repl.2
§ In ciuilibus.d.cap.3.cauſſa 1.except.2.item lib.21.cap.1.cauſſa 6.except.2.item lib.50.cap.2.queſt.1.except.2
§ Qui in alterutras.ibidem
L.XXII.in prin.lib.28.cap.19.except.4
§ Porrò quæcunq;.lib.50.cap.2.queſt.2.reg.4
§ Quod filius.d.queſt.2.reg 3.item lib.36.cap.5.reg.1.except.10.item lib.38.cap.7.reg.2.except.1
ibi:Nam ſtatus.d.queſt.2.reg.2
§ Quæ peculiari.d.queſt.2.reg.4
§ fin.lib.28.cap.20.except.18.repl.9.dupl.1
L.XXIII.lib.50.cap.3.queſt.6.reg.2
L.XXIIII.lib.19.cap.3.cauſſa 2.except.2.item lib.50.cap.2.queſt.1.except.1.item cap.4.in uerbo Hoſtis
ibi:Ab hoſtibus.lib.50.cap.1.queſt.5.cauſſa 15.item cap.2.in prin.item cap.3.queſt.5.in prin.
L.XXV.d.queſt.5.except.9
ibi:Ita tamen.d.queſt.5.except.5
ibi:Sed & qui.d.queſt.5.except.10
L.XXVI.lib.19.cap.3.cauſſa 1.exc.8.itē lib.16.cap.5.reg.1.exc.7.item lib.50.cap 3.queſt.6.reg.2
L.XXVII.lib.22.cap.3.except.21.repl.20
L.XXVIII.lib.21.cap.3.cauſſa 6.except.4
L.XXIX.lib.22.cap.2.except.6.repl 1 & repl.2
L.XXX.lib.50.cap.3.queſt.5.exception.14 & except.15

LIBRI QVINQVAGESIMI PANDECTARVM.

De uerborum ſignificatione. Tit. XVI.

L.I.lib.50.cap.4.in uerbo Quis
L.II.in prin.d.cap.4.in uerbo Roma.Vrbs
§ Cuiuſq;.d.cap.4.in uerbo Maior pars
L.III.in prin.d.cap.4.in uerbo In itinere,&c.
§ fin.lib.28.cap.19.except.4
L.IIII.lib.50.cap.4.in uerbo Nomen
L.V.in prin.d.cap.4.in uerbo Pecunia,item Res
§ Opere.d.cap.4.in uerbo Opere leg.
L.VI.in prin.d.cap.4.in uerb.Nomen,item Res
§ Verbum.d.cap.4 Ex legib.
L.VII.d.cap.4.Sponſio
L.VIII.in prin.d.cap.4.Oportebit

§ Actionis.lib.48.cap.1.queſt.2
L.IX.lib.50.cap.4.in uerbo Perire.
L.X.cum lege ſequente.ff.d.cap.4.Creditores.
L.XII.in prin.ibidem.
§ Munus.d.cap.4.Munus ſoluere.
L.XIII.in prin.d.cap.4.Mulier
§ Res abeſſe.d.cap.4.Abeſſe
§ Deſinere
§ fin.
L.XIIII.in prin.
§ Item ſi dominus
(ibidem.)
§.fin.d.cap.4.Amittere
L.XV.d.cap.4.Publica
L.XVI.ibidem,& in uerbo Publicanus
ibi:Ciuitates enim.lib,50.cap.5.in uerbo Ciuitas
L.XVII.in prin.lib.50.cap.4.in uerbo Publica
§ Publica.lib.11.cap.7.in prin.
L.XVIII.lib.14.cap.1.in prin.,item lib.50. cap.4. in uerbo Munus
ibi:Igitur & municipes.lib.13.cap.3.in prin.
L.XIX.lib.50.cap.4. in uerbo Actum & Agere
§ Contractum autem. d. cap.4. Contrahere. item lib. 36.cap.2.diuiſ.3
L.XX.d. uerbo Contrahere
L.XXI.d.cap.4.Bona.item lib.3.cap.15.quæſtion.3.reg.2.
L. XXII.d.cap.4. Reſtituere. item lib.21.cap.10. queſt.3
L.XXIII.d.cap.4.Cauſſa,item Res
L.XXIIII. lib.28.cap.1.queſt.1
L.XXV.in prin.lib.50.cap.4. in uerbo Totum.item lib.31.cap.4.de ſuis reb.relictis,reg.1.except.3
ibi:Quis uſuſfructus.lib.24.cap.2.queſt.2
§ fin.lib.50.cap.4.in uerbo Pars & Totum
L.XXVI.lib.50.cap.4.in uerbo Partus
L.XXVII in prin.d.cap.4.Ager
§ Stipendium.d.cap.4.Stipendium
§ Idem hoc.d.cap.4. Tributum
L.XXVIII.in prin.d.cap.4.Alienare
§ Qui occaſione.ibidem
§ fin.lib.50.cap.5.in uerbo Dubia,reg.1
L.XXIX.lib.50.cap.4.in uerbo Coniunctio
L.XXX.in prin.d.cap.4.Sylua
§ Stipula.d.cap.4.Stipula
§ Noualis.d.cap.4.Noualis
§ Integra.d.cap.4.Integra
§ Glans.d.cap.4.Glans
§ fin.d.cap.4.Sylua paſcua
L.XXXI.d.cap.4.Pratum
L.XXXII.d.cap.4.Minus ſoluere
L.XXXIII.d.cap.4.Palàm
L.XXXIIII.lib.36.cap.4.queſt.2.in fine.
L.XXXV.lib.50.cap.4.in uerbo Reſtituere
L.XXXVI.d.cap.4.Lis.
L.XXXVII.d.cap.4.Oportet
L.XXXVIII.d.cap.4.Oſtentum
L.XXXIX.in prin d.cap.4.Subſignatum
§ Bona d.cap.4.Bona
§ Atteſtari.d.cap.4.Atteſtari
§.fin.d.cap.4.Incertus
L.XL.in prin.d.cap.4.Deteſtatio
§ 1.d cap.4.Seruus
§ Familiæ d.cap.4.Familia
§ Vnicus.ibidem.
L.XLI.lib.50.cap.4.in uerbo Arma
L.XLII.d.cap.4.Probrum
L.XLIII. cum lege ſequente,d.cap.4.Victus
L.XLV.d.cap.4.Inſtratum,item Veſtis
ibi:In uictu.d.cap.4.Victus
L.XLVI.in prin.d. cap.4. Pronunciatum,Statutum
§ Matremfamiliâs.d.cap.4.Matremfamiliâs
L.XLVII.lib.40.cap.4.queſt.1
L.XLVIII lib.50.cap.4. in uerbo Solutus.
L.XLIX.d.cap.4.Bona
ibi:Beare.d.cap.4.Beare
§ In bonis.d.cap.4.Meum
L.L.d.cap.4.Nurus
L.LI.d.cap.4.Parens
L.LII.d cap.4.Patronus
L.LIII.d.cap.4.Coniunctio.item lib.48.cap.15.ſpecie 1.reg.3.except.6.repl.2
ibi: Et ſanè poſt.lib.46.cap.3.queſt.2.except.35.item cap.5.reg.1.except.6.repl.2. item repl.3.item lib. 43.cap.12.queſt.3.except.1,repl.1.dupl.1
L.LIIII. lib.50. cap.4. in uerbo Conditionales:item Creditores,except.2
L.LV.d.cap.4.Creditores
L.LVI.in prin.d.cap.4.Cognoſcere inſtrumenta
§ Diſpungere.d.cap.4.Diſpungere
§ Liberorum.d.cap.4.Liberi
L.LVII.in prin.d.cap.4.Magiſtri
§ fin.d.cap.4.Perſequi
L.LVIII.in prin.d.cap.4.Facere,item Gerere
§ Paternos.d.cap.4.Meum
L.LIX.d.cap.4.Portus
L.LX.d.cap.4.Fundus,item Locus
L.LXI.lib.6.cap.7.queſt.1
L.LXII.lib.50.cap.4.in uerbo Tignum.item lib.47. cap.13.queſt.2
L.LXIII.d.cap.4.Apud te,item Penes te
L.LXIIII.lib.29.cap.1.queſt.1.cauſſa 4
L.LXV.lib.28.cap.1.queſt.3.reg.3
L.LXVI.lib.30.cap.4.in uerbo Merx
L.LXVII.in prin.d.cap.4.Alienatio
§ Donationis.d.cap.4.Donatio
L.LXVIII.d.cap.4.Arbitratu
L.LXIX.d.cap.4.Dolum malum abeſſe
L.LXX.in prin.lib.28.cap.1.queſt.2.reg.3. except. 1 & 2
§ fin.lib.50.cap.4.in uerbo Pertinet
L.LXXI.in prin.d.cap.4.Accipere,Capere
ibi:Sic & perueniſſe.d.cap.4.Peruenire
§ fin d.cap.4.Rectè præſtari
L.LXXII.d.cap.4.Res
L.LXXIII.d.cap.4.Rectè reſtitui
L.LXXIIII.d.cap.4.Ornamentum,Signatorius annulus.
L.LXXV.d.cap.4.Reſtituere

L.LXXVI.d.cap.4.Dare
L.LXXVII.d.cap.4.Fruges,& Frumentum
L.LXXVIII.d.cap.4.Poſſeßio
L.LXXIX.d.cap.4.Impenſa
L.LXXX d.cap.4 Legatum
L.LXXXI.d.cap.4.Reſtituere
L.LXXXII.d.cap.4.Amplius,& Minus ſoluere
L.LXXXIII.d.cap.4.Bona
L.LXXXIIII.d.cap.4.Filius
L.LXXXV.d.cap.4.Collegium.item lib.12. cap.6. de conſtitut. coll queſt.1.reg.1
L.LXXXVI.d.cap.4.Iura prædiorum
L.LXXXVII.d.cap.4.Roma.item Vrbs
L.LXXXVIII.d.cap.4.Pecunia
L.LXXXIX. in prin.d.cap.4. Armenta, item Iumenta
§ Hoc ſermone.d.cap.4.Dum nupta erit
§ Inter reddere.d.cap.4.Edere,& Reddere.item lib. 6.cap.4.membr.2.queſt.1
L.XC.lib.50.cap.4.in uerbo Optimus maximus
L.XCI.lib.33.cap.4. de ſuis reb. relictis,reg. ult.except.3
L.XCII.lib.50.cap.4.in uerbo Proximus, item Supremus
L.XCIII.d.cap.4.Mobilia,item Mouentia
L.XCIIII.d.cap.4.Reddere
L.XCV.d.cap.4.Reliqui
L.XCVI.in prin.lib.26.cap.6.queſt.3.reg.1
§ fin.lib.50.cap.4.in uerbo Meum
L.XCVII.d.cap.4 Pecunia
L.XCVIII.d.cap.4.Bis ſexto
§ Caro.d.cap.4.Intercalaris
L.XCIX in prin.d.cap.4.Notio
§ Continentes.d.cap.4.Continentes
§ Inſtrumentorum.lib.6.cap.5.queſt.2.cauſſa 4.item lib.7.cap.1.in prin.
L.C.lib.50.cap.4.in uerbo Specioſe
L.CI.in prin.d.cap 4.Adulterium & Stuprum
§ Diuortium.lib.14.cap.8.cauſſa 6
§ Verum eſt.lib.42.cap.4. queſt 3. cauſſa 1.in prin. item lib.50.cap.4.in uerbo Morbus
§ fin.lib.33.cap.4.de ſeruis legatis,reg.1. item lib.50. cap.4.in uerbo Seruus
L.CII.lib.50.cap.4. in uerbo Abrogari & Derogari
L.CIII.d.cap.4.Capitalis
L.CIIII.d.cap.4.Liberi
L.CV.d.cap.4.Liberti,item Meum. item lib.34. cap. 9.queſt.1.except.6
L.CVI.lib.8.cap.1.queſt.9.reg.4
L.CVII.lib.50.cap.4.in uerbo Adſignare
L.CVIII.d.cap.4.Debere
L.CIX. lib. 5. cap.9. membr.2. de re litig.ſequeſtr. queſt.1
L.CX. lib.11. cap.11. queſt.3.except.5.item lib.21. cap.2.except.11.in prin.
L.CXI.lib.50.cap.4.in uerbo Cenſere
L.CXII.d.cap.4.Littus.itē lib.26.ca.6.queſt.3.reg.1
L.CXIII.d.cap.4.Morbus ſonticus
L.CXIIII.d.cap.4.Soluendo eſſe
L.CXV.d.cap.4.Ager,Fundus,item Poſſeßio
L.CXVI.d.cap.4.Filius
L.CXVII.d.cap.4.Minus ſoluere
L.CXVIII.d.cap.4.Hoſtis
L.CXIX.lib.28.cap.1.queſt.2.item queſt.9.reg.1
L.CXX.lib.12.cap.1.in prin.
L.CXXI.lib.36.cap.9.queſt.3.reg.1
L.CXXII. lib.17.cap.2.queſt.3. reg.2.item lib.50. cap.4.Filius
L.CXXIII.d.cap.4.Eſt & Erit
L.CXXIIII.d.cap.4.Aut,item Subdiſiunctiua
L.CXXV.d.cap.4.Cum commodum erit,item Cum potuero
L.CXXVI.d.cap.4.Optimus maximus
L.CXXVII.d.cap.4.Veſtis
L.CXXVIII.d.cap.4.Spado
L.CXXIX. lib.34. cap.7. condit.3. regul.1. exception.7
L.CXXX lib.18.cap.1.queſt.1.reg.5
L.CXXXI. in prin. lib.3. cap.3.queſt.2.item l 50. cap.4.in uerbo Fraus
§ 1.ibidem
ibi:Et multa quidem.ibidem.item lib.3.cap.4. de reliquis circumſt.reg.11
§ Item mulctam.lib.3 cap.12.queſt.1.except.1.de iure mulctæ dicendæ
L.CXXXII.in prin.lib.50.ca.4.in uerbo Anniculus
§ 1.d.cap.4.in uerbo Ante diem decimum,& Poſt diē
§ fin.d.cap.4.Parere
L.CXXXIII.d.cap.4.Intra diem
L.CXXXIIII.d.cap.4.Anniculus
L.CXXXV.d.cap.4.Liberi
L.CXXXVI.d.cap.4.Gener
L.CXXXVII.d.cap.4.Ter enixa
L.CXXXVIII.lib.28.cap.1 queſt.3.reg.2
L.CXXXIX.in prin.lib.50.cap.4.Roma
§ fin.d.cap.4.Perficere
L.CXL.d.cap.4.Capere
L.CXLI.lib 34 cap.7.condit.1.reg.1.except.5 & 6. item condit.4.reg.2.except.6
L.CXLII.in prin.lib.28.cap.24.reg.2. item lib.50. cap.4.Coniuncti
§ Lucius.d.reg.2.item lib.eod.28.cap.23.regul.6. except.3
L.CXLIII.lib.50.cap.4.in uerbo Apud te.itē Habere
L.CXLIIII.d.cap.4.Pellex
L.CXLV.lib.28.cap.23.reg.3.except.1
L.CXLVI.lib.50.cap.4 in uerbo Socer,& Socrus
L.CXLVII.d.cap.4.Roma
L.CXLVIII.cum lege ſequente.lib.34.cap.7.de condit.Si ſine liberis.4 reg.2.except.9
L.CL.lib.18.cap.8.reg.9
L.CLI.lib.29.cap.15.in prin.
L.CLII.lib.50.cap.4.in uerbo Homo
L.CLIII.lib.34.cap.7.condit. 3. reg.1. except.4.item condit. 4.reg.1.except.9
L.CLIIII.lib.50.cap 4.in uerbo Mille paſſus
L.CLV.d.cap.4 Proximus
L.CLVI.d.cap.4 Maior pars

L.CLVII.in prin.d.cap.4.Paries
§ Item uia.lib.25.cap.7.in prin.
L.CLVIII.lib.50.cap.4.in uerbo Singularis numerus
L.CLIX.d.cap.4.Aes
L.CLX.d.cap.4. Cæteri & Reliqui
L.CLXI in prin.d.cap.4.Optimus maximus
§ Pueri.d.cap.4.Puer
L.CLXII.d.cap.4.Pupillus
L.CLXIII.in prin.d.cap.4.Proximus
§ Si quis.d.cap.4.Accidere
L.CLXIIII. in prin.d.cap.4.Filij. item lib.33.cap.1. quæſt.3.reg.10
§ 1.d.cap.4.Portio
§ fin.d.cap.4.Habere,item Peruenire
L.CLXV.d.cap 4.Peruenire
L. CLXVI. in prin.d. cap.4. Familia urbana,Ruſtica
§ fin.d.cap.4.Pernoctare
L.CLXVII.d.cap.4.Carbo,Ligna,Materia
L. CLXVIII. d. cap. 4. Ligna.Materia, Pali, Perticæ
L.CLXIX.d.cap.4.Optimus maximus
L.CLXX.lib.28.cap.1.quæſt.3.reg.3
L.CLXXI.lib.50.cap.4.in uerbo Peruenire
L.CLXXII.d.cap.4.Libertus
L.CLXXIII.in prin.d.cap.4.Collega
§ Qui extra.d.cap.4.Abeſſe
L.CLXXIIII.lib.42.cap.4.quæſt.3.cauſſa 3
L.CLXXV.lib.50.cap.4.in uerbo Facere
L.CLXXVI.lib.48.cap.5.in prin.
L.CLXXVII.d.cap.4.Cauillatio
L.CLXXVIII.in prin.d.cap 4.Pecunia
§ Hereditas. lib. 28. cap.1. quæſt.2.item lib.32. cap.5. reg.11.in prin.
§ Actionis.lib.36.cap.4.quæſt.1.in prin.
§ fin.lib.50.cap.4.in uerbo Debere
L.CLXXIX.lib.36.cap.8.reg.2
L.CLXXX.lib.50.cap.4.in uerbo Tugurium,item Toga
L.CLXXXI.d.cap.4.Pertinet
L.CLXXXII.d.cap.4.Peculium
L.CLXXXIII.d.cap.4.Taberna
L.CLXXXIIII.d.cap.4.Contubernales
L.CLXXXV.d.cap.4.Inſtructa
L.CLXXXVI. d.cap.4.Commendare. item lib.39. cap.7.quæſt 3.except.7
L.CLXXXVII.d.cap.4. Exigere
L.CLXXXVIII.in prin.d.cap.4. Habere. item lib. 38.cap.11.in ſtipul.Habere licere,reg.2
§ Cautum.lib.6.cap.7.quæſt.1.item d.cap.4.Cauere
L.CLXXXIX.d.cap.4.Facere non oportere
L.CXC.d.cap.4.Prouincialis
L.CXCI.lib.14.cap.8.cauſſa 6
L.CXCII.lib.50.cap.4.in uerbo Pluriſue
L.CXCIII.lib.36.cap.8.reg.2
L.CXCIIII.lib.50.cap 4.in uerbo Donum,itē Munus
L.CXCV.in prin.d.cap.4.Quis
§ Familiæ,uſq; ad finem legis.d. cap.4. Familia.item lib.34.cap.15.quæſt.2.reg.1.in prin.
ibi:Pater autem.d.cap.4.Paterfamiliâs
ibi:Mulier autē.lib.50.cap.5.in uerbo Fœmina,reg.3
L.CXCVI.d.cap.4 Familia
L.CXCVII.d.cap.4.Iudicare
L CXCVIII.lib.25.cap.3.quæſt.2
L.CXCIX.lib.50.cap.4.in uerbo Abeſſe
L.CC.lib.42.cap.4.quæſt.3.cauſſa 3
L.CCI.lib.50.cap.4.in uerbo Filius,& Pater
L.CCII.lib.28.cap.19.except.12.repl.2
L.CCIII.lib.11.cap.7.De commiſſu,quæſt.1.except.11. item lib.50.cap.4. in uerbo Domum ducere, item Vſu ſuo
L.CCIIII.d.cap.4.Puer
L.CCV.d.cap.4.Vua.item lib.42.cap.2.regul.7.except.7
L.CCVI d.cap.4.Dolia uinaria, item Vaſa uinaria
ibi:Eandem cauſſam.d.cap.4.Amphora
L.CCVII.d.cap.4.Mangones,item Merx
L.CCVIII.d.cap.4.Bona.item lib.28.cap.1.quæſt.2
L.CCIX d.cap.4.Coram aliquo
L.CCX.d.cap.4.Vrbana familia
L.CCXI.d.cap.4.Aedes,Ager,Area, Fundus,Locus, Villa,Vrbana prædia
L.CCXII.d.cap.4.Præuaricatores
L.CCXIII.in prin.d.cap.4.Cedere diem,item Venire diem.item lib.33.cap.8.in prin.
§ 1.d.cap.4.Aes alienum
§ fin.lib.36.cap.3.except.8.repl.1.dupl.1.tripl.3
L.CCXIIII.lib.30.cap.4.in uerbo Donum,itē Munus
L.CCXV.d.cap.4.Poteſtas
L.CCXVI.d.cap.4.In uinculis,item Vinctus
L.CCXVII.in prin.d. cap.4. Cum fari poterit, item Fari
§ fin.d.cap.4.In diebus
L.CCXVIII.d.cap.4.Facere
L.CCXIX.lib.7.cap.9.reg.5.itē lib.43.cap.9.quæſt. 5.reg.2.item lib.28.cap.1.quæſt.3.reg.4
L.CCXX.in prin.lib.50.cap.4.in uerbo Liberi
ibi:Toties enim.d.cap.4.Filius,except.2
§ Sed & Papirius.d.uerbo Filius,in prin.
ibi.Etenim idcirco filios.lib.50.cap.5. in uerbo Nuptiæ,reg.2
L.CCXXI.lib.50.cap.4.in uerbo Falſum
L.CCXXII.d.cap.4.Pecunia
L. CCXXIII. in prin. lib.36. cap.3. except.8. repl.1. dupl.2.tripl.3
§ Amicos.lib.50.cap.4.in uerbo Amicus
L.CCXXIIII.d.cap.4.Cuſtodia,item Vincula
L.CCXXV.d. cap.4. Adulter,Fugitiuus, item Fur. item lib.19.cap.12.reg.2.except.8
L. CCXXVI. lib.36. cap.3. except.8. repl. 1. dupl.2. tripl.3.item lib.48.cap.19.except.2
L.CCXXVII.lib.28.cap.1.quæſt.3.reg.3.except.1
L.CCXXVIII.lib.13.cap.3.quæſt.2
L.CCXXIX.cum lege ſequente.lib.50.cap.4.in uerbo Finita,item Tranſacta
L.CCXXXI.d.cap.4.Superſtes
L.CCXXXII.d.cap.4.Pluriſue
L.CCXXXIII.in prin.d.ca.4.Calūnia,& Cauillatio

§ 1.d.

§ 1.d.cap.4. Vota
§ Telum.lib.4. cap.4.queſt.1.cauſſa 2
L.CCXXXIIII.in prin.lib.50.cap.4.in uerbo Hoſtis
§ Locuples.d.cap.4.Locuples
§ Verbum.d.cap.4.Victus,& Viuere
L.CCXXXV.in prin.d.cap.4.Agi,Ferri,Portari
§ fin.d.cap.4.Fabri tignarij
L.CCXXXVI.in prin.lib.4.cap.4.queſt.1.cauſſa 3
§ fin.lib.50.cap.4.in uerbo Glans
L.CCXXXVII.d.cap.4.Negationes duæ
L.CCXXXVIII.in prin.lib.50.cap.4.in uerbo Plebs
§ 1.d.cap.4.Deteſtatio
§ Pignus.lib.40.cap.1.in prin.
ibi:Vnde etiam.d.cap.1.queſt.2
§ fin.lib.50.cap.4.in uerbo Noxa
L.CCXXXIX in prin lib.36.cap.3.except.1
§ 1.lib.50.cap.4.in uerbo Seruus
§ Incola.lib.12.cap.2.queſt.5.reg.2.in prin.& exc.6
§ Munus.lib.12.cap.2.queſt.1.in prin.
§ Aduena.lib.50.cap.4.in uerbo Aduena
§ Decuriones.lib.12.cap.2.in prin.
§ Vrbs.d.cap.4.Vrbs,Vruare,Vruum
§ Oppidum.d.cap.4.Oppidum
§ Territorium.d.cap.4.Territorium
§ fin d.cap.4.Summ
L.CCXL.lib.15.cap.6.except.3.repl.3
L.CCXLI.lib.42.cap.2.reg.31
L.CCXLII.in prin.lib.50.cap.4.in uerbo Artemon & Malus
§ Inter.d.cap.4.Immiſſum,Proiectum
§ Plumbum.lib.42.cap.2.reg.31.except.6
§ Viduam.d.cap.4.Vidua
§ fin.d.reg.31.except.7 & 8
L.CCXLIII.lib.50.cap.4.in uerbo Liberti. item lib. 23.cap.2.queſt.1.reg.18
L.CCXLIIII.lib.3.cap.3.queſt 2.differ.4.item cap. 12.queſt.1.except.2.repl.1.differ.2.item cap.4. de reliquis circumſt.reg.11.except.2
ibi:Dicc aliter.d.cap.12.queſt.1.except.1.in prin.
L.CCXLV.lib.42.cap.2.reg.19
ibi:Item Labeo.d.cap.2.reg.36
L.CCXLVI.in prin.lib.22.cap.10.queſt.8
§ fin.lib.50.cap.4.in uerbo Reſtituere

De diuerſis regulis iuris antiqui.
Tit. XVII.

L.I.lib.50.cap.5 in prin.
L.II.in prin.lib.2.cap 1.queſt.1.reg.15.item lib.13. cap.4.queſt.1.reg.2
§ fin.d.cap.4.queſt.1.reg.3.item lib.50.cap.5.in uerbo Pupillus
L.III.d.cap.5.in uerbo Velle
L.IIII.d.cap.5.in uerbo Seruus, reg.3.item d.uerbo Velle reg.1
L.V.d.cap.5.in uerbo Furioſus,reg.1.item lib.36.cap. 3.except.2.repl.1
L.VI.lib.29.cap.13.except.16
L.VII.lib.29.cap 1.queſt.1.except.11.repl.3
L.VIII.lib.1.cap.7.except.17.repl.1
L.IX.lib.7.cap.9.reg.10
L.X.lib.50.cap.5.in uerbo Commoda,reg.1
L.XI.d.cap.5.Alienatio,reg.4
L.XII.lib.7.cap.9.reg.12
L.XIII.lib.48.cap.1.queſt.11.reg.5.item lib.50.cap. 5.Capere,reg.5
L.XIIII.lib.36.cap.14.reg.1
L.XV.lib.13.cap.4.cauſſa 9. except.2. item lib.50. cap.4.Habere
L.XVI.lib.36.cap.3.except.7.in fine.item lib.41. cap.3.except.28.repl.8
L.XVII.lib.7.cap.9.reg.7
L.XVIII.in prin.lib.33.cap.1.queſt.5.reg.2.except. 1.repl.3.item lib.36.cap.5.reg.2.except.11
§ Si filius.lib.16.cap.2.queſt.1.except.15.item lib.36. cap.5.reg.1.except.4.repl.2.item lib.38.cap.9. reg.9
L.XIX.in prin.lib.40.cap.2.queſt.1.repl.4
§ Non ſolet.d.cap.1.queſt.2.except.3
L.XX.lib.7.cap.9.reg.12
L.XXI.lib.50.cap.5 in uerbo Totum,reg.6
L.XXII.in prin.lib.16.cap.1.except.3.in prin.
§ Generaliter.lib.41.cap.4.except.5.repl.2.item lib. 50.cap.4.Arbitratus
L.XXIII.lib.36.cap.3.except.8.repl.1
ibi: Sed hæc ita.d.repl.1.dupl.1.tripl.2.itē dupl.2.itē lib.37.cap.3.exc.17.repl.1.item lib.1.cap.7.exc.10
ibi:Excepto eo.d.except.17.repl.1.dupl.1
ibi:Animalium uerò.d.except.8.repl.1.dupl.3
L.XXIIII.lib.50.cap.8.reg.1
L.XXV.lib.50.cap.5.in uerbo Cautio
L.XXVI.lib.50.cap.5.in uerbo Alienatio,reg.1
L.XXVII.lib.37.cap.3.except.17.item cap.5.repl. 14.dupl.1.item lib.1.cap.7.except.10
L.XXVIII.lib.35.cap.1.queſt.3.reg.10
L.XXIX.lib.37.cap.4.repl.7.item lib.50.cap.5. Initium,reg.3
L.XXX.d.cap.5.Nuptiæ,reg.1
L.XXXI.d.cap.5.Facere,& Factum.item lib.37. cap.1.except.15
L.XXXII.lib.36.cap.3.except.3.repl.2
L.XXXIII.lib 5.cap.9.in prin.reg.2
L.XXXIIII.lib.1.cap.5.queſt.3.reg.4.item lib.36. cap.1.reg.4
L.XXXV.lib.36.cap.3.repl.14.dupl.1.item lib.48. cap.4.queſt.3.in prin.item cap.13.cauſſa 19
L.XXXVI.lib.36.cap.3.except 8.repl.1.dupl.3. tripl.4.item lib.50.cap 5.Culpa,reg.1
L.XXXVII.d.cap.5.Damnare,reg.1.& Velle,reg.1. & lib.8.cap.1.except.11.repl.1
L.XXXVIII.lib.10.cap.6.reg.5.except 1.repl.1
L.XXXIX.lib.34.cap.6.except 20.in prin.
L.XL.lib.36.cap.4.except.2.item lib.50.cap.5.Velle,reg.4
L.XLI.in prin lib.5.cap.9.membr.2.reg.3
§ In re obſcura.lib.7.cap.9.reg.17
L.XLII.lib.48.cap.1.queſt.1.repl.5
ibi:Nam planè qui.lib.5.cap.1.queſt.5
L.XLIII.in prin lib 48.cap.1.queſt.11

§ Quoties.lib 36.cap.16.in prin.
L.XLIIII.lib.36.cap.6.reg.5.except.1.repl.1
L.XLV.in prin.lib.37.cap.1.except.30. item lib.39. cap.7.queſt.1.except.4.item lib.40.cap.1. except.39.item cap.12.queſt.1.except.5.item lib.41. cap.1.except.17
§ Priuatorum.lib.37.cap.3.except.17
L.XLVI.lib.40.cap.12.queſt.4.reg.a.except.1.item lib.49.cap.8 except.16
L.XLVII.in prin.lib.41.cap.12.queſt.3.except.1. itē lib.49.cap.3.queſt.4.cauſſa 23
§ Socij mei.lib.41.cap.11.queſt.3.except.4
L.XLVIII.lib.14.cap.8.queſt.2.reg.3.except.10.itē lib.36.cap.1.except.9
L.XLIX.lib.50.cap.5.Dolus,reg.10
L.L.d.cap.5.Culpa,reg.2
L.LI. d. cap.5. Capere, reg. 2. item lib.38. cap.9.exception.36.repl.1.item lib.21,cap.4. cauſſa 1. except.15
L.LII.lib.5.cap.6.queſt.2.cauſſa 1
L.LIII.lib. 49.cap.8.except.16
L.LIIII.lib.21.cap.3.queſt.ult.reg.1.item lib.50.cap. 5.Succeſſor,reg.5
L.LV. lib.7. cap.9.reg.25. item lib.1. cap.5. queſt.3. reg.2
L.LVI.lib.36.cap.1.except.18
L.LVII.lib.50.cap.5.in uerbo Bona fides,reg.6
L.LVIII.lib.45.cap.21.queſt.3.except.11
L.LIX.lib.28.cap.1.queſt.6.reg.1
L.LX. lib. 48. cap. 14. queſt. 1. except. gener.13. repl.1 & 2
L.LXI.lib. 23. cap.12. queſt. 3. except.11.repl.1.item lib.36.cap.3.except.13.repl.2
L.LXII.lib.28.cap.5.in prin.
L.LXIII.lib.56.cap.9.queſt.1.cauſſa 2. except.11.itē lib.48.cap.19.except.7.repl.2
L.LXIIII.lib.1.cap.4.queſt.2
L.LXV.lib.50.cap.4.Cauillatio,& cap.5.Cauillatio
L.LXVI.lib.48.cap.1.queſt.11.reg.1
L.LXVII.lib.1.cap.5.queſt.3.reg.3
L.LXVIII.lib.1.cap.9.de conſtit.perſonal.queſt.1.in prin.& queſt.2
L.LXIX.lib.13.cap.2.queſt.1.except.18
L.LXX.lib.50.cap.5.Magiſtratus,reg.2
L.LXXI.lib.36.cap.10.queſt.2.reg.13
L.LXXII.lib.50.cap.5.Cauſſæ cognitio,reg.2
L.LXXIII.in prin.lib.17.cap.3.queſt.3.except.7
§ 1.lib.17.cap.2.queſt.1.except.3
§ Vi factum.lib.23.cap.12.queſt.3.in prin.
§ Quæ in teſtamento.lib.28.cap.9.except.61
§ fin.lib.37.cap.3.except.26.in prin.
L.LXXIIII. lib. 37. cap.5. repl.2. item lib.50.cap.5. Lædere alium,reg.5
L.LXXV.lib.50.cap.5.Lædere alium,reg.2
L.LXXVI.lib.36.cap.3.except.10
L.LXXVII. lib.16. cap.9. queſt. 2. extept.12. item lib.30.cap.2.reg.1.except.19. item lib.48. cap.13. queſt.5.except.15
Ibi:Datio tutoris.lib.17.cap.2.queſt.1.except.19.item cap.4.queſt.2.except.41
L.LXXVIII.lib.36.cap.8.reg.6
L.LXXIX.lib.3.cap.2.except.9
L.LXXX.lib.1.cap.7.except.2
L.LXXXI.lib.50.cap.5.in uerbo Dubia,reg.2
L.LXXXII.lib.50.cap.4.in uerbo Donatio
L.LXXXIII.lib.50.cap.5.in uerbo Amiſſio,reg.1
L.LXXXIIII.in prin.lib. 49. cap.6. queſt.5.reg.2. except.1
§ Is natura.lib.36.cap.1.de naturali obligat.
L.LXXXV.in prin.lib.7.cap.9.reg.23
§ Non eſt.lib.50.cap.5.in uerbo Initium,reg.4
§ Quoties.lib.7.cap.9.reg.14
L.LXXXVI. lib.50.cap.5.in uerbo Litis conteſtatio
L.LXXXVII ibidem.item lib.36. cap.5.reg.7. except.6.repl.general.1.item cap.6. reg.5. except.1. repl.2
L.LXXXVIII. lib.36.cap.9.queſt.1.cauſſa 2.exc.14
L.LXXXIX.lib.29.cap.15.queſt.1.except.10
L.XC.lib.1.cap.7.except.5
L.XCI.lib.29.cap.13.except.14.repl.5
L.XCII. lib. 7. cap.3 . queſt.5.except.12.item lib.38. cap.4.except.26.repl.2
L.XCIII.lib.19.cap.2.queſt.3.reg.3.item lib.22.cap. 2.except.3
L.XCIIII.lib.7.cap.5.queſt.5.except.14
L.XCV.lib.49.cap.14.queſt.5. except.14. in prin. item lib.50.cap.4.in uerbo Soluendo eſſe
L.XCVI.lib.7.cap.9.reg.5.item lib.50.cap.5.Dubia, reg 1
L.XCVII.lib.2.cap.13.queſt.1.except.1
L.XCVIII.lib.8.cap.9.reg.15.except.2.repl.2
L.XCIX.lib. 48.cap.19.except.7.repl.1.item lib.50. cap.5 Dolus,reg.5
L.C.lib.48.cap.4.queſt.3.in prin.
L.CI. lib.36. cap.14.reg.2. in prin. item cap.15. except.15
L.CII.in prin.lib.1.cap.6.reg.6
§ Eius eſt.lib.50.cap.5.in uerbo Velle,reg.1
L.CIII.lib.26.cap.13.queſt.1.reg.3.item lib. 6. cap.1. queſt.3.reg.2.except.1.repl.1
L.CIIII.lib.48.cap.12.reg.7 & 8
L.CV.lib.2.cap.4.queſt.1.item cap.13.queſt.3.reg.2. item lib.5.cap.2.queſt.2.except.45
L.CVI.lib.50.cap.5.Libertas,reg.2
L.CVII.lib.36.cap.6.reg.1
L.CVIII.lib.3.cap.2.except.2 & 5
L.CIX.lib.50.cap.5.Culpa,reg.2
L.CX.in prin.d.cap.5.Totum,reg.2
§ 1.lib.5.cap.6.queſt.4.except.1.in fine,dupl.3
§ Pupillus.d.cap.5.Pupillus,reg.1
§ Vbi uerba.lib.34.cap.3.queſt.3.except.12.repl.1
§ fin.lib.45.cap.6.queſt.3. except. 14. item lib. 48. cap.2.queſt.1.repl.1.dupl.2.tripl.2
L.CXI.in prin.lib.3.cap.2.except.5.repl.2
§ In heredem.lib.36.cap.6.reg.5.except.8
L.CXII.lib.37.cap.5.repl.14.dupl.2.item lib.40.cap. 1.queſt.12.reg.2
L.CXIII.lib.50.cap.5.Totum,reg.1

L.CXIIII.

L.CXIIII.lib.7.cap.9 reg.16

L.CXV. in prin. lib 36. cap.13. quæſt. 6. reg.1.item lib.48.cap.8.repl.8.item cap.23.cauſſa 29

§ Non poteſt.lib.48.cap.14.quæſt.4.except.6

L.CXVI.in prin.lib.37.cap.3.except.16

§ Non capitur.lib.49.cap.4 quæſt.4.except.18 item lib.50.cap.5.Dolus,reg.1

§ fin.lib.36.cap.3.except.14.repl.1. item lib.37. cap. 8.except.15

L.CXVII.lib.28.cap.1.quæſt.3.reg.2

L. CXVIII. lib. 40. cap.5. cauſſa 23. diſtinct.1. in prin.

L.CXIX.lib.21.cap.1.in prin.

L.CXX. in prin. lib. 41. cap.1.quæſt.3,reg.4. item lib.50.cap.5.Conſenſus,reg.4

§ 1.lib.12.cap.9.membr.3.quæſt.2

§ Abſurdum.lib.50.cap.5.Succeſſor,reg.1

L.CXXI.lib.34.cap.6.except.20.item lib.37.cap.3. except.42

L.CXXII.lib.1.cap.5.quæſt.3.reg.2.except.2

L.CXXIII.lib.50.cap.5 Alienatio,reg.3

L.CXXIIII lib.36.cap.6.reg.5.except.1.repl.2

L.CXXV.d.cap.5.Alienatio,reg.2

L.CXXVI.d.cap.5.Locuples,reg.1

L.CXXVII.in prin.d.cap.5.Dare

§ Qui iuſſu.lib.3.cap.2.except.4.item lib. 49. cap. 3.quæſt.4.except.6

L.CXXVIII.in prin.lib.50.cap.5.Occaſio,reg.1

§ Quod factum.lib.7.cap.9 reg.12

L.CXXIX.lib.50.cap.5.Iudex.reg.2

L.CXXX.lib.36.cap.6.reg.4.except.10

L.CXXXI.in prin. lib.3. cap.2. except.4.itē lib.36. cap.6.reg.4.except.12.item lib.46.cap.12.quæſt. 2.reg.2.except.1.item lib.50.cap.3.Culpa.reg.3

§ Quod pendet.lib.36.cap.14.reg.6.in prin.

L.CXXXII. lib.7.cap.9.reg.29.item lib.42.cap.1. quæſt.5.reg.1

ibi: Ambigua autem.d.cap.9.reg.18

L.CXXXIII.in prin.lib.36.cap.12.quæſt.4.reg.1

§ Cum uerbum.lib.36.cap.10, quæſt.1. except.1. repl. 15 item lib.50.cap.4.in uerbo Reſtituere

§ Vnicuiq;.lib.36.cap.9.quæſt.1.cauſſa 2.except.5

§ fin.lib.48.cap.2.quæſt.2.cauſſa 2

L.CXXXIIII.in prin.lib.14.cap 5.except.19

§ Quod quis.lib.50.cap.5 in uerbo Velle,reg.1

L.CXXXV.in prin.d.cap.5.Seruus,reg.7

§ Non debeo.d.cap.5.Succeſſor,reg.1

L.CXXXVI.in prin.d.cap.5.Magiſtratus,reg.1

§ In finita.d.cap.5.Libertas,reg.1

L. CXXXVII. in prin. lib.28. cap.1.quæſt.4.reg.1. item lib.37.cap.6.except.3.item lib.50.cap.5. Succeſſor,reg 2

§ Nemo.lib.48.cap.2.quæſt 1.cauſſa 1.except.1

L.CXXXVIII.lib.50.cap.5.Acceſſio,reg.2

L.CXXXIX.lib.7.cap.9.reg.22

L.CXL.lib.48.cap.8.repl.1

L.CXLI.lib.19 cap.1.quæſt.1.cauſſa 4

L.CXLII.lib.37.cap.3.except.13.in prin.

L.CXLIII.lib.1.cap.6.reg.1.except.1.itē cap.7.exc.5

L.CXLIIII. lib.37.cap.3.except.16. repl. 2. item lib. 49.cap.2.quæſt.3.except.1

L.CXLV lib.37.cap.3.except.23

L.CXLVI.lib.36.cap.14.reg.1.except.1.item reg.2

L.CXLVII. lib.34. cap.7. condit.3. reg.1.except.4. item condit.4.reg.1.except.3

L.CXLVIII.in prin.lib.7.cap.3. quæſt.5. except.15. item lib.28.cap.9.except.62

§ Quæ rerum.lib.1.cap.7.except.5

L.CXLIX.lib.36.cap.3.except.1. item lib.50. cap.5. Pupillus.reg.5.item Velle,reg.3

L.CL.lib.50.cap.4.in uerbo Meum

L.CLI. lib.35. cap.2.quæſt.1.except. 24. item lib.50. cap.5.Dubia,reg.1

L.CLII.in prin.lib.36.cap.6.reg 5.except.7.repl.2

§ In re dubia. lib. 1. cap.5. quæſt.3.reg.1. item lib.7. cap.9 reg.25

L.CLIII.lib.28.cap.1.quæſt.4.reg.2

L.CLIIII.d.cap.1.quæſt.3.reg.3

L.CLV.lib.50.cap.5.Expreſſa,reg.1

L.CLVI.lib.1.cap.9.de conſtitut.perſon. quæſt.2. itē lib.28.cap.1.quæſt.6.reg.1.except.1

L. CLVII. lib. 14. cap.2.quæſt.2. item lib.50.cap.5. Honeſtum,reg.2

L.CLVIII.lib.37.cap.1.quæſt.8.reg.5.except.2

L.CLIX.lib.1.cap.4.membr.4.quæſt.1.except.3

L.CLX.lib.22.cap.2.except.4

L.CLXI.lib.49.cap.13.quæſt.1.except.5

L.CLXII.lib.28.cap.1.quæſt.6.reg.2

L.CLXIII.lib.49.cap.14. quæſt.5.cauſſa 2, item lib. 50.cap.5.Facere, & Factum,reg.3

L.CLXIIII.lib.50.cap.5.Libertas,reg.2

L.CLXV.in prin lib.36.cap.5.reg.6 in prin.

§ Temporaria.lib.1.cap.8.de iure non ſcripto, reg.2. except.6.item lib.13.cap.2.quæſt 5. reg.2.except. 5 repl.1

L.CLXVI.in prin.lib.17.cap 3.except.1

§ Furioſus.lib.8.cap.6.quæſt.2.cauſſa 3. item lib.50. cap.5.Furioſus,reg.3

L.CLXVII.lib.5.cap.9.in prin.reg.1

L.CLXVIII.in prin.lib.50.cap.5.Prædo

§ 1.d.cap.5 Locuples,reg 3

§ fin.lib.5.cap.9.in prin.

L.CLXIX.lib.35.cap.6.reg.5. except.1. replicat.1. dupl.1

L.CLXX.in prin.d.cap.9.in prin.reg.1

§ Hi qui in uniuerſum.lib.28.cap.1.quæſt.1

L.CLXXI.in prin. lib.36. cap.3.except.13. item lib. 49.cap.14.quæſt.5.except.5

§ Cum principalis.lib.50.cap.5.Acceſſio,reg.2

L.CLXXII.lib.43 cap.16.except.5.diſtinct.3

L.CLXXIII lib.11.cap.5.except.13.repl.1

L.CLXXIIII.lib.36.ca.3.exc.8.repl.1.dupl.3.tripl.2

L.CLXXV.lib.19.cap.1.quæſt.3,reg.4. item lib.37. cap.3.except.5

L.CLXXVI.in prin.lib.49.cap.14.quæſt.5.except. gener.1

§ Nemo lib.50.cap.5.Dolus,reg 7

L.CLXXVII.lib.37.cap.3.except.23

L.CLXXVIII.lib.50.cap.5.Bona fides,reg.7
L.CLXXIX.lib.50.cap.4.Bonæ fidei poſſeſſor
L.CLXXX.in prin.lib.50.cap.5.Hæreditas
§ Nunquam.lib.3.cap.4.de reliquis circumſtant.reg.8
L.CLXXXI. in prin.lib.16.cap.6.reg.5.except.1.
repl.1 item cap.15.except.5
§ Non uidetur.lib.50.cap.4.Meum.item cap.5.Capere,reg.3
L.CLXXXII. lib.49.cap.5.quæſt.3.cauſſa 3.item
cauſſa 12
L.CLXXXIII. in prin. lib.1.cap.5.quæſt.3.reg.2.
except.1
§ Vni duo.lib.29.cap.14.reg.3
L.CLXXXIIII.lib.50.cap.5.Confeßio
L.CLXXXV.lib.28.cap.1.quæſt.6.reg.1.item lib.
37.cap.7.except.1.item lib.41.cap.1.quæſt.3.reg.
1.item lib.50.cap.5.Succeſſor,reg.1
L.CLXXXVI.in prin.lib.50.cap.5.Honeſtum
§ In ſtipulationib.lib.18.cap.9.reg.9
L.CLXXXVII.lib.16.cap.3.except.14
L.CLXXXVIII.lib.50.cap.5.Seruitus,reg.9
L.CLXXXIX.d.cap.5.Genus,reg.1
L.CXC.d.cap.5.Totum,reg.5
L.CXCI.lib.34.cap.6.reg.4.except.9
L.CXCII.lib.21.cap.5.except.13.repl.1
L.CXCIII.lib.46.cap.11.except.13
L.CXCIIII.in prin.lib.4.cap.2.quæſt.1.cauſſa 1
§ Deiecit.lib.36.cap.6.reg.4.except.11
§ Ratihabitio.d.reg.4.except.13.item lib.43.cap.14.
quæſt.1.except.13.repl.2
§ fin.lib.16.cap.6.reg.5.except.1.repl.3
L.CXCV.lib.40.cap.5.quæſt.3.in prin.
ibi: Vt igitur.lib.23.cap.2.except.2.item cap.4.cauſ-
ſa 1.item cauſſa 2.except.3
L.CXCVI.in prin.lib.5.cap.9.in prin.reg.2.item lib.
46.cap.2.quæſt.1.except.1.item lib.48.cap.2.
quæſt.2.except.6.item lib.49.cap.3.quæſt.4.exc.5
§ Illi debet.d.except.1
L.CXCVII.in prin.lib.50.cap.5.Lædere alium,reg.3
§ 1.lib.4.cap.2.quæſt.1.in fine,except.gener.3.item
lib.50.cap.5.Vis,reg.3
§ fin.lib.7.cap.9.reg.25
L.CXCVIII.in prin.lib.47.cap.2.quæſt.2.except.16.
item lib.50.cap.5.Defendere,reg.1
§ 1.lib.48.cap.1.quæſt.7.reg.1
§ Cum quis.lib.29.cap.1.quæſt.6.reg.1.item d.quæſt.
7.reg.2.item lib.48.cap.17.reg.1.except.1
§ Plerunq;.lib.41.cap.1.quæſt.4.reg.4
§ fin.lib.35.cap.2.quæſt.1.except.12
L.CXCIX.in prin.lib.3.cap.1.except.4
§ Semper.lib.22.cap.5.except.13.repl.1
§ fin.lib.36.cap.6.reg.5.except.1.repl.3.dupl.1
L.CC.lib.7.cap.9.reg.11
L.CCI.lib.28.cap.17.repl.8.item lib.50.cap.5.Initium,reg.3
L.CCII.d.cap.5.in prin.item in uerbo Ius ciuile,
reg.3
L.CCIII.lib.46.cap.11.except.24
L.CCIIII.lib.50.cap.4.Habere
L.CCV.lib.37.cap.3.except.19
L.CCVI.lib.50.cap.5.Lædere alium,reg.4
L.CCVII.lib.8.cap.3.quæſt.2.in prin.item quæſt.3.ex-
cept.15
L.CCVIII.lib.50.cap.5.Deſinere
L.CCIX.d.cap.5.Seruitus,reg.2
L.CCX.lib.28.cap.17.repl.8.item d.cap.5.Initium,
reg.3
L.CCXI.lib.49.cap.5.quæſt.3.cauſſa 3.except.8

Hactenus leges Pandectarum, quæ in hac Septima Digeſtorum parte continentur.
ſequuntur leges Codicis.

CODICIS LIBRI PRIMI.

De Iuris & facti ignorantia. Tit. XVIII.

L.I.lib.48.cap.1.quæſt.1.except.1.repl.1
L.II.d.quæſt.1.except.1.in prin.
L.III.d.except.1.in prin.
L.IIII.lib.44.cap.9.quæſt.9.reg.1
L.V.lib.41.cap.2.quæſt.1.in prin.
L.VI.lib.49.cap.7.cauſſa 5
L.VII.d.cap.2.quæſt.1.except.8
L.VIII.cum lege ſequente.d.quæſt.1.in prin.item lib.
7.cap.5.de confeßis,quæſt.1.except.8
L.X.lib.49.cap.8.except.27
L.XI.lib.48.cap.2.quæſt.1.except.1.repl.2
L.XII.d.except.1.in prin.
L.XIII.d.except.1.repl.2.dupl.1

CODICIS LIBRI SECVNDI.

De errore calculi. Tit. V.

L.Vnica.lib.49.cap.1.quæſt.1.cauſſa 6
ibi: Si res iudicatæ.lib.8.cap.3.except.31
ibi: Vel tranſactio.lib.9.cap.1.except.5

De his quæ ui, metuſue cauſſa geſta ſunt. Tit. XIX.

L.I.lib.49.cap.2.quæſt.3.except.27.repl.1
L.II.d.quæſt.3.except.23
L.III.d.cap.2.quæſt.5.reg.2.except.2
ibi: Vt tibi reddito.d.quæſt.3.except.26
ibi: Poſtquam placuit.d.cap.2.quæſt.9.except.2
L.IIII.d.cap.2.quæſt.3.except.23.item quæſt.7.in
prin.
ibi: Scilicet reddito.d.quæſt.3.except.24
ibi: Quæ cauſſæ cognitio.d.quæſt.3.except.24
L.V.d.quæſt.1.except.16
L.VI.d.quæſt.3.except.3.item quæſt.8
L.VII.d.quæſt.1.cauſſa 12
L.VIII.d.quæſt.1.except.9 & 10
L.IX.d.quæſt.3.except.2.item quæſt.8
L.X.d.quæſt.3.except.7.item lib.37.cap.3.except.16.
repl.5

L.XI.d.queſt.5.except.5.repl.1. item exceptione 14. repl.1
ibi: Et nihilominus.d.queſt.1.except.26.repl.1
L.XII.d.queſt.3.in prin.

De dolo malo.Tit.XX.

L.I.lib.40.cap.4.cauſa 1.except.13,repl.7. item lib. 49.cap.1.queſt.4.cauſa 13
L.II.d.queſt.4.except.gener.10. item queſt.9.reg.1
L.III.d.cap.3.queſt.8.except.1.
L.IIII.d.cap.3.queſt.4.cauſa 22.item lib.44.cap.1. queſt.1.cauſa 7
ibi: Quod ſi penes.d.queſt.1.cauſa 5.except.5
L.V.lib.9.cap.5.in fine,repl.gener.1
ibi: Non de dolo.lib.49.cap.3.queſt.4.except.2
L.VI.lib.7.cap.2.queſt.3.de dolo probando.
L.VII.lib.49.cap.3.queſt.4.cauſa 3
L.VIII.d.cap.3.queſt.8.item lib.36.cap.15.except.5. repl.8]

De in integr.reſtitut. minorum XXV.annis.Tit.XXI.

L.I.lib.49.cap.4.queſt.4.cauſa 14
L.II.d.queſt.4.cauſa 19.except.2.item exceptione gener.8
L.III.d.queſt.4.except.26.exemplo 1
L.IIII.d.queſt.4.except.29.item queſt.13.reg.4
L.V.d.queſt.4.except.19
ibi: Ante impletum.d.cap.4.queſt.11
L.VI.d.queſt.4.except.32
L.VII.d.queſt.4.except.6.repl.2.dupl.1.tripl.1.item queſt.6.except.5
L.VIII.d.queſt.4.cauſa 3
L.IX.d.queſt.4.except.18

De filiofamilias minor. Tit.XXII.

L.I.lib.49.cap.4.queſt.4.cauſa 23.item except.gener.9.repl.1
L.II.d.queſt.4.cauſa 33.item d.repl.1.item except. gener.22.repl.2

De fideiuſſoribus minorum. Tit.XXIII.

L.I.d.queſt.4.cauſa 34.item queſt.5.except.4
ibi: Quare mandati.lib.45.cap.4.queſt.1. except.23
L.II.d.except.4

Si tutor uel curator interuenerit. Tit.XXIIII.

L.I.lib.49.cap.4.queſt.4.except.29.item queſt.15. reg.2
L.II.d.queſt.4.except.20
L.III.d.except.20.item except.26.repl.5
L.IIII.d.queſt.4.except.21.item d.exceptione 26.exemplo 2
L.V.d.except.20.item d.except.26.repl.1

Si in communi eademq; cauſa in integrum reſtitutio poſtulatur. Tit.XXV.

L.Vnica.lib.9.cap.5.queſt.2.exc.1. in prin. & repl. 4.item lib.49 cap.4.queſt.5.except.5

Si aduerſus rem iudicatam reſtitutio poſtulatur. Tit.XXVI.

L.I.lib.49.cap.4.queſtione 4.cauſa 17.item lib.43. cap.16.except.8.repl.3
L.II.d.cauſa 17
L.III.d.cap.4.queſt.7.except.5
L.IIII.d.cap.4.queſt.4.except.20.item exceptione 26.exemplo 1.
ibi: Etiamſi per procuratorem.d. queſt.4. except.21
L.V.d.cauſa 17.except.3.repl.2

Si aduerſus uenditionem, &c. Tit.XXVII.

L.I.lib.17.cap.4.repl.1.diſtinct.1. item lib.49.cap.4. queſt.4.except.24
L.II.d.queſt.4.cauſa 2

Si aduerſus uenditionem pignoris, &c.Tit.XXVIII.

L.I.lib.49.cap.4.queſt.4.cauſa 30
L.II.d.cauſa 30.except.1.item queſt.15.reg.2

Si aduerſus donationem, &c. Tit.XXIX.

L.I.d.queſt.4.cauſa 24.except.1
L.II.d.cauſa 24.in prin.

Si aduerſus libertatem, &c. Tit.XXX.

L.I.d.queſt.4.except.gener.4.repl.3
ibi: Sed damnum quod.d.except.4.repl.1. itē queſt. 15.reg.2
L.II.d.except.4.in prin.item repl.1. item d.reg.2
L.III.d.except.4.in prin.& repl.2. item except.26. exemplo 2
ibi: Si tamen in ea.d.reg.2
L.IIII.d.queſt.4.cauſa 17.except.4.item except.gener.4.in prin.

Si aduerſus tranſactionem uel diuiſionem in integrum, &c. Tit.XXXI.

L.I.lib.9.cap.5.except.23
L.II.ibidem

Si aduerſus ſolutionem à tutoribus uel à ſe factam, &c. Tit.XXXII.

L.I.lib.48.cap.8.repl.9.dupl.14.item lib.49.cap.4. queſt.4.cauſa 9.item queſt.13.reg.1
L.II.d.queſt.4.cauſa 5

Si aduerſus dotem, &c. Tit.XXXIII.

L.Vnica.d.queſtione 4.cauſa 28.item queſtione 5. except.3

Si aduerſus delictum ſuum, &c. Tit.XXXIIII.

L.I.lib.49.cap.4.queſtione 4.exceptione gener.2. repl.3
L.II.d.queſt.4.cauſa 18.item except.gener.2.repl.6. item lib.17.cap.5.queſt.5.reg.3.except.18

Si aduerſus uſucapionem, &c. Tit.XXXV.

L.Vnica.d.queſt.4.cauſa 31

Si aduerſus fiſcum, &c. Tit.XXXVI.

L.I.d.queſt.4.except.gener.12

L.II lib.49.cap.4.quæſt.7.except.6

L.III.d.except.12.item lib.18.cap.6.quæſt.1. except. 31.item lib.40.cap.4.cauſa 1.except.11.repl.1. 2 & 5

Si aduerſus creditorem, &c.
Tit.XXXVII.

L.I.cum lege ſequente.lib.49.cap.4. quæſtione 4. cauſa 21

Si ſe abſtinuit hæreditate, &c.
Tit.XXXVIII.

L.I.d.quæſt.4.cauſa 18

L.II.d.quæſt.4.cauſa 19

Si ut omiſſam hæreditatem uel bonorum poſſeſſionem, &c.
Tit.XXXIX.

L.I.d.cauſa 19

L.II.ibidem

ibi: Reſtitui autem.d.cap.4.quæſt.14.reg.8

In quibus cauſis in integr.reſt. neceſs.non eſt.
Tit.XL.

L.I.lib.49.cap.4.quæſt.4.cauſa 17.item except.gener.16.exemplo 1

L.II.d.quæſt.4.cauſa 11.item d.exemplo 1

L.III.d.exemplo 1.item lib.36.cap.9.quæſt.1.cauſa 2. except.1.repl.2.item except.8

L.IIII. d. exemplo 1. item lib.8.cap.4. quæſt.3. reg.1. except.2.repl.2.item lib.17.cap.1. quæſt.8. reg.2. except.3

L.V.lib.36.cap.15.except.11.repl.1.item lib.49. cap. 4.quæſt.4.cauſa 11.item d.exemplo 1

Qui & aduerſus quos in integrum reſtitui non poſs.
Tit.XLI.

L.I.lib.49.cap.4.quæſt.4.except.gener.7

L.II.d.quæſt.4.except.gener.24

Si minor ſe maiorem dixerit.
Tit.XLII.

L.I.d.quæſt.4.except.6.repl.1

L.II.d.except.6.in prin.

L.III.d.repl.1

ibi: Huiuſmodi autem.d.quæſt.4.except.24.item lib. 18 cap.6.quæſt.1.except.19. item lib.37. cap.4. repl.1.in prin.

L.IIII.d.except.6.repl.1

Si ſæpius in integr.reſtitutio poſtuletur. Tit.XLIII.

L.I.lib.49.cap.4.quæſt.4.except.30

L.II.d.except.10.repl.1

L.III.d.except.30.in prin.

De his qui ueniam ætatis impetrauerunt. Tit.XLIIII.

L.I.d.quæſt.4.except.gener.5

L.II.d.except.5.repl.1

L.III.lib.18.cap.6.quæſt.1.except.9

L.IIII.lib.10.cap.4.in uerbo Aetas legitima.

Si maior factus ratum habuerit.
Tit.XLV.

L.I.lib.49.cap.4.quæſt.4.except.27

L.II.ibidem

Vbi & apud quem cognitio in integr. reſtitut. agenda ſit.
Tit.XLVI.

L.I.lib.49.cap.1.quæſt.4.reg.3

L.II.d.cap.1.quæſt.4.reg.1

L.III.d.quæſt.4.reg.2

De reputationibus, quæ fiunt in iudicio in integr.reſtitut.
Tit.XLVII.

L.Vnica.d.cap.1. quæſt.6.reg.5. item cap.4.quæſt. 14.reg.1

ibi: Sed etſi interceſſor.d.quæſt.14.reg.16

Etiam per procuratorem cauſam in integr.reſtit.agi poſſe.
Tit.XLVIII.

L.Vnica.d. cap.1.quæſt.3. item cap.4. quæſt.5. except.1

In integr.reſtitut.poſtulata, ne quid noui, &c.
Tit.XLIX.

L.Vnica.d.cap.1.quæſt.6.reg.3

De reſtitut.militum, & eorum qui reipub. &c.
Tit.L.

L.I.lib.49.cap.5.quæſt.4.reg.1

L.II.d.cap.5.quæſt.3.cauſa 1.exemplo 1.item cauſa 3. item quæſt.7.reg.1

L.III.d.quæſt.7.reg.1.

L.IIII.d.cauſa 1.exemplo 5.

L.V.ibidem

L.VI.ibidem

L.VII.d.cauſa 1.exemplo 9.

L.VIII.d.quæſt.3.cauſa 4.except.1

De uxorib.militum, & eorum qui reipub.&c. Tit.LI.

L.I.lib.49.cap.5.quæſt.3.cauſa 3.in prin.

L.II.ibidem

De temporib.in integr.reſtitutionis, &c. Tit.LII.

L.I.lib.49.cap.1.quæſt.5.reg.1.except.1.item cap.4. quæſt.12. except.1. item cap.5. quæſtione 3. cauſa 4.

L.II.d.reg.1.except.1

L.III.ibidem

L.IIII.ibidem

L.V.lib.49.cap.4.quæſt.12.except.e

ibi: Tamen ut.d.cap.4.quæſt.4.exceptione gener.5. repl.1

§ Si quando.d.quæſt.12.except.2

§ Quod ſi maioris.d.except.2

§ Cum uerò maior.d.quæſt.12.except.3

L.VI.lib.49.cap.1.quæſt.6.reg.2

L.VII.d.cap.1.quæſt.5.in prin.item cap.4.quæſt.12. item cap.5.quæſt.7.reg.1

Quibus ex cauſis maiores in integr.reſtit. Tit.LIII.

L.I.lib.49.cap.5.quæſt.3.cauſa 1.exemplo 2.itē cauſa 5.in prin.

L.II.d.

L.II. d.exemplo 2 item cauſa 6
L.III.d.quæſt.3.cauſa 22
L.IIII.d.quæſt.3.cauſa 10
L.V

De alienatione iudicij mutandi cauſa facta. Tit.LIIII.
L.Vnica.lib.31.cap.1.quæſt.4.cauſa 2.item lib.49. cap.13.quæſt.1.reg.1

CODICIS LIBRI QVARTI.

De condictione indebiti. Tit.V.

L.I.lib.49.cap.7.cauſa 2
ibi: Non ex cauſa.lib.49.cap.8.except.7
ibi: Vſuras autem.lib.49.cap.6.quæſt.5.reg.13
L.II.d.cap.6.quæſt.4.except.2.item cap.8.exceptione 8
L.III.d.cap.6.quæſt.8.except.2.item capite 7.cauſa 5
L.IIII.d.cap.8.except.16.repl.1
L.V.d.cap.7.cauſa 8
L.VI.d.cap.6.quæſt.3.reg.1.except.2
L.VII.lib.49.cap.8.except.21
L.VIII.lib.49.cap.7.cauſa 11
L.IX.d.cap.8.except.26.item except.31
L.X.lib.49.capite 6.quæſtione 5.reg.6.item reg.8. except.2
L.XI.lib.49.cap.6.except.26.repl.1

De condictione ob cauſam. Tit.VI.

L.I.lib.49.cap.10.quæſt.1.except.4.repl.2
L.II.d.quæſt.1.cauſa 1.item quæſt.2.reg.1
L.III.d.cauſa 1.& d.reg.1
L.IIII.d.quæſt.1.cauſa 2.item lib.eod.cap.9.quæſt.1. cauſa 5
L.V.lib.49.cap.10.quæſt.1.except.2.repl.2.item except.4.repl.2
L.VI.lib.49.cap.9.quæſt.1.cauſa 2.item cap.8.except.12.item capite 10.quæſt.1.cauſa 1.item exceptione 1
L.VII.d.except.1
L.VIII.d.cauſa 1.item except.5.item quæſt.3
L.IX.d.cauſa 1.item except.9.itē lib.19.cap 4.cauſa 11.item cauſa 14.except.2
L.X.lib.49.cap.10.quæſt.1.except.3
L.XI.d.except.1.item d.quæſt.1.cauſa 1

De condictione ob turpem cauſam. Tit.VII.

L.I.lib.49.cap.11.quæſt.1.except.1.repl.6
L.II.d.except.1.in prin.
L.III.d.quæſt.1.cauſa 1
L.IIII.d.quæſt.1.in prin.& except.3.item quæſtione 2.reg.2
L.V.d.quæſt.1.except.1.repl.6.itē lib.38.cap.4.except.28
L.VI.d.quæſt.1.cauſa 1
L.VII.d.cauſa 1.item quæſt.2.reg.2.item lib.46.cap. 8.quæſt.1.except.9 in prin.

De condictione ex lege & ſine cauſa, &c, Tit.IX.

L.I.lib.36.cap.5.reg.6.except.11.item cap.14.reg.2. except.7.item lib.44.cap.3.quæſt.1
L.II.lib.48.cap.5.quæſt.2.reg.2
L.III.lib.16.cap.10.quæſt.3
L.IIII.lib.49.cap.10.quæſt.1.cauſa 2

De non numerata pecunia. Tit.XXX.

L.I.lib.40.cap.12.quæſt.7.except.3.item lib.48.cap. 4.quæſt.7.reg.1.except.2
L.II.d.cap.4.quæſt.1.except.9.repl.1
L.III.d.quæſt.1.in prin.& lib.7.cap.2.quæſt.2.reg.1. except.1.repl.2.item reg.3.except.2
L.IIII.d.quæſt 1.except.7
L.V.d.quæſt.1 except.4
L.VI.d.quæſt.1.except.10
L.VII.lib.48.cap.4.quæſt.7.reg.1
L.VIII.d.ca.4.quæſt.2.reg.1.itē quæſt.3. itē quæſt.4. except.2
L.IX.d.cap.4.quæſt.1.except.9.repl.1.item quæſt.4. in prin.& except.2.
L.X.d.quæſt.4.in prin.item lib.7.cap.2.quæſtione 2.regula 1.exceptione 1.replicatione 2.item reg.3. except.2
L.XI.lib.48.cap.4.quæſt.1.except.5
L.XII.d.cap.4.quæſt.2.reg.1
L.XIII.lib.7.cap.2.quæſt.2.reg.1.except.3
L.XIIII.in prin.d.cap.4.quæſt.4. in prin.
§ Sed quoniam.lib.7.cap.3.quæſt.8.except.3.repl.2. & 3.item d.cap.4.quæſt.1.except.2
ibi: Illis etiam ſecuritat.lib.15. cap.6.exc.22.repl.10
§ Super cæteris.d.except.3.repl.4
§ Illo uidelicet.lib.7.cap.6.quæſt.2.except.4.itē lib. 28.cap.4.quæſt.4.except.4
ibi: In omni enim tempore.d.quæſt.4.except.3
L.XV.d.cap.4.quæſt.2.reg.3
ibi: Ita tamen ut neq;.d.capite 4.quæſtione 1. except. 8.repl.3
L.XVI.d.quæſt.1.except.3

CODICIS LIBRI OCTAVI.

De exceptionibus & præſcriptionibus. Tit.XXXVI.

L.I.lib.16.cap.·reg.7.except.8.repl.2
L.II.lib.48.cap.7.reg.2.in prin.
L.III.lib.37.cap.3.except.14.exemplo 2
L.IIII.lib.48.cap.1 quæſt.9.reg.2
L.V.lib.23.cap.11.quæſt.9.except.5
L.VI.lib.48.cap.1.quæſt.10.except.1
L.VII.lib.43.cap.9.except.15
L.VIII.lib.43.cap.1.quæſt.9.reg.2
L.IX.lib.7.cap.1.quæſt.4 & 5
L.X.lib.48.cap.1.quæſt.5.reg.1
L.XI.d.cap.1.quæſt.7.reg.4
L.XII.d.ca.1 quæſt.9.reg.1.itē lib.6.cap.6.in prin.
L.XIII.lib.5.cap.2.quæſt.1.in fine,repl.15

De nouationib.& delegationib. Tit. XLII.

L.I.lib.48.cap.15.ſpecie 1.reg 3.except.2
ibi: Nominis autem.lib.41.cap.8.quæſt.1.cauſa 1.exc.3

L.II.*lib.*48.*cap.*15.*ſpecie* 1.*reg.*2.*in prin. item ſpecie* 2.*in prin.*
L.III.*d.ſpecie* 2.*except.*1
ibi:Quod ſi delegatione.d.ſpecie 1.*reg.*3.*except.*8
L.IIII.*lib.*37.*cap.*5.*repl.*2.*dupl.* 2.*item lib.*48.*cap.*14.*queſt.*4 *except.*1.*repl.*6.*dupl.*1
L.V.*lib.*45 *cap.*1.*queſt.*2.*exc.*62.*item cap.*5.*queſt.*2.*except.*43
L.VI.*lib* 48.*cap.*15.*ſpecie* 1.*except.*2
L.VII.*lib.*36 *cap.*5.*reg.*6.*except.*8
L.VIII.*lib.*48.*cap.*14.*queſt.*4.*except.*13

De Solutionibus & liberationibus.
Tit. XLIII.

L.I.*lib.*48.*cap.*12.*reg.*1.*except.*1
*ibi:Quod ſi debitor.d.reg.*1.*except.*2
*ibi:Si neuter.d.cap.*12.*reg.*11
L.II.*lib.*43.*cap.*18.*reg.*2.*except.*9.
L.III.*lib.*48.*cap.*7.*except.*9
L.IIII.*lib.*48.*cap.*8.*repl.*1.*in prin. item cap.*10. *except.*34
L.V.*lib.*48.*cap.*5.*queſt.*2.*reg.*4.*except.*2
*ibi:Licet ſolutione.lib.*48.*cap.*6.*except.*1
L.VI.*lib.*7.*cap.*3.*queſt.*8.*except.*1.*in prin.item lib.*48.*cap.*9.*except.*15.*repl.*3
L.VII.*lib.*36 *cap.*9.*queſt.*1.*except.gener.*3
L.VIII.*lib.*48.*cap.*10.*except.*32.*repl.*1
L.IX.*lib.*36.*cap.*9.*queſt.*1.*except.*4.*repl.*3.*item lib.*48.*cap.*10.*except.*12.*item cap.*19.*except.*11.*repl.*3.*dupl.*2
L.X.*lib.*48.*cap.*5.*queſt.*2.*reg.*8
L.XI.*lib.*48.*cap.*8.*repl.*13
L.XII.*d.cap.*8.*in prin.& repl.*1 & 3
L.XIII.*lib.*7.*cap.*3.*queſt.*8.*except.*3
L.XIIII.*d.queſt.*8.*in prin.item lib.*48.*cap.*23.*cauſa* 21.*except.*1
L.XV.*d.except.*1
L.XVI.*lib.*48.*cap.*9.*in prin.itē cap.*15.*ſpecie* 1. *reg.*3.*except.*2
L.XVII.*lib.*48.*cap.*7.*except.*1.*item cap.*9.*except.*13.*repl.*1
L.XVIII.*lib.*7.*cap.*2. *queſt.*3.*reg.*3.*except.*3.*item lib.*48.*cap.*23.*cauſa* 22.*except.*2
L.XIX.*lib.*43.*cap.*3.*repl.*10.*in prin.item cap.*10.*except.*34
*ibi: Aliter enim.d.cap.*8.*in prin.item cap.*7.*except.*9.*diſtinct.*5

L.XX.*lib.*43.*cap.*9.*except.*13.*repl.*1
L.XXI.*lib.*7.*cap.*3.*queſt.*8.*except.*3.*repl.*1
L.XXII.*lib.*48.*cap.*10.*except.*34
L.XXIII.*d.except.*3.*in prin.*
L.XXIIII.*lib.*48.*cap.*5.*queſt.*2.*reg.*8.*except.*5
L.XXV.*lib.*7.*cap.*2.*queſt.*2.*reg.*1.*in prin.*

De acceptilationibus.
Tit. XLIIII.

L.I. *lib.*48. *cap.*13, *queſt.*5. *exceptione* 3. *item except.*18
L.II.*d.queſt.*5.*except.*10.*repl.*3
L.III.*d.repl.*1

De Poſtliminio & redemptis ab hoſtibus.
Tit. LI.

L.I.*lib.*19.*cap.*3.*cauſa* 1.*except.*8
*ibi:Nam fictio legis.lib.*19.*cap.*1.*queſt.*1.*exc.*1.*repl.*2.*dupl.*1.*item cap.*2.*except.*8.*repl.*4
L.II.*lib.*19.*cap.*3.*cauſa* 1.*except.*5.*repl.*2.*item lib.*50.*cap.*3.*queſt.*5.*except.*11.*repl.* 2. *item except.* 12.*repl.*1.*item repl.*3
L.III.*lib.*50.*cap.*2.*queſt.*3. *reg.*1
L.IIII.*lib.*30.*cap.*2.*reg.*1.*except.*15
L.V.*lib.*50.*cap.*3.*queſt.*5.*except.*12.*repl.*8
L.VI.*d.queſt.*5.*except.*11.*repl.*1
L.VII.*d.queſt.*5.*except.*12.*repl.*4
L.VIII.*lib.*19.*cap.*3.*cauſa* 1.*except.*5.*repl.*2
L.IX.*lib.*50.*cap.*3.*queſt.*6.*reg.*5
L.X.*d.queſt.*6.*reg.*13
L.XI.*d.cap.*3.*queſt.*5. *except.*12.*repl.*2
L.XII.*d.queſt.*5.*except.*10.*item queſt.*6.*reg.*13
L.XIII.*d.except.*12.*repl.*3
L.XIIII.*lib.*50.*cap.*3.*queſt.*6.*reg.*5
L.XV.*d.reg.*5.*item queſt.*5.*except.*12.*repl.*5
L.XVI.*lib* 19.*cap.*3.*cauſa* 1.*except.*8. & *except.*12
L.XVII.*lib.*50.*cap.*3.*queſt.*5.*except.*12.*in prin.item except.*12.*repl.*1
*ibi:Quo genere.d.except.*12.*repl.*2
L.XVIII.*d.cap.*3.*queſt.*6.*reg.*10
L.XIX.*d.cap.*3.*queſtione* 5.*in prin.item d.queſt.* 6.*reg.*13
*ibi:Cum hoc ſolùm.d.queſt.*5.*except.*2.& *except.*4
L.XX.*lib.*50.*cap.*2.*queſt.*3.*reg.*2.*item cap.*3. *queſt.*5.*except.*13
*ibi:Exceptis iis.d. queſt.*5. *except.*12. *in prin.* & *except.*12.*repl.*6

CODICIS LIBRI VNDECIMI.

De Naufragijs. Tit. V.

L.I.*lib.*11 *cap.*2.*queſt.*1.*cauſſa* 13
L.II *lib.*48.*cap.*1 *queſt.*10.*except.*3
L.III.*lib.*7.*cap.*2.*queſt.*3.*de naufragio probando*
*ibi:Suſceptionis autem.lib.*11.*cap.*6.*queſt.*4.
L.IIII.*lib.*48.*cap.*10.*except.*36
L.V.*lib.*47.*cap.*15.*queſt.*8.*reg.*7
*ibi:Si verò cauſſarum. lib.*5. *cap.*1. *queſtion.*3.*reg.*2.*except.*1
L.VI.*lib.*13.*cap.ult.reg.*2

INSTITVTIONVM LIBRI TERTII.

Quibus modis tollitur obligatio.
Tit. XXX.

*In prin. lib.*48.*cap.* 6. *queſt.*2.*reg.*1. *item cap.*7.*except.*1.*in prin.*
*ibi:Siue ſciente.d.except.*1.*diſtinct.*3
*§ Item ſi reus.lib.*48.*cap.*11.*reg.*1.*in prin.*

§ Idem

§ Idem ex contrario.d.cap.11.reg.2
§ Item per acceptilationem.lib 48.cap.11.in prin.
§ Sed & graecè.d.cap.11.queſt.5.except.18
§ Quo genere.d.queſt.5.except.10
§ Sed & id.d.except.10.repl.1
§ Sicut autem.d.queſt.5.except.13.repl.1. item cap. 9.except.15.repl 1.in prin.
§ Eſt autem.d.except.10.repl.1
§ Preterea.lib.48.cap.14.queſt.1.reg.1
ibi.Adeò ut interdum d.cap.14 queſt.4.except.6.

repl.1
ibi:Non idem iuris.d.except.6.in fine.item exc.7
ibi:Sed ſi eadem d.queſt.4.except.14.item cap.15. ſpecie 3.reg.1.in prin.& reg.2
§ Quod autem diximus.d.reg.1.except.1
§ Sed cum hoc.d.queſt.4.except.13
§ fin.lib.37.cap.3.except.47.item cap.5.repl.14.dupl.1 item lib.41.cap.4. except.14. in prin.itē lib. 48.cap.23.cauſa 19

INSTITVTIONVM LIBRI QVARTI.

De obligationibus, quæ ex delicto naſcuntur. Tit.I.

In prin.lib.46.cap.1.queſt.1.in prin.
§ Furtum.lib.46.cap.2.queſt.1
§ Furtorum autem, cum ſequentib.d.cap.2.queſt.3. item cap.6.reg.1
§ Conceptum, cum ſequentib.d.cap.2.queſt 4.reg.2
ibi:Cum manifeſtum ſit.lib.46.cap.5.reg.1.except.14
§ Pœna.lib.46.cap.6.reg.1.in prin.
§ Furtum autem.lib.46.cap.3.queſt.2.cauſa 1.5. & 7
§ Placuit.d.queſt.2.cauſa 7.except.1.item except. gener.25
ibi:Quia furtum.d.queſt.2.except.24
§ Sed etſi credat.d.queſt.2.except.21.repl.2
§ Vnde illud.d.except.21.repl.3.item lib.47.cap.9. queſt.2.except.14.repl.2
§ Interdum etiam.lib.46.cap.3. queſt.2. except.13. repl.1
§ Aliquando.d.queſt.2.except.18.repl.1
§ Interdum quoq;.lib.46.cap.5.reg.1.except.6
ibi:In quo numero.d.reg.1.except.7
ibi:Aut oues tuas.d.reg.1.except.8
ibi:Sed etſi quid.d.queſt.2.except.24. item d.except. 6.repl.1.item cap.7.reg.1.except.1
§ Ope & conſilio.d.reg.1.except.11 & 12
ibi:Certè qui nullam.d.except.6.repl.2
§ Hi qui in.lib.46.cap.3.queſt.2.except.1
ibi:Quia nec ex aliis.lib 16.cap.3.except.5
ibi:Si uerò ope &.lib.46.cap.5.reg.1.exc.6.repl.5
§ Furti autem. lib.46. cap.4. reg.1.in prin. item reg.13
ibi:Itaq; nec domino.d.cap.4.reg.2
ibi:Etiamſi idoneum.d.reg.13.except.1
ibi:Adeò quidem.lib.46.cap.3.queſt.2.except.18. repl.1
§ Item ſi fullo.lib.46.cap.4.reg.6
ibi:Sed & bonae. d.cap.4.reg.28
§ Fulloni uerò.d.reg.6 except.1
§ Quae de fullone.d.cap.4.reg.11.in prin & except. 5.item lib.48.cap.17.reg.1.except.8
ibi:Et alterutra earum.lib.39.cap.5.queſt.1.except.8
ibi:Eadem definitione.d.reg.11 except.6
§ Sed is apud quem.lib.46.cap.4.reg.15
§ In ſumma.lib.46.cap.3.queſt.1.except.9.item except.24
§ Furti actio.lib.46.cap.6.reg.3.item cap.7.reg.5

De ui bonorum raptorum. Tit.II.

In prin.lib.46.cap.3.queſt.2.cauſa 2.item cap.9. queſt.3.cauſa 1.item queſt.10.reg.2
ibi:Quae appellatur.d.cap.9.queſt.2
ibi:Et eſt intra.d.cap.9.queſt.6.reg.1
ibi:Quae actio utilis.d.cap.9.queſt.3.except.6
ibi:Quadruplum autem.d.cap.9.queſt.6.reg.2
§ Ita tamen.d.cap.9.queſt.3.except.5
ibi:Cui ſcilicet.lib.46.cap.3.queſt.2.except.27
§ Sed ne dum.lib.23.cap.11.queſt.8.reg.8.item lib. 48.cap.23.cauſa 15
§ Sanè in hac.lib.46.cap.9.queſt.3.except.10
ibi:Non ut dominium.d.cap.9.queſtione 6.reg.3.except.2
§ fin.d.cap.9.queſt.3.cauſa 4.item exceptione gener.11

De lege Aquilia. Tit.III.

In prin.lib.46.cap 10.queſt.3. cauſa 2. item cap.12. queſt.3.reg.1
§ Quod autem.d.cauſa 2.except.21 & 22
§ Iniuria.d.cauſa 2.except.1 & 2
§ Ac ne is quidem.d.cauſa 2.except.6
ibi:Nam alioqui.lib.36.cap.3.except.8.repl.2
§ Itaq; ſi quis.d.cauſa 2.except.9
§ Item ſi putator.d.cauſa 2.except.12
§ Preterea.lib.46.cap.10.queſt.3.cauſa 7
§ Imperitia.lib.36.cap.3.exc.8.repl.1.dupl.3.tripl.2
§ Impetu quoq;.lib.46.cap.10.queſt.3. cauſa 2.except.14
§ His autem.lib.46.cap.12.queſt.3.reg.1
§ Qua ratione lib.46.cap.10.queſt.2.reg.3
ibi:Ideoq; conſtat.lib.46.cap.12.queſt.2.reg.1
§ Illud non.d.cap.12.queſt.3.reg.3
§ Liberum autem.d.cap.12.queſt.5.except.6
§ Caput ſecundum.
§ Capite tertio.lib 46.cap.10.queſt.3.cauſa 17
ibi:Si quid enim uſtum.d.cap.10.queſt.3.cauſa 47
ibi:Deniq; reſponſum.d.queſt.3.cauſa 36
§ Illud palàm.d.queſt.3.cauſa 2.except.6.item cap. 11.except.18
ibi:Ex hoc tamen.lib.46.cap.12.queſt.3.reg.2
§ Ceterum placuit.lib.46.cap.11.except.20. itē cap. 12.queſt.5.except.1
ibi:Sed ſi quis.lib.46.cap.10.queſt.3.cauſa 9
ibi:Sed ſi non.li.46.cap.12.queſt.5.except.2

De iniurijs. Tit.IIII.

In prin.lib.46.cap.13.queſt.3.cauſa 1
ibi: Aliàs culpa.lib.46.cap.10.queſt.3.cauſa 1

§ Iniuria autem.d.capite 13.quæſt.3. cauſa 2.& cauſa 30
ibi: Sine cuius.d.cap.13.quæſtione 3.cauſa 15.& cauſa 31
ibi: Vel ſi quis.d.quæſt.3.cauſa 36
ibi: Doloue malo.lib.46.cap.16.quæſt.1.reg.1
ibi: Siue quis matremfam.d.quæſt.3.cauſa 4
§ Patitur autem.lib.46.cap.13.quæſt.3.cauſa 1. diuiſ.1
§ Itaq; ſi filiæ.lib.46.cap.15.reg.3.& 8
ibi: Contra autem.d.cap.13.reg.9
ibi: Defendi enim.lib.50.cap.5.in uerbo Defendere, reg.4
ibi: Sed & ſocer.d.cap.13.reg.11
§ Seruus autem.d.cap.15.reg.1
ibi: Non tamen ijſdem.lib.46.cap.14.except.16
§ Si communi.lib 46.cap.17.reg.16
ibi: Quod ſi uſusfructus.lib.46.cap.15.reg.1. except.5.item reg.2
§ Sed ſi libero.d.cap.15.reg.3
§ Pœna autem.lib.46.cap.17.reg.1 & 2
§ Sed & lex Cornelia lib. 46.cap.19.quæſt.1. cauſa 1 & 2
ibi: Domum autem.d.cauſa 2.except.2
§ Atrox iniuria.lib.46.cap.17.reg.4
§ In ſumma.d.cap.17.reg.2.item cap.18.quæſtione 5. reg.1
ibi: Hoc uidelicet.lib.46.cap.16.quæſt.2.reg.1.exc.1. repl.1
§ Non ſolum.d.cap.16.quæſt.1.reg.1
§ fin.lib.46.cap.14.except.11

De obligationib. quæ quaſi ex delicto naſcuntur.
Tit.V.

In prin.lib.2.cap.3. actione 6.quæſt.1.in fine.
§ Item is cuius.lib.47.cap.16.quæſt.3.reg.5
ibi: Cui ſimilis.lib.47.cap.17.quæſt.1.reg.4
ibi: Quo caſu.d.cap.17.quæſt.7.in prin.
§ De eo uerò.lib.47.cap.16.quæſt.7.reg.1.in prin.
§ Ob hominem.d.reg.1 except.1
ibi: Si uerò uiuat.d.reg.1.except.2.item lib.46.cap. 12.quæſt.1 reg.10
§ Si filiusfamiliâs.lib.47. cap.16. quæſt.4.reg.1. except.5 & 6
ibi: Quod & in filiofamiliâs.lib.2.capite 3.action.6. quæſt.3.reg.2
§ Item exercitor.lib.19.cap.9. quæſt.3.reg.2.item quæſt.4.except.12.repl.3
§ fin.d.cap.9.quæſt.4.reg.1.except.1

De noxalibus actionibus.
Tit.VIII.

In prin.lib.47.cap.2.quæſt.2.in prin.item except.15. in prin.
§ Noxa autem.d.except.15.in prin.
§ Summa autem.ibidem
§ Dominus.ibidem
ibi: Nec minus.d.cap.2.quæſt.10.reg.4.in prin.
Sin autem damnum.d.quæſt.10.reg.5
§ Sunt autem.d.cap.2.quæſt.1
§ Omnis autem.d.cap.2.quæſt.4.reg.1.in prin
ibi: At ſi manumiſſus.d.cap.2.quæſt.11.except.8
§ Ex diuerſo.d.cap.2. quæſt.2.except.4
§ Si ſeruus.d.quæſt.2.except.3
§ Vnde ſi alienus.d.quæſt.2.except.13
§ Ideoq; licet.d.except.13.repl.1
§ Sed ueteres.d.quæſt.2.except.3.item lib.46.cap.1. quæſt.3.reg.2.except.1.item reg.3

Si quadrupes pauperiem feciſſe dicatur.Tit.IX.

In prin.lib.47.cap.1.quæſt.1.item quæſt.2.in prin.
ibi: Quæ animalia.d.cap.1.quæſt.5.reg.1.except.1
ibi: Quia ita lex.d.quæſt.1
§ Hæc autem.d.quæſt.2.except.4
§ Pauperies.d.quæſt.2.in prin.
§ Cæterum.d.cap.1.quæſt.6.except.3
§ fin.d.quæſt.2.except.4.repl.1 item except.10. item lib.48.cap.16.except.3.diſtinct.3

De exceptionibus.Tit.XIII.

In prin.lib.48.cap.1.quæſt.4
ibi: Verbi gratia.lib.37.cap.3.except.14.in prin.item except.15.in prin.item except.16.in prin.
§ Idem iuris.lib.48.cap.4. quæſt.1.in prin.
§ Præterea debitor.lib.37.cap.5.in prin.
§ Aequè debitor.lib.7.cap.7.quæſt.1.in prin.
§ Item ſi in iudicio.lib.48.cap.16.in prin.
§ Hæc exempli.Reiectio.
ibi: Quarum quædam.lib.48.cap.1.quæſt.3.diuiſ.2.
§ Appellantur.d.quæſt.3.diuiſ.2
ibi: Nam finito eo.lib.37.cap.5.repl.13
ibi: Ergo ij quib.lib.36.cap.14.reg.22
§ Hodie autem.d.reg.22.item lib.eod.cap.8.reg.9.& lib.48.cap.16.except.7
§ Præterea etiam.d.diuiſ.2
§ fin.lib.5.cap.6.quæſt.4.except.7.item except.13

De Replicationibus.
Tit.XIIII.

In prin.lib.37.cap.5.repl.14.dupl.2.item lib.48.cap. 1.quæſt.1.reg.1.& reg.2
§ Exceptiones autem.lib.48.cap.1. quæſtione 7. reg.4
§ Sanè quædam.d.reg.4. except.3. item cap.20.in prin.& quæſt.2

INDICI FINIS.

ABalienare quis intelligatur 344.15
abeſſe qui nō uideatur 382.57 reipub. cauſa quis intelligatur. 270.25
abſens quis ſit accipiendus 381.31 quomodo defendi non uideatur 279.21
abſoluere qui non poſsit 425.15
accepiſſe qui non uideatur 423.20
acceptilatio cur uerborum obligationem tollat 97.36 in partem quando nullius ſit momēti 100.6 inutilis an pactum utile habeat 104.2 matrimonij cauſa interpoſita, non ſecutis nuptijs, quando nulla ſit 103.37 pro parte quando fieri poſsit 100.10.24 quæ nullius momēti. ibi. 11.32 quæ reo principali non proſit 102.49 quando demum aliquid egiſſe intelligatur 101.36. quādo nihil ualeat. ibid. 20 quando iure poſtliminij confirmetur 96.32 quando pro parte fieri non poſsit 100.3 quando ualeat. ibid. 49 quatenus in debiti parte fieri poſsit. 99.44 quomodo fieri poſsit. 94.3 quomodo Græcè fieri poſsit. 102.3 quid 93.53 quibus proſit 104.19
acceptilationis definitio 93.47. 49 quomodo declaretur. ibid. 54
acceptilationis & apochæ differentia 94.12.14
acceptilationis exceptio aduerſus quos competat 105.30 quo caſu etiam alteri noceat. ibid. 15
in Acceptilationis exceptionem quid ueniat. ibid. 40
acceptilationis genus 94.5 exceptionum generalis replicatio. 103.49 ſimile 94.21 uerba ſolennia quæ ſint 102.8 uſus 103.53
aduerſus Acceptilationem exceptiones 94.30
acceptilationem exceptionis ope liberare 101.46 ſolutioni cōparari 94.26 ſub conditione fieri non poſſe 101.27
per Acceptilationem tolli obligationem, & liberationem contingere 94.32
acceptilatione quæ obligationes ſoluantur 97.40 quid tolli poſſit 102.14
de Acceptilationibus 93.45
acceptum ferri nō poſſe, niſi quod uerbis obligatum eſt 97.34
accepto qui liberatus eſt, quando condici poſsit 324.50 quomodo liberemus eum, à quo ſtipulati ſumus 94.32
acceſsiones an obligationem perpetuent 159.31
ἀκρόδρυα 398.10
actio circa inofficioſum teſtamentum cui danda 301.14 confuſa ex Trebelliano redintegrari non poteſt 251.7 cùm reſciſſa uſucapione redditur, cur anno finiatur 284.24
actio de dolo aduerſus quos competat 215.48 cur perpetuò in hæredem danda 218.32 quamdiu competat. ibid. 1 quando ceſſet 215.18 quando locum habeat 209.26 quatenus in hæredem, cæteroſq; ſucceſſores detur 214.46 quibus competat 215.34 quibus item non 212.2 ubi danda 211.39 ubi ſit neceſſaria 213.22 quid in ea ueniat 217.10
actio de peculio in manumiſſum quādo danda 214.8 itē in partē 163.25
actio exempla quomodo ſit accipienda 281.28
actio empti quo caſu competere uideatur 333.50 quo caſu ſit 312.52
actio ex conducto quo caſu ſit 297.18 & 312.57 ex pacto quando naſcatur 420.14 furti quo caſu competat 333.43 in factum quando poſt annum dare nō ſit neceſſe 339.38
actio indebiti quo caſu cæteris creditoribus aduerſus eos quibus amplius ſolutum eſt, competat 288.19 quo caſu ipſi ſoluēti detur. ibid. 14
actio in factum de calumniatoribus annalis 340.36 quatenus in hæredem cōpetat. ibid. 35 quo caſu etiā hæredib. uideatur danda. ibid. 25 quo caſu ei cuius gratia datum eſt negocium, cōpetat. ibid. 3 quo caſu in annū detur. ibid. 57 quo caſu non danti, ſed ei cuius gratia datum eſt, competat 339.52 quo caſu patri cōpetat 340.20 quo caſu poſt annū, nec in ſimplū detur 341.1
actio Pauliana aduerſus quos competat 336.26 & 358.49 annalis 362.33 quamdiu competat. ibid. 31 quando ceſſet 349.16 & 330.46 & 352.24 quando locum habeat 347.31 & 348.13 & 350.46.32 & 354.34 quo caſu etiam ſingulari ſucceſſori competat 354.7 quo caſu etiā ultra annum detur 362.49 quo caſu non intra annum competat 363.2 quò pertineat 349.16 quem coerceat 356.47 quibus detur 355.47
actio præſcriptis uerbis quo caſu ſit 334.8
actio priſtina quando aduerſario ſit reſtituenda 264.40
actio quid 419.5 quo caſu ſit perpetua 284.44
actio quod metus cauſa annalis 203.28 arbitraria 202.58 cur hæredi nō detur 204.14 quādiu cōpetat 203.16 quando regulariter cōpetat 204.37 quo caſu nō amplius in quadruplū, ſed in ſimplū ſit 202.46 quo caſu non cōpetat 203.12 quid in ea ueniat 201.10
actio Seruiana quando creditori ſit ſeruanda 143.41
actio utilis quando aduerſus alterum cohæredem aduerſario detur 264.44
actionis de dolo malo cauſarū exceptiones 211.43
actionis in factum de calumniatorib. cauſarū exceptiōes 138.34
actionis Paulianæ adfinia remedia 364.14 cauſæ 347.11 cauſarū exceptiones 149.9 euētus 363.14 genus 347.6 nomen. ibid. 11 ratio. ibid. 15. uerba 346.47

actionis quod metũ cauſa adfinia remedia 204.16 adiuncta. ibid. 19

actionis uerbo exceptionem non contineri 7.24

actionem capitis deminutione delinquentis non perimi 371.21 de dolo ſerui nomine interdum de peculio, interdum noxalem dari 217.14 nullam exceptione repelli 14.20 Paulianam etiam in ipſum fraudatorem dari 319.34 perpetuam quis habeat 184.48 quis nullam habere ui leatur 180.2 & 213.51 quem iure amiſiſſe, Papinianus aſſerat 182.22

per actionem Paulianam cuiuſmodi ſtipulatio exigi poßit 353.13

áctione Pauliana qui non teneatur 331.31 qui non teneri uideatur 357.14

de Actione Pauliana 346.42 quid in ea ueniat 360.13

in Actione quod metus cauſa cuã in litem iurari 203.23

actiones confuſæ, indigno hærede pronunciato, adempta hæreditate, non reſtituendæ 350.50 honorariæ aduerſus dominum quæ inutiles 96.26.56 in perſonã ab actionibus in rẽ quid differant 127.37 pœnales, de eadem pecunia concurrentes, nunquam alia aliam conſumit 331.1.8

in Actionibus duabus, ſi alibi ſumma maior, alibi infamia eſt quid preponendum 90.52

actor quod precium reſtituere nõ teneatur 115.35

áctoris & iudicis adiuncta officia 218.38

in Actoris ſoluentis arbitrio quando ſit, quam rem uelit repetere 291.9

actori quod tempus non ſit reſtituendum 282.21

acturum qui ſe negauerit, poſtea non eſſe audiendum 177.31

áctus 134.11 legitimi qui in totum uitiẽtur per temporis adiectionem 101.29

in Addictione qualis proceſſus eſſe debeat 68.23

adoleſcentiæ tempus quod in quinquennium liberis non imputetur 249.19

adoleſcentes curatorum auxilio in quam uſq; ætatem regantur. 220.2

adulter quis ſit occidendus 192.41

adulteri qui in legem Iuliam incidant. ibid.48

adulterij & ſtupri diſcrimen 383.37

adſignare libertum. ibid.28

aduena. ibid.32

aduerſarius quanti nobis in factũ actione teneatur 342.8 ſi ſit abſens, conteſtatione interpoſita interrumpi poſſe uſucapionem 285.40

aduerſarijs præſentibus in integrũ reſtitutio petenda & facienda 237.19

ædes quando in priſtinam obligationem non recidant 168.5

ædibus alienis quæ iuncta ſunt, ea dominus ſeparata uindicare poteſt 146.26

ædificium perfeciſſe quis uideatur 408.42

æquitas in iure rigori præferenda 421.47

æs alienum 383.48 ſuum. ibid.49

æſtas quot mẽſibus diuidatur. ibid. 15

æſtatis finis. ibid.54. initium. ibid. 32

æſtimatio rei quando ſit reſtituenda 292.40

ætate legitima impleta, cur non in integrum reſtitutio ſit neceſſaria 249.23

ager 397.33.39 quid 384.6

agere quis uideatur 7.13

agi quid propriè dicamus 303.46

agnatus furioſi ſi alienauerit, cur utilis actio competat 344.40

aliena res ſi pignori data fuerit, & creditor eam uendiderit, quid iuris 375.16

alienare quis dicatur 384.32.36 quis item non 343.39.55 & 384.32

alienatio quid. ibid.50

alienationis uerbum etiam uſucapionem continere. ibid.28

de Alienatione iudicij mutãdi cauſa facta 141.19

de Alienatione iudicij, &c. actio aduerſus quos competat 345.26 qualis. ibid.24.57 quamdiu competat. ibid.33 quibus detur. ibid.21

de Alienatione iudicij, &c. actionis adfinia remedia 346.3 cauſæ 342.56 cauſarum exceptiones 342.51 genus 342.42

de Alienatione iudicij, &c. actioni quando locus ſit 344.52 quid in ea ueniat 343.36

de Alienatione iudicij, &c. edictũ quatenus ad iura prædiorum pertineat 344.23 quò pertineat 343.32

de Alienatione iudicij cauſa, &c. edicto quando locus non ſit. 343.1.23

alienatus quando in fraudẽ creditorum reuocari poßit 354.44

alienatum quid propriè non dicatur 384.46

amici qui appellandi. ibid.52

amittendi iuris eædem cauſæ, quæ & acquirendi 7.10

amiſſum non intelligi, quod alteri ablatum eſt 277.13

amphorarum cauſa qualis 392.15

amplius uerbum ad quẽ pertineat 385.4

ancillæ partus cur in reſtitutionẽ non ueniat 362.5

de Ancilla & eius partu quid iuris 347.16 & 332.32

ancillarum partus reſtitutio 202.8

angiportum unde dictum 409.59

animalis ſine dolo malo & culpa poſſeſſoris demortui precium non eſſe præſtandum 313.4

animo ancipiti quod perſolutum ſit, an repeti poßit 319.53

annalis præſcriptio quo caſu non obſtet 203.46

anniculus qui amittatur 385.13

annulus ſignatorius an ornamenti appellatione contineatur. 406.18 & 414.18

annus à quo die numerandus 341.5 Paulianæ actionis ex quo die computetur 363.10

apochæ & acceptilationis differẽtia 94.12.14

ἀποτίλεσμα 406.13

aqua & igni ſi alicui interdictũ eſt, cur fideiuſſor poſtea ab eo datus teneatur 35.36

Aquiliana ſtipulatio à quo compoſita 98.23 omnes obligationes renouat. ibid.19 quomodo perimatur 97.58

area 397.13

armorum appellatione quæ contineantur 385.43

artemon quid ſit. ibid.50.53
atteſtari. ibid.56
Attilius Regulus cur poſtliminio non ſit reuerſus 373.32
auctoris dolum emptori non obijci 19.28 & 20.3
de Auctoris dolo exceptio emptori non obijcienda 32.50
auunculo nuptura pecuniam in dotē dedit, neq; nupſit:an eandem repetere poßit 325.4

B

F.Balduinus iuriſconſultus 2
beare quid ſit 314.21.43
beneficium in integrum reſtitutionis cui ſit excluſum 237.23
bona fides contraria eſt dolo 422.40 æquitatem ſummam deſiderat.ibid.32 exigit,ut quod cōuenit fiat.ibid.35 in contractibus deſideranda. ibid.20 non patitur,ut bis idem exigatur. ibid.49 quantū poßidenti præſtet ibid.52
bonæ fidei poſſeſſor quis ſit 387.22
bona ciuitatiū cur abuſiuè publica ſint dicta 431.23
bona naturaliter unde dicentur. 386.41 quæ propriè dici non poßint. ibid.56 rei principalis ſi ad fiſcum deuoluta ſunt,quatenus fideiuſſores liberentur. 154.35
in Bonorum ceßione profeßio ſola quærenda 169.9
in Bonorum uenditione cur etiam uſuſfructus ueniat 387.4
bonis cedens exceptione aduerſus creditores defenditur 172.44 cedentem non poſſe agere.ibid.47 cedere nemo inuitus eſt cogendus 172.14 cedi non tantùm in iure,ſed etiam extra ius poſſe 169.16 ceßiſſe quem pœnitet,poteſt defendendo ſe conſequi,ne bona eius ueneant 171.58 cui interdictum eſt,obligationem ſuam nouare non poſſe 113.21 qui ceſſerint, niſi ſolidū creditor receperit,cur non ſint liberati 170.50
bonis qui ceßit,ante rerum uenditionem bonis ſuis nō caret 171.54 ei licere pœnitere,& ceßionem reuocare.ibid.55 ſi modicum aliquid poſt bona ſua uendita acquiſiuit,iterum eius bona non ueneunt. ibid.5
in Bonis quæ computentur 386.43 quid non ſit 404.16
boues armentorum magis quàm iumentorum genere appellari 385.47

C

CAlcularij erroris retractatio quando admittatur 187.27
calculi errorem ueritati non adferre præiudicium 183.31
calumniatores unde appellentur 387.19
de Calumniatoribus in factum actio 337.19 ad quæ crimina pertineat 338.38 aduerſus quos detur 340.32 quibus competat 339.46
de Calumniatoribus in factum actionis adfinia remedia 342.18 cauſæ 337.21 quid in ea ueniat 340.49
capere & accipere quomodo differant 383.10
capitalis 387.29
de Capitis deminutione 363.12
capitis deminutio quid. ibid.36 & quotuplex 172.46 quo caſu ſolutioni non officiat 51.48 quot modis accidat 364.54
capitis deminutionis cur tria genera ſint 365.29 edictum quando ceſſet 172.29 itē quò pertineat. ibid.26 euentus 367.20 exceptio quibus competat 173.51 iudicium quale. ibid.3
capitis deminutione quæ iura pereant 367.18 maxima deminutio quæ ſit 364.57 & 365.22 item media 365.6.24 & minima. ibid.10.17
capite ex quibus cauſis quis deminuatur. ibid.30 qui non minuantur 366.36
captiuitas iuris amittendi modus 368.10
captiuitatis iura 370.16
per captiuitatem quæ iura amittātur 369.6
de Captiuitate 368.7
captiuus quando poſtliminio reuerſus intelligatur 373.28 quo modo reuerſus eſt,quatenus nihil interſit 374.18
captiuo per filiumfamiliâs non acquiri 369.18
carbonum appellatione materiam non contineri 402.36
caſus fortuitos nullum humanum conſilium prouidere poſſe 423.25
cauillatio unde dicta 387.22 eius natura quæ ſit ibid.43
cautio quo caſu non ſolùm poßit condici,ſed etiam ſi ex ea agatur, exceptio poßit opponi 296.27
cautum quid intelligatur 387.39
cauſa antiqua minus antiquæ præponenda 91.9
cauſa quamuis defecerit, quo caſu tamen nihilominus datum condici poßit 329.21
cauſæ cognitio in hæredis perſona non neceſſaria 217.4
in Cauſam leuiorem quando à creditore ſolutum ſit accepto ferendum 86.26
ob Cauſam præteritam quatenus demus 299.4
ex Cauſa iniuſta quod apud aliquē ſit,poſſe condici 297.38
cauſæ duriores quæ dicātur 86.23 item leuiores. ibid.23 potiores ſi plures concurrant,utra utri ſit præferenda 92.58
de Cauſis liberationum in re pignori obligata contingentibus 174.3
de Cauſis ſeu modis,quibus amiſſa iura recuperentur 183.3
cenſores 387.58
cenſoris nomen unde tractum uideatur 388.2
ceßionis bonorum euentus 171.42 exceptio aduerſus quos competat.ibid.54 item quibus. ibid.28 exceptiones 168.45
de Ceßione bonorum. ibid.23
in Ceßione omni ſolam uoluntatis profeßionem ſufficere 169.12
Ciceronis locus 419.57
ciuis Romanus an ſit, qui hoſtibus deditus reuerſus, nec à nobis receptus eſt 374.9
ciuitatis amißione quatenus capitis deminutio ſit 365.53
ciuitates priuatorum loco haberi 431.52
clientes quatenus liberi 402.13
Codicis lectionis fructus 2
cogitationes poſteriores,ſapientiores. ibid.
cognatum ſi quis neſciat ſe eſſe, cur interdū in iure, interdum in facto erret 22.46

cognoſcere inſtrumenta 388.15
collegium quot faciant. ibid.22
collegarum appellatione qui continentur. ibid 23
commendare. ibid.26
cõmentarij hac ætate ſcripti, quales 1
commodatario conuento quo caſu exceptio rei iudicatæ detur 340.18
communio concordiæ mater 424.12
ad Communionem nemo inuitus compellitur 292.31 & 424.16
condemnatus quo caſu aduerſus petitionem alterius exceptione defenditur 334.9
condicere qui non poßit 339.28
condici alicui quid poßit 299.55
condictio aduerſus eum qui delegauit, quando competat 208.36
condictio cauſa dati non ſecuta aduerſus quos detur 332.22 item quando. ibid.35 & quibus 311.7
condictio eius quod dedi quo caſu mihi competat 318.27 ei qui ſoluit, quando competat 306.30
condictio indebiti aduerſus quos cõpetat 289.56 naturalis 283.55 pro qua parte creditori danda 303.38 quando competat 298.35 & 309.36 quo caſu ceſſet 308.44 quo caſu domino rei non ſoluenti competat 288.34 quo caſu hæredi eius qui ſoluit, competat 289.3 quo caſu non ipſi ſoluenti, ſed ei cui reuera debebatur, competere uideatur 288.51 quo caſu non ſoluenti, ſed ei cuius nomine ſolutum eſt, competat 286.8 quo caſu priori, non poſteriori ſoluenti detur 289.52 quo caſu reo, non ſoluenti fideiuſſori cõpetat. ibid.20 quo caſu uero hæredi competat 287.43 quibus competat 286.4 & ubi 295.51 unde introducta ſit 283.58
condictio quando admittenda aut inhibenda 331.4 quando ceſſet 293.54 & 325.26 & 326.20 quando ceſſet, quamdiu ad iudicem reuocatur 331.2 quando locum habeat 321.40 58 & 326.23 & 336.39 quando naſcatur 306.45 quando ſit 293.54 quoties detur 311.22 quo caſu ceſſet 329.23 quo caſu per exceptionem retineri non poßit 296.39
condictio ſine cauſa quando competat 322.37
condictionis cauſa dati non ſecuta adſinia remedia 331.42
condictionis cauſa quando euaneſcat 63.2
condictionis indebiti adſinia remedia 296.6 adiuncta. ibid.2 cauſæ 286.2 & 297.24 cauſarum exceptiones 310.23 genus 285.48
condictionis ob turpem cauſam adſinia remedia 317.1 cauſa 314.12
condictionis ſine cauſa adſinia remedia 322.48 cauſæ 321.30
condictiones ſpecies 322.34
condictioni indebiti quando locus ſit 307.42
condictioni quando locus ſit 299.40 & quando non 315.40
condictionem indebiti ex quaſi contractu deſcendere 285.51
condictionem quando pœnitentia det 329.52
in condictionem cauſa dati non ſecuta quid ueniat 312.34 & 312.16 ob turpem cauſam quid ueniat 336.47
de Condictione cauſa dati non ſecuta 323.10 indebiti 285.46 ob turpem uel iniuſtam cauſam 314.8 ſine cauſa 321.27
in Condictione indebiti quid quantumq; ueniat 291.48 & 295.3
conditio deterior quorum fieri nõ ſoleat 432.13 noſtra quando durior facta intelligatur 342.21
conditionales creditores qui dicantur 388.30
confuſio quid 149.2 eius ſpecies. ibid.4
de Confuſione obligationum 148.52
in Coniunctionibus quid conſiderandum 430.7
continentes prouinciæ quæ dicantur 389.24
contractus qui non ſeruandus. 348.33 quid 384.36
contractus uniuſcuiuſque initium ſpectandum & cauſa 430.31
in Contrahendo quod agitur, pro cauto habendum. 76.8
conſentire quis uideatur 424.36 quis item non ibid.33
conſilium cuiuſmodi ætatum fragile 219.50
corpora etiam pecuniæ appellatione contineri 407.57
creditor cur non bene legatarijs comparetur 342.56 indebitũ quod accepit, quo caſu retinere poßit, donec debitum ſoluatur 308.9 in duriorem cauſam cur ſemper uideatur debere acceptoferre 34.18 quando id quod deeſt, exigere non prohibeatur 174.19 & 176.7 quando in uſuras tibi acceptoferendæ ſolutæ quantitatis facultatem habeat 88.1 quando non ſit cogendus in aliam formam numos accipere 69.32 qui non idoneum pignus accepit, non amittit exactionem eius debitæ quantitatis, in quã pignus non ſufficit 174.53 quis non ſit 390.38 quod accepit, an ſit reuocandum 351.26 quo caſu debitum ſuum ex legatis deducere poßit 351.23 quo caſu pro reliqua parte, pro qua cohæredem habet, debitum petere non prohibeatur. ibid.28 quo caſu ſuum negocium gerat 110.7 ſi ab emptore pignoris preciũ ſeruare non potuiſſet, an debitor ſit liberatus 174.20 ſi debitori hæres extiterit, obligationem confundi 350.8 ſi maiores fructus abſtulit, uniuerſos in quantitatem debitam acceptoferre debebit 295.31
creditoris conſtitutio 69.4
creditori inuito aliud pro alio ſolui non poſſe 66.58
creditori mandati uel negociorum geſtorum actio quo caſu ſit aduerſus eum cui ſolutũ eſt 297.3 per ignorantiam promittens, cur nulla exceptione aduerſus

ſus creditorē uti poſsit 108.19 pro qua parte actio confuſa non reſtituatur 151.10 quando doli mali exceptio obſtet 176.44 quando exceptio noceat 10.14 ſi nulla culpa imputari poſsit, cur debitor maneat obligatus 174.23
aduerſus Creditorem ſecundum cur denegentur exceptiones 108.17
creditore inuito cui rectè ſoluatur 48.16 uel ignorante qui alij ſoluit, non ſe liberat 46.37
à Creditore emens, an de finibus agere poſsit 356.12
creditores quando nō fraudentur 349.40 qui ſint accipiendi 389.53 & 390.3.12.17.22 ſi aduerſus debitores ſuos agant, per iudicem id quod deberi ſibi putant, repoſcere debent 180.36
creditorum commodis quomodo ubiq; proſpiciendum 49.2
creditoribus cæteris quis ſit exequandus 350.52
crimen nullum qui patiatur 424.58
culpa cuius nulla ſit 425.2 quid 424.53
culpæ ſpecies 157.37
culpa qui careat 424.56
curatori furioſi rectè ſolui 58.28
cuſtodiæ appellatio 275.28

D

DAntis & accipientis cauſa ſi turpis ſit, poſſeſſorem potiorem eſſe 356.36
dare qui promiſit, quomodo teneatur 158.10
datum ob rem honeſtam quatenus repeti poſsit 334.22
datum quando condici poſsit 356.52
dati cauſæ 334.27 donatio cuius conſultò ſit 310.40
quod Datum eſt, quando repeti nō poſsit 334.13
data quæ non uideantur 425.27
debitor cum ex pluribus cauſis pecuniam ſoluit, ex qua cauſa eū debere ſoluiſſe uideatur 90.3 cur acceſsionib. ſuis obligationem perpetuet 259.37 delegatus exceptione quæ competit deleganti, aduerſus delegatum uti non poteſt 110.52 per procuratorem conuentus, quo caſu ſolutionem offerendo, condemnationem non effugere uideatur 84.9 pupillo ſi ſoluat, cur neceſſaria ſit debitori tutoris autoritas 42.27 quando ceſsionis bonorum exceptione defendatur 268.26.32 quando doli mali exceptione ſe tueri poſsit 165.3 quando exceptione doli in id quod in rem furioſi proceſsit defendatur 49.12 quando per exceptionē defendatur 12.15 quando rectè conueniatur 278.40 quando rei æſtimationem præſtando liberetur 49.22 quando rem talem præſtando, qualis eſt, liberetur 76.22 quatenus periculo liberetur 161.45 quis ſit intelligendus 391.35 quo caſu aliud de quo conuenit offerendo, nō liberetur 67.29 quo caſu exceptione rei interitus non defendatur 143.43 quo caſu liberetur 45.40 & 67.47 & 69.23 quo caſu ſtellionatus crimine teneatur 297.13 ſi ſit ſerui fructuarius, cur is ſeruus per acceptilationem eum liberare poſsit 96.18 tuus ſi non uult à te liberari, & præſens eſt: cur non poſsit inuitus à te abſolui 35.0
debitoris hæres quo caſu non ſit liberatus 40.34 liberatio 174.12 ſoluentis, & creditoris pignus diſtrahentis, diuerſa cauſa 87.12
debitori cur ipſo iure liberatio cōtingere non poſsit 48.40 quāuis minima capitis deminutio contigerit, quo tamen caſu actio extinguatur 171.17 quando ſolutio facta proficiat. 40.7
debitorem faciendo quando quis alium quàm qui debet, non liberet 41.14 principalem obligationem perpetuare 259.30 pupillarem quatenus tutori uel curatori ſoluere liceat 61.47 qui pignoribus profitetur ſe creditoribus cedere, nihilomagis liberari 270.13 quid non liberet 10.52 ſi quis delegauerit, qui doli mali exceptione ſe tueri poſſe ſciebat: cur ſimilis et qui donat, uideatur 108.26 ſuum qui adrogauit, non reſtituit in eum actionem, poſtquam ſui iuris fiat 173.47 tuum & præſentem & mutuum quomodo liberare poteris 35.15
aduerſus Debitorem electis pignoribus perſonalis actio non tollitur 175.3 quo caſu actio reſtituatur 172.47
à Debitore cuius bona poſſeſſa ſunt, qui ſciens rem emit, iterū alij bona fide ementi uendidit: an ſecundus emptor poſsit conueniri 358.30
debitores ſoluendo ei qui pro tutore negocia gerit, quatenus liberentur 57.29
debitum idem ſi duo in ſolidum ſoluerint, cui nam condictio competat 289.22
debitum petenti quo caſu exceptio obſtet 174.9 qui non accepit ab eo qui per errorem ſolui, cur re obligetur 297.46
debiti cauſa patris minoris prædia inundata, quinquennij præſcriptionis nullam admittunt quæſtionem 241.20 compenſatio, liberationis cauſa 279.38 obligatio cur ſoluatur 65.4 petitio quo caſu competat 296.38 uel non debiti ratio in condictione quomodo ſit intelligenda 314.12
ſi Decem aut Stichum ſtipulatus, ſoluam quinq;: an poſsim condicere 293.50
in Decuriones ipſos de dolo actionem dari 216.10
dediſſe quis ſit intelligendus 391.12
defendi quis uideatur 279.24
defenſio plena quomodo accipiatur 279.14
defenſor cur ex perſona rei numeretur 142.15
deficere qui dicantur 366.44
definitio omnis cur in iure periculoſa 421.2 & 431.28
delegans quo caſu, non is cui ſolutum eſt, teneatur 290.7 quo pacto actionem reſciſſoriam habeat 111.8
delegatio quomodo iure perfici non poſsit 119.44 quomodo fiat 107.2 & 119.20
delegationis definitio. ibid. 13 diuiſio 107.1 & 119.19 exceptio. ibid.

ibid.24
de Delegatione. ibid.13
delegare quid ſit. ibid.16 ſcriptura uel nutu quando quis debitorem ſuum poßit 120.19
delegatus quando minorennitatis exceptionem opponere poßit. 109.13
ex Delicto in ſeruitute facto, domino aduerſus eum poſt libertatem actionem non competere 234.24 ſuo neminem ſuam cõditionem facere meliorem poſſe 426.40
delicta plura cõcurrentia nunquã facere, ut ullius impunitas detur 231.32
depectus quis dicatur 338.6
deportatio in cuius pœnæ locum hodie ſucceſſerit 365.55
depoſitum quo loco reſtitui debeat 79.16
depoſiti, non dati exceptio cur nõ adijcienda 26.50
in Depoſiti uel commodati iudicio, cur condemnato ſucurrendum 38.18
deſijſſe habere qui non uideatur 425.53
deſtitiſſe qui uideatur 250.59 & 251.1
deteſtatio quid 391.48
dies præſtandæ libertatis quis ſit 235.58
dies Romano more quomodo incipiat & finiatur 391.52
diei maior pars quæ ſit 403.28
in Diem debitor quatenus ſit 309.59 quod debetur, antè ſolui poteſt, licet antè peti non poßit 80.45
inter Diem certam incertamq́; diſcrimen eſſe 82.3
intra Diem mortis quid 400.48
die certa quod promiſſum eſt, cur ſtatim dari poßit 80.54
ſub Die incerto quod debetur, die exiſtente non repeti 309.42
dignitatis contemptus unde naſcatur 426.2
dilatio quando petitori denegari conueniat 188.1
dilatoria exceptio quæ ſit 9.6 quãdo ſit obijcienda 21.5
diſpenſatori qui ignorante debitore remotus eſt ab actu, rectè ſolui 57.2
diſpungere 392.5
ad Diſſentiendum hominum naturalis facilitas 414.42
doctrinæ & inſtitutionis differentia 41.20
dolus bonus quis ueteribus 206.19
dolus cui nocere debeat 358.15
dolus malus quomodo à Labeone definiatur 206.14 item à Seruio. ibid.6 quò pertineat 270.31 & 271.10
dolus per quæ probandus 219.4 quid 426.19
in Doli actione etiam in litem iurari 217.43
doli diuiſio 206.24
doli exceptio quando noceat 17.22 quare neceßaria. ibid.25 quo ea ſuobijcienda nõ ſit 16.1 quib. nõ noceat 17.7 in creditoris perſona ceſſat 107.57
aduerſus Doli exceptionem non dari replicationem doli 17.29
doli exceptione quis repelli debeat 35.36 quis tutus ſit. ibid.16
doli mali actio famoſa 205.51 eius cauſæ 206.2 & genus 205.46
doli mali adiectio quò ſit referenda 272.2 cauſæ uariæ 15.58 cauſarum exceptiones 36.1
doli mali edicti ratio 205.43 uerba qualia. ibid.40
doli mali exceptio 14.41 aduerſus quos cõpetat 17.53 cur ſit propoſita 14.52 ppetua 21.40 ex quibus cauſis competat 25.3 itẽ quibus 17.43
doli mali exceptionis adſinia remedia 21.48 adiuncta. ibid.43 ratio 14.44
doli mali exceptione quis uti non poßit 290.13 replicatione quãdo utendum 145.30
doli nomen quomodo à ueteribus uſurpatum 206.19
dolum alij quàm qui eum admiſit, nocere non debere 426.48 malum etiam abſentis eſſe poſſe. ibid.27 ſuum nemini debere prodeſſe. ibid.38
per Dolum ſi quis pluris æſtimatũ fundum in ſolutum dederit, quatenus non liberetur 69.46
dolo an quid factum ſit, unde intelligatur 34.53 carere qui non poßit 427.1 qui facere dicatur 15.10.28.12 ſi cuius effectũ eſt, ut lis temporibus legitimis trãſactis pereat: quatenus aduerſus eum de dolo ſit dandum iudicium 210.16
de Dolo actio quando ceſſet 207.14 & 214.18.41 quando nec aduerſus eum, ad quẽ res peruenit, ſit danda 216.18 quibus danda 206.58 & 212.13
de Dolo actionem certo tempore finiri 13.29 non niſi ex magna & euidenti calliditate dari debere 208.19 quando Labeo dãdam eſſe putet 215.6 quis habere non poßit 213.15.23
in Dolo eſſe qui nõ uideatur 15.23
de Dolo malo 205.35 edictũ quando ceſſet 213.11 quo caſu clauſula ſit extincta 106.1 ſi duo fecerint, inuicem de dolo non agent 212.41
de Dolo quando non ſit actio 206.36 quis experiri non poßit 214.29 quis teneatur 206.30 quo caſu is ad quem res peruenit, teneatur 216.32 ſi plures fecerint, & unus rem reſtituerit: omnes liberari 215.30 tutoris an exceptio pupillo experienti nocere debeat 18.52
Domicia Neronis F. 530.39
dominatio ex gentium iure introducta 314.12
dominiũ quamuis non fuerit trãſlatum, quo caſu tamen condictio cõpetat 313.40 quo caſu nõ transferatur. ibid.17 quibus cauſis amittatur 131.8
dominus antequam ratum habuerit, an condici ex ea cauſa poßit 306.19 proprietatis ſi inſulam, cuius uſusfructus legatus erat, incenderit: cur de dolo non ſit actio 207.20 quamuis poſt tempus finitum ratum habuerit, quo caſu tamen condictio ceſſet 107.2 ſi quod ſeruo debuit, manumiſſo ſoluit, cur repetere non poßit 514.6
domino quo caſu condici poßit 290.49 ſerui uindicatio & condictio pecuniæ quo caſu nõ ſit deneganda 313.36
dominum ab obligatione liberare, acquirendi ſpecies 96.17

domus cuiq; tutiſſimum refugium 427.5 unde conſtet. ibid.12
de Domo ſua nemo extrahendus. ibid 9
donatio exiſtimantium quando nulla fiat 343.26 integra quando maneat 325.7 quomodo perficiatur 110.1
donationis uerbo quid contineatur 192.38
doni & muneris differentia. ibid. 45
dona quæ propriè ſint. ibid.53
dos in fraudem creditorum non conſtituenda 148.20 ſi metu promiſſa ſit, cur obligatio non naſcatur 189.44
dotis & tutelæ priuilegium quando pereat 107 41
in Dotis modo quomodo mulieri ſubueniendum 230.9
de Dote actionem etiam poſt capitis deminutionem durare 367. 53
duplicatio cum iniquè actori nocet, quid agendum 10.27

E

EDictum de aleatoribus quo caſu competat 205.16 de dolo malo quando locum non habeat 214.16
ex Edicto de minorib. 25 annis cur nulla propria actio proficiſcatur 220.15
electionem cui Vlpianus præſtet 291.36
emancipari qui poſſit 366.21
empti actio quo caſu competere uideatur 311.30
emptio ſi per plures perſonas ambulauerit, quid iuris ſit 264. 55
emptor poſterior quando ad ſuum auctorem reuerti poſſit. ibid.58
emptor quamuis partem precij ſoluerit, quo caſu tamen pro nulla parte empti actio illi competat 71.19
exuli reuerſo cur non debeat tempus in integrum reſtitutionis ſtatutum prorogari 260.21
eremodicium 393.32
eremodicij reſtauratio quatenus omnis ætatis hominib. ſit præſtanda 223 28
errantes non uideri conſentire 424.33 & 427.46
error facti cur ne dum finito negocio neminem noceat 25.52
error in iure cur non eodem loco, quo facti ignorantia, haberi debeat 22.24
error iuris non facit 427 41
errorem facti ne maribus quidem in damnu uel compendijs obeſſe 24.37
exceptio capitis deminutionis ex qua cauſa competat 172.21 uẽ quibus 173 58
exceptio cùm iniquè actori nocet, quid agendum 10.7 omnis excluſoria 9.48 perpetua quatenus cõditionem pariat 299. 31 quæ perpetua 13.25 quamdiu competat. ibid. 23 quid 419.7 quo caſu uim paſſo detur 204 59
exceptio rei iudicatæ cui noceat 143.14 cui obſtet 142 7 & in iudicium deductæ quibus & aduerſus quos competat 116. 24 quando locum habeat 117. 19 quando noceat 145. 42 quando obſtet 125.57 & 142. 47.51 & 146 36 quo caſu alterum petenti obſtet 148. 44 quo caſu nec ſucceſſori nec poſſeſſori proſit 117.10
exceptio, Si alij quàm creditori ſit ſolutum 46.3
exceptionis definitio 7.5.9 genus 7.22 oppoſitæ effectus 14.15
exceptionem perpetuam habens, ſolutum cur repetere poſſit 310.37 rei iudicatæ a perſona auctoris ad emptorem ſolere tranſire 117.19
in Exceptionem rei iudicatæ quid ueniat 136.19
exceptione doli mali quando creditor ſit remouendus 166.20
exceptione perpetua qui ſe tueri poteſt, cur non liberetur 78. 28
exceptione qui utitur, non utiq; exiſtimatur confiteri actoris intentionem 14.31
de Exceptione capitis deminutionis 372.18
in Exceptione probanda reum actoris partes ſuſtinere 7.25.28 rei iudicatæ ex parte actoris quæ perſonæ contineantur 141.10
exceptiones aduerſus quos competant 12.32 cur opponantur 10.39 cur ſint comparatæ 9.29
exceptiones delatoriæ 8.15 & 9. 19 ex perſona quæ ſint. ibid. 38
exceptiones ex quibus cauſis competant 10.16 peremptoriæ 8. 14 & 9.24 perpetuæ. ibid.2 quando competant, ſeu obijciẽdæ ſint 13.2 quæ liberationes dicantur 31.2 quæ perſonæ cuiuſq; cohærent, non tranſire ad alios 11.43 quibus competant 10.18 quibus debitor defenditur, cur plerunque accommodari ſoleant etiam fideiuſſoribus eius 11. 26 quot obijciendæ 14.8
exceptiones temporales 8.15 & 9.19
exceptionum contraria & ſimilia 9.56 diuiſio 86.8.12 & 31.32 finis & officium 9.25 ratio 419.46
de Exceptionibus aduerſus ſolutionem deſumptis ex re in ſolutum data 66.48
de Exceptiooibus & liberationibus 7.8
exercitus nomen unde ſit tractum 393.41
ad Exhibendum actio quo caſu competat 332.13 agere quo caſu non poſſis 333 8
expreſſa nocere 427.36

F

FAbros tignarios quos dicamus 393.54
facere non oportere, quam ſignificationem habeat 194. 10
faciendi uerbo etiam reddendi cauſam contineri. ibid.5
factum infectum fieri non poſſe 428 21
facti ignorantiam non nocere 21. 10 & 24.59 interpretationem plerunque etiam prudentiſſimos fallere 22.27 quæ ſunt, non recuperari poſtliminio 379.58 repetitio quomodo competat 320. 15

facto alterius nemo prægrauandus 432.1
falſus tutor quis dicatur 394.15
falſum teſtamentum. ibid.17
familiæ appellatio qualiter accipiatur. ibid. 33 quatenus ad perſonas referatur. ibid. 38 quatenus in res deducatur. ibid.36
familiæ appellatione qui contineantur. ibid 20.30
familiam quid proprio iure dicamus. ibid.45
ad Famoſam actionem quando ſit deſcendendum 219.21
ex Famoſa & non famoſa cauſa ſi quid debeatur, quid ſolutum uideatur 90.47
Fauiana actio partam liberationem reuocare non poteſt 83.31 patrono quo caſu competat 364.21
ferri quid propriè dicamus 395.44
fideicommiſſum indebitum per errorem facti ſolutum repeti poſſe 317.8
fideicommiſſum in ſtipulatione deductum quando debeatur 319.32
fides humanæ quid maximè congruum 420 16
fidem fallere graue 411.45
fideiuſſor cum paciſcitur, ne ab eo pecunia petatur, & per imprudentiam ſoluerit: cur ſtipulatori condicere poſſit 302.34 hominem ſi occiderit, reum liberari 159.32 quando pro altero reo maneat obligatus 156.9 quando ſit quaſi reus obligatus 155.7 quando ſolus liberetur 201.30 quo caſu liberetur 154.25 ſi ſoluerit: non ipſum ſolum liberari, ſed etiam reum 85.13 ſi iure liberatus ſoluerit per errorem pecuniam, repetenti non obeſſe. ibid.18
fideiuſſoris obligatio quando duret 161.53 ſi debitor propriam & perſonalem habuit defenſionem, cur non tollatur 155.53
fideiuſſori alteri ſolutionis exceptio quo caſu non proſit 84.57 & mandatori non numeratæ pecuniæ exceptionem cõpetere 22.52 exceptio perſonalis non danda 11.2 quo caſu principalis mora non noceat 162.58 ſi acceptio fuerit latum, cùm reus re, non uerbis fuiſſet obligatus: an reus quoq; liberetur 104.28
fideiuſſorem qui debitori heres extiterit, ex cauſa fideiuſſionis liberari, quoties ſit uerum 195.47
fideiuſſore uel mandatore ſoluente, reum quoq; principalem liberari 85.10
fideiuſſores quoties liberentur 154.13
fideiuſſoribus capite minuti exceptionem non competere 171.53
fideiuſſoribus quæ exceptiones nõ accommodentur 12.14
fideiuſſores duos ſi quis dederit, quomodo ſoluere poſſit 71.1
fideiuſſores non minus quàm heredes iuſtam ignorantiam allegare poſſe 25.29
aduerſus Fideiuſſores quando actio quod Metus cauſa competat 200.36
ex Fideiuſſoribus quoties unus ſuã partem ſoluiſſet, tanquam negocium reo geſſiſſet: quomodo ſit habendum 73 7
fideiuſſoria obligatio quando ſola tollatur 154.41
filia furioſi ſi à uiro diuerterit dotem rectè ſolui 58.12
filia, pro qua dos data eſt, etiam ignorans quo caſu teneatur 318.4
in Filiam cur actio Pauliana danda 343.36
filius emancipatus quando lite renunciaſſe uideatur 250.26
filiumfamiliâs propter quid accepto rogare poſſit, ut ſe liberet 97.7 quando actione in factum de calumniatoribus teneatur 140.41 quando à uindicatione nummorũ exceptione ſummoneatur 311.34 quãdo capite ſit deminutus 366.16 quando in integrũ reſtitutionẽ implorare nõ prohibeatur 231.41.47 quãdo non habeat reſtitutionis beneficium 246.25 quando repetere non poſſit 326.37 qui iuſſu patris promiſerit, an occidendo ſeruum producat patris obligationem 159.4 transfuga cur uiuo patre non poſſit poſtliminio reuerti 373.9 ſi ab alio donatam ſibi pecuniam creditori ſoluerit, an pater uindicare poſſit 311.42
filius poſtliminio reuerſus, ius quoq; filiationis recipit 379.4
filij appellatione quid intelligamus 391 49 & 196.34
filiofamiliâs cur dies aditionis nõ cedat 24.18 quo caſu non ſubueniatur 229.7 & 240.3 ſi acceptolatum ſit, liberari etiã eius patrem 105.23 ſi minor uiginti quinque annis crediderit, qua ratione ſubueniendum 23.31 ſoluens quando condictionẽ non habeat 307.29 quando itẽ liberetur. ibid.26
filium patris actionem ignorante eo nouare non poſſe 111.23
pro Filiofamiliâs qui ſine uoluntate patris interceſſerunt, cur ſoluendo non repetant 310.57
filijfamiliarum ceßio bonorum non deneganda 168.47
fœminæ conditio qualis 428.52
fœminæ ab omnibus ciuilibus negocijs remotæ. ibid.48 quæ ætatis ueniam impetrent 236.31
fœminarum liberi cur in familia earum non ſint 394.26
fraudandorum creditorum cauſa quod factum eſt, quando demum reuocetur 354 23
in Fraudatorem cur Mela actionem Paulianam non dandam putarit 359.35
fraudis interpretatio unde deſideretur 426.34
fraudem nullam facere quis uideatur 350.8
in Fraudem creditorum qui non feciſſe uideatur 353.5
in Fraudem facere quis uideatur 37.45
fraude qui non careat 357.34

frater

frater à fratre, cum in eiuſdem poteſtate eſſet, pecuniam mutuatus, poſt mortem patris ei ſoluit: an repetere poſſit 301. 14 decedens fratrem ſuum ex dodrante fecit hæredem, an fideicommiſſo ſatisfecerit 152. 19

fructuarius ſeruus cur acceptum rogando fructuarium liberare poſſit 96.18

fructus omnis quomodo percipiatur 429.9

fructus medio tempore ab alio ex uſufructu percepti, captiuo reſtituendi 277. 20 pendentes, fundi pars 419.17 quando condictione repeti poſſint 312. 32 qui per actionem Paulianam ſint reſtituendi 561.13

fruges 396.54

frumentum 397.1.8

in Frumento indebito ſoluto, & bonitas eſt repetenda 292. 38

fundus à poſſeſſione uel agro uel prædio quid diſtet 397.36 idem quo caſu ſit 167.44 quando condictione repeti poſſit 332.50 quid 197.22.38 totus quo caſu repetatur 308. 25

fundi appellatione quid contineatur 197.29

fundum qui habet, uſumfructum ſuum uindicare non poſſe. 146. 56 qui ſtipulatus eſt, cur non poſſit de dolo malo clauſulam acceptam ferre 99. 33 quem quis putabat ſe poſſidere, ſi deſcenderit, mox emerit: re ſecundum petitorem iudicata, an reſtituere cogatur 131.50

fur quis ſit occidendus 192. 41

furti actio quo caſu competat 331. 45 quo caſu competere uideatur 225.20

ex Furtiua cauſa ſi condictum ſit, an nihilominus ex lege Aquilia agi poſſit 131. 44

furioſi adgnatus quando nouandi ius habeat 112.25 ſi alienauerit, cur utilis actio competat. 144.40

furioſi nulla uoluntas 419.24 & 438.20 ſtatus & habitus à pupilli conditione non multum abhorrere 44.41

furioſum abſentis loco eſſe 429. 27 nullum negocium contrahere poſſe. ibid.21 ſtatum & dignitatem in qua fuit retinere. ibid.50

G

Generalibus ſemper ſpecialia ineſſe. ibid.37

generi appellatione qui contineantur 197.56

generi per ſpeciem derogari 429. 44

geſtus 584.19

geſtum à defuncto quo caſu non reuocetur 354. 8

geſtum quomodo ſit accipiendum 220,28

geſta fraudationis quæ accipere debeamus 148.2

glans caduca 198.12

glandis appellatione quid contineatur. ibid.7

H

Habere duobus modis dici: ibid.31

hæreditarium æs alienum. ibid. 40

hæreditatis aditio quando iure obligationem confundat 149. 27 quando item pro ſolutione cedat. ibid.19 adeundæ quãdo nulla facultas tibi relinquatur 204.44 confuſio quando petitoris actionem perimat 149.1.12

hæreditatem omnem cum mortis tempore continuari 429.57 ſi coactus repudiem, quatenus duplici uia mihi prætor ſuccurrat 190.7 ſi is qui uendidit, & emptori tradidit, id quod ſibi mortuus debuerat, non retinuit: cur repetere poſſit 302. 40 ſi metu coactus adij, cur me hæredem effici putem. 290.1

ſi Hæreditate patris ætatis beneficio in integrum reſtitutus abſtinuit, nemine de creditoribus paternis præſente, an ea reſtitutio rectè facta uideatur. 257.21

hæres aduerſus quem de dolo malo actionem habeat 206. 54 ex parte inſtitutus quatenus liberetur 508.56 quatenus item obligetur. ibid. 39 ex teſtamento quomodo liberetur 39. 15 minoris quo caſu teneatur 255.53 quando doli mali exceptione uti poſſit 15.29 quando exceptione rei iudicatæ non ſubmoueatur 132. 50 quando nihilominus condicat 320. 17 qui ex cauſa acceſſionis liberetur 155.4 qui nam per exceptionem doli repellendus 15. 39 quo caſu teneatur, quamuis ad eum nihil peruenerit 200.25 uerus quando non ſit liberatus 504.24

hæredis nomine qui legata non debita ex nummis ipſius hæredis ſoluerit, ipſum repetere non poſſe 286.17

hæredi cur actio in factum de calumniatoribus non competat 340. 28 mortui quo caſu petitio hæreditatis competat 205. 4 uero quo caſu condictio cõpetat 287.43

hæredem & liberare & liberari accepto poſſe 95.17

hæredes qui de dolo non teneantur 216.42

hæredũ ſucceſſorib. cur actio quod Metus cauſa detur 204.17

hæredibus quando rei iudicatæ exceptio non proſit 156.15

hermaphroditus 598.51

homo qui captus & reuerſus in ſuam pœnam recidit 382.23 ſi poſt moram promiſſoris deceſſerit, quatenus teneatur 160. 11 ſi ſine dolo malo eius qui uim intulit, & condemnatus eſt, perijt: cur in hoc caſu à rei condemnatione relaxetur 197. 32

hominis appellatione quid contineatur 398.57

hom nẽ alienum qui in ſolutum dedit, uſucapto homine liberatur 73 11 cum duo fideiuſſores dari ſpoponderint, quãdo liberẽtur, & non 72.27 in genere promittens, cui ſimilis 309. 30 in quo uſuſfructus alienus eſt, ſi noxæ dediſti: quomodo te tecum agere poſſit 74.30 noxǽ dedit qui ſoluit, cur non liberetur 77.3 ſubreptum flagello cedentis pœna 151.40

ſub-

ſubripientis & occidentis pœna. ibid.34
ad Homines malos compeſcendos qui miſſus eſt, an reip. cauſa abſit 272.40
honeſtum non omne quod licet 430.3
honorarios ſucceſſores & liberare & liberari accepto poſſe 95.18
hoſtes qui ſint 399.2
hoſtium numero quis habendus 372.25
in Hoſtiū poteſtate qui fuit, cur ei ſuccurratur 276.25
ab Hoſtibus capti, qui ſtatum quem captiuitatis cauſa amiſerant, recipiant 374.13 reuerſus quo caſu non reſtituatur aduerſus illam interruptionem 277.3
hyems quot menſibus diuidatur 383.36
hypotheca quibus danda 27.26
hypothecis uel pignoribus à creditoribus uerundatis, in id quod deeſt, aduerſus reum uel fideiuſſorem actionem competere 174.34

I

IGnorantia quomodo ſit accipienda 24.58
ignorantiæ exceptio quibus competat 25.56
de ignorantiæ exceptione 22.6 eius cauſa. ibid.8
ignorantiæ iuſtam cauſa qui habeant 25.26
pro Ignorāte & inuito licere cuiq; ſoluere 40.44
impenſæ neceſſariæ 399.16 uoluptariæ. ibid.28 utiles. ibid.18
imperitia culpæ ſpecies 157.44
impoßibilium nulla obligatio 430.20
improbus uideri quis non poßit 426.25
impuberis condictio quando ſit 286.38
impuberes ab omnibus officijs abſtinere debent 414.37
incertus poſſeſſor quis ſit 399.35
incerti condictione qui conſequi poßint ut liberentur 322.13
indebitum quid 304.26 ſolutum quod accipiamus 299.26 tantum quando eſſe intelligatur, manente priſtina obligatione 292.16
indebiti cauſarum ſpecies 304.32
ad Indebiti cauſam quid ſufficiat 225.5
indebiti cum eo qui delegauit, quando ſit actio 290.56 fideicommißi repetitio quando ſit 300.30 genera quot 298.22 primum genus. ibid.23.33 promißi condictionem quis habeat. ibid.13 ſecundum genus 298.24 & 299.20 ſoluti condictio naturalis 295.6 tertium genus 298.26 & 303.52
indebitum condicenti cur doli mali exceptio obſtet 308.42 ſi duo ſoluerint, ſingulis pro parte repetitionem competere 294.50 ſi quis ignorans ſoluit, per quam actionem condicere poßit 319.24 ſolutum ſciens non rectè repetit 320.54
indicare 399.42
inducie quæ ſint 368.35
infans uel furioſus poſſeſſor quod perdidit uel corrupit, eſſe impunitum 358.54
infantes quinq; ſimul naſci poſſe, cur Ariſtoteles aſſerat 333.28
per Inficiationem ea quæ in lite creſcunt, ab ignorante etiam indebita ſoluta repeti non poſſe 315.38
ingenij & naturæ longa differentia 41.39
ingenuus 399.50.57
iniuriarum iudicium ſemel omiſſum, cur repeti non poßit 223.14
integra terra 400.31
in Integrum ex quibus cauſis maiores reſtituantur 267.2 ex tempore reſtitutionis quantum temporis præſtandum 265.27 qui reſtituere poſſint 256.32 qui reſtitui poſſint 284.28 qui non reſtituatur 244.22 quid quantumque reſtituendum 283.57
in Integrum reſtitutio ad quos non pertineat 280.56 contra quas perſonas nulla ſit 241.48 ex quibus cauſis competat 183.3
in Integrum reſtitutio per quos peti poßit 185.2 pro qua actione ſit petenda 249.49 qualiter locum habeat 279.19 quamdiu peti poßit 186.14 quando ceſſet 223.23 quando decerni ſoleat 187.45 quibus competat 184.24 ubi petenda 185.12
in Integrum reſtitutionis aſſinia remedia 265.43 adiuncta & euentus 327.40 cauſæ 183.27 cauſarum exceptiones 184.9 & 232.47 cognitio ubi & apud quem competat 183.8 edicti ratio 206.49. item uerba. ibid.26 exceptiones 265.41 utilitas 183.21
citra in Integrum reſtitutionem, num aliqua actio competere poßit 248.32
in integrum reſtitutionem implorare, quando non prohibearis 249.2 minorum quid ueniat 258.7
de in Integrum reſtitutione quibus diſceptare liceat 185.54
de in Integrum reſtitutionib. 183.2 maiorum propter abſentiā & alias ſimiles cauſas 266.20
in Integrum reſtitutus omnia quæ accepit, reſtituere tenetur 188.28
interdictū Quod ui aut clàm quo caſu competat 203.8
interpellatus qui dare noluit, offerentem poſtea periculo liberari 161.43.59
itineri faciendo uiginti millia paſſuum in dies ſingulos peragendæ, quomodo accipiēda 400.8
iudex ſi malè abſoluerit, repetere non poteſt 314.36 tutelæ qualiter condemnare non debeat 323.44
iudicis arbitrium in re reſtituenda quale 199.6
iudices competentes aliarum cauſarum etiam in integrum reſtituere poſſe 256.8
iudicatum cur ſtipulatione non ſoluatur 126.38

iudicati

iudicati actio cur non nouetur. ibid.12

iudicatum ſolui ſtipulatio, pro qua fideiuſſor acceptus eſt, quo caſu extinguatur. 85.5

iudicatus quando liberetur 104.23

iudicium in inuitum reddi 431.15

iudicij mutandi cauſa cur non uideatur alienare, qui redhibet 343.17

ad iudicium ſine dolo malo prouocans, non uidetur moram facere 160.44

iudicia famoſa quando pro paribus ſint accipienda 90.54

Iunij Drophanti epiſtola 245.20

ius ciuile quibus ſcriptum 432.19 *uigilantibus eſſe ſcriptum* 351.42

iuris amittendi & acquirendi eadem cauſa 183.7

de iuris apicibus diſputare, bonae fidei non congruere 422.55

iuris defenſionem, quae cauſam incertam habet, conditionis inſtar obtinere 315.16 *diuiſio* 31.51

iuris errorem nec foeminis in compendijs prodeſſe 23.48 & 24.39 *omnibus in damnis amittendae rei ſuae non nocere* 14.40

ad iuris cognitionem adipiſcendã quae ſint neceſſaria 1

iuris ignorantia cuiq; nocet .22.29 *quibus non proſit* 24.14

iuris ignorantiam non prodeſſe, quomodo Labeo accipiendum exiſtimet. ibid.24 *quando nullis rationibus praetendere poßit* 23.9

ius commune quae non laedant. 427.38

ius ignorare quibus permiſſum 23.31

iure quae contrahuntur, ea contrario iure perire 33.56

iura praediorum 401.5

iura naturalia & ſanguinis nullo iure ciuili dirimi poſſe 431.23

iura per captiuitatem amiſſa, poſt limminio reuerſus recuperat 371.57

per iuſiurandum liberti interpoſitam operarum obligationem per acceptilationem tolli 99.9

L

LArgiri ex alieno, lucri ſpecies 429.6 & 431.47

lata culpa 425.3

legatarius ſi rem legatam petat, de dolo teſtatoris excipitur 19.51

legatarijs cur non bene creditor comparetur 141.56

legationis officio fungentes in quo priuilegio ſint 267.10

à Legatione liber cur non uideatur reipub. cauſa abeſſe. 275 5

legatum indebitum per errorem facti ſolutum repeti poſſe. 318.8

ex Legati cauſa, aut ex ſtipulatu ſi hominem certũ mihi debeas, qualiter poſt mortem eius mihi teneaeris 158 28 *ſi quis uendicet, an de dolo exceptionem patiatur ex cauſa eius, in cuius locum ſucceſſerit* 19.44

legata qualiter ualere non poßint 143.57 *quando ſub conditione relictorum debeantur* 104.40 *ſub conditione relicta, cur in ſtipulationem Aquilianam deducantur* 98.23

legatorum appellatione quid contineatur 401.16 & *fideicommiſſorum natura* 318.19

lex Iulia de ui quo caſu competat 205.13

lex iuſtorum & iniuſtorum regula 419 1

legis Aquiliae actio quando ceſſet 207.12

legi quando abrogetur 385.10

in Legem Iuliam quis incidat. 195.5

lege Iulia de adulterijs qui teneatur 205.15

leges actionum humanarum regulae 419.2 *certae ſpeciales quibus caſibus nullae praeſcribi poßint* 420.38 *ſacratißimae quae conſtringunt omnium uitas, cur ab omnib. intelligi debeant* 23.20

legum recta diſpoſitio quomodo conficienda 1

per Libellum quae expediri no poßint 423.4

liber ab hoſtibus captus quando ſtatum priſtinum recipiat 374.43

ſi Liber homo mihi pecuniam dederit, ut eum manumittam, & fecero: poſtea liber pronunciatus, an mihi condicere poßit 130.31

liber populus quis ſit 402.4

liberum corpus non recipere aeſtimationem 432.11

liberi an parentes ſuos in querimoniam deducere poßint 241.45 *quando patrem ſequantur* 440.4 *qui capite minuantur* 366.10

liberorum appellatione qui contineantur 401.24

liberatio ab herede facta quo caſu ualeat 34.31 *ciuilis* 149.4 *ex quibus cauſis contingat* 177.32 *in ſolidum quando contingat* 71.38 46 & 95.21 *per ſolutionem à quo debito contingat* 86.9 *quae imperfecta* 99.18 *quando locum habeat* 97.53 *quando non contingat* 100.43 *quo caſu non contingat à cauſa ex qua debetur* 304.7 *quo caſu pro nulla parte contingat* 70.19 *quibus cauſis ſeu modis contingat* 33.45 *quibus & quarum rerum competat* 85.26 *quibus ex ſolutione competat* 84.29 *ſecundum quae contingat* 294.18

liberationis cauſa 157.3 *condictio quando tibi competat* 184.1 *definitio* 31.12 *uerbum quam uim habeat.* ibid.12 & 36.5

liberationum cauſa quomodo admittatur 177.19 *cauſae.* ibid. 33.25 *diuiſio* 31.27

in Liberationum ſpeciebus quatenus & acceßiones liberent 35.32

de Liberationibus 32.50

libertas res ineſtimabilis 432.20

libertatem naturali iure contineri 314 10 *per captiuitatem amitti* 369.9

aduerſus Libertatem minori à praetore ſubueniri, impoßibile 234.13

ſi Li.

ſi Libertate adempta capitis deminutio ſubſecuta ſit, cur nulli reſtitutioni aduerſus ſeruum locus ſit 172.56
libertus cur non poßit condicere 317.4
liberti appellatione qui contineantur 402.28
libertum natura operas patrono debere 317.7
liberti an patronos ſuos in querimoniam deducere poßint. 241.46
ligni appellatione quæ contineantur 402.35
limen, imperij finis 371.14
lis ut non reſtituatur, ſed ad intereſſe, quo caſu agatur 217.23
litis conteſtatæ tempore quatenus ſpectandum, quantum ad heredem peruenit 200.18
litis nomen quid ſignificet 402.58 procuratori cur non rectè ſoluatur 57.12
litem in iudicium qui deducit, aduerſus defenſorem agit 142.17 reſtituere potius quàm actionem famoſam conſtituere, boni prætoris eſſe 219.
poſt Litem conteſtatam ſi quid procurator dolo fecerit, an exceptio eo nomine in iudicium ſit obijcienda 18.11
lite pendente in integrum reſtitutionis, omnia in ſuo ſtatu eſſe debent 188.15
lites deminuere ad officium iudicis pertinere 431.4 execrantis uerecundia quæ ſit uituperanda 344.2
locuples qui nunquam habeatur 412.17 quis ſit 403.8
locus à fundo quomodo ſeparetur 397.25
de Loco ſolutionis, regula 79.14
lucrum ex qua perſona quis capit, eius factum præſtare debet. 424.8
lucra turpia etiam ab heredibus extorquenda 340.37

M

MAgiſtratus unde cognominentur 403.19
magiſtratus factum quomodo uideatur 281.22
per Magiſtratus factum quomodo ſit accipiendum. ibid.19.35
magiſtri qui appellentur 403.15 & unde. ibid.22
maiori quando hihil proficiat ad in integrum reſtitutionem conteſtatio 250.55 uiginti annis an ſubueniendum 235.25
maiore parte anni quis poſſediſſe dicatur 403.32
in Maiorum reſtitutionibus quod tempus excipiatur 186.37
in Maleficijs quid ſpectandum 431.19
mandati actio quando competat 208.29 quo nomine peculio acquiratur 113.6
mandati uel negociorum geſtorum actione ab eo pro quo ſoluit, quis repetere poßit. 297.8
mandatori cur non ſubueniendum 253.28
mandatorem, iudicio conuento principali debitore, non liberari 138.1
mandatu meo cur ei qui poſt mortem meam ſtipulatus eſt, rectè ſoluatur 50.45
mangones cur uenaliciarij appellentur 403.56
manumiſſus quo caſu furtum domino faciat 63.40
aduerſus Manumiſſum nullam in integrum reſtitutionem locum habere 214.17
manumiſſo quando repetitio competat 310.12
maritus ſi debitorem ſuum uxori ſoluere iuſſerit, an numi fiant eius, debitorq́; liberetur 50.21
mariti fideiuſſor poſt ſolutum matrimonium, quatenus in ſolidum dotis nomine condemnetur 11.47 nomine qui ſoluendo non eſt, quod dum mulieri ſoluit, cur repetere non poßit 308.47
materfamiliâs quæ ſit 403.41
matrem qui lege naturæ ſequatur 440.7
matresfamiliarum quæ faciant 403.46
matrimonij ius quomodo recuperetur 378.52
matrimonium captiuitate diſſolui 370.9 conſenſu redintegrari 379.2
maxima Dialecticorum 419.16
menſis intercalaris 386.32 quot diebus conſtet. ibid.35
mercis appellatio ad quas res pertineat 403.53 homines ea non contineri. ibid.35
meretrici quod datur, cur repeti non poßit 335.20
methodus authoris, operis huius delineatio 1 qualis. ibid. quando conſcripta. ibid. eius ebolutio. ibid.
metus etſi aliquando proponatur, arbitrium abſolutionem adferre 197.12 qui non proſit 191.5 quomodo probari conueniat 191.33 quomodo ſit accipiendus 192.1.4.8
metus cauſa abeſſe quis uideatur 271.49 cui res tradita eſt, non ſolùm reddere, uerumetiam de dolo repromittere debet 202.1 quod geſtum eſt, nullo tempore prætorem habere ratum 203.58
metus cur mentio fiat 188.17 ignorantia 194.20
quod Metus cauſa actio aduerſus quos competat 199.1 cur heredi cæterisq́; ſucceſſoribus detur. ibid. 50 qualis 189.6 quibus competat 198.50 quomodo perimatur 196.17
de eo quod Metus, &c. actionis cauſæ 189.11 genus. ibid.4
quod Metus cauſa actionem aduerſus heredes non competere 199.46
de eo quod Metus cauſa geſtum eſt 188.48 edicti uerba. ibid.52 cauſarum exceptiones. 191.18 ad edictum quis pertineat 192.16
de eo quod Metus, &c. edictum quando ceſſet 191.11 & 195.28 quando locum habeat 190.31.38 & 192.14 & 191.14.44
de eo quod Metus, &c. edicto qui non teneatur 195.1
metum alienum in alterius præmium non eſſe uertendum 199.10
meum eſſe quid dicatur 404.1
miles quando reipub. cauſa abſit 272.58 quando item non 273.1 & 274.31.33
milites qui reipub. cauſſa abeſſe intelli-

intelligantur 273.2
militum medici cur reſtitutionis auxilium implorare poſsint 272.20
mille paſſus unde ſine numerandi 404.32
utrum Minor in integrum reſtitutionem aduerſus creditorem, an & aduerſus fideiuſſorem implorare debeat 259.22
minor in quibus delictis non mereatur in integrum reſtitutionem 231.20 quando in integrum ſit reſtituendus 232.6.28 quem ſeruum reſtituere non debeat 221.24 qui circumſcriptus eſſe non uideatur 245.14 quo caſu ad appellationem reſtitui poſsit 251.43 ſi aduerſus minorem reſtitui deſideret, an ſit audiendus 240.51 ſi ſua ſponte negocijs maioris interuenerit, cur ſit reſtituendus. 246.53
minori aduerſus emptorem in quibus rebus non ſit ſuccurrendum 211.16 ætatis ſuæ probationem incumbere 261.42 in quibus ſuccurrendum 231.33 quo caſu exceptio non obſtet 230.34 quo caſu non ſubueniendum 231.54
utrum Minori ſoli ſuccurrendum ſit, an etiam his qui pro eo obligati ſunt 253.8
minorem 15 annis omiſſam allegationem, per in integrum reſtitutionis auxilium repetere poſſe 229.49
cum Minore ſi quis contraxerit, & contractus incidit in id tempus quo maior efficitur: utrum initium ſpectemus, an finem 247.26
minores in quibus bonis in integrum reſtitutionem poſtulare poſsint 216.53
minorum in integrum reſtitutio quibus detur 252.58
in Minorum reſtitutionibus quæ ætas excipiatur 186.36
utrum Minoribus in contractibus captis duntaxat ſubueniatur, an etiam delinquentibus 232.58
minoribus in lucro ſuccurendum 227.49 per in integrum reſtitutionem quando ſubueniatur 244.53
à Minoribus 25 annis quæ geruntur, irrita quæ ſint. ibid.40
cum Minoribus quæ geruntur, cur ad bonum & æquum ſint redigenda. ibid.19
de Minoribus uigintiquinq; annis 219.15
de Minoribus 25. annis, &c. edicti ratio. ibid.47 uerba. ibid.41
de Minoribus 25. annis, &c. in integrum reſtitutionis cauſæ. 220.20
minus ſolutum quid intelligatur 404.19
monumentum quid. ibid.49
morb. quid. ibid.54 ſonticus quid 405.2
mora quo caſu nouatione non purgetur 161.26
moram qui feciſſe uideatur 160.57 rei fideiuſſori quoq; nocere 162.48
in Mora quis non ſit. ibid.36
mouentium & mobilium eadem ſignificatio 405.7
mulier famulæ ſuæ caput & finis 428.58 minor 25 annis quando ſit audienda 250.24 quidquid dotis nomine dederit, quando non repetat 317.55
in Municipes an de dolo actio detur 216.5
munus quid 392.49.51
mutuum ſi quid dederimus, cur non liceat debitori rem deteriorem reddere 76.4

N

Natorum appellationem etiam ad nepotes extendi 401.30
naufragij querelæ niſi intra annū proponatur, poſtea non dari exceptionem 13.46
nauis quando alia eſſe uideatur 167.55 quando obligari incipiat. ibid.22
negligentia culpæ ſpecies 157.37
negocia plura quàm uocabula 438.21
negocijs alienis ſi quis offerenti ſe bona fide ſoluerit, quando liberetur 306.15
negocia ſi quis non tutor, ſed pro tutore gerat: an dolus ipſius noceat pupillo 19.4
in Negocijs imperfectis ſolam exceptionem competere 195.45 perfectis & exceptionem interdum, & actionem competere. ibid 43
neſciens qui ſe debere occidit, an & is teneatur 158.47
nominis & rei appellationem ad omnem contractum & obligationem pertinere 405.39
nominis uenditio quomodo contrahatur 119.46
nominum uſus 438.25
noticiæ gratia ei qui datus eſt, an rectè ſoluatur 60.13
notionis ſignificatio 405.44
noualis. ibid.53
nouare quando ipſi poſsimus. 112.29 quis poſsit. ibid.44
nouatio antea facta, quando conualeſcat 118.44
nouatio cur fruſtra in duobus reis timeatur 116.40 ex qua ſtipulatione contingere non poſsit 114.17 & 121.53 in quibus rebus fiat 119.6 nouæ rei interuentu quo caſu non fiat 117.43 nulla cur exiſtente conditione co tingat 118.54 quando fiat 116.54 & 118.19 & 124.47 quomodo fiat 115.37 ſuperueniens quo caſu ualeat 117.15 unde nomen acceperit 106.58
nouationis definitio. ibid. 53 diuiſio 107.1 & 125.40 effectus 107.10 uoluntariæ & iudicij accepti cauſa diuerſa. ibid. 39
nouationem ſi damnoſam ſibi minor fecerit, oportere eum in priorem debitorem reſtitui 229.49
contra Nouationem exceptiones generales 113.6
in Nouationem omnes res tranſire 115.32
nouatione facta, moram debitoris purgari 107.30 perire priuilegium dotis & tutelæ. ibid. 37 pignus liberari. ibid. 20 priorem obligationem tolli. ibid. 12 & 111.10 priorem pœnalem ſtipulationem non committi 107.31 uſuras amplius non currere. ibid. 13
de Nouatione creditoris 122.17 debitoris 119.14 quæ fit per litis conteſtationem 125.32 temporis & conditionis 124.29

de Nouationibus in genere 106.50 in ſpecie 119.2
nouerca priuigno, nurus ſocero pecuniam dotis nomine dedit, nec nupſit: cur condictio ceſſet 325.36
noxalis actio cōtra dominum quo caſu ſit 205.29
noxæ appellatione omne delictum contineri 405.57
non Numeratæ pecuniæ adſinia remedia 32.19
non Numeratæ pecuniæ exceptio 25.7 aduerſus quos competat 30.28 item ex qua cauſa 26.12 in quibus nominibus locum habeat. ibid.40 quamdiu competat 30.24 item quibus 29.44 ubi locum habeat 28.34
non Numeratæ pecuniæ exceptionis adiuncta 32.5 euentus. ibid.15
non Numeratæ pecuniæ exceptione quando defendi non poßit 28.44 & 29.14
in Numerationibus quando eueniat, ut una numeratione duæ obligationes uno momento tollantur 93.10
numerum ſingularem interdum pro plurali ſumi 414.29
numi alieni ſi inſcio domino ſoluti ſunt, cuius maneant 71.39
numi qui non alienentur 78.15
numos quo caſu dominus uindicare poßit 296.47 quo caſu pater uindicare non prohibeatur 511.14
nuptiæ ſi factæ ſint inter eas perſonas, quarum altera nondum iuſtam ætatem habeat, quod dotis nomine interim datum ſit, repeti poſſe: quomodo ſit intelligendum 310.11
nuptias quid faciat 433.28

O

Obligatio ciuilis quando propter hereditatem eius qui iure tenebatur, auxilium exceptionis amittat 249.31
obligatio fideiuſſoria quando con fundatur 155.2 quando extinguatur 154.56 quando ſola tollatur. ibid.41
obligatio naturalis quando maneat 510.41 priore cur per nouationem tolli nequeat 117.53 priſtina quando remaneat 82.55 pro parte coheredis quatenus ſalua 152.16 pro ſolido quando duret 82.55 qualiſcunq; præceßit, quatenus nouari uerbis poßit 115.27 quamuis naturaliter ualeat, quo caſu tamen nouatio non ualeat 124.41 quando confundatur 156.39 quando itē non. ibid.15. 35.54 quando in priſtinum locum ſit reſtituenda 201.32 quando ſit perempta 292.1 quando nouetur 124.32 & 125.22 quatenus alio modo interdum diſſoluatur, quàm quo eſt contracta 34.16 quatenus nouatione tollatur 107.14 quo caſu tollatur 106.40 & 149.10
obligationis dimidiam partem nō perimi 191.57 lex qualis 51.47 origo potius quàm actionis titulus conſiderandus 430.59 perpetuatio 159.35 prioris nouatio quando fiat 117.2
obligationem in ſeruilem perſonam non cadere 435.38 naturalem, capitis deminutione non intercidere 171.25 perpetuam quæ perſonæ efficiant 159.27 quando nouare dicar 112.39 totam qui non condicat 312.44 ueterem cur ideo quiſquam nouare non poſſit. quòd interdum rectè ei ſoluatur 112.7
obligatione ſi quis liberatus ſit, poſſe uideri accepiſſe 57.55
obligationes quæ capitis deminutione non pereant 367.49
obligationum confuſio, liberationis cauſa 148.54
obligationes duas in unius perſona concurrere 255.20
à quibus Obligationibus, niſi ſolidum quod debetur ſit ſolutum, in nulla parte liberatio contingat 70.42
occupantis conditio quo caſu ſit melior 65.45
officium ſuum nemini damnoſum eſſe debet 435.55
onus ad quem pertineat 424.2
in Orationibus ambiguis cuius ſententia maximè ſit ſpectanda 427.28
ope, conſilio, quomodo ſint accipienda 389.2
operarum cauſa quales 327.15 quarum æſtimatio repeti poßit. ibid.42
oportere uerbum quò referatur 406.20
oppidum unde dicatur. ibid.25
oſtentum quomodo à Labeone definiatur 407.2
oſtentorum duo genera. ibid.8

P

PActum quod in pariationibus adſcribi ſolet, an repetitionem impediat 321.6
de Pactum uitiantibus quomodo cenſendum 104.16
pali & perticæ cur lignorum appellatione non contineantur 402.52
παλλακή 408.52
Pandectarum lectionis fructus 1
par in parem non habet imperium 430.16
parens in quo patriam poteſtatem non recuperet 373.6
parentis appellatione qui contineantur 407.20
parietis definitio. ibid.27
partis ſolutio quo caſu in nulla parte liberationem præſtet 70.14
partium repetitio quo caſu non detur 294.54
partus monſtroſos liberorum appellatione non contineri 401.43
partum etiam in actionem Paulianam uenire 161.59
paterfamiliâs quis appelletur. 194.52
pater ſi filio crediderit, isq; emancipatus ſoluat, an repetere poßit 514.27
patri an reſtitutionis auxilium proſit 239.19 pro filio cur omnimodo reſtitutio ſit præſtanda 252.25 quando condictio competat 131.49 tanquam ſucceſſori in peculio, quo caſu auxilium reſtitutionis non ſit denegandum 252.10
in Patrem uel dominum in integrum reſtitutio quo caſu competat 255.40
à Patre quæ geruntur, cur non debeat pro diſciplina militari à filijs ad irritum reuocari 271.13

utrum Patribusfamiliarum ſolis, an etiam filijsfamiliarum ſuccurri debeat 238.56
patriam poteſtatem per captiuitatem amitti 369.11
patronus à reo quando exceptione ſit ſubmouendus 209.32 quando ſubmoueatur. ibid.40 quo caſu exceptione non adiuuetur 129.36
patroni appellatione & patronã contineri 407.46
Pauliana actio quo caſu competat 82.24
Pauliani edicti uerba quando ceſſare uideantur 336.50
pecorum fœtus reſtitutio 202.8
peculium quo caſu ad filium ſpectet 219.32
peculium qui habere non poßit. 407.49
de peculio actio quando danda 217.55 & 364.26
tam Pecunia data, quàm debitum ob quod ſoluendum data eſt, quando peti poßit 336.55
pecunia quibus ſolis condicatur. 290.1 quando non ſit repetenda 126.1 quando rectè ab eo condicatur, cui mulier empturа erat 324.54 ſoluta quae ſit intelligenda 47.5
pecuniae appellatio ad quae referatur 412.43 datae condictio quãdo erit 317.12
ex Pecuniae creditae contractu quatenus inefficax actio dirigatur 119.30
pecuniae non numeratae exceptionem biennio finiri 11.43
pecuniae repetitio quando ceſſet 326.10 quibus non deneganda 319.55
pecuniae uerbum quae complectatur 407.52
pecuniam dare qui intelligatur 119.14 dominicam ſi quis ab eo fœneratus eſſet, ſi permiſſu domini ſerui negocium dominicum geßiſſet, quid iuris 64.4 eandem cum duo deberent, ſi unus capitis deminutione exẽptus eſt, cur alter obligatione non liberetur 35.50 eandem qui debent, ſi uni ex ijs acceptolatum ſit, liberari & alterum 104.56 qui dedit ut negocium quis pateretur, cur repetitionẽ non habeat 339.54 ſi praetor decernat ſoluendã minori ſine curatoribus, & ſoluerit: an poſſit eſſe ſecurus 41.57
pellex quae apud antiquos habita 408.22
perduelles qui ueteribus 399.8
peremptoria exceptio poſt latam ſententiam fruſtra opponi 13.20 quando ſit obijcienda. ibid. 10
περίζωμα 400 20
pernoctare 408.49
perpetua & peremptoria exceptiones quae ſint 8.15
perſona quatenus repetitioni interdum locum faciat 305.37
peruenire quid propriè dicatur 409.16 & 181.25
petitionis origo eandem cauſam facit 128.51
petitoris mutata opinio quatenus cauſam aliam non faciat 127.50
φάσματα quae Graeci dicant 407.9
pignoraticia utilis quando ſeruo ſit reddenda 311.37
pignus quando reddendum 37.12 quo caſu non condictione, ſed in rem actione repetatur 52.29
pignus domino conſtituto creditore perſeuerare non poſſe. 330.22 qui tenet, cur actione Pauliana non teneatur 351.51
pignora cum in netus creditum unus creditor acceßiſſet, an in fraudem caeterorum creditorũ nullius ſit momenti. ibid.33
aduerſus Pignorum uenditiones, quae à creditoribus fiunt, minoribus ſubueniendum 230.53
in Pignoribus dandis quod adijci ſolet, ut quo minus pignus ueniſſet, reliquum debitor redderet, cur ſit ſupernacuum 174.45
pœnae quando repeti non ſoleant 315.23
pœnitentia quando non faciat iniuriam ei qui redemit 329.57
portari quid propriè dicatur 395.45
portunnis nomen quid ſignificet 409.45
portionem uirilem qui ex cauſa fideicommißi inferre debuerãt, cur liberati non uideantur 40.1
portus 409.53
poßidere qui deſijt, quo caſu liberetur 40.16
poſſeßio 397.43 ab agro quid diſſet. ibid.40
poſſeßionis recuperandae interdictum. 7.9 retinendae interdictum. ibid.8 uerbum interdum quoque proprietatem ſignificare 410.3
poſſeſſor quando culpae ſit reus 157.30
poſſeſſoris conditio in pari cauſa melior 335.44 poſſeßionẽ captiuitate amitti 370.12
poſſeſſori an ſalua ſit exceptio aduerſus emptorem 12.42 hereditatis cur permittendum, partem quidem hereditatis defendere, partem uerò cedere 70.8 quando exceptio non obſit 135.17
poſtliminium quid 371.16 quibus hominibus ſit 371.19 quibus rebus ſit. ibid. 26 quomodo amittatur 377.53 unde dictum 371.35
poſtliminij diuiſio. ibid.41 etymologia. ibid.28 ius in bello, quãdo competat ibid.45 quibus item denegetur 581.34 iuris gentium 371.38 iure qui reuertantur 372.15 iura quae recuperentur 378.23 ſpecies. ibid.31
poſtliminium etiam in pace datum eſſe 368 11 induciarum tempore non eſſe. ibid.57 quis habeat 371 48
de Poſtliminio. ibid.13
poſtliminio qui careant 373.17 recipere quae dicamur 371.21 rediſſe qui exiſtimãdi 374.27. 30 & 377.53 reuerſus quod onus & incommodum recuperet 180.15 reuerſum quem rectè dicamus 371.29
poteſtatis uerbo plura ſignificari 410.13
praeceptoris nimia ſaeuitia, culpae ſpecies 157.46
praedoni fructus poſſe condici, quãdo ipſum habeat 238 50
praefectos praetorio ex ſua ſententia in integrum reſtituere poſſe 224.18
in Praeiudicijs quis actoris partem ſuſtineat 8.3

præſidem prouinciæ minorem in integrum reſtituere poſſe 223. 37
præſcriptio exceptionis ſpecies 7.11 longi temporis cui non officiat 273.11 quid 7.12
præſcriptis uerbis actio quo caſu ſit 334.5
prætor quando pro certo ſe interponere non debeat 248. 46 quod ait, Ratum non habebo: quomodo ſit accipiendum 195.34 ubi deſideretur 423.36
prætoris boni officium 219.11. 19
preuaricatores unde dicantur. 410.36 quot appellemus. ibid.34
pratum quid. ibid.26 unde dictũ. ibid.27
precium rei quæ perijt, quo caſu non debeatur 164.27
precium totum quando repeti non poßit, ſed partis indebitæ 292.8
principem ſolum contra ſententiam procuratorum ſuorum in integrum reſtituere ſolere 286.11
principium cuiuſq; rei pars potiſſima 430.59
prius ſolutum quo caſu condici poßit 294.38
probandi onus cui incumbat 218. 30
probrum & opprobrium, idem 410.40
procurator Cæſaris iudex competens quo caſu ſit 256.53
procurator ſi agat, cur de dolo eius excipi non debeat 13.16 uerus quis 56.30
de Procuratoris dolo qui ad agendum tantùm datus eſt, an excipi poßit 18.33
procuratori debitum ſoluentem, continuò liberari 291.28 qui ſe ultrò alienis negocijs offert, cur nemo ſoluendo liberetur 46.48 uero rectè ſolui 56.29
procuratorem acceptum facere non poſſe 94.44
per Procuratorem nec liberari nec liberare quiſquam accepti latione ſine mandato poteſt. ibid.59
procuratoris exceptio quatenus dilatoria 9.8.23
prodigi curator quando nouandi ius habeat 112.26
inter Proiectum & immiſſum quid ſit diſcriminis 410.48
proles diuturnitatis memoria 433. 31
promiſſor ſerui quem hominem ſoluere debeat 72.13
ad Promiſſorem quando periculum pertinere deſinat 161. 25
prouunciatum & ſtatutum idem dici poſſe 410.56
in Prouincia ſi cum domicilium haberes, eſſes autem in urbe: an mihi annus cedat, quaſi experiundi poteſtatem habeam 278.6
prouinciales 411.4
proximus adgnatus quis intelligatur. ibid.11
proximus quis ſit. ibid.8
ex Publica cauſa qui non intelligantur 270.18
inter Publica quæ habeantur 411. 27
publicanus. ibid.17 quando in factum actione teneatur 338.30
pueri appellatione etiam puellas ſignificari 411.42
pueri appellatio quot ſignificationes habeat. ibid.46
in Pupillam heredem quando utilem actionem magiſtratus accipiat 41.4
in Pupillaribus pecunijs quid fiat 84.24
pupillus an in integrum reſtitui poßit 220.58 cur indebiti condictione teneatur 297. 52 nec uelle nec nolle creditur 418.7 qui non ſit 413. 54
pupilli curatori rectè ſolui 38.30 & tutoris fraus quando ſit reuocanda 233.4 ignorantiam creditoribus non debere eſſe captioſam. ibid. 24
pupillo dolum tutoris non nocere 414.52 ſine tutoris authoritate ſolui non poſſe 42. 27
pupillum omnia negocia tutore authore agere poſſe 414.41 per acceptilationem, & ſine tutoris authoritate poſſe liberari 97.18 ſine tutoris autoritate nouare non poſſe 113. 27
in Pupillum cur non de dolo actio danda 211.48
cum Pupillo ſi quid geſtum eſt in fraudem creditorum, cur ſit reuocandum 353.22
pupilli qui doli capaces 16.35
pupillis confuſæ actiones reſtituendæ 150.37

Q

Quadriennium uere nouo pro anno dari 284.41
quadrupes tua ſi dolo alterius damnum mihi dederit, an de dolo habeam aduerſus eum actionem 209.48
quadruplari omne quodcunq; reſtitui oportuit 202.24
quadruplum quid 203.3
quadrupli pœnam etiam in actionem quod Metus cauſa uenire 202.20
in Quadruplo quoq; eſſe rei perſecutionem. ibid.51
quantitatem quam non dedit, qui condicere non poßit 322.41

R

Ratihabitionis comparatio 52. 27
in Ratiocinijs confectis beſſes uſuras quibus expetere liceat 27.48
recipiendi electionem quis habeat 291.34
redemptio facultatem redeundi præbet, non ius poſtliminij mũtat 376.57
reddendi uerbum quam ſignificationem recipiat 412.20
regula quid ſit 418.50
ex Regula quo caſu ius ſumatur 420.22
regularum propria 411.10
aduerſus Relegatum ex qua clauſula reſtitutio ſit facienda 269. 30
reliquorum appellationem etiam uniuerſos ſignificare 412.39
repetendum quid non ſit 320.8
repetenti ſolutum quo caſu exceptio obſtet. ibid.42
repetere quæ non poßimus 313. 14 quis poßit 298.52
repetitio à quo nulla ſit 304.42

cauſa ſecuta, quando ceſſet 319.30 cur detur 312.31 quando ceſſet 319.16 & 320.13 & 335.13.16.17 quando locum habeat 301.3 & 325 56 quando ſit inhibenda 327.11 quatenus competat 304.21 quo caſu ceſſet 305.28
repetitioni in quibus perſonis locus ſit. ibid.40 quando locus ſit 298.42 & 504.18
repetundarum lege qui teneatur 338.42
replicatio cum iniquè actori nocet, quid agendum 10.24 cur dicatur. ibid.31 cur obijciatur 9.45 omnis excluſoria. ibid.49 quid. ibid.39.42 & 419.9
replicationes 419.51 earum neceſſitas 9.44
repræſentationis commodum quo caſu reuocetur 360.38
reſtituere quis intelligatur 412.34 59
reſtitutio aduerſus quos præſtanda 242.15 cuius temporis fiat 278.20 & 284.10
reſtitutio in integrum aduerſus quas perſonas non ſit danda 242.3 aduerſus quos competat 255.1 & 283.38 apud quem petenda 256. 6 minorum per quos competat 257.12 quamdiu peti poßit 259.23 & 284.27 quando ceſſet 226.16 & 232.30 & 247.29 quando cõpetat 239.12 quando contra libertatem locum non habeat 234.42 quando non inducatur 214.12 quatenus minori aduerſus rei poſſeſſorem detur. 255.32 quomodo facienda ſit 263.54 quibus competat 283.23 quo caſu etiam poſt uiginti annos peti poßit 187.23 quibus præſentibus ſit facienda 257.16
reſtitutio minorum in integrum quibus competat 252.7
reſtitutio quãdo ceſſet 281.20 quæ creditori aduerſus priorem debitorem datur, utrum decem dierum ſit, an plenior 265.24 iuris interpretatio 413.10
reſtitutionis auxilium cur reſpub. implorare poßit 282.19 quibus decernendum 251.2
reſtitutionis in integrum adfinia remedia 285.14 cur minorib. auxilium competat 233.52 cuẽ tur 291.49 iure qui uti non poßint 243.38
in quibus Reſtitutionis caſibus auxilium maioribus demus 270.51
reſtitutionis uerbo omnem actoris utilitatem contineri 413.5
reſtitutionem differentem non eſſe audiendum 271.31 in integrum quando dandam eſſe ueteres putauerint 241.56
res abeſſe quando definat 382.55 quando rectè dicatur 383.3
res bona fide uendita, propter minimam cauſam inempta fieri non debet 184.19
res caſtrenſis quando acquiſita credatur 74.15
res cui alienata eſt, quo caſu nec de dolo, nec rei uendicatione teneatur 126.36 eadem an ſit, cum quæritur, quæ ſint ſpectanda 126.36 eadem quoties agenda 126.12. eiuſdem bonitatis reſtituenda 292.36 imperfecta 193.37 mobilis ſi petita ſit, ubi reſtitui debeat, ſi præſens non ſit 79.31 perfecta 195.39 pro re ſoluta quando liberationem præſtet 83.2 quæ abeſſe uideatur 382.40 quãuis interierit, quo caſu nihilominus æſtimatio eius debeatur 266.42 quo loco ſit exhibenda 79.25 ſiue perfecta ſiue imperfecta ſit, & actionem & exceptionem dari 193.55
rei appellatio cur latior ſit, quàm pecuniæ 412.43
rei debitæ interitus conſtitutio in quibus perſonis locum habeat 159.25 eius effectus 160.25
de Rei debitæ interitu 157 2
reipublicæ cauſa quamdiu quis abeſſe uideatur 269.51 qui abeſſe dicantur 272.14.27 qui non abſit. ibid.24 qui uerè abeſſe non dicatur 273.16 quos ſolos abeſſe intelligamus. ibid.40 ſi quis ſæpius abfuit, ex quo reditu tempus reſtitutionis ei cõputandum 284.57
reipub. rationes ſubſcriptæ & expunctæ aduerſus heredem, ultra quod tempus retractari nõ poßint 187.13
de Rei iudicatæ, & in iudicium deductæ exceptione 125.13
rei iudicatæ exceptio unde oriatur. ibid. 44 quando ceſſet 132.41 & 148.13 quando noceat 137.3 & 148.29 quando non noceat 126.45 quas perſonas tacitè continere uideatur 142.18 quo caſu obſtet, quamuis nihil aliud peti uideatur 145.36 quoties obſtet 130.12
rei iudicatæ exceptionem ei contra quem iudicatum eſt, proficere, iniquißimum 233.45 præſcriptionem cohæredi obſtare non poſſe 141.39
rei uendicatio quo caſu competat 296.42 & 332.58
rei ad ſe non pertinenti immiſcere, culpæ ſpecies 157.48
rei cohærentem exceptionem emptori quoq. nocere 22.34 etiam fideiuſſoribus competere 11.49
rei ſolutæ quod acceßit, cur in cõdictionem ueniat 295.7
rem amittere quis non uideatur 422.20 amiſiſſe quis dicatur 384.38 caſtrenſis peculij ſoluente patre, quomodo accipere debeamus 74.12 eandem quando quis præſtando in ſolidum teneatur 72.8 eam quæ pignoris nomine alij obligata eſſet, ſi tibi debitam ſoluere: cur non liberer 74.47 in bonis noſtris quando habere intelligamur 404.9
in Rem actio quando finiatur. 204.52
in Rem plus cautionis eſſe, quàm in perſonam 423.46 qui conuenitur, etiam culpæ nomine condemnatur 157.28
ob Rem cur detur 299.8
rem nemo inuitus defendere cogitur 425.31 qui exhibet, ex quo edicto teneatur 345.12
de Re defendenda quo caſu clauſula ſit extincta 106.1 eadem quis non agat 130.4 iudicata quando ſit excipiendum 137.45
pro Re in ſolutum data quantum precium reſtituendum 292.12

rerum quarum ſolutio non poßit, niſi ex euentu, liberare 83.11
res incertas relictas diſtractionem recipere 164.48
res iudicatas inter alios, aliis non præiudicare 142.28
reus à ſtipulatione quomodo liberetur 71.55 aduerſus quem exceptione ſua non utetur 12.59 & fideiuſſor quando liberentur 201.47 principalis quando liberetur 104.21 promittendi per errororem ſi pecuniam ſoluerit, cur non repetat 85.20 quamuis antea poſſeſſor uictus fuerit, quo caſu tamen ei etiam hypothecaria agenti exceptio rei iudicatæ non obſtet 135.49 quando abſoluatur 363.26 quando duas obligationis ſpecies ſuſtineat 155.24 quando obligationis confuſione non liberetur 154.45 quando ſolam actionem reſtituendo liberetur 360.41 quando utranque obligationis ſpeciem conſumat 155.26 qui exceptione defendatur aduerſus dotis actionem 363.16 quo caſu, quamuis lite conteſtata res perierit, non ſit liberatus 161.1 ſatiſdandi quoties reo accipiendi hæres extitit, cur fideiuſſores liberentur 149.48 ſi paratus ſit ante litem conteſtatam pecuniam ſoluere, procuratore agente, quid fieri oporteat 84.14 ſi ſoluerit, etiam eos qui pro eo interuenerunt, liberari. ibid.36 ſolutionis exceptione quo caſu aduerſus fideiuſſorem agentem non defendatur 85.31
rei conuenti & iudicio aduncta officia 261.19 partes fauorabiliores, quàm actoris 421.41 & 435.25
reo conuento exceptio rei interitus quo caſu non proſit 164.8 criminis poſtulato nihil prohibet rectè pecuniam à debitoribus ſolui 46.10 quamuis condemnato, quo caſu exceptio rei iudicatæ quaſi nouationis non denegetur. 134.3
reum in exceptione eſſe actorem 8.1 reo ſuccedentem, duabus ex cauſis eſſe liberatum 155.10
aduerſus Reum principalem quando actio quod Metus cauſa cōpetat 200.51
rei duo ſi ſtipulandi ſunt, an alter ius nouandi habeat 115.52
reorum uno promittendi uel ſocio debiti ſoluente, alterum quoq; reum uel ſocium liberari 85.41
reuocatio quando ceſſet 354.27 quando item non. ibid.31
Romæ ædificia quæ fieri uideantur 413.29
Romæ definitio. ibid.20
rumorem falſum non obeſſe 428.43

S

Saluius Iulianus prætorij edicti perpetui ordinator 291.30
ſatisfieri cur dictum 413.53
ſatiſaccipere cur eodem modo, quo ſatisfacere dicatur. ibid.44
ſatiſacceptio quid. ibid.41
ſcientia quibus noceat 142.50 quomodo æſtimanda ſit 24.49 & 25.4 tutorum ſiue curatorum quibus noceat. 537.4
Senatu moti cur capite non minuatur 366.37
ſententia pro libertate ſemel dicta, non retractanda 231.15
ſententiam ſcientibus quæ inter alios dicta eſt, obeſſe 142.30.40
ſeruitutem morti adſimilari 435.23
in Seruitute qui fuerit, ei quoque ſuccurri 275.56
ſeruus communis quatenus uni ex dominis acceptum rogare poſſit 96.3
ſeruus in omnibus domino parēre non debet 435.25 in priſtinam obligationem qui recidat 381.19 manumiſſus cur capite non minuatur 365.16 & 366.31 minor 25 annis cur nullo modo reſtitui poßit 240.19 minori ſubſtitutus quando neceſſarius hæres efficiatur. 265.35 quando in communionem redeat 381.10 quando non poſtliminio rediiſſe ſit exiſtimandum 378.12 quando non repetat 313.41 quo caſu ex conſtitutione diui Marci liber fiat 333.58 quo caſu in eorum tantùm poteſtatem recidat, quorum nomine precium numeratum eſt 381.5 ſi ab eo qui ſoluendo non ſit, ignorante domino ipſe ſciens rem acceperit: an dominus teneatur 358.31 ſi pignoratus à creditore uenierit: quamdiu redhiberi poßit, non liberabitur debitor 175.9 uel filiusfamilias ſi cum minore contraxit, quid in reſtitutionem in integrum ueniat 259.6
ſerui appellationem etiam ad ancillam referri 414.10
ſeruo dare qui iuſſus eſt, domino dando quatenus non impleſſe conditionem ſit intelligendus 55.30 manumiſſo debitor pecuniam ſi ſoluerit, quid iuris 45.56
ſeruo empto, ſi dantem pœniteat, quo caſu ſeruus, non decem ueniant reſtituenda 332.32
ſeruum accepto liberari poſſe 97.11 etiam naturaliter obligari 313.30 familiæ appellatione non contineri 394.22 indebitum ſi manumiſiſti, quando ad precium eius tenearis 292.45 manumiſſum ex ſeruitutis actu non teneri 435.53 nec iuſſu domini acceptum facere poſſe 95.8 nec peculiarem quidem obligationem citra uoluntatem domini nouare poſſe 311.50 reipub. cauſa abeſſe non poſſe 274.20 & 435.55 ſi quis uulnerauit, quem ſubripuerat: quæ actiones locum habeant 132.
ſerui captiuorum quæ poßident, cur

cur in ſuſpenſo ſint 570.2
ſerui in iure ciuili pro nullis habentur 435.31
ſeruorum appellatio unde fluxerit 414.14 nomine quando noxalis actio ſit 190.50
per Seruos melior conditio domini, quàm deterior fieri poteſt 435.44
cum Seruis nulla actio 435.35
ſexum fœmininum maſculino contineri 438.29
ſimplicitas legibus amica 432.9
ſoceri & ſocrus appellatione qui contineantur 414.41
ſocietas quando nulla ſit inter maiores 248.41
ex Solennibus nihil facilè mutandum 282.54
ſolidum non minus quantitate, quàm die ſolui 80.37
ſoluendo eſſe quis intelligatur 414.51
ſoluens quo caſu non repetat. 299.1
in Soluentis arbitrio quo caſu ſit, quod uelit repetere 294.31
ſoluenti ipſi quo caſu actio detur. 287.38 & 288.14
ſoluere quis dicatur 36.13 quis uideatur 39.44 & 286.41
ſolum quid Celſo 436.8
ſolutio alteri facta quo caſu utilis ſit 56.29 ante tempus facta quo caſu non pariat liberationem 81.13 quando confirmetur 103.7 uenditioni ſimilis 38.38
ſolutionis definitio 86.11 euentus. ibid.35
ſolutionis exceptio aduerſus quos competat 86.5 quo caſu proſit 85.50
in Solutionis exceptionem quid ueniat 80.7
ſolutionis uerbum quatenus ad omnem liberationem pertineat 33.17 uocabulum quomodo accipiendum 33.14 & 36.18
ſolutioni quis locus debitus ſit. 78.56 & 79.11
ſolutionem ratam quis habere uideatur 41.44
aduerſus Solutionem exceptiones 39.29 & 77.46
ſolutione facta, chirographum debitorem condicere poſſe 30.51
ſolutione quatenus obligatio omnis tollatur 36.42
ſolutiones & liberationes factæ ab herede ante reſtitutam hereditatem, quales habeantur 34.37
de Solutionibus 36.9
ſolutum ex falſa eius cauſa quando repeti poßit 298.48
ſolutum per errorem quis repetere poßit 320.37
ſolutum perperam quando non repetatur 310.42
ſolutum prius in uſuras, deinde in ſortem acceptoferendum 91.44
ſolutum quando ex falſa actionis cauſa repeti poßit 315.12
ſolutum quando repeti non poßit 310.8
ſolutum quid uideatur 90.33
ſolutum quo caſu per exceptionem ſeu retentionem recuperari poßit 206.11
ſolutum qui non repetant 314.4
ſolutum quod eſt, in quam cauſam acceptoferendum ſit 89.54 quo caſu repeti poßit 103.0
ſolutum quod poſtea eſt, quo caſu non condicatur. ibid.2
ſoluti condictio quo caſu competat. ibid.54
σέριορμα 387.44
ſpadonum appellatione qui contineantur 415.9
ſpecioſæ perſonæ quæ dicantur 415.15
ſponſio quæ appelletur 415.19
ſpurij unde dicantur 428.19
ſtatuliber transfuga quando liber efficiatur 171.56
ſtatuliberum qui noxæ dederit. an ei liberatio contingat 75.49
Stichus ſi deceſſerit, an repeti quod datum eſt, poßit 328.0
ſtipendium unde ſit appellatum 415.11
ſtipula illecta. ibid.38
ſtipulari conditionaliter quis uideatur 71.50
ſtipulari qui purè uideatur 118.42
ſtipulatio poſterior licet inutilis ſit, quatenus tamen prima nouationis iure tollatur 114.32
ſtipulatio Aquiliana quomodo à Gallo Aquilio ſit compoſita 98.22
ſtipulatio quando acceptoſaciendа erit 201.20.44
ſtipulationis pars quatenus accepto fieri poßit 99.48
ſtipulationis prioris conditionem eodem tempore impleri & nouari 115.50
ſtipulatione una plures obligationes nouari. ibid.57
ex Stipulatione conuentus quo caſu etiam exceptione defendatur 321.3
in Stipulatione cur doli clauſula non ſit detrahenda 16.22.44
in Stipulatione quando rectè factum heredis remaneat 126.51
ſtipulator ſi fideiuſſorem heredem ſcripſerit, ſolam fideiuſſoris obligationem perimere 354.51
ſtipulatori quo caſu ſit condicendum 290.35
ſtragula 400.19
in Strato omne ueſtimentum contineri 400.17
ſtupri & adulterij diſcrimen 183.17
ſubdiſiunctiui genera quot 386.7
ſubſignatum 415.46
ſubueniendum ubi ſit 183.6
ſucceſſor non minus iuris habet, quàm auctor 416.35
ſucceſſoribus capite minuti exceptionem non competere 173.56
ſucceſſoribus non numeratæ pecuniæ exceptionem competere 29.48

ſupremus quis ſit 411.9
ſurrogatum cuius naturam recipiat 436.41
ſylua cædua 434.22 paſcua. ibid. 27
συναλλαγμα 384.37

T

TAberna inſtructa 400.24
tabulis teſtamenti dolo malo corruptis, tam heredibus quàm legatarijs de dolo actionem competere 213.36
temporales & dilatoriæ exceptiones quæ ſint 3.21
tēpus quo hereditas iacet.in quadriennij tempus non connumerari 260.7
temporis præſcriptione actio quo caſu eludatur 132.19
de Temporibus in integrum reſtitutionum legibus quæ cauta ſunt, cuſtodiri conuenit 261.5
territorium quid 436.23 unde dicatur. ibid.24
teſtator quæ alienauit, quando ex his nihil reuocetur 354.2
titiones & alia ligna cocta ne fumum faciant, utrum ligno, an carboni, an ſuo generi adnumerentur 402.40
tolerabilia quæ ſint 424.47
totius & partis idem iuris 437.16
tranſactio quando ſit imperfecta. 311.1
tranſactionis nomine quod datur, licet res nulla media fuerit, cur non repetatur 312.36
tranſfuga quis ſit 372.33
tranſfugæ cur nullum ſit poſtliminium. ibid.23
in Tranſfuga libero quid iuris. ibid.44
Tribonianus ſacri palatij quæſtor 61.45
triplicatio cum iniquè actori nocet, quid agendum 10.38
τριώβολον 418.34
tugurium unde dictum 416.53
ob Turpem cauſam ſi promiſeris, cur repetere non poſſis 325.29
tutelæ actio quando nouandi cauſa tollatur 113.38 contrarium iudicium quando aduerſario non ſit reſtituendum 264.32
tutelas capitis deminutionem non amittere 367.26
tutor an repetitionem aduerſus creditorem habeat 236.46 curatorq́; furioſi acceptum ferre non poſſunt 94.42 curator uel procurator quomodo accepto facere poſſunt 95.13 pupilli ſi alienauerit, cur utilis actio competat 344.40 quando nouare poſſit 111.19 ſi non ſit ſoluendo, de dolo ei actio danda 233.41.49
tutoris creditor quando interdicto fraudatorio pupillo teneatur 49.46 & pupilli fraus quando ſit reuocanda 333.14
neq; Tutorem neque procuratorem ſoluentes repetere poſſe 287.13
tutores honorarij 59 57
tutores qualiter filiorum ſuorum tutelam ſuſcipere debeant 243.45
tutorum diuerſitas 59.57
tutoribus quando non rectè ſoluatur 60.6

V

VAlerij literæ 93.36
uaſa uinaria 392.9
non Velle cuius ſit 437.53
uenditionem metu factā aſſerens, quo caſu ſit audiendus 191.43
uenditori ſuo qui redhibet, cur nō uideatur iudicij mutandi cauſa alienare 343.14
ueniam ætatis qui impetrauerunt, cur in integrum reſtitutionis auxilium impetrare non poſſint 236.9
uerborum obligatio cur uerbis tollatur 33.53 quatenus ciuiliter reſoluatur. ibid.37 item naturaliter. ibid.34
uerborum ſignificatio 382.1 uſus 438.24
uerbis tolli non poſſe. quod uerbis eſt contractum 97.17
ueritas rerum, erroribus geſtorū non uitiatur 413.47
in Veritate quod factum eſt, plus ualere quàm quod in opinione. ibid.59
ueſtis nomine quæ contineantur. 437.7
ueſtem etiam uictus habere uicem, ibid.19.23
uiam qui promiſit, quando ſit liberatus 200.17
uictus uerbo quæ contineantur. 417.37
uinculorum appellatio. ibid.42
latè patet 275.24
in Vinculis quos accipiamus. ibid. 42
uidua quæ ſit 437.29 unde dicta ibid 32
uirginem uiripotentem etiam mulieris appellatione contineri. 405.15
uirilis uigoris completio 219.57
uis conſenſui contraria 424 30 & 438.56 quando ſit 180.27.48 quid 189.31 quomodo ſit accipienda 193.40 ui repellenda 425.39
uis mentio cur detracta 189.1 cur fiat 183.55
uim facere qui non uideatur. 419.1
quod Vi aut clàm interdictum, quando locum habeat 109.31
uitioſum quod initiò eſt, ex pòſt facto non uitiatur 430.48 temporis tractu conualeſcere non poſſe. ibid.43
uitium quid 404.55
uiuendi uerbo quæ contineantur 417.49
ad Vniuerſos quid referatur 437.41
unum quamuis perierit, quo caſu nihilominus alterum quod ſupereſt debeatur 166.24
uno ex pluribus agente, quo caſu alijs non præiudicetur 141.27
uoluntas hominis quouſque ambulatoria 438.14
uoluntate, non lege nouandum. 117.19
in Vrbanis ſeruis qui conſtituatur 418.10
urbis etymologia. ibid.2
uruare. ibid.3
uruum. ibid 4
uſuram fructus non eſſe. ibid. 20
uſuræ indebitæ quando repetendæ 336 30 ſolutæ quo caſu ut ſors repeti poſſint. ibid.19
uſuræ quæ in cōdictionē indebiti non ueniant 293.33 quādiu currant

rant 145.26 quando peti non poſſint 336.51 ſolutæ repeti non poſſunt 316.10
uſuras an ex alio debito heres reti nere poſſit. ibid.46 indebitas ſoluens, cur repetere non poſſit 315.48
uſucapionis reſciſſio quomodo ſit facienda 282.4
uſufructu deducto quando condi- ctio competat 294.46 quo caſu ſit condicendam 319.6
uſumfructum in quibuſdam caſibus non proprietatis effectum obtinere 147.35 non portioni, ſed homini adcreſcere. ibid. 32
utile per inutile non uitiandum 439.8
utilitas publica priuatorum contractibus præferenda 434.31
uulgò concepti qui dicantur 418. 36 quæſitus cuius conditionem ſequatur 440.2
uxor quo caſu non liberetur 105. 15
ab Vxore an id quod præterito tẽpore poſſedit 295.29
uxores à uiris defendendæ 425. 42

FINIS.

BASILEAE, EX OFFICINA OPO-
RINIANA, PER POLYCARPVM ET HIERONY-
MVM GEMVSAEOS, & BALTHASARVM HAN.
Anno Salutis humanæ M. D. LXXI.
Menſe Martio.

NICOLAI VIGELII IV-
RISCONSVLTI

PARTITIONES IVRIS CIVILIS,

Digeſtorum ſuorum rationem
& ordinem breuiter demon-
ſtrantes.

ITEM:

TABVLAE MATERIAE EIVSDEM,
TOTIVS OPERIS DISPOSITIONEM
breuiſsime & luculentiſsime ob oculos
ponentes.

Cum Cæſ. Maieſt. & Chriſtianiſs. Gall. Regis gratia
& priuilegio, ad annos VI.

*BASILEAE, EX OFFICINA OPO-
RINIANA. 1571.*

QVI longinquam & ignotam aliquam ſuſcipiunt peregrinationem, ſolent, antequam iter ingrediantur, annotare ordine ſingulas regiones, ciuitates, oppida, pagos interdum, per quos ſibi ſit proficiſcendum. Quæ res non ad id ſolùm prodeſt, ne facilè à recta uia declinent: ſed etiam, ut in medio itinere conſtituti, ſciant quantum itineris confecerint, & quantum adhuc reſtet conficiendum. accedit tum recordatio eorum quæ quolibet loco digna cognitu uel uiderint uel audiuerint, tum cogitatio eorum quæ adhuc reſtant uidenda: quæ res plurimum itineris tædium leuant. Ad horum exemplum conuenit eos qui Iuris ſtudium ſuſcipiunt, antequam illud ingrediantur, ſibi annotare ordine locos qui in Iure ciuili tractantur: ut illis ſummatim cognitis, quò ſtudia ſua dirigere debeant, præuidere poſsint. In cuius rei gratiam Partitiones haſce conſcripſi, quibus quicunq; in Iure ciuili loci ſiue themata ſimplicia tractantur, breuiter annotaui, Digeſtorum meorum ordinem ſecutus. Ex his igitur tum ordo Digeſtorum meorum, tum ordinis ratio patet. quas qui diligenter perlegerit, plurimum in perlegendis libris Iuris, præſertim uerò meis Digeſtis, ſe adiutum ſentiet. Incredibile eſt enim, quàm proſit ad ſingulorum cognitionem, prius uniuerſorum diſpoſitionem probè habere perſpectam. Itaq; hiſce Partitionibus non contentus, tabulas eiuſdem materiæ adieci, quę quaſi Geographia quædam uiam demonſtrarent, atq; diſpoſitionem Digeſtorum meorum uniuerſam ob oculos ponerent: ne quidquam eorum quæ ad facilem Iuris cognitionem ſpectant, uidear prætermiſiſſe.

NICOLAI VIGELII IVRISCON-SVLTI PARTITIONES IVRIS Ciuilis.

DE IVRE ET LEGIBVS. Cap. I.

IVS (ut Celſus definit) eſt ars boni & æqui, à iuſticia, cuius præcepta tradit, dictum. Ars autem eſt collectio & ordo preceptionum ad aliquem finem utilem uitæ. Iuris præcepta generaliſſima quidem tria numerantur: Honeſtè uiuere, Alterum non lædere, Ius ſuum cuique tribuere. Specialia uerò plurima ſunt. Nam quot leges ſunt, tot etiam ſunt iuris præcepta. Leges autem propter utilitatem hominum feruntur. Cum uerò utilitas hominum partim publica ſit, partim priuata: euenit inde, ut & ius aliud publicum, aliud priuatum uocetur. Publicum eas continet leges, quæ publicam reſpiciunt utilitatem: priuatum, leges priuatorum utilitatem reſpicientes complectitur. Ius itaque publicum tractat de legibus, de magiſtratibus, de iudicijs tam publicis quàm priuatis, de re eccleſiaſtica & religionis, de iure imperatoris & fiſci, de re militari, de rebus ciuitatum, de muneribus, denique & honoribus: de quibus ſingulis Prima Digeſtorum meorum parte tractatur. PARS I.

LIB. I. De legibus libro primo Digeſtorum meorum agitur, primùm quidem in genere, deinde in ſpecie. quid igitur ius ſit, quid lex, & in quo differant, primo capite expoſitum eſt: hinc quæ ſit iuris origo, exponitur cap. 2. capite tertio cauſæ legum, officia & effectus enumerantur. cap. 4. de legislatione agitur: quibus ſcilicet ius ferendi leges competat? de quibus leges ferendæ? item quomodo & qua forma ferendæ? Hinc de legum interpretatione ac ſuppletione, capite 5. ſcilicet, Quæ ſit ratio interpretandi & ſuppleudi leges? Quibus ius illud interpretandi & extendendi leges competat? cum aliquot præceptis ſeu regulis, ſecundum quas interpretatio & extenſio legum fieri debeat. Poſtea cap. 6. cauetur, ne ratio legum nimis ſuperſtitioſè inquiratur: ne leges facilè mutentur aut diſtinguantur: nec non de modo docendi iura: de Iuriſprudentia & Iuriſconſultis: de iuſtitia & iniuſticia. Hiſce ſubijciuntur capite 7. exceptiones, quibus leges infirmantur. Et hæc quidem de legibus in genere. Poſtea capite 8. cum duobus capitibus ſequentibus, de diuiſionibus & ſpeciebus iuris legumq́; agitur: primùm quidem, quòd ius aliud publicum ſit, aliud priuatum: de qua iuris diuiſione antea quoque dictum eſt. deinde, quòd ius aliud naturale ſit, aliud gentium, aliud ciuile. tertiò, quòd aliud perſonarum ſit, aliud rerum, aliud actionum. Quid autem ſit ius naturale, gentium & ciuile: item quæ ſint cuiuſque generis ſpecies, quæ propria, quæ differentiæ, d. cap. 8. expoſitum eſt. Cumq́; ius ciuile partim ſcriptum ſit, partim non ſcriptum: de hoc quoque d. capite 8. de illo uerò capite 9. actum. Cumq́; reſcripta principum iuris autoritatem obtineant, quæ per ſupplicationes impetrari ſolent: de reſcriptis illis & ſupplicationibus tractatur cap. 10. Hæc de iure & legibus.

DE MAGISTRATIBVS, eorumq́; miniſtris. Cap. II.

LIB. II. LEgum autem cuſtos & uindex eſt magiſtratus: cuius iura, eiusq́; miniſtrorum, exponuntur libro ſecundo Digeſtorum meorum, primũ quidẽ ipſius magiſtratus, deinde eius miniſtrorũ. Magiſtratus aũt iura proponũtur primùm quidẽ in genere: hinc in ſpecie. In generali tractatu agitur de magiſtratib. ordinãdis, deq́; annonis & ſportulis magiſtratuũ & iudicũ, cap. uidelicet primo. Vbi qui & quales, nec non & à quibus ordinandi ſint, diſſeritur: item antecedentia, adiuncta & conſequentia ordinationem enumerantur. Hinc cap. 2. magiſtratus officia exponuntur. Quòd ſi contra officium magiſtratus aliquid geſſerit: quibus actionibus teneatur, quæq́; iſtarum actionum ſit natura, definitur capite 3. Poſtea capite 4. de iuriſdictione: hinc de dignitate & reliquo iure magiſtratus agitur capite 5. Sed & ſpecies enumerantur, atque origo magiſtratuum Romanorum, nec non de Iuriſconſultis exponitur capite 6. Et hæc quidem de magiſtratibus in genere. In ſpecie autem agitur de ijs, de Imperatore quidem capite 7. De ſenatoribus & conſularibus, capite 8. De conſulibus, capite 9. De præfectis prætorio, capite 10. De præfecto urbi, capite 11. De quæſtore, cap. 12. De prætoribus, capite 13. De præfecto uigilum & ædilibus, capite 14. De proconſule eiusq́; legato, capite 15. De præſide prouinciæ, capite 16. Poſtremò de magiſtratibus certarum prouinciarum, capite 17. Hæc de magiſtratibus tam in genere, quàm in ſpecie. De uicarijs eorum, apparitoribus & miniſtris magiſtratuum, nec non iudicum, tractatur libro eodem, primùm quidem in genere, capite 18. in ſpecie uerò, cap. 19.

DE IVDICIIS PVBLICIS Cap. III.

LIB. III. POſt magiſtratuum iura tractatur de iudicijs, quorum alia publica dicuntur, alia priuata. De publicis iudicijs in genere quidem agitur lib. 3. Digeſtorum meorum: in ſpecie uerò lib. 4. Generalis

neralis tractatus continet quatuordecim locos publicorum iudiciorum: Definitionem ſcilicet, Diuiſionem, Species, Proprium: item. Quibus competant, Aduerſus quos, Per quos, Vbi & apud quem, Quando & quamdiu: item adfinia remedia. qui decem loci tractantur d. lib. 1. cap. 1. Vndecimus locus complectitur cauſas publicorum iudiciorum, earumq́; exceptiones: de quibus agitur cap. 2. Duodecimus locus eſt de eo quod uenit in iudicia publica, ſeu de pœnis: quarum ratio, differentiæ, diuiſiones & ſpecies proponuntur cap. 3. Hinc quæ pœna cuique ſit irroganda, definitur pro uarietate circumſtantiarum capite 4. Decimustertius locus continet actus & adiuncta publicorum iudiciorum, primum quidē accuſatoris: ut libelli inſcriptionem & cautionem ab accuſatore præſtandam, cap. 5. hinc rei conuenti: ut de requirendis reis & adnotandis: de reis apprehendendis: de reis non recipiendis, nec occultandis: de reis cuſtodiendis, exhibendis, remittendis, & bonis eorum adminiſtrandis, cap. 6. Poſtremò iudicis actus & officia proponuntur cap. 7. de cuſtodijs ſcilicet audiendis, & criminibus cognoſcendis, deq́; ſententia ferenda. Sed & ad actus officiaq́; iudicis pertinent quæſtiones atque tormenta, de quibus tractatur cap. 8. Decimus quartus locus complectitur euenta & conſequentia publicorum iudiciorum. Horum alia ſunt reo abſoluto, alia reo damnato: alia denique reo damnato quidem, ſed pœna rurſus liberato. Primi generis tria ſunt: ſcilicet, De puniendis calumniatoribus, capite 9. De præuaricatoribus, capite 10. De tergiuerſatione, capite 11. Secundi generis itidem tria ſunt: Executio ſententiæ, cap. 12. Bonorū publicatio, cap. 13. Infamia, cap. 14. De tertio genere, hoc eſt, de pœnæ remiſſione & euētis, reo reſtituto & pœna liberato, agitur cap. 15. Hæc quidem de publicis iudicijs in genere.

LIB. IIII. In ſpecie autem de iis tractatur libro 4. Digeſtorum meorum: utputa, De lege Iulia maieſtatis, cap. 1. De ui publica & priuata, cap. 2. De raptu fœminarum, cap. 3. De ſicarijs & ueneficis, cap. 4. De parricidijs, cap. 5. De plagiarijs, cap. 6. De adulterijs & ſtupro, cap. 7. De falſis, cap. 8. De maleficis & mathematicis, cap. 9. De repetundis, lib. 2. cap. 3. actione 1. De annona, lib. 12. cap. 12. De crimine peculatus, de ſacrilegijs & reſiduis, lib. 47. cap. 7. De ambitus crimine, lib. 2. cap. 1. quæſt. 3. reg. 5. Hæc de iudicijs publicis.

DE IVDICIIS PRIVATIS. Cap. IIII.

LIB. V. De iudicijs priuatis tractatur libro quinto Digeſtorum meorum, cum quatuor libris ſequētibus. Nam libro quinto tractatur de perſonis iudiciorum & de rebus: præmiſſis tamen cap. 1. quibuſdam de ratione iudiciorum, de temporibus exercendorū iudiciorum, de cauſis eorum corrumpētibus, antecedentibus & adiunctis, nec non de diuiſionibus eorum. Perſonæ iudiciorum ſunt, iudex, de quo cap. 2. Aſſeſſores & miniſtri iudicum, de quibus cap. 3. Poſtulantes, de quibus cap. 4. Aduocati, de quibus cap. 5. Procuratores, de quibus cap. 6. 7. & 8. Actor denique & reus, de quibus cap. 9. in prin. Res iudiciorum ſunt, res litigioſæ: de quibus tum non alienandis tum ſequeſtrandis agitur d. cap. 9.

Poſt perſonas & res iudiciales ſequuntur actus iudiciorum, quorum alij litis conteſtationem præcedunt, alij eam ſequuntur: de illis quidem libro ſexto, de his uerò libro ſeptimo tractatur. LIB. VI. Litis conteſtationem præcedunt citatio, de qua d. lib 6. cap. 1. Citati contumacia & abſentia, cap. 2. item ſi per aliū factum ſit, quo minus citatus in iudicio ſe ſiſtat, de quo cap. 3. Præcedit item litis conteſtationem editio libelli: de qua cum editione rationum, & aliorū quæ quis apud iudicem editurus eſt, agitur cap. 4. De dilationibus agitur cap. 5. quanquam non rarò etiam poſt litem conteſtatam dilationes dari ſolent. De exceptionibus dilatorijs & recuſatoria iudicis agitur cap. 6. De cautionibus & ſatiſdationibus hinc inde in iudicio præſtandis, tractatur in genere quidem cap. 7. in ſpecie uerò, utputa Ratā rem haberi, cap. 8. Iudicio ſiſti, cap. 9. & Iudicatum ſolui, cap. 10.

Poſt hæc lib. VII. agitur de litis conteſtatione, & LIB. VII. actibus eam ſequentibus. De ipſa quidem litis conteſtatione & iuramento calumniæ, alijsq́; huiuſmodi iuramentis, cap. 1. De probationibus primùm quidem in genere, cap. 2. deinde in ſpecie: ut de inſtrumentis, cap. 3. de teſtibus, ca. 4. de cōfeſſis & interrogationib. in iure faciendis, cap. 5. de iureiurādo deciſorio, cap. 6 et 7. Poſt probatiōes ſequitur de officio iudicis et ordine cognitionū, ca. 8. De reb. dubijs et obſcuris, quod ſit iudicis officium, definitur cap. 9. De relationibus & cauſa ad ſuperiorem iudicem mittenda, cap. 10. De ſententia denique formanda & pronuncianda, cap. 11.

Poſt actus iudiciorum ſequuntur euentus & cōſequentia, lib. 8. primùm quidem de appellationibus, CAP. VIII. cap. 1. hinc de adfinibus appellationum remedijs, deq́; actionibus & exceptionibus. quæ uicto aduerſus uictorem uel iudicem competunt, cap. 2. tertiò de re iudicata, cap. 3. & iudicati actione, cap. 4. Poſtea de executione rei iudicatæ, nec non de ſumptibus & expenſis litis præſtandis, item de ſportulis iudicum & miniſtrorum, cap. 5. de miſſione in poſſeſſionem bonorum rei ſeruandæ cauſa, cap. 6. deq́; actionibus, quæ occaſione miſſionis inter debitorem & creditorem oriuntur, cap. 7. de uenditione bonorum debitoris, cap. 8. de priuilegijs creditorum, ſeu qui in bonis debitoris potiores ſint, cap. 9. poſtremò de ſeparationibus, cap. 10.

Poſt euentus & conſequentia iudiciorum ſequuntur eorundem adfinia remedia, libro 9. Digeſtorum CAP. IX. meorum. Sunt autem iudiciorum adfinia remedia, primum quidem extraordinariæ cognitiones, de quibus tractatur cap. 1. Alterum eſt compromiſſum, de quo tractatur cap. 2. cum duobus capitibus ſequenti-

bus. nam d. cap. 2. exceptiones aduerſus compromiſſa enumerantur. Cap. 3. de arbitro ad dicendam ſententiam cogendo agitur. hinc cap. 4. de actione & exceptione, quæ ex compromiſſo naſcitur, tractatur. Tertium ad ſinē iudiciorum remedium eſt tranſactio: de qua in genere quidem tractatur cap. 5. de alimentorum uerò tranſactione cap. 6. Hactenus de iudicijs.

DE RE ECCLESIASTICA & religionis. Cap. V.

LIB. X. *DE re eccleſiaſtica & religionis tractatur lib. 10. Digeſtorum meorum: primùm quidem de perſonis eccleſiaſticis, hinc de rebus, tertiò de actibus eccleſiaſticis & hæreticis, poſtremò de quibuſdam eccleſiæ ſpeciebus. Perſonæ eccleſiaſticæ ſunt: Clerici & monachi, de quibus in genere quidem tractatur cap. 1. cum duobus capitibus ſequentibus: in ſpecie uerò cap. 4. cum tribus capitibus ſequentibus. In generali tractatu agitur primùm de ordinatione clericorum & monachorum, capite 1. hinc de officijs clericorū & monachorū, quibus nō præſtitis dignitatem ſuam amittunt, cap. 2. poſtremò de priuilegijs & rebus clericorum ac monachorum priuatis, cap. 3. In ſpeciali tractatu agitur primùm de epiſcopis, & quidem de ordinatione illorum, cap. 4. de officijs illorum, cap. 5. de priuilegijs deniq; illorum, cap. 6. hinc de presbyteris, diaconis, lectoribus, abbate, parabolanis et alijs quibuſdam perſonis eccleſiaſticis, cap. 7. De rebus eccleſiæ tractatur in genere quidem cap. 8. in ſpecie uerò: utpute de monaſterijs, de templis, de templorum ornamentis, de reliquijs & ſepulchris apoſtolorum & martyrum, de crucibus & ſigno crucis, cap. 9. de priuilegijs eccleſiarum, cap. 10. Tertiò proponuntur actus eccleſiaſtici & religiōnis, cap. 11. Sunt autem huiuſmodi actus, fides, ſacrificia, miſſa, ſacra myſteria, ſupplicationes, orationes, baptiſma, ſacrorū librorum lectio, & ſepultura mortuorum. His ſubijcitur tractatus de hæreticis, primùm quidem generalis, cap. 12. deinde uerò ſpecialis, cap. 13. Poſtremò agitur de quibuſdā eccleſiæ ſpeciebus: utpute de orphanotrophijs, xenodochijs & ſimilibus collegijs, cap. 14.*

DE IVRE IMPERATORIS & fiſci: nec non de re militari. Cap. VI.

LIB. XI. *POſt iura eccleſiaſtica ſequuntur iura Imperatoris & fiſci, nec non rei militaris, libro XI. Digeſtorum meorum. Et quidem in iure Imperatoris & fiſci explicando primùm agitur de perſonis ſeu miniſtris Imperatoris & fiſci, cap. 1. hinc de rebus eorum, cap. 2. cum octo capitibus ſequentibus. Nam primùm agitur de iſtis rebus adquirendis ſex capitibus. adquiruntur autem res fiſco per nunciationem ac delationē, de qua cap. 2. per actiones, de quib. cap. 3. per cenſuum ac tributorum indictionē, cap. 4. eorundem exactionem ac ſuſceptionem, cap. 5. atq; tranſmiſſionem & tranſuectionē, cap. 6. per uectigalium deniq; occaſionem & commiſſa, cap. 7. poſtea agitur de dictis rebus adminiſtrandis, locandis & alienandis, cap. 8 & 9. poſtremò de priuilegijs fiſci & iuris Cæſaris, cap. 10. In re militari itidem perſonæ & res conſiderādæ ſunt. Inter perſonas militares primū obtinent locū magiſtratus militares: ut ſunt magiſtri militū, magiſtri officiorum, duces, &c. de quibus cum ſuis apparitoribus agitur lib. eod. XI. cap. 11. hinc de militibus, cap. 12 & 13. De rebus militaribus: utpote de annona militari, de ueſte militari, de hoſpitijs militum & armis, tractatur cap. 14.*

DE IVRE CIVITATVM. Cap. VII.

SVpereſt ultima pars iuris publici, quod complectitur iura ciuitatum, & cōtinetur libro XII. et XIII. Digeſtorū meorū. Diuiditur autē & hæc pars in perſonas, res & actus ciuiles. In perſonis ciuitatum primū obtinet locum magiſtratus municipalis: de quo in genere quidē agitur d. lib. XII. cap. 1. in prin. Eius alii ſpecies ſunt, prima quidē defenſores ciuitatum, de quibus d. cap. 1. membro 2. Altera ſpecies ſunt duumuiri, de quib. d. cap. 1. in fine. Tertia decuriones & curiales, de quibus agitur cap. 2 & 3. Quarta legati ciuitatum, de quibus cum legationis officio tractatur cap. 4. Quinta ſpecies ſunt actores uniuerſitatum, de quibus cap. 5. hiſce accedunt curatores rerumpub. de quibus agitur d. cap. 5. in fine. Hinc ſubijcitur tractatus eorum qui ſunt in collegijs & corporibus, primùm quidem generalis, cap. 6. deinde ſpecialis: ut de magiſtris artium liberalium, doctoribus & profeſſoribus, philoſophis, medicis, de iuris ſtudioſis, argentarijs, mercatoribus, artificibus, mercenarijs & mendicantibus, cap. 7. De rebus itidem partim generaliter tractatur, de iis ſcilicet adquirendis, cap. 8. itē alienandis & locandis, cap. 9. ubi etiam de actionib. aduerſus ciuitates competentibus diſſeritur, partim ſpecialiter: ut de operibus publicis, baſilica, prætorijs, muris & portis ciuitatū, de ſtatuis & imaginibus, de aquæductib. & fontib. publicis, cap. 10. itē de operib. et ædificijs priuatis, cap. 11. de re frumentaria ciuitatū ſiue annona, cap. 12. de agris ciuitatū, numiſmate & pecunia publica, de ueſtitu et ornatu ciuiū, de armis, de priuilegijs deniq; ciuitatum, ſeu rebus incorporalibus, cap. 13. Actus ciuiles ſunt, cōſultatio de publica utilitate, nundinæ, ludi & ſpectacula, uenationes, conuentus & publicæ ciuium lætitiæ, item feriæ. de quibus omnibus tractatur cap. 14.

LIB. XIII. *Sed & inter actus ciuiles numerari poſſunt munera & honores, de quibus peculariter tractatur libro XIII. Digeſtorum meorum. primùm quidem in genere uſq; ad cap. 8. deinde in ſpecie duobus capitibus poſtremis. In generali tractatu cōtinentur definitiones, diuiſiones & ſpecies munerum & honorum, capite nimirū primo. de muneribus & honorib. iniungendis, deq; nominatione faciēda, cap. 2. de municipibus, cap. 3. excuſationes à muneribus & immunitates continētur cap. 4. cum duobus capitibus ſequentibus. de actione, quæ ex mala muneris adminiſtratione competit, tractatur cap. 7. In ſpeciali munerum tractatu agitur primùm quidem de curſu publico, cap. 8. hinc de munere nauiculario, cap. 9.*

DE

DE IVRE PRIVATO.
Cap. VIII.

HActenus partes a.. membra iuris publici enumerauimus: nunc eadem ratione de iure priuato dicendum eſt. Ius autem priuatum, ut diximus, continet leges priuatorum utilitatem principaliter tractantes: quanquam interdum etiam publicæ perſonæ huiuſmodi iure & legibus utantur, & quidem in rebus publicis: utputa cum Imperator uel princeps aut ciuitas aliqua emit aliquid, aut uendit: item cum res fiſci uel ciuitatis uenditur: ut ſunt uectigalia quæ fiſco penduntur, item peculia ſeruorum ciuitatis. Quo caſu tam res quàm perſonæ, quamuis publicæ ſint, priuatorum loco habentur: L. 15. cum lege ſequente. ff. de uerb. ſignificat. Porrò ius priuatum duplex eſt: Generale nimirum, & Speciale. Speciale eſt, quod ſpecies iuris tractat: Generale, quod cauſas iuris generales continet. Species & cauſas iuris cum dico, appellatione iuris intelligo non artem illam boni & æqui, ſeu legum collectionem, ſed facultatem ſeu poteſtatem aliquam in perſona uel re nobis à lege conceſſam. hanc enim poteſtatem & facultatem ius appellari, exemplo iuris patronatus, patriæ poteſtatis, tutelæ, itineris, actus, uiæ, uſusfructus & ſimilium oſtenditur. Hæc autem poteſtas ſeu facultas aut in perſonis nobis contingit, aut in rebus. Vnde ius ſpeciale rurſus diuiditur in perſonale &

PARS II. reale. Perſonale ius eſt, matrimonium, patria poteſtas, tutela & cura, dominica poteſtas, & ius patronatus. Quæ iuris ſpecies Secunda Digeſtorum meorum parte tractantur. Reale ius eſt, dominium, poſſeſſio, uſusfructus, uſus, ſeruitutes, & ſimilia rerum iura: de quibus infrà dicetur poſt perſonalis iuris membra expoſita.

DE MATRIMONIO.
Cap. IX.

LIB. XIIII. MAtrimonij iura, præterquam dotis & antenuptialis donationis, ſecundum ordinem quatuor temporum diſtinxi, matrimonij ſcilicet contrahendi, contracti, diſſoluendi & diſſoluti. de quibus agitur lib. XIIII. Digeſtorum meorum. Tempus autem contrahendi matrimonij eſt, quo uel ſponſalia uel nuptiæ fiunt. De ſponſalibus agitur cap. 1. de nuptijs cap. 2. cum quatuor capitibus ſequentibus. nam d. cap. 2. proponitur nuptiarum definitio, proprium: item iniuſtarum nuptiarum euentus & pœna. Species autem iniuſtarum nuptiarum, ſeu aduerſus nuptias exceptiones, quæ quidem ex perſonis contrahentium ſumuntur, enumerantur cap. 3. quæ uerò ex alijs circumſtantijs deſumptæ ſunt, enumerantur cap. 4. Et hæc quidem de nuptijs contrahendis in genere. Cum autem nuptiarum aliæ primæ, aliæ ſecundæ dicantur: de ſecundis nuptijs ſpecialiter agitur cap. 5. & 6. Hæc de tempore contrahendi matrimonij. Nuptijs uerò ritè & ſecundum leges contractis, quid uxor uiro, uel contrà uir uxori conſtante matrimonio debeat, expoſitum eſt cap. 7. Cauſæ autem diſſoluendi matrimonij enumerantur cap. 8. quæſt. 1. Diſſoluti uerò matrimonij iura expoſita ſunt d. cap. 8. quæſt. 2. Hiſce accedit ſpecies matrimonij cognata, Concubinatus nimirum: de quo tractatur cap. 9.

Præter hæc, matrimonij accidentia ſunt dos & antenuptialis donatio: de quibus agitur lib. X V. Digeſtor. meorum. LIB. XV. Nam dotium quidem iura expoſita ſunt decem capitibus prioribus: antenuptialis uerò donationis iura cap. ultimo. In dotium autem iure exponendo præmiſi de pactis dotalibus caput generale primum. hinc de actionibus quæ marito eiuſq; hæredibus dotis occaſione competunt, tractaui: de petitione quidem dotis, cap. 2. de actione uerò dote euicta, cap. 3. & de actione exceptioneq; impenſarum in dotem factarum, cap. 4. Tertiò actum eſt de actionibus, quæ uxori eiuſue hæredibus, alijſue ad quos ea res pertinet, dotis nomine competunt: ut de repetitione dotis, quod ſcilicet ſit eius genus? quod ſimile? aduerſus quos competat? quando & quamdiu detur? quæ ſint eius adiuncta, euentus & adſinia remedia? cap. 5. Quæ ſint eius cauſæ, cauſarumq; exceptiones, enumeraui cap. 6. Quibus ea competat, oſtendi cap. 7. Poſtremò quid ueniat in repetitione, definitum cap. 8. Hinc de actione quæ oritur ex eo, ſi maritus dolo uel culpa in re dotali ſit uerſatus, deq; fundi dotalis alienatione dictum cap. 9. Poſtremò reliqua dotium iura expoſita ſunt cap. 10. Hæc de matrimonio, primo perſonarum iure, eiuſq; accidentibus ſunt acta.

DE PATRIA POTESTATE, & alio inter parentes & liberos iure. Cap. X.

ALterum ius perſonarum, patriam uocant poteſtatem: de quo, & ſi quid præterea inter parentes & liberos iuris eſt, tractatum libro X V I. Digeſtor. meorum. LIB. XVI. primùm quidem quo iure patria poteſtas introducta ſit, quibuſq; & in quos competat? cap. 1. deinde quæ ſint patriæ poteſtatis, aliaue inter parentes & liberos iura, d. cap. 1. quæſt. 5. cum duobus capitibus ſequentibus. Inter hæc autem iura enumeratur, quòd parentib. per liberos, quos habent in poteſtate, adquiratur: de quo cap. 2. diſſeritur. Ex hoc autem adquiſitionis iure excipitur caſtrenſe & quaſi caſtrenſe peculium, de quo ſubijcitur cap. 3. Sed & uniuerſa ferè patriæ poteſtatis iura diſtinctionem recipiunt in liberis naturalibus ſiue illegitimis: ideoq; de ijs ſequitur cap. 4. Poſtremò cauſæ patriæ poteſtatis exponuntur tum efficientes, tum corrumpentes. Efficientes quidem cum actionibus, alijſq; iuris remedijs, quibus quis filius alicuius dicitur uel negatur, cap. 5. cum tribus capitibus ſequentibus. Corrumpentes uerò, ſeu illæ quibus patria poteſtas ſoluitur, cap. 9.

DE TVTELA ET CVRA.
Cap. XI.

DE tertio perſonarum iure, hoc eſt tutela, item de quarto, hoc eſt de cura, coniunctim tractatur lib XVII. & XVIII. Digeſtorum meorũ. Primùm autem deſcriptio quædam generalis tutelæ & curæ continetur d. lib. 17. cap. 1. hinc cauſæ tu- LIB. XVII.

telæ & curæ efficientes ſeu ſpecies enumerantur ac deſcribuntur cap. 2. cum tribus capitibus ſequentibus. nam d. cap. 2. agitur de tutela teſtamentaria: hinc de legitima, cap. 3. Poſt hanc de ea quæ à magiſtratu conſtituitur, & datiua uocatur, cap. 4. Quibus ſubijcitur cap. 5. de tutore & curatore petendo. Hæc de cauſis tutelæ & curæ efficientibus. Tertio loco enumerantur cauſæ corrumpentes, ſeu modi quibus tutela & cura finitur. Inter quas primum obtinet locum excuſatio tutorum & curatorum, de qua cap. 6. alterum, poſtulatio ac remotio ſuſpecti, de qua cap. 7. hiſce ſubijciuntur reliqui finiendæ tutelæ & curæ modi, cap. 8. Poſt hæc ſpecialis tractatus additur cap. 9. de curatore bonorum.

LIB. XVIII. Poſtremò de officijs tutorum, nec non de actionibus ex tutela competentibus agitur peculiari libro XVIII. primùm quidem de officijs tutorum, cap. 1. cum ſeptem capitibus ſequentibus. Nam tutorum officia triplicia ſunt: alia ante ſuſceptam tutelam: ut ſatiſdatio rem pupilli ſaluam fore, cap. 1. & inuentarij confectio, cap. 2. Alia poſt ſuſceptam tutelam, de quibus cap. 3. agitur. Ad huius generis officia pertinet etiam pupilli alendi & educandi cura, de qua cap. 4. itē officiū in propria cauſa contra pupillum uel contutorem, de quo cap. 5. item officium in rebus minorum alienandis, de quo cap. 6. itē in autoritate ei quod gerit pupillus accommodanda, de quo cap. 7. Alia deniq; ſunt tutorū officia poſt finitam tutelam, quæ continentur cap. 8. Poſt officia tutorum expoſita ſequitur altera eius libri pars, de actionibus occaſione tutelæ competentibus: quarum aliæ ei cuius tutela geſta eſt, competunt aduerſus tutorem: aliæ contrà tutori aduerſus eum cuius tutela eſt geſta. Prioris generis eſt tutelæ actio directa, cuius cauſæ cauſarumq; exceptiones enumerantur cap. 9. Reliqua eius actionis iura proponuntur cap. 10. Item prioris generis actio eſt de rationibus diſtrahendis, de qua cap. 11. item ex ſtipulatu rem pupilli ſaluam fore, de qua cap. 12. quarum omnium ad ſine remedium eſt actio ſubſidiaria aduerſus magiſtratum, de qua cap. 13. Poſterioris generis eſt actio tutelæ cōtraria, de qua tractatur cap. 14.

DE DOMINICA POTESTATE, & iure ſeruorum. Cap. XII.

QVintum ius perſonarum diximus eſſe poteſtatem dominicam, qua quis dominio alicuius contra naturam ſubijcitur, & appellatur

LIB. XIX. aliâs Seruitus: cuius iura propoſita ſunt lib. XIX. Digeſtor. meorum. In quo primùm quidem agitur de ſeruis in genere, undecim capitibus prioribus: hinc in ſpecie, tribus capitibus poſterioribus. Generalis tractatus continet primùm quidem propria dominicæ poteſtatis iura, cum definitione ſeruitutis, cap. 1. ad hæc iura pertinet etiam peculium ſeruorum, de quo cap. 2. Deinde continet etiam cauſas ſeu modos, quibus dominica poteſtas adquiritur, & ſeruitus conſtituitur, cap. 3. Tertiò cauſas ſeu modos, quibus dominica poteſtas amittitur, & libertas ſeruo adquiritur, cap. 4. quibus annumeratur etiam manumiſſio: de qua tractatur cap. 5. cum duobus capitibus ſequentib. Nam cum uariæ ſint aduerſus manumiſſionem exceptiones, deſumptæ partim ex ijs quæ manumiſſioni inſunt, partim ex ijs quæ manumiſſionem ſequuntur: & prioris generis exceptiones ſumantur partim ex perſona manumiſſoris, partim ex perſona manumiſſi uel manumittendi, partim deniq; ex alijs manumiſſionis circumſtantijs: exceptiones ex perſona manumiſſoris deſumptæ proponuntur d. cap. 5. ex perſona manumiſſi uel manumittendi deſumptæ proponuntur cap. 6. reliquæ deniq; deſumptæ ex ijs quæ manumiſſioni inſunt, cap. 7. Poſterioris uerò generis exceptiones, deſumptæ ex ijs quæ manumiſſionem ſequuntur, enumerantur cap. 8. Sed huius poſterioris generis exceptiones etiam ſunt deſumptæ ex defectu conditionis, ſub qua libertas eſt relicta: de quibus cap. 9. Hæc quidem de cauſis ſeu modis, quibus dominica poteſtas amittitur, & libertas ſeruo contingit. Quartò continentur in generali tractatu actiones, quibus quis ſeruus alicuius dicitur uel negatur, cap. 10. cum ſequente. In ſpeciali tractatu primùm agitur de ſeruis fugitiuis, cap. 12. hinc de ſtatuliberis, cap. 13. Poſtremò de agricolis & colonis, cap. 14.

DE IVRE PATRONATVS, & libertinitatis. Cap. XIII.

SExtum ius perſonarum, quod patronatus & libertinitatis appellant, deſcribitur lib. XX. Digeſtor. meorum: primùm quidem in genere, tribus capitibus prioribus: hinc in ſpecie, reliqua libri parte. LIB. XX. Generalis tractatus continet definitionem & diuiſiones libertorum, item cauſas ex quibus ius patronatus adquiritur, item perſonas eorum quibus & in quos idem ius competat, cap. 1. hinc cauſas ex quibus ius patronatus amittitur, & libertus fit ingenuus, cap. 2. Tertiò actionem præiudicialem, qua quæritur utrum quis libertus ſit, an ingenuus, cap. 3. Specialis tractatus continet propria iuris patronatus, ſeu ſpecies, cap. 4. Sed huius generis eſt ius accuſandi libertum ut ingratum, de quo cap. 5. item actio operarum, cap. 6. item ſucceſſio patroni in bona liberti defuncti, cap. 7. cuius ſpecies eſt contra tabulas bonorum poſſeſſio Vnde patronus: de qua cap. 8. Sed & occaſione ſucceſſionis Fauiana & Caluiſiana patrono competit actio: de qua tractatur cap. 9. Hactenus de iure perſonarum.

DE RERVM DOMINIO. Cap. XIIII.

PARS III. IN rebus (ut ſ. dixi) habemus dominium, poſſeſſionem, uſumfructum, uſum, ſeruitutes prædiorum, & ſimilia iura, quæ in Tertia Digeſtorum meorum parte continentur. Et dominij quidem iura LIB. XXI. expoſita ſunt lib. XXI. Vbi primùm de ipſo dominio agitur tum adquirendo, tum amittendo: hinc de actionibus, quæ pro dominio & quaſi dominio uindicando competunt. De adquirendo dominio primùm enumerantur ac deſcribūtur cauſæ ſeu modi tā naturales quàm ciuiles, quib. illud adqritur, cap. 1. de-

inde perſonæ, per quas adquiratur, cap. 2. Tertiò perſonæ, quibus adquiratur: & quartò quid, quale & quantum adquiratur, cap. 3. De amittendo dominio agitur cap. 4. Inter actiones, quibus rem occaſione dominij perſequimur, primum obtinet locum rei uendicatio: cuius cauſæ, cauſarumq; exceptiones enumerantur cap. 5. Perſonæ quibus & aduerſus quas, item ubi & apud quem iudicem competat, proponuntur cap. 6. Res quæ in eam ueniant, definiuntur cap. 7. Antecedentia eius, adiuncta & conſequentia enumerantur cap. 8. & adfinia eius remedia cap. 9. Hæc quidem de rei uendicatione, quam ſequitur ad exhibendum actio, cap. 10. Poſtremò, quæ ex quaſi dominio competit,
LIB. Publiciana, cap. 11. Sed & inter cauſas adquirendi
XXII. dominij numeratur uſucapio, de qua peculiariter tractatur lib. XXII. primùm quidem in genere, quinq; capitibus prioribus: deinde in ſpecie, cap. 6. Primum autem proponuntur uſucapionis definitio, ratio & effectus, item quid quantumq; uſucapione adquiratur? cap. 1. Hinc quatuor capitibus exceptiones aduerſus eam generaliores enumerantur, deſumptæ partim ex perſona poſſeſſoris, partim ex perſona eius à quo, item eius per quem poßidetur, de quibus cap. 2. partim ex re poſſeſſa, de quibus cap. 3. partim ex cauſa poſſeßionis, de quibus cap. 4. partim denique ex alijs poſſeßionis circumſtantijs, cum acceßionum & interruptionum tractatu, cap. 5, hinc (ut dixi) ſpeciales exceptiones, ſpecialisq; uſucapionis tractatus ſubijcitur cap. 6. Hæc de dominio.

DE POSSESSIONE. Cap. XV.

LIB. DE poſſeßione, altero uidelicet rerum iure, a-
XXIII. gitur lib. XXIII. Digeſtorum meorum, primùm quidem de ipſa poſſeßione: hinc de interdictis & actionibus, quæ pro perſequenda & defendenda poſſeßione competunt. De ipſa poſſeßione primùm quidem definitiones ac diuiſiones eius proponuntur cap. 1. hinc de adquirenda poſſeßione, cauſæ ex quibus adquiratur, cum ſuis exceptionibus, cap. 2. item quibus & per quas adquiratur poſſeßio, nec non quid & quantum adquiratur, cap. 3. De amittenda deniq; poſſeßione agitur cap. 4. De interdictis & actionibus, quæ pro perſequenda & defendenda poſſeßione competunt, tractatur primùm quidem in genere, cap. 5. hinc in ſpecie, & primùm de ijs quæ pro adipiſcenda poſſeßione competunt: ut eſt interdictum Quorum legatorum, de quo cap. 6. interdictum Quorum bonorum, de quo lib 32. cap. 11. item interdictum, Ne uis fiat ei qui in poſſeßionem miſſus erit: de quo lib. 23. cap. 7. Hinc de ijs quæ pro retinenda poſſeßione competunt: ut eſt interdictum Vti poßidetis, de quo d. lib. 23. cap. 8. interdictum de ſuperficiebus, de quo cap. 9. & interdictum Vtrubi, de quo cap. 10. Poſtremò de ijs quæ pro recuperanda poſſeßione competunt: ut eſt interdictum Vnde ui, de quo cap. 11. interdictum Quod ui aut clàm, de quo cap. 12. & interdictum de precario, de quo cap. 13. Hæc de poſſeßione, altero rerum iure.

DE VSVFRVCTV, VSV, HAbitatione, & operis ſeruorum. Cap. XVI.

TErtium ius quod in rebus habemus, uſuſru- LIB.
ctus eſt, de quo libro XXIIII. Digeſtor. meo- XXIIII.
rum tractatur, primùm quidem de conſtituendo & adquirendo uſuſructu, cap. 1. hinc de eo amittendo, cap. 2. Tertiò de uſuſructu adcreſcendo & conſolidando, cap. 3. Quartò de actione quæ pro uſuſructu perſequendo datur, tam perſonali quàm in rem confeſſoria, cap. 4. Quintò de iure uſuſructuarij, cap. 5. & de cautiõe ab uſuſructuario præſtãda, cap. 6. Poſtremò de iure & actionibus proprietarij, & de actione in rem negatoria, cap. 7. Hæc de uſuſructu.

Quartum ius, quod in rebus habemus, ſunt uſus et habitatio, quibus non abſimiles ſunt operæ ſeruorum: de quibus omnibus tractatur d. libro 24. capite 8.

DE SERVITVTIBVS PRAEdiorum. Cap. XVII.

QVintum ius quod in rebus habemus, ſunt ſer- LIB.
uitutes prædiorum, de quibus lib. XXV. Di- XXV.
geſtor. meorum agitur, primùm quidem generaliter in quatuor capitibus prioribus: poſtea uerò ſpecialiter, in reliquis capitibus. Generalis tractatus continet primùm quidem diſtinctionem ſignificatorum, nominis rationem & propria ſeruitutis prædiorum, cap. 1. Hinc tractat de conſtituenda & adquirenda ſeruitute, cap. 2. Tertiò de ſeruitute amittenda, cap. 3. Quartò de actione ſeruitutum in rem tam confeſſoria quàm negatoria, cap. 4. In ſpeciali tractatu agitur primùm de ſeruitutibus urbanorum prædiorum, cap. 5. Hinc de ſeruitutibus prædiorum ruſticorum, cuiuſmodi ſpecies enumerantur cap. 6. Inter quas ſunt etiam iter, actus & uia, de quibus peculiariter agitur cap. 7. deq; interdictis harum, cap. 8 & 9. Item inter eas etiam numeratur aquæductus, de quo cap. 10 deq; eius interdictis. cap. 11. item numeratur aquæhauſtus, de quo cap. 12. Poſtremò ius cloacæ immittendæ, de cuius interdicto agitur cap. 13.

DE RELIQVO RERVM IVre, & actionibus omni rerum iuri communibus. Cap. XVIII.

PReter iura rerum hactenus enumerata, ſunt & LIB.
alia rerum iura pro rerum diuerſitate, quæ XXVI.
exponuntur libro XXVI. Digeſtor. meorum, præmißis aliquot rerum diuiſionibus cap. 1. hinc primùm dicitur de rebus ſacris, ſanctis & religioſis, cap. 2. In rebus autem religioſis habemus ius inferendi mortuum & ſepeliendi, de quo cap. 3. item ius ſepulchri ædificandi & reficiendi, de quo cap 4. nec non ſepulchri uiolati actionem, de qua tractatur cap. 5. Poſthæc ſequitur de rebus omnium com-

munibus

munibus & publicis, cap. 6. nec non de interdictis & actionibus, quæ pro iis competunt, cap. 7. cum quinq; capitibus ſequentibus. Poſtremò tractatur de rebus priuatis, tam propriis quàm communibus & alienis, cap. 13. cum capite ſequente.

LIB. XXVII. Ex his quàm uaria ſint rerum iura, item quæ ſint cuiuſq; iuris defendendi actiones ſpeciales ac propriæ, conſtat. ſunt tamen quædam actiones generales & communes omni rerum iuri defendendo, quæ tractantur libro XXVII. Digeſtor. meorum. Primum genus harum actionum naſcitur ex operis noui nunciatione: alterum oritur occaſione damni infecti: tertium genus continet aquæ pluuiæ arcendæ actionem. Primum itaq; actum de ipſa operis noui nunciatione, cap. 1. hinc de quinque actionibus inde deſcendentibus, cap. 2. tertiò de actione damni infecti ad cautionem præſtandam, cap. 3. qua quidem non præſtita, miſſio fit in poſſeſſionem damni infecti nomine, cap. 4. Quo caſu ſi miſſus non admittatur, actio naſcitur, de qua cap. 5. Præſtita autem dicta cautione, ex ſtipulatu actio datur damno accepto, de qua cap. 6. Poſtremò tractatur de aquæ pluuiæ arcendæ actione, cap. 7. Et hæc quidem tam de perſonarum quàm rerum iure ſunt tractata: quibus abſolutis, finitur ſpecialis pars iuris priuati.

DE HÆREDITATE ET BOnorum poſſeſsione ex teſtamento. Cap. XIX.

Sequitur altera pars iuris priuati, quam dixi generalem uocari, quòd cauſas iuris generales contineat. Cauſarum autem aliæ ſunt iuris adquirendi, aliæ retinendi, aliæ amittendi, aliæ deniq; amiſſi recuperandi. Primi generis cauſæ duplices ſunt, lucratiuæ nimirum & oneroſæ. Lucratiuæ iuris adquirendi cauſæ ſunt ſucceſſiones uniuerſales tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato, legata & fideicommiſſa, donationes item tam inter uiuos quàm

PARS IIII. mortis cauſa factæ. de quibus cauſis iuris lucratiuis ordine tractatur in Quarta Digeſtorum meorum parte, & primùm quidem de ſucceſſionibus uniuerſalibus, tribus libris prioribus, nimirum lib.

LIB. XXVIII. XXVIII. lib. XXIX. & lib. XXX. Cum autem ſucceſſio uel ex teſtamento competat, uel ab inteſtato: de ſucceſſione ex teſtamento actum eſt d. lib. XXVIII. præmiſſis duobus capitibus generalibus, primo quidem de hæreditate, altero uerò de bonorum poſſeſſione. Quid autem & quotuplex teſtamentum ſit? nec non quæ ſint eius partes, quod proprium, quæ accidentia? definitur cap. 1. Accidunt autem tabulis teſtamenti etiam duæ actiones: una de teſtamenti tabulis aperiendis, inſpiciendis & deſcribendis, de qua tractatur cap. 4. altera de teſtamenti tabulis exhibendis, de qua cap. 5. Sed & accidunt teſtamentis exceptiones, quibus ea eliduntur. Hæ duplices ſunt: aliæ ſiquidem deſumptæ ſunt ex iis quæ teſtamenti factioni inſunt, teſtamentumq́; faciunt iniuſtum: aliæ uerò ex iis quæ teſtamenti factionem ſequuntur, faciuntq́; teſtamentum ruptum aut irritum. Prioris generis exceptiones ſumuntur ex perſona teſtatoris, quæ enumerantur cap. 6. cuius generis etiam exceptio eſt, ſi filiusfamiliâs teſtamentum fecerit: de qua cap. 7. item ſumuntur ex perſonis teſtium, de quibus agitur cap. 8. item ex cauſa & adiunctis ſeu actibus teſtamentariis, nec non ex teſtamenti uerbis: de quibus cap. 9. Quibus annumerantur etiam exceptiones deſumptæ ex ſubſcriptionibus & ſignaculis teſtamenti, de quibus cap. 10. ex hæredum inſtitutione, cap. 11 & 12. ex ſubſtitutione partim uulgari, cap. 13. partim pupillari, cap. 14. ex præteritione liberorum & parentum, cap. 15. deniq; ex liberorum & parentum exhæredatione, cap. 16. Quæ omnis generis exceptiones recipiunt quaſdam replicationes communes, cap. 17. inter quas numeratur etiam teſtamentum militis, cap. 18. Poſterioris generis exceptiones, hoc eſt, eæ quæ ſumuntur ex conſequentibus teſtamenti factionem, enumerantur cap. 19. Cuius generis exceptiones ſunt etiam eæ quæ ſumuntur ex adgnatione poſthumi & quaſi poſthumi, cap. 20. item exceptiones mutatæ uoluntatis & teſtamenti poſterioris, cap. 21. Hactenus, an ex teſtamento hæreditas competat? diſcuſſum eſt. Quibus autem ex teſtamento hæreditas competat? definitur cap. 22. Quid quantumq́; hæreditatis cuique ex teſtamento competat? definitur cap. 23. ad quam quæſtionem pertinent etiam regulæ de iure adcreſcendi, cap. 24. Poſtremò de codicillis tanquam teſtamenti partibus agitur cap. 25. Quando autem ex teſtamento hæreditas competat ſeu deferatur, definitur libro 29. cap. 15.

DE HÆREDITATIBVS ET bonorum poſſeſsionibus ab inteſtato. Cap. XX.

Poſt hæreditatem & bonorum poſſeſſionem ex teſtamento, ſequitur ea quæ defertur ab inteſtato: de qua tractatur libro XXIX. Digeſtor. LIB. XXIX.
meorum. Et primùm quidem enumerantur cauſæ, ex quibus ab inteſtato hæreditas debeatur, cum ſuis exceptionibus, cap. 1. hinc quibus ab inteſtato hæreditas debeatur, definitur cap. 2. cum undecim capitibus ſequentibus. Tertiò quæritur, quid quantumq́; hæreditatis ab inteſtato cuique competat? cap. 14. Poſtremò, quando & quo iure hæreditas deferatur? cap. 15. In ſecunda quæſtione definienda, hoc eſt, Quibus ab inteſtato hæreditas debeatur? primùm agitur de ſucceſſione liberorum, d. cap. 2. ad quam pertinet Senatuſconſultum Orphitianum, quo liberi defunctæ matri ab inteſtato ſuccedunt, de quo cap. 3. item edictum Prætoris de coniungendis cum emancipato liberis, de quo cap. 4. Secundò agitur de ſucceſſione parentum, cap. 5. Tertiò de ſucceſſione collateralium adgnatorum & cognatorum, cap. 6. Harum

trium

trium ſucceßionum exceptiones generales ſubijciuntur cap. 7. hinc earundem ſucceßionum declarandarum gratia ſubijcitur de cognatis & adfinibus digreßio, cap. 8 cum duobus ſequentibus capp. Quartò agitur de ſucceßione mariti & uxoris, cap. 11. Quintò de reliquorum ſucceßione, cap. 12. Harum ſucceßionum omnium exceptiones generales ſiue communes ſubijciuntur cap. 13.

DE OFFICIIS HAEREDVM poſt hæreditatem delatam: nec non de actionibus quæ pro hæreditate perſequenda competunt. Cap. XXI.

CVm de hæreditate primùm ex teſtamento, poſtea ab inteſtato competente ſpecialiter dictum eſſet: poſtea ſubijcitur hæreditatum ge- LIB. XXX. *neralis tractatus, qui complectitur primùm quidem officia hæredum poſt delatam hæreditatem, libro XXX. Digeſtor. meorum: deinde uerò actiones quæ pro hæreditate perſequenda competunt, libro XXXI. Officia autem hæredum conſiſtunt in iure deliberandi & inuentario conſcribendo, de quib. tractatur d. lib. 30. cap. 1. item conſiſtunt in adeunda uel agnoſcenda hæreditate, de quo cap. 2. in repudianda hæreditate, cap. 3. in collatione tum bonorum, cap. 4. tum dotis & antenuptialis donationis, cap. 5. in uendicanda deniq; morte defuncti, & quæſtione de familia necati habenda, ſupplicioq; ſumendo, cap. 6.*

LIB. XXXI. *De actionibus quæ pro hæreditate perſequenda competunt, tractatur (ut dixi) libro XXXI. Digeſtor. meorum. Harum prima eſt, petitio hæreditatis. Cuius actionis cap. 1. proponuntur genus, ſpecies, propria, cauſæ. item definitur, Quibus ea competat? ubi & apud quem competat? quando & quamdiu competat? adiuncta, euentus & adfinia remedia. Hinc aduerſus quos competat, definitur cap. 2. Quid & quantum in ea ueniat petendum, definitur cap. 3. Altera actio eſt, Querela inofficioſi teſtamenti: cuius ratio & cauſa cum ſuis exceptionibus proponitur cap. 4. Inter exceptiones autem eius numeratur & hæc: Niſi actori legitima in teſtamento ſit relicta. de qua peculiariter agitur cap. 5. Hinc quibus inofficioſi querela competat? item aduerſus quos? apud quem? & quibus præſentibus? nec non quid in ea ueniat? quando & quamdiu competat? quæ ſint eius adiuncta? qui euentus? quæq; adfinia remedia? definitur cap. 6. Tertia actione agitur ad ſupplendam legitimam, de qua cap. 7. Quarta actio eſt contra tabulas bonorum poſſeßionis petitio, de qua cap. 8. Quinta de uentre in poſſeßionem mittendo, cap. 9. Sexta ex Carboniano edicto proficiſcitur, de qua cap. 10. Septima eſt interdictum Quorum bonorum, de quo cap. 11. Octaua eſt condictio ex l. 3. C. de edicto diui Hadriani tollendo: de qua cap. 12. Hæc de ſucceßionibus uniuerſalibus.*

DE LEGATIS ET FIDEIcommiſſis. Cap. XXII.

ALtera iuris adquirendi cauſa lucratiua conſiſtit in legatis & fideicommißis, de quibus tractatur libro XXXII. Digeſtor. meorum, cum duobus libris ſequentibus. Nam primùm quidem de legatis & fideicommißis in genere tractatur: deinde in ſpecie. In generali tractatu agitur primùm quidem de ipſis legatis & fideicom- LIB. XXXII. *mißis d. lib. XXXII. hinc de actionibus quæ pro legatis & fideicommißis perſequendis competunt, libro XXXIII. Specialis legatorum & fideicommiſſorum tractatus continetur lib. XXXIIII. De ipſis igitur legatis & fideicommißis habentur hi loci: Primò definitio, hinc differentiæ legatorum & fideicommiſſorum, tertiò ſpecies cognatæ, quartò diuiſio, quintò de numero legatorum: quæ omnia tractantur d. lib. 32. cap. 1. ſextò effectus legatorum & fideicommiſſorum enumerantur cap. 2. ſeptimò exceptiones eorundem, cap. 3. cum quatuor capitibus ſequentibus. Nam exceptionum aliæ ſumuntur ex perſona ipſius teſtatoris legantis, aliæ ex perſona ipſius legatarij: quæ duo genera proponuntur d. cap. 3. aliæ ſumuntur ex perſona eius à quo legatum relictum eſt, de quibus cap. 4. aliæ ex re legata, de quibus cap. 5. aliæ ex alijs circumſtantijs, de quibus cap. 6. tractatur. Poſtea iſtarum exceptionum aliquot replicationes generales ſubijciuntur cap. 7. Poſt exceptiones octauo loco ſequuntur cauſæ ſeu modi, quibus legata utiliter relicta euaneſcunt & amittuntur: de quibus agitur cap. 8. cum quinq; capitibus ſequentibus. Nam & harum cauſarum aliæ conſiſtunt in perſona ipſius teſtatoris legantis, de quibus d. cap. 8. aliæ in perſona legatarij, de quibus cap. 9. aliæ in perſona eius à quo legatum relictum eſt, de quibus cap 10. aliæ in re legata, cap. 11. aliæ in alijs circumſtantijs. cap. 12. Poſtremò, ad quos legatum inutile, amiſſum uel extinctum deuoluatur? quid quantumq; deuoluatur, quiq; ſint huius amißionis ac deuolutionis effectus? definitur cap. 13.*

DE ACTIONIBVS LEGAtorum. Cap. XXIII.

POſtquam de ipſis legatis & fideicommißis dictum eſt, dicitur etiam de actionibus quæ pro LIB. XXXIII. *ijs perſequendis competunt, libro (ut dixi) XXXIII. Digeſtor. meorum: primùm quidem de actione legatorum generali: de cuius genere & cauſa, nec non ubi & apud quem, quibusq; competat? tractatur cap. 1. hinc aduerſus quos competat? definitur cap. 2. Tertiò, quid ueniat in ea petendum? definitur cap. 3. cum duobus capitibus ſequentibus. Quale ueniat petendum? definitur cap. 6 & quantum ueniat? definitur cap. 7. Poſthac, quando competat actio legatorum, et quando dies legatorum cedat? definitur cap. 8. Hinc de adiunctis huius actionis, & primùm quidem de cautionibus ab actore præſtandis, agitur cap. 9. hinc de reliquis adiunctis & officio iudicis in hac actione, cap. 10. Poſtremò, quæ de legatis competat actio, quæq; eius adfinia ſint remedia? definitur*

definitur cap. 11. Eſt autem huius actionis adfine quoq; remedium actio, qua ad cautionem agitur præſtandam de legato die ueniente ſoluendo: de qua tractatur cap. 12. et ſi cautio non præſtetur, ut in bonorum hæreditariorum poſſeßionem fiat mißio: de quo cap. 13. Aliud adfine remedium ſeu actionis legatorum ſpecies eſt, ſi quis omiſſe cauſa teſtamenti, ab inteſtato uel alio modo poßideat hæreditatem: de quo cap. 14. item de legatis præſtandis, contra tabulas bonorum poſſeßione petita, actio: de qua cap. 15. Et hæc quidem de generali legatorum & fideicommiſſorum tractatu.

DE SPECIALI LEGATORVM tractatu. Cap. XXIIII.

LIB. XXXIIII. *SPecialis legatorũ tractatus continetur (ut dixi) lib. XXXIIII. Digeſtor. meorũ: ubi primùm quidẽ proponitur de ea ſpecie, ſi quis ultra dodrantem bonorum ſuorum legauerit, de qua lex Falcidia lata eſt, tractaturq; cap. 1 & 2. hinc ſequitur alia ſpecies, ſi hæreditas uel pars eius per fideicommiſſum ſit relicta, cap. 3 & 4. Tertia ſpecies eſt legatum conditionale: ideoq; de conditionibus tractatur, primùm quidem in genere, cap. 5 & 6. deinde in ſpecie, cap. 7. Quarta ſpecies eſt legatum annuum, de quo cap. 8. Quinta alimentorum legatum, cap. 9. Sexta eſt dos relegata, cap. 10. Septima eſt optio uel electio legata, cap. 11. Octaua eſt actio legata, cap. 12. Nona eſt libertatio legata, cap. 13. Decima ſpecies eſt peculium legatum, cap. 14. Vndecima eſt legatum familiæ relictum, ſeu ne alienetur, cap. 15. Poſtrema eſt factum legatum, cap. 16. Hæc de legatis & fideicommißis.*

DE DONATIONIBVS. Cap. XXV.

LIB. XXXV. *TErtia cauſa iuris adquirẽdi lucratiua eſt donatio, de qua libro XXXV. Digeſtor. meorũ tractatur, primùm quidẽ in genere, cap. 1. cũ trib. capitib. ſequentib. deinde in ſpecie, cap. 5. cũ quinq; capitibus ſequentibus. In generali tractatu primùm quidem agitur de ipſa donatione, cap. 1. hinc de actionibus ex ea deſcendentibus, quæ triplices ſunt: aliæ ſiquidem donatario competunt ad rem donatam tradendam, de quibus cap. 2. aliæ uerò donatori ad rem reuocandam, de quibus cap. 3. aliæ deniq; tertio ad reſcindendam donationem: ut eſt inofficioſæ donationis actio, de qua cap. 4. In ſpeciali tractatu agitur primùm quidem de mortis cauſa donationibus, cap. 5. cum duobus capitibus ſequentibus. hinc de donationibus inter uirum & uxorem, cap. 8 & 9. Tertiò de actione donata, cap. 10. Hæc de cauſis iuris adquirendi lucratiuis.*

DE OBLIGATIONIBVS ET actionibus ex contractu deſcendentibus. Cap. XXVI.

PARS V. *SEquũtur nũc cauſæ iuris adquirẽdi onerosæ (ut uocant) quales ſunt eæ obligationes et actiones, quæ tũ ex contractu, tũ ex maleficio deſcẽdunt.*

LIB. XXXVI. *De illis in Quinta, de hiſce in Sexta Digeſtorum meorum parte tractetur. Prius tamen obligationum & actionum generalis tractatus præmittitur libro XXXVI. Nam de obligationibus quidem agitur tribus capitibus prioribus, propoſita obligationis definitione, nec non de naturali obligatione, cap. 1. hinc diuiſionibus & cauſis obligationum expoſitis, cap. 2. tertiò exceptionibus aduerſus iſtas cauſas generationibus enumeratis, cap. 3. De actionibus autem tractatur cap. 4. cum duodecim capitibus ſequentibus. Nã quid & quotuplex ſit actio? definitur d. cap. 4. Quibus competat? declaratur cap. 5. Aduerſus quos? cap. 6. Per quos, item ubi & apud quem competat? definitur cap. 7. Quid ueniat in actionibus? definitur cap. 8. ad quam quæſtionem pertinet etiam locus de uſuris, cap. 9 de fructibus, acceßionibus & omni cauſa, cap. 10. de in litem iurando, cap. 11. de eo quod reus facere poteſt, cap. 12. deniq; de compenſationibus, cap. 13. Poſt quæſtionem hanc, Quid ueniat in actionibus? ſequitur quæſtio, Quando competat actio? quæ definitur cap. 14. item quamdiu competat, ubi de temporalibus præſcriptionibus agitur, nimirum cap. 15. De cumulatione deniq; actionum prohibita, & ne quis inuitus agere cogatur, tractatur cap. 16.*

Hiſce generalibus præmißis, ſequitur de obligationibus & actionibus ex contractu deſcendentibus, primùm quidem in genere, libro XXXVII. Digeſtor. meorum: deinde in ſpecie, libro XXXVIII. cum ſeptem libris ſequentibus. Generalis contractuum tractatus continet primùm definitionem contractus & pacti conuenti, d. lib. 37. cap. 1. hinc diuiſiones & ſpecies, cap. 2. tertiò exceptiones aduerſus pacta contractusq;, cap. 3. quarum exceptionum replicationes aliquot generales proponuntur cap. 4. Quibus accedit exceptio pacti conuenti de non petendo, cap. 5. Quartò, quibus ex pacto uel contractu actio, exceptio, uel replicatio competat? definitur cap. 6. Quintò, aduerſus quos competat? definitur cap. 7. Sextò, quid in eam ueniet? cap. 8. Septimò deniq;, quæ actio uel exceptio ex pacto uel contractu detur? definitur cap. 9. Hiſce ſubijcitur de certi condictione generali, cap. 10. & de condictione Triticaria, cap. 11. LIB. XXXVII.

DE VERBORVM OBLIGAtionibus. Cap. XXVII.

SPecialis contractuũ tractatus continetur octo libris: & primùm agitur de uerborũ obligationibus: hinc de obligationib. quæ re cõtrahuntur: tertiò de obligationibus ex conſenſu. Et hæc quidẽ de contractib. nominatis & ueris. Quartò agitur de innominatis & quaſi contractibus. Poſtremò de obligationibus ex contractu deſcendentibus, quibus non noſtro, ſed alieno nomine obligamur.

De uerborum igitur obligationibus tractatur libro XXXVIII. Digeſtorum meorum, primùm quidem in genere: hinc in ſpecie. In generali tractatu primùm agitur de ipſa ſtipulatione & uerborum obligatione, cap. 1. cum quatuor capitibus ſequentibus: hinc de actione inde deſcendente ex ſtipulatu, cap. 6. cum quatuor capitibus ſequentibus. De ipſa ſtipulatione & uerborum obligatione primùm proponitur definitio LIB. XXXVIII.

definitio & differentia ſtipulationis et uerborum obligationis, d.cap.1.deinde diuiſiones & ſpecies ſtipulationis, cap.2.poſtea utrum una an plures ſint ſtipulationes uel obligationes, diſſeritur cap.3. Poſtremò ſubijciuntur exceptiones aduerſus ſtipulationem, quarum aliæ quidem ſumũtur ex ijs quæ ſtipulationi inſunt: de quibus cap.4. aliæ uerò ex ijs quæ ſtipulationem ſequuntur: de quibus cap.5. De actione ex ſtipulatu primùm diſſeritur, ex quibus cauſis competat? cap.6. deinde, quibus et aduerſus quos competat? cap.7. tertiò, quid & quantum in ea ueniat petendum? cap.8. quartò, quæ ſint eius adiuncta. cap.9. poſtremò. quæ ſint eius adfinia remedia; cap.10. Hæc quidem de ſtipulationibus in genere. De ſpeciebus autem ſtipulationis ſpecialiter tractatur cap.11. Quò pertinet etiam de duobus reis ſtipulandi & promittendi, cap.12. de eo quod certo loco dari debet, cap.13. et de prætorijs ſtipulationibus, cap.14.

DE OBLIGATIONIBVS quæ re contrahuntur. Cap. XXVIII.

ALterum obligationum genus re contrahitur: cuius generis ſpecies quatuor potiſsimùm numerantur: Mutuum, commodatum, depoſitũ

LIB. XXXIX. & pignus. De tribus prioribus ſpeciebus tractatur libro XXXIX. Digeſtorum meorum: de poſteriore uerò agitur libro XL. De mutuo igitur agitur d.lib. 39.cap.1.cum duobus capitibus ſequentibus. Nam de ipſo mutui contractu agitur d.cap.1. hinc de eius condictione, cap.2. Cui obſtat exceptio S.C. Macedoniani: de qua tractatur cap.3. De commodato itidem tribus agitur capitibus: primùm quidem de ipſo commodato, cap.4. hinc de commodati actione directa quidem, cap.5. Contraria uerò, cap.6. De depoſito agitur quatuor capitibus: primùm quidem de ipſo depoſito, cap.7. hinc de actione depoſiti directa quidẽ, cap.8. cuius adfine remedium eſt in factum actio aduerſus nautas, caupones, ſtabularios, cap.9. De contraria uerò depoſiti actione tractatur cap.10.

LIB. XL. De pignoribus deniq; & hypothecis agitur peculiari libro XL. primùm quidem de ipſo pignoris contractu, ſeu cauſis pignoris tam conſtituendi quàm diſſoluendi, quinq; capitibus prioribus: hinc de iure tam debitoris quàm creditoris in re pignori obligata, cap.6. cui annumeratur diſtractio pignorum, cap.7. Poſtremò tractatur de actionibus ex pignoris contractu deſcendentibus: quarum aliæ quidem creditori cõpetunt, aliæ uerò debitori. Creditori, ut eſt actio hypothecaria, cap.8. In qua quæri ſolet, qui potiores in pignore habeantur? cap.9. Item creditori competit contraria pignoraticia actio, de qua cap.10. item interdictum Saluianum, cap.11. Debitori uerò competunt directa pignoraticia actio, de qua cap.12. & interdictum de migrando, de quo cap.13.

DE OBLIGATIONIBVS, quæ ſolo cõſenſu contrahuntur. Cap. XXIX.

HAec eorum ſunt cõtractuum, qui re fiunt. Solo conſenſu contrahuntur emptio & uenditio, locatio & conductio, ſocietas & mandatum. De emptione & uenditione tractatur duobus libris: primùm quidem de ipſo contractu emptionis & uenditionis, libro XLI. hinc de actionibus inde deſcẽdentibus, libro XLII. Sed & de ipſo contractu emptionis & uenditionis primùm quidem agitur in genere, d. lib. XLI. cap.1. cum tribus capitibus ſequentibus: hinc in ſpecie, cap.5. cum quinq; capitibus ſequentibus. In generali tractatu continentur cauſa et origo emptionis & uenditionis, ſpecies aliquot & euentus, d.cap.1. Inter euentus autem numeratur etiam, periculum & commodum rei uenditæ ad emptorem pertinere: de quo cap.2. Sed & ad generalem tractatum pertinent exceptiones aduerſus emptionem et uenditionem, primùm quidem ea quæ ſumũtur ex ijs quæ emptioni & uenditioni inſunt, cap.3. hinc ea quæ ducũtur ex conſequentibus, cap.4. Specialis tractatus complectitur has ſpecies: primùm quidem in diem addictionem, cap.5. deinde legem commiſſoriam. cap 6. tertiò hæreditatis uenditionem, cap.7. quartò actionis uenditionem, cap.8. quintò, ſi mancipium ita uenierit, ut exportetur, cap.9. poſtremò rerum permutationem, cap.10. Et hæc quidẽ de ipſo contractu emptionis & uenditionis. LIB. XLI.

Actiones autem inde deſcendentes tractantur (ut dixi) libro XLII. Digeſtorum meorum: quarum aliæ emptori, aliæ uenditori competunt. Emptori actiones competentes hæ ſunt: prima quidem empti actio, de qua tractatur tribus capitibus prioribus: altera uerò eſt redhibitoria, de qua cap.4. et cap.5. Tertia eſt æſtimatoria quãto minoris, de qua ca.6. Quarta eſt empti & duplæ actio ob euictionem & ſimiles cauſas, de qua cap.7. Quinta eſt in factum actio aduerſus liberum hominem, qui ſe pro ſeruo uenire paſſus eſt, de qua cap.8. Venditori competit uenditi actio, de qua cap.9. Hæc de emptione & uenditione. LIB. XLII.

Reliqui contractus, qui ſolo contrahuntur conſenſu, continentur libro XLIII. Digeſtor. meorum: & primùm de locatione & conductione tractatur nouem capitibus prioribus, primùm quidem in genere. quatuor capitibus: deinde in ſpecie, capitibus quinq;. In generali tractatu primùm agitur de ipſo contractu locationis & conductionis, cap.1. hinc de actionibus inde deſcẽdẽtibus, locati puta, cap.2. & cõducti, cap.3. eiuſq; ſpecie ad remittendam penſionem, cap. 4. Specialis tractatus continet primùm locationem operis faciendi & operæ præſtandæ, cap.5. eiuſq; actionis, locati quidem, cap.6. conducti uerò, cap.7. deinde continet locati & conducti actionem ex legẽ Rhodia, cap.8. tertiò locationem perpetuam, quam ius emphyteuticum dicimus, de quo cap.9. De ſocietate agitur cap.10. eiuſq; actione pro ſocio, cap.11. De mandato agitur cap.12. eiuſq; actione directa quidem, cap.13. Contraria uerò, cap.14. LIB. XLIII.

DE INNOMINATIS ET QVASI contractibus. Cap. XXX.

HActenus de contractibus ueris & nominatis: ſequuntur innominati & quaſi contractus, libro XLIIII. Digeſtorum meorum. Et qui- LIB. XLIIII.

dem de præſcriptis uerbis, deq; in factum actione tractatur cap. 1. eiuſq; ſpecie, quæ æſtimatoria dicitur, cap. 2. hinc de condictione ex lege, cap. 3. poſt hæc de quaſi contractibus in genere quidem, cap. 4. in ſpecie uerò, capitibus ſequentibus. Sunt autem quaſi contractus ſpecies & actiones inde deſcendentes, prima quidem Negociorũ geſtorum: de qua in genere quidem tractatur cap. 5. in ſpecie uerò de directa negociorum geſtorum actione, cap. 6. de cõtraria, cap. 7. cuius ſpecies eſt actio funeraria, cap. 8. Altera ſpecies quaſi cõtractus, actioq; inde deſcẽdẽs, eſt familiæ erciſcundæ: de qua cap. 9 & 10. Tertia eſt communi diuidundo, de qua cap. 11 & 12. Quarta eſt finium regundorum, de qua cap. 13. cuius adfine remedium eſt de termino moto actio, de qua cap. 14. item in factũ actio, ſi menſor falſum modum dixerit: de qua cap. 15.

DE CONTRACTIBVS, QVIbus non noſtro, ſed alieno nomine obligamur. Cap. XXXI.

LIB. XLV. Poſtremò de contractibus, quibus non noſtro, ſed alieno nomine obligamur, tractatur libro XLV. Digeſtor. meorum: primùm quidem de fideiuſſoribus & mandatoribus, cap. 1. cum tribus capitibus ſequentibus. hinc de conſtituta pecunia, cap. 5. Hiſce actionibus obſtat exceptio S. C. Velleiani, de qua cap. 6. Sunt præterea huius generis actiones, quæ dantur de eo, quod cum eo qui in alterius poteſtate eſt, geſtum eſſe dicitur: de quibus in genere quidem cap. 7. in ſpecie uerò capitib. ſequentib. ut de exercitoria actione, cap. 8. de inſtitoria, cap. 9. de tributoria, cap. 10. de peculio, cap. 11 et 12. de in rẽ uerſo, cap. 13. quod iuſſu, cap. 14. Hæc de contractibus.

DE OBLIGATIONIBVS ET actionibus ex maleficio deſcendentibus. Cap. XXXII.

PARS VI. Inter cauſas iuris adquirendi oneroſas alterum genus eſt maleficium, item obligatio ſimul & actio ex maleficio deſcendens: de quo genere tractatur

LIB. XLVI. in Sexta Digeſtorum meorum parte: primùm quidẽ de quatuor maleficiorum generibus, eorumq; actionibus, libro XLVI. hinc de ſpeciebus ſubiectis, earumq; actionibus ſpecialibus, libro XLVII. Quatuor maleficiorum genera numerantur hæc: furtum, rapina, damnum, & iniuria, de quibus (ut dixi) tractatur libro XLVI. præmiſſo tamen de pœnalibus actionibus tractatu generali, cap. 1. De furto tractatur cap. 2. cũ ſex capitibus ſequentibus: primùm quidem de ipſo furto, d. cap. 2. hinc de furti actione, cap. 3. cum tribus capitibus ſequentibus. tertiò de furti actionis aliquot adfinibus remedijs, cap. 7 & 8. In furti actione primùm proponuntur differentia, cauſæ & cauſarũ exceptiones: item per quos competat? quæ ſint eius adiuncta, et qui euentus? d. cap. 3. hinc quibus competat? definitur cap. 4. Aduerſus quos cõpetat? cap. 5. Quid quantumq; in ea ueniat? cap. 6. Poſtremò eius adfinia remedia, cap. 7. inter quæ numeratur rei furtiuæ uindicatio, d. cap. 7. & cõdictio, cap. 8. De rapina eiuſq; actione Vi bonorum raptorum, tractatur cap. 9. De damno, eiuſq; actione legis Aquiliæ, cap. 10. cũ duob. capitib. ſequẽtib. De iniuria deniq; eiuſq; actione, ca. 13. cum quinq; capitibus ſequentibus: eiuſq; actionis ſpecie, quæ ex lege Cornelia deſcendit, cap. 19.

Species maleficiorum uariæ, & actiones inde deſcẽdẽtes ſpeciales proponũtur (ut dixi) libro XLVII. Digeſtor. meorum, diſtincta ex circumſtantijs, ex quibus ſumuntur: puta primùm ex perſona delinquẽtis: ut, ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur, cap. 1. Si ſeruus deliquit, noxalis inde competit actio, de qua cap. 2. Si familia furtũ feciſſe dicatur, cap. 3. Si is qui teſtamento liber eſſe iuſſus eſt, poſt mortem domini ante aditam hereditatem quid ſubripuiſſe dicatur, cap. 4. Si uxor marito, uel contrà maritus uxori furtum fecerit, rerum amotarum actio eſt: de qua cap. 5. Si deniq; publicanus, uel eius familia alicui maleficiũ fecerit: aduerſus publicanum in factum actio datur, de qua cap. 6. Deinde diſtinguuntur maleficia ex re circa quam committuntur: utpute, ſi res publica uel ſacra ſubrepta ſit, crimen peculatus uel ſacrilegij cõmittitur: de quo cap. 7. Si res hereditaria ſit ablata, expilatæ hereditatis crimen eſt: de quo cap. 8. Si ſeruus corruptus ſit, ſerui corrupti actio eſt: de qua cap. 9. Si liber homo ab aliquo detinetur, de libero homine exhibendo interdictum competit: de quo cap. 10. quanquam etiam hoc caſu plagij crimen ſit: de quo 3. inter publica iudicia dictũ eſt. Si pecora ſint abacta, de abigeis actio eſt: de qua ca. 11. Si arbores cæſæ ſint, arborum furtim cæſarũ actio eſt: de qua ca. 12. Si tignum ablatum ædibus iunctum ſit, de tigno iuncto actio eſt: de qua cap. 13. Tertiò diſtinguuntur maleficia ex loco & tempore quo committuntur. Sic ſi damnũ in turba datum ſit, in factũ actio eſt de dãno in turba dato: de qua cap. 14. tractatur. Si ex incẽdio, ruina, naufragio, rate, naue expugnata quid raptũ doloue malo receptũ ſit, dãnumue datũ: datur actio prætoria de incẽdio, ruina, naufragio, etc. de qua ca. 15. Si in naue, caupona, ſtabulo furtũ factũ, uel dãnũ datũ ſit: datur in factum actio aduerſus nautas, caupones, ſtabularios: de qua lib. 39. cap. 9. Poſtremò diſtinguuntur maleficia ex ſpecie & modo quo delinquitur. Sic ſi quid deiectum uel effuſum ſit, quo alicui damnum eſt datum: de deiecto & effuſo in factum actio eſt: de qua cap. 16. Si quis in ſubgrunda uel protecto id poſitum uel ſuſpenſum habeat, cuius caſus alicui nocere poſſit: datur in factum actio de poſito et ſuſpenſo: de qua cap. 17. Si delictum ſit commiſſum, cuius actio ſpecialis non ſit: crimen ſtellionatus commiſſum dicitur: de quo capite 18. Præter hæc, uaria & extraordinaria delicta & crimina enumerantur cap. 19.

DE

DE CAVSIS SEV MODIS, quibus iura adquiſita retinentur. Cap. XXXIII.

PARS VII. Suprà quatuor genera cauſarum iuris fecimus: iuris ſcilicet adquirendi, retinendi, amittendi, et amiſſi recuperandi. de primo genere cauſarum hactenus diximus. nunc de reliquis eſt dicendum, quæ quidem Septima Digeſtorum meorum parte comprehenduntur. LIB. XLVIII. Et quidem retinendi iuris cauſæ ſunt non ſolùm interdicta Vti poßidetis & Vtrubi, de quibus libro XXIII. Digeſtorum meorũ dictum eſt: ſed etiam exceptiones & liberationes, de quibus tractatur libro XLVIII. primùm quidem de exceptionibus in genere, cap. 1. hinc de ijs in ſpecie: utputa de doli mali exceptione, cap. 2. de ignorãtiæ exceptione, cap. 3. de non numeratæ pecuniæ exceptione, cap. 4. Poſthæc de liberationibus tractatur primùm quidem in genere, cap. 5. deinde in ſpecie: ut de ſolutionibus, cap. 6. cum ſex capitibus ſequentibus. De acceptilationibus, cap. 13. De nouationibus in genere quidem, cap. 14. in ſpecie uerò, cap. 15. De exceptione rei iudicatæ & in iudicium deductæ, quæ & ipſa nouationis ſpecies eſt, cap. 16 & 17. De obligationum confuſione, cap. 18. De rei debitæ interitu, cap. 19. De ceßione bonorum, cap. 20. De capitis deminutione, cap. 21. De cauſis liberationum in re pignori obligata conſiſtentibus, cap. 22. Poſtremò de reliquis liberationum cauſis, cap. 23. De ſolutionibus (ut dixi) tractatur ſeptem capitibus. Nam primùm proponuntur definitio & effectus ſolutionis, d. cap. 6. Hinc exceptiones aduerſus ſolutionem, primùm quidem deſumptæ ex perſona ſoluentis, & eius cui ſolutio facta eſt, cap. 7. quibus accedit ea, Si alij quàm creditori ſolutum ſit, cap. 8. hinc eæ quæ ſumuntur ex re in ſolutum data, cap. 9. poſtremò reliquæ ex alijs ſolutionis circumſtantijs deſumptæ, cap. 10. Poſt exceptiones tertio loco quæritur, Quibus ex ſolutione liberatio contingat? cap. 11. Quartò, Quid ueniat in ſolutionis exceptionẽ, ſeu à quo debito per ſolutionẽ cõtingat liberatio? cap. 12.

DE CAVSIS SEV MODIS, quibus amiſſa iura recuperantur. Cap. XXXIIII.

De tertio genere cauſarum, hoc eſt earum quibus amiſſa iura recuperantur, agitur libro XLIX. Digeſtor. meorum. LIB. XLIX. Nam de ijs quibus iura amittuntur, dicetur ſ. cap. prox. Recuperantur itaq; amiſſa iura uarijs ex cauſis, de quibus in genere quidem tractatur cap. 1. in ſpecie uerò capitibus ſequentibus: utputa de actione Quod ui metuſue cauſa, cap. 2. De actione de dolo, cap. 3. De minoribus XXV. annis, cap. 4. De actione reſciſſoria, cap. 5. De cõdictione indebiti, cap. 6. cũ duob. capitib. ſequentib. De condictione ſine cauſa, cap. 9. De condictione cauſa dati non ſecuta, cap. 10. De condictione ob turpem uel iniuſtam cauſam, cap. 11. Cui ſimilis eſt actio in factum de calumniatoribus, cap. 12. De actione eius quod iudicij mutandi cauſa alienatum eſt, cap. 13. De actione Pauliana, cap. 14. Cui non abſimilis eſt actio Fauiana & Caluiſiana, de qua lib. 20. cap. 9. actũ eſt. Hiſce accedit poſtliminium, de quo lib. 50. cap. 3. Hæc de cauſis iuris amiſſi recuperandi.

DE CAVSIS SEV MODIS iuris amittendi, cum extrauagantibus. Cap. XXXV.

Reſtant cauſæ iuris amittendi, quarum duæ tractantur libro L. Digeſtorum meorum: LIB. L. Capitis nimirum deminutio, cap. 1. eiusq; ſpecies Captiuitas, cap. 2. Cui ſubijcitur de poſtliminio, cap. 3. Poſtea duo extrauagantia: nempe de uerborum ſignificatione, cap. 4. & de regulis iuris, cap. 5. Plura de cauſis ac modis amittendi iuris uide paßim in ſingulis iuris ſpeciebus: utputa de cauſis diſſoluendi matrimonij, libro 14. capite 8. de cauſis ſeu modis quibus patria poteſtas ſoluitur, lib. 16. cap. 9. de amittendo dominio, lib. 21. cap. 4. de amittenda poſſeßione, lib. 23. cap. 4. & ſic deinceps.

PARTITIONVM FINIS.

TABVLAE RATIONEM ET ORDINEM DIGESTORVM NICOLAI VIGELII I. C. demonſtrantes.

- IVS *aliud eſt*
  - PARS I. Publicũ, *quod tractat de*
    - LIB. I. Iure *&* *legibus partim in*
      - Genere. *ubi proponuntur*
        - Definitionee *&* *differentia iuris legumq́*, *cap.* 1.
        - Origo *iuris*, *cap.* 2.
        - Cauſæ *legum*, *officia & effectus*, *cap.* 3.
        - Accidentia *legum*: *ut ſunt*
          - Legiſlatio, *cap.* 4.
          - Legum *interpretatio & ſuppletio*, *cap.* 5.
          - Reliqua, *cap.* 6.
          - Exceptiões *adverſus leges*, *cap.* 7.
      - Specie, *cap.* 8. *ubi tractatur ius*
        - Naturale.
        - Gentium.
        - Ciuile *uel*
          - Non *ſcriptum*, *cap.* 8.
          - Scriptum, *cap.* 9. *cui annumerantur reſcripta principum*, *cap.* 10.
    - LIB. II. Magiſtratibus. *Et aut de*
      - Ipſo *magiſtratu partim in*
        - Genere: *ut de*
          - Ordinandis *magiſtratibus*, *deq́ annonis & ſportulis magiſtrat.* *& iudicum*, *cap.* 1.
          - Officijs *magiſtratus*, *cap.* 2.
          - Delictis *& actionibus adverſus magiſtratum*, *cap.* 3.
          - Iuriſdictione, *cap.* 4.
          - Dignitate *& reliquo iure magiſtratus*, *cap.* 5.
          - Origine *& ſpeciebus magiſtratus*, *cap.* 6.
        - Specie: *ut de*
          - Imperatore, *cap.* 7.
          - Senatoribus *et conſularib.* *cap.* 8.
          - Conſulibue, *cap.* 9.
          - Præfectis *pretorio*, *cap.* 10.
          - Præfecto *urbi*, *cap.* 11.
          - Quæſtore, *cap.* 12.
          - Prætoribus, *cap.* 13.
          - Prefecto *uigilũ et ædilibus*, *cap.* 14.
          - Procouſule *eiusq́ legato*, *cap.* 15.
          - Præſide *prouinciæ*, *cap.* 16.
          - Magiſtratibus *certarum prouinciarum*. *cap.* 17.
      - Vicarijs, *apparitoribus & miniſtris magiſtratus partim in*
        - Genere, *cap.* 18.
        - Specie, *cap.* 19.
    - Iudicijs. A.
    - Re *eccleſiaſtica & religionis*. C.
    - Iure *Imperatoris & fiſci*. D.
    - Re *militari*. E.
    - Iure *ciuitatum*. F.
  - Priuatum. *Vide fol. 55. ſignum* ☽

- A De iudicijs partim
  - Publicis tractatur partim in
    - LIB. III. Genere: ubi proponuntur publicorum iudiciorum
      - Definitio, diuiſio, ſpecies, propria: item quibus & aduerſus quos competant, per quos, &c. cap. 1.
      - Cauſæ cauſarumq; exceptionei, cap. 2.
      - Quid ueniat in ea, ſeu de pœnis, cap. 3 & 4.
      - Adiuncta & actus partim
        - Accuſatoris, cap. 5.
        - Rei conuenti. ubi agitur de reis
          - Requirendis et adnotandis.
          - Apprehendendis.
          - Non recipiendis, nec occultandis.
          - Cuſtodiendis, exhibendis, remittendis, & de bonis eorum adminiſtrandis.
          - (cap. 6.)
        - Iudicis: utputa de
          - Cuſtodijs audiendis, & criminibus cognoſcendis, deq; ſententia ferenda, cap. 7.
          - Quæſtionibus & tormentis, cap. 8.
      - Euentus & conſequentia partim reo
        - Abſolutio: ut de
          - Calumniatoribus, cap. 9.
          - Præuaricatoribus, cap. 10.
          - Tergiuerſatione, cap. 11.
        - Damnato: ut de
          - Executione ſententiæ, cap. 12.
          - Publicatione bonorum, cap. 13.
          - Infamia, cap. 14.
        - Reſtituto & pœna liberato, & de pœnæ remiſſione cap. 15.
    - LIB. IIII. Specie: ut de
      - Lege Iulia maieſtatis, cap. 1.
      - Vi publica & priuata, cap. 2.
      - Raptu fœminarum, cap. 3.
      - Sicarijs & ueneficis, cap. 4.
      - Parricidijs, cap. 5.
      - Plagiarijs, cap. 6.
      - Adulterijs & ſtupro, cap. 7.
      - Falſis, cap. 8.
      - Maleficis & mathematicis, cap. 9.
  - Priuatis. 8.

- B LIB. V. De iudicijs priuatis, cap. 1. in quibus tractãtur potißimùm
  - Perſonæ: ut puta
    - Index an competens ſit, quæq́; eius ſint officia, cap. 2.
    - Aſſeſſores & miniſtri iudicum, cap. 3.
    - Poſtulantes, cap. 4.
    - Aduocati, cap. 5.
    - Procuratores, cap. 6. 7 & 8.
    - Actor & reus, cap. 9. in prin.
  - Res, cap. 9.
  - Actus, alij quidem
    - LIB. VI. Ante litẽ conteſtatã: ut ſunt
      - Citatio, cap. 1.
      - Citati contumacia & abſentia, cap. 2 & 3.
      - Editio libelli, aliorumq́; quæ quis apud iudicem editurus eſt, cap. 4.
      - Dilationes, cap. 5.
      - Exceptiones dilatoriæ, cap. 6.
      - Cautiones et ſatiſdationes uel in
        - Genere, cap. 7.
        - Specie: ut eſt cautio
          - Ratam rem haberi, cap. 8.
          - Iudicio ſiſti, cap. 9.
          - Iudicatum ſolui, cap. 10.
    - LIB. VII. Poſt litem conteſtatã: ut ſunt
      - Litis conteſtatio, iuramentum calumniæ, et alia ſimilia, cap. 1.
      - Probationes, & aut in
        - Genere, cap. 2.
        - Specie: ut puta
          - Inſtrumenta, cap. 3.
          - Teſtes, cap. 4.
          - Confeſsio & interrogationes, cap. 5.
          - Iuſiurandum, cap. 6. & 7.
      - Officiũ iudicis: ut eſt
        - Ordo cognitionum, cap. 8.
        - In rebus dubijs & obſcuris, cap. 9.
        - In relationibus & ſentẽtia ad ſuperiorem iudicem remittenda, cap. 10.
        - In ſententia formanda & pronuncianda, cap. 11.
  - LIB. VIII. Euentus & cõſequẽtia: ut ſunt
    - Appellatio, cap. 1.
    - Appellationis adfinia remedia, cap. 2.
    - Res iudicata, cap. 3.
    - Actio iudicati, cap. 4.
    - Executio rei iudicatæ, necnon de ſumptibus & expenſis litis: item de ſportulis iudicum & miniſtrorum, cap. 5.
    - Miſsio in poſſeßionem bonorum rei ſeruandæ cauſa, cap. 6.
    - Actiones quæ occaſione dictæ mißionis oriuntur, cap. 7.
    - Venditio bonorum debitoris, cap. 8.
    - Priuilegia creditorum, ſeu qui in bonis debitoris potiores habeantur, cap. 9.
    - Separatio nẽ creditorum, cap. 10.
  - LIB. IX. Adfinia remedia: ut ſunt
    - Extraordinariæ cognitiones, cap. 1.
    - Compromiſſum, cap. 2. 3 & 4.
    - Tranſactiones partim
      - Genere, cap. 5.
      - Specie, ut alimentorum, cap. 6.

C
LIB.X.
De re eccleſiaſtica & religionis aut in

- Genere: *utpute de eccleſiaſticis*
  - Perſonis *partim in*
    - Genere: *utputa de*
      - Ordinandie *illis, cap.1.*
      - Officijs *illorum, quibus non præſtitis dignitatẽ ſuam amittunt, cap.2.*
      - Priuilegijs *& rebus eorum, cap.3.*
    - Specie: *utputa de*
      - Epiſcopis: *utputa de*
        - Ordinandie *illis, cap.4.*
        - Officijs *illorum, cap.5.*
        - Priuilegijs *illorum, cap.6.*
      - Presbyterie, *diaconis, lectoribus, abbate, parabolanis, & alijs huiuſmodi perſonis, cap.7.*
  - Rebus *partim in*
    - Genere, *cap.8.*
    - Specie: *utputa de*
      - Monaſterijs, *templis, templorum ornamẽtis, &c. cap.9.*
      - Priuilegije *Eccleſiarum, cap.10.*
  - Actibus, *cap.11. Quibus ſubijcitur de hæreticis in*
    - Genere, *cap.12.*
    - Specie, *cap.13.*
- Specie: *ut de orphanotrophijs, xenodochijs, &c. cap.14.*

D
LIB.XI.
De iure imperatoris & fiſci: puta de

- Perſonis *ſeu miniſtris imperatoris & fiſci, cap.1.*
- Rebus *partim*
  - Adquirẽdie *uel per*
    - Nunciationem *ac delationem, cap.2.*
    - Actionee, *cap.3.*
    - Cenſuũ *& tributorum*
      - Indictionem, *cap.4.*
      - Exactionem *& ſuſceptionẽ, cap.5.*
      - Tranſmiſsionem *& tranſuectionem, cap.6.*
    - Vectigalis *& commiſſa, cap.7.*
  - Adminiſtrandle, *alienandis, uel locandis, cap.8 & 9.*
- Priuilegijs *fiſci, & ueſtitu Cæſaris, cap.10.*

E
De re militari: ubi cõſiderantur

- Perſonæ *militares: puta*
  - Magiſtratue *aũt; miniſtrorum, cap.11.*
  - Militum, *cap.12 & 13.*
- Res: *utputa annona militaris, ueſtis militaris, hoſpitia militum & arma, cap.14.*

- P LIB. XII. *De iure ciuitatum, ubi deſcribuntur*
  - Perſonæ tum
    - Magiſtratus *municipales partim in*
      - Genere, *cap. 1.*
      - Specie. *Sunt autem ſpecies:*
        - Defenſores *ciuitatum* / Duumuiri — *cap. 2.*
        - Decuriones & *curiales, cap. 2. & 3.*
        - Legati ciuitatum, *cap. 4.*
        - Actores & *curatores rerum publicarum, cap. 5.*
    - Ciuium & *eorum qui in collegijs ſunt, partim in*
      - Genere, *cap. 6.*
      - Specie, *cap. 7.*
  - Res *de quibus tractatur partim in*
    - Genere: *puta de*
      - Iis *adquirendis, cap. 8.*
      - Iis *alienandis ac locandis* / Actionib. *aduerſus ciuitates competentibus* — *cap. 9.*
    - Specie: *ut de*
      - Operibus *publicis, cap. 10.*
      - Operibus & *ædificijs priuatis, cap. 11.*
      - Re *frumentaria, cap. 12.*
      - Reliquis *ciuitatum rebus, cap. 13.*
  - LIB. XIII. Actus *ciuiles, cap. 14. Inter quos numerantur etiã munera et honores, de quibus peculiari libro tractatur partim in*
    - Genere: *ut de*
      - Definitione, *diuiſionibus & ſpeciebus munerum & honorum, cap. 1.*
      - Iniungendis *muneribus, & nominatione facienda, cap. 2 & 3.*
      - Excuſationibus & *immunitatibus, cap. 4. 5 & 6.*
      - Actione *quæ ex male muneris adminiſtratione competit, cap. 7.*
    - Specie: *ut de*
      - Curſu *publico, cap. 8.*
      - Munere *nauiculario, cap. 9.*

D Pri-

C

- Priuatum ius eſt aut
  - Speciale, quod tractat ſpecies iuris partim
    - PARS II. Perſonarum: ut eſt
      - LIB. XXIII. Matrimoniũ: cuius tempora conſiderantur, matrimonij ſcilicet
        - Contrahendi: ubi conſiderantur
          - Sponſalia, cap. 1.
          - Nuptiæ: de quibus tractatur partim in
            - Genere: ubi proponuntur nuptiarum
              - Definitio, proprium & euentus, cap. 2.
              - Exceptiones deſumptæ partim ex
                - Perſonis contrahentium nuptias, cap. 3.
                - Reliquis circũſtantijs, cap. 4.
            - Specie: ut de ſecundis nuptijs, cap. 5 & 6.
        - Contracti, cap. 7.
        - Diſſoluendi & diſſoluti, cap. 8.
        - Quibus accedunt
          - Species cognata concubinatus, cap. 9.
          - LIB. XV. Accidentia matrimonij: ut ſunt
            - Dos: ubi tractatur partim de
              - Pactis dotalibus in genere, cap. 1.
              - Actionibus dotis occaſione competẽtibus: quæ partim ſunt
                - Mariti: cui datur
                  - Petitio dotis, cap. 2.
                  - Dote uicta actio, cap. 3.
                  - Impenſarum dotalium actio, cap. 4.
                - Vxoris, uel alterius ex parte uxoris: ut eſt
                  - Repetitio dotis, cap. 5. 6. 7 et 8.
                  - Ob dolum & culpam mariti, ubi etiam de fundo dotali non alienando agitur, cap. 9.
              - Reliquo dotis iure, cap. 10.
            - Antenuptialis donatio, cap. 11.
      - LIB. XVI. Patria poteſtas, & alia inter parentes & liberos iura ſcilicet
        - Quæ ſint iura inter parentes & liberos, cap. 1. 2 & 3.
        - Exceptio generalis eſt in liberis naturalibus: de quibus cap. 4.
        - Cauſæ eius partim
          - Efficientes enumerantur cap. 5. 6. 7 & 8.
          - Corrumpentes, ſeu modi quibus tollitur patria poteſtas, cap. 9.
      - Tutelæ & curæ. A.
      - Dominica poteſtas & ſeruitus. B.
      - Ius patronatus. C.
    - Rerum. D.
  - Generale, quod cauſas iuris generales complectitur. Vide fol. 39. hoc ſignum ⸸

A

LIB. XVII.

Tutela & *cura ubi tractantur*

- Deſcriptio *tutelæ & curæ generalis,cap.1.*
- Cauſę *eius partim*
  - Efficientes:*ubi agitur*
    - Teſtamentaria,*cap.2.*
    - Legitima,*cap.3.*
    - Datiua , *cap.4.*
    - Quibus *accedit de tutore & curatore petendo,cap.5.*
  - Corrumpentes,*ſeu modi quibus tutela finitur: ut ſunt*
    - Excuſationes,*cap.6.*
    - Poſtulatio *& remotio ſuſpecti, cap.7.*
    - Reliqui,*cap.8.*
- De *curatore bonorum ſpecialiter,cap.9.*
- LIB.XVIII. Officia *tutorum & curatorum:quorum alia ſunt*
  - Ante *ſuſceptam tutelam:ut eſt*
    - Satiſdatio *rem pupilli ſaluam fore,cap.1.*
    - Inuentarij *confectio, cap.2.*
  - Poſt *ſuſceptam tutelam,quæ enumerantur cap.3. Quibus accedit*
    - Pupilli *edendi & educandi cura,cap.4.*
    - Quid *in ſua cauſa contra pupillum, uel pupilli contra contutorē præſtare tutor debeat, cap.5.*
    - Alienatio *rerum minoris, cap.6.*
    - Authoritas *ei quod gerit pupillus accommodanda, cap.7.*
  - Poſt *finitam tutelam,de quibus cap.8.*
- Actiones *hinc deſcendentes uel*
  - Pupilli, *cuius tutela geſta eſt:ut actio*
    - Tutelæ *directa,cap.9 & 10.*
    - De *rationibus diſtrahendis, cap.11.*
    - Ex *ſtipulatu rem pupilli ſaluam fore,cap.12.*
    - Subſidiaria *aduerſus magiſtratum,cap.13.*
  - Tutoria:*ut contraria tutelæ actio,cap.14.*

B
LIB. XIX.
Dominica poteſtas & ſeruitus: de qua tractatur partim in

- Genere. ubi tractantur hæc:
  - Quæ ſint iura eius, cap. 1 & 2.
  - Cauſæ eius partim
    - Efficientes, cap. 3.
    - Corrumpentes, capite 4. Quibus annumeratur etiam manumiſſio, cuius exceptiones ſumuntur partim ex iis quæ
      - Inſunt manumiſſioni: ut ex
        - Perſona
          - Manumiſſoris, capite 5.
          - Manumiſsi uel manumittendi, cap. 6.
        - Reliquis circumſtantiis, cap. 7.
      - Sequuntur manumiſſionem, cap. 8 & 9
  - Actiones inde deſcendentes, cap. 10 & 11.
- Specie. ut de
  - Seruis fugitiuis, cap. 12.
  - Statuliberis, cap. 13.
  - Agricolis & colonis, cap. 14.

C
LIB. XX.
Ius patronatus: de quo tractatur partim in

- Genere: puta
  - Cauſæ partim
    - Efficientes, cap. 1.
    - Corrumpentes, cap. 2.
  - Actio præiudicialis, qua quæritur utrum quis libertus ſit, an ingenuus, cap. 3.
- Specie, cap. 4. cui annumeratur de
  - Iure accuſandi libertum ut ingratum, cap. 5.
  - Operarum actione, cap. 6.
  - Succeſsione patroni in bona liberti, cap. 7 & 8.
  - Actione Fauiana & Caluiſiana, cap. 9.

- **D PARS III. Rerum iura ſunt,**
  - LIB. XXI. Dominium. *ubi tractatur partim de*
    - Ipſo *dominio tum*
      - Adquirendo: *ubi tractantur*
        - Cauſæ *ex quibus adquiritur,cap.1.*
        - Perſonæ *per quas adquiritur,cap.2.*
        - Quibus *adquiratur* / Quid, *quale & quantum adquiratur* — *cap.3.*
      - Amittendo,*cap.4.*
    - Actionibus *quib. dominium uel quaſi dominium perſequimur: ut eſt*
      - Rei *uindicatio: cuius loci ſunt,*
        - Cauſæ *ex quibus competit, cũ ſuis exceptionibus, cap.5.*
        - Quibus *& aduerſus quos, item apud quem competat. cap.6.*
        - Quid *ueniat in ea petendã, cap.7.*
        - Antecedẽtia, *adiuncta & conſequentia eius,cap.8.*
        - Adfinia *remedia, cap.9.*
      - Actio
        - Ad *exhibendum,cap.10.*
        - Publiciana *in rem,cap.11.*
  - LIB. XXII. Vſucapio. *quæ etiam inter cauſas adquirendi dominij numeratur: de qua libro peculiari partim in*
    - Genere. *ubi habentur hæc:*
      - Deſcriptio *uſucapionis,cap.1.*
      - Exceptiones *deſumptæ partim ex*
        - Perſona *poſſeſſoris, item eius à quo & per quem poßidet,cap.2.*
        - Re *poſſeſſa,cap.3.*
        - Cauſa *poſſeßionis,cap.4.*
        - Reliquis *circumſtantijs: ubi etiam de acceßionibus & interruptionibus tractatur, cap.5.*
    - Specie,*cap.6.*
  - LIB. XXIII. Poſſeſsio. *ubi tractatur uel de*
    - Ipſa *poſſeßione: utputa*
      - Definitio *& diuiſiones,cap.1.*
      - De *poſſeſſione*
        - Adquirẽda: *ut,*
          - Cauſæ *ex quibus adquiritur,cum ſuis exceptionibus,cap.2.*
          - Quibus *et per quos* / Quid *& quantum* — *adquiratur,cap.3.*
        - Amittenda,*cap.4.*
    - Interdictis *quæ pro poſſeßione competunt.* E.
  - Vſuſfructus. F.
  - Vſus *& habitatio.* G.
  - Seruitutes *prædiorum.* H.
  - Alia *rerum iura.* I.
  - Actiones *aliquot rerum iuri communes.* K.

E

- *De interdictis quæ pro poſſeßione competunt, uel in*
  - Genere, *cap. 5.*
  - Specie, *pro poſſeſſione partim*
    - Adipiſcenda: *ut*
      - Quorum *bonorum, lib. 31. cap. 11.*
      - Quorum *legatorum, d. lib. 23. cap. 6.*
      - Interdictum, *ne uis fiat ei qui in poſſeßionem miſſus eſt, cap. 7.*
    - Retinenda: *ut eſt interdictum*
      - Vti *poßidetis, cap. 8.*
      - De *ſuperficiebus, cap. 9.*
      - Vtrubi, *cap. 10.*
    - Recuperanda: *ut eſt interdictum*
      - Vnde *ui, cap. 11.*
      - Quod *ui aut clàm, cap. 12.*
      - De *precario, cap. 13.*

F

LIB. XXIIII.

- Vſusfructus: *& tractatur de*
  - Eo
    - Conſtituendo *& adquirendo, cap. 1.*
    - Amittendo, *cap. 2.*
    - Accreſcendo *& conſolidando, cap. 3.*
  - Actione *pro uſufructu confeſſorià, cap. 4.*
  - Iure *uſufructuarij, cap. 5.*
  - Cautione *ab uſufructuario præſtanda, cap. 6.*
  - Iure *proprietarij, eiuſq; actionibus, & de in rem uerſo, cap. 7.*

G

Vſusfructus *& habitatio: quibus non abſimiles ſunt operæ ſeruorum, cap. 8.*

H

LIB. XXV.

- Seruitutes *prædiorum, de quibus tractatur partim in*
  - Genere: *ubi notanda*
    - Deſcriptio *ſeruitutis, cap. 1.*
    - De *ſeruitute*
      - Conſtituenda *& adquirenda, cap. 2.*
      - Amittenda, *cap. 3.*
    - De *actione ſeruitutum in rem tam confeſſorià quàm negatoria, cap. 4.*
  - Specie: *utpute de ſeruitute prædiorum*
    - Vrbanorum, *cap. 5.*
    - Ruſticorũ, *cap. 6. eorum etiam ſpecies ſunt*
      - Iter, *actus & uia, cap. 7. deq; interdictis eorum, cap. 8 & 9.*
      - Aquæductus, *cap. 10. deq; eius interdictu, cap. 11.*
      - Aquæhauſtus, *cap. 12.*
      - Ius *cloacæ immittendæ, cap. 13.*

I

LIB. XXVI.

Alia rerum iura, pro rerum diſtinctionibus cap. 1. propoſitis: puta de rebus

- Sacris, ſanctis & religioſis, cap. 2. in quibus etiam habemus
  - Ius
    - Inferendi et ſepeliendi mortuum, cap. 3.
    - Sepulchri ædificandi & reficiendi, cap. 4.
  - Sepulchri uiolati actionem, cap. 5.
- Omnium communibus & publicis, quarũ interdicta ſunt,
  - Ne quid in flumine pu blicos, ripaue eius fiat, quo
    - Peius nauigetur, cap. 7.
    - Aqua aliter fluat, atq; priore æſtate fluxit, cap. 8.
  - De locis & itineribus publicis, cap. 9.
  - Ne quid fiat in
    - Loco publico, cap. 10.
    - Via uel itinere publico, & ut factum reſtituatur, cap. 11.
  - De actionibus popularibus, cap. 12.
- Priuatis, tam proprijs quàm communibus & alienis, cap. 13. Quibus accedunt interdicta de arboribus cædendis, cap. 14.

K

LIB. XXVII.

Hiſce accedunt aliquot actiones rerum iuri cõmunes, quæ dantur aut

- Ex operis noui nunciatione: ubi agitur partim de
  - Ipſa noui operis nunciationes, cap. 1.
  - Actionibus inde deſcendentibus: ut eſt actio
    - Ad remittendam noui operis nunciationem
    - De demoliendo eo quod poſt nunciationem eſt factum
    - Ex ſtipulatu de demoliendo ſeu remouendo opere
    - Si quis eum qui ſatiſdedit, opus facere prohibeat
    - Ex ſtipulatu de rato, occaſione nunciationis nata ——— cap. 2.
- Occaſione damni infecti: ut eſt
  - Actio damni infecti ad cautionem præſtandam, cap. 3.
  - Miſsio in poſſeſsionem, ſi de damno infecto nõ caueatur, cap. 4.
  - Actio
    - Si miſſus non admittatur, cap. 5.
    - Ex ſtipulatu de damno infecto, cap. 6.
- De aqua pluuia arcenda, cap. 7.

Cauſæ

✝ Cauſæ iuris aliæ ſunt ciui

- Adquirendi: quæ ſunt partim
  - PARS IIII. Lucratiuę: ut ſunt
    - Succeſsiones uniuerſales: de quibus tractatur uel in
      - Specie: ut de hæreditate & bonorum poſſeßione partim
        - LIB. XXVIII. Ex teſtamento, de quo habentur hæc:
          - Deſcriptio teſtamenti, cap. 3.
          - De teſtamenti tabulis
            - Aperiendis, inſpiciendis ac deſcribendis, cap. 4.
            - Exhibendis, cap. 5.
          - An ex teſtamento cōpetat hæreditas? ubi tractantur exceptiones aduerſus teſtamenta, deſumptæ partim ex
            - Iis quæ teſtamenti factioni inſunt: utpute ex
              - Perſona teſtatoris, cap. 6. Quibus annumeratur teſtamentum filijfamiliâs, cap. 7.
              - Perſonis teſtium, cap. 8.
              - Cauſa & adiūctis ſeu actibus teſtamentarijs, cap. 9. Quib. annumerātur etiam deſumptæ uel ex
                - Subſcriptionibus & ſignaculis, cap. 10.
                - Hæredū inſtitutione, cap. 11 & 12.
                - Subſtitutione
                  - Vulgari, cap. 13.
                  - Pupillari, cap. 14.
                - Præteritione, cap. 15.
                - Exhæredatione, cap. 16.
                - Quibus ſubijciuntur aliquot replicationes generales, cap. 17. inter quas numeratur etiam teſtamentum militare, cap. 18.
            - Conſequentib. teſtamenti factionem, cap. 19. cuius generis etiam ſunt exceptiones
              - Adgnati poſthumi & quaſi poſthumi, cap. 20.
              - Mutatæ uoluntatis & teſtamenti poſterioris, cap. 21.
          - Quibus ex teſtamento competat hæreditas, cap. 22.
          - Quid quantumq; hæreditatis cuiq; ex teſtamento competat, cap. 23 & 24.
          - De codicillis teſtamenti partibus, cap. 25.
        - Ab inteſtato. A.
      - Genere. B.
    - Legatę & fideicommiſſa. C.
    - Donationes. F.
  - Onerosæ. G.
- Retinendi. M.
- Amittendi. N.
- Recuperandi. O.

- **A** — LIB. XXIX. *De hereditate & bonorum poſſeſsione ab inteſtato: ubi tractantur*
  - Cauſæ *ex quibus ab inteſtato hereditas competit, cum ſuis exceptionibus, cap. 1.*
  - Quibus *cõpetit. ubi agitur de ſucceſsione*
    - Liberorum, *cap. 2. Huc pertinet*
      - Senatuſconſultũ *Orphitianum, cap. 3.*
      - Edictum *de coniungendis cum emancipato liberis, cap. 4.*
    - Parentum, *cap. 5.*
    - Collateralium, *cap. 6.*
      - (Liberorum, Parentum, Collateralium:) Horum *exceptiones generales proponũtur cap. 7. & declarãdi cauſa ſubijcitur de cognatis et adfinib. digreſsio, ca. 8. 9 & 10.*
    - Mariti *& uxoris, cap. 11.*
    - Aliorum *quorundam, cap. 12.*
      - (all of the above:) Quorũ *omniũ exceptiones generales ſubijciũtur cap. 13.*
  - Quid *quantumq; hereditatis ab inteſtato cuiq; competit, cap. 14.*
  - Quando *& quò iure hereditas deferatur. cap. 15.*

- **B** — *De ſucceſsionibus uniuerſalibus in genere, partim de*
  - Ipſa *hereditate & bonorum poſſeſsione in genere, lib. 28. cap. 1 & 2.*
  - LIB. XXX. Officijs *heredũ, delata hereditate: utputa de*
    - Iure *deliberandi, & inuentario conſcribendo, cap. 1.*
    - Hæreditate
      - Adeunda, *cap. 2.*
      - Repudianda, *cap. 3.*
    - Collatione *tum*
      - Bonorum, *cap. 4.*
      - Dotis *& antenuptialis donationis, cap. 5.*
    - Vindicanda *morte defuncti, cap. 6.*
  - LIB. XXXI. Actionibus *quæ pro hereditate perſequenda competunt: ut de*
    - Petitione *hereditatis, cap. 1. 2 & 3.*
    - Querela *inofficioſi teſtamenti, cap. 4. 5 & 6.*
    - Actione *ad ſupplendam legitimam, cap. 7.*
    - Contra *tabulas bonorum poſſeſsione, cap. 8.*
    - Ventre *in poſſeſsionem mittendo, cap. 9.*
    - Actione *ex Carboniano edicto, cap. 10.*
    - Interdicto *Quorum bonorum, cap. 11.*
    - Condictione *ex l. 3. C. de edicto diui Hadriani toll. cap. 12.*

C

De legatis et fideicommiſsis tractatur partim in

- Genere, partim de
  - LIB. XXXII. Ipſis legatis & fideicommiſsis, ubi continētur
    - Legati & fideicommiſsi
      - Deſcriptio, cap. 1.
      - Effectus, cap. 2.
    - Exceptiones aduerſus legata, deſumptæ partim ex
      - Iis quæ ipſi legato inſunt partim ex
        - Perſona
          - Teſtatoris, Legatarij, cap. 3.
          - Eius à quo legatum eſt, cap. 4.
        - Re legata, cap. 5.
        - Alijs circumſtantijs, cap. 6.
        - Quibus ſubijciuntur replicationes aliquot generales, cap. 7.
      - Conſequentibus legatum, contingentibus partim in
        - Perſona
          - Teſtatoris, cap. 8.
          - Legatarij, cap. 9.
          - Eius à quo legatum relictum eſt, cap. 10.
        - Re legata, cap. 11.
        - Alijs circumſtantijs, cap. 12.
        - Quibus ſubijciuntur euentus extincti et admiſsi legati, cap. 13.
  - Actionibus pro legatis perſequendis. D.
- Specie. E.

D
LIB. XXXIII.
De actionibus pro legatis perſequendis: ut eſt actio

- Legatorum *ex teſtamento.ubi quæritur*
  - De *genere & cauſa eius,item quibus & apud quem competat,cap.1.*
  - Aduerſus *quos competat,cap.2.*
  - Quid *ueniat in ea,cap.3.4 & 5.*
  - Quale *ueniat in ea,cap.6.*
  - Quantum *ueniat in ea, cap.7.*
  - Quando *competat,& dies legati cedat,cap.8.*
  - Adiuncta*, & de cautionibus ab actore præſtandis,cap.9. & 10.*
  - Adfinia *remedia,cap.11.*
- Ad cauendum,*dic legati ueniente illud ſolutum iri,cap.12 & 13.*
- Si *quis omiſſa cauſa teſtamẽti,ab inteſtato uel alio modo poßideat hæreditatẽ,cap.14.*
- De *legatis præſtandis,contra tabulas bonorum poſſeßione petita,cap.15.*

E
LIB. XXXIIII.
De legatis & fideicõmiſſis in ſpecie. utputa de

- Lege *Falcidia,cap.1 & 2.*
- S.C. *Trebelliano,cap.3 & 4.*
- Legatis *conditionalibus in*
  - Genere,*cap.5 & 6.*
  - Specie,*cap.7.*
- Annuis *legatis,cap.8.*
- Alimentis *legatis,cap.9.*
- Dote *relegata,cap.10.*
- Legata
  - Optione *uel electione,cap.11.*
  - Actione,*cap.12.*
  - Liberatione,*cap.13.*
- Peculio *legato,cap.14.*
- Legato *familiæ relicto,cap.15.*
- Facto *legato,cap.16.*

F
LIB. XXXV.
De donationibus tractatur partim in

- Genere, *& uel de*
  - Ipſa *donatione,cap.1.*
  - Actionibus *inde natis, quæ competunt uel*
    - Donatario,*cap.2.*
    - Donatori,*cap.3.*
    - Tertio:*ut eſt querela inofficioſi teſtamenti,cap.4.*
- Specie.*ut de*
  - Mortis *cauſa donatiõe: uel de*
    - Ipſa *donatione mortis cauſa facta,cap.5.*
    - Actionibus *eius,cõpetentibus uel*
      - Donatario, *cap.6.*
      - Donatori,*cap.7.*
  - Donationibus *inter uirum & uxorem,cap.8 & 9.*
  - Actione *donata,cap.10.*

G Cauſæ iuris adquirendi oneroſæ ſunt tum

- PARS V. Cõtractus, item obligationes & actiones inde deſcendentes: de quibus tractatur partim in
  - LIB. XXXVI. Genere: ſcilicet de
    - Obligatione, ut-puta
      - Quid ſit, & de naturali obligatione, cap. 1.
      - Diuiſiones & cauſæ, cap. 2.
      - Exceptiones iſtarũ cauſarum generales, cap. 3.
    - Actione, de qua quæritur.
      - Quid ueniat, & quotuplex ſit, cap. 4.
      - Quibus competit, cap. 5.
      - Aduerſus quos competit, cap. 6.
      - Per quos, ubi & apud quem competit, cap. 7.
      - Quid ueniat in ea, cap. 8. Huc pertinet etiam de
        - Vſuris, cap. 9.
        - Fructibus, acceßionibus & omni cauſa, cap. 10.
        - In litem iurando, cap. 11.
        - Eo quod non facere poteſt, cap. 12.
        - Compenſationibus, cap. 13.
      - Quando competat, cap. 14.
      - Quamdiu competat, & de temporalibus præſcriptionibus, cap. 15.
      - De cumulatione actionum probibita, & ne quis inuitus agere cogatur, cap. 16.
  - LIB. XXXVII. Contractib. & pactis conuentis: ſcilicet
    - Definitio, cap. 1.
    - Diuiſiones & ſpecies, cap. 2.
    - Exceptiones, cap. 3. Et harum replicationes generales, cap. 4. Quibus accedit exceptio pacti de non petendo, cap. 5.
    - Quibus pactum
      - Proſit, cap. 6.
      - Obſit, cap. 7.
    - Quid ueniat in eo, cap. 8.
    - Quæ actio uel exceptio ex pacto competat, cap. 9.
    - Hiſce accedunt duæ actiones generales: Certi condictio generalis, cap. 10. & cõdictio Triticaria, cap. 11.
  - Specie. Cõtrahitur autem uel
    - LIB. XXXVIII. Verbis, et dicitur uerborũ obligatio. de qua tractatur partim in
      - Genere, ſunt de
        - Ipſa ſtipulatione & uerborum obligatiõe proponuntur
          - Definitio & differẽtia, cap. 1.
          - Diuiſiones & ſpecies, cap. 2.
          - De numero ſtipulat. & obligat. cap. 3.
          - Exceptiones deſumptæ partim ex iis quæ
            - Inſunt ſtipulationi, cap. 4.
            - Sequuntur ſtipulationem, cap. 5.
        - Actione ex ſtipulatu: ſcilicet
          - Ex quib. cauſis cõpetat, cũ exceptionibus, cap. 6.
          - Quibus & aduerſus quos detur, cap. 7.
          - Quid quantumq; in eã ueniat, cap. 8.
          - Adiuncta, cap. 9.
          - Adfinia remedia, cap. 10.
      - Specie, cap. 11. Huc pertinet etiam de
        - Duob. reis cõſtituẽdis, cap. 12.
        - Eo quod certo loco dari oportet, cap. 13.
        - Prætoriis ſtipulationib. ca. 14.
    - Literis. de quo li. 36. ca. 2.
    - Re. H.
    - Cõſenſu. I.
    - Hiſce accedunt adhuc tria genera. K.
- Maleficia. L.

- H LIB.XXXIX. Contrahitur item re:ut eſt
  - Mutuum. *ubi agitur tum de*
    - Ipſo *contractu mutui, cap.1.*
    - Condictione *ex mutuo, cap.2. Cui obſtat exceptio S.C. Macedoniani, cap.3.*
  - Commodatum. *ubi agitur tum de*
    - Ipſo *commodato, cap.4.*
    - Commodati *actione tum*
      - Directa, *cap.5.*
      - Contraria, *cap.6.*
  - Depoſitum. *ubi agitur tum de*
    - Ipſo *contractu depoſiti, cap.7.*
    - Actione *depoſiti tũ*
      - Directa, *cap.8. Cuius adfine remedium eſt actio aduerſus nautas, caupones, &c. cap.9.*
      - Contraria, *cap.10.*
  - LIB.XL. Pignus, *cum quo ſimul etiam de hypotheca tractatur: ſcilicet de*
    - Ipſo *pignoris contractu, ſcilicet eius*
      - Conſtituendi, *ubi notantur*
        - Cauſæ *pignoris conſtituendi, cum aliis quibuſdam, cap.1.*
        - Iſtarum *cauſarũ exceptiones, cap.2. & 3.*
      - Diſſoluendi: *quæ cõtingunt tum circa*
        - Debitum *principale, cap.4.*
        - Pignoris *obligationem acceſſoriã, cap.5.*
    - Iure *tam creditoris quàm debitoris in re pignori obligatã, cap.6. Cui annumeratur etiam diſtractio pignorum, cap.7.*
    - Actionibus *pignoris nomine competentibus partim*
      - Creditori: *ut eſt*
        - Actio *hypothecaria, cap.8. In qua quæritur, Qui potiores ſint in pignore, cap.9.*
        - Pignoraticia *cõtraria, cap.10.*
        - Interdictũ *Saluianum, cap.11.*
      - Debitori: *ut eſt*
        - Pignoraticia *actio directa, ca. 12.*
        - Interdictum *de migrando, cap.13.*

I Con-

- 1 Conſenſu contrahitur
  - Emptio & uēditio: ubi tractatur partim de
    - LIB. XLI. Ipſo contractu emptionis & uenditionis partim in
      - Genere: ubi notātur
        - Cauſæ & origo emptionis & uenditionis, ubi [illegible] ſpecies & euentus, cap. 1. Inter euentus numeratur autem de periculo & commodo rei uēditæ, cap 2.
        - Exceptiones deſumptæ partim ex ijs quæ
          - Inſunt emptioni & uēditioni, cap. 3.
          - Sequuntur emptionem & uenditionem, cap. 4.
      - Specie: ut eſt
        - In diem addictio, cap. 5.
        - Lex commiſſoria, cap. 6.
        - Hæreditas uendita, cap. 7.
        - Actio uendita, cap. 8.
        - Si mancipium ita uenierit, ut exportetur, cap. 9.
        - Rerum permutatio, cap. 10.
    - LIB. XLII. Actionibus inde deſcendentibus, quæ competunt uel
      - Emptori: ut eſt actio
        - Empti, cap. 1. 2 & 3.
        - Redhibitoria, cap. 4 & 5.
        - Aeſtimatoria Quanti minoris, cap. 6.
        - Empti & duplæ ob euictionem & alias ſimiles cauſas, cap. 7.
        - In factum aduerſus liberum hominem, qui ſe pro ſeruo uenire paſſus eſt, cap. 8.
      - Venditori: ut eſt actio uenditi, cap. 9.
  - LIB. XLIII. Locatio & conductio, de qua tractatur partim in
    - Genere, partim de
      - Ipſo contractu emptionis & conductionis, cap. 1.
      - Actione tum
        - Locati, cap. 2.
        - Conducti, cap. 3. eiuſq; ſpecie, qua agitur ad remittendam penſionem, cap. 4.
    - Specie: ubi tractatur tum
      - Locatio operis faciendi uel operæ præſtādæ: & tractatur partim de
        - Ipſo contractu, cap. 5.
        - Actione eius
          - Locati, cap. 6.
          - Conducti, cap. 7.
      - Locati & conducti actio ex lege Rhodia de iactu, cap. 8.
      - Locatio in perpetuum, quam ius emphyteuticū uocant, cap. 9.
  - Societas, de qua eiuſq; actione pro ſocio tractatur cap. 10 & 11.
  - Mandatum: ubi tractatur tum de
    - Ipſo contractu mandati, cap. 12.
    - Mandati actione tū
      - Directa, cap. 13.
      - Contraria, cap. 14.

K

Præter contractus hactenus enumeratos reſtant adhuc tria genera:

- LIB. XLIIII. Contractus innominati, *quorum nomine datur*
  - Præſcriptis *uerbis & in factum actio, cap. 1. eiusq́ſpecies eſt Aeſtimatoria præſcriptis uerbis, cap. 2.*
  - Condictio *ex lege, cap. 3.*
- Quaſi cõ*tractus, de quibus tractatur partim in*
  - Genere, *cap. 4.*
  - Specie: *ut de actione*
    - Negociorum geſto*rum, quæ tractatur partim in*
      - Genere, *cap. 5.*
      - Specie: *ut negociorũ geſtorum actio*
        - Directa, *cap. 6*
        - Cõtraria, *cap. 7. cuius ſpecies eſt Funeraria actio, cap. 8.*
    - Familiæ *erciſcundæ, cap. 9 & 10.*
    - Communi *diuidundo, cap. 11 & 12.*
    - Finium *regundorum, cap. 13. cuius adfinia remedia ſunt*
      - De *termino moto actio, cap. 14.*
      - Si *menſor falſum modũ dixerit, cap. 15.*
- LIB. XLV. Contractus, *quibus non noſtro, ſed alieno nomine obligamur. ubi agitur partim de*
  - Fideiuſſoribue *& mandatoribus, cap. 1. 2. 3. & 4.*
  - Conſtituta *pecunia, cap. 5.*
    - (Fideiuſſoribus et Conſtituta pecunia:) Quib. *obſtat exceptio S. C. Velleiani, cap. 6.*
  - Eo *quod cum eo qui in aliena poteſtate eſt, negocium geſtum eſſe dicetur. de quo tractatur partim in*
    - Genere, *cap. 7.*
    - Specie: *ut de actione*
      - Exercitoria, *cap. 8.*
      - Inſtitoria, *cap. 9.*
      - Tributoria, *cap. 10.*
      - De *peculio, cap. 11.*
      - De *in rem uerſo, cap. 12.*
      - Quod *iuſſu, cap 13.*

L. PARS VI. *De maleficijs eorumq́; actionibus tractatur partim in*

- Genere: *ut de pœnalibus actionibus, cap.1.*
- Specie: *utputa de*
  - LIB. XLVI. Quatuor de*lictorum generibus: cuiuſmodi ſunt*
    - Furtum. *ubi agitur partim de*
      - Ipſo furto, *cap.2.*
      - Actioni*bus unde deſcendentibus: puta de*
        - Actione *furti, cap.3. cum tribus capitibus ſequētibus.*
        - Vindicatione *rei furtiuæ, cap.7.*
        - Condictione *furtiua, cap.8.*
    - Rapina, *eiusq́; actio Vi bonorum raptorum, cap.9.*
    - Damnum, *eiusq́; actio legis Aquiliæ, cap.10.11 & 12.*
    - Iniuria, *eiusq́; actio iniuriarum, cap.13. cum quinq; capitibus ſequentibus. Cuius ſpecies eſt actio iniuriarum ex lege Cornelia, de qua cap.19.*
  - LIB. XLVII. Quibuſ*dam ſubiectis ſpeciebus, diſtinctis partim ex*
    - Perſona *delinquentis: utputa ſi*
      - Quadrupes *pauperiem feciſſe dicatur, cap.1.*
      - Seruus *deliquerit, unde noxalis oritur actio, cap.2.*
      - Familia *furtum feciſſe dicatur, cap.3.*
      - Is *qui teſtamento liber eſſe iuſſus eſt, &c. cap.4.*
      - Vxor *marito, uel hic illi furtum fecerit, Rerum amotarum actio eſt, cap.5.*
      - Publicanus *uel eius familia deliquerit, cap.6.*
    - Re *circa quam delictum commiſſum eſt: utputa ſi*
      - Res *publica uel ſacra ſubrepta ſit, peculatus uel ſacrilegij crimen eſt, cap.7.*
      - Res *hereditaria ſit ablata, expilatæ hereditatis crimen eſt, cap.8.*
      - Seruus *corruptus ſit, ſerui corrupti actio eſt, cap.9.*
      - Liber *homo ab aliquo detinetur, interdictum de libero homine exhibēdo datur, cap.10.*
      - Pecora *ſint abacta, de abigeis actio eſt, cap.11.*
      - Arbores *caſæ ſint, arborum furtim caeſarum actio eſt, cap.12.*
      - Tignum *ablatum ædibus iunctū ſit, de tigno iuncto actio eſt, cap.13.*
    - Loco *& tempore, quo delictū eſt commiſſum: utputa ſi*
      - Damnum *in turba datum ſit, in factum actio eſt de damno in turba dato, cap.14.*
      - Ex *incendio, ruina, naufragio, &c. quid delictum ſit, cap.15.*
      - In *naui, caupona, ſtabulo furtum factum ſit, uel damnum datum, lib.39. cap.9.*
    - Specie *et modo delicti: utputa ſi*
      - Quid *deiectum uel effuſum ſit, de deiecto & effuſo actio eſt, cap.16.*
      - Poſitum *uel ſuſpenſum quid ſit, de poſito & ſuſpenſo actio eſt, cap.17.*
      - Delictum *innominatum ſit, cuius ſpecialis actio non ſit, ſtellionatus crimen eſt, cap.18.*

Præter hæc, uaria & extraordinaria crimina enumerantur cap.19.

M

PARS VII.

LIB. XLVIII.

Retinendi *iuris cauſa ſunt tum interdicta Vti poßidetis & Vtrubi, de quibus lib. 23. tum etiam*

- Exceptiões, *de quibus agitur partim in*
  - Genere, *cap. 1.*
  - Specie: *ut de exceptione*
    - Doli *mali, cap. 2.*
    - Erroris *& ignorantiæ, cap. 3.*
    - Nõ *numerata pecuniæ, cap. 4.*
    - Sed *& hæ poſſunt referri liberationũ cauſæ ſpeciales, quæ ſequuntur.*
- Liberationes, *de quibus agitur partim in*
  - Genere, *cap. 5.*
  - Specie: *utputa de*
    - Solutionibus, *ubi quæritur*
      - Definitio *& effectus ſolutionis, cap. 6.*
      - An *ex ſolutione liberatio contingat, tractatur per exceptiones deſumptas partim ex*
        - Perſona *ſoluentis, & eius cui ſolutio facta eſt, cap. 7. cuius generis etiam eſt, Si alij quàm creditori ſolutum ſit, cap. 8.*
        - Re *in ſolutum data, cap. 9.*
        - Alijs *ſolutionis circumſtã tijs, cap. 10.*
      - Quibus *ex ſolutione liberatio contingat, cap. 11.*
      - A' quo *delicto per ſolutionem cõtingat liberatio, cap. 12.*
    - Acceptilationibus, *cap. 13.*
    - Nouatione *uel in*
      - Genere, *cap. 14.*
      - Specie. *ſit autem partim per*
        - Stipulationem, *cap. 15.*
        - Litis *conteſtationem: ubi de exceptione rei iudicatæ & in iudicium deductæ tractatur, cap. 16 & 17.*
    - Obligationum *confuſione, cap. 18.*
    - Rei *debitæ interitu, cap. 19.*
    - Ceſsione *bonorum, cap. 20.*
    - Capitis *deminutione, cap. 21.*
    - Obligationibus *in re pignori obligata conſiſtentibus, cap. 22.*
    - Reliquis *liberationum cauſis, cap. 23.*

N.

LIB. XLIX.

Recuperandi *iuris cauſæ tractantur partim in*

- Genere, *de in integrum reſtitutionibus, cap. 1.*
- Species *est*
  - Actio
    - Quod *metus cauſa, cap. 2.*
    - De *dolo malo, cap. 3.*
    - De *minoribus 25. annis, cap. 4.*
    - De *in integrum reſtitutione maiorũ, cap. 5.*
  - Condictio
    - Indebiti, *cap. 6. 7 & 8.*
    - Sine *cauſa, cap. 9.*
    - Cauſa *dati non ſecuta, cap. 10.*
    - Ob *turpem uel iniuſtam cauſam, cap. 11.*
  - Actio
    - In *factum*
      - De *calumniatoribus, cap. 12.*
      - Si *iudicij mutandi cauſa alienatio ſit facta, cap. 13.*
    - Pauliana, *Si in fraudem creditorum, &c. cap. 14.*
    - Fauia *& Caluiſiana, lib. 20. cap. 9.*
    - Poſtliminium, *lib. 50. cap. 5.*

O LIB.

O.

LIB. L.

Amittendi *iuris cauſæ plures ſunt, de quibus paßim in ſpeciali iure dictum eſt: ut diſſoluendi matrimonij, in matrimonij loco: tollendæ patriæ poteſtatis, in loco de patria poteſtate. Sic de dominio, amittendi dominij cauſæ tractatæ ſunt: de poſſeßione, amittendæ poſſeßionis cauſæ, & ſic de alijs. Hiſce tamen omnibus accedunt duæ cauſæ amittendi iuris generales: Capitis ſcilicet deminutio, eiuſq; ſpecies Captiuitas. de quarum illa quidem dictum lib. 50. cap. 1. de hac uerò eod. lib. cap. 2. Cui ſubijcitur de poſtliminio, cap. 3. Hiſce omnibus abſolutis, ad finem ſubijciuntur duo capita extrauagantia, De uerborum ſignificatione, d. lib. 50. cap. 4. & De regulis iuris, cap. 5.*

FINIS.

BASILEAE, EX OFFICINA OPO-
RINIANA, PER POLYCARPVM ET HIERONY-
MVM GEMVSAEOS, & BALTHASARVM HAN,
Anno Salutis humanæ M.D.LXXI.
Menſe Martio.